HASZNOS MULATSÁGOK.

A' HAZAI 'S KÜLFÖLDI TUDÓSÍTÁSOKHOZ TOLDALÉKUL.

ALAPÍTOTTA

NÉHAI TÁBLABIRÓ T. T. KULTSÁR ISTVÁN ÚR,

'S FOLYTATVA ADJA ÖZVEGYE

SZÜLETETT

PERGER ANNA MÁRIA.

1839.

Második Félesztendő.

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Pesten,

nyomtatja Petrózai Trattner J. M. és Károlyi István
cs. kir. privil. könyvnyomtató-intézete
uri utcza 612d. szám.

Pest. 1839. HASZNOS MULATSÁGOK. 1sö szám.
Szerda Julius' 3kán Második félév.

A' folyóiratok.

Az ujság hivatalok nem gyárai, hanem destillajói minden hireknek, tudni valóknak 's eszméknek. Az emberiség sehol sem tünteté ki annyira változatosságát, mint az ujságoknál. Ugyanegy hirt ezer különböző lap ezerfélekép adhat, a' nélkül, hogy lényegében szükségkép változást kellene szenvednie. Leginkább kitünik ez az angol' franczia folyóiratoknál. Ezeknek mindegyikét ezer v. több részvényes tartja ki, 's ezer illy részvényes feltételeket szab a' kiadónak, mi alakban kivánja e' vagy ama hireket olvasni; 's a' lap' kiadója a' feltételeket szigorun megtartván boldogul, senkitől szemrehányásokat nem nyer; olvasói pedig tán soha boszúságot nem szenvednek, miután minden inyök szerint megyen. A' dologban van valami igaz, 's ha némellyek előtt első pillanatra ez lealacsonyitónak ötlik fel, véleményem szerint pedig csupán ezen surlódás, ellentörésben jő a' figyelmesen olvasó 's a' világban széttekintő az igaz utra, 's itt is áll azon igazság, hogy az okosoké a' világ. Valóban semmi a' szellemi világban olly mozgást nem okoz, mint a' folyóirat. Nagybecsü 's önálló munkák benne a' főtünemények: sziklák, magas bérczek, vagy mosolygó völgyek, patakok, folyók 's megrenditő zuhatagok; a' folyóiratok teszik a' levegőt, melly mindezeket átfolyja, körülövedzi 's élteti. A' hirlapok által jöve a' legrejtélyesb létre; mindegyik iparkodék társát a' hir' közelésében megelőzni, 's ez által a' sebesség; a' hirlapok a' közkedvesség által szaporodván, tére nyilt 's helye minden érdekesnek, titkosnak közlésére, 's megjött a' nyilványosság. De a' szaporodás által mindegyik tágasb tért akarván munkálódásának nyitni, beáll a' vetélkedés, 's a' versenyzés, melly mindig a' jobb szülője. Nem kiméltetek semmi fáradság, nem hagyaték semmi erő nyugalomban, a' literatura lassanként életet adott, 's felvergődék azon álláspontra, mellyre előbb utóbb minden literaturának emelkednie kell. — De millyennek kell valamelly hirlapnak vagy bár minemü folyóiratnak lennie, hogy azon hatást gyakorolhassa, melly a' népre nézve jótékony, nzugalom-zavarás helyett csendbiztositó legyen. Ott, mint fentebb emlitők, hol a' folyóiratok a' részvényesek' elveitől függeszti fel munkálódását, illy körülmények köztt ugyanannyi számu ellnkező véleményü ember mindig fenntartja a' politicai egyensulyt, melly nélkül alkotvány fenn nem állhat. Inkább érdekesb tán nálunk magyaroknál, hol a' kiadó maga határozza meg elveit, tudni, millyenek legyenek azok, hogy jelen körülményeink köztt a' népre 's annak emelkedésére bassanak. 'S itt legyen szabad általányosan e' fölött véleményem elmondanom. Véleményem szerint minden folyóirat kiszabja magának azon irányt 's kört, mellyben munkálodni kiván. Ezen irány 's közhöz illőleg különös figyelmébe kell vennie azon értelmi 's művelségi fokot, azon irányt, melylyet magának, a' mennyire lehet általányos fogalomban valamelly közönség vön. De ezen iránynak épen nem kell vakon hódolnia. Nálunk különösen, hol annyi a' balitélet, annyi tárgyról félszeg a' fogalom, a' közönség irányára nézve inkább a' forma tartassék szem előtt; az anyag, vagy inkább a' mag mindig valamelly nemesb, idealisb törekvést' rejtsen magában. Hogy példával éljek, teszem ha egy rész a' novellákat, 's általában a' szépliteraturát kedvelné annak ellenszegülni épen nem volna jó hatással, de ezen kivánságokat úgy teljesiteni, hogy belőle magasabb, nemesb irány tündököljék ki, ez nemcsak az iró, hanem bár melly szerkesztőség fő kötelessége. Hatni ugy mi legkönnyebb legüdvösb, a' főkivántatóság. Az eszmék annyira korszerüek, annyira különválók, mennyire lehetséges kielégitők, 's mind ezek mellett oll idomuak legyenek, mellyek megkedveltetők, könnyen megfoghatók 's maradandók. Egy encyclopaediai lap mindazt közölheti, mit a' tudományos 's eszményi világban érdekesnek talál, mellyel általányos vonalokban megismerteti a' kül valamint a' bel viszonyokat, érdekeket, eltörölheti a' fennálló balitéleteket, új eszméket költet, hoz forgásba, máshol megpenditetteket iránya szerint elfogad, megczáfol. De elég-e valamelly lapnak, ezen külső formát megadni, sőt még a' bensőre nézve is, mindezen megkivántatósággal azt felruházni, miket előszámláltunk. Hazafiui lélek, nemzetiség iránt buzgóság lángoljon át az egészen; ez éltesse, ez melegitse át, még akkor is midőn megrögzött hibáinkról van szó, midőn a' külvilág szépségeit állitjuk fel mintául: élet erő, 's kedv ömöljék el, melly akaratlanul magához édesgeti az olvasót. Mindenek felett kerülni kell az egyoldaluságot. Az úgy nevezett franczia feuilltonisták különös nyelvvel élnek journali czikkeikben. A' nélkül hogy felülegesek volnának, könnyen érthetők, a' nélkül hogy tárgyuktól eltérnének, itt ott el tudnak hinteni eszméket, mik ismét más láncz sorozatot tesznek. A' legnagyobb általányosságban mondám el véleményem, miként lehetne valamelly lapot érdekesiteni; de feledém emlitni, hogy viszont az olv. közönségtől megvárhatni irásban egyről másról a' szerkesztőséget tudositani, melly véleményét 's izlését ezelőtt világossá teheti, 's mindenekfelett üdvös hatásu a' folyóiratnak szorgalmas olvasása, át nézése, mert habár ez egyes darabokat, ad is, gondos szetkesztőség mindig ügyel ezen egyesek' egészitésére 's ezen különféle ágaknak bármi el-

terjedésinél is, egy tövet adni. 'S szerencsés lehet azon szerkesztőség, melly ezen kivánatokat betölti 's betölteti; szerencsés azon journalistica, melly illy gyöngyöt foglalhat magában. Az ügyekezet részünkről sem fog hiányzani.

Nagy Elek.

Széchenyi.

(Levéltöredék.)

Azt mondod barátom, hogy Széchenyi panaszolkodik, 's ezen panaszolkodásban némi ellenmondást veszesz észre magas és rendithetlen characterével; meg nem tudod magadnak magyarázni kifakadásit, mikkel személye iránt sohasem élt, 's még azt is hiszed, hogy Széchenyi csüggedni kezd, mellyet eddigelé hazafiui nagy lelkével sohasem tőn. 'S kárhoztatod-e azon eszközt, melly bennünket egyedül vezethet előre, 's utat nyithat azon pályára, mellyen haladni rég kivánságunk! Vagy tán azt hiszed, hogy Széchenyi roppant-világ ismeretével olly kevéssé ismerné az embereket, hogy ne találná csaknem közönséges esetnek félre értetni; vajjon nem tudná-e ő a' nagy férfiak iránt sokszor tapasztalta hálátlanságát a' népnek, melly ha tetteit, szavait felfogni nem birja, kész azokat roszra magyarázni? Általában nagy gyöngeségnek tartom, ha egy olly politicai véleményű ember, ki igaz utra való törekvését gyakran kényelmeinek feláldozásával bizonyitá be, ki hazafiui buzgalmával intézeteket létesite, nyilatkozásival pedig tömérdek új eszméket hozott szőnyegre 's terjengésbe — ha egy illy férfi mondom, mihelyt kézzel fogható okokhoz nem nyul, azonnal maga iránt csüggedést, elpártolást sejtet. A' nagy lelkeknek hagyatott fel épen az utat megtörni, hogy ott a' népet békesen átvezethessék, a' töretlent előtte elzárni, nehogy ott minden erejét haszontalanul elpazérolja.

Egyébként, valamint részemről Széchenyi szilárd irányában, a' mi épen nem csodálatos, gyakran előrelátám teendő lépéseit, ugy ezuttal sem csalodám, sőt örvendve mondhatom, hogy biztosan hivém, miként Széchenyi fog olly eszközökhez nyulni, mellyhez még a' polyáit alig elvetette nép hozzá szoktatott, miért örülni, veszendő bizalmát visszaadni azonnal képes.

Részemről megvallom Széchenyit mindig egy ugyanazon pályán láttam haladni, 's véleményem szerint ő vala első, ki a' politicai pályán önállólag 's hazafiui tiszta kebellel politicai szilárd elveken alapitott nézeteket párositva, nemzetét boldogitani, 's azt mindenkép a' műveltség lehető legmagasb polczára emelni törekedett. Midőn utazásiból visszatérve, mellyeket örökös conbinatiok kisértek, a' honban megtelepedett 's azt még mélyebb vizsgálata alá vevé, miután résztvőn a' tör ények' hozásában, leginkább a' fennalló roszaknak, mellyek féregként emésztik belsőnket, eltörlesztésére fordità legnagyobb gondját. Mig mások ideálokra épitének, melly ideálokat azonban egy szellő elröpité, addig ő a' korra, 's korszerűségének az által adá legfényesb bizonyságát, hogy legelsőbben is nemzetünket anyagilag akará művelni, melly szükségkép a' szelleminek 's az egész, előmenetének előmozditására szolgálandna. De azért senki se higyje, mintha Széchenyi a' szellemit mellékesnek találta, vagy valaha akaratjában volt volna azt akadályozni, sőt azt nemcsak elősegité, hanem önmagában örvende is lelkéből haladásán, 's hogy ha ő tán, mint némellyek fennütközni látszának, nem avatkozék be mélyebben, azt szinte azon politicájának tulajdonithatni, miszerint nem akara minden erőt olly országban mint nálunk, hol minden hamar részvétlenségbe megy át, egy eszköz kivivására központositani. Általában mondhatni, hogy Széchenyi ha valamelly hazai ügyet elég erős állásban talált, ritkán szólt, nem akarván ezáltal másokat szólhatásukból kizárni, 's nem akarván minden tárgyban egyedül magára forditani a' figyelmet. — 'S mi az tehát, mi nálunk az anyaginak kifejtését annyira szükségesssé teszi? Ott hol a' nép a' gazdagságban olly alant áll, hol az minden nemzeti intézet nélküli 's hol mindezeken igen rövid időn segitni lehetne, részemről is megvallom, az anyagi kifejlődést igen kor-és czélszerűnek tartom. De nem csak ez oldalrul leendne ennek főszüksége világossá, hanem be kell bizonyodnia más oldalrul is, miként valamelly szellemi fejlődésnél sok időig csak fensőbbi erők jőnek surlódásba, mig azalatt a' többi tehetlenül tovább nyugszik; ellenben mindkettőnek arányos haladásánál szükségek támadnak, mellyek ismét pótolást kivánnak 's a' nagyobb terjedékenységű folyó akaratlanul magával ragadja a' csenben állókat. Mert Széchenyi ezen tespedésben találja főakadályát nemzeti 's szellemi fejlődésünknek, mert igy az erők jel nélkül elvesznek, 's itt ez esetben egyesek bármenynyire törekedjenek 's buzogjanak, ezen egyesek kihaltával miután lelkök a' tömegre nem száll, nem hal ugyan ki lelkök, hanem nem is szülé azon hatást, mellyet különben gyakorolnia rájok kellett volna. 'S ezen anyagi erők' mozgásba hozására volt czélozva legközelebbi inditványa Pest vmegyében, miszerint a' nemesség köztt bizonyos számig, a' jószág el ne daraboltassék, 's melly a' Minimum kérdése alatt a' Társalkodó mult félévi egyik számában megjelent. Elő hordott okait mellőzve, csak azon egyet 's lényegest emlitem, mi szerint az illy jószág fel nem darabolás szükségkép az eddigelé minden egyéb foglalatosságoktól idegenkedő, a' nemesség' egy részét, más pályákon is késztetné indulni. Mert tagadhatlanul nemességünk, parasztságunk, általában a' magyarok' köréből ritkán jő elő kereskedő vagy bár mi nyerészkedő; honn marad, földjéhez tapad 's képtelen a' szellemi műveltség' befogadására. Mért nincsenek gyáraink, 's mért legkevésbé a' magyarok a' gyárosok, mert

legkevesebb szükség hajtja rá, 's nyomorgó élettel megelégszik, csak ne kelljen annyit dolgoznia, annyit fáradnia. 'S mennyi erő vesz igy el.—'sat.'sat.***

A' költő és a' műbiró.

1764ik év vala. Voltaire volt ekkor minden társaságok' királya. Hol ő volt, feltaláltaték a' jó kedv, mindenki csak neki hódola, mindegyik az ő körébe kivánt lélekzeni, 's Voltairet a' hiú embert ez boldogitá. Ily társasaság' alkalmával, midőn egy hangja nem veszett el, minden szem rajta csüggött, minden szavát közkaczaj követé, haraggal 's illetődéssel vevé észre Voltaire, miként egy előtte ismeretlen vendég az asztal végén, egyedül maradt minden elmésségeinél hidegen 's alig pillanta rá. Hozzá közeledék 's nevét kérdé. „Fréron Márton vala a' válasz. Voltaire visszahökkent; a' két legnagyobb ellenség legelsőbben találkozék; a' társaság kiváncsian tolakodék a' két nagy emberhez, Voltaire hasztalan kivánt menekülni, elmésségei nem sikerültek, a' társaság komoly szint vön fel. Ekkor szolamlék meg Fréron: „Mikor—ugy mond, én hirlap szerkesztő levék, olly valami csekélységnek tartám magam. Voltairet pedig felettem olly magasan állónak, hogy ellene irt kriticámat általa olvasásra nemis érdemesitettnek hivém. Csalódám. Voltaire azt kényesen fogadá 's igen fel látszott ingerülve lenni. Már ekkor sokkal többnek tekintém enmagam 's szemhályogom is leesék; Voltairet egész meztelenségében pillantám meg. Nem láték benne mást, mint a' francziák mételyét, ki csak hiuságának 's önzésének tud élni, ki semmi nemesebb gerjedelmet soha nem érzett. A' szinházban őt Racine nyomorú utánzójának ismerém, ki hizelgéseivel mindenüvé be tud hatni. 'S én, midőn egész Franczia-ország lábainál fekvék, én egyedül tiprám őt: 's ezen egy tettem magasra emele. Én ellene küzdék minden alkalommal. Később Voltaire a' szinházban tulajdon darabjában engem kiparodiáztatott. Előre már hire terjedt. Alig juthattam be az nap a' szinházba, 's megvallom különféle érzelmek közt. Mindenki rám tekinte, mindegyik szemembe kaczaga, hajamszálai felborzadának. Nekem enmagam kelle látnom házi viszonyaimban a' szinpadon.—De másnap midőn kötelességből a' darab felett kriticát kelle irnom 's tegnapi ingerültségemből kipihenék, a' dolog egészen máskép tűnék fel előttem. Azt megtisztelteténsnek kezdém hinni. 'S ezentul már Voltaire felett érzém magam. Ő az igaz gazdagságtól, fénytől van körülövedzve, nekem nyomorral 's félreértetéssel kell küzködnöm; de az én nyomorom legnemesb okokból támadt visszavonultságom' következménye; nem ismertetésemet pedig a' nap első sugára elfogja széleszteni, mig az ő gazdagsága 's dicsősége élteig terjed. Igen uram haláloddal megszünik mindaz: itt a' végczél. Ha Franczia-ország igazságos leend, a' jövendő olly alá fog helyezni mint csak megérdemelted; engem pedig oda, hol te most állsz."—Ezzel a' társaság némán oszolni kezde, eszmélődve a' jövendőről, melly eddigelé senkinek sem juta eszébe.—Nyolcz nap mulva Voltaire egy epigrammát olvasott fel Fréronra, melly egyike legszebjeinek.

Franczióból Sz. B.

Egyveleg.

Orosz Pétervár épittetése. Péter czár átlátván hogy tenger mellett sokkal dicsőbben állhat fen valamelly város, mint kis folyam szélén és nagy szárazföld közepén, helyet keresé fővárosának és találá ollyant ott, hol a' Néva a' fin öbölbe szakad. (Ma Krimiát látja sok szem jó helynek főváros számára.) Péter czár 150,000 emberrel dolgoztata a' nevérül nevezett városon. Némi tekintetben a' babelitorony épitését lehete itt látni; tizenkét nyelv vala teljes divatban. Egyszer ragály üte ki a' munkások között, mellybe 12,000 ember halt bele. Midőn a' fő város készen állott, az összeállitott 120,000 munkásbul csak 30,000 vala életben.

A' homok puszták termékenyitése. Egy angol ujságban hoszabb czikkely van a' homok sivatag és sziklák termékennyé tételéről. Ez alkalommal az állitatik, hogy a' puszták királynéja a' Sahara is termékennyé tehető és nagy tökepénzzé átváltoztatható. A' bánásmód rövideden ez. Hat lábnyi távolságban lyukakat kell a' homokba ásni, egy lábnyi mélyeket és széleseket. Ezek termékeny földdel töltessenek meg, mellyet terhordó barmokon hozhatni a' vazisokbul. Ezen természetes edényekbe dinnye vagy tőkmag vettetik vagy más a' meleg ég alatt honoló növénynek magva. Jobban éjszak felé burgonyát (krumplit) és kukoriczát is ültethetni belé. A' sziklákon találtató üregek, földdel megtöltve, szőlőtőknek szolgálnak jó alapul.—Azt hiszi az értekező angol, hogy e' modon nem épittet fövényre.

Literaturai ujdonságok.

Épen most jelent meg 's minden hiteles könyvárusnál megszerezhető: Pest városa' terve az 1838ki vizáradás okozta új szabályozással, hivatalos források után a' viz károsultak javára kiadva. Ezen mű nem csupán pesti lakosoknak, hanem hazánk bár melly tagjának igen érdekes útmutatóul szolgál, miután benne minden utcza, 's jövendő épitési terve magyar és német nyelven körülményesen feltalálható. Ára 1 pgő forint, 's miután még „Vizáradási terv" czimű müből példányok megmaradtak, minden vevő ebből ráadásul egy ingyen példányt kap.

Klestinszky eredeti szinműveinek 2dik kötetét előfizetés utján hirdeti. Előfizetési ára 1 p. f. Előfizethetni minden hit. könyvárusnál 's pesti politicai ujság hivataloknál.

Pest. 1839. HASZNOS 2dik szám.
Szombat Julius' 6án MULATSÁGOK. Második félév.

Milos herczeg.

A' politicai dullongások' zajában hasztalan ezen állitás: ezt a' nép akarja. Hijában történnék a' kivánat' és lelkesedés' legnagyobb kitörése, ezen akarat' valósitására törekvő 's azt siettető, a' képzelődéseket csak hamar elűzi a' valóság; 's akkor megvallhatjuk minmagunknak, hogy ha a' nép, akaratja tetté érlődését 's kitüzött czélját elérni kivánja, hatalom teljes rendithetlen férfia legyen—férfia, tölgy-erejü gyakran hajlékony mint a' nád, ki ezt mondhassa önmagának, ezt akarom 's a' néphez: vezetőtök akarok lenni, lélekzetetek, melly a' hamvadó szikrát bennetek lánggá gyulasztja.

Az úgy nevezett nép' közakaratja sehol sem létesithető. Szomoru de való állitás hosszas tapasztalások után valósitott. Lengyelországnak buknia kelle, mert nem vala férfia, Spanyolország még mostis tulajdon vérében fürdik, mert férfiuja hiányzik neki is. Francziaországnak tán szinte hosszas erőködések után kifáradva buknia kellett volna, ha uralkodója nem kiált hozzá: kövess engem. Horgony nélkül semmiféle hajó nem köthet ki, a' méhek királyné nélkül a' kast mézzel be nem töltik, szóval a' nemzeteknek férfiakra van szükségök, ha kivánataiknak valósitást ohajtanak eszközölni. Ezen állitást igazolja Szerbia is. —A' szerb nemzet szláv törzsökü, költői 's harczos nemzet, fenlebegő képzelődéssel, erőteljesen, de a' tajtékzó vadkanhoz hasonlólag rettenetes. A' 7ik században Illyriának azon részében telepedett le, melly akkor a' Mősia nevet viselé. Hogy utódaikat atyáik' becses örökségében, hazájok' függetlenségében részesithessék, fegyveröket soha sem tevék le, csak hadi dalokat zengének ajkaik; számtalan ellenségekkel küzdének meg, a' magyarok, velenczeiek, 's a' bizanczi császár' katonáival; 's ők mindenkor jó sükerrel harczolának, mert erőteljes férfiak valának főnökeik. De ezen férfiak elhaltak, 's Szerbia lakói' vitézségének daczára, a' profeta' egyik utódának, a' büszke 's fanaticus mozlem' zsákmánya lön. A' sultánnak adót kelle fizetnie, 's szolgálni a' basáknak; a' janitsárok és spahik előtt térdet fejet hajta,—'s azon nemzet, melly századokon keresztül szabadon állt, most rablánczokat horda magán. A' szerb ezen megaláztatást szivében teljes bátorsággal, agyában a' boszú' gondolatával tűrte. A' basák minden szabadságokkal éltek; a' szép szerb leányokat elraboltaták 's igy haremjeiket gazdagitták. Csak még a' falukon tartották meg vallásos buzgalommal őseik' szokásit, erkölcseit, sőt még előitéleteit is. A' hazafiui érzet' tüze még mindig ége a' gyermek' keblében, 's csak azon leheletre vára, melly azt majdan lánggá gyulasztandja. Ezen elrejtett nép-érzelem végre rést nyert, és pedig a' 18ik század' végén. Kitörése hasonlitott valamelly csillagzat' megjelenéséhez, melly még azonban az éj' homályába rejti magát, sötétség uralkodék körülötte, 's csak valamelly gyönge fény látszatik előtündökölni. A' Törökország ellen viselt ausztria-orosz háboru alatt a' szerb népben felvilágolt ismét a' remény' sugára. Az ausztriai ezred, mellyet a' magyar szerbek alkotának, nemzeti seregként üdvözölteték; azonban a'sistowai szerződés, melly 1791-ben aláiratott, kitörlé még ez utósó remény sugárt is 's a' szerbeknek jutalmul a' hozott áldozatokért amnestiával kelle megelégedniök. De a' dolgok' ezen állása nem tarta sokáig; valamint a' törött jég, valamelly folyóban egy ideig korlátozható, de majd ismét előbbre tör, feltornyosul 's minden akadályozó korlátot szétront. A' belgradi janitsárok ellenségeskedései az ottani basával a' szerbeknek kedvderi ő alkalmat adtak a' függetlenség' zászlóját kitüzni. 1801ben a' fekete György (Czerni György) Kabicz Janko, 's Czarapitsch testvéreiket fegyverre szóliták. A' faluk csakhamar táborokká lőnek a' sarlók kardokká; a' juhász elhagyja nyáját a' mezőn, a' halász hálóját, az ifju szerelmesének az oltár lábainál bucsut mond. Törökországnak minden oldalrul harczi üzenetek küldetnek. Fekete György lelke a' lázadásnak, ő egy vad önző ember volt, de vitéz 's rettenthetlen. A' hajdukkali haramiáskodásának tulajdonitatik a' török iránti kérlelhetlen gyülölsége. A' sistowai békeszerződés után futnia kelle; öreg atyja képtelen vala őt követni, ekkor megtölti fegyverét 's letérdel atyja elébe 's mondá: „Atyám add áldásod; utósó órád ütött; senki se mondja, hogy György atyja, mig én e' puskával birok, a' muzelmanok' rabszolgájává lön. Az ősz megáldja őt: György nehány lépéssel hátralép 's atyja vérében fürdve összeroskad. Nehány perczczel később a' spahik megérkeznek; a' halottat feltalálják; ő maga már akkor az ausztriai birtokon szabadságban volt. Épen igy minden további ünnepélyesség nélkül tulajdon testvérét felakasztatá, mivel egy szerbnőn erőszaktétellel vádoltatott, végrehajtása az itéletnek ugyanazon ház' kapuja előtt történt, mellyben a' vétek elkövettetett; tulajdon kezével gyilkolá meg Teodoyt, jótevőjét, ki ellen gyanuja volt, hogy tervei ellen dolgozik. Ez vala azon férfi, ki Szerbiát akkor felbátoritá 's vezérlé; ő elüzéa' janicsárokat 's a' sultánhoz választmányt külde melly által Szerbia függetlenségi biztositását kivánná. A' követek börtönbe vettettek; György azonban ezen gyalázatot vérrel mosá le, mert minden török foglyok kinos halállal multak ki. Végre a' schabaczi ütközet Szerbiának megadá a' győzelem' koszorúját; a' győztes Ausztria 's Oroszország tól annak elismertetett; fejedelem nélkül fejedelmet

neveze ki neki, 's 1806ban már Szerbia magát szabadnak 's függetlennek tekintheté.—A' balsors, a' háború György szive körül aczél kérget vont: a' szerencse' kedvezése, a' nyugalom 's jólét őt képesek valának elgyöngiteni. A' bukaresti békeszerződés után Törökország minden erejét Szerbia ellen fordítá; György 30,000 emberrel ellenállt, de a' szerbek visszaveretek. A' rettenthetlen hajdu, ki hazájának a' szabadságot megszerzé, kinek egy szavába került Szerbiát egész tömegében fölfegyverkezni, hogy a' viadalt sükerrel folytathassa, ő bátorságát elveszté 's Ausztriába szökék. A' szerbek dicsőn tovább harczoltak, de megválasztott főnökök, ő ki az előtt harczba vezeté őket, többé nem vala, a' muselmann még egyszer rablánczra veri a' szabad szerb nemzetet. Ekkor történt, hogy egy férfi lépe fel, ki azon rendithetlen határozatban élt, hazájának függetlenségét kivívni; belsejében erre megesküvék 's szavát megtartá—ezen férfi neve: Obrenowitsch Milos.

Obrenowitsch Milos 1780ban Rudnik kerületben született; családa ha nem is gazdag, de jó birtoku vala; a' mezei lakosok azon osztályába tartozék, melly olly számos mély belátásu és lelkes hazafit számit. Csak közttök kell a' veszély' pillanatában azon férfit keresni, kire a' nemzetnek fontos ügyekben szüksége van. A' városiak sokkal lomhábbak 's lelketlenebbek; sokkal kevesebbé kell felingereltetniök 's az esetek által felrázatniok; de soha sincs elég erejök azokkal szembeszállni 's elintézni. A' mezei lakos ép erejében mitsem bir irni; mint gyermek már hegyeken túl volt, folyókat uszék át, sziklákat mászа meg 's lovon nevelkedett,semmi akadályt őt vissza nem ijeszti; ő valamint a' bikát megbirá szeliditeni, ugy tud ura lenni a' veszélynek. Milos ezen osztályhoz tartozék; ifjuságában a' marhákkal kereskedék, 's Milan bátyja társaságában Magyarországon keresztül utazék; utazásában a' nemzetek 's a' fejedelmek physiognomiáját tanulá; figyelemmel kiséré a' beszélgetéseket, gondolkodék, 's igy lelkét mindinkább gazdagitá. Franczіaország dicsősége az ő füleig is elhatott; itt gazdag aratás várá ifju képzelődését. Az ifju pásztor jó kedvvel dudolá el őseinek harczi énekeit, kéjjel adá magát át a' historiai traditioknak, 's mindenkor ismétlé önmagában, hogy Szerbiának még egyszer szabadnak kell lennie.—Milos politicai pályája egyébként 1801ben kezdődik. Midőn a' fekete György, Kabitz és Czaropitsch a' szerbeket fegyverre szóliták, akkor ősi tüzhelyének isten hozzádot mondva, az ellenség ellen fegyvert fogni ment. Bátorsága rendithetlen volt; de szüksége is volt rá, hogy magát a' vad hajduk közt kitüntesse, kik őt érdemeiért vajdának megválaszták. Ezentul hazája' kormányzásában résztvőn, és sergek felett parancsola.—Midőn fekete György 's a' többi vezér Szerbiát elhagyák 's Ausztriába szökének, egyik fejét másik vagyonát megmentendő, a' harmadik hazafiuságnak keresztelt indulatból kivándorlandó, egyedül Milos marada meg; ő Szerbia' szabaddá tételeül nem akará a' világot átutazni; függetlenségének ugyanott a' hazai téren kelle ismét felvirágoznia, hol elfojtatott. Milos életét 's vagyonát hazájának hozá áldozatul; mindkettőt ránézve idegen vagyonnak tekinté; ő elismeré hogy ki uralkodni vágyik, az előtt semmi áldozat nagynak ne tessék. A' többi szökött, a' külföld segélyeért esdeklendő; a' nép öszintén ezt gyávaságnak nyilatkoztatá. Milos megmaradt, 's ezen pillanat óta Szerbia' férfia lőn.

Eleinte a' porta Oroszország befolyása által vezéreltetve, a' szerbek iránt egész emberséggel viselteték, 's a' sultán mintha minden feledve volna, Milost, a' lázadás' egyik főnökét, rudniki nagyherczeggé nevezé ki. De a' népe által megbántott fejedelem' békenapjai hamar elreppennek; a' régi, az előbbinél sokkal borzasztóbb elnyomatás alá juta ismét Szerbia. A' moslem könyörületlenül viselteték a' szerbek iránt; még a' nagyherczeg' neje is rabszolganőként álla a' legutosó török szolga előtt, 's mindezen szégyennel Milos szembeszállt, a' basák, az agák valamint minden közjanitsár előtt térdet hajta. Még többet is tön, midőn egy helyt lázadás ütött ki, akkor ő a' török sereggel siete azt elfojtani. Ezért a' kivándorlók őt árulással vádolák; de a' nemzet nekik nem hive 's Milost mindenekfelett tisztelé, mert őt ismeré. Milos megnyeré a' sultán bizalmát, 's egyuttal testvérei szeretetét is a' maga részére birá hóditani.—Végre az álorczát elveté, midőn a' lázadás idejét megjőni látá. 1815ben pálmavasárnap Jakowa kis város' temploma előtt Szerbia lobogójával megjelent. Felszólitása rövid volt: csak ezen szókat ejté ki: „Háborut hozok nektek a' török ellen.“ Mint midőn a' nyári nap' kiszáritotta fü egyszerre lángra kap 's kihalt sárga mezőit tüztengerével fedezi, úgy gyulasztá fel nehány szava a' szerbeket. Mindenki fegyvert fogott, 's csakhamar a' rudniki hegyek fegyveresekkel voltak tele. A' törökök nevezetes hadi erőt küldének ellenök, de a' harczi diadalmak, valamint a' szerbek' elnyomatása' idejének vége lőn. Milos a' népet lélekkel 's erővel vezérlé, 's a' nép tanulékonynak ismerteté magát. A' tervekben valamint a' cselekvésbeni egység a' kivitelek' legnagyobb titka; egy férfi akaratja azonban tökéletes egység. A' moslemek a' szerbek előtt mint por a' szél előtt futának 's csakhamar tisztitva lőn tőlök a' föld. A' hadi foglyok iránt jó bánásmód tartatott fenn, 's a' müvelődés ezen foka jó hatással volt a' törökökre, kik az ellenség' nagylelkűségét elismerék. Az ellenségeskedések' bevégzésére Sándor császár közbenjárókép lépe fel, 's a' porta is egyezkedni kivánt. Milos az ajánlatot elfogadá 's a' béke-egyezkedések megkezdettek; népének azonban a' fegyver letevést meg nem engedé, hogy igy a' szerbek'

sorsa tulajdon kezeikben legyen. Illy szerződések többnyire mindig legjobban ü nek ki, mert az illy esetekné elégséges hadi erők szolgálnak a' legerősb alapokokul.

A' békesség több évig tarta; Milos ezalatt is szintannyi erőt, bátorságot tüntete ki mint a' háborúban. Ypsilantis Sándor fellázitá Oláhországot a' görögök szabagságokért harczolának, Wladimisto a' sultán hatalmát ismerni kiváná; a' francziák, angolok, Oroszország a' navarini ütközetbe voltak elegyedve; Milos nyugottan lesé az események' kifejlését, 's igy szóla: „Ez nem Szerbiát illető harcz; ha benne erőnket felemészteni akarjuk, ugy ismét az ellenség zsákmánya leendünk." A' szerb nemzet nyugott, szilárd nagyszerü állásba helyzé magát, olly biztositás, melly nyugtatóbb az 1823ki akjemani békekötésnél. Milos a' nemzet által örökös fejedelemnek kiáltatott ki. 'S midőn a' háboru Orosz 's Törökország közt ismét kiütött, Milos közönyös maradt; az adrianpoli békekötés után 1830ban végre a' sultán Szerbia' függetlenségét törvényesen elismeré 's azt ki is nyilatkoztatá. Ezután a' törökök elhagyák Szerbiát 's Belgrádba vonulának hol szinte fele az őrseregnek szerbekből áll. A' sultánnak lefizetendő évi adó 1,300,000 piaszterben állapitatott meg. Nemzeti gyülésnek kelle az ország kormányzását rendszeresiteni. Minden külháborura a' szerbeknek 12,000 segéd sereget kell előállitani, 's a' kormányzó herczegnek helyettese van Konstantinápolyban. Ebben áll Szerbia politicai létele.—

Miután Milos népének politicai lételét biztositá, minden figyelmét a' belügyek' javitására fordità. Alparancsnoki, többnyire olly emberek, kiket Miloshoz nem a' honi ügy' szeretete kapcsolt, hanem azon remény, hogy a' diadal után, gazdag aratás vár rájok, reményökben csalatkoztak: Milos egészen más eszméket érlelt agyában. 1834ki februariusban közgyülést hirdete, 's ennek kinyilatkoztatá, hogy miután a' sultánnal a' szerződés megköttetett, a' béke biztositva van, 's ő mint fejedelem sohasem fogja engedni hogy Szerbiában az aristocratia valamint a' jobbágység lábra kapjon. Ezen ünnepélyes nyilatkozás a' legélénkebb tetszését nyeré meg a' népnek, de az udvaronczok hevét egyszerre csillapitá,reményöket elenyészni látván; ő ezt jól tudá de tudá egyszersmind, hogy az ő akaratja egyszersmind az övé; mindenütt rágalmaztatott, 's ő ezt megvetéssel fizeté.

Ezen izgatás' következtében 1835ben a' lázadás kiütött több helyeken; a' fő tisztviselők vevének benne részt, a' nemzet 's Milos azonban szoros összeköttetésben maradtak, 's a' dicsvágyók látván, hogy semmi részvét iránt nem gerjed, kéntelenek valának terveikkel felhagyni, csak egy álgyú lövés nélkül. 'S Milos mindenkinek megbocsáta; feledés volt részéről boszuja.—Ez idő óta Szerbiát nyugalmasan kormányzá, mint atya családját. A' javitások józan fejlődésben valának; a' jól betanult 's hős sereg lőn a nemzet paizsa, mellynek erőt a' mérsékelt 's mély belátásu kormány ada; a' müveltség, művészet ipar szemlátomást haladt, 's a' szerbek szabadságokra, mellyet önkezeikkel vivának ki, érdemeseknek mutaták magokat. Milos számüzetett!

Allg. Zeit. töldalékából.

Töredékek a' nevelés' világából.

(Kilenczedik közlés).

Czélom a' jelen közlésben a' lány neveltetéséről gondolatimat elmondanom. Csak rendszert ne kivánjon senki tőlem, hogy azt itt kövessek; mert semmi sincs előttem nevetséges, mint rendszert vonni a' körül, mellyet rendszeresiteni nem lehet. Nem teszek hálatlan munkát, ha a' helyett inkább leirom a' nőt, érzelmeiben, tehetségeiben fogalmaiban, hogy lássék 's kitünjék azon irány, mellyet józanul neveltetésében vennie kell.—A' nő természeténél fogva szenvedőleges; azon gyöngéd testalkat, külső idom, természeti kellem mindannyi fegyverül szolgálnak gyöngeségei védelmére. Érzelmeinek tömege, finomsága szükséges következményei a' külsőnek, 's mihelyt a' nő fegyverei' hatalmát ismeri, azonnal élni kezd vele, szive 's lelke hajlami szerint józanul vagy ellenkezőkép. A' nő tehát nemlegesen hat a' világra; nem ő a' megtámadó rész, 's mihelyt ezen szenvedőleges helyzetéből a' közvetlen cselekvésre áttér, azonnal legszebb bájaiból kivetkőzik.—Nincs a' nyugalmas vizsgálónak magasb éldelete az emberi sziv' kutatásában, mint midőn egészen ellenkező kebel vagy lélek állapotnak külsőleg ugyanegy jelenségét tapasztalja. Ez pedig az életben gyakran megtörténik. Látunk nőt melly csintalanságból, vagy jó szeszélyből a' boszonkodó' szerepét viszi, szintolly természetesen mint midőn másik valódilag boszonkodik, a' nevelőnek egészen máskép kell ez 's amaz iránt viseltetnie. Igy nagyon különböző a' daczosság neme is, melly mind a' mellett külsőleg egészen hasonlit egymáshoz, 's a' nevelőnek növendéke' természetét kell illy esetekben ismernie, hogy lépései mindkét oldalrul hatásteljesek legyenek. Némelly nőben nagyobb a' tüz, 's ezen tüz az indulatoknak nagyobb kiemelkedését eszközli; az indulatok nagyobb hevében, nagyobb mozgásában, tömegében több kielégitést várnak, illy esetekben a' legkisebb inger azokat forrongásba hozza, melly a' nőben a' szeszélyesség' szülője. A' dacz némelly nőben lelkének azon kivánatából ered, mellyet a' körülöttelévők tőle megtagadnak: egy másiknál az önkénytelenül a' szivnek önmegelégedetlenségéből. Az elsőnél valamelly biztató, engesztelő szó könnyen segithet, a' másiknál ezen eszköz még inkább ingerel, mert amott a' többi indulatok szunyadhatnak, itt pedig szükségkép mindazok a' legnagyobb forrongásban levén, jelenségül ezt tüntetik ki, 's ezen jelenség eloszlatni

kivánata a' többi ismeretlen, 's épen ezért méginkább felingerült indulatoknak a' legkellemetlenebb kifakadását okozza. A' nő gyakran van olly helyzetben, midőn olly szivesen tenné mindazt, mi tőle kivántatik 's mégsem teszi; azon vulcánt látni, melly akkor keblében ég, midőn kérésekkel ostromoltatik, mellyeket szivesen teljesitene, mellyet azonban egy véletlenül kiejtett, balra értett szó, mi felett gyakran hiusága, ön megelégedése tetemesen megsértetik az ellenkezőt sejteték—ezen lelki hánykodás, a' hiuság, önelégedetlenség, félreértetés' harcza, a' legkinosabb, a' nőnek gyakran keserű könyeibe kerül. Illyenkor leghálátlanabban fizettetik az, ki a' szánakozó, a' biztató, vagy engesztelő szerepet viszi, illy esetben azon férfi ki ezt teszi, a' nő előtt legutálatosb, mert mindig szeme elébe tartja azon tükört, mellybe nézni nem akar. Szinte illy lélek-állapotban lehet a' nő, midőn őt valamelly férfi a' felől akarja felvilágositani 's bizonyossá tenni, mellyet igen jól ismer, az előhordott okokat agyában megérlelte, mellyet azonban bizonyos körülmények, viszonyok miatt nem akar elismerni, nem akar elfogadni. A' férfi ekkor tán, ha jó szivűségből is, bár mennyit fáradozik, annál kellemetlenebbé teszi mind magát, mindazon tárgyat mellyről beszél. De igen különös és sajátságos bélyege a' női kebelnek, hogy illy lélek-állapotban ha nem kedvelli is azt, ki neki ellenszól, gyűlöli 's méginkább ingerlékeny leend a' mellett, ki neki azon tárgyban helyeslését nyilvánitja, mellyet szeretne hinni, de belsőkép nem hisz, nem hihet. Csak futólagos pillanatot vetettünk a' női kebel ezen mondhatlan tömkelegébe, mellyről alig bir az ember kigázolni, mellybe mindenütt a' természet' törvényeit azon pillanatban hiszi feltalálandóknak, midőn épen azoknak czáfolatát olvassa. A' nő máskép mutatja magát, mint érez, egészen elferditi, kellemetlenné teszi magát, de ha valamelly férfi ezt valóságnak tekinti, ekkor képes a' nő őt szive' legmélyéből gyűlölni. 'S ez azon benső ok, mellyet fentebb emliték, miszerint t. i. a' nő szenvedőleges levén, míhelyt cselekvésre, hatásra áttér, azonnal tömérdek olly viszonyok létesülnek, mellyek tűz keble' kielégitésére nem képesek. A' nő nem levén arra nevelése által felkészitve, hogy a' világra józanul hasson, nem levén meg azon köre, mellynek tágassága magával hozná cselekvései' nemességét, önállólag, semmi viszonyban másokkal, neveltetvén fel, 's itt hibás lépései elkerülhetlenek, de ezen hibás lépései hiuságát mélyen megsértvén, önmagával nem tud kibékülni, melly önelégedetlenségét a' körülötte levők egyébre is magyarázván 's ezen magyarázatokat szavakban sejtetvén, a' nőnek minden alvó indulatit felrázzák, 's ezen indulat-rázkodások, mellyek különben helyes egységökben 's nyugalmukban a' legszebb harmoniát gyakorolják, képesek illy ingerültségben a' legtulságosb szenvedélyeket szülni, mellyek a' nőt gyakran valójából kiforgatják, 's letörlik azon kedves mázt, kedves izt, melly tagadhatlanul minden nőnek megadatott.

(Folytattatik.)

Nagy Elek.

Literaturai ujdonságok.

Vajda Péter Dalhonának Ildik füzete épen most jelent meg 's megszerezhető minden hiteles könyvárusnál. Az aláirok példányaikat a' szokott helyeken átvehetik. A' Dalhonra még folyvást aláirhatni. Aláirási ára 1 p. bolti ára 1 f. 30 kr. e.p.

Szinte Vajda Péter Pyrker' Tunisiását lefordità 's legközelebb nyomatás alá bocsátja; jelenleg Shakspeare' Romeo és Juliáját szándékozza angolból fordítani, 's e' végett felszólitja a' két haza iróit, ne terheltessenek, ha mint hire szárnyalt valakinél e' mű leforditva készen állna, neki azt magányos levélben, vagy hirlapok által tudtára adni, nehogy szükségtelen munkát vigyen végbe.

Gaal és Jósika „ecsedi nimfája“ aug. 5re kerül még csak szinpadra a' koszorus Lendvayné' jutalom játékául. Egyébként közönségünk kedvteléséül örömmel jelenhetjük, miként Gaalnál jelenleg ismét egy uj parodia „kurucz világ“ czim alatt készülőben áll, 's nem sokára bevégzendi.

Szigligethy' Romildája tetszett, bár mit is mondjon a' Tageblatt Frankenburgja, vagy tán a' Frankenburg' Tageblattja,—'s e' fiatal szorgalmas 's tagadhatlanul igen szép dramai tehetséggel biró irónknál ismét egy uj drama áll készen „Czilley Fridrik“ czim alatt. Tán nem sértjük meg őt, ha minden félreértés elháritásául kinyilatkoztatjuk Szigligethynek azon buzgóságát, ügyekezetét 's nem csüggedő szorgalmát, mellyel darabjai feletti dolgozásában él. Kész minden véleményt meghallgatni, a' jót elfogadni, 's azt használni, 's képes ön meggyőződését követve darabját kétszer háromszor átdolgozni. Ez mindenesetre például szolgálhat 's utánzásul.

Az uj félév journalisticánkba egy futó csillaggal (?) köszönt be, mellyről az emberek igen sokat jövendőltek. A' „Rajzolatok', politicai lapokká alakultak. Az 1, 's 2dik szám kezünkben van, 's eddigelé jó szivvel csak azt mondhatjuk, hogy szerencséjére tán a' sok nyomatási hiba miatt mindenkinek elment a' kedve végig olvasni. g.d.

Rejtett szó.

Szép szó, melly soknak száján megpendül, érti, ha nem bár,
Nagygyá nemzeteket, hőn szeretése teszen.

Pest. 1839. HASZNOS 3dik szám.
Szerda Julius' 10én MULATSÁGOK. Második félév.

Rapsodia.

Eltökélém, hogy nem irok
Többé lángoló szerelmet;
Elkoptatták már az irók
Ezt a' régi szenvedelmet;
Eltökélém, hogy nem irok
Több regét, beszélyt, novellát
Elregélték már az irók
Didót és Tündér Ilonkát;

Ámde mást akarva irni
Új tárgy nem jutott eszembe,
'S most azon kezdék törődni:
Mért kész' nincs minden fejembe.
Itt röppent egy helyes eszme
Már már elszédült agyamba
'S hiven örködött felette
Egy világító sugárka:

Könnyü gondolám ugy irni
Szinmüvet, regényt, regéket,
Hogy ha kész testekre mérni
Szoktunk csak divat-regéket,
Nem szükség akkor teremtni
Újat, hol már kész anyagra
Lelt az iró, 's igy müvének
Nincs szüksége fő alapra.

Igy remélem szinte én is
Czélt érendek eszméimmel,
Hogy ha megbarátkozandom
A' kopottas régiekkel.
'S im! valóban boldogultam:
Verseim már készen állnak,
Mert e' gondolat parányok
Évsor óta létre szálltak.

Keresztury.

Gondolat-töredékek az emberiség történetéből.

Minden látható teremtmények belső természetöknél fogva két osztályba rendezhetők: t. i.

1. Az öntudatlan teremtményekébe, melly osztály magában foglalja minden az emberen kivüli lények' nemeit, és

2. Az öntudatu teremtményekébe, melly osztályba tartozik ez emberi nem.

Az öntudat, mint lelki tehetség, közvetiti a' világegyetem fogalmát az emberben. Azon világegyetemi fogalom foglalatja minden lényeg erejének és tökélyeinek, mellyek az emberi szellemre tódulva harsányon követelik enjébe való fölvételöket. A' világegyetem végetlen láncza azon részeknek, mellyek az egész szerkesztésére egyaránt határozva, azoknak mindegyike az egész javára, tökéletesitésére és gömbölyitésére szükséges. Itt sajátképpeni hozzáadás vagy elvétel nem lehet. Itt (a' mint egy ujjabb iró megjegyzi) az egyéni testesülés meghatározza az egyes lelkületét és ez felel meg a' természetnek a' tüneményben nyilatkozott, egyénileg módositott akaratjának, a' mennyiben ez t. i. az egész feltünete által észrevehető. A' legmagasb akarat objectivisatiójának lépcsői számtalan egyénekben vannak kifejtve. A' test cselekvénye nem egyéb, mint az önmiségesitett, a' felső akaratnak a' szemléletben különzött cselekvénye, 's minden egyes teremtménynek a' természetben létesitett képéből könnyen kitalálhatni az egyetemes természetnek annak előállitásában nyilatkozott akaratját, t. i. az egész elérésére a' munkásság kiszabott lépcsőjére való lépését. Az egyesek rendeltetését nyilatkoztatja a' mindegyiket kijelelő tehetség. Az ember más teremtmények feletti elsősége öntudatában fekűvén, rendeltetése csak az öntudatról függő cselekvényei kőzbélyegüek, t.i. hol a' nem' rendeltetése leginkább nyilatkozik,—majd nem láthatólag külömbözendenek az oktalan teremtmények cselekvényeitől, a' mennyiben t.i. az utósók közössége helyzetes, az emberek közössége ellenben eszméletes. Egy példa közelebb világositandja meg gondolatomat. Mikor 2 ökör egy azon ekéhez fogva egy darab földet szánt, nem ered az egyesitett munkálkodás' alkalmával a' 2 ökör között semmi gondolat, e' határozott czélt tárgyazó közösség; hanem egyedül egy azon a' földmivelő okozta helyzetbe jönnek, a' nélkül hogy legkevésbé is a' szántásra vagy az ekére gondolnának. Nem különben a' méhek egyesitett munkásságát a' sejtszövet készitésében, vagy a' majmok együtt maradását az ellenséges támadások elháritására, sőt a' költöző madarak' melegebb éghajlatra költözendők, látszólag önkénytes egybegyüléseket koránsem kell mint valamelly szándék és szabad akarat által közvetitett egyesitést, sőt mint teljesen önkénytelen és ösztönszerüleg alakult ösztetalálkozást nézni. Egészen másként tünik fel előttünk az emberi munkásságok közössége, mert hogy az előbbihez hasonló példát felhozzak, midőn Columbus követőivel egy új világ felfedezésére indul, a' vállalkozók egy bizonyos közös czél által közvetitett saját akarattól inditatva egyesülnek; és bár mindegyik a' vállalat'külön részét teszi, szándékok még is egy t.i. az uj világ felfedezése. Ezen oldal teszi az ember historicus személyességét, szellemi valódiságát, valamint az önző a' közösségtől elvált törekvései és munkásságai az anyagi, az öntudatlan teremtményekkel közös oldalát.—

Az embernek tehát, valamint egy részről, anyagi elkülönözött, úgy más részről egyetemi rendeltetés adatott, 's innen van, hogy minden életköriben felváltva két ellenkező törekvésnek lelkén való uralkodását veszünk észre: az egyik korlátlan és végetlen, a' másik korlátozott véges. Minél áthatóbb az alakulás, minél szilárdabb a' kötés, annál erősben és hatalmasban gerjed, 's annál követelőbb lesz a' felbontó korlátlanság utáni törekvés; ellenben minél általánosb, minél közönségesb a' szétbomlás és a' rendező korlátok felbontakozása, annál élénkebben éreztetik az uj keritékes korlátozás kivánata. — Azért emelkedik az anarchia vész csapta öléből rendesen a' legszorosb önúrság, valamint megfordítva, az önúrság határin túl megtartása szüli a' korlátlanságot. Ha az ember e' két oldalúságát időben való nyilatkozása szerint tekintjük, akkor, felszállva a' historia kezdetéhez, az embert mindinkább testesültnek (concret) mindinkább szabadtalanabbnak és előítéletek által látjuk megkötve: társaságos visszonyai nem szövődnek a' szerződés és a' kölcsönös akarat szabad nyilatkozása fonalaiból mint nyílvános mint privát életében. Ellenben lejjebb szállva az újjabb korba az emberiség mindinkább elválik az érzékiségtől, az előítélet köde mindinkább ritkúl és az elvonúltság már is kivívta uralkodását az emberiség egyetemén. A' társásági szerződés a' historia eredetébe való helyheztetése egyike azon lángeszű Rousseau által világ becsre hozatott eszméknek, mellyet később minden Institutiókban alap eszme gyanánt kiturkálni törekedtek. Fontolóra nem vették, hogy egy azon eszme elvelegesen igaz, és történetileg hamis lehet. De ez az ember természetének egyik főbélyege, minden az emberiséget hatalmasan felinditó elvet a' mult szavában feltalálni akarni és igy a' történet holt tetemit mintegy felelevenitni. Ez az örök Dogmatica, mellyet Kant kritikája minden éleselmüségével le nem ronthata és soha ember le nem rontand. Az élet fogalmában a' legnagyobb lángész is alája van vetve korának. Rousseau pedig egyáltalában a' költészet kápráztató szellemétől ihletetett philosophus vala, ő a' mult végetlen térét a' jelen személyességétől modosított körébe varázsolva szemlélte és igy egy azon világításban látnia kelle a' jelennel. Vizsgáljuk még tovább a' két momentumnak a' históriában való nyilatkozását. — Az ó világ, minél közelebb földi eredetéhez, léte első nyomadékihoz, annál függőbb vala alól és felülről hatásoktól, benyomásoktól, az az: ösztönök, jóslatok és meghagyásoktól. — Csak későn ébred az emberiség a' szabadság feltételére, az önhatározatra, csak későn állnak elő Itillel a' zsidó Rabbi és utánna Christus a' szabadság elvével „a' mit nem akarsz, hogy mások 's t. b. és felszólítják az emberiséget az Isten' országának a' földön való alakitására, a' *szeretetre*. Ezen szeretet leve az újjabb kor őrangyala. Minden egyes veve a' sajátképen öntudaton alapult *szeretet' vallásától*, nevezzék mások Christus vallásának mindegy — végetlen becsét és személyes feljogosítását és igy meg vala vetve a' szabadság alapja. Az ó világ emberének adva vala akaratjának szabályozója, mert tárgyilag ez semmi külömbséget nem tesz, ha akaratja elhatározását papiparancs vagy madár csiripolás, Urim és Tuhutum vagy álomfejtés eszközli. Minden esetben meg van megállapodott szabálya, mellynek követése megnyugtathatja. Onnan van, hogy a' valódi jámbor, az Isten akaratjában egészen megnyugvó előképe (Typus) leginkább Brahmistáknál, Aegyptusok és Móses követőinél található. Az ujkor önhatározású szeretete minden esetre hasonértékü pótlója e' jámbor indulatnak. A' szerencsétlenség egyedül az önhatározás és öntudat felette jókora kifejtésében fekszik. Az ifjú nem sejti, hogy mostan eszméjét magosb fokú eszmék felemésztendik; hogy az évek forgásában fogalma uj fordulatot veend, ő ezt az időt be nem várja, hanem hozzá fog közvetlenül a' neki most világos eszmék' kül viszonyokra való átvivéséhez és csak akkor hökken meg, mikor már előtte állnak a' viszonyok' akadályai. —

Bloch Móricz.

Halima.

(Algiri igaz történet.)

Egy Toulonba érkezett tolmács a' következő esetet beszélé el jelen évnek tavaszán az őt hallgatókhoz, melly az afrikai arabok életmódját hiven tükrözi. A' dolog Kara-Mustafa táborától egy mérföldnyire történt: „Esti hat órakor egy kaliba féle hajlékban ültem, melly a' móroktul kávéház gyanánt használtaték, midőn egy fehér szakálu 's meghajlott alaku beduin gyorsan belépe, és kinyomással teljes élénk mozdulat által jelt ada egyik földijének, hogy távozzék el vele. Egynehány pillanat mulva engem is hivata a' tábor kormányzója, 's én a' két arabot heves beszédben találám nála. Mihelyt az idősebbik engem észre vön, fölkiálta: segits, vőm megőlé lányomat! kapott parancsra, követém az arabot és egy törvényszolga 's hat katona kiséretében a' vétek helyére mentem, a' gyilkost megfogatandó, ki egy szót nem szólva 's minden ellenállás nélkül meghagyá magát fogni és kötözni. De azon helyben, jajdokló és zokogó asszonyoktul körülvéve, vérben és porban fetrenge egy tizenhétévü, igen szép arczu, gyöngéd termetü arabnő, ki a' fájdalom szünetekor rajtunk nyugtatá csodálatos szépségü szemeit. Az asszonyok kört képezének körüle, de a' helyett hogy a' sebet bekötve a' vért elállitanák, kegyes énekeket zengének, ide 's tova hajlongtak, hajaikat tépék, ezt kiáltozva, Oh Halima, kedves lányunk, meghalsz, lelked még ajakaidon lebeg, de el fog tünni 's te bennün-

ket a' kétségbe esés puszta kövén hagyandasz hátra. Hivők istene, hozzád kiáltunk föl, boszúért a' gyikolóra!" Igy kiáltozva arczokat körmeikkel tépék. Mint tudva van; az araboknál a' szomszédok kötelesek, sirás, önverés, hajtépés és több efféle által részt venni azon szerencsétlenségben melly hitsorsukat éré. Én itt vad de igen érdekletes képet láttam: egy fiatal nőt kinek szép hajai vércsermelyben usztak, ki szivszaggatólag kiáltoza és sirt, mig körüle gágoló szomszéd női az arab gyászólat egész tömegét pazarlák. De jött a' seborvos, gyorsan megvizsgálá a' sebet és—megnyugtata bennünket. A' jatagannal kapott a' nő egy vágást a' fejére, de a' dús hajak meggyöngiték a' fegyver hatását. A' többi sértés nem vala nagy fontosságu; 's a' sebek beköttetek, miután a' gyász-asszonyok lecsillapittattak. Halima beviteték a' kunyhóba, hol minden a' legnagyobb szegénységre mutata. Ezen húri hareme egy kamarácska vala, mellyben az egész butorzatot egy vén szalmazsák képezé; a' seb bekötésére csak egy darab durva vásznat találtunk; apja párnosa paplan gyanánt szolgála neki, feje egy csomó szalmán nyugvék. Apja két friss tojással kinála meg bennünket, mellyet midőn el nem fogadnánk, elfogulva kiálta föl; „Allah, ezeket hitetleneknek mondják; mi mosleminok, mi hivők, semmit nem teszünk ingyen." Másnap uj bekötést vitt végbe a' seborvos; harmadik nap pedig gyógyuló félben volt a' burnussal és szóla hozzám: Irva volt az égben, hogy megsebesittessem. Az uram két okbul vere meg, de igazságtalanul. Anyám vigyázatlanságbul egy darab fát hajinta egy marabutnak, szomszédunknak ajtajához, férjem azt vélé, hogy készakarva sérteték meg allah emberének szent küszöbe. Azután az uram ezt akará, hogy a' tyukok-és tojásokbul árulá pénzt átadjam neki; te pedig tudod, hogy nálunk araboknál az asszonyok a' tyukok jövedelmébül ruházkodnak, istenére, hogy igazat szólottam; csak azt akarom meg mondani, hogy férjem minden nappal roszabb lesz; a' próféta törvényéhez fogok folyamodni és elválást kérendek. E'hez a' megsebesités elegendő ok. Halima többé nem osztja meg vele nyoszoláját." Az atya egy fukar vén ember, félre hivott engem és azt sugá fülembe, hogy jobb lenne ez ügyet a' régi szokás szerint elintézni, mert, ugymond, a' ti franczia törvényeitek nem rendelnek vérpénzt, a' mieink szerint pedig lányom feje annyi pénzt szerezhet nekem, hogy egy egész nyájat vehetek rajta."

Ez vala a' dolog kezdete, a' bevégzés pedig következőleg történt, mint a' Semaphora beszéli el ugyan azon dragomán után. „Martius 19én (1839)én a' büntett helyére lovaglék Dullonville kapitynyal, a' kaidal és kadival a' klasna törzökbül, számos arab lovagoktul kisértetve. Mihelyt a' lórul leszállt a' kadi, azonnal a' szerencsétlen Halimához közelité 's megvisgálá sebeit. „Semmi baj többé—szóla—a' nő már meggyógyult." E' közben előveze'ették a' bünös Mohamed-Ben-Mussa, Halima férje. Őrei szigorú vigyázatának daczára is sikerűle neki azon sátorba besikamlani, hol Halima keresztbe vetett lábokkal, seborvosi kötéseibe takart fővel csodaszépségü arczát jobb kezére támasztva, hátul ült. Mohammed elebe állt, 's komolyan és némán vizsgálá fiatal megsértett feleségét. Szilárd szenvedélyü arczán harag és bánat látszék ülni: nem tudaték mellyik győzend e' két indulat közül. A' vonások e' néma játékában leirhatlan vad nagyszerűség vala A' dráma két személye keveset látszék törődni a' sátort betöltő többi személyzettel. Az arab nő gyorsan leveté szenvedő ábrándos tekintetét: szép fekete szemei harag es megvetés szikráit lövellék a' mozdulatlan férjre; az arab nőknél olly igen található élénk szemérem érzete egészen eltávozni látszék tőle. Keresztények és arabok eltüntek Halima szemei elől, ki csak gyilkosát látá most, örömei megmérgezőjét.

„A' kadi félbe szakasztá a' csendet 's igy szóla nyugalmas, méltóságos hangon: ‚Mohammed-Ben-Mussa' vétket követél el, midőn y a t a g a n o d égő jegyeit hagyád hátra? E' szavakkal kinyujtá kezeit Halima felé. A' szavak fölijeszték Halimát néma ábrándaibul. Megvetőleg fordita el arczát Mohammedtül és szóla: ‚Férj, távozzál, többé nem látandasz.' Egész testében reszkete a' boszuságtul. Azután ismét ábrándos helyezetébe hanyatlék vissza, mellyben férje megjelenése előtt láttuk. Dallonville kapitány ekkor minden jelenlévőket fölszólitá, hogy a' sátort elhagyva az itéletet a' szabad ég alatt hallgassák meg. Ott a' visgálati iratok fölolvastattak. A' kadi megkérdezé a' bevádoltat, ismeri-e a' vádokat, mellyekkel terheltetik. Mohammed felele: ‚A' Prófetai helytartóra; hamisan vádoltatom. A' rágalmazó szava metszve hatott 'elkembe mint a' gyilok hegye. Ártatlan vagyok; allah tanum; tegyetek velem, a' mit akartok!' E' szavaknál kiterjeszté összetett kezeit a' birák felé Mohammed, mig egyszersmind az eget vizsgálá. A' tanuk kihallgatása után, a' kadi egy ideig kezére támasztá fejét és gondolkozott, mig utóbb ezen itéletet hallatá. ‚Megvizsgálók Mohammed-Ben-Mussa nejének sebeit, 's meggyőződénk, hogy jathagán ütésétül származvák. El-Mukrallesi törvénykönyv pedig szól: Valamikor az ütésnek jele vagy nyomdoka marad hátra, mondassék ki a' házassági elválasztás.—Megkérdezők tehát Halimát, megegyez-e benne, kinek igen mondására az elválást nyilván, visszavonhatlannl kimondjuk. Azon felül Mohammedet a' törvény értelmében 80 pálczára itéljük éz 50 frankra mint a' seb dijára, és jegyvagyon visszaállitására, melly 50 frankot és 26 centimest tesz. A' pálczázás jelenlétünkben fog végrehajtani. Azon fölül hét napig be fog csukatni, hogy jövendőre rendesen élni tanuljon" Halimának szabadságában áll oda menni, a' hová akar.'

Ezután az itélet végrehajtaték. Kara Mustafa arabai igen örvendének e' szigorú igasságtételen és fölkiáltának: ‚Allach yensür el francis! azaz: Isten diadalmasitsd a' francziakat.

Journalisticai élet.

Genie-egység. Részemről épen nem akarom a' geniet egyszeresiteni, mert azt a' természet tevémeg, hanem csupán kimutatni, mit az előttem már megtőn. Olvasóim épen ne kaczagjanak ki állitásom felett, mert kénytelen volnék azt hinni, hogy a' genialitas' szükebb korlátok közé szoritása által eszközlém azt. A' geniet meghatározni kivánván, alatta olly magas elmebeli tehetséget vélek, melly természetes túlsulyánál fogva a' teremtést önmagában hordozza 's önmagából meriti; kik tehát minden külső befolyás nélkül teremteni tudnak, 's ezen teremtést szükségesnek ismerik. Ezen határozás után azt kell hinnem, hogy a' genie mindig költő, vagyis valódi értelemben csak költő lehet genie; mihelyt tárgyilagosra tér át az elme, azonnal lehet ugyan nagy, tágas, de genie nem. A' genie ha tovább megyünk, 's némileg eszméinket testesiteni akarjuk, valami nagy adat elmetömeget foglal magában, mellynek iránya a' költőség, —egy másik ugyannyi elme tömeggel szintazon pályán indul, mert megfoghatlan volna előttem, hogy egyaránytu fény nem egyaránt világositana. Mihelyt az elme-tömeg annál csekélyebb, mindjárt állithatom, hogy ott genie nincs. De a' természetes fogalmak is szükségkép ezen gondolatra vezérlenek, miszerint a' genienek költőnek kell lennie. A' genie mint fentebb mondánk, már természeténél fogva teremteni vágyik; ezen teremtés-vágy első érzésével fejlik ki A' vadon valamint a' legműveltebb salonok egyaránt lehetnek a' költők hazáji, de mi természetesb, mint hogy a' genie illy teljes öntudatlanságában tulajdon világát, érzelmeit, indulatit, a' többitől egészen különbözőket, irjon le, 's igy mintegy természetes szükségének eleget tegyen,—'s ki ezen önvilága' leirásával egyszer eltelt, ki azon világba betekintett, melly neki életet, erőt, hevet ad, 's melly őt magasra, mondhatlan magasra emeli, az ezen tömlelegből vissza nem vágyik, de vissza nem is jöhet. Egészen másképen van a' nagy tehetségüekkel. Ezeknek érzékeik által felfogható tárgy kell, mellyen elméjöket élesithessék. Nevelés különböző körülmények, hév a-rány 's ezek által vonzódik igy az elme bizonyos tárgyhoz, melly körül örökös forgásban van. Tehát külső érzekek által felfogható tárgy kell 's e' szerint képződik az elme.—Szól ezen állitásom mellett azon körülmény is, miszerint a' nagy költők egyébre nézve is sokkal tisztább fejűek, mert szélesen elterjedő elméjök nem elfogult, ellenben a' tudósok sokkal több, gyakran nevetséges sajátságokkal birnak, mellyek az egyoldaluságot világosan kitüntetik; a' genienek pedig egyoldalunak nem szabad lennie, a' költőiség a' legáltalányosb teremtés' neme, melly minden szépet, nemeset, fenségest magában foglal.

Laroche és Löve. Fontos személyként tün fel előttünk a' két szinész; mindegyik a' maga nemében nagy. Az első inkább művész, a' másik genie, amabban olly édes harmonia mutatkozik, hangban, termetben, önviseletben; Löwe ellenben inkább hagyja magát elragadtatni indulatitól. Laroche százados tölgy, melyet szellő meg nem ingat; Löwe a' legszebb pálmafa, de ingékony. Larochet semmi taps el nem szédit, ő soha látszólag a' publicumnak nem játszik hanem öszhangzólag, művészi nyugalomban; Löwe már úgy látszik véleményem szerint többet hódol a' közönségnek 's ha valamelly helyzet közönségének megtetszék: kész azt azonnal ismételni. Laroche szerepei háladatlanabbak, de ő azért soha korlátokon tul nem megy. Ott hol képzelődésével szabadon teremthet, ott olly egészet, olly hibátlan egészet vesz fel, mellyvilágosan előtünteti nekünk azon művészt, mellyről képzetünk lehet. Löwe kevésbé mély, ha szikrázóbb is; ha akarjuk látni őket egészen külön individualitásukban, nézzük meg amazt a' szegény poetában, emezt Pierre' szerepében. Amott feltaláljuk azon szerény, önvilágával megelégedő, szende 's mégis magasztasb indulatokra fakadni képességű férfit; emitt a' személyesített dicsvágyot, a' néha magába szálot, de ismét indulatitol elragadtottat. Laroche többet tanul, Löwe többet lát; Laroche többet gondolkodik, Löwe többet érez; Laroche kiszámitja magának játékát, mellyel mindenütt egyaránt élhessen; Löwe kiszámitja magának azon közönséget, melly előtt játszhassék. Mindkettő sok tanulmányt nyujthat; de véleményem szerint Laroche sokkal többet Löwénél. gd.

Literaturai ujdonságok.

Nagy Ignácz' Szinműtárának IIIdik füzete „Fehér és fekete“ czim alatt megjelent 's megszerezhető minden könyvárusnál. Ára a' pompás kiadásu műnek 40 kr- e.p. A' negyedik füzet augusztusi vásárra jelenend meg; tartalma Egyesüljünk, eredeti vigj. 4 felv. irta Nagy Ignácz.

Vajda Péter Pyrker Tunisiását, mint több hirlapjainkban hirdetve volt, nem forditja, 's e' végett a' mult számunkban iránta tett jegyzés hibás.

Legközelebb emlitett dr. Chiolich ur „National Panorama“ czimü folyóiratának első füzete már megjelent. Addig is mig t. olvasóinknak bővebb tudósitást róla adhatnók, jelentjük hogy tartalmánál fogva az egész, magyar ügyekkel, névszerint a' m. literaturával 's szinészettel foglalkozik. A' szinészek körülményes megismertetése is feltalálható. Kapható Pesten minden hiteles könyvárusnál. Ára 1 p. f. Előfizetési ára 12 füzetre 10 p. f.

Jegyzet: a' 2dik számbeli Rejtettszó Haza.

1. 2. 3. sz. Pest. Második **HIRDETÉSEK.** Julius 10én 1839. félév.

Figyelmeztetés

a' Hazai 's Külföldi Tudósítások és Hasznos Mulatságok iránt.

Tiszteletteljes bizodalommal bátorkodunk t. cz. olvasóinkat 's pártfogóinkat figyelmeztetni a' félév' lefolytával, 's alázatosan felszólitani: méltoztassanak rendeleteiket lapjaink' további járatása iránt, akár a' cs. kir. postahivatalok, akár egyenesen a' kiadó-hivatalnál mielébb megtétetni, hogy mind a' fölösleges nyomtatási költségektől fölmentessünk, mind t. cz. előfizetőink kivánatinak pontosan és haladék nélkül megfelelhessünk; egyszersmind beküldetését kérvén v. a' meglevő nyomtatott 's kiigazitott ujságboritékoknak, vagy a' hibátlanul tisztán leirt czimzeteknek, mellyeken az utolsó postahely is följegyezve találtatik, hogy minden ebből eredő tévedést 's hátramaradást elháríthassunk, mit, kivált midőn t. cz. Pártfogóink lapjaikat most egy, majd más helyre kivánják járatni, legbuzgóbb igyekezetünk mellett is csak késedelemmel volnánk képesek eszközleni, miért e' t. olvasóinknak legczélszerűbb a' kiadó hivatalnál (Zöldkert-utcza 498 sz. a. ház) tétetni megrendelésöket. Az előfizetési díj az eddigi mérséklett marad: postán 10 v. ft., helyben házhoz küldve boritékkal 9, boriték nélkül 8 v. ft.

A' Nemzeti Ujság'
kiadó 's szerkesztő hivatala.

TRATTNER és KÁROLYInál Pesten most hagyta-el a' sajtót:

MAGYAR ORSZÁGnak,

's a' hozzá kapcsolt Tartományoknak mostani állapotja statistikai és geographiai tekintetben.

IVdik kötet, melly magában foglalja e' következő Megyéket: Arad, Békés, Bihar, Csanád, Csongrád, Mármaros, Szabolcs, Szathmár, Ugocsa, Temes, Torontal és Krassó vármegyéket. Ára e' kötetnek 2 f. pengő pénz. A' tittl. Előfizető urak, méltóztassanak, ha jó alkalmok akadand, e' kötetnek elvitele végett, Trattner és Károlyihoz utasit

Fényes Elek.

Könyv-jelentés.

(1) **Burján Pál** könyvárusnál Budán hid mellett 81ik sz. a. *Pisztori* házban a' vizözön alkalmával több száz darab megnedvesitett, de jól felszáritott *deák*, *német* és *franczia* könyvek, könnyebb megtekintés végett osztályonként felvannak osztva, 6. 's 10 krjával p. p. eladandók. (1)

Hirdetmény.

(1) Ezennel közhirré tétetik, hogy *a' Háztartas's Mezeigazdaság tudománya* czimü munkámnak *2ik kötete* a' sajtó alól f. jul. hó végén ki fog kerülni's a' Debreczenhez közelebb lévő előfizetőim Csáthy Lajos könyvárus urnál, a' Pestkörüliek Eggenberger József úrnál, Lőrinczi Debreczeni, és Szent-István napi pesti vásárok alkalmával példányaikhoz júthatnak; ugyan azon helyeken a' felesleges példányokból 2 ft. 48 kr. p. p. lesznek eladandók is. Költ Debreczenben 1839. jul. 5kén. *Balásházy János.* (1)

Hirdetmény.

(1) A' magyar királyi tudományos Egyetem kórházai számára 1053½ rőf erős házi vászon; 109 rőf kékre festett vászon; 96 rőf fehér barchet, és 118 rőf szalma-zsákokra való vastag

vászon kivántatván, ennek kiszolgáltatása végett folyó esztendei julius 29dikén délutáni 5 órakor Pesten a' Hatvani útczában lévő Orvosikar épületében nyilvános árverés fog tartatni. Mellyre az elszámlált vászon nemeket ki-szolgáltatni kivánók ezennel olly módon hivatalosak, hogy akkoron választás végett minden vászon nembül mustrákat magokkal hozni neterheltessenek. Költ Pesten jul. 6án 1839. (3)

Hirdetmény.

(1) A' nagyméltóságú m. kir. udv. Kamara' rendeletébül hirdettetik, hogy f. e. aug. 5én a' Bács megyében helyzett ó-becsei királyi kam. szálfahivatalnál mintegy 1700—2000 darab hibás 10, 9, 8, 7, 6, és 5 ölnyi hosszú szálfa 25—100 darabnyi részekben nyilványos árverétés utján készpénz fizetésért a' legtöbbet igérőknek el-fog adatni. Venni kivánók a' fen kitett napra 's helyre reggeli 9 órakor mejelenni hivatalosok. Budán Jul. 4én 1839. (3)

Jelentés.

(1) A' n.mélt. magy. kir. udv. Kincstár rendelésénél fogva ezennel hírré tétetik: hogy némelly a' peklini kamarai uradalomhoz tartozó haszonvételek ugymint: a' peklini korcsma, a' mészárszékkel, és bolttal együtt, mellyhez egy $^5/_8$ holdbúl álló véteményesföld, $11^7/_8$ holdnyi szántóföld, és egy $3^4/_8$ hold rét tartozik, —a' kosztoláni pálinka, és korcsma házak, húsvágással, 1 hold kerti, $17^6/_8$ hold szántóföld, és $4^6/_8$ hold réttel együtt, — nemkülömben a' lipóczi korcsma szabad húsvágással, és hozzá tartozó $^2/_8$ hold véteményes, 3 hold szántóföld, és 1 hold réttel,—és utoljára a' patacskoi korcsma szabad húsvágással, és egy holdbúl álló kerttel, $28^3/_8$ hold szántófölddel, és $2^2/_8$ hold réttel,—e' folyó év augustus 1jén tartandó nyilványos árverés utján 1sö novembertől kezdve 3 esztendőre a' legtöbbet igéröknek bérbe adattnak;— azért az azokat kibérleni kivánók a' fenn kitett napon a' peklini kamarai számtortó hivatalnál elegendő bánat pénzzel délelőtti órákban megjelenhetnek. (3)

Jószág eladás.

(1) Alólirt felvagyon hatalmazva, hogy tek. nsFejérvármegyében Pesthez 4 órányira fekvő részént Puszta, részént jobbágy birtok eladása eránt, a' venni kivánokkal értekezhessék. Melly birtok mineműsége következő: 1ör mintegy 345 hold allodialis szántóföldek egy tagban. 2or Ezektől el különözött más, és 3 holdat tévő szántóföld. 3or 13 hold kaszálló. 4er 8 hold dezsma alá való szőlők. 5ör 36 hold tóbeli nádlás. Ezeken kivül szinte jobbágy telkek. A' venni szándékozók az alólirottal f. e. sept. 26ik napjaig Váczon tartandó lakásán, a' birtok mennyiségének 's minemüségének kimutatására szolgálló földabrosznak, 's telek-könyvnek megtekintése mellett értekezhetnek. Költ Váczon jul. 3kán 1839.

Elias István, s. k.
kir. táb. ügyvéd, több nemes családok ügyviselője (3)

(1) Néhai *Beregszászi Pálnak*, a' napkeleti nyelvek' nagy búvárjának's első nyelvtudósunknak következő két nevezetes munkája:

Über die Aehnlichkeit der hungarischen Sprache mit den morgenländischen, nebst einer Entwickelung der Natur, und mancher bishero unbekannten Eigenschaften derselben. Leipzig 1796. (214 *lap negyedrétben.*) *és*

Versuch einer magyarischen-Sprachlehre, mit einiger Hinsicht auf die türkische und andere morgenländische Sprachen. Erlangen 1797. (288 *lap nyolczadrétben.*)

Megszerezhetők a' *Hazai 's Külföldi Tudósítások' szerkesztő hivatalánál* zöldkert (Kohlbacher) utczában 498. szám alatt. Az elsőnek ára kötetlen 1 f. 24 kr. az utóbbinak 1 for. pengő pénzben.

Budai lotteria julius 6kán 51. 73. 7. 11. 25.

Pest. 1839. HASZNOS 4dik szám.
Szombat Julius' 13án MULATSÁGOK. Második félév.

A' moszkaui gyulladás.

September' 14ik napja vala, midőn végre Napoleon meggyőződve, hogy Kutusof jobb szárnyát meg nem támadá, előseregét összeszedé. Moszkautól nehány mértföldnyire lóra ült; csendesen 's mély vigyázattal haladt előbre, felvergődni kivánván a' legmagasb tetőre, honnét az ellenséget fölfedezhesse. Minden készületek megtétettek a' harczra, a' hely is készen állt rá, de minden puszta 's néptelen volt, a' legkisebb ellenállásra sem talált Napoleon' serge.—Végre már csak egyetlen hegy vala meghágandó, mellynek lábainál fekszik Moszkau. Megpillantásánál a' katonaság magán kivül volt örömében, tapsola 's egyszerű rendetlenségben előre tolakodva Moszkaut hangoztatá, mint azon hajós, ki hosszas utazás után a' száraz földet megpillantja, 's ezen szó kiejtésében minden örömét központositja.—Egy pillanat ezen városra, Ázsia 's Europa fenséges csomójára, hol a' két legszebb világrész szépségei, szokásai 's művészete egyesülnek, nem elég, hogy azt egész nagyszerűségében felfoghassuk.—Napoleon csak éjelre tért be Moszkauba: egyik külváros' első házában szált meg. Ide hivatá Mortier marsalt, ezen főváros kormányzóját. „Mindenek felett—monda neki—a' rablást távoztassa; ezzel nekem fejével áll jót. Védelmezze Moszkaut mindenki ellen."—A' bekövetkező éj igen szomoru volt, borus tudósitások érkeztek minden perczben. Francziák, sőt még egy orosz tiszt is jöve a' felgyujtást jelenteni. Az elfogódott császár hasztalan kerese csak pillanatnyi nyugalmat is; minden pillanatban ismételteté magának a' szomorú hirt; mind e' mellett sem hivé tökéletesen, mig a' hir reggeli két óra után nem valósult.—Ez pedig a' város közepén, egyik legszebb szállásán történt; azonnal új parancsokat osztogata ki, hajnalban pedig már Mortierhez futott 's azt fenyegetni kezdé, ha ellenlépéseket nem teszen. Mortier a' házfedelekre mutata, mellyek vassal valának fedve, 's Napoleon látszólag megnyugodva a' Kremlinbe ment. Ezen palota megpillantásánál, melly az orosz fejedelmek minden dicsőségének hű tükrözője, 's mellyet jelenleg Napoleon hatalmában tarta, büszkesége 's szebb kilátások iránti reménye egész teljében ismét feléledt. Mindent ott magáénak tekinte 's azt a' büszkeség 's önelégedés vegyületével nézé. Ezen lélek állapotjában határzá el magát Sándor czárnak békeajánló levelet irni; röviden tevé azt fel 's egy orosz tisztnek kelle azt kezébe szolgáltatnia. Sándor a' levélt válasz nélkül nem hagyhatá, felelt a' moskaui gyuladással.—Trévise herczeg' fáradozásinak a' tüz' elfojtásában kedvezett a' szerencse; a' gyujtogatók elrejték magokat, 's kételkedni is kezdének a' francziák létezésökön. Végre a' szigoru parancsok 's rendeletek által a' csend helyre állitaték, mindenki nyugalom után sovárogva hazatért, ott kényelem köztt feledni azt átszenvedett nyugtalanságokat.—Két tiszt volt a' kremlini palota egyik épületében szálláson. Innét a' város minden részére elláthattak. Éjfél tájban valami rendkivüli világosság felébreszté őket. Körülnéznek, 's ime minden oldalrul lángok csapnak elejökbe. A' szél a' tüzet a' kremlini palota felé üzé, hol a' sereg disze 's feje mély nyugalomban valának. Rettegés szálta meg őket, tudván, hogy az egész sereg mély nyugalomnak adá magát át tüztől körülvéve. Már átcsapott a' láng a' kremlini palotára, midőn egyszerre a' szél a' tüznek más irányt ada. Azonban milly nagy lőn bámulásuk, midőn más oldalrul is új tüz' kelését vevék észre, melly szinte a' kremlini palotát fenyegeté. A' sereg csak később tudá meg, hogy a' palotában egyszersmind lőportár is volt, 's igy a' császár 's az egész sereg' élete csak egy hajszálon csüggött. Egyetlen szikra az egészet fellobbanthatta volna. Napoleon az alatt békén alutt. A' közzavarban senki sem meré nyugalmát háboritni; midőn felébrede két világ kápráztatá szemeit. Első felhevülésében boszankodva az elemeknek parancsolni akara, de csak hamar meghajola a' lehetlenség előtt. Ismét rendkivüli izgatagság vala egész valóján észrevehető, a' körülte levők azt hivék, hogy benső tüz emészti őt. Minden percz nagyobbitá nyugtalanságát, felkele 's hevesen ismét helyére visszaüle. Teremeit sebes léptekkel átjárja, rövid 's heves mozdulati kegyetlen zavart árulnak el, munkálni kiván, nem tud, 's majd az ablakhoz menve, nézé a' lángok' hatalmát. Rövid de fojtott dühü felkiáltások röppennek ki ajkiról: „Mi rettenetes látvány! annyi kastély, mi rendkivüli határozat, mi emberek? ezek valódi scythák!"—Ezen pillanatban hire terjed, hogy a' kremlini palotába is átcsapott a' láng; a' cselédek eszeveszettként szaladtak fel 's alá; a' katonaság nyugtalan várja Napoleon parancsát, 's a' császár mindenre csak a' nem hivőség megvető mosolyával felel.—De azért járása lázos, minden perczben megállapodik, 's a' düh' egész teljével tekinti a' lángok győzelmét 's diadalmát eltiprott reményei felett. Semmit sem kiméle a' láng, ő egyedül uralkodik, minden szem rajta csüggött, 's Napoleon mélyen érzé semmiségét. Lángok övedzék őt, füst vala lehelete; az éjjel közeledék, a' szél nagyobbodék; a' nápolyi király, Eugéne hg. csaknem térdeiken kérék őt e' borzalmas hely' elhagyására, mind hijában: Napoleon annyira elrészegült örömében Moszkau elfoglalása felett, hogy az elhagyni semmiképp nem akará; midőn egyszerre ujonnan de már hangosabban, a' kétségbeesés' hangján megkondul, hogy a' kremlini palota ég. A' császár tu'ajdon szemeivel

látja e' veszedelmet. A' katonák előhurczolják azon oroszt, ki a' kremlini palotát felgyujtá. Látásánál a' császár valami szeszélyes mosolygással vegyült megvetéssel tekinte rá a' nyomorultra, ki őseinek dicsősége pontját nem kimélé, az udvarra visszavezetetté, hol a' katonák szuronyai alatt adá ki csufos lelkét. —Ezen eset Napoleont határozatra birá. Hirtelen lemegy 's a' pétervári utra kivánja magát vezettetni.— Az átmenetelt képzelni nem lehet. A' szél sivitása köztt lángoknál egyebet nem lehete látni. Miután szűk utczákon kelle átmenni, két felülről a' dühös lángok összecsapának 's mint két folyó messze kiterjedének. Napoleon daczolni akarta a' lángok hatalmát 's mind tovább tört; őrserege 's főbb tisztei követék őt. A' merre tekinte az ember, lángot láta, alant és fenn; mintha ég a' földdel egyesült volna.—Ezen mondhatlan nyomoruságban, midőn csak hirtelen futás mentheté meg Napoleont 's összeolvadt sergét, egyszerre a' vezető zavarba jöve 's kételkedőleg, ha vajjon utjában nem tévede-e, előre 's hátra tekinte. Mindenki elérté őt, 's már is élete' végét hivé elérni, midőn szerencsére egy rabló csapat' feje Napoleont megismeré, 's őt a' veszélyes körülmények közül kimenté. Itt találkozék Eckmühl herczeggel. Ezen jeles férfi Napoleont fürkészé, hogy őt a' lángok közűl kimentse, vagy vele haljon. Midőn őt itt csak nem veszélyen kivül, és sértetlenül megpillantá, örömtől elragadtatva rohant karjai közé. Napoleon őt megelégedéssel fogadá, de egyszersmind nagyszerű nyugalommal, melly őt a' legveszélyesb pillanatokban sem hagyá el soha, sőt mondhatni, hogy illy esetekben mutatá ki ő leginkább rendkivüli erejét. Sok küzdés 's fáradság után végre Napoleon sergével Petrowszkiba ért. Más nap, sept. 18kei reggel még egyszer visszatekinte, azt hivén, hogy a' tüz lecsillapult, de fájdalmára azt teljes dühében 's hatalmában pillantá meg viszont; az egész város tüztengerkint tünék fel előtte, forgóként emelkedve az ég felé, 's azt vad színével befestve. Elmerülve e' szomou látvány felett, hosszas csend után csak e' szókat lehete tőle hallani; „Ez sulyos baleseteket jósol nekem!"

Segur.

A' szomorújátékról aestheticai szempontból.)*

Mindenki ismeri a' szomorújáték' történetét. Thespis' körében születve 's akkor egyebet a' dalnál nem jelentve, egyszerre mint valamelly titkos varázs hatalom által Aeschylus hatalmas magasságára emelkedék, Sophocles által megjavitaték, Euripidestől meglágyitatva, Seneca alatt már ereje vesztett lön, 's azontul tizenkét századon keresztül idegenként tévelyge, mig Olaszországban Trissino, Francziaországban Jodelle és Garnier által fel nem fogadtaték. Corneille volt a' tragoedia' nemzője, ujjá alkotója, Racine annak megkedveltetője, magához édesgetője, Voltaire 's Crebillon bár mi magasan álljanak is, már csak gyönge utánzását adák nagyszerű elődeiknek. Igy terjede el Németországban is a' görög tragoedia. Ezen vándorlás által kétségkivül számtalan változásokat kelle neki is szenvednie. Mind e' mellett is a' görög tragoediának csak két kora 's két nagy embere van: Sophocles 's Corneille, kivel Racine összeolvad. Az első megalapitá az ó tragoediát, az utóbbi az ujat, amattól nagyon különbözőt. Ha a' tragediát meghatározni kivánjuk, azt legegyszerübben igy lehet: A' tragoedia valamelly hősi tett vagy cselekvény' előadása, melly valami emelkedett, magas tárgyat foglal magában, például egy király' halálát, thron-meghódítást 's hol a' személyesitők királyok vagy hősök; czélja szánakozást 's rémülést gerjeszteni. Ennek eléréséül az embert veszélyben valamint boldogtalanságában is elő kell tüntetnie, a' veszély melly elrémitsen, a' boldogtalanságot, melly elérzékenyitsen 's mindenek felett ezen utánzásnak a' valószinűség' alakját annyira megadni, hogy az bennünket a' fájdalom' érzeteig meglágyitson. A' valószinüség' megszerzésére szükséges egy 's önálló cselekvény, melly rémülésbe 's elérzékenyülésbe hozzon 's előttünk történik, nem változó helyen 's téren, 's olly idő korláti köztt, melly a' mennyire lehet a' történőkhöz képest a' valószinüséget még inkább emelje, 's bennünket az illusioból fel ne rázzon. Azon ember, ki előttünk látszólag munkálódik, veszélybe vagy szerencsétlenségbe döl olly ok által, melly kivűle vagy benne szülemlik meg: a' kivüli alatt értjük a' végzetet, kötelességet, a' természet' 's emberek' cselekvényeinek összeforrását; a' mik benne véghez mennek, ezek a' szenvedélyek, a' vétkek 's az erények; ime a' két tragoedia' különbségének forrása. Ezen különbség épen nem a' véletlen eset vagy a' képzelődés' szüleménye; igen egyszerű 's könnyen felfogható oka van.

Csaknem minden ószerű tragoediában, a' főszemély boldogtalansága valamelly külső viszony által teremteték elő, 's ennek igy kelle történnie. A' költők használák mindazon módokat, mellyek által a' nép' hiedelmét a' legtulságosbra csigázhaták. Szinházaik több ezer embert foglalának magokban 's ezokból a' felemelés' legáltalányosb, legbiztosb neme vétetett fel. Csak az atridák történetét vizsgáljuk meg, melly annyi tragoediának szolgált tárgyul. Mennyi példa, mennyi vak 's kiméletlen eset hozatik itt szőnyegre. Illy nemű mese bennünket felzaklatna, de nem ugy a' görögöknél, a' mi előttünk csupán a' sors' vad játéka vala, azt ők rendeltetésnek nevezék 's ez istenek' leghatalmasbika vala. Aristoteles összehasonlitja a'

*) Minden támadható kétség' elháritásául, szükséges megjegyeznem, hogy a' jelen czikk Musset Alfred után van kidolgozva, 's leginkább a' tisztán szomorújátékot illető észrevételek tőle kölcsönözvék. ***N. E.***

tragoediák különböző kifejléseit 's ő nem csupán hogy a' legborzasztóbb, legrémületesbnek adja az elsőséget, hanem megvetéssel szól azon tragoediákról, melyek szerencsésen végződnek. Sőt még tovább megy, midőn azt mondja: A' tragoediának, ugy mond, nem szükség a' közszokást utánozni, sőt azt egészen el is mellőzheti; a' megindításra legczélirányosb 's hathatósb eszköz minden beljegy nélküli személy, vétek 's erény teljes, sem jó sem rosz, hanem boldogtalan vakeset vagy hiba által." Ez által tanitják a' hajdani költők az embereket megalázodásra, igy szoktatták a' népet meghódolásra minden ellenmoudás nélkül. Ők hathatósbnak vélték a' világ' hasonesetеit szinrehozni, mellyben az ember látja tulajdon esetét, mint korunkban igen józanul használt költészeti elégtételt, mellyben az erény a' vétek' bukásánál minden esetben diadalmaskodik.

Hanem a' mit a' régiek rendeltetésnek, sorsnak neveztek, az ránk nézve többé már nem létezik. Egy részről a' keresztény vallás, más részről az ujabb philosophia az emberi gondolkodásnak más irányt adtak; ránk nézve a' gondviselés, vagy vak eset nem bir tragicai hatással. A' gondviselés csak jó végzetű darabokban létezhetik; a' mi a' vak esetet illeti, ha azt bár ki is valamelly mü elemeként veszi fel, munkája bizonyosan motiválatlan, száraz elmélkedés, melly minden kapocs nélkül áll, a' nélkül hogy tudná miért végződik, csak hogy vége legyen.

Ha egyszer a' vakeset megszünt isten lenni, akkor tisztán bakó. Corneille vala az uj tragoedia' alkotója, ki mihelyt észrevevé azon közt, melly korától a' régi kort elválasztja, azonnal hozzá fogott eszméje kiviteléhez. Innét van, hogy Aristotelest olvasva 's elveit nyomozva, észrevevé, miként ha ezen nagy mester mindenekelőtt a' vakesetet helyezi az emberek fölébe, megengedi egyszersmind a' költőnek az embert tulajdon szenvedélyei által szerencsétlenségbe helyheztetni. Corneille el vala ragadtatva ezen új forrás fölfedezésén; alig hajlott meg előtte, azonnal minden lépte virágokkal vala behintve; elhatározá magában a' szenvedélyeket a' kötelesség boldogtalanság, vallás, vérrokonság lánczaival összeköttetve, az emberben kitüntetni. Egy spanyol darab, Guillen de Casoro, elve kivitelére legalkalmasbnak tetszék előtte; utánozá azt némileg, 's tagadhatlanul egyike remekműveinek; miután pedig szintolly egyszerű vala a' milylyen nagy, poeticát irt, mellyben felfedezett kincsét a' világgal tudatá, 's mellyet Racine, fiatal kortársa olly szerencsésen használatba vett. Ezen poeticája által feláldozá azon elvet, melly eddigelé egyedül állt fenn 's miszerint a' főszemélyt nem külső, hanem benső, önmagából kifolyó ok által hagyá elveszteni.

A' szenvedély lőn tehát ezentul alapja, vagy inkább tengelye az ujabb tragoediának. A' helyett, hogy mint az előtt az csupán cselszövényül vagy feloldásuk használtatott volna, ezentúl fő és sarkalatos okfő lőn. A' szenvedély önmagának szülője 's minden belőle folyki, a' szenvedély 's valamelly akadály teszik az uj tragoedia' két sarkát. Midőn Phédra Hippolytért ég, nem többé a' megbántatott Venus az ki őt a' szerelem kinjaira kárhoztatja, hanem a' mostoha vér lobbanása egy szép fiatal ember' meglátásánál. Miután Corneille a' tragoedia' főelvéül tekinté, hogy annak főeleme a' szenvedély,—Racine még tovább ment 's kinyilatkoztatá, miként a' tragoedia nem egyéb, mint a' szenvedély kifejlése. Ezen módositás első pillanatra nem látszik nagy változtatásnak lenni; pedig nagy mértékben az, mivel elfojtja csaknem egészen a' cselekvényt. A' szenvedély akadályokra lelvén, miket megtörni ügyekszik, akár diadalmaskodjék, akár bukjék, mindig igen élénk 's igazgató látvány; az első akadály egy másodikat, egy harmadikat szülhet, 's a' végén, midőn a' hős a' sok küzdés után kifáradt 's czélt ért, gerjeszthet a' hallgatóban szánakozást 's rémülést. De midőn a' szenvedély csak önmagával tusakodva lép fel, mi történik akkor? unalmas mese, hosszas beszéd 'sat. 's az mit Racine annyi mondhatlan bájjal végetlen mesterséggel 's dicső könnyüséggel megkedveltetni birá. Racine kétségkivül remek műveket irt, de egyszersmind veszélyes iskolát alapita meg, mtután senki hozzá hasonlólag beszélni nem tudván, fecsegéseikkel a' hallgatókat elaltaták.

(Vége következik.)

Literatura.

Épen most jelent meg Gerenday József orv. doctor urtól a' Magyar- és Dalmát-országi kigyók rendszeres megismertetése, minőnél ezen osztályban alig kedveskedheték érdekesbbel a' tudós értekező. T. olvasóinkat figyelmeztetjük a' jeles tartalmu műre, melly Pesten Heckenast és Eggenberger könyárusoknál 30 p. kr. kapható. A' műhöz négy metszés is járul, ismertetésül az előfordulókra. Nem találjuk érdektelennek a' mű egy részecskéjét. t.i. a' kigyók ismertető bélyegeit közölni.

A' kigyók ismertető bélyegei belsők és külsők.

A' belsők azőéletműszerességeken alapulnak, tartósabb 's bizonyosabb ismertető jegyeket nyújtanak ugyan mint a' külsők, de ezek inkább a' családok, mint egyes nemek 's fajok meghatározására szolgálnak; feltalálások pedig idő 's több egyének veszteségével van öszvekötve.

A' külsők szembetünöbbek 's könnyebben feltalálhatók, a' nemek, de leginkább egyes fajok meghatározására a' legjobb sikerrel alkalmaztathatók.

Állandó 's előkelőbb bélyegek gyanánt a' következendőket lehet tekinteni:

1. Jelenlétét vagy hiányzatát a' szemhéjak-, külhalljárat-, iny-, 's állcsonti fogak-, marczonyok-,

paizsok- 's paizskáknak, ugy a' hátusó rész nyilás melletti sarkantyúnak, a' szem előtti gödör-, és a' fark csörgőknek.

2. Alkotását az egész testnek, melly ha hengeres-, görgeteges-, orsódad-, öszvenyomott-, lapitott-, vagy egyenlő-é. A' fő, ha háromszegletű-, tojásdad-, körkörös-, tompa-, öszvenyomott- vagy lapitott-é. A' fark ha összenyomott-, hengeres-, folytonos-, vékonyodott-, tompa- vagy tőrölt-é.—A' fejen, állkapczákon, torkon, nyakszirten, háton, vagy talán a' test alsó felületén is a' pikkelyek ha hatfoku-, tojásdad, csűrlőded vagy négy szegüek, gerelyeltek, laposak, simák-é vagy inkább kupos emelkedésekkel bélyegezvék vagy ormoltak.

3. A' pikkelyek fekvése 's irányzata, ha azok érintik-é, vagy pedig lepcsénelten fedik egymást. A' szinezet szalaga 's foltjai ha hosszantiak- harántok vagy keringeltek-é.

4. A' fark 's többi test közötti arány és viszony, úgy a' fej és hátat fedő pikkelyek között, ha mind a' két rész hasonló pikkelyekkel fedve-é, vagy pedig a' fő paizsolt, ha igen, akkor ezek többnyire 4 rendben az orr paizstól kezdve az első kettőben kettő-kettő, a' harmadikban 3, a' negyedik sorban 2 van helyheztetve.

Kevésbé állandók:

5. Az egész test nagysága, hosszasága 's vastagsága, a' száj kitárása, pikkelyek 's paizsok hosszan vagy szélesen való kiterjedése.

6. A' has paizsok 's fark paizskák száma. Ezt Linne és ő utána többen mint főbélyeget hasnálták a' fajok meghatározására; az ujabbak méltóképen evvel nem elégedének meg, a' főt takaró paizsok számát 's idomát tartják szemügyben azoknak meghatározásánál.

7. A' szinezet 's annak eloszlása külömböző rendes 's rendetlen idomokra.

Ezen bélyegek közül némelyek állandóan megmaradnak, mint a' részek jelenléte vagy hiányzata, azoknak alkotása, fekvése és iránya ugyanazon nyomatot tartják, 's nem egy hamar távoznak el rendes idomuktól. Arány 's viszony elég hü külyegek, jóllehet a' fark és a' test közötti arány néha csaló bélyegül szolgál, melly nem annyira a' hibás alkotás mint az elő járt csonkitásnak tulajdonitható, mert bátor a' fark vissza-pótoltatik, de eredeti rendes hosszaságát soha meg nem nyeri.—A' többi bélyegek számtalan változásoknak vannak alája vetve. A' test nagysága az idő kor és kisebb 's nagyobb kifejlődéstől függ. A' has paizsok és fark paizskák több vagy kevesebb számát az idő kor határozza. A' szinezet valamint a' természeti legtöbb terményeinél, ugy itt is legkönnyebb, de egyszersmind legcsalóbb külyeget nyújt, melly időkor, nem, éghajlat és tartási mód által leggyakrabban változik. Azonban bátor a' szinezet olly változó, de még is annak szalagok, sávolyok 's foltokra való elosztása, azoknak helye 's nyomata nem megvetendő különböztető jegyül szolgál a' többi mellett.

A' fellebiekből kitetszik, hogy nem egy magános bélyeg, hanem többek együtt határoznak, melyek közül az egyik vagy másik hiányzatát vagy változékonyságát a' többi jelenléte 's állandósága, eléggé kipótolja.

Rendszeres felosztás.

Minekelőtte az öszve-hasonlitó-boncz-tudomány a' kigyók belső alkotását fedő leplet levonta volna, magát az egész rendet is, hogy melly hely illeti a' kiterjedt állatok országában, sokáig bizonytalan volt. Nem leend talán érdektelen azt röviden érinteni.—Aristoteles a' véres állatok között többeket meg különböztetett.—Négy lábú tojók (τετραποδα ωοτοκα) nevezet alatt, mellyeket a' négy-lábú szülők és madarak között emlit. A' kigyókról csak annyit szól, hogy azokat a' gyikokkal, kikhez leginkább hasonlitanak, lehetne öszve kapcsolni, tulajdon állásokat határozatlan hagyván,—Plinius inkább polyhistor mint természet tudós, általa felállitott elemek szerint a' kigyókat a' száraz földi állatokhoz számolja.—Szevillai Isidor Aristoteles rendszeréhez ragaszkodva, a' 4 lábú száraz földi állatok 's a' férgek között tesz a' kigyókról említést.—Albert a' Nagy az előbbeni nyomdokit követve, ezen czim alatt „Von den kriechenden Thieren, Schlangen und dergleichen Ungeziefer," 5 könyvre terjedő munkájában az abc rendet követi.—Gesner Konrád elkülönözi ugyan a' kigyókat a' többi állatoktól, de határozott hely nélkül száraz földi 's viziekre osztja fel őket.—Wotton az előbbenieknél szigorubb az állatok elrendelésében, a' 4 lábú szülők után a' krokodilusok-, tekenősek-, békák-, gyíkok- és kigyókat magában foglaló közös osztályt 4 lábú tojó czim alatt 12 részre osztva állitá fel. A' kigyók keverve a' többiekkel külső idomukon alapult rokonságok szerint a' 3 utolsóban emlitetnek.—Androwand Ulysses, Aristoteles híve. a' kigyókat elválasztá a' gyíkoktól, de állásokat határozatlan hagyá.—Ray önnön 's kora-beliek boncztudományi vizsgálataiból kiindulva, ujra öszve kapcsolta a' kigyókat a' gyikokkal.—Linne felléptével a' természet tudomány ezen ágára is uj világ derült. Az ő átható lelke határozá meg a' kigyókat magában foglaló osztály valódi állását már Aristotelestől is említett Amphibia czim alatt, mellyet a' test mozgatása szerént 2 rendre: a' mászók (reptiles) és csuszókra (serpentes), oszta fel.

—La Cepede a' mászókat 2 rendre: 4 lábú tojók és csuszókra osztja fel.

4. sz. Pest. Második **HIRDETÉSEK.** Julius 13án 1839. félév.

Figyelmeztetés

a' Hazai 's Külföldi Tudósítások és Hasznos Mulatságok iránt.

Tiszteletteljes bizodalommal bátorkodunk t. cz. olvasóinkat 's pártfogóinkat figyelmeztetni a' félév' lefolytával, 's alázatosan felszólitani: méltoztassanak rendeleteiket lapjaink' további járatása iránt, akár a' cs. kir. postahivatalok, akár egyenesen a' kiadó-hivatalnál mielébb megtétetni, hogy mind a' fölösleges nyomtatási költségektől fölmentessünk, mind t. cz. előfizetőink kivánatinak pontosan és haladék nélkül megfelelhessünk; egyszersmind beküldetését kérvén v. a' meglevő nyomtatott 's kiigazitott ujságboritékoknak, vagy a' hibátlanul tisztán leirt czimzeteknek, mellyeken az utolsó postahely is följegyezve találtatik, hogy minden ebből eredő tévedést 's hátramaradást elháríthassunk, mit, kivált midőn t. cz. Pártfogóink lapjaikat most egy, majd más helyre kivánják járatni, legbuzgóbb igyekezetünk mellett is csak késedelemmel volnánk képesek eszközleni, miért e' t. olvasóinknak legczélszerűbb a' kiadó hivatalnál (Zöldkert-utcza 498 sz. a. ház) tétetni megrendelésöket. Az előfizetési díj az eddigi mérséklett marad: postán 10 v. ft., helyben házhoz küldve boritékkal 9, boriték nélkül 8 v. ft.

A' Nemzeti Ujság'
kiadó 's szerkesztő hivatala.

TRATTNER és KÁROLYInál Pesten most hagyta-el a' sajtót:

MAGYAR ORSZÁGnak,

's a' hozzá kapcsolt Tartományoknak mostani állapotja statistikai és geographiai tekintetben.

IVdik kötet, melly magában foglalja e' következő Megyéket: Arad, Békés, Bihar, Csanád, Csongrád, Mármaros, Szabolcs, Szathmár, Ugocsa, Temes, Torontal és Krassó vármegyéket. Ára e' kötetnek 2 f. pengő pénz. A' tittl. Előfizető urak, méltóztassanak, ha jó alkalmok akadand, e' kötetnek elvitele végett, Trattner és Károlyihoz utasitni

Fényes Elek.

☞ A' hetenként háromszor megjelenő *ATHENAEUM és FIGYELMEZŐ.*

(1) Tudományos, szépliteraturai és criticai folyóirások' idei második félévére (78—80 ív, rajzokkal) *még folyvást előfizethetni* minden kir. postahivataloknál, valamint Bécsben t. Barkasy Imre udv. ágens úrnál, 5 ft. 48 kr. p.p. A' kir. postáknak köszönetűl hét példánytól egyet ajánlunk.

Schedel, Vörösmarty, Bajza.

Hirdetmény.

(2) A' magyar királyi tudományos Egyetem kórházai számára 1053½ rőf erős házi vászon; 109 rőf kékre festett vászon; 96 rőf fehér barchet, és 118 rőf szalma-zsákokra való vastag vászon kivántatván, ennek kiszolgáltatása végett folyó esztendei julius 29dikén délutáni 5 órakor Pesten a' Hatvani útczában lévő Orvosikar épületében nyilvános árverés fog tartatni. Mellyre az elszámlált vászon nemeket ki-szolgáltatni kivánók ezennel olly módon hivatalosak, hogy akkoron választás végett minden vászon nemből mustrákat magokkal hozni neterheltessenek. Költ Pesten jul. 6án 1839. (3)

Hirdetmény.

(2) A' nagyméltóságú m. kir. udv. Kamara'

rendeletébül hirdettetik, hogy f. e. aug. 5én a' Bács megyében helyzett ó-becsei királyi kam. szálfahivatalnál mintegy 1700—2000 darab hibás 10, 9, 8, 7, 6, és 5 ölnyi hosszú szálfa 25—100 darabnyi részekben nyilványos árverétés utján készpénz fizetésért a' legtöbbet igérőknek el-fog adatni. Venni kivánók a' fen kitett napra 's helyre reggeli 9 órakor mejelenni hivatalosok. Budán Jul. 4én 1839. (3)

Különösen elhirült

Mosdóviz, ugynevezett Herczegnőviz

Bigot Jánostól Párisban.

(1) Hogy e' csodás folyadék' hatalmas sikere tapasztaltassék, szokott mosdás után jól föl kell rázni a' vizet, 's vele egy darabka szivacsot meglocsolván, azzal a' bőrt egyenlően megnedvesítni, a' nélkül azonban hogy eltörlenők, 's igy a' bőr legkésőbb aggsági fehér, sima, tiszta és gyönge marad. De a' kiknek bőrükön disztelen foltokvannak, azok a' nevezett módon napjában többször használják e' vizet, hogy annál hamarább megmenekedhessenek a' szeplő, pattanás, hévbibircs vagy más foltoktól, mert e' viz a' bőrön semmi tisztátalanságot sem szenved-meg.

Egy üvegcse' ára 48 e. kr. 's kaphatni Pesten jul. 1839. *Lueff M.*

kereskedésében (hajóutcza a' *Minervához* (3)

A' külföldön annyira elhirült

Tiszta Kokusz dió-olaj-szoda-szappan

bőrkiütések, foltok 'sat. ellen, egészen fris, hófehér, 's 6 nehezéket nyomó darabokban, alulirtnál mindig valódi minőségben kapható; darabja 30 e. kr. Tuczet számra vevőknek 10 pct. engedtetik. Pest jul. 1839. (3)

Lueff M.

hajó-utcza a' *Minervához.*

Jelentés.

(2) A' n. mélt. magy. kir. udv. Kincstár rendelésénél fogva ezennel hírré tétetik: hogy némelly a' peklini kamarai uradalomhoz tartozó haszonvételek ugymint: a' peklini korcsma, a' mészárszékkel, és bolttal együtt, mellyhez egy $^5/_8$ holdbúl álló vételményesföld, $11^7/_8$ holdnyi szántóföld, és egy $3^4/_8$ hold rét tartozik, —a' kosztoláni pálinka, és korcsma házak, húsvágással, 1 hold kerti, $17^6/_8$ hold szántóföld, és $4^6/_8$ hold réttel együtt, — nemkülömben a' lipóczi korcsma szabad húsvágással, és hozzá tartozó $^2/_8$ hold véteményes, 3 hold szántóföld, és 1 hold réttel, —és utoljára a' patacskoi korcsma szabad húsvágással, és egy holdbúl álló kerttel, $28^3/_8$ hold szántófölddel, és $2^2/_8$ hold réttel, —e' folyó év augustus 1jén tartandó nyilványos árverés utján 1ső novembertől kezdve 3 esztendőre a' legtöbbet igérőknek bérbe adattnak; — azért az azokat kibérleni kivánók a' fenn kitett napon a' peklini kamarai számtortó hivatalnál elegendő bánat pénzzel délelőtti órákban megjelenhetnek. (3)

Jószág eladás.

(2) Alólirt felvagyon hatalmazva, hogy tek. nsFejérvármegyében Pesthez 4 órányira fekvő részént Puszta, részént jobbágy birtok eladása eránt, a' venni kivánokkal értekezhessék. Melly birtok mineműsége következő: 1ör mintegy 345 hold allodialis szántóföldek egy tagban. 2or Ezektől el különözött más, és 3 holdat tévő szántóföld. 3or 13 hold kaszálló. 4er 8 hold dezsma alá való szőlők. 5ör 36 hold tóbeli nádlás. Ezeken kivül szinte jobbágy telkek. A' venni szándékozók az alólirottal f. e. sept. 26ik napjaig Váczon tartandó lakásán, a' birtok mennyiségének 's minemüségének kimutatására szolgálló földabrosznak, 's telek-könyvnek megtekintése mellett értekezhetnek. Költ Váczon jul. 3kán 1839.

Eliás István. s. k.

kir. táb. ügyvéd, több nemes családok ügyviselője (3)

Pénzfolyamat: Bécs, jul. 9én: 5 pctes stat. kötelez. $107^3/_4$; 4 pctes stat. kötelez. $101^7/_8$; 3 pctes stat. kötel. $82^1/_2$; 1839ki stat. költs. $269^3/_8$; $2^1/_2$ pctes bécsvárosi bankóköt. $66^5/_8$.

Gabonaár: Pesten, jul. 12én pesti mérője, váltógarasban: tisztabuza 166—140; kétszeres 110; rozs 100—90; árpa 85—80; zab 65—60; kukoricza 100—90; köleskása 200.

Dunavizállás: jun. 30án: 10′ 11″6‴; jul. 1én: 10′ 10″3‴; 2án: 10′ 11″ 6‴; 3án: 10′ 11″ 0‴; 4én: 10′ 10″ 6‴; 5én: 11′ 5″ 9‴; 6án: 11′ 11″ 0‴; 7én: 11′ 10″ 0‴; 8án: 11′ 6″ 0‴; 9én: 10′ 10″ 9‴; 10én: 10′ 2″ 0‴; 11én: 9′ 6″ 6‴; 12én: 9′ 0″ 0‴; 13án: 9′ 1″ 0‴

Pest. 1839. HASZNOS MULATSÁGOK. 5dik szám.
Szerda Julius' 17én Második félév.

Korunk szellemi fejlődése.

Az ujkor a' müvelődést tüzvén ki főirányaul, az abban megfészkelő előitéleteket 's vad fanaticizmust kitörlé, — 's ezen nagy érdemet a' 18ik század tulajdonithatja magának, mellyben először kezdének szabadabban terjedni az eszmék, elsőbben kelni fel kivánatok 's ohajtások a' józanodó elméből kifolyók, mellyeknek egyesek ellenszegülni eddigelé képesek valának. Olaszország művészei a' görög és római müveket vevék mintául 's uj nemeket nyujtának a' nemzeteknek. A' francziák 14ik Lajos uralkodása óta kellemet és müveltséget terjesztének el Gibraltartól Dünnaig. Dünnatól egész a' Volgaig emelkedik fel a' nép nagy Péter kora óta a' müvelődés első fokára. II. Fridrik és József Europa' szivére, Németországra hatának. Europa nehány oktatót külde, kik nehány bölcset a' világ más részeibe szoritának, mellyek önkényesség 's butaság által a' legalsóbb lépcsőn tespedének; mig Washington és Franklin a' republicanismusnak tágasb menedékhelyet nyitottak. Még Európában sem tisztulhatának meg teljesen a' szépmüvészetek minden külső durvaságtól; a' képzelődés a' haladásnál mindenkor akadályokra lelt: Spanyolországban inquisitio, Francziaországban etiquette, Hollandiában ügyetlen 's durva természetesség, Angliában elmerengés, Németországban polgári háború, az egész északon költőietlen létel által. A' deliség és pompa minden megrontó hibáival tünt fel, de mégsem annyira veszélyes az egészre nézve mint a' durvaság és a' lomhaság, melly más népeknél uralkodott. A' finomult izlés szemlátomást hódolt a' vallásnak. A' pogányság minden borzalmival kelt fel, úgy hogy nem esztelenül vala feltéve azon kérdés, vajjon a' vallások tömege nem ártott-e többet az emberiségnek, mint használt volna. A' zsidóság sokat szenvede a' kereszténység 's mohamedanismustól, jóllehet mind kettő megvallá, hogy eredetét tőle nyeré. A' kereszténység, kétségkivül a' béke' vallása, fájdalom több ellenségeskedő osztályokra szakadott el, mellyek jogszerüségét 's meggyőződését fegyverrel valának készek védelmezni, mihelyt abban korlátoztatának. A' mohamedana vallás szinte megbékithetlen felekezeteket szült.

Az uj kor Francziaország felforgatásánál 's Washington elnökségénél veszi kezdetét. A' franczia status felforgatás egyszerre 's elhatározólag csak nem minden europai vallási, polgári 's házi viszonyoknak más alakot kivánt adni, 's kiterjeszkedék Amerika végetlen térein, hol hatalmas művelőkre talált. A' franczia-status felforgatás ott kezdődik, midőn 16-dik Lajos a' rendeket összegyüjté, általok elődeinek roppant adósságát megsemmitendő. A' keletkező zavarokat hasznára akarván a' orleansi ház forditni, a' lelkeket az uralkodó bourbon ház ellen felizgatá, hogy igy a' régi thrón' romjain, egy ujat 's magasat épithessen. A' gyülekezet csakhamar a' kiszabott 's korlátló határokon túlvágott. Ez valamint vele egész Francziaország 's Francziaországgal egész Europa a' jövő nemzedékekre nem találának üdvösb hatásut, mint philosophus elveken alapitott irásban feltett alkotványét. A' gondolkodó fők ügyessége 's törekvése által sikerült józan változásokkal egészen uj rendszert alkotni az alkotvány körül, 's Europa külső alakja mindinkább nagyobb változásokon mene át.

A' mit a' romai világ-uralkodás nyolcz századon át az emberiségnek bemutata, mind azt harminczévre Francziaország összeszoritá. Eleinte Francziaországot aristocratiai monarchiának ismerjük, később monarchiailag alkotványosnak, majd ismét democratiai republicának mellyből lépcsönként önhatalma által magát egy Napoleon emelé ki, 's császár lőn. De Bonaparte uj császári házának engednie kelle, miután 18ik Lajos a' többi hatalmasságok segélyével berontott 's ősi birtokát tőle visszakövetelé. Midőn Europa teljes felforgatása korában egészen csupán ezzel lőn elfoglalva, 's a' dolog viadalra került, Északamerika kezdé magát mindinkább bensőleg polgárszabadság, kivülről teljes függetlenség által azon polczra emelni, melly még csak első lépcsője jövendő nagyságának. Háboruja 's később azzal járó szerencséje a' többi amerikaiakkal is fegyvert fogata. Franczia forradalom 's Amerika alkotványositása 1789re esvén, ezek választják vagy inkább egyesitik az ujkort a' legujabb korral. Azon kor, mellyet a' büszkeség 's szégyen, gyönyör és fájdalom érzelmei köztt korunknak mondunk, a' franczia status-felforgatás és Amerika ujjá születésétől Napoleon halálaig, 's Peru és Mexico kisajátitásaig terjed (1789—1821ig.) Francziaország tartalomdús tanitást adott a' világnak, miként egység, közakarat 's alkalmas idő nélkül minden szép tervek dugába dölnek; ellenben Amerika világos példáját adja, hogy közakarat, lelkesség, character teljesség a' gyönge nemzetekből is óriásokat teremt. — Europa statusaira 's jövendőjére nézve egyébként nagy befolyással birt a' franczia forradalom.

Korunk' balesetének sajátságos bélyegei közé tartozik, miszerint az ujitások rendkivüli hirtelenséggel fogattak fel 's hozattak létre. Minden a' mi szellemi kifejlődést érdeklé, szőnyegre hozaték 's nyilvánosan meghányaték, különös erő és lélek tündöklött ki mindenkinek iratából, 's mindenki azt hivé, hogy a' tettek' napja jelen van. Különösen a' francziák fellelkesültek valának minden szép és nemes iránt, de ezen lelkesedés gyakran fanatizmusra tért át. — A' nyilványos oktatás' korlátlansága, sajtószabadság, a' ka-

lendáriomnak természetre való visszaállitása, a' papság előjogai, a' polgárok képessége minden hivatalok elfogadására, az udvari szertartások, a' pompás czimzetek, az öröklő érdemek, a' nemzeti képviseleti rendszer, 's népfelsőség — mindannyi fontos és nagyszerű tárgyak, mellyek minden oldalrul korunkban erősen meghányattak, 's némi hirtelenséggel rokonságban valának. A' jót 's szépet ugyan ismerni látszának de nem tudák a' határt mellyen azt tulvinni lehetlen. Itt a' demagogiai nyugtalanságok, amott az önkényes kegyetlenségek mindenkit felhatalmazni látszának szükség esetében erőszakkal élni. Sophisták titkos egyesületeket alkotának, mellyekben az önkény 's önszeretet valának az egyesület' főelvei.

A' jó és szép hirtelen oltás következtében sehol sem fogamzott meg tökéletesen, 's igy nem is hozhata egészséges gyümölcsöket. Az egyik rész mieden avultat eltöröltetni kivánt, a' másik minden ujitást veszélyesnek tartott. Azok kik eleinte sokat remélének, lassanként minden felett kétségbe esének; a' legszerényebb folyamodók, később a' legszilárdabb követelők lőnek. A' tulfeszitést ellankadás követé, 's mindenki kijózanodni vallja magát tüzéből. Csak kevésnek jutott mélyen szivébe vésni az erény 's jog iránti örök hódolás: de egyszersmind a' törvényes szabadság 's jogszerű egyenlőség iránti szent tüzet.

A' fülemile és a' rózsa szerelme.

Sötét éj vala. Homályos felhők lepék el a' csillagos eget, 's a' kedves éj most buskomor lőn. A' fürdői óra már jelt ada a' fürdőknek, 's ezek a' vizből kiszállva nyugalomra sietének. Egyedül én valék fenn, az udvaron sétálva a' mélyen gondolkodó Ulrik költőnk titkos buja felett. Szakonként meg-meg állék, hogy jobban kivehessem a' feleltem levő ablakból kijövő tört hangok értelmét, mellyek gyakran kaczajjal vagy kisértetes hangoktól félbe szakitattak. — Nem sokára mély csend lőn ismét, minden világ kialutt. Csak messziről hallám a' sziklák 's hegyek közti dörgés morajját, 's a' puszta völgyben csakhamar csupán egy lámpa-világot pillanték meg. Mért azon csend körülte kérdém enmagamtól, mért olly egyedül 's mélyen elmerülve.? Mért nem engeded magad át ó költő az álom édességének, hogy az éltetőd, nyomoraid' felejtetője legyen. Nyugtalanság lepett meg, mindig remélém, hogy Ulrik gyertyáját eloltandja, — végre kivánságomnak ellen nem állhatva, felmenék a' szobájába vezető szük lépcsőkön 's kopogaték. Ő megnyitá, 's szivesen fogada, — le akara ültetni, nem fogadám el 's őt inkább sétálni hivám. Az akarat meg volt benne, de nem jöhete, mert úgy mond az éjjel betegnél kell őrködnie: Máriája beteg. Beteg? kérdém. — Nemde ön előtt különös, midőn alig két órája őt vidámul 's könnyeden látá; de a' szenvedő kebel gyakran fájdalmait eltitkolja 's vidámul mosolyog midőn szive vérzik. — Szomoruan hallám e' nyilatkozását. — Szegény Ulrik — kiáltám fel önkénytelenül. — Szegény Mari — monda ő. Egy mellék-szobába vezete, 's ime előttem feküvék Mari, a' tiszta angyal, szenvedő vonásokkal, halvány arczczal. A' látvány felett egészen elfogódtam; két köny gördült ki szemeimből. Ulrik megpillantá; hevesen szorita karjai közé, 's kihurczolt. Hová? — kérdém. ‚A' zuhataghoz ugy mond — 's mi elhaladánk. — O kinok tengere — kiálta egyszerre Ulrik — az éj olly szomorú mint lelkem, pedig az a' halálnál szomorubb. Mért hogy a' természet velem ölti fel a' gyászt? Mért hogy a' hegyek viszhangozzák panaszimat? Vajjon az egész világnak kivűlem is gyászt kell öltenie.“ — Igy Ulrik, a' mély sötétség, néha a' villámtól áthasitva, 's a' természet ünnepélyes csendje közepette, ezen hangok valóban szivhez, mélyen a' szivhez szólának. — E' pillanatban a' felhők nyilást engedének 's felettünk a' hold önté el ezüst sugarait. „Üdvez légy te sugár, a' remény sugára!“ mondám.

Rám nézve a' remény sugára soha többé nem világol. A' nappal követheti az éjt, fény a' zivatart, de öröm 's gyönyör helyet keblemben nem talál, mert a' kétségbeesés minden kinja dühöng benne; éltemmel szünik meg emésztő kinja.

„Ne káromkodjál Ulrik, az isten jó és igazságos!“

‚Igazad van, hisz az isten teremté a' természetet, pedig az olly szép, olly dicső, 's már azért is kész volnék őt imádni, de az emberek ők, az emberek!

„A' kinok hasonlók a' terhes fellegekhez: elvesztik erejöket, ha megoszolnak; rakd le hű keblemre fájdalmidat 's én azokkal visszaélni nem fogok. Mi bánthat 's mi üldöz igy. Nem ismertetel-e, nem fogják-e fel becsedet?

‚Ha csak ennyiből állna, — ugy mond ő, mialatt felegyenesedék 's arczán a' bátorság 's büszkeség tükrözék vissza magokat.

Egyszerre elhallgata 's figyele. ‚Kiáltást hallék!“ — Madár hang mondám. —, Nem, ő az — 's lakásába siete. Máriát még most is édes nyugalomban találtuk.

‚Nem tudom mi okból de előérzet nyugtalanit, 's a' közelgő baleset elhatározásra késztet. Ime fogad ez irományokat 's szenvedéseimet ismerni tanulod. — Kezembe vevém azokat, haza menék 's a' következőkép olvasék:

A' nyugot' egyik tartománya' legdiszesb kertében vírult egy fiatal rózsa, földjének éke, 's melly boldogságával naponként szépségét is gyarapodni látá. A' nap keltével őt üdvözlé, leszálltával tőle bucsuzék, a' harmat neki kölcsönzé legédesb csepjeit, a' szellő legnyájasban enyelge ő vele.

De ő sem a' napot, sem a' harmatot, sem a' szellőt nem szereté; olly kedvteli, 's gondtalan volt ő, élvezé 's szereté élvezni a' jelent, nem ohajtá a' holnapot, mert ő rá szintazon gyönyörök várakozának

minden nap. — Azonban a' kelet legmelegebb tartományiból kiszálla fészkéből a' fülemile 's bekalandozá a' világot, ismerni tanulandó a' világ szépségeit, gyönyöreit, édességeit, elhagyá ezért anyai fészkét, a' dus lombokat, a' viruló mezőket, az örök kékségű eget 's át engedé magát a' bizonytalan jövendőnek. 'S a' fülemile átrepülé a' világot, nézve, hallva, eszmélkedve, énekelve de semmihez nem nyulva, nem állva meg sehol. Egykor késő éjjel érkezék egy kertbe; nyugonni leszálla ott, 's a' csendes természet őt eszmélődésre bírá, 's eszmélete legelsőbben is hazájára, anyjára ragadá őt. Haza kivánkozék, kétszeres erőt érze magában 's már emelkedni akara, midőn egyszerre a' játszi szellőtől elvitt illat' izlelése felébreszté őt álmaiból. Mámorosan tekinte fel; mint a' serdülő szüz az első édes csók izletében, 's megpillantá a' rózsát teljes bájában; a' rózsa legszebb bája pedig állott öntudatlanságában, melly vele szépségét nem sejteté. 'S a' fülmile a' rózsát megpillantva, szerelmes lőn belé. Eltünt kedve, szemei becsukódtak, hangja elhalt, szive fájt 's élet kedve elenyészék előtte. De midőn elandaladásából felébrede, 's a' rózsát ismét szemei előtt látá, 's érzé, hogy a' rózsa él virul és neki viruihat, ó akkor mondhatlan boldogságában felrepüle 's közelebbről tekintgeté kellemeit: szinének feltünő 's kiváló csillámát, légi alakjának gyöngédségét. 'S mindezek látásánál felede mindent, feledé hazáját, anyát, a' világot csak egy lényt látott a' kerekségen: a' rózsát; csak egy gondolat foglalá el egész valóját: tőle szerettetve lenni.

A' rózsa alig vevé észre, hogy körülte gyönge madár röpked, szükölködő tollakban, 's megfosztatott hangjától, mert a' fülmile birta a' szerénység' lágy takaróját 's nem énekelt nappal, a' hangok tömkelegében, 's midőn a' hajnal-csillag feltünt összevoná leveleit 's elalvék. De midőn az éj láttatlan köpenyével beterité a' földet 's homályt terjeszte el, midőn az álom minden idegen hangot a' természetben elfojta, a' fülmile, a' csend és árnyék királya, érzé, hogy órája ütött, 's elkezde énekelni. Eleinte játszian futa át minden hangjain a' müvész azon ügyes pongyolaságával, a' ki e' zavar által akar épen kivánesiságot gerjeszteni, 's egyszerre ismét elhallgata. Ezen soha nem hallott hangokra a' kertben minden éledni kezde. A' virágok első álmaikból felserkenének 's elbájolva hallgatának, egyedül a' rózsa sajnálá édes álmát, mellyből szükségtelenül felvereték. 'S ime a' hang ismét megszólalt 's a' légben elterjede, eleinte mélyen 's panaszkodólag, csak hamar megpenditve a' fájdalom legmélyebb hangjait, majd ismét a' harag tompa moraját, a' kétségbeesés szivszaggató hangjaig mig végre egy hosszú sohajtásban elhala. 'S a' hang megszelidüle, a' dühöngő vihar lecsendesült, 's valami túlvilági hangok, a' boldogság hangjai szólamlának meg. Minden lény feltalálá benne tulajdon lelkét, mind egyik imádságát, szerelmét 's minden érzetét. 'S a' kertben minden virág még sokáig elragadtatva volt a' bájos csalogány éneke felett.

'S a' rózsa hallá a' hangokat 's leginkább el vala ragadtatva. Sirt a' siróval, örült az örülővel, kifakadt keserveiben, lecsendesült szende fájdalmiban. 'S egy óra mulva midőn a' csalogány a' kertet átrepülé mindenkit mély álomban találá, csak a' rózsát nem.

'S a' rózsa a' nélkül hogy a' csalogányt ismerné, szereté őt. — 'S ez, midőn most csak tőle hallaték, el kezde ismét énekelni, mondhatlan bájjal, ugy mint soha, 's el éneklé neki életét, szerelmét, ohajtásit, reményeit.

(Vége következik.)

A' szomorújátékról aestheticai szempontból.

(*Vége.*)

Láttuk átalányos vonásokban a' szomorújáték eredetét, hatását 's a' nemzetek külön alapizlése szerinti módositásit; még csupán röviden azt kell érintenem mit lehet leginkább az ó valamint az ujabb tragoediákból tanulni, melly irány az, melly a' studiummal tanulónak kitüzetik, hogy necsak szabadon induljon 's elméjével ide 's oda csapongjon, hanem benső leg meg legyen győződve a' felől, hogy a' jelen körülmények köztt szinen, ez vagy amaz, minemű hatást gyakorolhat. — A' szomorujáték korunkban egészen kiesék idealitásából; de mi után már annyiszor emlitve volt ezen szó, mi tehát ennek értelme? Idealitas alatt ne képzeljünk magunknak valami természeten kivül esőt, mellyben kevés vagy épen semmi a' valóság, 's melly életet mutat elő de nem a' világét, hanem a' költőét; az idealitas is valóságot kiván, de ezen valóság minden salaktól ment; az eszmék indulatok, érzelmek, helyzetek, lélek-állapotok csak azon magasb fokai tarthatnak igényt a' kiemelésre, mellyek magokban nemesek, örökké egyek. Az idealitas koránsem engedi meg a' characterekre nézve a' tulfeszitett képzelődést munkálodni, hanem valamint a' dramairónak szükséges dramája felosztásánál olly helyzeteket előteremteni, mellyek nem csak önállólag hanem összeforrva 's egy egészet teve is, a' legérdekesbeket, nemesbeket 's a' fő czélhoz legalkalmasbakat; úgy a' characterekre nézve is azon indulatok, érzelmek fejtetnek ki, mellyek nem mindennapiak, mellyek a' sziv' mélyébe vésvék, 's onnét a' költő által előidézvék. De ugy látszik az ószerű tragoediákban a' characterek áitalányosak 's minden character egy fajt ábrázol. Szeretném kérdésül föltenni, valljon aestheticai szempontból nem magasabb 's nemesebb-e. Három órányira egy nemzedék' életét összeszoritani ritkán eszközölhet a' költő úgy, hogy azt haszna mellett egyszersmind költői becsére nézve is érdekesnek találja a' müértő. Nem jobb-e' itt általányosságra emel-

kedni, 's vajjon nem-e ezen általányosság teszi főleg az idealitas bélyegét. — 'S ezek után vajjon mi az, melly az ószerű tragoediák studium alá vételét szorgosan tanácsolja, mi főleg az, mellyet belőle nem csak néző hanem különösen a' dramairó hasznára kivonhat? Erről is röviden, 's ezuttal örvendek egyszersmind, hogy alkalmam van olly dolgokat elmondanom, mellyek fiatal dramairóinkra nézve vajha üdvös hatással birnának. Véleményem szerint drámát, főleg a' drama külsejét Corneilletől, Racinetől kell tanulni — 's legkevésbé Shakspeartől. Shakspeare, ki semmit theoriából a' dramára nézve nem tanult, ki hatalmas geniusa által ihletve, tulajdon világát ábrázolá, mellyben azonban mindenki tulajdon életét fölleli; még egyszer állitom nem alkalmas külsejére nézve studiumra. A' hatalmas elme nem ismert semmi korlátokat, minden eszközöket mozgásba hozott, minden érzelmeket fellázitott, hogy azokat lecsillapitsa; középszerü elme ezen pályán nem haladhat; Shakspeare olly szabadságokkal élt, mellyekben szinte nagy, ugy, hogy vitatkozás alatt van vajjon nem-e hibáiban legnagyobb; de ezen szépségek, ezen hibákbani nagyság könnyen elcsábitja a' tüz-képzetűt 's ki Shakspeart utánozni akarja, adja leggyöngébb felfogásának jelenségét. Egészen máskép van ez Corneillenél vagy Racinnál. Ezeknek csaknem minden darabjában olly harmoniát, kiszámolt egységet veszünk észre, olly sok életet, melly feletti szorgos buvárkodás agyában olly szép idomot fejt ki, melly ön világát valamint a' kült is magában fog lalhatja. Corneille darabjai olly tiszták 's átlátszók, olly egyszerük, formára annyira öszevonvák, hogy első tekintetre csaknem arra látszanak teremtve. Itt az olvasó nem vész el a' dráma tengerében, nem ragadtatik el indulatitól, 's nem kételkedik, itt kelle megállnia, vagy tul; szabad-e tovább mennie; mert Shakspearnél 's utána többeknél erről misem találtatik. Ellenben a' két nevezett franczia irónak minden ereje leginkább ebben van központositva; a' mi belsejét illeti, arról ez alkalommal nem kivánok szólni 's általányosan lehet mondani, hogy az mai izlésű közönségünknek nem a' legédesben esik.

Daguerre' festészete.

(Parisi tudósitás szerint.)

Végre czélt ért kivánatában Daguerre, 's nem sokára világos leend előttünk, mit eddigelé megfoghatlan csoda titoknak tartunk. A' franczia kamra már biztosságra bocsátá a' feltételeket, mik alatt Daguerrtől a' titkot magokra is átruháztatni kivánják. A' franczia lapok egyébként az ajánlott summát csekélynek tartják, 's meg kell allani, hogy tekintvén a' felfedezés' nagyszerüségét 's azon áthatlan titkot, mellyen az egész alapszik — a' francziák' nagylelküségével tán nem egészen egyezik meg a' művészt vásárimódon fizetni. Mert tudósok, művészek 's műkedvellők egy szivvel megvallják, hogy lehetlen tökéletesbet, meglepőbbet képzelni, mint a' valóság ezen hü utánzását. — Arago közelebb az academiában félelmét nyilvánitá, miszerint tán a' számos probák, miket a' felfedezés magával hozott, csökkenteni fogják a' művész' érdemeit, de félelme alaptalan volt, mert a' legnagyobb természettudósok, mint Herschel, Forces, Watt, Pentland nyilvánitták, hogy a' közlött mutatvány, minden várakozásukat tulhaladá. Herschel a' többek közt, ki hontársa, Talbotnak fáradozásiban élénk részt vőn: kijelenté, miként ennek próbái csak gyermekjáték, mig amazé csoda. — Mindebből kisül, hogy a' német és angol természet tudósok, kik a' titoknak nyomába akarván jutni, kizárólag ezüstet használának — igen háladatlan utat törnek.

Egy parisi academiai tag, ki Daguerrenek csak nem minden ábrázolatát látá, kinyilatkoztatá, hogy az ábrázolatok' meglátásánál, valami mondhatlan érzés támadt keblében, 's ezt igy magyarázá meg; „Ha valamelly festést vagy ábrázolatot megtekintünk, azonnal tudjuk, hogy az előttünk levő tárgy nem való, 's hogy csak bizonyos feltételek alatt mondjuk azt hűnek, 's a' müvészetért sokat elnézünk. Igy például valamelly tájhoz soha nem áll teljes arányban valamelly fa; a' festésen használt tárgyak nem valók hanem csak részarányosak; a' távulságra nézve is a' szineket kell változtatni, 's az egész a' csalódáson épül. Egészen máskép van ez Daguerre ábrázolatinál. Itt maga a' természet tükrözi magát vissza. Ezt kisebb arányban látni, olly valami meglepő 's jótékony hatásu, mellyet az ember sokáig, igen sokáig képes érezni.

Játékszini napló.

A' napokban érkezett Pestre Bognár Ignácz, szász-koburg-gothai herczegi kamara-énekes, 's ugyanazon udvari szinháznak első tenoristája, a' magyar szinházban vendégszerepeket adandó. Több éve már hogy e' hazánkfia honából távozott, 's most a' legnagyobb örömmel siete hozánk, értvén körülményeink változását. Habár magyarul több éve már nem beszélt, azt mind a' mellett is folyón 's nemesen beszéli. Egyébiránt énekére nézve bátran kimondhatjuk több értők vallomása szerint, hogy hozzá foghatót a' magyar szinházban Wurdán kivül alig hallottunk. Itt tartózkodásának ideje még bizonytalan 's leginkább a' közönség részvétetől függ, mellyet mi annál kevésbé vonhatunk kétségbe, miután egy jó tenorista' szükségét rég sinli 's azt gyakran nyilatkoztatja: most van ideje ezen szükséget kipótolni. — Vendég szerepei sorát f.h. 20án szombaton Beatrice di Tendában Orombelloval nyitja meg, 's erre előlegesen is figyelmeztetjük a' t. cz. közönséget.

Az Eisenbahn f. é. 49ik számában egy furcsa czikket közölSchodelnéről, mellyet érdemes megolvasni.

5. sz. Második **HIRDETÉSEK.** Julius 17én 1839. félév.

Uj könyvek.

Eggenberger József és fia könyvárusoknál

Pesten, a' Barátok piaczán sok más ujkönyveken kivül, honi és idegen nyelven az itt következendők is megszerezhetők. (árok p. pénzben).

CSATSKO IMRE. Bevezetés a' természeti jogba és a' tiszta általános természeti jog. 8-rét Győrött 1839. fűzve 2 ft.—

Dr. CHELIUS M. J. Sebészség, mellyet előadási kézikönyvül kiadott. 3dik kötet, 8rét. Budán 1839 fűzve 1 f. 40 kr. mind a' három kötet 5 ft.—

FÁY ANDRÁS. Terve a' Pest-megyei köznép számára felállítandó takarék-pénztárnak. 8rét Budán 1839. fűzve 24 kr. finom papiroson 30 kr.

FEJES MIHÁL. Az Egri fürdők orvosi 's helyirási tekintetben. 8rét. Egerben 1839. fűzve 30 kr.

GASPARICH KILIT. Az Út Igazság és Élet, vagy is a' megváltó szelid lelke szeretetben és igazságban. 1ső kötet, 8rét. Pesten 1839. fűzve 1 ft. Előfizetés 2dik kötetre 1 ft.

GERENDAY JÓZSEF. Magyar-'s Dalmátországi kigyók. 8rét Pesten 1839. fűzve 30 kr.

KIS JÁNOS. Soproni Estvék literaturai egyveleg. 1ső füzet. 8rét Sopron 1839. fűzve 1 ft. finom papiroson 1 f. 30 kr.

Nyelvtudományi Pályamunkák 2dik kötet. 8rét Budán 1839, fűzve közpap. 1 ft. 30 kr. finom papiroson 1 f. 50 kr.

PAP ISTVÁN. Külömbféle prédikácziók 's ezekhez alkalmaztatott Imádságok egy egész esztendőre. 1ső rész, 1ső füzet 8rét Weszprémben 1839. fűzve 1 ft.

Dr. SCHEDEL FERENCZ. Diaetetica elemei. 8rét Budán 1839. fűzve 30.

Dr. TAUBNER KÁROLY. Birálati vizsgálat Hegel bölcselkedése felett. 8rét Pesten 1838. fűzve 40.kr.

D. TAUBNER K. Rövid leczke azEpigrammról. Programma, mellyel az ágostai hitvallásuak' gymnasiumában Pesten a' folyó 1839ki év jun. 24—30ig tartandó nyilvános nyárfélévi vizsgálatokra a' tudományok' oskolák' és ifjuság' minden rangu pártfogóit tisztelettel meghívja. 4rét Pesten 1839. fűzve 20 kr.

D. TAUBNER K. A' lélekeszme bölcsészeti—történet—birálati szempontból különös tekintettel Hegelre. 8rét. Pesten 1839. kemény borit. kötve 1 ft. 40 kr.

Viz gyógyrendszer, v. utmutatás miként kell használni a' fris vizet mint gyógyszert embernek és baromnak nyavalyaiban és sérelmeiben. 8rét Pozsonyban 1839. fűzve 40 kr.

KIS BÁLINT. Magyar régiségek. 8rét Pesten 1839. fűzve 2 f. 12 kr.

STAPF JÓZSEF. Bibliai vagy is ó és új Testamentomi Történet, melyet Stapf József Umbrus' német munkája után irta Szaniszló József Szombath-megye. áldozó pap. (1)

☞ A' hetenként háromszor megjelenő

ATHENAEUM és FIGYELMEZŐ.

(1) Tudományos, szépliteraturai és criticai folyóirások' idei második félévére (78—80 ív, rajzokkal) *még folyvást előfizethetni* minden kir. postahivataloknál, valamint Bécsben t. Barkasy Imre udv. ágens úrnál, 5 ft. 48 kr. p.p. A' kir. postáknak köszönetül hét példánytól egyet ajánlunk.

Schedel, Vörösmarty, Bajza.

Hirdetmény.

(3) A' magyar királyi tudományos Egyetem kórházai számára 1053½ rőf erős házi vászon; 109 rőf kékre festett vászon; 96 rőf fehér barchet, és 118 rőf szalma-zsákokra való vastag vászon kivántatván, ennek kiszolgáltatása végett folyó esztendei julius 29dikén délutáni 5 órakor Pesten a' Hatvani útczában lévő Orvosikar épületében nyilvános árverés fog tartatni. Mellyre az elszámlált vászon nemeket ki-szolgáltatni kivánók ezennel olly módon hivatalo-

sak, hogy akkoron választás végett minden vászon nembül mustrákat magokkal hozni neterheltessenek. Költ Pesten jul. 6án 1839. (3)

Hirdetmény.

(1) A' nagymélt. magy. kir. udv. Kamara' rendeletének következésében a' máramarosi királyi kamarai igazgatóság' részéről ezennel köz-hírré tétetik: hogy a' Szigeth koronai városban fekvő uradalmi serház, szabad serfőzéssel, és annak mérésével, ugy nemkülönben a' pálinkaház, a' szigethi uradalmi mészárszékkel 's hozzá tartozandó Sztári, Oprisánszki, Kurpin, és Báltin havasokkal, Egres nevezetü 60 szekér szénát megtermő lázzal, és Kőhát nevü legelővel együtt, folyó esztendő jul. hónap 31kén Szigethen tartandó árverés útján a' folyó esztendő november 1ső napjától kezdve hat esztendőre, a' legtöbbet igérőnek fog árendába kiadatni; azon világos megjegyzéssel: hogy a' kibérlőnek a' mészárszék a' hozzá tartozandó havasokkal, és legelőkkel csak jövő 1840ik esztendő november hónapja 1ső napjától kezdve öt esztendőre adattathatik által.

Melly haszonvételnek kivételére a' licitálni kivánók a' 10 procentualis bánat pénzel ellátva ezennel meghivattatnak. (3)

Haszonbérlés.

1. Nógrád vármegyében, Vácz városától 2 's fél óra távolságra fekvő, 's néhai T. Moysfalvai Gyurcsány József örököseit illető birtok, melly Alsó-Petény és ettül ¾ órányi távolságra fekvő Bánk nevü helységnek egész ⅘töd részből áll, alkalmatos lakhellyel, számos gazdagsági épületekkel, több osztályú tágas majorságbéli belső telekekkel, nevezetes majorság, és számos dézmás szőllőkkel, szabad mész-égetéssel, nagy lábas erdőkkel, 's több rendbeli fundus instructussal együtt e' folyó 1839ik évi september 23ik napján a' Petényi helységben tartandó árverés útján, folyó évi minden szentek napjától kezdve 6 esztendőre haszonbérbe szabad kézből, együtt adatik ki.—Ugyan akkor ott, 's következendő napokban, néhány szarvas marhák, mustra juhok, kocsik, gabona, 's egyéb ingóságok szinte árverés utján eladandók lesznek.

2. Ugyan Nográd vegyében B.Gyarmattól 2½ óra távolságra eső, és szinte azon örökösöket illető curlalis P. Bodonyi birtok, melly 2½ majorbeli házhelyből áll, alkalmatos lakhelylyel, gazdagsági épületekkel és fundus-intructussal együtt e' folyó esztendei sept. 22ik napján Puszta-Bodonyban árverés utján szinte e' folyó 1839ik évi minden szentek napjától számitandó 6 esztendőre haszonbérbe adatik-ki.

3. Heves vmegyében ugyanazon örökösöket illető birtok, melly Eger városától egy óra távolságra fekvő Felső-Szolláth helységének ⅛ részéből, valamint az evvel szomszéd Alsó-Szolláthi pusztának is egy tagban kihasitott szintén ⅛ részéből, továbbá a' szinte szomszédi, siroki, kőhúti, pusztai, isten-mezei, szederkenyi, pusztai, nád ujfalusi, szúhai 's német-mező pusztai rész birtokokbul áll, alkalmatos lakhellyel, főbb rendű gazdagsági-épületekkel, és egész fundus instructussal együtt, e' folyó 1839ik évi sept. 15ik napján Felső-Szolláthon tartandó árverés útján, szinte e' folyó évi minden szentek napjától kezdve 6 évre haszonberbe adatik.—Ugyan akkor 's következendő napokban ott nehány szarvas-marhák, mustra juhok, gabona 's egyéb ingóságok is árverés utján elfognak adatni

Egyéb iránt addig is mind ezen árverések, mind a' haszonbérbe adás feltételeit, és a' jószágok környülményes összeirását a' Nográd megyei jószágokra nézve, Kóós Miklós fiskális urnál, Nográd megyében kebelezett Gutta helységben; —a' hevesi jószágokra nézve Mahovszky Antal fiscalis urnál Gyöngyös m. városában meglehet tekinteni.— (1)

Gabonaár Pest 's más vidéki városink piaczin pozsonyi mérője váltógarasban.

	Buza.		Kétsz.		Rozs		Árpa.		Zab		Kuk		Köl.	
Jul. 2án Debreczen -	80	70	70	60	50	—	35	—	33	32	60	58	70	60
4én Unghvár - -	115	110	93	89	78	74	60	56	38	34	78	75	—	—
4én Mosony - -	126	88	80	68	80	68	68	50	46	43	70	60	—	—
5én Temesvár -	80	75	62	—	—	—	40	—	32	—	44	—	—	—
5én Új-Becse - -	90	80	70	60	—	—	25	—	35	30	45	40	—	—
5én Arad - - -	80	—	65	—	60	—	32	—	36	—	30	—	—	—
5én Pécs -	85	80	75	—	65	—	42	—	44	—	60	—	45	—
6án Komárom -	102	96	90	77	—	65	—	—	47	45	—	70	—	—
6án Szeged - -	90	85	70	65	—	—	38	—	40	—	50	—	35	—
6án Baja - - -	80	70	60	53	53	—	37	—	56	—	56	—	47	—
6án Körmöcz - -	—	—	—	—	99	94	80	74	58	54	—	—	—	—
Pesten, jul. 16án pesti m. -	165	140	120	110	99	90	85	75	66	64	99	99	—	—

Pest. 1839. HASZNOS Gdik szám.
Szombat Julius'20án MULATSÁGOK. Második félév.

ZRINYI DALA.

A' lantos ajkiról
Röpül a' dal
Vegyülve éddel és
Fájdalmival.
Dalának tárgyai
Szűz szerelem
'S imádott drága hon
Mind végtelen.

Tehozzád esdekel
Könyüivel
Szelid szerelmedért
Oh szűz kebel,
És olly hevülve zeng
Ajkán dala
Hogy boldoguljon a'
Magyar haza.—

A' hős elszánva megy
Csatáiba
Ha vész borúl föléd
Oh szent haza.
'S kikűzdi fegyvere
Ezrek felett
Boszúval és vérrel
Győzelmedet.

Keblemben tűz hevül
'S magasra gyúl
Az érted ég, hazám,
Olthatlanúl.
Én mindenem neked
Felszentelem.
Dalom, könyűm tiéd
'S az fegyverem.

Matisz Pál.

Idő' komolysága.

Első füzért mikor kötének?
Első golyó mikor futott?
Elöszer tánczra hol kelének?
Zálog játék hol játszatott?

Ah, régi, messzeszállt időben,
Nem érnek rá a' mostiak,
Hol népek, majd a' sík mezőben,
Majd hon vivnak a' honfiak.

Uhlandból Aeantilides.

A' vasutakról.

A' vasutakróli fogalom, melly egy tizeddel ez előtt az életben tisztán technicai uton lön elöttünk világossá, kevés idő alatt óriási erő segélyével olly magasan áll, melly azt a' társalgási kötelékek sorsát illető legfontosb kérdések 's mozgások középpontjává emelik. Az események 's nézetek ez alatt villámsebességgel haladának, azoknak számra, hatalomra 's elterjedésére nézve esztendőkénti megszámitása a' lehetlenséggel határos 's inkább a' napok szerint történhető. Egyeseknél, valamint egész testületeknél, az ismeret határpontjai egymásután hirtelen túlhaladtattak; részvétlenség, hihetlenség, ellenzés, gondolkozás, engedés, részvétel, szorgos felhevülés végre phantasticai szédülés mindannyi elemek, miken egész Europa a' vasutak' feltalálása óta keresztül ment. Nehányan az első sorokba nyomultak, kevesen tartották fenn a' véleményt de a' követők száma csakhamar gyarapodék 's rettentő nagy számu lön. Azon sokszor tapasztalt igazság itt is valósul, miszerint a' kik eleinte legjobban ellenzék létrehozását, később észretérvén, leghevesb pártolóik lőnek.

A' négy világot átváltoztató találmányhoz melyek irany, lőpor, sajtó 's Amerika felfedezése, járul egyszersmind a' gőz használata ötödiknek; főleg a' vasutaknáli alkalmazása által. A' sokáig czélba vett, de ki nem vihető légbalom kormányzását kipotólák a' vasutak. Mert emitt minden teher szinte elmozditható, amott ellenben a' roppant költség, 's a' tehernek külön elszállitása emennél sokkal kényelmetlenebbé teszi a' válalatot. Mert ha mélyebb vizsgálat alá veendjük 's technicai oldalát is megtekintjük, kiszámitható miként egy mérföldet, hozzá számitván a' megállapodás szükséges idejét, tiz percz alatt tul lehet haladni. A' sebesség ezen fokához járulván a' tehervitel 's a' nagy olcsóság, ezek olly rugást tesznek nem csak az anyagi, hanem a' szellemi világban is, hogy méltán állithatjuk a' négy fennevezett roppant találmány mellé. Mert ha feltesszük, hogy általányosan egy órára egy mértföld jő, úgy a' vasutak által az hatszorositatik. Ez által idő, de idő által az élet fenntartására szükséges napi költségek is leszállnak, — 's igy a' vasutakon való utazás kényelmessége által nem csak vagyonosoknak, hanem különösen a' szegényeknek is ajánlkozik. Mert minden tulzás nélkül kiszámitva, még a' kik gyalog járnak, sem költenek kevesebbet, mint vasutakon; mert mint fenntebb mondottuk, ha a' legcsekélyebb uti költséget is számitjuk, hozzá azon időt, mellyért már a' szándékozott helyen dolgozik, fáradság 's ruha kimélést, 's a' megbecsülhetlen időt, ugy vesztesség helyett bizonyosan nyer.

A' vasutak roppant hasznát e' nehány szóba szorithatni össze: ők a' térbeli távulságot az idő közelitése által tetemesen megrövidik. Ezen egyszerü állitás, mellynek valóságát bizonynyal kétségbe senkise vonandja, tömérdek következményü, mellyet teljes értőséggel áttekinteni 's azt érdeme szerint megitélni, lehetlen. De még mindezeknél sem szabad megállapodnunk, hanem tekintenünk kell azon hatást, mellyet a' jövendőre gyakorol. Miután pedig a' vasutak általában még csak gyermekségöket élik ugy nagy képzelődés kell ahhoz, hogy az ember magának képzetébe teremtse azon vasuti férfiasságot, melly tagadhatlanul annak idejében beálland, hogy nagyszerü hatását gyakorolhassa. Példa leinkább világosit, 's egy képet kivánok felállitani melly nem sokára valósuland. Lipcse, Dresda, Berlin, Halle és Magdeburg is terv szerint vasutak által öszeköttetnek. Mi hatást fog ez gyakorolni? Azok a' vasut vonalok szerint leg elsőbben is Lipcsében központosulnak. A' közlekedés

az összejövetel 's a' városoknak tagadhatlanul egy máshozi közelitése, mindegyiket tetemesen emeli. Dresda gyönyörű tájékaival, folyójával, szikla 's szőllőivel nem sokára Lipcse kapuinál fekszik. Társalgási vidorságban, élénkségben Magdeburg kétszeresen halad; szóval mindegyik város aránylag fekvéséhez, gazdagságához a' legbiztosb előmenetelre számithat.

De még mindig vannak hasznok előszámitandók, mellyek a' vasutak' létrehozatalát tetemesen ajánlják. Még mind nem mondtuk el, mit nyer általuk az ország, a' létesitő testület. A' vasutak által a' legnagyobb kiterjedésű vásár létesithető, miután a' tért olly igen összeszoritja. A' termesztmények magas ára sokszor azon körülmény által eszközöltetik, miszerint nehéz a' termő földről a' tárgyakat az emésztési helyre áttenni. A' legfelségesb lithaui, porosz, thüringiai épületfanemük használatlanul maradnak, miután kevés helyre áttétethetők. A' bessarabiai pusztákon a' bika leöletik, szarva 's bőre elvétetik, maga pedig husával rodhadásba megy át, miután nincs ember azt felemészteni. De még tovább is mehetünk: sok falusi gazda szegény marad, miután termékei nem kelendők, ellenben nagyobb városokban a' a' legbecsesbek. A' vasutak által mindez megszüntetik; a' nélkül hogy sokkal több költségbe kerülne, 20—30 mértföldnyire is elszállithatók. A' vásárok tán leginkább a' vasutak' megállapodásánál fognának alakulni, 's a' termékek másodvevőktől igy a' fővárosba vitethetnének Az illy helyeken mulhatlanul az ár alacsonyabb, mig ellenben, a' termék javul.—Még mind nem elég. Hol vasutak vannak ott csak némi ipar mellett is, sehol élelem szüket nem szenvedhetni. Áll az is, hogy a' termékeknek illy sok oldalu szállitása mellett ára városokban leszáll mig falu helyen emelkedik,— 's igy mindkét osztály nyer. Ha mindezt összevonva, tekintetbe veszszük még azon számithatlan tőkét, mellyet valamelly nemzet az időben nyer,'s azon élvezetet, mellyet a' vasutak az életben nyujtanak:csodálkoznunk kell mért, hogy mégis vannak tartományok, hol mindezek számba se vétetnek.

(Folytattatik.)

A' fülemile és a' rózsa szerelme.

(Vége.)

A' nap felkeltével a' rózsa azonnal fürkészé 's átfutá sebesen a' kertet feltalálandó benne szerelmesét, a' fülemilét, de nem találá. Már rettegni kezde, hogy a' kertet unalomból elhagyá, midőn a' fülmile lassudan közelitve hozá, nevét kérdé. Szava első hangjára megismeré őt a' rózsa, 's reszketve mondá: ‚Nevem Gul.'—„O Gul, én szeretlek."—‚'S a' tied "—„Bulbul."—‚Én szeretlek Bulbul.'—'s a' két szerető egy csókba oldá fel szerelme' teljes lángját.—Elragadtatásukból szárnycsattogás által lőnek felébresztve.—„Ismersz e engem?"—hangoza titkon egy láthatlan lény.—„Nem, mond a' csalogány.—‚De én ismerlek'—mond a' rózsa, te vagy az, kire ezen kert' őrizése bizatott. Alattad van minden jog és hatalom, akaratod lételünk alapja.'—„Igaz, de ismered e ezen kert' szokásait is ?" ‚Igen.' „Ha egy virág 's madár egymást szeretik, tudod-e, hogy ez megengedtessék, szükség egymással örökre összekötetniök. Akarod-e magad szokásainknak alávetni."—‚Nem akarok szabadságomról lemondani.' „Úgy azonnal hagyd el a' kertet."—válaszola a' szellem.—A' fülmile kétségbeesetten tekinte a' rózsára 's távozni kezde. Távozásánál a' rózsa elhalaványodék, lesüté fejét, 's a' fülmile ennek látásánál távozni nem tuda.—‚Távozzál'—mond a' szellem. „Soha—ugymond a' fülmile magát a' rózsa lábaihoz vetve. „Emeld föl fejed ó Gul, 's tekints szerelmesedre, ki örökre a' tied. Érzem hogy éltem fele a' tied, 's távul töled csak félig élnék. Mit ér nekem most a' szabadság. A' szabadság jótékony hatásu a' boldogtalanokra nézve. Veled örökre élni, boldogságom örökre megalapitja: 's kifogna panaszkodni a' boldogság' örökké valóságán?—‚Ó Bulbul, légy áldott—mond a' rózsa. Te ismét éltető-erőt adál belém: ha távozol, meghalok.'—„'S igy tehát—mond a' szellem—örökre egyesülve vagytok"—'s egyszerre valami láthatlan kötelékekkel lelánczolva érzék magokat, 's a' szellem is eltünt, mert a' levegő tisztább lőn.

Az első 's következő napok boldogságban teltek el. Boldogságuk a' legnagyobb fokra hágott. A' hajnal első fényénél együtt ivák meg a' könyeket miket a' féltékeny harmat kedvencz virágára hullata, együtt láták a' napot fölkelni, együtt leáldozni. Nap közben a' fellegeket nézék, mellyek fejök felett elvonultak, majd halkan, mint az igaz utat kereső hajók, majd villám sebesen, mint az isteni haragtól üzetett tünemények. Szemekkel követék a' csavargó madarak nagy csoportját, mellyek a' levegőt áthasiták, 's a' fülmile örvende hogy azt már nem kell többé tennie. Gyakran egy fű' vizsgálása nap hosszig elmulatá őket. Ezen olly egyszerű, szelid, természetes, soha nem kicsapongó élet álmodozáshoz hasonlita, melly mindig csókkal végződék. Szerelmes szemeik előtt mindenki boldog vala. Néha a' zivatar ugyan megrendité őket, 's boldogságok egét, a' tiszta eget beboritá, de azért nyugalmuk 's a' remény megmarada, hogy majd egy szebb nap is rájok derülend. A' fülemile többé nem énekelt, 's megköszöné a' szellemnek azon lánczokat, mikkel lekötötte. Azonban idő folytában a' szerelmesek mindinkább hozzá szokának boldogságukhoz. Egyesülésöknek ugyan megmaradt kelleme, de nem ujsága. Az első birtokbani elrészegülést csak hamar szintolly édes mind csendes érzemény potolá ki. A' szenvedély észrevétlenül helyet engede a' nyájasságnak, valamint a' nap' égető sugárai a' hold gyöngéd fényének. Azonban ezen átmenetel egészen ben-

ső volt, a' viszonyokban semmi vagy igen kevés változott meg. A' fülmile még mindig szivesen enyelge Guljével, de most már repkedni kezde körüle. Mind a' mellett is, midőn a' rózsa nappal (fényes nappal!) alvék 's a' fülmile' szárny-csattogási őt felébreszték, elrémült a' fülmilét olly távul látva magától. Szerencsére Bulbul ezen ébredését mindenkor észrevevé, 's azonnal hozzá repüle vele nyájaskodandó. Több napok teltek el igy. Mindig ugyanazon nyájasságok 's deliségek ismételtettek, 's a' belső változás lassanként mutatkozni kezde, 's képzetébe tünteté szép 's boldog hazáját, hol szülői családa utána vágyakoznak, ohajtás kelt benne titkos és emésztő; és énekle a' fájdalom 's panasz' hangján, melly az egész virág-kertnek élvezetet nyujta; csak a' rózsának nem, mert a' rózsa benne a' búhangjait fedezé fel, 's el kezde sírni.

És a' fülmile még sokáig énekle. A' rózsa még sokáig sira.

Másnap felébredvén, Bulbul Gult tikadtan 's halaványan találá 's legelsőbben vevé észre, hogy a' rózsa nem többé olly szép,—'s utána azonnal ismét gondolá, hogy más napra már szinte kevésbé leend szép;—'s ha el talál hervadni!

Minden nap nagyobbodék szomorúságok. Az egyik félt hogy majd kevésbé tud szeretni, a' másik hogy kevésbé szerettetik. Több napon 's éjen át tartott ezen lélek állapot;—'s ime a' fülmile szorgosban szétekintve, észrevevé miként melly virág mellett madár van lelánczolva, mindenütt szomorúság 's hervatagság uralkodik. Egy nap megszólitá Gult 's közlé vele észrevételét, miszerint legszebb virágjaik elhervadnak, legvidámabb madaraik elszomorodnak. 'S a' rózsa megérté őt 's könyei megindulának. 'S a' fülmile mind tovább beszéle 's bebizonyitá, mért hogy a' madarak szomoruk 's a' virágok hervadnak. Mert nincs szabadságok—ugy mond 's a' rózsa lehajtá fejét 's még szomorubb lőn. De nem azért lőn a' rózsa szomorú, mivel szabadságát nem élvezé', mert ő öntudatlanságában annak édenéhez sohasem volt szoktatva; de mondhatlanul fájt neki, hogy ezt a' fülmile észrevevé, 's keble kinokat táplála. De ez a' fülmilét nem látszék részvétre felhini; mintha nem is vette volna fájdalmait észre; hozzá szokott a' folytonos mozgáshoz, cselekvéshez; napontként távul vala szerette rózsájától.—'S ime a' fülmile ismét változék. Énekelni kezde, és pedig a' szerelem' hangjain dalolt, szint olly édesen mint egykoron, midőn őt szereté. 'S a' rózsa mondhatlan boldog vala. Édesden merenge azon időkre, 's visszatérni látá azon napokat, melylyek az élet' legszebb korát teszik. Azonban fájdalmas hánykodásokon kelle átmennie, midőn észrevevé, hogy ezen szerelmi daloknak nem ő a' tárgya, 's hogy szerette fülmiléje másért hevül.

„De mért nézesz annyit azon nefelejtsre?"

„Mert tetszik."

„'S hogyan tetszhetik? Szépsége által? De nem vagyok-e én százor szebb? Vagy illata által? De hisz az ő illata gyönge, még nekem hatalmamban áll az egész kertet illatdussá tenni. Vagy fiatalsága végett? Hisz ő tavaszkor születék én a' forró nyár alatt. Mért tetszhetik hát?"

„Nem tudom, de én őt szeretem."

„Őt szereted! 's engem?

„Téged; gyülöllek.

A' megbántott büszkeség minden érzeményei ostromolták a' rózsa keblét, a' féltékenség minden kinjai, a' kétségbeesés reszketegsége dühöngtek keblében. Érzé, hogy neki halnia kell, 's ezen egy gondolat őt megvigasztalá. De ezen helyzetben dicsőségesen is akará végezni életét 's igy szólt:

„Nem akarlak erőszakosan visszatartani, mehetsz, szabad vagy.

A' fülmile látván ezen elszánt nyugalmát a' rózsának, magába szállt, 's határozatlanul maradt. —„De-ugy mond-nem függ az egyedül a' te akaratodtól. Én, itt maradásomra a' szellemnek megesküvém."—„Hidd őt ide."—'S a' szellem megjelenék, kérésöket azonban meghallgatva, azt tőlök durván megtagadá.

„De ha együtt maradunk—szól a' rózsa—meg kell halnunk.

„Halj meg"—'s a' szellem eltünt.—'S e' szóval a' rózsa halála el volt határozva. Mindinkább hervada 's a' fülmile most fogá fel szerelme áldozatát, ki érte akar esni; de már késő volt, a' rózsán segitni nem lehete.

***

Igy végződék a' kézirat. Sejtés kelt fel agyamban. Rohanék Ulrik szobájába, hol kedvesét halva lelém. Ulrik meglátva engem, fájdalmasan mosolyga. „A' rózsa elhervadt—ugy mond ő.

„'S a' fülmile?"

„Holnap."

Franczából Sz. B.

Művészet.

Magyarországnak, melléktartományainak és Erdélynek földabrosza; legujabb kútfők után kiadta Schedius Lajos kir. tanácsos és a' k. m. egyetemnél oktató. Pesten, 1838. Eggenberger és Heckenastnál. (Karte des Königreichs Ungarn, seiner Nebenländer, und Siebenbürgen's; nach den besten Quellen herausgegeben von Ludvig v. Schedius, k. Rath und Professor an der k. u. Universität. Pesth 1838., in Commission bei J. Eggenberger u. G. Heckenast.) Hegyek', folyók', utak' 's nevezetesebb helységek' átnézete; Magyarország 's Erdély' földabroszához kiadta Schedius Lajos k. tanácsos 'stb. Pesten, 1838. (Uebersicht der Gebirge, Flüsse, Stras-

sen und vorzüglicheren Ortschaften; zur Karte des Königreichs Ungarn u. Siebenbürgen's gehörig, Herausgegeben von L. v. Schedius k. Rath und Professor. Pest, 1838.) Bildliche Darstellung der Grösse, der absoluten und relativen Bevölkerung aller Staaten der Erde, nebst den bekannten Flaggen und Kokarden; zusammengestellt nach den neuesten Quellen von C. Desjardins; Wien, 1839.

Schedius Lajos kir. tanácsos és m. k. egyetembeli professor Magyarország' és Erdély' legujabb, leg bővebb 's leghitelesebb földabroszának kiadása körüli érdemeit legközelebb e' két tábla' közrebocsátásával szaporitotta, mellyek' egyike, mint a' czimek mutatják, honunk' általányos képét a' politicai felosztás részleteivel együtt láttatja; másika pedik a' honunkbeli tetemesebb hegyek', folyók', utak' 's helységek' kimutatását (de minden név' följegyzése nélkül) terjeszti elönkbe. Mindenik tábla magyar és német nyelven van kiadva, 's valóban csodálni kell azon pontosságot, mellyel egyik és másik magyar és német elnevezéseket csaknem mindenütt teljesen és hibátlanul közli. Az utóbbihoz a' legmagasb hegycsucsok' tabellaris kimutatásán kivül csatolva van a' Duna folyam' rendszere is, vagy is a' Dunába ömlő vizek' általányos kimutatása az ausztriai határszéltől kezdve, e' folyamnak a' fekete tengerbe omlásaig.

Desjardins' zászlós és lobogós, a' szineknek és helyes elrendelésnek minden kecseivel csábitó táblája a' geographusok' és statisticakedvelők' osztatlan tetszését megnyeré. Láthatni itt a' földkerekség' minden tetemesb statusinak birtokterületét, lakosi' aránylagos számát, különböző hasnálatu lobogóit és rózsáit a' legujabb és leghitelesb adatok szerint. Kifogyhatlanok volnánk, ha e' lapnak tartalmát kimeritőleg leirni akarnók. Azért elég legyen magára e' remek kézzel dolgozott táblára utalnunk. Kaphatni e' táblákat Pozsonyban Streibig Károly műkereskedőnél, a' Venturutczában 164. szám alatt.

Óvószer a' hernyók ellen.

A' hernyók köztudomás szerint a' lepkékből származnak, 's mennyire kevéssé ártalmasok azok, annál több kárt okoznak emezek. A' hernyókból lesznek lepkék, mellyeknek tojásaikból ismét hernyók bujnak elő. Innét főleg a' lepkékre fordittassék különös gond. Ezeket kell minden módon kipusztitani, mert hol ezek nem léteznek ott hernyók sincsenek. Ezért, mielőtt meg tojtak volna, meg kell ezeket ölni, mert egyetlenegy lepke 500—1000 tojást ad, mellyből mindanyi hernyó válik; egynek halála által tehát 1000 hernyó pusztitható ki. A' tojásokból kijövő hernyók eleinte nagyon szeretnek együtt maradni 's ezért egy fészekbe vonják magokat össze; ez is egyszeri megölésöket nagyon könnyiti. A' fészkek illy módoni összeszedése 's eltiprása nagyon szükséges, különösen ha alkalmas időben forditatik rá gond.

A' lepkék' elpusztitásául leginkább használhatók ragadós eszközök, agyonütés, vagy tüz és méreg általi megsemmités. — Hanem ha egyszer már hernyókká leendnek, ugy következő eszközzel kell ellenök élni, hogy kevésbé váljanak veszélyessé. 1) Rákokat egy vizzel tölt edénybe kell tenni, 's abban 5—6 napig hagyni; a' rákok benne megdöglenek, 's a' viz megbüdösül. Ezen vizzel kell a' fákat 's növényeket meglocsolni 's a' rajta levő hernyók elvesznek. — 2) Kendermagot kell egyes helyeken elhinteni, mellyeknek átható szagától a' hernyók nem szenvedhetvén azt, távoznak. — 3) Ha a' hernyók a' káposzta földektől akarnak távoltartatni, ugy a' bevetett föld körül szinte kendermagot kell elhinteni, sőt egyes szemeket magába a' földbe. Ha ez azonban idejében elmulasztatik, 's a' levelekre a' lepke tojásokat rakott ugy azon leveleket, mellyeken a' tojások vannak, lekell szakitani 's eltiporni. A' lepke tojásait leginkább jul 1ig aug. utójáig rakja és pedig a' levél alsó felén. A' tojások sárgák 's mintegy gombostűfej vastagságuak; mintegy 60—80 darab tesz egy krajczárnyi nagyságú csomót. — 4) Ha a' fákat a' felmászó hernyóktól a' gazda megakarja kimélni, tövét papiros vagy viaszos vászon vonásokkal különböző helyeken beaggassa; ezen papirost kátránnyal kell bekenni, melly kátrányon megragadnak felmászásokban a' hernyók a' kátránnyal való bekenyést azonban minden harmad nap ismételni kell, mert a' forró nap kiszáritja. Őrizkedni kell azonban, hogy a' kátrány közvetlen a' fahéját ne érje, mivel az mint minden zsir, a' fa' kigőzölgését akadályozza.

Journalisticai élet.

A' Tageblatt' f. é. számában a' többi mende monda közt ez is áll: „Az Athenaeumnak mult első félévben 1100 előfizetője volt.“ Tehát 1100 előfizető, hisz igy a' Tageblat kedves Csatójának jövendölése csakugyan nem teljesült, miszerint az Atheneumnak buknia kell. Ime ismét egy példa arra, hogy fogja meg egyik farkas a' másikat.

Literaturai ujdonságok.

A' maj. 28kán tartott primás' beiktatása ünnepén megjelent tisztelkedő versek közt költői becsére nézve leginkább megemlitendő a' magyarok közt Jallosics Andrásé, pesti kir. gymn. költészet' tanitójáé; a' latin nyelven irottak közül pedig Greschner Jánosé budai kir. tanitóé.

Rejtett szó.

Szép a' vidéke, szebb a' lakója, nyáron az élet!
'S élni ha vágyakozol, menj 's ne temesd magad itt.
Ősi Tihany majd megmutatandja. 's válaszol szódra
Vizbe nagyon gazdag, majd ihatol sokat ott.

6. sz. Pest, Második **HIRDETÉSEK.** Julius 20án 1839. félév.

Jelentés
a' Hétilapok iránt.

(1) Több tudakozódásokra alulirt tisztelettel jelenti, hogy a' közelebb múlt junius végeig a' Hétilapokra csak két előfizetési díj, és öt aláirás érkezvén-be, e' lapokat ohajtása szerint megnem indíthatta; miután pedig az aláirásnak véghatár-idejéül f é. september vége tűzetven-ki, tisztelettel kéri azokat, kik a' honi mútudomány' kifejlését még talán elősegiteni ohajtanák: méltóztassanak ebbéli szándékukat a' kir. Postahivataloknál a' fen emlitett határidőig kijelenteni.—Az előfizetési feltételek következők: félévre postán 4 ft; kettős számú rajzokkal 6 ft. rajzok egyedül 3 ft p. p. Egész évre 10 p. ftal előfizetők az 1838ki köttetet ingyen vendik. Eger, jul. 12én 1839.

Joo János.
a' rajzolás nyelv. tanitója. (1)

☞ A' hetenként háromszor megjelenő
ATHENAEUM és FIGYELMEZŐ.

(2) Tudományos, szépliteraturai és criticai folyóirások' idei második félévére (78—80 ív, rajzokkal) *még folyvást előfizethetni* minden kir. postahivataloknál, valamint Bécsben t. Barkasy Imre udv. ágens úrnál, 5 ft. 48 kr. p.p. A' kir. postáknak köszönetül hét példánytól egyet ajánlunk.

Schedel, Vörösmarty, Bajza.

Faszállitás iránti árverés.

(1) Pest vármegye évenkénti szükségeire 1860 erdei öl kemény tüzelő-fa kivántatván, ezen egész mennyiség közárverés utján rendeltetett megszereztetni.—Minél fogva ezennel fölszólittatnak mindazok, kik faszállitással foglalkodnak, vagy a' Duna és Tisza mentiben nagyobb terjedelmü erdőkkel birnak, mennyiben a' fenntebb kitett mennyiségből 1053 ölet a' pesti Duna partra, 801 ölet pedig a' szolnoki Tisza partra szállittatni kedvök, és ezen vállalat tökélletes biztositékaul elegendő értékök is lenne, hogy e' végre Pesten a' megyeiház nagyobb termében folyó 1839ik évi aug. 19kén délelőtti 10 órakor másod Alispány t. Simontsits János úr ügyelete alatt tartandó árverésen, értéki állapotjuk kimutatására szolgáló okiratokkal ellátva megjelenni ne terheltetnének, biztosittatván a' felől: hogy a' szerződésben meghatározandó módon szállitandó fa mennyiségért mindenkor egyenesen a' tisztelt megye pénztárából késedelem nélkül ki fognak elégittetni.—Egyébiránt a' többi föltételeket árverés alkalmával 's addig is bővebben meglehet látni. Költ Pesten jul. 17kén 1839. (3)

Hirdetmény.

(1) T. n. Somogy vármegye részéről a' Murafolyón Kakonyánál állandó vám-hid részvényes társaság által készittetni ohajtatván, olly formán, hogy bizonyos esztendők után a' közönségnek ingyen vissza adasson, ezennel felszólittatnak mindenek, kik akármelly anyagból, de erős tartós és czélnak megfelelő hidnak épitéséhez járulni akarnak, hogy f. e. aug. 1sö napján Kaposvárott megjelenjenek, és magokat első alispány urnál jelentsék. (3)

Hirdetmény.

(1)(109) A' n. méltóságu m. kir. udv. Kincstár' rendeletéből ezennel közhírré tétetik, hogy e' f. év Kisasszonyhava 22kén Buda-Eörsön a' szokott reggeli, és délutáni órákban tartandó árverés útján 314 darab két esztendső, 79 öreg spanyol eredetü hágo kosok, és 60 darab ürük, nemkülömben 114 öreg a' tenyésztésre még alkalmatos és 40 darab egy esztendős merino anya juhok készpénz fizetés mellett fognak el-adatni. (3)

Bor eladás.

(1)(108) A' főméltóságú m. udv. Kamarának kegyesrendelése következésében t. Baranya vármegyében kebelezett felső Mindszenti helységben 750 akó fehér, és 424 akó veres 1831iktől kezdve egész a' legutóbbi esztendeig termett borok nyilvános árverés útján készpénz fizetés mellett, a' jövő aug. hónap 8dik nagján elfognak adatni. (3)

Különösen elhirült
Mosdóviz, ugynevezett Herczegnőviz
Bigot Jánostól Párisban.

(2) Hogy e' csodás folyadék' hatalmas sikere tapasztaltassék, szokott mosdás után jól föl kell rázni a' vizet, 's vele egy darabka szivacsot meg-

locsolván, azzal a' bőrt egyenlően megnedvesítni, a' nélkül azonban hogy eltörlenők, 's igy a' bőr legkésőbb aggsági fehér, sima, tiszta és gyönge marad. De a'kiknek bőrükön disztelen foltokvannak, azok a'nevezett módon napjában többször használják e' vizet, hogy annál hamarább megmenekedhessenek a' szeplő, pattanás, hévbibircs vagy más foltoktól, mert e' viz a' bőrön semmi tisztátalanságot sem szenved-meg.

Egy üvegcse' ára 48 e. kr. 's kaphatni Pesten jul. 1839. *Lueff M.*
kereskedésében(hajóutcza a' *Minervához*(3)

A' külföldön annyira elhirült

Tiszta Kokusz dió-olaj-szoda-szappan
bőrkiütések, foltok 'sat. ellen,
egészen fris, hófehér, 's 6 nehezéket nyomó darabokban, alulirtnál mindig valódi minőségben kapható; darabja 30 e. kr. Tuczet számra vevőknek 10 pct. engedtetik. Pest jul. 1839. (3)
Lueff M.
hajó-utcza a' *Minervához.*

Jószág eladás.

(3) Alólirt felvagyon hatalmazva, hogy tek. nsFejérvármegyében Pesthez 4 órányira fekvő részént Puszta,részént jobbágy birtok eladása eránt, a' venni kivánókkal értekezhessék. Melly birtok mineműsége következő: 1ör mintegy 345 hold allodialis szántóföldek egy tagban. 2or Ezektől el különözött más, és 3 holdat tévő szántóföld. 3or 13 hold kaszálló. 4er 8 hold dézma alá való szőlők. 5ör 36 hold tóbeli nádlás. Ezeken kivül szinte jobbágy telkek. A' venni szándékozók az alólirottal f. e. sept. 26ik napjaig Váczon tartandó lakásán, a' birtok mennyiségének 's minemüségének kimutatására szolgálló földabrosznak, 's telek-könyvnek megtekintése mellett értekezhetnek. Költ Váczon jul. 3kán 1839.
Eliás István. s. k.
kir. táb. ügyvéd, több nemes családok ügyviselője (3)

Hirdetmény.

(3) A' nagyméltóságú m. kir. udv. Kamara' rendeletéből hirdettetik, hogy f. e. aug. 5én a' Bács megyében helyzett ó-becsei királyi kam szálfahivatalnál mintegy 1700—2000 darab hibás 10, 9, 8, 7, 6, és 5 ölnyi hosszú szálfa 25—100 darabnyi részekben nyilványos árverétés utján készpénz fizetésért a' legtöbbet igérőknek el-fog adatni. Venni kivánók a' fen kitett napra 's helyre reggeli 9 órakor mejelenni hivatalosok. Budán Jul. 4én 1839. (3)

Hirdetmény.

(2) A' nagymélt. magy. kir. udv. Kamara' rendeletének következésében a' máramarosi királyi kamarai igazgatóság' részéről ezennel köz-hírré tétetik: hogy a' Szigeth koronai városban fekvő uradalmi serház, szabad serfőzéssel, és annak mérésével, ugy nemkülönben a' pálinkaház, a' szigethi uradalmi mészárszékkel 's hozzá tartozandó Sztári, Oprisánszki, Kurpin, és Báltin havasokkal, Egres nevezetü 60 szekér szénát megtermő lázzal, és Kőhát nevü legelővel együtt, folyó esztendő jul. hónap 31kén Szigethen tartandó árverés útján a' folyó esztendő november 1ső napjától kezdve hat esztendőre, a' legtöbbet igérőnek fog árendába kiadatni; azon világos megjegyzéssel: hogy a' kibérlőnek a' mészárszék a' hozzá tartozandó havasokkal, és legelőkkel csak jövő 1840ik esztendő november hónapja 1ső napjától kezdve öt esztendőre adattathatik által.

Melly haszonvételnek kivételére a' licitálni kivánók a' 10 procentualis bánat pénzel ellátva ezennel meghivattatnak. (3)

Jelentés.

(2) A' n.mélt. magy. kir. udv. Kincstár rendelésénél fogva ezennel hírré tétetik: hogy némelly a' peklini kamarai uradalomhoz tartozó haszonvételek ugymint: a' peklini korcsma, a' mészárszékkel, és bolttal együtt, mellyhez egy $^5/_8$ holdból álló vételményesföld, $11^7/_8$ holdnyi szántóföld, és egy $3^4/_8$ hold rét tartozik, —a' kosztoláni pálinka, és korcsma házak, húsvágással, 1 hold kerti, $17^6/_8$ hold szántóföld, és $4^6/_8$ hold réttel együtt, — nemkülömben a' lipóczi korcsma szabad húsvágással, és hozzá tartozó $^2/_8$ hold vételményes, 3 hold szántóföld, és 1 hold réttel,—és utoljára a' patacskoi korcsma szabad húsvágással, és egy holdból álló kerttel, $28^3/_8$ hold szántófölddel, és $2^2/_8$ hold réttel,—e' folyó év augustus 1jén tartandó nyilványos árverés utján 1ső novembertől kezdve 3 esztendőre a' legtöbbet igérőknek bérbe adattnak;— azért az azokat kibérleni kivánók a' fenn kitett napon a' peklini kamarai számtortó hivatalnál elegendő bánat pénzzel délelőtti órákban megjelenhetnek. (3)

Budai lotteria: jul. 17én: 62. 31. 13. 23. 80.

Pest. 1839. HASZNOS Szerda Julius' 24én MULATSÁGOK. 7dik szám. Második félév.

Biztatás.

Ha szivduló veszély borong
Örőm-napod felett,
'S agyarkodó szörnyetegek
Rémitik kebeled:
Élted vezérlőre talál—
A' hű nemtő megetted áll.

Midőn sajkád a' tenger' hab-
Dagályain repül,
'S kormány-vezető nappalod
Homályba szenderül:
Fennen ragyog szövétneke,
'S derül léted' vak éjjele.

Igy pályád' tömkelegjein
Átküzdve, vész után
Uj élvezetre kitárul
Kebled, szebb hajnalán;
'S a' korszellem vezér jeled,
'S hazád' földe pihenhelyed!

Lakner Sándor.

A' vasutakról.

(Folytatás.)

A' vasutakra nézve legmagasban áll előttünk, Anglia 's Belgium. A' nagybritaniai szigeten történt a' gözkocsiknak vasutoni első áthaladása. Belgium is, melly a' juliusi 's septemberi forradalmakból kiüdülő tartomány, ifjui erejét legelsőbben is azon czélra fordità, 's legközelebb haladt Anglia nyomain. Ez az egyetlen egy status, melly a' vasutak' létesitését különös föladatává tevé; 's hogy a' Hollandiától szakadás által vesztett réveit, mellyek neki nagy hasznot hajtottak pótolja, mesterséges uton kelle neki ahhoz jutni.—Minden tartomány élénk részt vesz ezen mozgalmakban, csak a' minden keresztény statusok legszerencsétlenebbike, a' tévelygesekkel 's halállal küzdő pyrenei félsziget 's a' lomha, nehezen mozduló Dania marad mindezen szép vállalatok után hátra. 'S most már többé nem agyrém, hanem közelgető valóság mutatkozik ahhoz, miszerint ezen világ rész lakói szomszédokká 's egy nemzetté alakuljauak, 's majd csak ekkor lehet valódilag a' vasutak roppant hasznát felfogni, ekkor valósággal azt europai szükségünek vallani.

Képzeljük azon időpont állását már jelenlevőnek, hogy vonásokkal lefesíhessem azon következményeket, miket az kétségkivül előteremtend. A' vasutak által Europa mintegy Németország nagyságuvá leend. Egy illy nagyságú tér hat nap alatt beutazható, 's mindazon éghajlati, termesztményi, ipar 's nemzeti character változatosságot előtüntetné, miket Europa magában foglal. Mi müveltséget ipart 's szorgalmat mozdit ez elő. A' szárazföld a' tengerrel szerepet cserél: többé nem az utóbbi leend a' közlekedés óriási eszköze, mig az első annak akadályzója, hanem megforditva, a' tenger leend a' szárazföld mellett tespedő. Vagy inkább mindketten vetélytársak leendnek, mellyek erejöket egy más ellenében aczélozzák 's nagyobbitják. A' gőzkocsi a' széles viruló mezőket, a' hajó a' tágas tengereket futja át; mindkettő Europának gazdagságot, jólétet, élvezetet hoz, a' nemzetek' melly közlekedése, a' nyelvek 's szokások mi elterjedése létesithető igy. Az ember akkor mennyivel nagyszerűbb 's óriásibb iskolában neveltetik. Már most látjuk a' tengermelléki városokban, mennyire mélyen hatnak népközlekedésre, müveltségre; ezen óriási eszköz, melly eddigelé csak a' legszélsőbb csúcsait éré a' nemzetnek, jelenleg annak legmélyébe is benyomul. Mennyivel szorosb leend igy egyesülésök, mennyivel erősb szövetségök. Mi rendkivüli hatásu leend, midőn Berlin Parizstól 12 órányi távulságra fekszik, 's midőn majd az éjszak a' déllel összeölelkezik, 's Nápoly és Stockholm egymáshoz közelednek; mindennek hatását sejteni; de kimutatni teljes lehetlenség; hanem hogy óriásinak 's életteljesnek kell lennie, azt mindenki érzi; épen ugy hogy eddigelé divatozott vámoknak 's utileveleknek bukniok kell. Mert tagadhatlanul az ezekkeli vesződés bele kerül több napokba, 's hogy ha igy egész gőzkocsi megvizsgáltatnék, mennyi idő vesztegettetnék el. Mind a' két korlátot a' vasutak döntik meg. Tagadhatlan azonban, hogy ezen két akadály törvénytelen gátokat gördit az ipar 's kereskedés ellen. A' köz kereskedés szabadság' feladata, mifelett a' leglángeszű férfiak tanakodtak tán tettleg oldatik fel a' vasutak által, miután nem marad hátra választás, mint kivánataiknak korlátlanul engedni. Hanem hogy ha a' nemzetek közt ezen közfal leesik, mennyivel nagyszerűbbek következményei Annyi bizonyos, hogy a' nemzetek a' vasuti közlekedés által olly szoros egyesülésbe jövendnek, hogy visszavonás és egymástóli elszakadás lehetlenné válik. Ezen értelemben a' vasutskban a' béke és nyugalom fentartásának legnagyobb biztositását leljük. Ez azon pont, hol nagyobb térre kihatva, olly jelentőséggel birandnak, mi által az emberiség legmagasb czélaira hatnak. Általuk a' nemzetek vaskapcsok által függnek össze 's igy egy egész láncz-sorozatot alkotnak. Ha a' legfőbb városok Europában illy szoros egymáshozi közlekedésben állnak, mi élet 's világ fog elterülni kevés évek alatt; az érdekek mennyi átvágó fonalai köttetnek miket semmiféle hatalom szét nem szakithat.—Eddigelé a'

királyok miatt harczoltak a' nemzetek, most a' nép' érdekeiben fognak a' királyok harczolni.

Mindezek után némi fogalmat nyertünk a' vasutak fontosságáról 's jelenleg tán bátrabban emelhetjük ezen fölfedezést a' világot átváltoztató födöztetések' legfontosbjai közé; de mindezek után felfogtuk egyszersmind azon szellemi hatást, mellyet az egyesekre valamint egész nemzetekre gyakorol. Kérdés támad, vajjon a' nemzetek 's kormányok fontosságához méltólag 's illőleg fogák-e fel e' tárgyat. Belgiumot 's Franczia ország némelly próbatételeit kivéve, Europa csaknem minden statusai azt élettervnek 's egyik legfontosb haladás' eszközének tekinték.

Franczia ország Paris középpontjának tekintve négy nagy vasutvonalt akart alkotni, az egyiket Marseille, a' másikat orleans, a' harmadikat Havre, a' negyediket Brüssel felé. A' kamrák taval ezen tárgyakat ez évre halaszták, 's jelenleg már a' paris orleansi 's versaillesi el van fogadva. Ugyanazon Arago, ki taval olly hidegen szólt mellette, ez évben legforrób pártolója lőn. Egyébként, itt is, valamint a' franczia kamrákban mindig magányos érdekek vivék a' főszerepet. A' ministerium a' kamránál belátóbb levén, miután statusköltségre terveit nem építheté, magányos társaságot alapita. Ez uttal sem maradt ki a' cselszövény. Igy például Lafitte vállalata Havre felé vasutat csináltatni, a' ministerium' vállalatai által megbukék miután ez a' Lafitte ház emelkedését rosz szemmel nézé. A' törvényjavaslatok azonban csakugyan vitatkozás alá jövének 's némileg a' legszorgosb kivánatok 's szükségek kielégitve lőnek.

Angliában, hol a' szabad industrialis erő nagyobb kiterjedésű, mint Franczia országban, valóságos csalás leend ha a' kormány a' fő vasutvonalokat tulajdon költségein állitja fel. Az angol még a' hasznos dolgok' megállapodásából eredő dicsőséget ha az legkevésbé olua is anyagi haszonnal összekötve, nem hagyja egy könnyen a' nemzet birtokából kiragadtatni. A' status tehát itt más szerepet nem viselhete, mint a' válalkozók 's a' közönség közti mérleget teljes épségben fenntartani. 'S ezt megis tevé. Miként fejlődének ki ezen az uton a' nemzeti erők, az általányos átnézésben érdekelendjük.

Belgium, bár vele az ottan uralkodó inditó eszközeiben legkevésbé lehet kezetfogni, a' vasutakra nézve ő érdemli a' koszorút. A' kérdés ott természetesen határozóbban lőn status kérdéssé, miután a' vasutak által helyre akarák pótolni a' Hollandia által elvesztett csatornákat; mind a' mellett is dicsőségére szolgál mind a' nemzetnek, mind a' kormánynak, hogy a' kor' szükségeit ismerve annak forrása megnyitását leginkább a' vasutak' alkotásával akará kieszközölni. 'S habár Belgium a' vasutak által mitsem nyer, sőt évenként a' jövedelem alábszáll még sem fogja abba hagyni vállallatát, melly az egészre mondhatlan hasznot áraszt; 's Belgium ezen hasznot máris érzi, 's naponként mindinkább érzendi.

Poroszország szomszédságára nézve mindjárt Belgium mellett áll, habár a' vasutak körüli érdemeit illetőleg, azon helyet koránsem érdemli meg. A' kormány ugy látszik vagy teljes mértékben nem foga fel a' vasutak roppant haznát, vagy elvből áll ellen a' vasutak létrejövésének, mivel azoknak következményeitől tart. 'sat.

(Folytattatik.)

Utazás.

Pest, jul. 12kén 1839. Alig mondhatom ki neked az örömreszketegsége nélkül ezen szót: utazom; azt képzelem barátom, hogy ezen szóban minden magasabb gyönyör-élvezet bennfoglaltatik, 's kimondása által mindazon gyönyöröket kifejezem, mik keblemben élednek. Mi az mi engem e' szónál 's e' szó valósitásánál olly mondhatlanul fölhevit; melly minden akadályokat, nehézségeket előttem könnyen megküzdhetőkké varázsol; mi az a' mi velem azt mondatja, hogy ha e' világot átutazom, ha e' világot ismerem bájaiban 's aljasságiban, nagyságában, törpeségében, még csak akkor akarok élni, mi az, a' mi velem mind ezeket mondatja? A' hév-e, melly keblem gyullasztja 's új gyönyörök után vágyik, csapongó lélek, melly az örökös egységet megunva változatosság után ohajtozik, vagy nyugtalanság, remény, hiuság, dicsvágy? Meglehet, hogy mindennek vegyitéke az, melly keblemet tüzre lobbantja, agyamban képzeteket forraszt; de hogy én bensőkép nem érzem ezt, őszinte vallomásom. Utazni akarok, hogy ismerjem a' világot, ismerjem az embereket, minden alakban, minden oldalrul, — e' szép világgal akarok eltelni, hogy keblem azon ürességét kipotoljam, melly örökké üldöz. Igen barátom én égek mindenért, mi szép magas és dicső, ha e' tüz keblet kielégitni birnám, úgy nagyra, igen nagyra volnék képes; de kinek csak kebel adatott, az kétszeresen érzi semmiségét. — Az mi gyermekségem óta álmodozásim édesité, ifjuságomban szorgalomra buzdita, most teljesült, én utazhatom. Beutazom az egész világot, hogy lássak és meritsek, és minden tárgynál azt mondhassam, ismét egy része annak mit nem tudok. Paris fogom látni 's benne egy lelkesült nemzet' eltompulását. 'sat.

Nemzetet fogok látni, melly dicsősége tömege alatt legörnyedt; ki azon szomoru 's bus merengésnek adá magát, hogy minden küzdése, minden fáradsága haszontalan történt: itt, ezen helyen fognak érzelmeim a' legmagasbta hágni, képzelődésemnek itt nyitok szabad tért, hogy ki dühöngjem, ki engeszteljem magam. 'S a' szellő átviszen Londonba, igen Londonba barátom, hol ír gyanánt használ az angol levegő fellázadt állapotom-

ban, enyhíteni fogja sebeim, kihűti vérmességem, 's azon nyugalmat, hideg megfontolást adja sajátul valómnak, mellyet eddigelé nélkülözheték, nélkülöznem kelle. De első lépésem Angliába tagadhatlanul elsőlépésem legyen a' nyugalomra. Nem ismerve távulról legjobban szeretem az angolokat. Nem képzelődés az, mi ezen vonzodást iránt ok bennem költi, hanem valóság, mert mint ember, mint test és vér, mint érzéki állat, nincs tökéletesb az angoloknál. Ha ismerni akarod őket, halld beszélni a' parlamentben, 's bizonnyal olthatlan lángot érzesz magadban, a' magadéit is így beszélni hallani; vagy akajod ismerni a' népet, menj Manchesterbe, Livverpoolba, Birminghamba 's ismerni fogod őt, 's szeretni minden alakban minden véleményében mert ott megvesztegetettetlen önmeggyőződésből eredt véleményre ismersz. 'S hozzá nemzeti büszkesége, mely minden egyéb büszkeséggel a' legkisebb rokonságban nincs, hozzá azon állhatatos szilárd lélek, melly a' legnagyobb akadályokkal megküzd; a' legnehezebb vállalatokat kiviv. — 'sat.

Egy nagy óczeán fekszik Europa 's azon földrész köztt, melly lelkemet a' rég kivánt sulegyenbe helyezi, 's ezen földrész: Amerika. 'sat. ✲✲

Ritka elszántság' példája.

Azok kik az elmerült amerikai gözösről, Pulanskiról megmenekültek, több érdekes de egyszersmind rettenetes történeteket beszélnek, mik köztt Ridge és Onslow kisasszony története egyik főhelyet érdemel. Ő egészen egyedül volt a' hajón, 's így természetesen az elsők közé tartozék kik szabadulásról gondolkodtak miután a' katlan megrepedt; egyszerre azonban egy fiatal lányt pillanta meg, kinek védője már elveszett. Siete hozzá, őt kis csónakára segélendő, de a' tolongásban elveszté őt szemei előtt, 's mialatt őt keresné, már a' csónak elment. Egy üres hordóval bátorkodék ekkor a' sík tengerre bocsátkozni, 's nem sokára azután a' vizen egy nőt pillanta meg, a' halállal küzködőt. Elhagyá hordóját 's a' nőhöz uszék, a' hordót vele ismét elfogá 's a' nő épen az volt, kit akkor a' hajón kerese 's nem találá. A' lány ajánlá magát sőt kész volt meghalni, hogy ő magát a' hordón megszabadithassa, ő azonban felelé: együtt élünk, együtt halunk. Kevés idő folytával a' hajó egy részéhez jutottak, melly őket biztositotta volna de nem vala egy csepp vizök vagy enni valójok. —Másnap égnél 's viznél egyebet nem látának; később száraz földet is megpillantának, este fele azonban az ellenkező szél azt szemeik elől távulabbra vivé. Harmadik nap egy hajóra bukkantak, melly midőn őket fölvevé, félig kiéhezetten, a' naptól egészen elégetten valának láthatók de azért eszméletöket el nem veszték 's beszélének. —A' férfi rettenthetlensége, mellyel a' veszélyben viselteték, nagylelkűsége, miáltal tulajdon életét a' nőéért feláldozá, habár őt soha nem ismeré, a' nőben a' háladatosságot a' legnagyobb mértékben költé fel, melly már mi előtt a' szomjuság 's éhség kinjai beállottak volna, szenvedélyre méne át, melly sehol sem ég olly hevesen, mint a' női kebelben. Részéről is a' nőleléké ersége, bátorsága olly érzelmeket fakaszta, iránta mi ket elfojtani nem könnyű. 'S itt a' vad hullámokon az őket könnyező félelmek köztt, is a' mindeneket látó isten előtt vallák meg egymás iránti szerelmöket 's kinyilatkoztaták hogy ha megszabadulandnak, egy mástól nem válnak el többé, miután a' balsors őket olly szorosan összesíté. —Megszabadulások után a' férfi jelenté megmentettjének, miként kötelességének tartja kinyilatkoztatni, hogy ő a' gőzhajó elmerültével minden vagyonát elveszté, hogy koldus idegen emberek köztt, 's még csak egy ebéd előállitására is elégtelen 's ezért egymástól válniok kell. Ezen szónál a' nő könyekre fakada. Ekkor jelenté a' nő neki, hogy legalább is 200,000 dollarnyi értékű birtoka van, melly őket boldogithatja, 's csakugyan a' két hajótörést szenvedő a' legboldogabb pár lőn.

Cromvell.

Cromvell Olivier a' történet' azon személyei közé tartozik, kik nevezetes és csak félig ismert szerepet adának a' világ' szinpadán. Életiróinak nagyobb része igen tökéletlenül adá elő élete folyását. Ugy látszik csak egy sem birt elegendő erővel ezen hatalmas és tagadhatlanul különféle elelmeket magában záró óriást törpeségében is előtüntetni. Véleményem szerint Cromvell magában foglalá a' legellenkezőbb részeket, vegyitéke vala a' jónak és rosznak, erényeknek 's alacsonyságoknak; Europa zsarnoka 's családa játszi lapdája, —megalázója minden udvarok' követeinek, kinoztatott tulajdon gyermekétől, magába vonult 's merengő, rosz versfaragó, egyszerü mértékletes 's az etiquette rabja; lomha, szétáradó 's homályos szónok de képes mindazon nyelvek' beszélésére, mik által valakit elcsábithatni, képmutató 's fanaticus; gyermeksége agyrémeinek hivője, rabja a' csillagászoknak, a' túlzásnak ellensége, mindig fenyegető, ritkán felhevülő, szigorú megtartója minden vallási szertartásoknak 's gyakran bizonyos óráiban azoknak csufolója; goromba' 's megvettetéssel viseltető családa, 's hizelgő a' papok iránt, kiktől rettegett; kitéréseivel lelkiismeretét megcsaló, minden bizonyos alap-lelkület nélküli férfi ő.

Cromvellnek van bizonyos életszaka, mellyben különös lelkülete minden részeiben kitünőleg működik. Cromvell t. i. egy művet készite 's azt játékszinen elő is adatá, mellyben ő a' koronáról ünnepélyesen lemond. Lehet, hogy kémei által megtudá az ellene esküttt pártok egyesülését, vagy a' nép zajgásából vevé e' vagy az csupán lángeszének hirtelen feltalálása,

nem tudatik: elég az hozzá, hogy ezen kiszámolása hatott, mert ő azon nyelven szólt a' néphez, mellyel azt leginkább meg lehet csalni. g.d.

Játékszini napló.

Mult első félévben, midőn szinházunkat szakadatlan figyelemmel kisértük menetében, szükségtelennek tartottuk okainkat előadni, mik ezen lépésre inditottak, bátoritottak bennünket; a' félév' fogytával a' játékszini birálatokkal felhagyánk, 's ismét elhallgattuk az okokat, mik védelmünkre keltek volna a' bennünket ostromló vádak ellenében. Mindkét esetben megvalljuk, ismervén közönségünk izlését 's müveltségét, szükségtelennek tartottuk azon okokat előszámlálni, miket az ugy is jól ismer; most azonban a' tárgy ismét szőnyegre kerülvén, nem leend felesleges elmondani véleményünket, mellyből világossá válik mit tartottunk akkor szinházunk állapotjáról, 's miként tekintjük jelen állását. — Serdülő intézetünk iránt minél nagyobb, minél alaposb részvétet gerjeszteni, vala főirányunk; meg akartuk ismertetni külső 's belső viszonyait, kitüntetni erejét, gyöngéit; erejének kitüntetése által kedvet véltünk deriteni a' részvevő közönségben; gyöngéi által világossá tenni miként azok mulók 's a' harmatozó részvét által elszéleszthetők. Buzditani akartunk; a' lángoló akaratot tetté érleltetni: igen ez vala fő 's legtisztább szándékunk. Mennyire értük el ezt, nem akarjuk eldöntés végett itélet alá bocsátani; de hogy szándékunk tiszta vala, arról felelhetünk. — 'S felhagyánk szándékunkkal akkor midőn felhagytunk tudósitásinkkal! Koránsem; hanem tapasztalván birálatink iránt a' teljes közönbösséget 's nem gondolást; észrevevén, miként véleményeink gyakran félreértést szülének, némileg tántorodni kezdénk nem ugyan szándékunkban hanem ezen szándék' eszközének kivitelében, 's felhagyánk birálatinkkal, mellyek ugy látszik minden haszon nélkül irattak. Voltak azonban némellyek kik ezen visszalépésben meghidegülést sejtettek, 's a' nyilvánosság' kedveért azt ujra felvétetni javaslák. Engedünk némileg a' véleménynek, 's miután pesti lapjaink közül csak egy ir birálatokat, némi ellenőrködést akarunk felállitani, mellyben az ott kimondott véleményekre, ha azok a' magunkéival meg nem egyeznének, tulajdon észrevételeinket közlendjük. E' végett minden műértőt felszólitunk, hogy ha ne talán ellenkező véleményeit okokkal támogatva, közre bocsátatni kivánná, tessék azt a' szerkesztőséghez utasitani. *Több működvelő.*

Egyveleg.

A' P. Tageblatt szerint a' Beszterczebányán egy szinház van készülőben's épitésére eddig 12000 f. együtt. Szinház valamelly városban mindig civilisatio' jele 's annak bizonyitványa, hogy ott a' lakosok már nem csak kávé- és sörházakban, nem csak kártya-asztaloknál keresnek és találnak mulatságot, hanem szellemibb és nemesebb éleményekre is fogékonyak. E' tekintetből örvendeni lehet e' beszterczebányai hirnek; kénytelen vagyok azonban más részről megvallani, hogy valahányszor hazánk' valamelly nem magyar ajku városában szinházat hallok épülni, mind annyiszor aggodalommal telik el lelkem 's eszembe az jut, hogy az idegen ajkuságnak ismét egy uj gyökere sarjad a' magyar földön. Nem tartozom ugyan azok' sorába, kik Árpád' nyelvét minden erőszakos utakon terjeszteni akarják, de azokéba igen, kik e' nyelvnek hazánkbani egyetemes virágzásától igen sokat várok, és annak előmozditását polgári kötelességnek nézem, mind pedig hatóságoknál, kivált a' városiaknál. Azért minden szerencsét kivánva Beszterczebánya' mivelődéséhez, azon ohajtásomat fejezem itt ki, bár tegyen olly sebes haladást a' magyar nyelvben, hogy azon szinházban, melly most a' német nyelvnek készül, néhány év mulva magyar előadásokat láthasson, és tornyaiból reggelenként, mint ez előtt 137 évvel, ismét magyarul kialthassa az őr: „Hajnal vagyon! szép piros hajnal!“ *Athenaeum.*

(A' rosszul sikerült mennydörgés.) Az edinburghi nagy szinház' gépelymestere nemrég tökéletesbiti akará a' mennydördést. Ő harmincz, 24 fontos álgyúgolyót hordott össze 's azokat egy targonczába fekteté, mellynek egy kivülről vasszegekkel körülvert álgyutalpas kereke volt; e' targonczát egy izmos szinházi szolgának kelle kárpit mögött a' deszkázaton ide 's tova tolni. „Lear király“ ismeretes szomoru játék adaték, 's a' mennydörgés eleinte igen jó hatásu volt; ámde azon pillanatban, midőn Lear az ég haragjával daczol, az uj Jupiter tonans a' targonczát felfordità; a' golyók a' kárpit' nyiladékán a' szinpadra gördültek 's szegény Learnek köztük ideoda kelle ugrándozni, mikép szemfényvesztőnek a' tojások közt. Végre a' golyók az orchestrumba is eljutának 's most a' hangászokat is megszállá a' szökdözés' korsága. A' földszinti nézőket ezen uj égi háborui rendszer annyira mulattatá, hogy a' hangos nevetésben egészen megfelejtkezett Learről. (T-ó.)

Folyóhó 26án bérletfolyamban

először adatik

TERÉZ

drama 5 felvo. Dumastól. Francziából fordità

NAGY ELEK,

a' magyar t. t. költségén.

Jegyzet: a' 6dik számbeli Rejtettszó: Füred.

7. sz. Pest. Második **HIRDETÉSEK.** Julius 24én 1839. félév.

Jelentés
a' Hétilapok iránt.

(2) Több tudakozódásokra alulirt tisztelettel jelenti, hogy a' közelebb múlt junius végeig a' Hétilapokra csak két előfizetési díj, és öt aláirás érkezvén-be, e' lapokat ohajtása szerint megnem indíthatta; miután pedig az aláirásnak véghatár-idejéül f é. september vége tűzetven-ki, tisztelettel kéri azokat, kik a' honi mútudomány' kifejlését még talán elősegiteni ohajtanák: méltóztassanak ebbéli szándékukat a' kir. Postahivataloknál a' fen emlitett határidőig kijelenteni.—Az előfizetési feltételek következők: félévre postán 4 ft; kettős számú rajzokkal 6 ft. rajzok egyedül 3 ft p. p. Egész évre 10 p. ftal előfizetők az 1838ki köttetet ingyen vendik. Eger, jul. 12én 1839.

Joo János.
a' rajzolás nyelv. tanitója. (1)

☞ A' hetenként háromszor megjelenő
ATHENAEUM és FIGYELMEZŐ.

(3) Tudományos, szépliteraturai és criticai folyóirások' idei második félévére (78—80 ív, rajzokkal) *még folyvást előfizethetni* minden kir. postahivataloknál, valamint Bécsben t. Barkasy Imre udv. ágens úrnál, 5 ft. 48 kr. p. p. A' kir. postáknak köszönetül hét példánytól egyet ajánlunk.

Schedel, Vörösmarty, Bajza.

Faszállitás iránti árverés.

(2) Pest vármegye évenkénti szükségeire 1860 erdei öl kemény tüzelő-fa kivántatván, ezen egész mennyiség közárverés utján rendeltetett megszereztetni.—Minél fogva ezennel fölszólittatnak mindazok, kik faszállitással foglalkodnak, vagy a' Duna és Tisza mentiben nagyobb terjedelmü erdőkkel birnak, mennyiben a' fenntebb kitett mennyiségből 1053 ölet a' pesti Duna partra, 801 ölet pedig a' szolnoki Tisza partra szállittatni kedvök, és ezen vállalat tökélletes biztositékaul elegendő értékök is lenne, hogy e' végre Pesten a' megyeiház nagyobb termében folyó 1839ik évi aug. 19kén délelőtti 10 órakor másod Alispány t. Simontsits János úr ügyelete alatt tartandó árverésen, értéki állapotjuk kimutatására szolgáló okiratokkal ellátva megjelenni ne terheltetnének, biztosittatván a' felől: hogy a' szerződésben meghatározandó módon szállitandó fa mennyiségért mindenkor egyenesen a' tisztelt megye pénztárából késedelem nélkül ki fognak elégittetni.—Egyébiránt a' többi föltételeket árverés alkalmával 's addig is bővebben meglehet látni. Költ Pesten jul. 17kén 1839. (3)

Hirdetmény.

(2) T. n. Somogy vármegye részéről a' Murafolyón Kakonyánál állandó vám-hid részvényes társaság által készittetni ohajtatván, olly formán, hogy bizonyos esztendők után a' közönségnek ingyen vissza adasson, ezennel felszólittatnak mindenek, kik akármelly anyagból, de erős tartós és czélnak megfelelő hidnak épitéséhez járulni akarnak, hogy f. e. aug. 1sö napján Kaposvárott megjelenjenek, és magokat első alispány urnál jelentsék. (3)

Hirdetmény.

(2)(109) A' n. méltóságu m. kir. udv. Kincstár' rendeletéből ezennel közhírré tétetik, hogy e' f. év Kisasszonyhava 22kén Buda-Eőrsön a' szokott reggeli, és délutáni órákban tartandó árverés útján 314 darab két esztendsö, 79 öreg spanyol eredetü hágo kosok, és 60 darab ürük, nemkülömben 114 öreg a' tenyésztésre még alkalmatos és 40 darab egy esztendős merino anya juhok készpénz fizetés mellett fognak el-adatni. (3)

Bor eladás.

(2)(108) A' főméltóságú m. udv. Kamarának kegyesrendelése következésében t. Baranya vármegyében kebelezett felső Mindszenti helységben 750 akó fehér, és 424 akó veres 1834iktől kezdve egész a' legutóbbi esztendeig termett borok nyilvános árverés útján készpénz fizetés mellett, a' jövő aug. hónap 8dik nagján elfognak adatni. (3)

Csődület.

(1) A' temesi kir. kincstári igazgatószéki ülnök Albrecht János 1sö juliusban meghalálozott, melly hivatalt megnyerni kivánóknak a' csődület megnyittatik azon hozzáadással, hogy folyamodó leveleiket legfeljebb 6 hét alatt, a' fennevezett Igazgató-székhez béadni igyekezzenek. (3)

Haszonbérleti hirdetmény.

(1) Tekintetes Földváry familia részéről köz hirré tétetik, hogy ns. Heves vármegyében kebelezett Czibakháza m.városnál a' Tisza vizén álló igen járatos hidjoknak vámszedési jussa, — 1840ik esztendő május 7től kezdve több esztendőre, nyilvános árverés útján árendába fog adatni.—A' licitatio e' f. e. sept 16n Czibakházán lévén tartandó, erre az árendálni kivánók az illető bánatpénz' ellátásával meghivatnak. (3)

Hirdetmény.

(3) A' nagymélt. magy. kir. udv. Kamara' rendeletének következésében a' máramarosi királyi kamarai igazgatóság' részéről ezennel köz-hírré tétetik: hogy a' Szigeth koronai városban fekvő uradalmi serház, szabad serfőzéssel, és annak mérésével, ugy nemkülönben a' pálinkaház, a' szigethi uradalmi mészárszékkel 's hozzá tartozandó Sztári, Oprisánszki, Kurpin, és Báltin havasokkal, Egres nevezetü 60 szekér szénát megtermő lázzal, és Kőhát nevü legelővel együtt, folyó esztendő jul. hónap 31kén Szigethen tartandó árverés útján a' folyó esztendő november 1ső napjától kezdve hat esztendőre, a' legtöbbet igérőnek fog árendába kiadatni; azon világos megjegyzéssel: hogy a' kibérlőnek a' mészárszék a' hozzá tartozandó havasokkal, és legelőkkel csak jövő 1840ik esztendő november hónapja 1ső napjától kezdve öt esztendőre adattathatik által.

Melly haszonvételnek kivételére a' licitálni kivánók a' 10 procentualis bánat pénzel ellátva ezennel meghivattatnak. (3)

Jelentés.

(3) A' n.mélt. magy. kir. udv. Kincstár rendelésénél fogva ezennel hírré tétetik: hogy némelly a' peklini kamarai uradalomhoz tartozó haszonvételek ugymint: a' peklini korcsma, a' mészárszékkel, és bolttal együtt, mellyhez egy $^5/_8$ holdból álló vételményesföld, $11^7/_8$ holdnyi szántóföld, és egy $3^4/_8$ hold rét tartozik, —a' kosztoláni pálinka, és korcsma házak, húsvágással, 1 hold kerti, $17^6/_8$ hold szántóföld, és $4^6/_8$ hold réttel együtt, — nemkülömben a' lipóczi korcsma szabad húsvágással, és hozzá tartozó $^2/_8$ hold vételményes, 3 hold szántóföld, és 1 hold réttel,—és utoljára a' patacskoi korcsma szabad húsvágással, és egy holdból álló kerttel, $28^3/_8$ hold szántófölddel, és $2^2/_8$ hold réttel,—e' folyó év augustus 1jén tartandó nyilványos árverés utján 1ső novembertől kezdve 3 esztendőre a' legtöbbet igérőknek bérbe adattnak;— azért az azokat kibérleni kivánók a' fenn kitett napon a' peklini kamarai számtortó hivatalnál elegendő bánat pénzzel délelőtti órákban megjelenhetnek. (3)

Jószág árendálás.

(3) A' gróf Beleznay férjfi nemzettség felső dabasi jószága árendába való adása iránt tett elébbeni határnap elmulván, annak újabban leendő licitáltatására kitüzetik e' f. esztendei augustus 27ik napja délutáni 4 óra a' familia Directora T. Legrády Pál úr szállásán kecskeméti-kapu Gärtner házban, hol a' feltételeket addig is meglehet tudni. (3)

Eladó szölö. A' pesti kőbányai ugynevezett öreghegyen (Altgebürg) kellemes és hasznos helyen fekvő $7^1/_2$ fertályból álló igen jó mivelésben lévő, rajta egy alkalmas kis épülettel és igen könnyen 's kevés költséggel alkalmazható pincze hellyel, ugy hozzátartozó kőbányával ellátott szőlő, szabad kézből minden órán eladó. — A' megvenni kivánók bővebb értesitést iránta vehetnek Pesten, Zöldkert utczában (Kohlbacher-Gasse) 498 sz. alatt a' „*Hazai 's Külföldi Tudósitások*“ szerkesztő hivatalában. 3)

Dunavizállás: julius 14én: 9′ 3″ 9‴; 15én: 9′ 3″ 0‴; 16án: 9′ 0″ 0‴; 17én: 8′ 7″ 3‴; 18án: 8′ 4″ 3‴; 19én: 8′ 1″ 6‴; 20án: 7′ 11″ 6‴; 21én: 8′ 1″ 0‴; 22én: 8′ 3″ 0‴; 23án: 8′ 2″ 0‴; 24kén: 7′ 11″ 6‴.

Gabonaár Pest 's más vidéki városink piaczin pozsony mérője váltógarasban.

	Buza.		Kétsz		Rozs		Árpa.		Zab		Kuk		Köl.	
Jul. 9én Debreczen -	75	68	60	55	12	40	0	38	—	—	55	50	70	65
11én Unghvár - -	100	96	84	80	70	66	56	50	40	36	76	74	—	—
12én N. Becskerek-	90	70	65	50	—	—	30	—	30	—	45	40	35	—
12én Temesvár -	84	76	64	—	—	—	35	—	34	—	45	—	—	—
13án Pécs -	85	80	80	75	65	—	45	—	46	—	60	—	—	—
13án Komárom -	98	86	86	78	—	—	60	50	46	45	78	75	—	—
13án Szeged - -	85	80	65	60	—	—	40	—	40	—	50	—	60	—
13án Baja - - -	80	70	60	54	54	—	37	—	36	—	52	—	47	—
14én Közmöcz - -	—	—	—	—	84	74	70	66	54	48	—	—	—	—
Pesten, jul.23án pesti m. -	162	140	120	110	99	99	85	80	66	60	99	—	—	—

Pest. 1839. HASZNOS MULATSÁGOK. 8dik szám.
Szombat Julius' 27én Második félév.

Egy két szó a' hernyókról.

Hazánk' nehány tájékain e' folyó 1839 eszt. kimondhatatlan számmal tenyészett e' féregnem, 's pusztitásában a' sáskáétól csak annyiban különbözött, hogy az a' mit csak ér, és lehetséges, e' pedig egyedül a' gyümölcs, és erdei fákat rongálta, 's pusztitotta. Azonban reményljük, hogy plántáink mentek lesznek tőle.—Öröm volt tavasz elején a' viritó ligeteket nézni,—melly szomorú ellenben, midőn alig két vagy három hét mulva azokat ismét téli gyász szinbe öltöztette az egész erdőt, kivált nálunk Zsámbékon, 's annak környékeiben hol valamelly különös alkalmatlanság nélkül megjárhatatlan szövevényes hálóval be fonyta, megfosztván végre a' fákat minden leveleiktől. A' panasz nagy ellenök, egyik siratta szép reményt mutató gyümölcs bimbajit — másik az általa meggyengitendő fát - más ismét az elveszendő gubacsot,—de vallyon az emberre nézve nem okoznak-e ezen férgek több hasznot, mint kárt? ezen kérdést kivánnám némi fejtegetés alá bocsátani.

A' hernyónak tulajdona, hogy mérges, és természete szerint a' mérget különösen a' levegőből szivja be, (valamint egyébb némelly mérges álatok, mellyek nem annyira magokban, mint a' levegőből felszedett méreg által mérgesek) mi annyiból is bebizonyodik felőlök, hogy télen által némi apró madarkák, bár ritkán, de ollykor mégis csipegetni látszatnak azon tojáskákból, mellyekből hernyüvek kelnek ki, de őket akarva meg nem eszi,—mérgességét ki mutatja egyenesen a' madarkák iránt,—mit én nem egyszer, hanem gyakran tapasztaltam, mint hogy a' hernyüves erdőkben legelésző marháknak majd egész a' végső veszedelemig feldagada már szájok, majd egyébb gyomorbeli bajokba esének, a' megmászó, vagy talán fa levéllel elis nyelettetett hernyüvek miatt,—'s mit mondjunk azon erdei legelőkről, mellyek egészen be fonynak valóban nem csak az emberi ábrázatnak, hanem kéznek is alkalmatlan fonalaikkal, hálóikkal?—a' marháknak tehát veszedelmesek: de csak annyiban, mennyiben őket, vagy az általok meg vesztegetett füvet le nyelik; 's igy vallyon nem volna-e szükséges némi rendeléseket tenni a' hernüves erdei legeltetésről? Azonban az emberekre nézve itéletem szerént több hasznot mint kárt okoznak mint hogy: a) A' fellyebb mondottak szerint azon mérget melly a' levegőt bemocskolhatná, magokba szivják, ha pedig a' mérges levegő járásban ki maradnak, azon tájon többnyire némi nyavalják ütnek ki, b) tudva van, hogy a' plánták, de különösen a' gyümölcsök már bimbajikban, mennyire magokba szivják a' mérges levegőt —ök tehát valamelly Isteni gondviselésből megemésztik azon gyümölcsöt melly később több 's talám ragados nyavalyára adhatna alkalmat különösen azon esztendőkben, mellyekben kevés a' tiszta eső, 's a' levegőt tisztitó, villámlás menydörgés—ellenben nagy a' hőség, és poshatt forróság.—Ime tehát a' kegyes és legbölcsebb Mindenhatót még az utálatós férgekben is imádhatjuk!

Erre czélozni láttszatik a' fellyebb mondottak szerint az is, hogy minden veszedelmes álatoknak vannak öket hatalmasan pusztitó kivánczsi ellenségeik, de tudtomra a' hernyüveknek melly n e k i k közönségesen árthatna az Isteni gondviselésen kivül,—vannak ugyan ellenek javalatok de mind azok többnyire csak arra mennek ki, „füstöld-meg, locsold-le, avagy fogd meg, és tipord össze öket" ezt pedig tenni olly helyen hol ezer holdra menő erdőkben számosabbak a' fa leveleknél, lehetetlen;—sőt mi több, láttam már több embert—sőt marhákat is a' kemény telekben megfagyni, azon tojásotskák pedig, mellyekből ők létre kapnak, a' legszigorub telekben sem fagynak meg; elfagy a' fa mellyre le vannak rakva, ők pedig mihelyt az idő egy kevessé kimelegül ficzándoznak!

Annak pedig ki talám illy gondolatra jönne hogy „tehát illy formán nem is kellene őket irtani?" azt felelem bizvást, egy két kerti fát megmenthet, de a' sivatag erdőket csak azon Mindenhatónak ereje szabadithatja meg ki Joel Prophéta által mondotta: „És megadom nektek az esztendőket mellyeket megevett a' hernyü — — — az én nagy eröm sat." Joel 2r 25v.

Komáromy István.

„Zsenge költészeti mutatványok a' budai fő tanoda VI évi nevendékitől. 1839."

Illy czim alatt 19 költemény jelent meg költészetet tanult ifjaktól. Neveik: Stoffer László, Reményi Lajos, Naszluhátz Lajos, Majthényi Ferdinánd Balásy Ferencz, Bartha Károly, Richter Antal, Kutka Károly, Elefánty Ferencz, Behányi Antal, Szeder Lajos, Balás Vilibáld, Adamovits László, Micsinay Antal, Dulánszky Károly, Ribány József, Török Zsigmond, Keglevich Gyula gróf. —Serdülő csemeték' első bimbajit látjuk itt koszoruba fűzve; 's ezen legszebb reményekkel biztató koszorú érdemét, Keglevich Gyula gróf' „a' t a n u l ó' v é g b o s z é d e" czimű versezete szerint:

„Ugy van—mi gyengék majd minden lépten elesnénk,
Hogy ha tanitónknak bölcs keze nem vezete,—
O be sokat tettél 's fáradtál gyenge korunkért!—
Áldani illendőn senki se képes azért."

Legméltányosban szorgalmas kertészök', derék tanitójok' fejére tesszük. Adja isten, hogy e' derék férjfiu még sok ifjak' szivébe csepegtethesse a' hazai

nyelv' szeretetét; ugy az ezen gyüjteményhez függesztett jelszót (Szabó Dávidtól) igazolva látandjuk:

„Serkenj fel! valahány vers szerző támad Hazánkban,
Annyi Hazánk 's Nyelvünk csillaga gyöngye kelend."

Ne nézzük itt a' költemények' tartalmát, melly ifjakhoz illő tárgyakkal foglalkozik, ne a' versek' minőséget, mellyek eléggé szabatosak 's gördülékenyek, ne az egészen átömlő Haza, Király 's Erény szeretet szellemét, csupán a' szándék' tisztaságát és szerencséjét. Tizennyolcz serdülő ifjat látunk itt, most már magasabb 's életbe hatóbb tudományokhoz készülőbet, szivökben a' magyar hon 's nyelv' szeretetével, bucsut venni a' budai fő tanodától; (Gymnasiumtól) kikből mi, kik tudjuk, milly mélyen gyökereznek az ifju szív' első virágai, mind meg annyi buzgó és jó hazafiakat jóslunk, reménylünk és ohajtunk; 's kiktől Kegtevich Gyula gróf' fentebb idézett költeménye következő két versével veszünk mi is bucsut:

„Megtart a' kegyesség, hiszem azt, utján az Erénynek,
'S czélotok egy lesz csak: Fényre emelni hazánk."

a' budai fő tanitóé pedig ugyan ezen lelkes ifju gróf szavaival:

„Sok lelkes polgárt gyámo'j még szent falaid közt,
Kikben az édes Hon nyerje reménye díját" *S.*

Egy rövidlátó' ismeretsége.

Pest őszelő' 28án 1838. Jól emlékezem azon igéretemre, melly téged holnaponkint tudósitni kötelez, 's nem is mentegetem magam', mintha dolgaim' sürgetősége, vagy más körülményeim halasztották volna most velem annak teljesitését; hanem inkább megvallom hibámat, 's tőled értte barátilag engedelmet kérek. Fő oka édes Lenczim! még nult hó 9kén költ soraidra nem válaszolásomnak, egy kellemes hölggyel esetleg történt ösmeretségem. Tudod pajtás, hogy élet-pályám' 20ik éve már elmult, 's én a' szerelmet csak theoretice, azaz: hallásból, olvasásból ösmerem, 's azt is tudod, hogy az hibás neveltetésem' egyik természetes következménye; mint hogy szüleim ennek elveivel homlok-egyenest ellenkezőnek tarták, mig oskolai pályámat be nem fejezem, ollykor a' v...di szinházat meglátogatnom, vagy a' táncz-vigalmakba megjelennem, 's itt magam' társalkodási gyakorlat által mivelnem; sőt mindazon könyvek' olvasását — kivéve a' bibliát, szentek életét — mellyek az ifju elmét komor sötét homályából kivezérlik, 's érzelmeit finomitják, — egész ju ista ko omig eltiltak. Ekkor kelle tehát elhanyagolt nevelésem veszteségeit vissza téritnem, ekkor olvasgatni ujolag azon tudományokat is, mellyekből az oskolákban — professoraim által nyakra-főre tanittatván — soha legkissebbet sem érzettem.

— Inkább tárgyamhoz. Szállásomat öszelő' 13án megváltoztattam 's most a' s...l utczában lakom 17ik sz. alatt első emeletben, szobám ablaka utczára nyilik, 's a' mint kipillantok, Pestnek egyik legkiesb tája tünik szemeim' elé. Azonban a' legszebb kilátás kedves Lenczim! melly nem csak szemeimet, hanem egész valómat gyönyörködteti, ablakom átellenében van. — A' mint tegnapelőtt kitekintvén, szemüvegemen a' lakásom előtt elterülő szép utczákat vizsgáltam, bizonyos neszt hallok, 's ez barátom! az át ellenben nyiló ablak zörrenése volt. Ő nyitá azt fel, az emlitett angyal, hogy pillanatunk összetalálkozhasson; mit nem alaptalanul következtetek onnan, hogy miután ablakom felé nehány pillanatot röpite, viszont le zárá. Őt láthatnom többé nem sükerült, noha reggeltől délig kalandoztam ablakomnál. Egy óra volt, mikor a' vadászkürtbe érve, ebédhez ültem mit csak hamar elköltvén, vissza siettem szállásomra, 's ott ismét vizsga szemmel kémlelődtem.

Türelmem' már veszteni kezdém, midőn alkonyat felé ablaka végre föltárul, 's a' kecses rózsa arczok' viszonláthatása szemem' fáradalmit megjutalmazá. Ah! barátom, ha azon bájt, melly ezen angyal-lény' arczát ékiti, 's melly a' legkellemesb hangon ömlengett ajkiról, ecsetem hiven festhetné, akkor a' valódi szépség' leghóditóbb példányát volnál szerencsés soraimból ösmerhetni. Ő ekkor ablakában egy csendes magánydalt zenge, mit én olly figyelmi oda tapadással hallgaték, hogy azt egészen megtanulva fuvolyámon utánozhatám. Csak képzeld aztán azon örömet, mit velem részvéte éreztetett, midőn kevéssel előbb hangoztatott dalát fuvolyámon ismételve hallván, azt hangmüvem' kiséretén viszont elzengé.

Azonban kedves Lenczikém! a' tegnapi viradó szörnyen elkomoritott. Négy óra lehetett, midőn a' Teréz' ablaka alá robogó bérkocsi' zörgése édes álmamból fel riaszt; 's mire gyertyámat meggyújthatám 's ablakom' feltárám, már Teréz a' kocsiba lépett, 's ez vele H....ra Budához közel egy kellemes völgybe rejtett faluba ismét elrobogott. Itt ő két hosszú hétig lesz mulatandó 's ugyan ennyi ideig utána sovárgó szivemet földerithetlen tusongással kinzandó.

Pest, őszutó 12kén. Komor óráim fölvidithatlanak voltak, mig Teréz H...on mulatott, 's e' mellet bumat még az is nevelé, hogy főnököm' jurátusai száma hárommal szaporodván, munkánk ezen két hosszú hét alatt egyénileg megkevesbültek, 's igy egyedül fuvolyám' naponkinti zengeménye nyújt némi ellenszert unalmas változatlanságomnak. Azonban tegnap reggeli 9 óra tájban az epedve várt angyal megérkezvén, elrablott vidámságomat vissza nyerém 's e' nap esjéjén egyszersmind ösmeretségbe juthatni kimondhatlanul boldog levék.

Alig hajnallott, midőn már ablakomnál őrködve, levelkém' elolvastatását kémlelém; 's csak rövid időn egy öröm-mosoly vonult el ajkimon, midőn Te-

réz' ablakát kinyilni, 's őt, az égi pongyolájában legigézőbb hölgyet, soraimat mély figyelemmel olvasni redőnyein közül észrevétlen megpillanthatám.

Levélkém' foglalatja következő volt: „Legkegyesb Kisasszony! „Szerencsém önt ösmerhetni épen olly leirhatlanul nagy, mint e' szerencsével nem élhetve boldogtalanságom.! Nevezze bár ön legkedvesb angyal! e' nagy merényt: szerénytelenségnek, el tűröm, osak őszinteségemet méltányolja, 's egyedűl addig boldogitson kegyével, mig iránlai legfőbb vonzalmát kijelentheti imádója Zábor Tamás."

Soraim' elolvastatása után tizenháromszor boldogabb levék, mint reméllém. Teréz ugyan is délfelé föl tárt ablakában azokat ismét elolvasá, 's e' közben nehány pillanatja ablakomba villant. Én ekkor őt egy mély főhajtással üdvezelni bátorkodtam, 's barátom! tán nem is képzelheted, üdvözletem egy nyájas mosollyal párositva viszonoztatott, sőt szemei még azután is a' legvidámabb pillanatakat sugároztaták felém. Azonban 12 óra elhangzott 's én házi zekémet fölváltva ebédre indultam. Mire vissza térek, a' házmester kis Petije egy levelkémhez hasonlót, nyujt kezembe, 's mig czimét elolvasám már a' lépcsőkön lefutott.

„Ha soraiban érintett vágya' kielégitése önnek csak egy percznyi boldogságot szerezhet, ez által szinte boldogitandja. P... Terézét"

E' volt lényege Teréz' nagybecsü sorainak, mellyeket átolvasva mind inkább derültebb levék; egész alkonyatig leirhatlan örömmel olvasám Himfiy' szerelme' második könyvét, 's ekkor az annyira ohajtott átellenes ház' angyalát, a' szép Terézt meglátogatám. Tudod édes Lenczim! hogy ezen ösmeretségem első, melly engem jelenleg talán egyedül 's örökre e' szépek' legszebbikéhez csatol; beszélgetésünk' tarka tárgyait tehát nem is emlitem, ne hogy nevetségessé váljak előtted Légyen elég veled azt tudatnom, hogy 3 óranegyed, mellyek alatt magam egészen Teréznél feledém, gyorsabban soha nem szárnyalt előlem az idő' végtelenébe, mint tegnap.—Teréz' lelkületének beljegye a' szellemiség legmiveltebb társalkodási tapintattal, 's a' hölgyeknél olly ritkán találkozó őszinteséggel párosulva; külsejét pedig egy festői mintául szolgálható termet, legfinomabb arczula, ég szin szemek 's az ezek mellet páronkint le gyürödző arany-szőke, hajfürtök bélyegzik. 'S hogy ezen kellemdus lény feléje lángzó érzeményimet viszonozni kivánja, eléggé kivilágól abból, hogy midőn tegnap este távoztomkor kikésért, gyakorlátogatásomat kikérte.—Én nem álhaték ellent indulatomnak; ma ismét meglátogatám de midőn bekopogtatnék csendes „tessék" szava annyira felháborita, hogy zavaromat rejteni még beléptemkor sem tudhatám; vidám arczulatja mindazáltal hamar derülté változtatott, 's igy ma második órával dicsekedhettem éltemben, mellyet valódi öröm érzelemmel élveztem.

Pest őszutó 23kán. Ha jelen soraimat át olvasandod, tudom nem fogod sajnálni a' posta-bért, mit e' hónapban már másod izben áldozol levelemre. Sietek veled tudatni szörnyű csalódásomat: olly annyira magasztalt ösmeretségem' következményét.

Folyó hó' 19kén Terézt harmadszor meglátogatám, de nem este felé mint ennek előtte, hanem délutáni 4 órakor. Fő czélom ekkor az volt hogy keblem föltárjam, hogy heves szerelmem' előtte kinyilatkoztassam, 's ezért már két nappal eleve ékes szavak 's szivig ható kifejezések' szemelésében törém fejemet, nehogy Teréz minden tüzes szenvedélyem mellet miveletlennek vélvén szerelmi vallomásomra egyedül azt sohajtsa: „óh! már késő, már az én szivem Ypsilandyé."—A' mint bekopogtaték Terézt egy nem fiatal asszonysággal halk beszélgetés közt találtam. Miután ennek ösmeretségébe avattatám, nehogy bizalmas beszédüket zavarni látszassam, a' mellék szobába indulék —„Könyörgöm, csak tessék maradni —szólt Csendesyné—hisz már ugy is csak egykét szavam van Terka kisasszonnyal... aztán....—„Ah! nem csak méltoztassék..... válaszlám udvariasan, 's ezzel a' mellék szobába lépdelék; Itt barátom! mig Csendesyné mondokáját elsuttogá a' megboldogult P... könyvtárát nézegetém. Többi közt egy avult könyvecske furcsa idomzata által látvágyam felizgatá. Fölnyitám 's csak nézd;—avagy inkább elhallgatok, úgy is csak kikaczagnál érte;—de nem—még is csak megmondom—hiszen te ugy sem ollyan ember vagy, a' ki, 's ez nem ollyan tárgy, a' mit a' publicumnak okod volna kikürtölni. Az első lapon im e' jegyzékre bukkanék:

Teréz leányom született		Február'	8, 1813
Ambrus fiam	— —	October	29, 1815
Leukádiám	— —	Január'	1, 1817
Leukádia meghalálozott		December'	3, 1818
Ambrus fiam	— —	Aprilis'	22, 1820.

Képzelheted ekkor, millyen krimász vonult el önkénytelenül arczomon. Az általam olly ifjúnak látott Teréz hát már 26 éves!!! ó! én szerencsétlen flautás! gondolám magamban, ki e' csuda-szép angyalnak épen most akarám kijelenteni: milly irigylendő boldog vagyok en, hogy őt szerethetem,—'s imhol! illy reménytelenül dől össze képzeményem' fen lengő alkotmánya!

Midőn e' jegyzék' végzetére értem, Csendesyné épen ekkor álla föl meleg ül-helyéről, 's miután őt Terézzel kikisérénk, én kezdém a' fő szerepet játszani. Szerelmi nyilatkozásamról azoban egészen megfeledkezém, csupán udvariságból viselém ugy magam', mintha isten tudja, milly hévvel lángolt volna keblem a' század negyedet tul haladt angyal iránt, bárha e' lángnak már hamvát is ki furta légyen mel-

lemből az évjegyzék' szele. Fő gondom volt beszélgetés közben: Terézt talptól főig közelebrül megvizsgálni, mert tudod barátom! én olly rövidlátó vagyok, hogy, ha csak egy arasztra nincs szememhez a' tárgy, bár milly redős legyen is, azt mindig simának tekintem.

Pontos vizsgálódásom csakugyan czélszerű volt; ekkor ötlöttek csak szemembe Teréz homlok redői. Termete varázs kék szemei, 's arany-szőke hajfürtjei ellen ugyan semmi kifogásom nem lehet; mert ezek valóban ama finom sajátsággal birnak, mint előbbi soraimbol olvashatád. Hanem ha további szemlelődésem nem csalt, ugy tapasztalám, mintha arcz pirulatja egy kis piritó' pártfogása alatt lenne olly igéző. Mi egyébként lelkületét illeti, ez ellen sem lehet kivételem; mert Teréz valóban egy olly szellémileg mivelt társalkodóné, 's olly kellemes hölgy, hogy vonzóbb lelkületü nőt a' legbájlóbb 17—18 éves szépek közt sem követelhet jogszerüleg rövidlátó barátod

Zábor Tamás.

Játékszini napló.

Eddigelé Fra Diavoloban Zerlina szerepét Schödelné asszonyság adá; a' jelen előadásban a' szüntelenül szemlátomást haladó Felbér Mari kisasszony. Részemről szinte aranybetükkel félvésendőnek tartom Lessing azon szavait, mikszerint a' legnagyobb korholást érdemelnek azon műbirók, kik a' színész megitélésében nem követik lelkiismereteket, vagy ha mélyebb ismeretek nélkül annak játékáról becsmérlőleg szólnak, mert ugymond a' költő munkája őrökké előttünk van 's képes a' hazug műbirót mindenkor megczáfolni; de a' színész játéka elreppen, 's ki fogna szavainak hinni. — Lágyságnak tekintem a' Honművész' szini criticusától Felbér k. játékára oda vetett észrevételét: „Felbér Mari 's Éder Luiz gyengék.“ — Ha valamelly színész jól játszik: arról elég ezen szót kimondani; ellenkező esetben ha az különösen valamelly szerepet először ad, 's midőn tapasztaljuk azon személy szemlátomásti haladását, buzgoságát, hozzá szerepét, minden tekintetben kötelessége a' szini referensnek állitását okokkal támogatni. De midőn már nemlegesen okaink vannak ezen állitás' czélirányatalanságát bebizonyitani, mennyire kell csodálkoznunk azon elteltségen, mellyel az mondatott; Felbér Mari k. t. i. nem gyönge, hanem gondolkodás és conbinatiok következtében előttesénél, a' hires Schodelnénál is jobban játszott, 's kétszeresen érdemli meg a' koszorut annyival inkább, midőn nem ragaszkodott előttese alakjához. Nézzük 's tekintsük meg közelebbről Zerlina characterét. Zerlina egy tökéletesen szenvedőleges lény, egyszerű, ártatlan, tisztakeblü nő, ki alig hat a' titok fátyolán át, ki semmi tettetést, semmi túlfeszitett nagyravágyást, kaczérságot nem ismer; — 's im ezen lány szerelmes lesz, minden érzelmei magasulnak, minden kivánati egyben központosulnak: szép kiván lenni, nem hiuságból hanem kedvese iránti szeretetből, nem akar a' néki szánt férfihoz nőül menni, nem gyülölségből, hanem kedvese iránti szeretetből; kedvese rá gyanuskodik 's már el is akarja őt hagyni: 's ő egészen a' szenvedő nő; nem gondol semmi hóditásra semmi gyülölségre, őt öntudatlanul csak azon egy érzet foglalja el, hogy kedvese, kit szeret, őt el akarja hagyni. Csak ezen rövid vázlatból kitetszik, hogy Zerlinában tehát semmi magasabb, idealisabb nincs; őt lehet anyaginak is tekinteni, 's mi teheti őt ezen alakban kedvessé? Épen azon szerény visszatartás, minden tulfeszengés nélküli egyszerű játék egészen a' falusi lánykák characteret viselő kép, mellyet Felbér M. k. a' szerepben felvőn Mert Schodelné minden nagy tulajdoni mellett is ne higyjük, hogy Zerlina vagy Adina szerepét jól aduá. Őt mind kettőben kaczér nőnek ismerjük, ki semmi viszonyira nem ügyelve, tulajdon bájait akarja kitüntetni. A' közönség ha vele illyenkor megelégszik, nem roszalható, de azért nem kell egyértelemben lennie vele a' műbirónak. Zerlinát én Schodelnéban megvallom mindig valamelly kitanult 's hálóba fonni akaró aggszüznek képzelem, ki midőn vőlegényét távozni látja, fél hogy hon marad, 's ezért egész erővel rá ragaszkodik. Zerlinát Felbér Maribán ismertem meg lényegében, valóságából ki nem forgatva. Hogy kivánni valót hagyott hátra, azt magam is állitom: neki a' csendes melanholiától például teljesen mentnek kell lennie; még nagyobb vidámság, azon módon, mellyet fölvett, ömöljék el egész valóján, 's általányosan mondhatni, hogy mindazon actiok, miket használt 's mik igen jók voltak, tartósbak, inkább kitünők lehettek volna; mert operában, hol az érzelmek massában lépnek fel, ez megkivántató. — Csak édes criticus uraim lehet valakit nagyon szeretni, csak hogy a' szinpadon is nem mindig őt. Erre kérem jószivvel; különben még gyakran találkozunk. g. d.

Váray úr, mint ellenkezőleg hire volt, a' magyar szinháznál megmaradni szándékozik, 's ezt megnyugtatásul kedvellőinek, kik őt, a' remény teljes 's művelt ifjut, pályáján figyelemmel kisérék.

Literaturai ujdonság.

Lukács Lajos az Elmellőzés czimü 's a' német szinpadon szerencsével adatott vigjátékot leforditá, 's jelenleg a' velenczei kalmárt forditja Shakspeartől. — Nagy Ignácz szinte két vigjátékot fordit Sheridantól. — Nagy Elek befejezé Belle-Isle kisasszony dráma leforditását Dumastól, 's jelenleg ugyan ezen irótól „az özvegynő férjét“ forditja.

A' Tudományos Gyüjtemény jun. kötete megjelent, 's jelenleg úgy látszik mindinkább tartalmasb és tudományosb czikkeket foglal magában.

Jelentés
a' Hétilapok iránt.

(3) Több tudakozódásokra alulirt tisztelettel jelenti, hogy a' közelebb múlt junius végeig a' Hétilapokra csak két előfizetési díj, és öt aláirás érkezvén-be, e' lapokat ohajtása szerint megnem indíthatta; miután pedig az aláirásnak véghatár-idejéül f. é. september vége tűzetven-ki, tisztelettel kéri azokat, kik a' honi mútudomány' kifejlését még talán elősegiteni ohajtanák: méltóztassanak ebbéli szándekukat a' kir. Postahivataloknál a' fen emlitett határidőig kijelenteni.—Az előfizetési feltételek következők: félévre postán 4 ft; kettős számú rajzokkal 6 ft. rajzok egyedül 3 ft p. p. Egész évre 10 p. ftal előfizetők az 1838ki kötetet ingyen vendik. Eger, jul. 12én 1839.

Joo János.
a' rajzolás nyelv. tanitója. (1)

Ürük árverése

(1) Főméltóságú gyaraki Grassalkovich hg. uradalmai gazdasági Igazgatósága részérül köz hirré tétetik: hogy a' jövő augustus hónap 6kán fog Őrkényen 1500 darab ürü árverés utján a' legtöbbet igérőnek eladatni; a' venni kivánók elegendő bánatpénzzel a' fenemlitett helyre szokott reggeli órákban megjelenni illendően hivattatnak. Addig is pedig, az emlitett ürüket az egy negyed óányira fekvő, úgynevezett Vendelin majorban megszemlélhetni. (3)

Faszállitás iránti árverés.

(3) Pest vármegye évenkénti szükségeire 1860 erdei öl kemény tüzelő fa kivántatván, ezen egész mennyiség közárverés utján rendeltetett megszereztetni.—Minel fogva ezennel fölszólittatnak mindazok, kik faszállitással foglalkodnak, vagy a' Duna és Tisza mentiben nagyobb terjedelmü erdőkkel birnak, mennyiben a' fenntebb kitett mennyiségből 1053 ölet a' pesti Duna partra, 801 ölet pedig a' szolnoki Tisza partra szállittatni kedvök, és ezen vállalat tökélletes biztositékaul elegendő értékök is lenne, hogy e' végre Pesten a' megyeiház nagyobb termeben folyó 1839ik évi aug. 19kén délelőtti 10 órakor másod Alispány t. Simontsits János úr ügyelete alatt tartandó árverésen, értéki állapotjuk kimutatására szolgáló okiratokkal ellátva megjelenni ne terheltetnének, biztosittatván a' felől: hogy a' szerződésben meghatározandó módon szállitandó fa mennyiségért mindenkor egyenesen a' tisztelt megye pénztárából késedelem nélkül ki fognak elégittetni.—Egyébiránt a' többi föltételeket árverés alkalmával 's addig is bővebben meglehet látni. Költ Pesten jul. 17kén 1839. (3)

Hirdetmény.

(3) T. n. Somogy vármegye részéről a' Murafolyón Kakonyánál állandó vám-hid részvényes társaság által készittetni ohajtatván, olly formán, hogy bizonyos esztendők után a' közönségnek ingyen vissza adasson, ezennel felszólittatnak mindenek, kik akármelly anyagból, de erős tartós és czélnak megfelelő hidnak épitéséhez járulni akarnak, hogy f. e. aug. 1ső napján Kaposvárott megjelenjenek, és magokat első alispány urnál jelentsék. (3)

Hirdetmény.

(3)(109) A' n. méltóságu m. kir. udv. Kincstár' rendeletéből ezennel közhírré tétetik, hogy e' f. év Kisasszony hava 22kén Buda-Eőrsön a' szokott reggeli, és délutáni órákban tartandó árverés útján 314 darab két esztendős, 79 öreg spanyol eredetü hágo kosok, és 60 darab ürük, nemkülömben 114 öreg a' tenyésztésre még alkalmatos és 40 darab egy esztendős merino anya juhok készpénz fizetés mellett fognak el-adatni. (3)

Bor eladás.

(3)(108) A' főméltóságú m. udv. Kamarának kegyesrendelése következésében t. Baranya vármegyében kebelezett felső Mindszenti helységben 750 akó fehér, és 424 akó veres 1831iktől kezdve egész a' legutóbbi esztendeig termett borok nyilvános árverés útján készpénz fizetés mellett, a' jövő aug. hónap 8dik napján elfognak adatni. (3)

Csődület.

(2) A' temesi kir. kincstári igazgatószéki ülnök Albrecht János 1ső juliusban meghalálozott, melly hivatalt megnyerni kivánóknak a' csődület megnyittatik azon hozzáadással, hogy folyamodó leveleiket legfeljebb 6 hét alatt, a' fennevezett Igazgató-székhez béadni igyekezzenek. (3)

Hirdetmény.

(1)(107) A' nm. m. kir. Kamra' rendeletéből hirdettetik, hogy f. e. aug. 19kén reggeli 9 órakor az óbudai igazgatósági irószobában:

a) Az óbudai régi serház és Hoffmannbök és Neumann felé urodalmi házak, 11 bolttal, 40 szobával, 21 konyhával, 4 kamrával 's pinczével, összesen 21 lakásra osztva;

b) Ó-Budán kóserpálinka- és rosoglio-égetési és kimérési jog;

c)a' monostori urod. korcsma a' sz. endrei Dunakomp mellett, $6^{7}/_{16}$ hold szántófölddel 's szénáskerttel;

d)a' tótfalusi urodalmi korcsma a' váczi Dunakamp mellett $13^{4}/_{8}$ hold szántófölddel, 's $2^{1}/_{16}$ hold réttel:

e) a' bogdányi urod bolt kereskedési joggal;

f) a' rétül használható kismarosi Dunasziget;

g) a' perbali korcsma és mészárszék $39^{5}/_{8}$hold szántófölddel, $6^{7}/_{8}$hold réttel, $^{3}/_{8}$ hold kender és $^{2}/_{8}$hold káposztás földdel;

h) a' vizsegrádi határban levő urod. kis szántóföld 's rét darabok, összesen $4^{6}/_{8}$ hold, — 3 egymásutáni évre, és pedig a' három ház f. e. oct. 1jétül, a' többi haszonvételek ellenben f. e. nov. 1jétől, nyilványos árve. és ujján bérbe fognak adatni. Bérleni kivánók bánatpénzzel 's egyéb szükségesekkel ellátva a' fen kitett helyre megjelenni hivatalosak, hol a' bérleti föltétek előre is megtekinthetők. (3)

---

(1) Tüzi viz fecskendők műhelyének hirdetése. Pesten az országuton 617dik szám alatt maga a' jelentő, 's a' műhely tulajdonosa közhiré teszi: hogy nála valamint eddig, ugy jelenleg s' ezután is készen találtatnak 3—16 akó vizet tartó fecskendők mellyek a' viz-sugárt szakadatlanul e' következő arányban lövellik ki: a) Egy három akót tartó hordozható fecskendő két ember által négy perczenet alatt 3 akó vizet 8 öl magasságra lövell, ennek ára 40 for. pengő pénzben. — b.) Egy négy akót tartó hordozható fecskendőt, belülről kibéllelt, forgatható érez csővel, és srófokkal, melly a' benne találtató vizet 10 öl magasságra löveili 4 perczenet alatt, kerül 100 for pengő pénzben.— c.) Egy hordozható 5 akós és egyszerü nyomószerrel, 's négy kerekü vasas kocsival 180 for. pengő pénzben. Továbbá találtatnak nála 6, 8, 10, 12, 14, 16 akó vizetartó kocsira helyheztetett fecskendók: mellyek a' vizet szakadatlanul e' következő arányban lövellik ki:

6 akót tartó 5 perczenet alatt 6 akó vizet, 10 ölre; ára 220 forint pengőben. — 8 akót, tartó 5 per. a 8 akó v, 12 ölre; ára 240 for. p. — 10 akót tartó 5 per. a. 10 akó v., 14 ölre; ára 260 for. p. — 12 akót tartó 5 per. a. 12 akó v., 15 ölre; ára 280 for p. — 14 akót tartó 5 per. a. 14 akó v., 16 ölre; ára 320 for. p. — 16 akót tartó 5 per. a 16 akó v., 17 ölre; ára 400 forint pengőben.

A' fentebb említett helyen mindennemü tüzi vizfecskendők megrendeltetése elfogadtatik, ugy nemkülönben mindenkor kész vizfecskendők is találtatnak, a' megrontsoltak pedig javitás végett elfogadtatnak. Pesten, juliusban 1839. *N Remekházy Károly*,

a' fentebb emlitett tüzi vizfecskendők műhelyének tulajdonosa. (3)

Különösen elhirült

Mosdóviz, ugynevezett Herczegnőviz

Bigot Jánostól Párisban.

(3) Hogy e' csodás folyadék' hatalmas sikere tapasztaltassék, szokott mosdás után jól föl kell rázni a' vizet, 's vele egy darabka szivacsot meglocsolván, azzal a' bőrt egyenlően megnedvesítni, a' nélkül azonban hogy eltörlenők, 's igy a' bőr legkésőbb aggsági fehér, sima, tiszta és gyönge marad. De a' kiknek bőrükön disztelen foltok vannak, azok a' nevezett módon napjában többször használják e' vizet, hogy annál hamarább megmeneked hessenek a' szeplő, pattanás, hévbibircs vagy más foltoktól, mert e' viz a' bőrön semmi tisztátalanságot sem szenved-meg.

Egy üvegcse' ára 48 e. kr. 's kapható Pesten jul. 1839. *Lueff M.*

kereskedésében (hajóutcza a' *Minervához* (3)

A' külföldön annyira elhirült

Tiszta Kokusz dió-olaj-szoda-szappan

bőrkitütések, foltok 'sat. ellen,

egészen fris, hófehér, 's 6 nehezéket nyomó darabokban, alulirtnál mindig valódi minőségben kapható; darabja 30 e. kr. Tuczet számravevőknek 10 pct. engedtetik. Pest jul 1839. (3)

Lueff M.

hajó-utcza a' *Minervához.*

Dunavizállás: julius 25én: 7′ 11″ 9‴; 26án: 8′ 3″ 3‴; 27én: 8′ 6″ 9‴.

Pest. 1839. HASZNOS MULATSÁGOK. 9dik szám.
Szerda Julius' 31én Második félév.

Holdvilágnál.

Csendes esti szellő leng körülem
Hűtve keblemet,
Mig epedve nézem és sohajtva
O hold, képedet.

Milly örömmel néztük egykor egymást,
Tiszta' fényü hold!
És ha volt szemembe,—a' gyönyörnek
Szent könyüje volt.

Ah még akkor hogy ha feltekinték
Csendes éjszaka,
Szép leányka házad ablakára
Mécsvilág va'a.

És ha fenvirasztál gondjaidnak
Tárgya én valék;
Édes álmaidnak én a' kezdet
'S hajnalon a' vég.

Könnyeimben megtörik sugárad
Most is csillagom,
Ah de azt most gyászolón takasztja
Bú 's a' fájdalom.

Még epedve nézek ablakodra
Megholt szép leány,
Az süket; 's te éji csillag, arczod
Mért olly halovány?

Matisz Pál.

Játékszin a' kocsi-szinben.

A' nyolczadik oskoláig nagyon egyszerü volt életem; oskolába jártam, oskolából haza, tanultam, lefeküdtem, 's felkeltem jókorán, 's az oskolai pálya végén mindig a' jelesek közt voltam. Volt azonban egy tárgy, mellyel tizenkét éves koromtól fogva lelkem szüntelen foglalkozott; ez a' szinjátszás volt. Városunkat gyakran látogaták szinésztársaságok, 's én majd minden napos voltam mutatványaikon; de ez csak a' szünidők alatt történt a' törvényeket meg nem szegtem volna a' világért. A' szinházban soha se unatkoztam, tartott bár az előadás éjfélig; sőt nem egyszer boszankodtam, midőn a' sugó csengetyüje e' tündér világra leplet boritott. Előadás alatt csupán az bántott, ha bájegemből, hová merengésem emelt, részint a' szinészek, részint a' nézők leránczigáltak. Ki nem mondhatom, milly sértő volt rám nézve, ha néha a' szini király, kinyult a' szinfalak közé 's a' gyertyák hamvait elkoppantá nagy vitézi kesztyüivel ellátott újjaival; ha némellyik öreg ur akadozott szerepében; ha a' sugót előbb hallottam, miut a' szinészt; ha a' szinfalak közül egy pár a' szinpadra bókolt; ha a' benn levő személy az érkezőre várakozott, 's ötször is elmondá: „éppen it jön ő!" ha a' mellettem álló gyümölcsön csámcsogott, vagy fogai közt czukrot ropogtatott; ha a' vizet hordó asszony „vizet!" kiáltott, talán épen akkor midőn a' hős legjobban tüzelt a' szinpadon, a' szinfalakat is magával ragadandó; ha előttem szerelmes pár suttogott 'sat. 'sat. Történt azonban, hogy akaratom ellen én is elvonám a' mások figyelmét. Többször vettem észre, hogy az előttem ülők sokáig bámultak rám vissza. Midőn okát tudakoztam, illy választ kaptam: „Uram, ön maga is comediát játszik képével; arczvonalai, szája, szemei olly csudálatosan vonaglanak, 's uéha jobban olvashatni rólok az indulatokat, mint a' játszó szinészéről." Ezen gunyszavak rám nézve hizelgők voltak, 's leleplezék szivem vágyairól a' homályt, 's eltökéltem, hogy valaha, akárhogyan, de játszani fogok valami szerepet.

A' oskolai év vége felé járt. Én rendesen, a' mint az oskolából haza érkeztem, az asztalra dobtam könyveimet 's eltüntem, 's csak sok kiabálásra bujtam elő ebédhez vagy vacsorához. Szüleim azt hivék valahol az examenekre készülök, 's nem gyanakodtak. A' konyhából a' bögrék naponként fogytak; anyám azt hivé, a' cselédek tördelik össze 's cserepeiket szorgalmasan elrejtik, 's volt a' szegény cselédségnek mit hallania. Atyám egy köteg papirost vásárlott, 's horrendum dictu! fele nehány nap alatt elfogyott. E' miatt nagy puhotolások támadtak; de mint hogy több fijak valánk a' háznál, a' gyanu megoszlott; 's csak az lőn következménye, hogy a' papiros elzáratott. A' meszelő a' kamarában tartatott, 's midőn a' konyhát akarák meszelni, csak a' nyelét találták. A' pálinkás üveg is gyakrabban kifogyott, mint az előtt. Anyám fejet csovált, de hallgatott. Alkonyatkor valamit szorgosan rejtve öltönyöm alá az istálóba sieték; anyám utánam, 's épen akkor nyitá meg az istáló ajtaját, midőn a' kocsis hatalmas huzásokat tőn a' pálinkás üvegből, 's én mellette szorongva és sürgetve állék.—Itt minden napfényre jött. Anyám megtudá, hogy a' pálinkás üveget én hordám a' kocsisnak. És miért hordám? hogy titkomat el ne árulja. 'S mi féle titkomat? hogy a' szénapadon mit mivelek. Felmásztak a' szénapadra, 's ott lelék a' bögréket festékkel tele, ott a' meszelőt ecsetté változva, ott a' félköteg papirost, de többé nem eredeti valóságban, hanem összeraggatva, 's erdő-szobaváros diszitményekké festve. Térdeimre borultam anyám előtt bocsánatért, 's a' jó anya megbocsátott; sőt megértvén czélomat, megigéré, hogy ha eminens leszek, az oskolák végével a' kocsi-szin kulcsát is átadandja, hogy, a' mint ő mondá, comediát játszam. És én eminens lettem.

Az oskolákat bezárták: a' kocsi-szin megnyilott. Hátulsó részében négy átalagra épült a' szinpad, 's a' szinfalak és függönyök erős madzagokról függtek a' padlás gerendáiról; még a' sugólynk sem hiányzott. Thalia csarnoka megnyilott: de nem volt kijátszék benne; magamon kivül senkit sem ösmertem, kinek illyesmire kedve lett volna. Lelkesülésemben és véres verejtékes munkám közt—mert meg kell jegyeznem, hogy nyáron át a' szénapadon, hol ragasztottam, szegeztem és festettem, rekkent hőség volt—erről nem is gondolkoztam; épitettem mint a' méh, nem tudva kinek, huztam az igát, nem tudva miért 'sat. —Azon keserves érzetet, midőn munkámat hasztalannak láttam, lehetlen leirnom; mint ez nekem, nem fájhat ugy a 'szerelmesnek, ha két honapig hasztalan járt kedvese ablaka alá; nem fájhat úgy a' hitelezőnek, ha adósát két évig hijába sürgeté 's végre concursus utján száz forint helyett öt garast kapott sőt nem fájhatott volna úgy a' magyar szinésznek, ki húsz évig várt a' pesti magyar szinházra, ha 1837 aug. 21dikén, megnyitása előtti napon, kellett volna meghalnia.

Egyedül állottam kis szinpadom közepében, összefont karokkal, mint Napoleon Sz. Ilonában lesütött fővel 's ábrándozó tekintettel mint Schiller szobra, 's szemeim a' barnára mázolt kripta és tömlőcz ajtaján nyugvának, 's életemben először érzettem édes fájdalmat. Ezen érzet, ezen sovárgó vágy egy jobb, egy szebb világba csapongott, hol a' tündérek lelebegnének, a' romok kiujulnának, 's az őszkor elhamvadott virági ujra élnének, 's én köztök—velek élnék, mint nagy tetteik 's furcsa kalandjaik részese. De csak hamar eszméltem 's átláttam, hogy ezen költői világ elmult, el örökre, 's a' jelenben prozává változott. Látván hogy a' valóság lehetlen: édesen vágytam volna csalódni; vágytam olly életre, mellyben a' multat visszaidézhetni; mellyben elővarázsolhatni Arkadiát, Hellast, a' szabadság oltalmát, Rómát, a' népek szabadságának romjain naggyá lett Rómát, 's az ellene jött vad népeket, mellyek később a' becsületet és szerelmet a' kereszténységgel füzték össze--- szóval: vágytam a' szini világba 's ezen világ polgárává lenni; örök csalódás, szinlés közt 's ennek élvezetében és mámorában a' földit mennyeivé olvasztva, inkább leálmodni, mint leélni létemet. Agyamban tüstint épült fényes szini palota, meghaladó a' világ minden szinházait; termettek szinészek jobbnál jobbak, kik közt még is mindenesetre én valék a' legjobbik; játsztam királyokat, koldusokat, szerelmeseket, életuntakat, boldogot boldogtalant szóval: életem poezisa nyilott meg előttem, 's én ezüst hullámai alá merültem, 's kész valék örökre ezen tengerbe temetkezni.

Ábrándozásomból két pajtásom zavart fel, kik nagy robajjal jöttek a' szinbe, 's nagy hahotával ugráltak szinpadomra. Az emlitett barátok közül az egyik Gyuri volt, falusi születésü, 's bár nyolcz évig gyalulták, a' szó teljes értelmében betyár maradt. A' másik Pali volt, városi születésü, mindig jó kedvü, könyelmü, vizeszü, szája örökké járt, 's annyit őrölt össze, mennyit három társaság sem emészthetett meg. Gyuri, a' falusi urfi, nagy guny kaczajt ütött: „Józsi, te comediát játszol? nem szégyenled magadat! ej, gyalázat!"

„Mért ne?—mondá Pali, 's a' viszeszü városi Józsi, játszunk egy jelenést, de vigat. Én az ollyan bolondos inasokat igen jól adhatnám."

„Inasokat?—monda csudálkozva Gyuri—még is ha urat játszanál—de inasokat!"

„O igen!—mondá Pali—mi örömest játszunk urat. És miért ne játszanók? Józsi adj valami inasköntöst. Egyik bajuszomat lefelé, a' másikat felfelé, 's szemöldökimet jó vastagra festem; ennek mindig nagy hatása van. Aztán nem lépek ki mindjárt, hanem csak az egyik lábomat nyujtom ki előre, 's a' közönség, tudom istenem, majd meg vész nevettében; mert a' jó comikusnak már a' lába is nevettető szokott lenni. Aztán kilépek, vagy sántitva, vagy biczegve, vagy meredten vagy ugrálva. Szemöldökömet fel és le ránczigálom, szemeimet forgatom, aztán, bár szomorkodnom kellene, mi előtt beszélni kezdek, mosolygok; 's ha még a' puszta falak is ki nem nyujtják tapsra kezeiket, hát soha sem láttam comicust.—Vagy szomorut kell játszanom, teszem, valami nagy herost? Jó belépek, igy ni—amugy nehéz léptekkel; egyik lábomat előre vetem, mintha félnék, hogy álló helyemből tiz ló akarna kivínni; kezeimmel ide 's tova hadarászok és ordítok ha mindjárt azt kellene is mondanom: Édes galambom, adj egy csókot!—Vagy cselszövőt kell ábrázolnom? ez legkönyebb! az ember össze-vissza mázolja képét, szemét hunyorgatja, száját vonagatja, meggörbíti, hogy minden megösmerje, hogy gazember, még az is, kit a' játék szerint rá akar szedni"

'S ti urfi létetekre—mondá Gyuri—nem szégyelnétek magatokat bolonddá tenni?"

„Jobb is, Gyuri, ha pipára gyujtasz, kezedbe veszed a' karikást és agarászni mégy, és minket magunkra hagysz"—mondám hevülten, mert beszéde igen igen sértő volt rám nézve.

Gyuri orra meghoszabbodott, szemei félig szánakozva félig megvetőleg néztek rám, nagy gőgösen köszöntés nélkül távozott; 's többé nem valánk barátok.—Pali előbbi értekezése a' szinészetről sem volt inyemre, de mégis, mivel jó akarat tetszék ki belőle, türtem. Rövid beszélgetés után eltökéltük, hogy játszani fogunk. Csak azon törtük fejünket, honnan szerezzük műkedvellő társaságunkat? leginkább pedig a' nőszemélyzet miatt aggódtunk.

Már van, Józsi! Kont Julcsa!—felkiáltott Pali élénken—ő ha jól emlékezem ejtet illyesmiről szót, mikor egyszer Győrieknél tánczoltunk; ő lesz a' prima donna, az előadandó játék pedig Kemény Simon, ehez egy nő személy kell.

Elbeszélésem vége felé siet, azért annak elmondásával nem akarom fárasztani halgatóimat, mennyit kelle lótnunk-futnunk, mig a' személyzetetet össze hajhásztuk. A' szerepeket mindenki leirta magának, 's én szivességből a' Julcsáét is; ezzel tartoztam is, mert férjét játszottam, az ifju Keményt. Pali Hunyadi szerepét válalta el. Az előadás napja meghatározta tott, 's a' kezdés ideje délutáni három órára volt hirdetve.

Kezdjük mindjárt az előadásnál.—Nézőnk annyi volt hogy a' szinkapuját is fel kelle nyitni, 's a' néző hely az egész udvarrá tágasult. A' diszitmények készitésekor az előlepelről megfelejtkeztem, 's kénytelenek valánk egy iszonyu ponyvával rejteni minden szem elől a' szinpad titkait. A' szin kapujának megnyitására nem számoltunk, 's fényes nappal mécsek pislogtak a' szinpadon. A' hangászkar megzendült, 's én ifju Kemény az öreg Keménnyel állásba tettük magunkat. Nolcz oskolai év alatt legalább is voltam nyolczvan examenen, de szivem olly irtoztatón sohasem dobogott, lélekzetem olly rövid sohasem volt; 's midőn gyermek koromban valami csin ért azért az atyám korbácsosal keresett, rejtekemben nem remegtem úgy, mint most. Most igazán nem tudtam, mennyben vagyok-e vagy földön „Estvélik már az idő atyám!" igy kezdődött szerepem; de nekem semmi sem jutott eszembe; lelkembe sötét éj volt. Végre valamennyire felbiztatám magamat, 's mint rab halálos itéletét, vártam az első csenditést. A' második csenditésre elnémult a' hangászkar, 's én ijedtemben keresztet veték magamra. A' ponyva-előlepelt huzta felfelé Hunyadi, de alig közepét érte el pályája, szerencsétlenül felakadt, 's bár milly erős rángatásnak sem engedett; kénytelen volt tehát Hunyadi előkerülni, 's létrával feltámasztani. Egyik barátom elkezdé már sugni szerepemet: „Estélik már az idő, atyám!" de balsorsomra szemembe sütött a' forró nap, 's én hirtelenében sehogy sem foghatám meg, hogyan mondhassam még is: „Estélik már az idő—" Eszméletem eltünt—szemeimet lesütöttem, 's megláttam a' pislogó mécseket a' szinpad elején, 's hevenyészve, de reszkető hangon igy kezdém mondókámat: „Pislognak már a' mécsek, atyám! térj vissza házadba." A' közönség kaczagott—'s ez mindjárt a' szomorujáték kezdetén rosz omen volt: 's valóban, rosz kezdetnek nem is lehetett jó vége!—Hogy rövid legyek, elhallgatom, kihányszor sült szerepébe; hogy Julcsa kisasszony, Ida szerepében mindnyájunkat felülhaladott, 's hogy a' holt testemre (a' játékban ifju Kemény Simon holt testére) teendő koszorut, a' közönség éljenezése közt saját fejére kénytetett tenni; 's hogy én, a' játékban férje, a' szinfalak mellett halálosan belé szerettem; hogy az őreg Kemény a' második felvonásban szakállát a' hőség miatt a' szinfalak megett letévén, kivül feledé; mind ezt mellőzve csupán a' szomorujáték 's elbeszélésem csatastrophját emlitem. Jól emlékeznek, kegyes hallgatóim, hogy Kemény Simonba, az utósó jelenetben, az ifju Kemény Simon holttestét lándzsákon hozzák a' csatamezőről. Szomoru muzsika zengett a' szinfalak mellett, én belisztezém arczomat, hogy halotti sárga legyek, 's homlokomat beálkörmösözém, hogy dicső sebet mutasson, 's lélekzetem elfojtva, két botra fekvém, 's négy izmos ficzkótól vitetém is már a' szinpadra. A' közönség nagyon el volt fogulva. Ida sikoltott, 's éppen készülőben volt holt testem fölött elsirni szerepét, midőn engem a' négy ficzkó csöndesen a' deszkázatra bocsátott le; de egy hegyével kiálló gyilkos szeg nem hagyott halottaimban nyugodni, jajdulva talpra ugrottam, 's a' hős drama nem temetésemmel, hanem feltámodásommal végződött.

Először játsztam életemben, 's mondhatom nagyon roszul; 's mint hogy működvelő létemre kritika alá nem tartoztam, a' megbántott Thalia az emlitett szeg-döféssel állott rajtam boszút: később midőn a' pesti szinház épitése volt tervben, Geniusom nem hagyott békét, hajamnál fogva hurczolt a' budai szinész társaság közé, 's rendes szinésszé lettem; azóta a' kritikusok szurkálnak; igaz lelkemre, hamarjában nem tudnám megmondani, mellyik szurás fáj inkább, a' szegé-e, vagy a' tollé?

Sz—.

Métely.

(Egelkrankheit, Egelfäule.)

Többnyire ez a' betegség a' juhoknál csak lassan fejlődik ki, 's kezdetében nehéz megismerni; az állat a' szokott vidorságat elveszti, lankadt és bádjadt járása már távulról latszik, lecsüggedt fő 's fülekkel a' nyáj után szomorun ballag, gyakran hátra marad, lefekszik, ha pedig megfogatik, igen keveset ellenkezik, 's csekély étel mellet még is hizni latszik. A' szemei napról napra homályosodnak, a' szeme fehére, szája az inye, nyelve, 's a' bőre halványodnak, a' gyapja a' zúgó erejét elveszti, és igen könnyen kitéphető, a' szájából büdös nyál folyik ki, de a' szemében, 's órralyukaiban is vastag nyál gyűl össze, mellyel a' halaványy 's fonyadt nyelv bevonva lenni szokott. A' lélekzése nehéz, a' beteg juh elerőtlenedik, 's soványabb lesz a' hátulja megdagad de inkább a' jobbik fele, a' szomjusága nagy, az étvágya fogyni kezd. Végtére hasmenés, és rothasztó láz mutatkozik, a' lehelete büdös, a' beteg minden mozgás nélkül fekszik, 's azon fekvésbe, mellybe tétetik, nagy gyengesége miatt megmarad, 's utoljára megdöglik.

A' dög felbonczoltattván az egész sejt szövet (textus cellulosus) vizkorosan felduzzadva látszik, a' vére nagyon hig, a' mell 's has üregében gyakran viz találtatik. A' tüdők, 's átaljában minden belső rész halavány, 's vértelen, a' sziv petyhüdt 's fonyadt. A' máj szerfelett nagy, és sokkal nehezebb, mint egészséges állapotban, szine fakó, vagy ónszürke, porhanyos, 's könnyen elszakitható külsején csómok, 's pattanások vizzel megtelve vannak. Az epehólyag igen kitágult, 's teli epével, a' majban, epeholyagban, 's gyakran megdagadt epecsöklen, igen sok métely féreg (Egelſchnecke, Leberegel, *Fasciola hepatika*) látható, külömbféle nagyságu, 's szinü, melly az állat halála után még élni, 's mozogni szokott. Az előtt azt hitték, hogy a' juhok ezen férgeket az eleséggel, vagy vizzel nyelik le, 's aztán ugy a' májba kerülnének, de most már bizonyosak vagyunk arrol, hogy e' métely férgek eredetileg ugy mint más bélférgek a' testben formálódnak.

Okai: Többnyire nedves és sovány legelők, nedves esztendők kiváltképen ha több illyen egymásután következik, de némelly rothadt eledelek evéséből is származni látszik.

Orvoslás: Mint fő szerek itt *Graphites*, és *Lycopodium* ajánlhatók; a' nehéz leheletnél, melly mellvizkorra mutat *Helleborus niger* adni tanácsos; ha a' gargéj fehérszinü, és általjában a' betegséggel gyakran össze kapcsolt vizkor jelen van *Mercur-solubilis*, *China*, *Nux vomica*, *és Sulfur*, jó sikerrel hasnáltatak.—

Dr. Kövesy Pál.

Levéttöredék.

Komárom Julius 24. Ifjabb Balogh János szinigazgató a' mult télen itt léte alkalmávali szerencséje több más szin-társaságokat csala ide egymásután, mellyekről itt nehány szóval emlitést tenni tán nem lészen fölösleges. Balogh a' mult év adventjében jött hozzánk, 's türelmét, elnéző publicumunknak egész a' böjt közepéig folytonosan csigázá. Ő neki rosz társasága volt (maga az igazgató legjobban allyasittá) és azonkül rossz darabokat is játszatott. Csodálkozni fog az olvasó hogy teheté mind a' mellett Balogh még is szerencséjét, annak ez rövid megfejtése: Komáromnak még soha sem volt tsak egy olly nagy teremje is mellyben illendően játszhatott volna valami szinésztársaság, 's taval épitvén fel az arany sas czimü vendéglő házát, abban egy nagy teremet is épittetett melly táncz 's egyszersmind szinteremnek is használható, 's részint hogy egyszer már teremben is nézheti a' publicum a' szinészetet, részint méltánylásából házbirtokos kölcségei és fáradozása iránt magyaráztató a' sokszor fulladásig tellyes szinteremke átogatása. Végre nagy megkönnyebülésünkre itt hagyá Balogh Komáromot, egy szinészetet nem ismerő individuumunk Baloghnéra egy jól megtekintve satyrának vehető, szemtelenül hizelgő bucsuzó danát nyomatott 's azt az utolsó előadás alkalmával a' publicum köztt el is szórta. Néhány hét mulva Komáromi igazgatása alatt adott egy kobor társaság egy két mutatványokat, de a' már türelmében kifárasztott publicum azt tekintetbe sem vevé Nem sokára reá a' kassai dall szinésztársaság teli torokkal hirdeté ki magát, 's előadásaibol, mellyek türhetők voltak, 's még ujabb időben legjobb komáromban, azt vehettük ki hogy az a' szó dall bizvást kimaradhatott volna mert csak egyben sem találtuk szikráját is ahhoz való tehetségnek. Ezek is elhagyván bennünket ezen hó közepén érkezék a' már régen várt Farkas társasága, melly szerénységből az ide városunkhoz előre irt kérő levelében tsak második társaságnak nevezé magát honunkban. Ez mutatványait f. hó 18kán kezdé, de akkor ref nem lévén jelen szollni róla nem tud. Ezen előadás után a' szinház egész 23ig az igazgató itt nem léte miatt zárva volt 23kán adák Dienest vagy a' királyi ebédet Szigligetitől. A' darab birálásába ref. nem akar mélyebben ereszkedni csak azt jegyzi meg, hogy mint hogy ez az irójának legelső munkája vala elnézhető ha sok helyen hibás, 's a' dráma kivánalmaival nem összevágó. Most a' magasztalt személyzetről Farkas (király) éppen nem volt a' maga helyén, ő nem tud magának avval a' könnyű de mozgékony testtel ha bár szép arczával elegendő méltóságot adni. *N.*

(Folytattatik.)

Hétfőn, Augustus 5én 1839.

LENDVAYNÉ' javára,

bérszünettel **először** adatik:

ECSEDI TŰNDÉR

Regényes vigjáték 3 szakaszban 5. felvonással.

Irták **GAAL** és **JÓSIKA.**

Az előfordu'ó tündér—dal és kar zenéjét irta Thern.

Az uj diszétményeket festette Engert.

Három nevet lát itt az olv. közönség, mind három egyenként a' maga nemében kedvencze közönségünknek, 's egyesülten mi élénk résztvétre számottartó, mennyi elemet magában foglaló 's ezen különböző elemek össze-forrásában mennyi éldeletet igérő. Megsértenők közönségünket, ha bővebb ajánlásába bocsátkoznánk 's bizton nem tennők fel hogy ezen az igazgatóságnak is tettemes költségbe kerülő 's előadása disze nevelésére semmi gondot 's fáradságot nem kimélő mű iránt a' legméltányosb részvéttel nem viseltetendik.

9. sz. Pest. Második **HIRDETÉSEK.** Julius 31én 1839. félév.

Uj könyvek

EGGENBERGER JÓZSEF és fia könyvárusoknál,

Pesten a' Barátok piaczán sok más ujkönyveken kívül, honi és idegen nyelven az itt következendők is meg szerezhetők. (árok pengő pénzben.)

HORVÁTH ZSIGMOND. Elmederítő, szívképző, 's charakterfestő Történetek 's Adatok fűzére. Gyönyörködtetve oktató olvasókönyv, minden rendnek, de főleg a' magyar ifjuságnak alkalmatos. 1ső darab 8ad rétben. Pesten 1839. füzve 1 f. 20 kr.

KORNMANN R. Kalászok az élet' köréből. 2 darab n. 8ad rétben. Székes-Fejérvárott 1839. fűzve finom pap. 2 ft. közöns. papiroson 1 ft. 20 kr.

SCHIMMER K. A. A' franczia lázadás és következményei. Történet a' huszonhárom évi viaskodásnak Francziaország' kényurasága ellen, összekötve Napoleon életirásával, és a' Reichstadti herczeg' biographiai vázlatával. 8ad rétben. Kassán 1839. füzve 1 f. 24 kr.

SZÁSZ KÁROLY. Parthenon. Tanítmányok tára magyar tanitók 's tanulók számára. 1ső kötet: Magyar-nyelv-tudomány. 8ad rétben. N.-Enyeden. 1839. fűzve finom pap. 40 kr. közönséges papiroson 30 kr.

GÁTY ISTVÁN. Viz-szabályozási eszméletek. Különösebb tekintettel a' Rába folyam' rendezésére 's hajózhatóvá tételére. Egy kőmetszetű táblával. 4ed rétben. Budán 1839. füzve 30 kr.

☞ EDVI ILLÉS PÁL. A' Latin Nyelvtudomány Elemei magyar nyelven. Tiz, tizenkét esztendős tanuló fiúk, és illyeneket oktatók számára, által 's ki a' magyar nyelvre való különös tekintettel, és a' szabályokhoz alkalmazott gyakorlásokkal. 8ad rétben. Pesten. 1840. kötve 30kr.

Müller könyvkereskedésében

Pesten, az uri-utcza kezdetén, a' Serviták klastroma átellenében több más magyar uj munkán kivül, még következő legujabb könyvek is találtatnak, (árok pengő pénzben) u. m.

Elementa Jurisprudentiae Hungaricae.
Per Alex. Kövy, S. Patakini. 5 f.

A' CSEHEK Magyarországban.
Korrajz I. Mátyás király' idejéből.
Irta *Jósika Miklós* 1839. 4 kötet. Kötve 4 fr.

Czifrai István' Szakácskönyve.
6dik megbővitett kiadás. 1840 kötve 1 f. 50 kr.

Új magyar-német képes A. B. C. 's Olvasó-könyv.
21 erkölcsi beszélgetésekkel magyar és német nyelven; ezeket magyarázó szinezett képekkel.
Kötve 1 for. (1)

Kiss Adám' Egyházi-Beszédei
4. kötet, kötve 4 fr.

Natter J. J. katholikus imádságos és épületes könyve. Velinpapiroson 48 kr.

Hirdetmény.

(1) Budán a' sz. Gellért hegyén lévő, 's a' magyar királyi tudományos Egyetemhez tartozó Csillagvizsgáló torony épületében több rendbeli igazitások 's változtatások szükségesek, mellyekhez kőmives, kőfaragó, asztalos, ács, rézmives, festő, kútcsinálás, 's bémázolás felé munkák megkivántatók lesznek; ezen munkák az e' végett f. e. aug. 8ik napján délelőtti 10 órakor az említett csillagvizsgáló torony épületében tartandó árverés útján azokra fognak bizattatni, kik azokat legkisebb árért tartós, 's jó

anyagokbol elkésziteni magokra felvállalandják. A' munkák minéműsége, és egyébb feltételek mellett ugyan azon Csillagvizsgáló torony épületében adatik felvilágositás. Költ Pesten jul. 30án 1839. (3)

Jelentés.

családatyák, anyák 's gyámoknak. Gyermek-tanitó-intézet.

(1) Alulirttnak van szerencséje ezennel mély alázattala't.cz.családatyáknak,anyáknak bárminemü rangból, valamint gyámoknak is, kiknek a' rájok bizott növendékeik' neveléséről gondoskodniok kell, tudtára adni, miszerint többoldalruli felszólítás következtében az eddigi Pesten fennálló 's dicséretesen ismert nőnevelő intézetét *férfigyermek-tanitó intézetté* változtatta át, mellybe gyermekek 's ifjak, kik tanulmányikat vagy nyilvanosan vagy magányan akarják végezni, felvétetnek. Szigoru 's tisztes nevelésről, valamint minden egyéb követelésekről, mellyek testi 's lelki neveltetésre befolyással birnak, alulirt kezeskedik. Körülményesb tudósitásokat eziránt személyesen, vagy az ide mellékelt czimmel ellátott levelek által is lehet alulirottal értekezhetni Pest jul. 30án, 1839.

Lemouton B. János.
a' pesti kir. egyetemben az angol és franczia nyelvek tanitója.

(Czime: Lemouton B. János urnak, a' pesti kir. egyetemben a' franczia 's angol nyelv tanitójának. Fortunánál a' czukor utcza végén, 666 szám alatt, a' botanicus kert' irányában. (6)

Hiradás.

(1) A' nagyméltóságú magy. királyi helytartó Tanácsnak e' folyó 1839ik eszt. jun. hónapnak 18án 20331ik szám alatt költ kegyes parancsolatjának következésében az egyházi javakhoz tartozandó Somlyó-vásárhelyi uradalom részéről a' tüskevári pinczében az e' folyó 1839ik eszt. legközelebb reánk jövő augustus hónapnak 7 és 8ik napjain tartandó nyilvános árverés útján 1000¼ akó jó szamatu 1830, 1834, 1836, 1837 és 1839ik, de ezek között legtöbb 1834ik esztendei termésü ó, és uj somlyai borok a' nagymtgu m. k. helytartó Tanács kegyes helybenhagyásának fentartása mellett hordónként, de hordó nélkül eladatni fognak,—a' venni szándékozók tehát foglaló pénzzel ellátva a' fentebb kitett helyre, és napokra ezennel illendően meghivatnak. Költ Somlyó Vásárhelyen julius 20án 1839.

Zsoldos János.
uradalmi helyettes tisztartó. (3)

Hirdetmény.

(2)(107) A' nm. m. kir. Kamra' rendeletéből hirdettetik, hogy f. e. aug. 19kén reggeli 9 órakor az óbudai igazgatósági irószobában:

a) Az óbudai régi serház és Hoffmannbök és Neumann felé urodalmi házak, 11 bolttal, 40 szobával, 21 konyhával, 4 kamrával 's pinczével, összesen 21 lakásra osztva;

b) Ó-Budán kóserpálinka- és ros·glio-égetési és kimérési jog;

c) a' monostori urod. korcsma a' sz. endrei Dunakomp mellett, $6^{7}/_{16}$ hold szántófölddel 's szénáskerttel;

d) a' tótfalusi urodalmi korcsma a' váczi Dunakamp mellett $13^{4}/_{8}$ hold szántófölddel, 's $2^{1}/_{16}$ hold réttel:

e) a' bogdányi urod bolt kereskedési joggal;

f) a' rétül használható kismarosi Dunasziget;

g) a' perbali korcsma és mészárszék $39^{5}/_{8}$hold szántófölddel, $6^{7}/_{8}$hold réttel, $^{3}/_{8}$ hold kender és $^{2}/_{8}$hold káposztás földdel;

h) a' vizsegrádi határban levő urod. kis szántóföld 's rét darabok, összesen $4^{6}/_{8}$ hold, — 3 egymásutáni évre, és pedig a' három ház f. e. oct. 1jétül, a' többi haszonvételek ellenben f. e. nov. 1jétül, nyilványos árverés utján bérbe fognak adatni. Bérleni kivánók bánatpénzzel 's egyéb szükségesekkel ellátva a' fen kitett helyre megjelenni hivatalosak, hol a' bérleti föltétek előre is megtekinthetők. (3)

Árverés lovak iránt.

(1) Gróf Hunyady József gazdaság felügyelői hivatala közhirül adja, hogy f. e. sept. 3dikán délelőtti 9 órakor kezdvén Mezőkeszi Ürményhez közel lévő Pusztán Nyitra vármegyében 70 ló, és pedig: anyakancza; idei, egy-, két- és három-esztendős ménherélt- és kancza csikó a' többet igérőnek kész fizetés mellett eladatni fog. Ürményt, jul. 21kén 1839. (3)

Ürük árverése.

(2) Főméltóságú gyaraki Grassalkovich hg. uradalmai gazdasági Igazgatósága részérül köz hirré tétetik: hogy a' jövő augustus hónap 6kán fog Őrkényen 1500 darab ürü arverés utján a' legtöbbet igérőnek eladatni; a' venni kivánók elegendő bánatpénzzel a' fenemlitett helyre szokott reggeli órákban megjelenni illendően hivattatnak. Addig is pedig, az emlitett ürüket az egy negyed órányira fekvő, úgynevezett Vendelin majorban megszemlélhetni. (3)

Pest. 1839. HASZNOS Szombat August. 3án MULATSÁGOK. 10dik szám. Második félév.

Pestmegyei takarék-pénztár.

A' takarék-pénztár egy olly intézet, mellybe minden nemes és nemtelen adózó gazdák, zsellérek, napszámosok, mivesek vagy is mester emberek, végkép' vagy ideiglen elbocsátott katonák, organisták, oskola tanitók, natáriusok, olly tisztes karúak, (honoratiórok) és hivatal-viselők, kik sem fekvő vagyonnal sem nyug-pénzzel nem birván, 's kétszáz pengő ftot haladó év-fizetést nem huzván, ezen csekély fizetésből kénytelenek zsugorgatni öregség' és balesetek' napjaira; továbbá nemzeti szinházaink' személyzetei és cselédségei, mindazon tekintetből, hogy nyugpénzzel még ez ideig ellátva nincsenek, mind pedig azért mivel utazásra, szinészi ruhákra, gyakran rögtön esik szükségök; minden megyebeli nemes és nemtelen gazdák' cselédjei, egy szóval mind azok kiket most vagy később a' megye ezen intézet' közönsége közzé felvétetni kiván, a' magok bár mi csekély pénz-keresményét, 20 pengő xrtól kezdve, 200 pgő forintig kamatra béadhatják. A' beadott pénzről hiteles könyvecske adatik ki a' tulajdonosnak, 's ez száztól ötös kamatját húzza félévenkint a' maga pénzének; ha pedig nem kivánja kivenni ezen kamatot, fél esztendő' teltével az is a' tőke-pénzhez csapattatik, és annak is kamatja jár. Igy kamat (interes) és kamatnak kamatja által kétszeresen nevekedik a' betevőnek pénze. Azon pénzen felül, mellyet valaki először betett a' takarék-pénztárba és mellyről könyvecskét kapott, ujolag rakhat be, akkor és annyiszor, mikor és mennyiszer neki tetszik, vagy miként pénze gyül, kisebb nagyobb pénz-mennyiségeket, mig nem azok öszvesen 200 pgő ftra ütnek. Ezen ismételt berakások felfizetéseknek neveztetnek, a' már adott könyvecskébe mindenkor bejegyeztetnek, és szintugy kamatoznak, mint az első betételek. Különös jótétemény az, hogy a' tulajdonos, a' maga pénzét és annak kamatjait 's kamatok' kamatjait; együtt (vagy a' kamatokat külön is fél évenként) pontosan kiveheti, a' melly órában neki tetszik, a' szerint a' mint házi környülményei és szükségei kivánják, vagy egészen vagy pedig csak egy részét annak; és azon megszoritások, mellyeket e' tekintben az intézet tesz, 's mik alább a' tudnivalók közt előadatnak, olly csekélyek, hogy azokat mindenki már előre kiszámolhatja magának. Különben a' tulajdonosnak a' maga pénze körül semmi egyéb fáradsága nincs, mint minden öt évben újjal cserélni fel betételi könyvecskéjét és egyéb költsége nincs, mint a' betételi könyvecskeért fizetendő 4 pgő xr. de ezen 4 xrt is csak úgy fizeti a' tulajdonos, ha betett tőkéje többet tesz 20 pengő forintnál, és csak akor fogja ki azt pénzéből az intézet' hivatala, midőn tőke-pénzét végképen kiveszi a' pénztárból. Különben sem intézeti vagy tisztviselői taksa, sem szolgáknak adandó ajándék' vagy borra-való' fejében nem fizet egy krajczárt is, 's minden gondja csak abból áll, hogy könyvecskéje el ne vesszen. Sőt még könyv-vesztés' vagy ellopatás' eseteire is rendelések vannak téve a' hivatalnál, 's ha jókor jelentést tesz a' tulajdonos, vagy betételkor kiköti magának: hogy csak az ő saját kezébe fizettessék tőke pénz és kamat, veszélyben pénze nem forog. Illy kikötést betételkor mindenki tehet; csak hogy az illyen, pénz-kivételkor mindig helybeli paptól vagy biráktól bizonyitványt hozni tartozik arról, hogy ő azon személy, kinek nevére szól a' betételi könyvecske. Illy bizonyitvány-előmutatás más rendes esetekben, ha a' fentebbi kikötés nem tétetett, nem szükséges, 's a' betételi könyvecske előmutatása elégséges arra, hogy a' tulajdonos pénzét vagy kamatjait kivehesse. A' betett pénzekért és azoknak kamatjaikért, Tek. Pest Vármegye' Rendei közzül többen, kik e' végre nevezetes pénz-mennyiséget tévén öszve, magokból nagy lelküleg takarékpénztári részvényes társaságot alkottak, állnak jót; ugy hogy e' részben, betett pénze 's ennek járandóságai felől, kiki teljesen nyugodt lehet. Ezen emberbaráti nagy lelküségök a' részvényes uraknak annál méltóbb a' hálára, minthogy azon felül, hogy az intézetből semmi hasznot, jövedelmet nem húznak, azt még áldozatokkal is ápolják, sőt még annak jó rendü menetele, biztossága és virágoztatása körül is, ingyen, csupán felebaráti nemes ösztönből folyvást fáradoznak. Ha mi felesleges jövedelme fogna idővel fennmaradni az intézetnek, az a' Megye' határozatából ismét a' megyei köznép' javára fog fordittatni. A' ki tehát a' munkás köznép közzül, történhető balesetekre, millyenek: szük termés, marha-dög, tüzviz kár', megraboltatás', hosszas betegség', gyámoltalan öregség', vagy bár mi más szükség' esetei, magát biztositattni óhajtja, vagy szeretett gyermekeinek bóldogitását munkálni, magának jövendőre könnyebségét, több világi kényelmet szerezni vágyik, czélszerübbet nem tehet, mint ha a' takarék-pénztárba rakja be azon kissebb tőke-pénzeit, mellyek nélkül házi szüksége 's gazdasága ellehet. Mi lehet annál könnyebb és biztosabb mód a' gyarapodásra, a' vagyon szerzésre, mint az, ha a' paraszt ember héti vagy országos vásárokra, vagy máskor is bár mikor, felrakván szekerére eladó termését, apró marháját, szalmáját 'sat. beviszi Pestre, ottan azonnal biztos helyre beadja ezeknek árát tőke-pénzül melly néki kamatoz, sőt idővel unoka kamatot is hoz. Másik vagy harmatik héten ismét beviszen egy pár mérő buzát, zabot, vagy néhány csirkét, tojást, vajat 'sat. 's ezeknek árát ismét ugyanazon könyvecske mellett beadja az elébbenihez, 's igy tovább neveli tőke-pénzé

a' szerint, a' mint környülményei engedik. Nem szükség neki a' maga egy pár forintjával, hetenként, hónapokon, sőt éveken keresztül—melly idő alatt gyakran kisértetbe jöhetne elkölteni, elvesztegetni pénzét—várakozni, mig az többre gyül, 's mig azt becsületes helyre kiadhatja; nem kell neki aggódnia, hogy tán rosz helyre adta ki pénzét, hogy az tán el is veszhet, vagy miatta lótnia futnia, perlekednie kell. És épen ez az oka: miért egész Europában olly nagy keletök van a' takarék-pénztáraknak; ez az oka miért mind a' mellett is, hogy gyakran találkoznának magános emberek, kik hatos kamatra is—nem csak ötösre, mint millyet takarék-pénztárunk fizet—felvennék kölcsön a' szegény embernek pénzét, még is minden józan okos ember azt fogja neki tanácslani, hogy inkább a' takarék-pénztárba adja azt be. Mert azonfelül hogy a' kamatnak kamatja, mit más kölcsönvevő nem fizet, kipotolja a' hatodik forintot, melly a' takarékpénztáraknál tisztviselők' fizetésére, kezelés költségeire fordittatik; azon biztosság, nyugodalom, mentség minden vesződségtől, miket a' takarék-pénztárak a' tulajdonosnak nyujtanak, azon kedvezés, hogy pénzét időnként apró summákkal nevelheti, azt vagy házi szüksége hozza magával, kiveheti, menekvések idő-vesztéstől 'sat. olly jótékonyságok a' tulajdonosra nézve, mikkel a' hatodik forint' kamatja, még azon esetre, ha pénze és tőkéje teljes bá országban volnának is, egyátalában fel nem ér. És ha ekként hazánkban lábra kap a' szorgalom és takarékosság, a' keresett pénz nem vándorol korcsmába, nem fecséreltetik el könnyelműleg eszem-iszomra, a' cseléd nem űz rajta ruhabeli fényt, sorsa feletti héjázást, milly nyeresség fog az lenni az egész hazára nézve! Milly boldogság leend józan ártatlan erkölcsüek között lakni, kik köztnyugtan éldelheti kiki a' maga szorgalmának gyümölcseit! Milly nyugalom leend a' gazdára gazdasszonyra nézve a' szorgalmasabb, rendszeretőbb, jobb kedvű, serényebb józanabb cseléd! Valóban kiszámithatlanok a' takarék-pénztáraknak, miután azokkal megbarátkozott a' köznép, idves jótéteményei mind egyes lakosokra, mind az egész hazára nézve! Felszólittatnak tehát ezennel minden rendű és állapotu azon lakosai a' megyének, kik a' fentebbiek szerint ez időben a' takarék-pánztár' közönségéhez tartoznak, hogy a' szorgalomnak, takarékosságnak, 's ezek által a' köznép' vagyonosodásának, jólétének, boldogságának ezen hatalmas serkentőjét, eszközét, telhetően javokra fordítani iparkodjanak. Felszólittatnak minden rendű és állapotú cselédes gazdák, hogy cselédeiket minden mutatkozó alkalommal pénz-betételekre serkentsék. Felszolittatnak végre minden birtokos, Tisztelendő és Tiszteletes Urak, Uraságok' Tiszttei, Tanitók, Notariusok 'sat. egy szóval mind azok, kiknek az emberiség' ügye szivökön fekszik, hogy azon köznépet, mellynek körében laknak, mind egyenkint mind általánosan figyelmeztetni, érsesitni, az intézet' jótékonyságai iránt felvilágositni, 's pénz-betételekre buzditani szíveskedjenek. Hiszen némi részben mindnyájan osztoznak a' takarék-pénztár' idves hasznaiban; mert mellyik földes úr ne örülne jobbágya' vagyonosodásának? mellyik gazda ne örvendne a' szorgalmas, takarékos, józan cselédnek? mellyik ember-barátnak ne repesne szive akkor, midőn maga körül szorgalmas, takarékos, vagyonos, vidám, elégedett embertársakat szemlélhet?

Rövid tudnivalók pest-megyei takarék-pénztárról.

1) A' pestmegyei takarék-pénztár a' jövő 1840dik esztendőnek 2dik napján fog megnyitatni; és azontul annak hivatala, a' Vármegye' udvarában hetenként nyitva áll: minden kedden, pénteken, és szombaton délelőtti 9 órától 12-ig, és Keddre, Péntekre nézve délutáni 3 órától hatig. Szombati délutánra nézve pedig később, ugymint télen 4 órától hétig, és nyárban 5 órától 8ig. Ezen napokon és órákon kiki beteheti pénzét és kiveheti azt. A' megye' katonáinál az udvarban, rendelés van téve, hogy a' hivatal után tudakozódókat egész emberséggel utasitsák. 2) Be lehet tenni 20 pengő xrtól kezdve száz 's több pengő forintig, 's benn hagyhatni a' betett öszveget mind addig, mig az kamatok' kamatjai által kétszáz pengő forintra nem szaporodik. Azon felül ütő öszvegnek többé kamatja nem jár. 3) A' betett pénzhez akármikor, és annyiszor mennyiszer tetszik, lehet kisebb nagyobb mennyiséget felfizetni. 4) Mind a' betett mind a' fizetett pénzektől az illető kamatokat, minden fél év' elmultával, Január első napjától kezdve 3kig, és Julius' első napjától kezdve 8ikig ki lehet venni. Ha bennhagyatik a' kamat, már fél éven tul annak is kamatja fog járni, 's igy két felől nevekedik tőkepénze a' tulajdonosnak. 5) Az 1840dik évben, vagy is az intézet' első évében, senki a' maga tőkepénzét vissza nem veheti. De a' többi években kiveheti azt akár egészen, akár részletesen, ötven pengő forinton alul azonnal, azon felül pedig száz forintig 8 napi, és ezen felül kétszáz pftig egy hónapi előleges felmondással. Ha a' szegény adózót valami rendkivüli szerencsétlenség érte, mi miatt rögtön van pénzére szüksége, az neki előre bocsátott felmondás nélkül is kiadatik. A' felmondások az intézet' hivatalában történnek, 's a' betételi könyvecskébe feljegyeztetnek. 6) Akár felfizetni, akár pénzét vagy annak kamatjait kivenni kivánná a' tulajdonos, mindezeket csak a' betételi könyvecske' előmutatása mellett eszközölheti. Ha az elveszne vagy ellopatnék, azonnal jelentse balesetét a' hivatalnak. 7) A' betételi könyvecskét senkire általruházni vagy elzálogositni nem szabad: hanem a' tulajdonos, szüksége esetében vegye ki pénzét 's azzal pótolja azt. 8) A' benhagyott kamatok, mihelyt adandó első alkalommal a' tulajdonos a' beté-

teli könyvecskével a' hivatalban megjelen, ha bár évek mulva történjék is ez, általiratnak a' hivatal' jegyző-könyvéből a' betételi könyvecskébe, mint tőkepénzek, 's ezért külön a' tulajdonosnak befáradni nem kell. Ha ez tudni kivánja: miként áll pénze 's mennyire szaporodott az? minden évben egyszer kiveti kivánságára a' hivatal' tisztviselősége. 9) A' tulajdonosnak a' maga betett pénze körül semmi további vesződsége és költsége nincs, mint azon 4xr pengő pénz, melly a' betételi könyvecskeért akkor fogatik ki, midőn pénzét végképen kiveszi az intézetből. Öt évig, azon könyvecske' kicseréléseig, akár felé se menjen a' hivatalnak, pénze naponként nevekedni fog 's öt év mulva is, új könyvecske mellett benhagyhatja azt szaporodni, mig szüksége nincs annak kivételére, vagy az öszveg a' kétszáz pengő ftot meg nem üti. Ezen takarék-pénztár pénz adó alá nem vétetik fel, 's adóssági kielégitésére is csak azon esetben foglaltatik el bíróiképen, ha semmi egyébb kielégitési vagyon nem volna, vagy az adós önkényt ajánlaná azt kielégitésre. 10) Szorgalmatos, józan, igyekező, adóssággal nem terhelt egész vagy félhelyes paraszt gazdáknak, szükség' esetében, ha ezt, és fentebb érintett jó tulajdonságaikat, földes úrtól és helység' bíráitól hozandó bizonyitványokkal kimutatandják, 60 pgő ftig kölcsönöz pénzt az intézet, olly feltétel alatt, hogy a' felvett pénz, hat év alatt, a' rendes kamatokon kivül évenként teendő apró visszafizetések által egészen lerovatassék.

Olvasta 's kiadta
a' fentisztelt megye' főjegyzője
Nyáry Pál. m. p.

Néhány szó a' gazdaság' körében.

L' agriculture, quand elle est bien entendue et dirigée, produit seul la richesse, la puissance et la felicité des nations.
Young.

„Állitassék műipar intézet—szólt gróf Széchenyi ismeretes inditványában—hogy ifjaink mások is lehessenek, mint jogászok' 's keblem örömre gyult, mert olly férfiu mondá ezt, kinek szavára világosság lőn 's százados tespedés után, megnyilt a' cselekvés' korszaka. Nem kétlem, hogy szavaival egyszersmind egy nemzeti gazdasági intézet' létrehozására czélzott, mert keblében hordja ő azon örök igazságot, hogy gazdaság nélkül virágzó hazát, hatalmas nemzetet képzelni nem lehet. Vagy lehet e a' nép boldog, ha nagyai szükölködnek? Lehetnek is ezek jóllétben, ha az őket tápláló földmives, élelmezése' forrásaiban egyedül sanyarúsága' könnyeit látja csörgedezni. Hol az inség kezébe ada a' népnek, a' status ezen fő osztályának a' koldus botot, lassu halál emészti az egyetemes nemzetet is. 'S ez tisztelt olvasóm! nem ábrándozás, de élő 's eltünt nemzetek' példáin nyugvó igazság. Gazdaság és kereskedés, e' két ikerek azok mellyek felvirágoztatják 's erős kapcsolatban tartják a' nemzetet a' nemzetekkel, a' hont polgárai előtt kedvessé teszik 's iránta még az idegenben is méltányló részvétet gyullasztanak. Vagy vessünk bár egy pillanatot, az Europa' részvétét olly nagy mértékben biró maroknyi belgák és hollandokra, repitsük át gondolatinkat a' szellemi élettel dus Amerikára*) 's kiktől minden miveltséget megtagadunk, tekintsük meg a' chinaiakat, **) 's megtérve eszméleti utunkból, megfogunk győződni, hogy egyedül gazdaság 's kereskedés által lőn hatalmassá nyugot 's kezd emelkedni a' kelet. Véd falul vonják körül azon hazát a' köz érdekek, melly ipar által kapcsolta magát a' társ nemzetekhez, ellenben részvétlen omlanak öszve az alkotmányok ott, hol tespedés őrli meg azoknak alapjait. Fájdalmas példákat hivhatnék fel bizonyságul!—

'S mind e' mellett, hazánk tett-e gyors lépéseket gazdaságában, az ugynevezett elő haladás' századában?—A' kereskedés ugyan már buzgó akaratra de vigasztalatlan eseng gazdaságunk jelenleg is részvét után, 's ugy látszik e' részbeni mozgalmaink, azon alapigazságot, hogy a' gazdaság a' kereskedésnek alapja,—megforditva kivánják igazolni, 's a' gazdaságot lételezik fel a' kereskedéstől. Mint hazafi, forrón ohajtok, de mint gondolkodó nem reményl hetek jó sikert ez uj igazság' felállitására. Angliát is nem a' kereskedés, hanem ennek alapja a' gazdaság emelé magasra. ***)Jól mondja a' hires statisticus Bisinger: azon tartományoknak —igy szóll— mellyek jóllétüket a' földmivelésen alapitják, mindig többbenső erejük van, mint azoknak, mellyek azt a' kereskedés 's gyármivektől teszik függővé, mert jóllétük forrása honjok határin belől van, mig ezeknek állapotjuk a' szomszéd nemzetek érdekeitől függ.—Mellesleges szerepet visz tehát hazánkban az ára gazdaság még ott is, hol tőle az elsőséget csak jogtalanul lehet megtagadni, 's e' gazdaság, mellynek már a' régi romaiak' 's spartanusok' törvény-könyveiben olly hü mélytánlásra találunk, nálunk ugy szólván tolerantia alatt sinlődik, mert közvetlenül legalább törvény oltalma kivül van 's legfeljebb felifjudott urbérünkben kereshetjük figyelembe vételének nyomdokit. A' buzgó törekvésnek ezen gyermeke, korunk' azon legszebb feladatjával: hogy a' 8 millio szükölködőnek

*) Az éjszak americai statusokban gazdasági hirlapok irattnak a' földmivesek számára. 's ezek magok is közlik azokban, tapasztalásból meritett észrevételeiket.—

**) Chinában nemzeti ünnepnapot szentelnek a' gazdaságnak évenkint, melly alkalommal a' Császár udvari embereivel szánt, vet. Nem magas kőfalai, de gazdasága védte meg ezredekig Chinát hatalmas irigyei ellen.

***) 1814be Angliában a' m. gazdaság 60,433,500 ftot, a' kereskedés 's mesterségek pedig csak 30,021,000 ftot adóztak.—

könnyei letörlesztessenek, együtt született. Szabad legyen e' gyermekről megjegyeznem, hogy mig némellyek azt idő előtt szülöttnek, mások megőszült csecseműnek lenni állitják, én egyedül azt vélém viszszásnak, hogy az azon könnyeket jobbjával törli, mig gazdaságunk roppant műszerét csak bal kezével illeti.—Az urbéri telkek' öszvesitése, örökös uri szerződések, robot váltás közvetlen, az engedmények közvetve érdeklik gazdaságunkat. De az ezen czikkelyekkel egybeforrt szép remények, nagy részben megcsalattak, mert a' legczélszerűbb intézkedések következményei mind eddig igen gyéren mutatkoznak. 'S miért? Mert törvéyeink, mellyek eddig mostoha hangon szóllottak köznépünkhöz, jelenleg, hol a' közjó, melly legfőbb törvény—mulhatatlan rendeleteket kivánt, például az emlitett telkek' öszvesittésében 's uri szerződésekben, tán igen is szelid hangon szóllanak, midőn a' tettszést nevezik ki végrehajtónak. Honnan, földmivesink' csekélyebb belátása 's ha szabad mondanom—a' törvényes rendeletek iránti csekélyebb bizodalma következtében, e' törvények csekélyebb foganositást nyertek. A' földmives személyében, nem kell feledni a' status polgárát 's azt a' szánakozáson felyűl egyszersmind a' köz jó az, melly a' ‚misera plebs contribuens' mellet segedelemért sikolt. Buzgó tisztelője vagyok a' szabad akaratnak, de ugy vélem ez nem sértetik meg akkor, ha a' köz jó kivántára a' törvényhozó hatalom, felűl emelkedve földmivelésink belátásan, ezt mi azokra 's a' statusra nézve egyiránt üdvös, nem bizza a' szabad tettszésre, de végre hajtatja.

(Vége következik.)

Major Pál.

Játékszini napló.

A' Regélő - Honművész 60ik számában ez áll: „Konti ur (a' Bájitalban) a' jelennek élő 's gonddal ismeretlen Marsfit ritka virtuozitással éneklé 's játszá.“ Ezen előadás jul. 23kán történt, 's a' Regélő szerint Kontî ûr épen akkor énekle ritka virtuozitással midőn legnagyobb okunk volna az ellenkezőt állitani. Egyébként ideje már egyszer Konti úr játékáról egy pár szót elmondanunk. Véleményem szerint a' szinházban nincs nagyobb charlatan Kontinál. Az ő játékában nincs egy szikra természetesség; ő annyira kiforgatá magát természetességéből affectálása által, hogy most már szinpadon járni sem tud; minden lépése, minde mozdulata, minden pillantása csigázott. Hogy illyesmît operában kevésbé vehetni észre, nem csodálható, mert itt az actiok sokkal merőbkek 's igy csupán Kontiban, ezen megtestesült tetszvágyban láthatni azt a' tulzásig vive. Igazán mondá azt egykor mű értő: Kontît szeretem néha hallani, csak ne lássam 'S miben áll az ő hangja vagy inkább mibe nem áll? Mert az rekedt és minden kellem nélküli. Iskolájában! Ő tagadhatatlanul mesterségesen énekel, 's ha valamelly trioja a' közönségnek megtetszik, azt minden áriájában gyakran a' boszontásig használja, 's ezt mi charlateneriának nevezzük. g.d.*)

---

*)Minden gyanú elháritásául, ha a' t. társaim nevemet szükségesnek találnák kitenni, arra őket ezennel felhatalmazom. †

†Részünkről azt épen nem tartjuk szükségesnek és sajnáljuk hogy ref. úr a' Honművész (mert hihetőleg az ő czikke mondatja ezt vele) szavain fennakada. A' Honművész minden botlásira ügyelni 's minden hibáit felróni, valóban ezen lap sem volna elegendő; de egyébként is ha közelebbi megtámadásra felelni volna is kedvünk, most miután a' tárgy megpenditetett, őszintén kinyilatkoztatjuk, hogy arra képesek nem vagyunk, mert mi a' Honművész azon czikkét nem értjük. Azért is, ha a' Honművész a' kötekedést annyira szereti, máskor ha ir, először: mielőtt polemiába bocsátkoznék, gondolja meg mit akar irni, mert részünkről nem birtuk felfogni mi akar az lenni: tanács, oktatás, czáfolat-e? másodszor: ne bujkáljon a' személyek körül, 's ne keverjen három négy személyt össze; hanem őszintén mondja meg kivel van dolga; harmadszor, ha eddigelé még nem tanulta v o l n a m e g a z illendőséget, azt iránt unk követeljük, 'sa' biblia' akár mellyik szavával élés sem fogja őt a' gorombaság bélyegétől fölmenteni; negyedszer, hogy ha ő bennünket időn kivűl a' szerkesztő személyével összevegyitne, mint legközelebb minden szükség 's alkalom nélkül, 's csak távulról is létünket kedve volna megtagadni, ha azt be nem bizonyitaná, mi nem fogunk késlelkedni őt azonnal illő czimével a' — — — — nevezni. Egyébként ne higyje a' Honművész szerkesztője mintha mi azért szólitanók fel őt, h o g y vele kötődni kivánnánk: őszinte megvallva, arra nézve sokkal alantabb képzeljük mi lapjait, hogy sem érdemesnek találnánk vele az időt vesztegetni. Az ügy érdekében szólaltunk fel, 's attól bennünket semmiféle—vész vissza nem rettent. Ő meri azon szót kiejteni—melly mellesleg mondva eléggé bélyegzi szép akaratát és szándékát mellynek mi kûtfőjét igen jól ismerjük, 's ha ûgy akarja közlendjük is—minél fogva e' lapok irányát kétségbe 's gyanuba akarja hozni. Mit akar ő ezzel mondani? Édes Mátray ur, higye el, ha nekünk valaki meg tudná fejteni azon irányt mellyet őn lapjai szerkesztésében követ, arrol már feltennők, hogy fölfedezheti a' perpetuum (im) mobilet. Költ Pesten, aug. 1jén, 1839.

Több műkedvelő,
annak idejében megnevezendő.

IGAZÍTÁS. H. Mulatságunk 8ik számában a' játékszini naplóban hibásan áll a' Felbér Mari k.—gyengék mellett használt idéző jel.

(1) **Frank F.** cs. kir. szabad pakfong-érczárúk-raktára, Bécsben alsó Breinerstrasse 1133 sz. a' jelen pesti, ugy szinte minden debreczeni vásár alkalmával, ajánlja készitményeit a' fő nemességnek és tisztelt közönségnek, —Árutára pesti vasárokon, az uj piaczon, bécsi utczában, Debreczenben pedig a' nagy bécsi főutczán van. Ujdon készültek: physicusok' számára, villanymérők 3—4 p. ftig; perpetuummobile physicai módon készitve 15 p. ft.; javitott fördő-készületek, Düchdeltől Bécsből 20 p. ft; ruha-kefék, fodrász- és zsebfésük, angol mosdó medenczék, öltöző asztalhoz szükséges tárgyak; mindenféle asztali eszközök, különnemű kávé-gépek, kannák, czukorko-sárkák, czukorhintók 's egyebek; főző-gépek vadászatkedvellők' számára 12 p. ftal; különféle gyergyatartók, lámpák, gyútógépek, füstölő lámpák, rajzszerek; mindenféle egyházi eszközök ezüstből, gyógyszereseknek való tárgyak; fehér es aranyozott kardok magnások számára, valódi arany és ezüst, úgy szinte fekete selyem, és szíjövek; dobos és kapus botok, vadászkések, új franczia üvegek; negyed órák nyílt művel pakfongból, úti és kép-órák, hang szerekkel; csupán hangszerek is kaphatók 22 ftal Olbrichtól; lószerszámokra való mindennemű eszközök Pesten Oláh A. Brudern b. házban, Budán Tischler G. Rácz-város fűutcza, szíjgyártóknál; étek-eszközök nagy társasági asztalokhoz költsönöztetnek Bécsben teendő megrendelések mellett. Hozzám intézendő megbizások' reményével hizelgek magamnak, 's legbuzgóbb törekvésem leend magamat a' honomban is annyi év óta élvezett bizodalomra, pontos szolgálat és valódi árúk által, mindig érdemesbé tenni, és minden megrendelést tüstént teljesiteni.

Minthogy haszonleső emberek az (ezüsthöz mindig hasonló) érczet, melly az egészségnek semmi esetre nem ártalmas, meghamisitják, felszólítatott a' raktár az ismertető jegyek' közzétételére. Valódi pakfongnak nem szabad ezüstözve lenni, ez igen nyútható és hajtható a' nélkül hogy eltörne; ellenben a' hamis mereven 's könnyen törik; mihelyt az ezüstözés lekopott, rőtbarnává vagy világos sárgaréz szinüvé lesz; a' valódit legjobb finom fahamuval nedvesen csiszolva tisztítani, és aztán kendővel megtörleni, igy ezüsthöz hasonló marad. Leginkább figyelmezni kell azon jegyre, mellyen „Pakfong-Frank" szók vannak világosan kinyomva.—

Frank Ferencz (3)

Hirdetmény.

(1)(111) A' nm. magyar kir. udv. Kamra' rendeletéből ezennel közhirré tétetik, hogy a' kir. 's koronai jószágokban ez év lefolyta alatt termesztett juh- és báránygyapju, melly részint Ó-Budára, részint pedig Pestre szallíttatott, eladásra tétetik-ki, és pedig:

a) az ó-budai koronai urodalombul;
36 mázsa juhgyapju, és
5 „ bárányggyapju;

b) a' diósgyőri koronai urodalombul:
50 mázsa juhgyapju, és
5 „ bárányggyapju;

c) az apatini uradalombul, mellynek juhai a' diósgyőri juhászatból származnak:
63 mázsa juhgyapju, és
6 „ bárányggyapju;

d) a' kulai urodalombul, hová a' bánság-túregyházi és arad-peregi juhászatok szállíttattak át:
44 mázsa juhgyapju, és
4 „ bárányggyapju;

Venni szándékozók illető ajánlatikat lepöcsételt és sajátkezüleg aláirott nyilatkozatokban nyujtsák-be legfölebb f. e. aug. 19eig a' magyar kir. udv. kamrai elnökséghez Budán, vagy az egész mennyiségre, vagy pedig az egyes urodalmak külön termesztményire nézve.

E' nyilatkozványt a' budai magyar kir. udv. kamrai főfizetőhivatala, vagy pedig a' pesti sóház bizonyitványával szükség ellátni, melly az illető bánatpénz lefizetésit tanusítsa.

Áll e' bánatpénz:
a) az ó-budai gyapjura nézve 400 forintbul,
b) a' diósgyőri „ „ 500 „ ,
c) az apatini „ „ 700 „ ,
d) a' kulai „ „ 500 „ ,

E' mennyiségeket vagy készpénzben, vagy statuspapirokban, csarnoki becsár szerint, tartoznak lefizetni a' vevők. Egyszersmind mindenki köteles lakását megnevezni nyilatkozatában.

E' nyilatkozatokat aug. 19kén külön e' czélra kinevezett választmány fogja felbontani, és azonnal szerződésre lépend a' legtöbbet igérővel, föntartván egyébiránt a' nm. magyar kir. udv. Kamra helybenhagyását, A' többi ajánlók pedig azonnal visszakapandják bánatpénzüket.

A' fönebbi határidő után érkezendő ajánlatok nem fognak tekintetbe vétetni, valamint azok sem, mellyek a' kimondott határzatoknak nem felelnek-meg

Az ó-budai gyapju az ottani tiszttartósági épületben áll, a' diósgyőri, apatini és kulai pedig a' pesti sóháznál, hol aug. 15ketül kezdve minden pillanatban megtekinthetni azt.

A' legtöbbet igérő a' szerződés aláirásakor 20 pCtig köteles a' bánatpénzt kiegészíteni az egész gyapjuárra nézve, melly mennyiség óváspénzül fog tekintetni, és az egész gyapjuárba számíttatni a' megvett mennyiség elvitetésekor, minek f. e. sept. 15eig okvetetlenül véghez kell menni.

Egyébiránt megjegyeztetik, hogy 2 pCtnyi rámérés engedtetik-meg, a' gyapjuzsákokat pedig vételár szerint tartozik megfizetni a' vevő.

A' gyapjut az illető vevők-meg fogják mázsálhatni az ó-budai gazdasági, vagy pesti sótisztség jelenlétiben. (3)

Csődület-hirdetmény.

(1)(15174)Marmarosban a' királyvölgyi sóaknа tisztségnél a' tisztviselők 11dik osztályába tartozó munkálatvezérlői hivatal megürült, kapcsolatban vagyon e' hivatallal 300 pengő forintnyi évdij, 10 öl tüzelő fa, 150 font só, 36 font fagygyú, szabad szállás, kert, és esztendőnként 24 pozsonyi mérő tisztabúza 1 ft. 45 kr. pengő pénzben kiszabott áron, 's ezek mellett 200 pengő forintnyi Cautionak kész pénzbeni, vagy legalább 3 pCent. metallique kötelezvényekbeni letétele.

A' megkivántató tulajdonságok e' következendők: jelességgel kitanult bánya-iskolai tudományok föld, és akna-mérés, tökélletes tudomány és gyakorlati ügyesség a' sóaknai épitészetben, számadásban, és fogalmazásban, 's végtére a' magyar és orosz, vagy legalább tót nyelvek tudasa.

Kik e' hivatalt elnyerni óhajtanák, ezennel felszóllittatnak: hogy szabály szerént elkészitendő folyamodó leveleiket, a' személyes tulajdonságaikat kimutató táblával együtt f. e. kisasszony hava 24eik a' marmarosi kir. kam. igazgatósághoz terjesszék, és azokban egyszersmind világosan kijelentsék: álnak-e az emlitett sóaknatisztség, vagy kir. kam. igazgatóság valamellyik tisztviselőjével. éspedig minő fokú vér-rokonságban vagy sógorságban (3)

Hirdetmény.

(1)(15175) A' n.mélt. magyar kir. udv. Kincstár határozása következésében köz hirré tétetik, hogy jövő 1840ik esztendőben eszközlendő ferenczvölgyi üveghutabeli épületek' felépitése tárgyában, marmarosban a' szigethi tisztartóság iró szobájában f. e. aug. 14én árverés tartatni, és az üveg hutának, 's hozzá tartozandó épületeknek nemkülönben egy törő malomnak, két üveg raktárnak, és hat lakházaknak felépitése a' legkevesebbet kivánónak által adatni fog.

A' fentebb érintett árverésnél minden vállalkozni szándékozó az árverés kezdete előtt 736 f. p.p. bánatpénz gyanánt letenni, 's azonkivül a' legkevesebbet kivánó törvényesen megerősitett kötelező levél által, melly ugyan az ő költségén intabuláltatni fog, legalább 2450 f. p.p. álló Cautiót bemutatni köteles; a' többi föltételek, nemkülönben az épitésbeli rajzolatok a' szigethi kamaralis épitő hivatalnál megtekinthetők. (3)

Haszonvételek.

(1) Szabadka sz. kir. városa részéről ezennel köz hirül tétetik, hogy következő kisebb királyi haszonvételek, u. m.: 1. Serfőzés, 2. Fogyosztási-adó (accisa), 3. Országos, és 4. héti vásárok, 5. Vanczaga, 6. Putris; 7. Tompai; 8. Zsedniki; 9. Deszkás; 10. Ludas városa részéről; 11. Ludas szeged városa részéről vendégfogadók; 12. az ugynevezett *Koscher wein*; 13. Tompai legelő; 14. Palits tó korcsmához tartozott 8 láncz föld. 15. Hat mészárszékek, jövő 1840ik évi feb. 3án a' legtöbbet igérőknek köz árverés utján haszonbérbe három egymásutáni évre kiadattnak, mire nézve haszonbérbe venni kivánók ezennel bánatpénzel ellátva illendően meghivatnak, a' kötelező feltételek jegyzői hivatalban mindenkor megtekinthetők lévén. (3)

Csődület.

(3) A' temesi kir. kincstári igazgatószéki ülnök Albrecht János 1sö juliusban meghalálozott, melly hivatalt megnyerni kivánóknak a' csődület megnyittatik azon hozzáadással, hogy folyamodó leveleiket legfeljebb 6 hét alatt, a' fennevezett Igazgató-székhez béadni igyekezzenek. (3)

Haszonbérleti hirdetmény.

(2) Tekintetes Földváry familia részéről köz hirré tétetik, hogy ns. Heves vármegyében kebelezett Czibakháza m.városnál a' Tisza vizén álló igen járatos hidjoknak vámszedési jussa, — 1840ik esztendő május 7től kezdve

több esztendőre, nyilvános árverés útján árendába fog adatni.—A' licitatio e' f. e. sept 16n Czibakházán lévén tartandó, erre az árendálni kívánók az illető bánatpénz' ellátásával meghivatnak. (3)

(2) Tüzi viz fecskendők műhelyének hirdetése.

Pesten az országuton 617dik szám alatt maga a' jelentő, 's a' műhely tulajdonosa közhiré teszi: hogy nála valamint eddig, ugy jelenleg s' ezután is készen találtatnak 3—16 akó vizet tartó fecskendők mellyek a' viz-sugárt szakadatlanul e' következő arányban lövellik ki: a) Egy három akót tartó hordozható fecskendő két ember által négy perczenet alatt 3 akó vizet 8 öl magasságra lövell, ennek ára 40 for. pengő pénzben. — b.) Egy négy akót tartó hordozható fecskendőt, belülről kibellelt, forgatható ércz csővel, és srófokkal, melly a' benne találtató vizet 10 öl magasságra lövelli 4 perczenet alatt, kerül 100 for. pengő pénzben.— c.) Egy hordozható 5 akós és egyszerü nyomószerrel, 's négy kerekü vasas kocsival 180 for. pengő pénzben. Továbbá találtatnak nála 6, 8, 10, 12, 14, 16 akó vizetartó kocsira helyheztetett fecskendők: mellyek a' vizet szakadatlanul e' következő arányban lövellik ki:

6 akót tartó 5 perczenet alatt 6 akó vizet, 10 ölre; ára 220 forint pengőben. — 8 akót, tartó 5 per. a. 8 akó v., 12 ölre; ára 240 for. p. — 10 akót tartó 5 per. a. 10 akó v., 14 ölre; ára 260 for. p. — 12 akót tartó 5 per. a. 12 akó v., 15 ölre; ára 280 for. p. — 14 akót tartó 5 per. a. 14 akó v., 16 ölre; ára 320 for. p. — 16 akót tartó 5 per. a 16 akó v., 17 ölre; ára 400 forint pengőben.

A' fentebb említett helyen mindennemü tüzi vizfecskendők megrendeltetése elfogadtatik, ugy nemkülönben mindenkor kész vizfecskendők is találtatnak, a' megrontsoltak pedig javitás végett elfogadtatnak. Pesten, juliusban 1839. *N. Remekházy Károly*,

a' fentebb emlitett tüzi vizfecskendők műhelyének tulajdonosa. (3)

Hirdetmény.

(3)(107) A' nm. m. kir. Kamra' rendeletéből hirdettetik, hogy f. e. aug. 19kén reggeli 9 órakor az óbudai igazgatósági irószobában:

a) Az óbudai régi serház és Hoffmannbök és Neumann felé urodalmi házak, 11 bolttal, 40 szobával, 21 konyhával, 4 kamrával 's pinczével, összesen 21 lakásra osztva;

b) Ó Budán kóserpálinka- és rosoglio-égetési és kimérési jog;

c) a' monostori urod. korcsma a' sz. endrei Dunakomp mellett, $6^{7}/_{16}$ hold szántófölddel 's szénáskerttel;

d) a' tótfalusi urodalmi korcsma a' váczi Dunakamp mellett $13^{4}/_{8}$ hold szántófölddel, 's $2^{1}/_{16}$ hold réttel;

e) a' bogdányi urod. bolt kereskedési joggal;

f) a' rétül használható kismarosi Dunasziget;

g) a' perbali korcsma és mészárszék $39^{5}/_{8}$hold szántófölddel, $6^{7}/_{8}$hold réttel, $^{3}/_{8}$ hold kender és $^{2}/_{8}$hold káposztás földdel;

h) a' vizsegrádi határban levő urod. kis szántóföld 's rét darabok, összesen $4^{6}/_{8}$ hold, — 3 egymásutáni évre, és pedig a' három ház f. e. oct. 1jétül, a' többi haszonvételek ellenben f. e. nov. 1jétül, nyilványos árverés utján bérbe fognak adatni. Bérleni kivánók bánatpénzzel 's egyéb szükségesekkel ellátva a' fen kitett helyre megjelenni hivatalosak, hol a' bérleti föltétek előre is megtekinthetők. (3)

Árverés lovak iránt.

(2) Gróf Hunyady Józsefgazdaság felügyelői hivatala közhirül adja, hogy f. e. sept. 3dikán délelőtti 9 órakor kezdvén Mezőkeszi Ürményhez közel lévő Pusztán Nyitra vármegyében 70 ló, és pedig: anyakancza; idei, egy-, két- és három-esztendős ménherélt- és kancza csikó a' többet igérőnek kész fizetés mellett eladatni fog. Ürményt, jul. 21kén 1839. (3)

Ürük árverése.

(3) Főméltóságú gyaraki Grassalkovich hg. uradalmai gazdasági Igazgatósága részérül köz hirré tétetik: hogy a' jövő augustus hónap 6kán fog Őrkényen 1500 darab ürü arverés utján a' legtöbbet igérőnek eladatni; a' venni kivánók elegendő bánatpénzzel a' fenemlitett helyre szokott reggeli órákban megjelenni illendően hivattatnak. Addig is pedig, az emlitett ürüket az egy negyed órányira fekvő, úgynevezett Vendelin majorban megszemlélhetni. (3)

Hiradás.

(2) A' nagyméltóságú magy. királyi helytartó Tanácsnak e' folyó 1839ik eszt. jun. hónapnak 18án 20331ik szám alatt költ kegyes parancso-

latjának következésében az egyházi javakhoz tartozandó Somlyó-vásárhelyi uradalom részéről a' tüskevári pinczében az e' folyó 1839ik eszt. legközelebb reánk jövő augustus hónapnak 7 és 8ik napjain tartandó nyilvános árverés útján 1000¼ akó jó szamatu 1830, 1834, 1836, 1837 és 1839ik, de ezek között legtöbb 1834ik esztendei termésü ó, és uj somlyai borok a' nagymtgu m. k. helytartó Tanács kegyes helybenhagyásának fentartása mellett hordónként, de hordó nélkül eladatni fognak,—a' venni szándékozók tehát foglaló pénzzel ellátva a' fentebb kitett helyre, és napokra ezennel illendően meghivatnak. Költ Somlyó Vásárhelyen julius 20án 1839.

Zsoldos János.
uradalmi helyettes tisztartó. (3)

Jelentés.

családatyák, anyák 's gyámoknak. Gyermek-tanitó-intézet.

(2) Alulirttnak van szerencséje ezennel mély alázattala't.cz.családatyáknak,anyáknak bárminemü rangból, valamint gyamoknak is, kiknek a' rájok bizott növendékeik' neveléséről gondoskodniok kell, tudtára adni, miszerint többoldalruli felszólítás következtében az eddigi Pesten fennálló 's dicséretesen ismert nőnevelő intézetét *férfigyermek-tanitó intézetté* változtatta át, mellybe gyermekek 's ifjak, kik tanulmányikat vagy nyilvanosan vagy magányan akarják végezni, felvétetnek. Szigoru 's tisztes nevelésről, valamint minden egyéb követelésekről, mellyek testi 's lelki neveltetésre befolyással birnak, alulirt kezeskedik. Körülményesb tudósitásokat ezirán személyesen, vagy az ide mellékelt czimmel ellátott levelek által is lehet alulirottal értekezhetni. Pest jul. 30án, 1839.

Lemouton B. János.
a' pesti kir. egyetemben az angol és franczia nyelvek tanitója.

(Czime: Lemouton B. János urnak, a' pesti kir. egyetemben a' franczia 's angol nyelv tanitójának. Fortunánál a' czukor-utcza végén, 666 szám alatt, a' botanicus kert' irányában. (6)

Hirdetmény.

(2) Budán a' sz. Gellért hegyén lévő, 's a' magyar királyi tudományos Egyetemhez tartozó Csillagvizsgáló torony épületében több rendbeli igazitások 's változtatások szükségesek, mellyekhez kőmives, kőfaragó, asztalos, ács, rézmives, festő, kútcsinálás, 's bémázolás felé munkák megkivántatók lesznek; ezen munkák az e' végett f. e. aug. 8ik napján délelőtti 10 órakor az emlitett csillagvizsgáló torony épületében tartandó árverés útján azokra fognak bizattatni, kik azokat legkisebb árért tartós, 's jó anyagokbol elkészíteni magokra felvállalandják. A'munkák minéműsége, és egyébb feltételek mellett ugyan azon Csillagvizsgáló torony épületében adatik felvilágositás. Költ Pesten jul. 30án 1839. (3)

(1) Néhai *Beregszászi Pálnak*, a' napkeleti nyelvek' nagy búvárjának's első nyelvtudósunknak következő két nevezetes munkája:

Über die Aehnlichkeit der hungarischen Sprache mit den morgenländischen, nebst einer Entwickelung der Natur, und mancher bishero unbekannten Eigenschaften derselben. Leipzig 1796. (214 *lap negyedrétben.*) *és*

Versuch einer magyarischen-Sprachlehre, mit einiger Hinsicht auf die türkische und andere morgenländische Sprachen. Erlangen 1797. (288 *lap nyolczadrétben.*)

Megszerezhetők a' *Hazai 's Külföldi Tudósitások' szerkesztő hivatalánál* zöldkert (Kohlbacher) utczában 498. szám alatt. Az elsőnek ára kötetlen 1 f. 24 kr. az utóbbinak 1 for. pengő pénzben.

Dunavizállás: julius 28án: 8' 5'' 9'''; 29én: 7' 11'' 0'''; 30án: 7' 6'' 6'''; 31én: 7' 5'' 6'''; aug. 1jén: 7' 6'' 3'''; 2án: 7' 7'' 3'''; 3án: 7' 10'' 0''';

Budai lotteria jul. 31kén. 58. 10. 81. 47. 28.

Pest. 1839.
Szerda August. 7én

HASZNOS
MULATSÁGOK.

11dik szám.
Második félév.

Az anya a' sirban.

(Németből.)

Egy jó anyát hideg sir' gyomra rejt,
Mindent mi földi ott alant felejt.

De három árva gyermeket hagyott,
Kikért hevült, mig vére megfagyott.

Két báj leánykát 's egy kis gyermeket
Hozzája a' tiszta szivből hiveket.

Mig ő beásva földben szendereg,
A' három testvér sirjához kimegy.

Az első testvér mély búban zokog,
És vérző szive tán hasadni fog.

A' másik sirna, könyet nem talál—
„O vígy anyámhoz, jótevő halál!"

A' legkisebb virágszálon motoz
„Ah nénikék, anyánk hol mulatoz?"

Midőn az első sir keservesen,
Mozdulni látszik anyja csöndesen.

'S midőn a' második halált ohajt,
Úgy látszik, a' halott is felsohajt.

'S midőn a' gyermek kérdést játszva tőn,
Elönti arczát forró könyözön. **S.**

Néhány szó a' gazdaság' körében.

(*Vége.*)

Öszvesittessenek tehát a' telkek, köttessenek örökös szerződések, mert a' köz jó kivánja, hol azt a' körülmények engedik, okvetetlenül, 's nem ha csak tetszik. Az örökös szerződéseknél, a' termések' minimumát szeretném meghatároztatni, melly a' rendes adó alól a' jobbágyságot részben felmentené, ellenkezőleg félek ne hogy az állandó adózás mellett egy az 1816ikhoz hasonló év tenkre jutassa az adózó népet. A' status-tudomány azon axiomáját: hogy semmitől semmit nem adózhat az adózó, — minden szerződés erején felül emeli a' közjó' feltétele. — A' maximumnak, midőn t. i. többet kellene viszont a' jobbágynak adózni, helyét nem látom, mert szerfeletti bőségnek, csak a' régi krónikákban találjuk nyomdokait 's a' kánaáni fürtök igen meg aszúdtak.

De elbocsátom e' részbeni gondolatim' fonalát, mert lenne ki szerénytelennek nyilvánitna, pedig én elsőséget engedek mindenkinek felettem, egyedül a' hazaszeretetben nem, de ép ez az, melly őszinteséget parancsol. Mielőtt félre tenném kezeimben nyugvó hazai törvényinket, mellyeknek nagy tömegében siker nélkül keresém gazdaságunk védtörvényeit, szeretnék egy két hurt megpenditni, de érzem hogy azok hatalmasb karra várnak. Nem csüggedek azonban, 's korunk' józan szellemében bizva, reménylem jő, jőni kell az időnek, midőn megszün a' nagy sokaság a' tárgyak egyedüli külfényének tömjénezni 's az idő lelkének vezérlete alatt, reá találand a' köz jólét' azon forrására, melly noha szakadatlanul árasztja jótékonyságát, azt lárma nélkül titkon érezteti, 's e' forrás —az értelmes gazdaság.

Illyes gondolatok között lepett meg engem tisztelt olvasó azon kedves hir, mi szerint lelkes férfiak egyesülete ált öszve, melly Pesten értelmes gazdasági intézetet törekszik állittani. Szeretek e' részben könnyen hivő lenni, csak hogy vágyaimat némileg megnyugtathassam, mindazáltal e' hir valósulta sem képes még ohajtásimat teljesen kielégitteni 's aggodalmaimat megszüntetni, mert én nemzeti értelmes gazdaságot ohajtok, mellyben az elmélet az utánzó gyakorlattól kisértetve tanittasson, elrendezése 's fenntartása felett nemzeti ügyelet őrködjék 's ez intézetet én a' természet' mezején 's igy nem városban, nem Pesten ohajtom fel állittatni. —

Czél 's köz jóra hatás lévén eldöntője azon kérdésnek: érdemli e' valamelly tárgy hogy azt a' nemzet magáévá tegye? kérdem: nem közvetlen érdekli e' haza jóllétét gazdaságának virágzása 's igy e' körű intézete is? Ugy vélem szerénytelen lennék, ha a' mivelt közönség előtt a' puszta kérdésen tul ereszkedném. Nemzeti intézetet kivánok tehát, már azon okból is, mert ez az intézet az, melly csak akkor felelhet meg czéljának ha nem egyesek, de a' nemzet' közvetlen pártfogói paizsa alatt áll, mert nagy áldozatot kiván, millyet egyedül a' nemzet nyujthat önnön magának. Az elmélet egyedüli állásában csak puszta csontváz lévén, életet annak egyedül a' gyakorlat adhat. Ám de a' gazdasági elméleteknek gyakorlat általi életbe hozatása 's az illető kérdéseknek tettleges megfejtése, gyakorta nagy jövedelmek koczkáztatását kivánja áldozatul, 's ép ezért maradnak sok, például a' termés változtatás' kérdései homályban, mivel igen kevesen vagynak kik a' közérdeknek saját érdeküket készek feláldozni. Magok az intézetek védurai, kikről leginkább feltehetnők, hogy e' részben semmit el nem mulasztandnak, terhelve egyébként is alkotmányuk körülti költségeikkel jövedelmeik nagy részét koczkáztathatják*) 'S innen ered azon visszás körülmény hogy az intézet' nevendékei, más rendszert látnak az intézet falain kivül, mint a' millyet elméletikép legczélirányosbnak hallanak lenni a' tanitáso-

*) Háladatlan lennék Keszthelyi georgiconunk' dicső alapittójának hamvai iránt, ha meg nem emliténém, hogy ő e' részben mindent elkövetett, a' termés változtatás 's fenforgó gazdaság kérdéseinek eldöntésére nagy mennyiségü földet hasitattván ki.—

kon, mi egyedül bizodalmatlanságot szülhet bennök. Ellenben a' nemzet megteheti azon reá nézve csekély áldozattal, mert mi vérző seb egyesekre, nem az egyszersmind az egyetemes nemzetre nézve. Sajátittana ki tehát nemzetünk annyi birtokot gazdasági intézetének, hogy annak egy nagyobb része az intézet' fenntartására jövedelmezhetne, mig csekélyebb része arra lenne szánva, hogymi az intézetben tanitatnék, azt a' nevendékek azon a' gyakorlat által tapasztalhatnák igazoltattni, vagy megczáfoltattni. Az egyéb gazdasági ipar-ágakat is mint a' juh tenyészetet, pálinka ser-főzést is czélszerűebben adhatnák elő az illető tanitók ott, hol ezeknek üzésében a' magános érdekek a' czélszerű 's hasznos fogásokat titok leple alá nem rejtené, minek természetes következése, hogy a' buvárkodó gyakornokok kéntelenek megelégedni azzal, ha kérdéseikre az illy helyeken kitérő vagy valotlan feleleteket kapnak—expertu... Elkerülhetetlenül szükséges továbbá hogy egy illy intézet gazdasági muzeummal birjon. De mint ezt csak a' nemzet teheti, tul az egyes bár legbuzgóbb hazafiak hatalom körén, 's ha az alapittók mindent elkövettek is, mint már egyszer említém, ki áll jót érette, hol nem szül gyáva nyulat lybia' parducza?—

'S mi legfőbb akadály nemzeti vállalatink körül? a' pénzhiány 's álmos közömbösség, e' vállalatban ugy látszik—tellyesen elenyészik, mert lényegesen hat egyes hazánkfiai, különösen pedig tehetős birtokosink nem egyedül hazafiui—de magános érdekeire is, mert ki ohajtja jobban, mint hazánk nagyai, hogy hazánkra 's igy az birtokaikra is terjedjen az értelmes gazdaság' szilárd teremtő ereje?—Pedig mig a' dusak, myrrhával áldoznának, a' szegények sem késnének fillérjeikkel megjelenni. 'S mit nem lehetne várnunk a' gazdasági ügyben mindenkor atyáskodó kormányunktól is.—A' felügyeletet illetőleg legfensőbb őre egy nemzeti intézetnek ki lehetne egyébb, mint a' nemzeti? De fenntartatván e' legfensőbb őrködési jog ez intézet közvetlen kormányzása, tán az illő figyelembe vett 's törvény oltalma alá esendő hazai gazdasági egyesületünkre bizatatthatnék. Helye az intézetnek a' távolsági arány tekintetéből is Pest lehetne. Ki kérdhetné mi nyelven óhajtanám az illető előadásokat. *)—

Bocsánat tisztelt olvasóm! ha messze ragadtak álmaim. Reménylem jő az idő midőn erőtlen szózatom felett egy hatalmas szó fog felemelkedni 's én ez álomból valóra ébredvén e' biztos reménnyel üdvezelhetem a' kellő sugárt: Virrad, 's magyar hazánkra egy szebb jövendő vár!

Major Pál.

*) Sajnos hogy Keszthelyen nagy részben még most is latin nyelven adattnak elő a' tudományok. Az idő nem vár, haladjunk!—

Nem nekünk való.

(Eredeti beszély.)

Születés, házasság és halál: ezek az emberi lét legfőbb pontjai. Az első és utósó a' sorstól, a' középső magunktól függ. Az első nagy befolyásu a' földi, az utósó a' sirtuli létre: a' középső e' földön is alkothat mennyet vagy poklot.

Teljes kort érvén, mennyet kerestem én is a' házasságban.—Tapasztaltam, milly nagy hibákat követ el némelly házasulandó: alig pillant meg egy sorsához és nem sorsához illő leanyt, tüstint kérőket küld hozzá, és sokszor rózsa fejében töviset vagy kosarat kap. Az első holtáig kinozza, a' második gúny szégyen-'s pletykatár; 's ha gyakran fonatik a' nőtelen karjára, az egész vidék leányai azt fonnak számára, 's reménye lehet a' tisztes agglegényi czimet sirjába vihetni. Némelly okosbak a' kérőt tisztet hiv levelükre bizzák, de szinte balgatagul; nem ösmerik ezek a' némberek gyöngyéjit. Szépeink ritkán hallgathatják el, a' mi érdemükre válik: már pedig a' kérők száma mintegy mérlege érdemöknek. Susikához tavaly farsangkor volt először szerencsém, 's fülig belé szerelmesedtem. „De valljon szeret e ő is?" ez volt előttem a' legnehezebb problema, mellynek megfejtéséhez még csak fogni sem mertem; mert—most már megvallom—szemérmes valék, mint akár melly kisasszony, 's bátortalan mint sok szerelmes. Soha sem kecsegtetém magamat diadal reményével, hanem mindig veszthetés lehetségével. „Hát ha rosz választ kapok?" ez forgott mindig eszemben; 's kész voltam inkább tűrni mint minden reménytől megválni, talán kétségbeesni. Azonban repült az idő, kitől milyen szárnyakkal 's végre is el kelle magamat szánnom; 's forduljon bár jóra vagy balra, kezembe vettem a' koczkát a' sors asztalára vetendő, azaz: házasulni készültem. Kérőre vagy levélre nem mertem bizni üdvömet, hanem be fogattam, 's a' csudatermészetü Kórogi táblabiróhoz, Susikám atyjához hajtaték.—Behajtaték a' kapuhelyen (mert az alföldi vendégszerető házaknak nincs is kapujok, vagy mindig tárva áll) tehát behajtaték a' folyosó elé. Táblabiró urat ott leltem. Ő köszöntésimre nem is ügyelve, cselédit kiáltá elő, 's bámulva láttam mind a' négy kocsi kerekemet padlásra vitetni.

„Honnét jöttök, fijam?" kérdé aztán kocsisomtól.

„Nadájósrol." viszonzám kocsisommal együtt, a' kérdést magamra értvén.

„Nadájosról?—Ne jártasd a' fakókat (folytatá kocsisomhoz szeszélyessen) látod, az istenadták mint éheznek; kösd be 's étesd szegény párákat, otthon, tudom, úgy is szalmán tengődnek." Ekkor felém fordult, összecsókolt és szobájába vezetett. „Micsoda szél hajtott hozzánk öcsém? (mondá Korogi) Minek tulajdonitsam, hogy illy váratlanul lepsz meg? Nos tu-

dom istenem, nem is szököl el egy pár hétig. Hogy a' gazdaság, öcsém? neveltél tinókat? járatsz-e ujságot?—De tüzes a' lelke! hogy megnőttél! de már meg kell házasodnod. Ne is szólj, meg kell házasodnod!"

Éppen szólni akartam és Susikát megkérni, midőn következő szavai ismét elvevék bátorságomat: „Öcsém, magam leszek kérőd. Holnap reggel D-be megyünk leánynézőben; ott minden ösmerős házaimnál bemutatlak. Annyi ott a' leány, mint nád a' réten szőke, barna, kövér, sovány, pozsgás, sáppadt, szép, csuf, gazdag, szegény---"

Most kellett volna megmondanom, hogy Susikáért jöttem; de Kórogi ur szavai lezárták ajkomat. Ő D-be kivánt vinni leánynézőbe! mit jelentett ez mást mint hogy eszibe sincs Susikát velem párositni?

Susika lépett be ártatlan zavarral. Mint megszépült azóta is! Szegényke nem is fogadhatá üdvézlésemet; atja piros arczát vérszinre csippentve megszakasztá szavaimat: „Kedves Susikám, ezen urfi házasulni akar, holnap leánynézni D-be viszem."

„Hah, száz ördög szól uram bátyámból!" gondolám magamban 's boszúláng futotta arczomat. De reméljek-e? Susika is elpirult; 's mint látám máskor szelid sugárzata szeméből haragoeska villogott; utóbb mintha ragyogó harmat csepek is rezegtek volna hoszú barna szempilláin; de egy perez mulva már eltünt a' szobából.

Kórogi ur billiard-szobájába hurczolt, 's itt három unalmas óráig, azaz a' vacsoráig, mindig vesztve, lelketlenül lökdöstem a' tekéket, 's hallgattam a' csuda természetü táblabiró zsembeskedését, kiminden feltételkor leczkéző tekeőrré lett inasát. Végre vacsorálni hittak, 's megszabadultam e' kinzó asztaltól, 's egy másikhoz ültem éppen Susika mellé, tehát most már a' gyönyör asztalához. Több vendéghez is vala itt szerencsém, a' falu nadrágosaihoz, kikhez azonban, ha jól emlékszem, egy áldott szót sem szóllék; szomszédném egészen elfoglalta szememet fülemet, lelkemet pedig a' mennyország 's eszemet a' szív.

A' vacsora elmult. Kórogi többi vendégeit az oldalszobába tessékelé, 's magamra hagyott Susikával. O mint kivántam a' farsangi ösmeretséget megujitani! de szólni most sem volt bátorságom. Sokáig csak irultam-pirultam. Jól tudtam hogy most volna ideje megvallani szerelmemet, de nem találtam szavakat; nagyon szépet szerettem volna mondani, és éppen azért semmit sem mondtam. Igy jár az ember! Tiz esztendeig tanuljuk tanuljuk az oskolákat, 's bennök sok szépet, sok jót; tudós professoraink előtt bátran elmondjuk, ha tudjuk, leczkéinket: 's im leány elé kerülve, nem vagyunk képesek kimagyarázni, a' mit esztendőkig érzettünk. Végre elszánva magamat, megragadám kezecskéjét, mellemhez szoritám; eszméletlenül mondám e' szót: „szeretem!" 's kirohantam a' szobából. Késő jutott eszembe, hogy a' választ is be kellett volna várnom. Más nap D-ben ebédeltünk Kórogi urral. Ebéd után Korógi ur áldozatként hurczolt ide 's tova leánynézőben. Hogy szabaduljak megbecsülettel mindenünnen, hogy Susikám birásához mint egy következés gyanánt juthassak? én most csak ezen törtem a' fejemet.

Kórogi előbb is Vilmához vezetett. Itt fényes társaságot leltünk, melly hadi tisztekből állott. Kórogi a' házi asszonnyal mulatott, én Vilma körében ültem Vilma pompás mulattató volt, 's tartá fel a' beszédfonalát, 's mindnyájunkat egyiránt belé szött. Én Vilmának nem erényeit, hanem hibáit kémlelém, hogy az öreg urnál fontos kifogásokat tehessek—'s o, mi könnyen találtam. Kórogi felállott, 's bucsút vettünk. Az asszony vizsgán tekintgetett rám, 's tetétől talpig élesen megmért. Mindjárt tudtam mit jelent ez: 's tán el is pirultam, az asszony rám mosolygott.

„Hogy tetszik Vilma? (kérdé az öreg) ő mondhatom különben derék leány, de hibái is vannak, Primo, szinte emlékezem rá Vilma nem mái csirke, huszonnyolczba jár biz ő. Pedig ugy-e nem tetszik meg rajta? Már pedig, öcsém én nem javaslom, hogy nálad idősbbel köss szövetséget; az illy idősbek rövid korig maradnak menyecskék, hamar elvénülnek, aztán mi öröm van bennök?"

Sinte megesókolám urambátyámat, soha sem mondott okosabbat. Hogy annál nyomosabbá tegyem észrevételét, ezt adám hozzá: „Aztán, ha szemeim nem csalnak, Vilma festi magát, és pedig mind fejérre, mind pirosra; már pedig akár festett leányt venni nőül, akár paripák sötétben, akár posztót estve gyertyánál, keztyűben, mindenkép csalástól félhetni! Kitudja, mi van az álarcz alatt? szeplő-e? fekete vagy sáppadt arcz-e?"

„De harmadszor, öcsém: Vilmához sok katona jár, 's hol ezen hadfijak táboroznak, nincs ott kelete a' polgárinak. Ha megkéred, hozzád megy, de egy pár hónap mulva bálokat adsz, 's kik lesznek vendégeid? katonák; félesztendő mulva csak ebédkor látad nődet; esztendő mulva üres az erszényed, 's kettő mulva concursualis pert kezdenek hitelezőid. Öcsém szeretlek, 's azért megmondom az igazat; késő panaszkodni, midőn a' kása már megégette szánkat."

„Utósó betüig igaz, uram bátyám! Vilmában sok a' hiba. Sőt negyedszer, ő igén kaczér, éjjel-nappal félteni való, ámbár a' liliom is fekete éjjel. Szóval, Vilma egy általa kedvelt katonának, de nem nekünk való."

Babetnél semmi társaság sem volt: annyával üldögélt egyedül, és kötöttek. Magyarul köszöntém e' babácskát, 's francziául válaszolt. Itt készen voltam a' kifogással. Mamácskája beszélt magyarul, neve is törzsökös magyar családé volt, de kisasszony nem

tudá édes anyai nyelvét! Mint később hallám, a' mamácska szemei előtt a' miveltséggel minden honi ellentét vala; azért egyetlen szülöttét is franczián Babetnek nevezé. A' honi nevelést szükkörünek gondolá, azért a' kis Babettet négy éves korától külföldön nevelteté igy Babet a' külföldnek nevelten, de honjának neveletlenül tért haza. Látogatásunk öt perczny hallgatás volt. A' madame megemlité, milly kár, hogy ifjaink nem tudják a' franczia nyelvet; hogy e' miatt egy finom soupeban vagy assambleban sem jelenhetnek meg.—Mind ezt nyeltem!

„Hogy tetszik Babet? (kérdé Kórogi.) Ő nevelt 's jámbor viseletü, de igaz mondás nem emberszóllás neki is vannak hibái. Pro primo; ő olly külföldi posztó, mellynek csak gyapja hazai. Még magyarul sem tud! Hunnia leánya; Árpád' maradéka! Hogy mutatnád be magyar rokkonidnak? hogy lehetne ő szelid anya jobbágyidnak, ha velök szólni sem tudna? Micsoda tátosakat nevelne fijadul? Aztán magad is miként szollnál vele? előbb mindkettőtöknek a' váczi stket-néma intézetben kellene tanulnotok, hogy jelek által megértsétek egymást.“

„De mi több urambátyám! soha sem láttam kényesebb babát még hozzánk sem szólt.“

„'S ha szólla is, ki a' manó értette volna? — De tertio, öcsém, olly bus, mint a' hal a' szárazon ugy látszik minden kedvét külföldön hagyta; pedig ha már pártában is olly kedvetlen, hát majd a' ház gondjai alatt? egész élted unalom lenne, pedig a' szomszédba járni igen fér a' jó magyar szivéhez. A' lyánka, nem mondom, hogy kaczér, de vig, pajkos, gyermekes, szerető legyen, mint őzecske; hagyák ők a' szomoru képet koplaló iróinknak.“

„Szóval, úgy-e, urambátyám, ő egy külföld majmának, de nem ide az alföldre 's nem nekünk való.“—Itt szinte kaczagtam: Kórogi, ki leánynézőbe hordozott, ő festegeté a' leányok hibáját, de ezt zsémbeskedő természetének, vagy jó akaratának tulajdonitám.“

Judithoz vitt vezetőm. Az inastól megértők csak a' kisasszonyhoz lehet szerencsénk. Az első szobában kopogtattunk, senki sem válaszolt. Láb új hegyen bementünk. A' belső szobában Juditot irni láttuk. Mely ábrándozásban jöttünket észre sem vette. Nem akartuk háborgatni, vártuk, mig eszmélt. A' mint láttam, verseket irt, 's ujjai mozgásából itélve, lábakra. Im csudánkra, félre tevé a' tollat, 's az elkészült költeményt olvasá fel. Tartalma a' hazáról a' szivhez szóllott, a' rimek csengése bájosan hatott fülembe, 's olly kedves olvasót még nem hallék. Kórogi fülembe sugta, hogy Judit költőné, 's nyomtatásban is jöttek ki mar versei álnév alatt; az álnevet már elfelejtettem. Végre Kórogi szóllott: „Hogy vagy, mint vagy, hugocskám? egészen elmerültél az átkozott verselésben.“ Juditt kevéssé megzavarodott, de méltóságos illedelemmel fogadott 's lelkesen mulattatott. De még sem volt ő Susika, a' szép alföldi leányka!—Mi természetesen verseit dicsértük, 's ő szerényen hallgatott.

„Judit szép és lelkes magyar leány (mondá távoztunk után az öreg) jó társalkodó: felőle roszat az irigység sem mondhat, és minden hibája először és utószor a' tudósság! tisztelet becsület a' müvészetnek, de nem gazdasszonynak, nem anyának való. Az illy tudós asszonyok félelmesek is, könnyen kiforgatják sarkából eszünket, 's előbb utóbb papucs alá vesznek pedig a' kalap jobban illik—főkép itt alföldön—a' házi ur fejére. 'S ritka tudós asszony jó gazdasszony, engedelmes feleség, és hiv anya; ezen fajnak mindene csak a' vers, csak a' köny.“

„De, secundo, urambátyám! Judit nekem nem tetszik, arcza kissé kövér.“

„Szóval, öcsém, ő városra lelkes költönek való, de nem neked falusi gazdának.“

Emiliának csak szüleit leltük a' szobában. Atyja tisztes magyar ur, egyenes szivéről az egész megyében ösmeretes; anyja férjének mint egy mása, a' magyar jó házi asszonyok példánya lehetne. Elfogadtatásunk nem feszes, magyar barátságos volt. Az ur öccsének fogadott, 's össze-visszacsókolt. „Hol Emilia?“ Kérdé Kórogi volt oskolatársától. „A' kertben foglalatoskodik.“ lőn a' válasz. „Lepjük meg a' kis gazdasszonyt.“ mondá Kórogi, 's a' kertbe mentünk. Emilia éppen apró libácskákat étetett. Meglátva minket, elhagyá foglalatosságát, 's hozzánk csatlakozott. Szép volt ő, 's legvirágzóbb korában; jó gazdasszony 's egyedül erről tudott beszélni, más tárgyban csak nem vagy igen volt válasza. E' libácskákat étető angyalkát a' világ libának nevezné.

„Hogy tetszik Emilia? (kérdé urambátyám) ő csinos és szép leányka, jó gazdasszony, de szerfelett együgyü. Ha e' hibája nincs, jobbat soha sem vihetnél ősi fészkedbe. De miveltebb falusi gazdának olylyan feleség kell, ki a' konyhában és társalkodásban egyiránt otthon legyen. Nem mondom én, hogy a' leány tudós 's költői lelkü legyen, teszem, mint Judit, de még is birjon némi olvasottsággal és társalkodással, különben unalmas vele az élet. Ettől bátran alhatol, éji zenék nem zavarják álmodat, de kerüli is minden házadat 's vendége hébehoba sem látsz; mi pedig nagyobb gyönyöre a' falusi magyarnak, mint a' vendéglés? A' nő legyen hü, de tessék másnak is. És az illy együgyüek többnyire szerelemféltők is, mi a' házi béke sirja, 's a' férjnek pokla szokott lenni. Sőt néha:—lassu viz partot mos!“

„Ugy van urambátyám! lassu viz partot mos! —De hogy igazat szoljak, Emilia azért sem tetszik, mert arcza kissé sovány. Szóval: ő egy világ elől odujása buvó mokánynak, de nem nekem való!“

(Vége következik.)

11. sz. Pest, Második **HIRDETÉSEK.** August. 7én 1839. félév.

Hirdetmény.

(2)(111) A' nm. magyar kir. udv. Kamra' rendeletéből ezennel közhirré tétetik, hogy a' kir. 's koronai jószágokban ez év lefolyta alatt termesztett juh- és bárányugyapju, melly részint Ó-Budára, részint pedig Pestre szállíttatott, eladásra tétetik-ki, és pedig:

a) az ó-budai koronai urodalombul;
36 mázsa juhgyapju, és
5 „ bárányugyapju;

b) a' diósgyőri koronai urodalombul:
50 mázsa juhgyapju, és
5 „ bárányugyapju;

c) az apatini uradalombul, mellynek juhai a' diósgyőri juhászatból származnak:
63 mázsa juhgyapju, és
6 „ bárányugyapju;

d) a' kulai urodalombul, hová a' bánság-túregyházi és arad-peregi juhászatok szállíttattak át:
44 mázsa juhgyapju, és
4 „ bárányugyapju;

Venni szándékozók illető ajánlatikat lepöcsételt és sajátkezüleg aláirott nyilatkozatokban nyujtsák-be legfölebb f. e. aug. 19eig a' magyar kir. udv. kamrai elnökséghez Budán, vagy az egész mennyiségre, vagy pedig az egyes urodalmak külön termesztményire nézve.

E' nyilatkozványt a' budai magyar kir. udv. kamrai főfizetőhivatala, vagy pedig a' pesti sóház bizonyitványával szükség ellátni, melly az illető bánatpénz lefizetését tanusítsa.

Áll e' bánatpénz:

a) az ó-budai gyapjura nézve			400	forintbul,	
b) a' diósgyőri	„	„	500	„	„
c) az apatini	„	„	700	„	„
d) a' kulai	„	„	500	„	„

E' mennyiségeket vagy készpénzben, vagy statuspap'rokban, csarnoki becsár szerint, tartoznak lefizetni a' vevők. Egyszersmind mindenki köteles lakását megnevezni nyilatkozatában.

E' nyilatkozatokat aug. 19kén külön e' czélra kinevezett választmány fogja felbontani, és azonnal szerződésre lépend a' legtöbbet igérővel, föntartván egyebiránt a' nm. magyar kir. udv. Kamra helybenhagyását, A' többi ajánlók pedig azonnal visszakapandják bánatpénzüket.

A' fönebbi határidő után érkezendő ajánlatok nem fognak tekintetbe vétetni, valamint azok sem, mellyek a' kimondott határzatoknak nem felelnek-meg.

Az ó-budai gyapju az ottani tiszttartósági épületben áll, a' diósgyőri, apatini és kulai pedig a' pesti sóháznál, hol aug. 15ketül kezdve minden pillanatban megtekinthetni azt.

A' legtöbbet igérő a' szerződés aláirásakor 20 pCtig köteles a' bánatpénzt kiegészíteni az egész gyapjuárra nézve, melly mennyiség óváspénzül fog tekintetni, és az egész gyapjuárba számíttatni a' megvett mennyiség elvitetésekor, minek f. e. sept. 15eig okvetetlenül véghez kell menni.

Egyébiránt megjegyeztetik, hogy 2 pCtnyi rámérés engedtetik-meg, a' gyapjuzsákokat pedig vételár szerint tartozik megfizetni a' vevő.

A' gyapjut az illető vevők-meg fogják mázsálhatni az ó-budai gazdasági, vagy pesti sótisztség jelenlétiben. (3)

Hirdetmény.

(1) A' nagymélt. magy. kir. udv. Kincstár rendeletéből ezennel köz hirré tétetik, hogy sz. k. Pozsony városban, az ottani megürült nagyprépostsághoz tartozó curia, melly 18 szobából, 10 konyhából, kamra, pincze, húsmérő 's vágó szek és húskamrából, istállóból 8 marhára, kúttal ellátott udvarból, gyümölcsfákkal beültetett, 4040 □ ölnyi mulató 's veteményes kertből áll, — minden nemü italok' és hús mérésének korlátlan jogával együtt, folyó évi sept. 29től kezdve 3 egymásutáni évre, a' pozsonyi kir. sóhivatalnál f. e. aug. 22kén tartandó nyilvános árverés' utján, a' legtöbbet igérőnek haszonbérbe fog adatni. Bérleni szándékozók tehát 90 p. ft bánatpénzzel ellátva, délelőtti 10 órakor jelenjenek-meg a' kitűzött napon és helyen, hol a' szerződési föltételek addig is naponként megtudhatók. (3)

Kos-eladás.

(1)Jövő Pesti János fejv. vásár alkalmával méltóságos gróf Hunyady József juh-nyájából különféle hagó kosok üllői útczában a' köztelken szabad kézből eladandók lesznek. (3)

Csődület-hirdetmény.

(2)(15174)Marmarosban a' királyvölgyi sóakna tisztségnél a' tisztviselők 11dik osztályába tartozó munkálatvezérlői hivatal megürült, kapcsolatban vagyon e' hivatallal 300 pengő forintnyi évdij, 10 öl tüzelő fa, 150 font só,

36 font fagygyú, szabad szállás, kert, és esztendőnként 24 pozsonyi mérő tisztabúza 1 ft. 45 kr. pengő pénzben kiszabott áron, 's ezek mellett 200 pengő forintnyi Cautionak kész pénzbeni, vagy legalább 3 pCent. metallique kötelezvényekbeni letétele.

A' megkivántató tulajdonságok e' következendők: jelességgel kitanúlt bánya-iskolai tudományok föld, és akna-mérés, tökélletes tudomány és gyakorlati ügyesség a' sóaknai épitészetben, számadásban, és fogalmazásban, 's végtére a' magyar és orosz, vagy legalább tót nyelvek tudása.

Kik e' hivatalt elnyerni óhajtanák, ezennel felszóllittatnak: hogy szabály szerént elkészitendő folyamodó leveleiket, a' személyes tulajdonságaikat kimutató táblával együtt f. e. kisasszony hava 24eik a' marmarosi kir. kam. igazgatósághoz terjesszék, és azokban egyszersmind világosan kijelentsék; álnak-e az emlitett sóaknatisztség, vagy kir. kam. igazgatóság valamellyik tisztviselőjével. éspedig minő fokú vér-rokonságban vagy sógorságban (3)

Hirdetmény.

(2)(15175) A' n.mélt. magyar kir. udv. Kincstár határozása következésében köz hirré tétetik, hogy jövő 1840ik esztendőben eszközlendő ferenczvölgyi üveghutabeli épületek felépitése tárgyában, marmarosban a' szigethi tisztartóság iró szobájában f. e. aug. 14én árverés tartatni, és az üveg hutának, 's hozzá tartozandó épületeknek nemkülönben egy törő malomnak, két üveg raktárnak, és hat lakházaknak felépitése a' legkevesebbet kivánónak által adatni fog.

A' fentebb érintett árverésnél minden vállalkozni szándékozó az árverés kezdete előtt 736 f. p. p. bánatpénz gyanánt letenni, 's azonkivül a' legkevesebbet kivánó törvényesen megerősitett kötelező levél által, melly ugyan az ő költségén intabuláltatni fog, legalább 2450 f. p. p. álló Cautiót bemutatni köteles; a' többi föltételek, nemkülönben az épitésbeli rajzolatok a' szigethi kamaralis épitő hivatalnál megtekinthetők. (3)

Haszonvételek.

(2) Szabadka sz. kir. városa részéről ezennel köz hirül tétetik, hogy következő kisebb királyi haszonvételek, u. m.: 1. Serfőzés, 2. Fogyosztási-adó (accisa), 3. Országos, és 4. héti vásárok, 5. Vanczaga, 6. Putris; 7. Tompai; 8. Zsedniki; 9. Deszkás; 10. Ludas városa részéről; 11. Ludas szeged városa részéről vendégfogadók; 12. az ugynevezett *Koscher wein*; 13. Tompai legelő; 14. Palits tó korcsmához tartozott 8 láncz föld. 15. Hat mészárszékek, jövő 1840ik évi feb. 3án a' legtöbbet igérőknek köz árverés utján haszonbérbe három egymásutáni évre kiadattnak, mire nézve haszonbérbe venni kivánók ezennel bánatpénzel ellátva illendően meghivatnak, a' kötelező feltételek jegyzői hivatalban mindenkor megtekinthetők léven. (3)

Hirdetmény.

(3) Budán a' sz. Gellért hegyén lévő, 's a' magyar királyi tudományos Egyetemhez tartozó Csillagvizsgáló torony épületében több rendbeli igazitások 's változtatások szükségesek, mellyekhez kőmives, kőfaragó, asztalos, ács, rézmives, festő, kútcsinálás, 's bémázolás felé munkák megkivántatók lesznek; ezen munkák az e' végett f. e. aug. 8ik napján délelőtti 10 órakor az emlitett csillagvizsgáló torony épületében tartandó árverés útján azokra fognak bizattatni, kik azokat legkisebb árért tartós, 's jó anyagokbol elkésziteni magokra felvállalandják. A' munkák minéműsége, és egyébb feltételek mellett ugyan azon Csillagvizsgáló torony épületében adatik felvilágositás. Költ Pesten jul. 30án 1839. (3)

Hiradás.

(3) A' nagyméltóságú magy. királyi helytartó Tanácsnak e' folyó 1839ik eszt. jun. hónapnak 18án 20331ik szám alatt költ kegyes parancsolatjának következésében az egyházi javakhoz tartozandó Somlyó-vásárhelyi uradalom részéről a' tüskevári pinczében az e' folyó 1839ik eszt. legközelebb reánk jövő augustus hónapnak 7 és 8ik napjain tartandó nyilvános árverés útjan 1000¼ akó jó szamatu 1830, 1834, 1836, 1837 és 1839ik, de ezek között legtöbb 1834ik esztendei termésü ó, és uj somlyai borok a' nagymtgu m. k. helytartó Tanács kegyes helybenhagyásának fentartása mellett hordónként, de hordó nélkül eladatni fognak,—a' venni szándékozók tehát foglaló pénzzel ellátva a' fentebb kitett helyre, és napokra ezennel illendően meghivatnak. Költ Somlyó Vásárhelyen julius 20án 1839.

Zsoldos János.
uradalmi helyettes tisztartó (3)

Pest. 1839. HASZNOS MULATSÁGOK. 12dik szám.
Szombat August. 10n Második félév.

A' vasutakról.
(Vége.)

Ausztria 's Németország többi része általányosan mondhatni közönbösséggel viseltetének a' vasutak iránt. Apróbb statusokban, például Szászországban, a' kormány ha nem közvetlen maga, de elősegélé egyesek ügyekezetét. A' szabad városok, Hamburg, Lübeck, Brema áldozatokkal is készek volnának vasut-épitésre, de a' szomszéd hatalmak által korlátoztatnak. Egy Lübeckből Hamburgba vezető vasut tán Európára nézve a' legnevezetesb volna rövidségét tekintve. — Oroszország a' vasuti első probákat úgy látszék nagy kedvvel fogadá. Köztudomás szerint Varsóból Krakkóba az ausztriai Ferdinand északi vasuttal összeköttetésbe jövő pályát akará felállitatni, melly azonban füstbe ment. Ha ezen roppant birodalom pénzét a' most már épen nem alkalmazható politicája szerint nem ölné katonaságába, 's inkább vasut épitésre, akkor tulajdon birtokán több 's biztosabb nyereséget aratna, mint tán az egész világ meghoditásával. Nagy Péter egykor azt mondá, hogy ha neki valaki birtokán tengert alakitana, minden arasztjáért kész volna egy mérföldnyi száraz földet cserébe adni. Ezen eszme a' legkönyebbben valósulhatna a' vasutak épitése által, 's igy a' föld is megmaradna, melly bőven jutalmazná művelőit. De ehhez természetesen egészen más kormány-alap lenne szükséges, erre még Oroszország meg nem ért, 's ezen politicájával nem is fogja azon időpontot elérni, melly boldogságát eszközölné.

A' vasutak szülőföldén, Északamerikában a' legszorosbb viszonban áll a' vasut terjedés a' müveltség 's fejlődés haladásával. Roppant hatalma az ottaniaktól már elismerteték, 's ha csak lehet, vállalati azonnal tette érlődnek. A' status és egyestestületek korán sincsenek annyira egymástól eltávolitva mint Európában, 's ezt a' respulicai természet hozza magával. 'S ezért nem is lehet meghatározni, miként tekinté Amerika mint status a' vasutak terjedését; az ipar mezeje olly szabad, a' kedvezések olly viszonyosak, az állitandó pálya olly gazdag jutalmat igérő, hogy az europai viszonyok az amerikaiakkal e' részben hasonlitásba nem hozathatók. Csak Északamerikáról mondhatni el, hogy ott a' vasutak természeti terményként tenyésznek; a' vajudás és szülés fájdalmain tulesének, 's magoktól nevelkednek, a' müveltség kereskedés, szabadvélemény napjától melegitetve Reméljük, hogy Europa is nem sokára azon pontra jutand!

A' vasutak varázserejű hatása, mellyet elsőbben Liverpoolban később Belgiumban tapasztalának, az egész világ által csak hamar elismereték. Az épitésével járó gondok 's bajlódások feledve lőnek a' remélett nagy haszon mellet; sokan jelenlevőnek hivék azon időpontot, mellyben rövid idő alatt crőzusi kincsek birtokához juthatni. Miután nincs könnyebb mint levegő várakat épiteni, minden oldalrul emelkedének illy épitmények föl felé. A' ki csak földabroszt vehete kezébe, 's egyik várostól a' masikig egyenes vonalt huza, már a' milliokat számitá, nem a' költségre forditandókat, hanem a' bevételeket; igy egymás után a' legroppantabb tervek készitettek a' világon egyik a' másikra támaszkodva, mintha már mindaz állott volna Különösen 's kitünőleg emlithető ezen agytervek készitésében Liszt, a' ki Amerikából jövén 's ott mind azt valósultnak a' legvirágzóbb állapotban létezni tudván, egyszerre minden akadályon keresztül törni kivánt, semmi ellenvetésekre nem ügyelve. Ha ez csupán tervben maradt volna 's valósitására lépések nem történtek volna, ugy hihetőleg semmi kár nem okoztatik; de a' terv készen lévén, a' költség felszámitaték, részvény tássaság alakulása hirdetteték, 's mindenki szerencséjének tarthatá, ha ki részvényes lehete, mert a' gyönyörü tervek szerint nehány száz forint tőke a' kiszámitás szerint ezer forint kamatot is hozhata. E' felett a' pénzt nem kelle azonnal a' részvényeseknek befizetni, kik a' külső országok ebbeni szerencséjökről itélve, 's tulajdon viszonyaikat nem tekintve, a' legbiztosban várák a' gazdak aratást. De ez nem csak Németországban hanem még Parisban is megtörtént; hol ugyan nem csupán a' játéknál maradtak, hanem komolyabban is hozzá fogtak. Az 1838ki év beálla 's most a' szép terveknek valósulniok kelle, de a' valositásnál a' fizetés is bekövetkezék: ezen pillanat óta lassanként a' tervek eloszlottak 's a' nagy *lármából* semmi se lön. A' vasutak történetének ezen egy kora egyedül homályositó, — 's ez sem történt volna, ha az illető kormányok az egyesek nyerészkedését ezuttal 's ez ügyben különösen megvizsgálták volna

Végül nem tartjuk feleslegesnek a' jelen leginkább Európában fennálló vasutak jegyzékét közölni:

Anglia a' legujabb számitás szerint huszonkét kész és teljes használatban levő vasutpályával bir, mellynek mindegyike 9—60 angol mértföldnyi hosszaságu. Leghosszabb a' Carlistlenewcastlei (60 m.) legfontosabb a' liverpoolmanchesteri (31 m.) A' készülőben levő pályák száma 44re megy azonkivül még 100 tervben van. Innét láthatni, hogy egy évtized lefolytával Anglia minden felé birand vasutakkal, — 's miután mellék vonalok is huzatnak, nem leend az országban hely, hová egy nap el nem juthatni.

Franciaországban tizenhárom vasut-társaság létezik részint kész, részint csupán készülőben levő vas-

utpályákkal foglalkozva. Belgium melly e' réssben tán a' legrendszeresb 's következetesb uton halad, az utósó három, négy évben aránylag legtöbbet tőn mi alatt t. i. 40 mértföldnyi hosszaságu vasut pályákat fejeze be,—'s három év alatt Belgium azon óriási terve, miszerint a' világ' fővárosi vasutpályák által köttessenek össze, létesitve leend. Németország vasutai köztt megemlitendők a' nürnberg-fürthi. Ausztria több vasuttal bir, részint gőzkocsik, részint csupán lovak számára; legelső azonban mindezek köztt Ferdinand-északi vasut, melly a' Rotschild ház által jöve létre. A' többi tartományok is többé kevésbé számitnak birtokukban vasutakat.

Ezen rövid átnézettel némileg eleget tenni hittünk azoknak, kik a' vasutak hasznát ismerni akarják,— 's őszinte hiedelmünket vajha mindnyájan szinte kebelökbe oltanák, miszerint a' vasutpályákon halad előbbre századunk egy dicső czél felé. A' szellemi utat, mellyet rajta hátra hagyunk, még gyorsabban haladjuk át mint a' térközt. 'S valamint a' hatalmas gőz mozgony mindazt összezúzja, mit elébe gátul tesznek: szint ugy rombolja szét mindazon szellemi akadályt, miket egyesek hasztalan tornyositanak elébe. A' gőzdiadal-kocsi még csak most kezdé meg futását 's ezért menetében lassu; 's ez némellyek előtt tespedést sejtet; de majd ha az első hév szünni kezd, akkor kerekeinek forgása villám sebes és biztos leend. *Conv. Lex. d. Gegenwart Sz. B.*

Nem nekünk való.

(Eredeti beszély.)

(*Vége.*)

Roppant épületbe vezetett Kórogi ur; a' legkisebb kő is tulajdonosa gazdaságának volt tanuja. Fényes terembe léptünk. A' butorok vakitó pompásak voltak. Egy agg hölgy 's két kisasszony fogadott el. A' hölgy igy ösmerteté meg a' lányokat: „Van szerencsém bemutatni Bertát tulajdon és Czilit szegény örökbe fogadott lányomat....“ Ennek értelmét könynyü volt eltalálni.—Berta kisded alkotásu, finom miveltségü, 's anya szavai szerint, gazdag ellentéte; Czili maga, kellemes idomzatu, jó nevelésü, de szegény volt. Látogatásunk csak öt perczig tartott.

„Ezek közül valaszthatsz, öcsém! mondá Kórogi. Megijedtem, hogy kifogást nem tőn. De kevés gondolkozás után igy folytatá szavait „Mindkettő nevelt, 's derék magyar leányka, mint mondják, jó gazdaszony, 's mint látod, szép is. De, öcsém, Berta felette gazdag, 's Czili felette szegény; 's ez nagy hiba. A' felette gazdag leányból vált nővel bajos békesen élni; minden nyomon semünkre veti mennyit még mennyit hoz a' házhoz; a' férj gyakran kalapját veszti, 's nem ritkán csak köpönyeg, mellyel a' nő kicsapongásait kivánja fedezni. Czili is derék leányka de nagyon szegény, az istenadta nagyon szegény; pedig jó, hogy ha nem is csorog, legalább cseppen; 's régi magyar példa beszéd: a' férj ebédet adjon, a' nő vacsorát. Szóval: Berta gazdag grófnak, Czili becsületes szegények való, egyik sem neked közép rangunak “

Ugy van, urambátyám! (mondám könnyebben lélekzelve) De tegyük fel, hogy Berta megbecsülné, és Czili szegénységét kipotolná gazdasszonysága; nekem még sem kell egyik is, mert Berta igen alacsony 's Czili igen magas “ Már erre urambátyám maga is kaczagott.

„No még egy érdemes háznál mutatlak be; itt választhatsz, itt nehéz is lesz a' kifogás.“ Mondá Kórogi, 's Kegyesinéhez vezetett Két gyönyörü kisasszony, Tercsi és Minka, fogadott el: szépségben és csinos társalkodásban egy tőről szakasztott pár rózsa; Tercsi a' barnák és Minka a' szőkék királynéja. Mi csak kivánható szép 's jó magyar kisasszonyban bennök mind megvolt; lehetett is válogatni: kinek barna! —Szorongni kezdék, semmi kifogás sem jutott eszembe. Törtem fejemet, de e' szép angyalkák miatt mélyen nem is gondolkozhattam; szüntelen kérdeztek 's nekem szüntelen felelnem kellett.

„No öcsém, itt már csak-ugyan választhatsz. Mellyikre szavazasz?“ Kérdé az öreg.

„Egyikre sem! (mondám) Már csak kivallom, urambátyám, hogy én nem szivelhetem a' szőkéket.“

„Ha Minka nem kell, válaszd Tercsit, ő barna.“

„Őt sem urambátyám, a' barnákkal hasonló antipatiában vagyok. Se nem szőke, se nem barna az az igaz magyar fajta! azt mondja a' magyar közmondás, urambátyám!“

„Derék fiju vagy, öcsém! izlésed is magyar. Tréfán kivül vannak illyes antipatiák; én p.o. ki nem állhatom a' ráklevest és gombákat.“

„Aztán, hogy nyiltan szóljak, uram bátyám! nem akarok városit falura vinni; a' városi leány bajosan szokik a' falusi magányhoz, a' szokás a' második természet.“

„Ugy van, öcsém, a' szokás második természet: én sem tudok más mint szarvas bőr párnán aludni. Tehát falusit szeretnél? no majd elhurczollak ide 's tova a' falukon, de, istenemre meg kell házasodnod.“

„Köszönöm, nehezen lesz rá szükség.“

Ezzel vége szakadt városi leányszemlénknek, 's visszautaztunk.

Csendesen haladtunk sima homok utunkon. Uram bátyám hallgatva pipázgatott. Én a' tegnap 's ma történteket szerkezém össze. Végre is eltökéltem, hogy törik-szakad, megkérem Susikát. Urambátyám a' kerékvágásba igazitott. „Csak boldogtalan fi vagy te öcsém! (mondá ő) egész D-ben, nem leltünk egy neked valót. Valld meg már, millyen legyen jövendő hitvesed? ha valahol tudnék ahhoz hasonlót, nagyon

örülnék; mert hidd el, öcsém, nincs nyomorubb élet mint a' falusi agglegényé."

„Tehát lefestem urambátyámnak. Először is: mátkám falusi legyen, mert csak igy válhatik jó falusi gazdasszonnyá. Másodszor: nevelt 's olvasott, hogy tudjon mulatni engem 's vendégimet, 's unalom ne nyomja magányunkat. Harmadszor: birtokra nézve hozzám hasonló, hogy semmit se vethessünk egymás szemére. Negyedszer: se kaczér, se kedvetlen; az elsőt féltenem, az utósót unnom kellene. Ötödször termetében se alacsony, se magas. Hatodszor: se szőke se barna. Hetedszer: a' neve magyaros..."

„Hohó, öcsém, ennyi tulajdon egy személyben! —illyest nem kapunk!"

„Még is én tudok egyet---urambátyám!" Kórogi sürü füstöket bocsájtott pipájából, 's kivánesian várta beszédem folytatását: „No, süsd ki már!" mondá végre nyugtalanul.

„Szóval—urambátyám—ollyan legyen—mint az urambátyám kis asszonya..." szavaim mindig reszketőbbek lettek.

„No ugyan megjárattad velem majusban az aprilist. Leánynézőben hurczoltatod magadat a' városban, az alatt gondolatod és szived otthon kószál."

„Nem mertem szóllani."

„Ezt csak mostani nyiltszivüséged róvhatja le. Nyiltan megvallom én is, hogy rég elszántalak vőmmé, mert Susika szenvedhet; de te nem tátottad fel a' szádat 's néma gyermeknek anyja sem érti szavait. Fogadd atyai csókomat!" Megcsókolt a' jó öreg, 's én ujra születtem.

„Üss rá már!" kiálta ipam, szojárása szerint, kocsisához, 's a' szürkék repültek.

Susikát a' folyosón leltük, bus arczczal, kisirt szemekkel; városi szemlénk sok könyébe került szegénynek.

„Jertek csak, jó madarak! (mondá ipam, 's az ebedlőbe vezetett) Ládd, leányom,—ez a' gyöngyvirág megkért egy leánykát, ki éppen ollyan mint te vagy, barátjának, kit ugy szeret, mint önmagát, 's ki éppen ollyan, mint önmaga. Nono, el ne ájulj; a' leány te vagy, 's a' barát ö maga!" 's egymás karjaiba taszitott. *Sz.*

A' német drámai literatura.

A' drama mint a' költészet' legöszpontositóbb virága, minden egyébb költemények felett azon elsőséggel bir, miszerint szinre hozatik, 's igy a' nyilvánosság egyik főeszközéül szolgal Nem ok nélküli azon panasz, hogy a' fensőbb értelemben vett drama 's annak szini hatása közt nehézségek mutatkoznak, mellyek azokat gyakran egymástól elváltoztatják. A' szini hatás nevezet egészen az ujabb kor szüleménye, 's fő tulajdonul szolgál a' szinigazgató vagy rendező előtt, mi nélkül a' darab visszavetetik. Valamelly drama a' legkisebb szini hatás nélkül is igen dramai lehet, ellenkezőkép lehet valamelly szini hatásu mű igen dramaiatlan. Ha például Shakspeare most élne, úgy hiszem kevés igazgató volna, ki darabjait kész volna ugy előadni, miként azok jelenleg adatnak; szinte ugy Grabbenak dramait minden dramai elemök mellett egynek sem jutna eszébe adatni.—A' görögöknél a' jó drama 's szini hatás összeolvadt; miután mind kettő mint minden költemény, a' nép élet bimbaja vala; a' szinpad nemzeti vala, melly elsőséget jelenleg csupán az angolok és spanyolok tulajdonithatnak magoknak. Németországnak is valának hasonló szinész társaságai, valamint a' népből meritett darabjai 's a' nép szülte Hans Sachsa; de ez utóbbi nem birt azon nemzeti lélekkel, mellyel egy Shakspeare vagy Calderbn, 's nagy különbség egy londoni, 's egy németi birodalmi város közt; ott az erők teljes kifejlésében vala akkor minden, dicsőséges uralkodás nemzet büszkeség; itt tudatlanság a' polgárok közt. A' költészet még azon felül átvándorolt feszes és pedant tudósok kezébe. A' harminczéves háború a' legszerényebb kezdeteket is lerontá. Csak Lessing Gőthe, Schiller idejében kezdett végre felvirulni a' dramai világ, melly azonban a' legkeserűbb 's émelygősb vegyitéket nyeré a' koczebui tréfák 's iflandi érzelgések által. Ezen közbevágás épen nem hatott jótékonyan a' szinre 's némellyek még a' nemzeti szinház eszméjével is felhagyának. Müller sok tehetséget bizonyita dramaiban, Grillpartzer költészeti 's dramai tehetséget, főbb munkáik ha elmére még pedig emberéhez hasonlóra bizonyitanak is, de bizonyosan nem egészségesre. Mindketten, név szerint Grillparczer, az elkövetett igaztalanságot ugyan helyre akarák hozni, hanem a' szinpad tagadhatlanul a' természetlenség helyzetébe szoritaték össze, melly semmi egészséges és erőteljest meggyökerezni nem hagya. Franczia vigjátékok, a' német izléshez alkalmazott vaudvillek és bohozatok, vérengző melodramak, pompás és zajos operák 's még pombásabb balletek a' legnagyobb tarkaságban válták fel egymást. A' közönség izlése egészen elferdült; a' valódi művészek száma mind inkább csökkent, 's a' szinpad és drama iránti fogalmak zavara az igazgatoknál nagyobbodék. Lassanként másért a' szinház nem látogattaték egyébbért mint gondolatüres szemgyönyörködtetés végett, 's a' ház bizonnyal még telibb leend, ha kötéltánczosok adják benne mutatványikat*)—Azonban nem tagadhatni, hogy az izlés némileg az óta finomodék, 's hamindjárt az anyagi érdekek sokkal magasban állnak, itt ott élénk részvétet tapasztalt a' drama. Név szerint nincs tán dramairó, ki olly kevésbé érdemelné meg

*) 'S nálunk lám, még kötéltánczosok is föllépnek mutatványikkal,—'s ezt nagyon természetesnek találom. Az opera a' fülnek, a' kötéltáncz a' szemnek kedvez.

azon mélytánylást 's szeretetet, mint Raupach, — 's im még is mindenkit erősit 's elfoglal. Raupach productivitása valóban bámulatos; fő müve, tömegre nézve legalább, szomorujátékok hosszu sorozata, miknek a' hohenstaufi időszakot adá alapul. Három körülmény inditá őt leginkább terve kivitelére; az első Schlegel utasitása, a' másik Raumernek bő historiája, 'sa' harmadik mivel szabad színháza volt, mellyen mindennemü darabokat, mellyek tőle jövének; kész volt az igazgatóság elfogadni, addig mig a' pénztár gazdagulását tőle remélheté, mert Raupach az ő könnyed tehetségével rakásra irá darabjait, mikben szint olly kevés a' valóság a' milly kevés a' müvészet.

Nagy szerencsét tön Raupach több müvei köztt „az élet iskolája" czimü drámája, melly igen vékony 's szétfeszitett egészségtelen gőzkörben forgó 's minden lelki betegségeket magában foglaló keverék. Szinte Raupach „elhaló Tassójával az örökre élő Göthe Tassóját ki egészité. Vannak benne ugyan szép versek, itt ott gondolatok is, mellyeket azonban a' költő csak maga ért; de épen nem lehet valamelly drama jó hatással, midőn benne a' főszemély egy költő 's lángész öt felvonáson át örjöng, mig végre csakugyan koporsóba fektetik. Egyébként főleg az mi a' német dramai literaturát disztelenné teszi a' pongyola nyelv, az üres szók, mikben semmi erő, semmi nemesség, 's melly iskolának Raupach a' főnöke. Meg kell egyszersmind azonban vallanunk, hogy minden hibái 's gyengéi mellett Raupach nagy képzelő tehetséggel bir Korábbi drámaiban, névszerint „Izidor és Olgában egészen uj helyzeteket 's eredeti charactert tüntet fel; szinte jól tudja néha tárgyait is megválasztani, például „száz év előtt" czimü drámája bár melly durva 's faragatlan kifejlésü, itt ott szerencsés felfogást mutat. De mi gyengék e' mellett az ő természetlen szomorujátékai, mellyek őt gyakran a' szegények legszegényebbikéve teszik. Tehetsége szerint leginkább aljas character-festőnek ismerteté magát 's nem átall egy hohenstaufi korszak festéséhez fogni, mellyhez ő olly közel nem áll, vagy inkább melly tőle olly igen távul van

Németből. V. d.

(Vége következik.)

Játékszini napló.

Lendvayné megtisztelteté se. Lendvayné, első szinésznőnk jutalom játéka: „ecsedi tündér" aug 5kén ment végbe. A' jutalmazottnak a' darabban nem volt valami kitünő szerepe, de azt is szokott könnyüséggel, elevenséggel 's mindenek felett azon bájjal adá elő, melly neki sajátja. A' taps megjelenésekor tartós volt, 's ha bár mi, különösen jelenleg, nem a' tapstól függesztjük fel leginkább 's mérjük a' közönségnek irántai tiszteletét, — ezt is jelének tartjuk azon gyakran máskép kifejezhetlen megelégedésnek, mellyet Lendvayné játéka által minden kebelbe belé olta. Első felvonás után zajosan hivaték 's ekkor versezetek hullása közben bocsáttatott le neki vánkoson egy koszoru 's egy diszes antique fővel ékesitett arany karperecz, mellynek körirata ezen egyszerü szókból áll: „Lendvaynénak, budapesti tisztelői aug. 5kén 1839." — Ezen ajándékot ugy tekintjük, mint emléket, mint zálogát annak, hogy őt a' közönség, a' nagy közönség, tiszteli, mint viszonti hüemlékét annak, mellyet mindenkibe megörökite. Igen Lendvayné tagadhatatlanul magának örök emléket emelt nemzete szivében. Most volna tán ideje szólni, midőn érdemeinek egész tömege feltódul agyunkba, azon hatásról, 's üdvös befolyásról, mellyet ő játéka által gyakorolt; de ezen eszme annyira meghonosult mindenkiben, annyira elismertté lőn mindenki által, hogy szólni róla valóban annyi mint feltenni, hogy a' közözönségnek erre szüksége van. — Nem tartóztathatjuk magunkat azon vers közlésétől, mellyet ez uttal nyert:

LENDVAYNÉHOZ.

(Aug. 5ikén 1839.)

Kevés kegyenecze válik Tháliának,
Sokkal kevésb a' választott müvész,
Kinek ihlést a' Grácziák adának,
Mert hosszu a' müvészet és nehéz:
Te gyöngy vagy a' választottak között.
Tündér, a' földre égből költözött.

A' geniusnak legmagasb iránya,
A' szép 's való volt, melly után menél,
A' szív müvész törekvésed bányája, —
S mik ezren nem levének, az levél:
A' sziven, e' százhúru hangszeren,
Magas játékod mesterré teszen.

Ha szenvedőnek szivrázó gyötrelmét
Adod, szemünkben hév könyü remeg;
Ha rózsakedvben úszik játszi elméd,
Körötted egy kedvtenger a' tömeg;
'S mint a' varázsbot által illetett,
A' mint kivánod, könnyez vagy nevet.

Tündér, bizonnyal az vagy e hazának;
Ki illy hatalmas, az nem földi lény,
Annak ihlést a' Grácziák adának,
Hivattatása nemmulandó fény;
Az, vagy müvész a müvészek között,
Vagy tündér, földre égből költözött.

Literaturai ujdonság.

Jósika regényeinek második kiadása is már kapható Heckenastnál. Zólyomi máris kikerült a' sajtó alul és pedig tetemes változtatásokkal.

Hirdetmény.

(3)(111) A' nm. magyar kir. udv. Kamra' rendeletébül ezennel közhirré tétetik, hogy a' kir. 's koronai jószágokban ez év lefolyta alatt termesztett juh- és bárányygyapju, melly részint Ó-Budára, részint pedig Pestre szállíttatott, eladásra tétetik-ki, és pedig:

a) az ó-budai koronai urodalombul;

36 mázsa juhgyapju, és
5 „ bárányygyapju;

b) a' diósgyőri koronai urodalombul:

50 mázsa juhgyapju, és
5 „ bárányygyapju;

c) az apatini uradalombul, mellynek juhai a' diósgyőri juhászatból származnak:

63 mázsa juhgyapju, és
6 „ bárányygyapju;

d) a' kulai urodalombul, hová a' bánság-túregyházi és arad-peregi juhászatok szállíttattak át:

44 mázsa juhgyapju, és
4 „ bárányygyapju;

Venni szándékozók illető ajánlatikat lepöcsételt és sajátkezüleg aláirott nyilatkozatokban nyujtsák-be legfölebb f. e. aug. 19eig a' magyar kir. udv. kamrai elnökséghez Budán, vagy az egész mennyiségre, vagy pedig az egyes urodalmak külön termesztményire nézve.

E' nyilatkozványt a' budai magyar kir. udv. kamrai főfizetőhivatala, vagy pedig a' pesti sóház bizonyitványával szükség ellátni, melly az illető bánatpénz lefizetésit tanusítsa.

Áll e' bánatpénz:

a) az ó-budai gyapjura nézve 400 forintbul,
b) a' diósgyőri „ „ 500 „ „
c) az apatini „ „ 700 „ „
d) a' kulai „ „ 500 „ „

E' mennyiségeket vagy készpénzben, vagy statuspapirokban, csarnoki becsár szerint, tartoznak lefizetni a' vevők. Egyszersmind mindenki köteles lakását megnevezni nyilatkozatában.

E' nyilatkozatokat aug. 19kén külön e' czélra kinevezett választmány fogja felbontani, és azonnal szerződésre lépend a' legtöbbet igérővel, föntartván egyébiránt a' nm. magyar kir. udv. Kamra helybenhagyását, A' többi ajánlók pedig azonnal visszakapandják bánatpénzüket.

A' fönebbi határidő után érkezendő ajánlatok nem fognak tekintetbe vétetni, valamint azok sem, mellyek a' kimondott határzatoknak nem felelnek-meg.

Az ó-budai gyapju az ottani tiszttartósági épületben áll, a' diósgyőri, apatini és kulai pedig a' pesti sóháznál, hol aug. 15kétül kezdve minden pillanatban megtekinthetni azt.

A' legtöbbet igérő a' szerződés aláirásakor 20 pCtig köteles a' bánatpénzt kiegészíteni az egész gyapjuárra nézve, melly mennyiség óváspénzül fog tekintetni, és az egész gyapjuárba számíttatni a' megvett mennyiség elvitetésekor, minek f. e. sept. 15eig okvetetlenül véghez kell menni.

Egyébiránt megjegyeztetik, hogy 2 pCtnyi rámérés engedtetik-meg, a' gyapjuzsákokat pedig vételár szerint tartozik megfizetni a' vevő.

A' gyapjut az illető vevők-meg fogják mázsálhatni az ó-budai gazdasági, vagy pesti sótisztség jelenlétiben. (3)

Hirdetmény.

(2) A' nagymélt. magy. kir. udv. Kincstár rendeletéből ezennel köz hirré tétetik, hogy sz. k. Pozsony városban, az ottani megürült nagyprépostsághoz tartozó curia, melly 18 szobából, 10 konyhából, kamra, pincze, húsmérő 's vágó szék és húskamrából, istállóból 8 marhára, kúttal ellátott udvarból, gyümölcsfákkal beültetett, 4040 □ ölnyi mulató 's veteményes kertből áll,—minden nemü italok' és hús mérésének korlátlan jogával együtt, folyó évi sept. 29től kezdve 3 egymásutáni évre, a' pozsonyi kir. sóhivatalnál f. e. aug. 22kén tartandó nyilvános árverés' utján, a' legtöbbet igérőnek haszonbérbe fog adatni. Bérleni szándékozók tehát 90 p. ft bánatpénzzel ellátva, délelőtti 10 órakor jelenjenek-meg a' kitűzött napon és helyen, hol a' szerződési föltételek addig is naponként megtudhatók. (3)

Csődület-hirdetmény.

(3)(15174)Marmarosban a' királyvölgyi sóaknai tisztségnél a' tisztviselők 11dik osztályába tartozó munkálatvezérlői hivatal megürült, kaptsolatban vagyon e' hivatallal 300 pengő forintnyi évdij, 10 öl tüzellő fa, 150 font só, 36 font fagygyú, szabad szállás, kert, és esztendőnként 24 pozsonyi mérő tisztabúza 1 ft. 45 kr. pengő pénzben kiszabott áron, 's ezek mellett 200 pengő forintnyi Cautionak kész pénzbeni, vagy legalább 3 pCent. metallique kötelezvényekbeni letétele.

A' megkivántató tulajdonságok e' következendők: jelességgel kitanúlt bánya-iskolai tudományok föld, és akna-mérés, tökélletes tudomány és gyakorlati ügyesség a' sóaknai építészetben, számadásban, és fogalmazásban, 's végtére a' magyar és orosz, vagy legalább tót nyelvek tudása.

Kik e' hivatalt elnyerni óhajtanák, ezennel felszóllittatnak: hogy szabály szerént elkészitendő folyamodó leveleiket, a' személyes tulajdonságaikat kimutató táblával együtt f. e. kisasszony hava 24eik a' marmarosi kir. kam. igazgatósághoz terjesszék, és azokban egyszersmind világosan kijelentsék; álnak-e az emlitett sóaknatisztség, vagy kir. kam. igazgatóság valamellyik tisztviselőjével. éspedig minő fokú vér-rokonságban vagy sógorságban (3)

Hirdetmény.

(3)(15175) A' n.mélt. magyar kir. udv. Kincstár határozása következésében köz hirré tétetik, hogy jövő 1840ik esztendőben eszközlendő ferenczvölgyi üveghutabeli épületek' felépitése tárgyában, marmarosban a' szigethi tisztartóság iró szobájában f. e. aug. 14én árverés tartatni, és az üveg hutának, 's hozzá tartozandó épületeknek nemkülönben egy törő malomnak, két üveg raktárnak, és hat lakházaknak felépitése a' legkevesebbet kivánónak által adatni fog.

A' fentebb érintett árverésnél minden vállalkozni szándékozó az árverés kezdete előtt 736 f. p.p. bánatpénz gyanánt letenni, 's azonkivül a' legkevesebbet kivánó törvényesen megerősitett kötelező levél által, melly ugyan az ő költségén intabuláltatni fog, legalább 2450 f. p.p. álló Cautiót bemutatni köteles; a' többi föltételek, nemkülönben az épitésbeli rajzolatok a' szigethi kamaralis épitő hivatalnál megtekinthetők. (3)

(2) Frank F. cs. kir. szabad pakfong-érczárúk-raktára, Bécsben alsó Breinerstrasse 1133 sz. a a' jelen pesti, ugy szinte minden debreczeni vásár alkalmával, ajánlja készitményeit a' fő nemességnek és tisztelt közönségnek, —Árutára pesti vásárokon, az uj piaczon, bécsi utczában, Debreczenben pedig a' nagy bécsi főutczán van. Ujdon készültek: physicusok' számára, villanymérők 3—4 p. ftig; perpetuummobile physicai módon készitve 15 p. ft.; javitott fördő-készületek, Düchdeltől Bécsből 20 p. ft; ruha-kefék, fodrász- és zsebfésük, angol mosdó medenczék, öltöző asztalhoz szükséges tárgyak; mindenféle asztali eszközök, különnemű kávé-gépek, kannák, czukorko-sárkák, czukorhintók 's egyebek; főző-gépek vadászatkedvellők' számára 12 p. ftal; különféle gyergyatartók, lámpák, gyútógépek, füstölő lámpák, rajzszerek; mindenféle egyházi eszközök ezüstből, gyógyszereseknek való tárgyak; fehér és aranyozott kardok magnások számára, valódi arany és ezüst, úgy szinte fekete selyem, és szíjövek; dobos és kapus botok, vadászkések, új franczia üvegek; negyed órák nyílt művel pakfongból, úti és kép-órák, hang szerekkel; csupán hangszerek is kaphatók 22 ftal Olbrichtól; lószerszámokra való mindennemű eszközök Pesten Oláh A. Brudern b. házban, Budán Tischler G. Rácz-város főutcza, szíjgyártóknál; étek-eszközök nagy társasági asztalokhoz költsönöztetnek Bécsben teendő megrendelések mellett. Hozzám intézendő megbizások' reményével hizelgek magamnak, 's legbuzgóbb törekvésem leend magamat a' honomban is annyi év óta élvezett bizodalomra, pontos szolgálat és valódi árúk által, mindig érdemesbé tenni, és minden megrendelést tüstént teljesiteni.

Minthogy haszonleső emberek az (ezüsthöz mindig hasonló) érczet, melly az egészségnek semmi esetre nem ártalmas, meghamisitják, felszólítatott a' raktár az ismertető jegyek' közzé tételére. Valódi pakfongnak nem szabad ezüstözve lenni, ez igen nyúlható és hajtható a' nélkül hogy eltörne; ellenben a' hamis mereven 's könnyen törik; mihelyt az ezüstözés lekopott, rőtbarnává vagy világos sárgaréz szinüvé lesz; a' valódit legjobb finom fahamuval nedvesen csiszolva tisztitani, és aztán kendővel megtörleni, igy ezüsthöz hasonló marad. Leginkább figyelmezni kell azon jegyre, mellyen „Pakfong-Frank“ szók vannak világosan kinyomva.—

Frank Ferencz (3)

Gabonaár: Pesten, aug. 9én pesti mérője, váltógarasban: tisztabuza 160—140; kétszeres 120—110 rozs 100—90; árpa 85—80; zab 66—60; kukoricza 120.

Dunavizállás: aug. 4én: 7′ 9″ 0‴; 5én: 7′ 6′ 9‴; 6án: 7′ 9″ 9‴; 7én: 7′ 9″ 3‴; 8án: 7′ 4″ 0‴; 9én: 7′ 2″ 0‴; 10én: 7′ 4″ 0‴;

Amphitryon. Sósiás? Millyen Sósiás? micsoda akasztani való Sósiás van még kivüled Thébában ezen névvel gazember?

Sósiás. Sósiás, ki nálad szolgálatban van, kit a' táborból tegnap elküldöttél hogy a' kastélyban jöttödet megjelentse.

Amphitryon. Te magad? hogyan?—

Sósiás. Én magam igen is. Én, kinek tudomása van minden mi titkainkról, a' tokocskát a' drágakövel ismeri, kihez én tökéletesen hasonlitok, ki veled most szóll.

Amphitryon. Micsoda beszéd ez?

Sósiás. Valóságos. Nem kivánok többé élni ha hazudok. Ez az Én már elébb elérkezett mint én, 's ennél fogva Én már itt voltam, mielőtt még én ide értem volna.

Amphitryon. Honnét ered ezen bolond fecsegésed ez az érthetlen locsogásod? Álom volt-e? ittasság? agycsuda? vagy tréfázol?

Sósiás. Tökéletes komoly beszéd uram, és becsületemre mondom, hogy elfogod hinni, ha—olylyan jó leszesz Esküszöm, hogy én a' ki egyenesen jöttem a' táborból kettősen érkeztem meg Thébában; hogy itt magammal találkoztam öszve; hogy ezen én ki most előtted áll fáradságtól és éhségtől dermedve egy ördög szülte másik Énre talált, ki egész épen jött ki a' házból hogy ez a' két korcs, mindenik magát féltve rögtön öszve is veszett, és hogy énnékem vissza kellett a' táborba sétálnom, Én oktalan dőre voltam.

Amphitryon. Egy olly béketürő csendes és magát megtartóztató ember engedteti meg csak hogy szolgája, illy módon beszéljen vele.

Sósiás. Uram ha méregbe jösz inkább hallgatok. Beszéljünk inkább más valamiről.

Amphitryon. Jól van! Tovább. Látod hogy mérséklem magam, békével végig hallgatlak. De mondd nekem lelkiesméretedre, ha a' mit nekem valónak állitasz nem képzelet e? Lehet e ezt megfogni átlátni vagy egyeztetni?

Sósiás. Dehogy kivánom azt tőled? Az őrültek házába utasitom azt, a' ki ezt a' dolgot átlátja. Ez egy eset melly magában boszorkányos rémes mese, és még is világos, mint a' napfény.

Amphitryon. És ha bir valaki öt érzésével, hogy hihesse ezt?

Sósiás. Isteneinkre mondom, nekem is a' legnagyobb fáradságomba került mint Neked, mig elhihettem. Őrültnek tartottam magamat, midőn e' helyen zajogva találtam magamra, ármányosnak szidtam magam soká. De utoljára meg kellett enmagamat ismérnem. Itt állott mintha a' lég körültem tükör lett volna egy lény, egészen ollyan mint én ezen állással és termettel két csöpp viz egymáshoz nem lehet hasonlóbb. Csak legalább becsületesebb lett volna, nem olly duzzadt goromba, megelégedtem volna vele.

Amphitryon. Milly magam megtartóztatásra vagyok büntetve! de végre nem mentél be a' házba?

Sósiás. A' házba? Hogy hogy? Jól volnál megkérdened megengedtem-e Én? Figyeltem-e Én beszédemre, nem tiltottam el Én magamnak a' kapuhoz való menetelt?

Amphitryon. Mit? hogy? ördögadta?

Sósiás. Hogy? egy bottal, mellynek nyomát még most is hordozza hátam.

Amphitryon. Tehát ütött valaki.

Sósiás. És pedig erősen.

Amphitryon. Ki? ki vert? ki merte azt cselekedni-

Sósiás. Én.

Amphitryon. Te magadat verted?

Sósiás. Lelkemre mondom Én! de nem ez az én a' ki itt áll előtted, de az az átkozott, én a' házból, ki jobban vert öt hajos legénynél.

Amphitryon. Átkom kövesse léptedet, velem ekként ha beszélsz!

Sósiás. Bebizonyithatom uram ha kivánod. Hiteles tanubizonyságom az én szerencsétlenségem társa a'hátam. Az én ki engemet innen elkergetett, erősebb volt énnálamnál bátor's 2 ügyes karja volt mint valami bajvivónak.

Amphitryon. Végezetre—beszéltél nőmmel?

Sósiás. Nem.

Amphitryon. Nem? miért nem?

Sósiás. Ej bizonyos okok miatt.

Amphitryon. És ki mulasztatta veled áruló el kötelességed? semmire való kutya!

Sósiás. Hát százszor meg százszor mondogassam! én, az az ördögi én a' ki azon ajtót elfoglalta; az én, ki csak egyedüli én akar lenni, az én a' házból, az én a' bottal, az én, ki engem félig agyon vert.

Amphitryon. Valahol esekély agyvelejét is elvesztette ivás közben e' kutya!

Sósiás. Ördög vigyen el, ha még ma többet ittam mint máskor inni szoktam. Eskümre, 's lelkem idvességére csak el fogod hinni.

Amphitrion. Hát határtalan alvásnak adtad magadat?—Talán valami rosz álom környékezte el valódat ezen regés történettel, mellyet nékem igaznak állitasz.

Sósiás. Nem nem; tegnaptól fogva nem aludtam, és legkevesebb kedvem sem jött az erdőben aludni; tökéletesen ébren voltam, midőn ide érkeztem, és olly ébren és vidoran volt a' másik Sósiás ki engem olly nagyon elpáholt.

Amphitryon. Hallgass. Mit fárasztom evvel agyamat; magam eszeveszett vagyok, hogy illy haszontalan 's ostoba fecsegést, a' mellybe se emberi ész, se értelem nincsen hallgatok, kövess!

Sósiás. (magában) Ugy van. Mivel az én számból jő e' beszéd, hát haszontalan locsogás nem érdemes hal-

Pest. 1839. HASZNOS 13dik szám.
Szerda August. 14én MULATSÁGOK. Második félév.

Néhány szó a' színészek tulbecsültetése felett.

Journalisticai korunkban, hol az eszmék annyira szerte ágazottak, magokkal ellenkező elemüek, hol irásban 's beszédben olly tágas tértnyert a' nyilvánosság: a' színészek tulbecsültetése felett is sok a' szó. E' részben is őszintén megvalva mi magyarok sokat haladunk 's mig ez előtt csak nehány évvel is előitéletek 's szokások rabjai valánk azon helyzet iránt, melly a' müvészet egyik legnemesb részét teszi, jelenleg az előitéletek a' személyek iránt is lassanként szélledni kezdnek, 's mi nem vagyunk többé annyira némelly szokások rabjai. Németországban épen jelenleg ellenkező az eset. Sokan kikelnek azon állitólagos tulbecsültetés felett, mellyel a' színészek iránt egyesek viseltetnek. Megütközni látszanak azon, hogy mig némelly tanácsosné, titoknokné 's egyéb nagyságos méltoságos asszonyokhoz a' férfiak nem tódulnak, addig a' színésznő alig lép ki küszöbén, azonnal körülfogatik és sok szerencsésnek tartja magát, ha ruhája szegét illetheti. 'S tulbecsültetésnek tekinthető-e, melly csak külső jelensége a' gyakran másképen kifejezhetlen benső tiszteletnek? Mi az élet élvezet nélkül? mivé lennének napjaink journalistica nélkül? A' színészek becsülése legbizonyosb jele annak, hogy bennünk a' müvészet' szikrája megvan, 's azon komoly elhatározott akarat tolmácsául szolgál magunkat minél tökéletesben kimüvelni. Mindazt, ki keblünkben olvasott, ki abban legszentebb 's legkedvesb indulatinkat megrázá, érzelmeink legtitkosb hurjait megpendité, és pedig édesdeden, kimélettel teljes gyöngedséggel, az iránt lehetlen vonzódással nem viseltetnünk; akaratlanul hozzájok közeledünk 's körükben szivesen mulatunk. A' mindennapi életből kiemelt az ő hangja, lelkünknek magasb röptet adott, gondolatinknak sebesb szárnyakat, reményeinknek szebb szint: ugyanazon egy személy, ki bennünk annyi vágyat 's annyi kielégitést birt adni, hogy ne gerjessze bennünk fel azon édes ohajtást: társaságában lenni annak, ki bizonnyal ott is képes leend azt bennem olvasni, mi másoknak nem adatott meg, magasbra emelkedni vele; melly olly ritkán történhető —ezt nem ohajtani illy esetekben, valóban a' müvészet iránti teljes elfogultságnak, részvétlenségnek volna tulajdonitható. Ezért szeretjük a' költőt olly igen ki megadja nekünk élve azt, mit szemeink eddigelé nem valának képesek szemlélni,—'s a' színész meg adja a' szépség fő tulajdonát 's megeleveniti bennünk azon magas érzelmeket mik éltünk legtisztább, legnemesb 's csendesb forrásából erednek.—Csak ne találjuk tulzottnak azon becsülést, mellyel mindenki iránt tartozunk, hogy ne azon müvészeknek, kiknek pályáján az élet minden üröme vegyitve van örömeivel. Ne képzeld magadnak a' müvészt csupán azért gyönyör után vadászónak, mivel egyedül abban találja éldeletét; mert akkor csalatkozol, ha őt a' legtisztább legnemesb gyönyörökre nem tartanád képesnek; a' színésznek valamint minden müvésznek gyakran öröm mámorba kell dölnie, hogy minden fájdalmát benne elfojtsa, hogy felgerjedt érzelmeiben szive meg ne hasadjon 's emelkedő keble ezen érzelmek terhében szét ne pattanjon. Ne kutasd a' müvész fájdalmai forrását, azok létével kelnek, örömeivel fejlődnek 's vele halnak ki..... szakitsd ki érző keblét, tagadd meg tőle képzeletét, nemesb érzelmeinek csak egyikét sem hagyd meg keblében, 's akkor tán némileg segitesz rajta, de akkor egyszersmind megfosztod müvészi életétől.

Egyik német lap kiemeli azon jeleit a' tulbecsülésnek, mellyel például Francziaországban, a' gyávaság korában egyesek a' színésznők iránt viseltetének; de ezen kornak vége, a' hiu álomképek helyébe tiszta valóság lépe. Freron, kiről már e' lapokban említés történt bátorkodék lapjaiban Clairon kisasszony játékát helytelenitni. Sokan felingerülve lőnek ezen mondhatlan vakmerőségen 's Freron megtámadtaték. „Uraim—felelé ő—fecsegéssel nem töltöm időm, czáfolják meg a' róla mondottakat, 's én mint ellenemet is becsülni fogom."—A' pártolók vére hamar kihült; de nem ugy a' megbántatott színésznőé. Clairon a' szinpadra nem akart lépni, ha boszulva nem leend. XV. Lajos reszketett 's azonnal parancsokat ada Freron befogatására; de Freronnak is valának baráti, 's ezeknek üdvös előterjesztésére szabadságában meghagyatott. Ezt azonban a' király önkényesen tevé, 's Clairon megengeszteléséül Richelieut küldé hozzá. Richelieu az ügyes status-férfi szép szavaival megengesztelé őt, 's minden a' régi csendben maradt. Sokan akarák tudni, vajjon Freronon tőn-e ez némi változást, hozzá menének 's ime asztalánál ismét Clairon ellen irva lelék őt. „Ó barátim eddigelé még nem ismerém őt olly jól; ismét egy vonást tüntetett ki, melly tagadhatlanul nagy tehetségeit nem állitja olly tiszta szinbe."

Ne higyük azonban egyszersmind becsülésnek azt, ha valamelly színészről különböző vélemény mondatik el. Mióta a' világ fennáll, a' nyilvános pályán haladó a' világ itéletének volt 's lesz kitéve. Ha nem bir elég lelki erővel mindazokon keresztül esni, ha nem érez magában annyi tehetséget, megtámadtatásit hideg vérrel eltürni: lehet színész ritkán azonban müvész. Ki más véleményét nem türi, midőn az önmeggyőződésből eredt vélemény, annak szemei gyengék az igazság látására. Senki se képzelje magát egyedül az i-

gazság utján haladni: az illy emberek legtöbbnyire szoktak csalódni. Kiki cselekedjék meggyőződése szerint, 's ha ellenekre talál, a' kar mutatja meg egyik vagy másik erejét.

Szopory B.

Hafiz basa.

Hafiz basa, kin nehány nappal ezelőtt mint főtábornagyon csüggött csaknem minden szem, közép termetű 's szikár ember. Ábrázata sovány hosszú 's kitünőleg characteristicai. Az ázsia nap' heve észrevehetőleg megbarnitá. Szakála fekete 's rövid; fekete szemei élet teljesek de azért nyájasak 's szelidek. Külsejében valami nagyszerű nyugalom, nemes emelkedettség mutatkozik, melly csak nem minden törökben észrevehető. Az uj török forma ruháját hordja, mellyen gyémánttal kirakott érdemjel csügg. Mehmed Hafiz 1796ban a' cserkeszek köztt született; nagy kiterjedésü 's ősi család azon időben az oroszok nagy ellensége vala, 's mindig első volt ha harczra került a' dolog, melly gyermekeit a' csatára küldé az oroszok ellen. Mehmed Hafiz gondos nevelést nyert hazájában. Hetedik évében tökéletesen beszélé a' török, arab 's perzsa nyelveket, már is könyv nélkül megtanulá, az egész Koránt 's egykor tudósok társaságában azt elejétől végig elszavalá. Ez adá meg neki a' Hafiz nevet, melly nem jelent egyebet, mint hogy nagy emlékezettel bir. Ezen czim egyike legszebb czimeknek, miket valamelly muzelmann viselhet.—Mehmed Hafiz e' szerint nem vala rabszolga, mint többnyire minden cserkesz jelenleg a' szultán udvarában. Forró ohajtása a' világot látni 's magának hirt nevet szerezni, Mehmedet 18 éves korában a' fő városba vezeté, hol a' szultán őrségébe álla 's csak hamar előléptetett. Midőn szabályos sergek behozatala volt tervben kérést tőn Mehmed hadd állna közlegényként a' lovas új ezredbe. Az utósó török orosz háboruban már is mint alezredes szolgála a' lovasságnál. Kétszer sebesitették meg; utána a' tábornaggyá nevezték ki. Később meghagyaték neki az albaniai zavarokat lecsendesitni 's győzelmes visszatérése után a' sultán őt scuttariai kormányzói egyik legnagyobb hivatallal ruházta fel.—1827ben Reschid mahmud mint főtábornagy a' taurasi sereghez jöve, 's dicsőséges pályáján semmit nem köszönhete az udvar kegyelmének, hanem egyedül ügyességének 's vitézségének. Igen lehetséges, hogy jelen hivatalából elmozditása daczára is, politicai pályájának még nincs itt véghatára.—

MUTATVÁNY,

Kleist „Jupiter és Alkmene" czimü dramájából.

(Nappal vagyon) Első Jelenés.

AMPHITRYON, SÓSIÁS.

Amphitryon. Ide állj semmire való! ide átkozott gazember! Tudod e' te naplopó, hogy fecsegésed az akasztófára viszen, és csak egy erős bot hibázik haragomhoz, hogy véled érdemed szerint bánjak?

Sósiás. Ha igy beszélsz hozzám, egy szót sem szólok. Parancsold és részeg vagyok vagy álmodom.

Amphitryon. Nekem olly meséket szemtelenül mondani! történeteket, millyekkel a' dajkák a' gyermekeket estve elaltatják! Azt véled hogy ezen bolondságokat neked elhiendem?

Sosiás. Az Istenek mentsenek! Te az ur én a' szolga. Teazt fogod tenni, vagy nem tenni a' mi tetszésedre leszen.

Amphitryon. Legyen ugy! Elnyomom haragomat, békén fogom még egyszer az egész folyamatját a' dolognak végig hallgatni.—Ezt az ördögi rejtvényt felkell bontanom addig nem lépek e' házba.—Szedd tehát jól öszve eszedet, és mondj el pontosan mindent, szórol szóra.

Sósiás. De uram mielőtt elkezdeném, bocsáss meg félelmemnek ha kérdezni merem, mint szóljak. Ugy beszéljem el, 's olly igazán, a' mint azt tapasztaltam, vagy mint szokás?

Amphitryon. Lelkedre kötöm hogy mindent titkolódzás nélkül elbeszélj.

Sosiás. Jól van bizd reám Szolgálatodra vagyok, csak kérdéseid várom.

Amphitryon. Parancsomra mellyet adtam—?

Sósiás. Olly pokol sötétségben mentem, mint ha a' nap 10 ezer ölnyire süllyedt volna, téged és parancsodat elátkozva Théba utján a' királyi vár felé.

Amphitryon. Mit mondasz gazember?

Sósiás. Uram csak a' tiszta igazságot.

Amphitryon. Jól van. Tovább! A' mint utadat követted—?

Sósiás. Egyik lábomat a' másik elébe rakám, és nyomait azoknak hátra hagytam.

Amphitryon. Mi? ha történt-e valami veled, akarom tudni?

Sósiás. Semmi uram csak hogy salva venia úgy féltem és borzadoztam, hogy a' lelkem is remegett bennem.

Amphitryon. 'S midőn végre ide értél?

Sósiás. Egy kicsit gyakorlottam magamat az elbeszélésben, a' mellyet tartanom kellett volna; elménczesen a' lámpát előmbe állitám, mintha az lett volna nőd a' herczegasszony.

Amphitryon. Ezt megtevén—?

Sósiás. Megháborgattattam. Most jön.

Amphitryon, Megháborgattattál? Mi által? Ki háborgatott meg?

Sósiás. Sósiás.

Amphitryon. Hogy értsem ezt?

Sósiás. Hogy értsed? Már akkor Isten bizony többet késdezel, mint felelhetek. Sósiás haborgatott midőn gyakorlottam magam.

gatásra de ha valami nagy úr verte volna el maga magát, minden ember csudát kiáltana.

Amphitryon. Nyittasd ki a' kaput. — De mit látok Alkmene jő. Jöttöm őt csudálkozásra fogja gerjeszteni, mert most nem vár.

A' német drámai literatura.

(Folytatás.)

Hasonlelkű vele, nagyobb költő azonban az álnevű Halm (Münch Bellinghausen) ki Griseldisével a' német közönség kedveltjévé lőn, melly dramaticai kidolgozásában azonban egészséges lélekre nézve nem lehet egyébb' mint kinzó. De épen egészségtelenség emeli Griseldis szerzőjét olly magasra. A' lelkes Winbarg kimutatá az e' darab feletti birálatában miként az nem csupán izlés nélküli; hanem épen azért mivel izlés nélküli, egyszersmind erkölcstelen. Adeptje már csekélyebb hatásu, még csekélyebb Comoens; tőle sem lehet azonban a' költői tehetséget megtagadni. —Ezek után az ujabbak közül többé kevésbé szerencsések Grillparczer, Marbach, Horn, 'sat. Ereszkedjünk azonban kissé mélyebben a' német dramai literatura megismertetésébe.

Ki a' német dramai literaturát csak némi figyelemmel kiséré, észreveheté mi csekély a' dramairók száma a' németek köztt, kik a' szomorujátékot vették studiumok fő tárgyául. 'S ez egyszersmind oka, hogy lassanként a' jó szinészek száma is csökkent; mert az élő irók dramainak előadásai által épen nem valának képesek a' szinészek teljes erejöket kifejteni 's magokat mintegy az által megerötetni, olly dolgok előállításában, mellyek valakit művésszé tesznek. Valami nagyszerü characterek igen ritkán kerültek szinpadra, 's ezokból a' szinésznek sehol sem kelle nehezségekkel megküzdenie, minden a' legkönnyebb módon történik, —sőt valódi és sajátságos szavalásról már most szó sem történik. Hány szinész van még most is, ki Shakspeart lelkében felfogá; belső meg győződésből vagy kivánatból bizonnyal egy rendezőség sem hozza szinre müveit. Igy az ábrázoló művészet mindinkább csökken, 's félhető, hogy eljövend azon idő, mellyben a' classica iskola teljesen kiszorul a' szinpadról, 's a' közönség izlése minden bizonyos bélyeg nélkül napi változásnak leend kitéve. Illyneműkatastrophákat mindennemü művészet alá van vetve, 's akkor állnak be, midőn a' művészet iránti tüz alvó félben van, 's nem lelki szükség, művészi éldelet, hanem szem-gyönyörködtetés, mulatság vezérli a' nézőket a' szinházba. Bár hol süllyedt a' művészet, mindig a' művészek eszközlék süllyedését; mert ezeken áll a' nép izlését finomitni is elferditni; azért hála mindazoknak, kik ép lélekkel 's buzgó akarattal fáradoztak a' nép izlésének nemesbitésében; ellenben nagy felelőség terhe alatt vannak mindazok, kik eszközeikkel visszaéltek, 's a' népet képtelenné tevék magasb és nemesb dolgok megértésére. A' művészet szenvedélyességet kiván gyarapitásában; tulzásig vitt eszményi iránya kevésbé árt az izlésnek, mint annak teljesen nélkülözése. De ha a' nép izlése bizonyos pontig romlottnak mondható, akkor alábbszállásában már sebesebb, tartósb 's javitása feletti lehetőség mind inkább kétséges. —A' szomorujátéknál még roszabb álapotban van a' vigjátékokra nézve a' német szinpad. Lessing „Barthelm Minája tán azon egy vigjáték, melly nemzeti közkedvességre 's jól talált character festésére nézve minden vigjátékinkat tulhaladá. A' többi vagy gyönge tehetséggel birván, vagy vakon a' közönség felüleges izlésének hódolván, hasztalan üres szójátékokkal, elménczségekkel 's nem létező szenvedésekkel tömék meg dramáikat. A' német vigjáték nem bir bizonyos sajátsággal, millyennel a' müveltebb nemzet mindegyike; csak távulról sem mérközhetik sem termékenységre se elménczség 's tisztaságra nézve egy Goldonival, Moliere, Sheridan, Aristophanessel. A' német vigjáték irók millyenek például Raupach, Bauernfeld, nem birnak tulajdon comicai erővel 's innét nem nyujtanak kedves olvasmányt hanem többnyire a' szinész teszi azokat mulattatókká, 's gyakran kisül, hogy az illynemü characterek épen nincsenek az életből meritve. Bauernfeldtól nem lehet megtagadni a' könnyü dialogizálást 's kedvtöltő sceni rozást, de valódi comicai erővel nem bir. Castelli, Albini, Töpfer, Lebrun, Blum, Maltiz, Kosmar is ezen osztályba tartoznak.

(Vége következik.)

Egyveleg.

Halálozás Magyarországban. A' P. Tageblatt szerint a' kunok 's jászoknál 30, a' zólyomi püspök-megyében a' catholic. tótoknál ismét 30, a' karpáti evangelicusoknál 34, a' soproni német evangelicusoknál 39, az oláhok és rusznyákoknál 41 a' marmarosi oláhoknál 81 ember közül hal meg egy. Különös, hogy épen ez utóbbiaknál, hol legkevesebb orvosi intézet és segedelem van, legkisebb a' halálozás! Az öreg kornak legnevezetesebb példái leginkább Tatra' vidékein jelennek meg, nevezetesen: Szepes, Liptó és Árva megyékben. (Athe-m)

ÓVÁS. A' pesti Tageblatt közelebbi számában a' Hasznos Mulatságokról az mondatik, miszerint abban a' műkedvellők részéről Felbér M. k. a. jobb Zerlinának tartatik Schodelnénál, 's e' szerint birálatikban nagyobb tulzást követnek el a' Honművésznél. Bárki irta legyen azt rólunk, nem tulajdonitjuk rosz szándéknak, 's e' szerint megemlitendőnek tartjuk azon már ott kifejezett igen lényeges módositást, miszerint dramai játékára nézve Felbér Mari jobban megközelité Zerlina characterét, mint Schódelné; ki abban ismételve mondjuk, nem Zerlina. Az énekről szó sem vala, 's igy általányosan illy kifejezés nem használható. *A' műkedv.*

A' bécsi cs. kir. kincstári

Porczellán- és öntött-tükör-gyár' igazgatóságának.

van szerencséje ezennel jelenteni; hogy a' pesti jelen János fejvételi vásár' alkalmával, az árverési hely előtt eddig szokásban volt dobszó nélkül, aug. 19kétől kezdve naponként a' szokott délelőtti 's utáni órakon, váczi utczában „a' 7 *választó-fejdelemnél*" kiválogatott áruiból több étek- és kávé-teritékek, 6, 12, 18, 24 személyre, valamint egyes asztali 's kávé-edények, kék 's tarka közönséges fajból, ugy szines rajzuak is arany nélkül; továbbá különféle csemege-csészék, findzsák, díszedények 'stb. aranyozásokkal, a' többet igérőknek, azonnal készpénz fizetés mellett el fognak adatni.

Ezen árverés alatt és után, a' cs. kir. öntő gyárból több különböző nagyságú tükrök is lesznek hasonló módon eladandók. (4)

Trattner és Károlyinál Pesten.

megszerezhetők: (árok ezüstpénz.)

FÉNYES E. Magyarország Geographiája I. II. III. IV. kötet, ára egy egy kötetnek 2 for. Az Vdik kötet sajtó alatt van.

ZSOLDOS I. Nehány szó a' honni közbátorságról 50 kr.

VASVÁRY GYULA Szakács könyve, 1648 szakácsi utmutatással 1 fr. 50 kr.

Vándor Szűnórái I. Emlékezet Itáliára. II. Nápolyi Levelek 1 fr.

KAZINCZY GÁBOR Ezer egy óranegyed 40 krajczár.

Magyar és *német* Levelező könyv és titoknok 1 fr. 20 kr. (1)

---

(1) Rumburgi vászony,

Fehérfonal vászony,

Creas vászony,

czérna, pamut, harisnya-raktárát, melly éppen most fris árúkkal láttaték-el, szabott gyári áron tisztelettel ajánlja Liedemann B. Ferencz Pesten „a' szép magyarnőnél." (1)

Hirdetmény.

(1) A' pesti Terézia városi kertész-utcza 117ik szám alatt lévő, és 1600 □ ö'ből álló *Almásy István* ur ő nagysága kertje, e' f. e. Sz. Mihály napjától számitva három egymásután következő esztendőre haszonbérbe kiadandó;—értekezhetni felőle *Horváth József* fiskális urnál uri utczában Trattner-Károlyi házban 612. sz. a. (3)

Anyabirka eladás.

Nemes Fehér vármegyei agárdi pusztában 500 darab tenyésztésre alkalmattos anya-birka eladásra készen talaltatik. (3)

Hirdetmény.

(1) (114) A' n. mélt. magy. kir. Kincstár' részéről köz hirré tétetik, hogy szabad kir. Szeben vórosában az oskola-mesteri 's egyszersmint nemzeti oskolák első osztálybeli tanitói hely, a' mellyhez évenként 160 ft. p. p. fizetés, 10 for. p. p. quártély pénz, hat ölfa, két köböl rozs, ostyára való fél köböl tisztabúza, és temetésbéli stola járúlnak, megürült légyen; a' kik ezt a' hivatalt elnyerni szándékoznak, azok az ehez szükséges tulajdonságokkal ellátva, magyarúl tudni és kérőleveleiket legfelljebb Szent Mihály hava 1sőig a' fent nevezett kir. városhoz béadni kötelessek. (3)

Hirdetmény.

(3) A' nagymélt. magy. kir. udv. Kincstár rendeletéből ezennel köz hirré tétetik, hogy sz. k. Pozsony városban, az ottani megürült nagyprépostsághoz tartozó curia, melly 18 szobából, 10 konyhából, kamra, pincze, húsmérő 's vágó szék és húskamrából, istállóból 8 mar-

hára, kúttal ellátott udvarból, gyümölcsfákkal beültetett, 4040 □ ölnyi mulató 's veteményes kertből áll,—minden nemü italok' és hús mérésének korlátlan jogával együtt, folyó évi sept. 29től kezdve 3 egymásutáni évre, a' pozsonyi kir. sóhivatalnál f. e. aug. 22kén tartandó nyilványos árverés' utján, a' legtöbbet igérőnek haszonbérbe fog adatni. Bérleni szándékozók tehát 90 p. ft bánatpénzzel ellátva, délelőtti 10 órakor jelenjenek-meg a' kitűzött napon és helyen, hol a' szerződési föltételek addig is naponként megtudhatók. (3)

---

(3) **Frank F.** cs. kir. szabad pakfong-érczárúk-raktára, Bécsben alsó Breinerstrasse 1133 sz. a. a' jelen pesti, ugy szinte minden debreczeni vásár alkalmával, ajánlja készitményeit a' fő nemességnek és tisztelt közönségnek, —Árutára pesti vásárokon, az uj piaczon, bécsi utczában, Debreczenben pedig a' nagy bécsi főutczán van. Ujdon készültek: physicusok' számára, villanymérők 3—4 p. ftig; perpetuummobile physicai módon készitve 15 p. ft.; javitott fördő-készületek, Düchdeltől Bécsből 20 p. ft; ruha-kefék, fodrász- és zsebfésük, angol mosdó medenczék, öltöző asztalhoz szükséges tárgyak; mindenféle asztali eszközök, különnemű kávé-gépek, kannák, czukorko-sárkák, czukorhintők 's egyebek; főző-gépek vadászatkedvellők' számára 12 p. ftal; különféle gyergyatartók, lámpák, gyútógépek, füstölő lámpák, rajzszerek; mindenféle egyházi eszközök ezüstből, gyógyszereseknek való tárgyak; fehér és aranyozott kardok magnások számára, valódi arany és ezüst, úgy szinte fekete selyem, és szíjövek; dobos és kapus botok, vadászkések, új franczia üvegek; negyed órák nyilt művel pakfongból, úti és kép-órák, hang szerekkel; csupán hangszerek is kaphatók 22 ftal Olbrichtól; lószerszámokra való mindennemü eszközök Pesten Oláh A. Brudern b. házban, Budán Tischler G. Rácz-város főutcza, szíjgyártóknál; étek-eszközök nagy társasági asztalokhoz költsönöztetnek Bécsben teendő megrendelések mellett. Hozzám intézendő megbizások' reményével hizelgek magamnak, 's legbuzgóbb törekvésem leend magamat a' honomban is annyi év óta élvezett bizodalomra, pontos szolgálat és valódi árúk által, mindig érdemesbé tenni, és minden megrendelést tüstént teljesiteni.

Minthogy haszonleső emberek az (ezüsthöz mindig hasonló) érczet, melly az egészségnek semmi esetre nem ártalmas, meghamisitják, felszólítatott a' raktár az ismertető jegyek' közzé tételére. Valódi pakfongnak nem szabad ezüstözve lenni, ez igen nyútható és hajtható a' nélkül hogy eltörne; ellenben a' hamis mereven 's könnyen törik; mihelyt az ezüstözés lekopott, rőtbarnává vagy világos sárgaréz szinüvé lesz; a' valódit legjobb finom fahamuval nedvesen csiszolva tisztitani, és aztán kendővel megtörleni, igy ezüsthöz hasonló marad. Leginkább figyelmezni kell azon jegyre, mellyen „Pakfong-Frank" szók vannak világosan kinyomva. —

Frank Ferencz (3)

Kos-eladás.

(2)Jövő Pesti János fejv. vásár alkalmával méltóságos gróf Hunyady József juh-nyájából különféle hágó kosok üllői útczában a' köztelken szabad kézből eladandók lesznek. (3)

Haszonvételek.

(3) Szabadka sz. kir. városa részéről ezennel köz hirül tétetik, hogy következő kisebb királyi haszonvételek, u. m.: 1. Serfőzés, 2. Fogyosztási-adó (accisa), 3. Országos, és 4. héti vásárok, 5. Vanczaga, 6. Putris; 7. Tompai; 8. Zsedniki; 9. Deszkás; 10. Ludas városa részéről; 11. Ludas szeged városa részéről vendégfogadók; 12. az ugynevezett *Koscher wein*; 13. Tompai legelő; 14. Palits tó korcsmához tartozott 8 láncz föld. 15. Hat mészárszékek, jövő 1840ik évi feb. 3án a' legtöbbet igérőknek köz árverés utján haszonbérbe három egymásutáni évre kiadattnak, mire nézve haszonbérbe venni kivánók ezennel bánatpénzel ellátva illendően meghivatnak, a' kötelező feltételek jegyzői hivatalban mindenkor megtekinthetők lévén. (3)

Haszonbérleti hirdetmény.

(3) Tekintetes Földváry familia részéről köz hirré tétetik, hogy ns. Heves vármegyében kebelezett Czibakháza m.városnál a' Tisza vizén álló igen járatos hidjoknak vámszedési jussa, — 1840ik esztendő május 7től kezdve több esztendőre, nyilvános árverés útján árendába fog adatni.—A' licitatio e' f. e. sept 16n Czibakházán lévén tartandó, erre az árendálni kivánók az illető bánatpénz' ellátásával meghivatnak. (3)

Budai lotteria: aug. 10én: 89. 55. 26. 54. 87.

Pest. 1839. HASZNOS Szombat August. 17n MULATSÁGOK. 14dik szám. Második félév.

Az emberiség korszakai.

A' világ-történetirás az emberi nem' eseményeinek tudományos előadása, miken egyetemesen keresztül ment a' mennyire tudomásunk terjed, erejét elejétől fogva mostanig nyilvánitva. A' tudományos forma feltételezi az események rendszeres kiszemelését, valóságának kriticai megvizsgálását, 's okainak és következményeinek pragmaticai kijelölését. Ezen tudomány legfőbb czélja azon benső okok 's láncz sorozat kiüntetésében áll, melly a' külső események alapjául szolgálnak; 's ezen czél akkor leend elérve, ha a' létel 's a' szin fokonkénti kifejlődését évezredeken át figyelemmel kiséri a' történetiró. 'S ezen vizsgálat, szükségkép kiterjeszkedjék az idő és tér, hatalom és tehetlenség, erény és vétek, magasság 's alacsonyság minden nemeire.

A' világ történetirás, fenséges rendeltetése után végczélul tárgyilagosan az igazságot tüzi ki, alanyilag (subjectiv) a' valóságot. Csupán ennek van alávetve; 's amannak hódolva, minden egyében felülemelkedik 's az igazság mérlegén vizsgálja a' herczegi valamint a' kunyhói érdemeket. Ez által fényteljes pantheonná válik, tisztelet templomává mind azon emberiség' jótevőinek, kik egyesek által kinoztattak. Megvesztegethetlen biróiszéke a' fenséges bünösöknek kiknek az életben hizelegnie 's őket istenitenie kelle. Igy leend ő a' több oldalu propyleum csarnoka a' világ tudósoknak 's bölcseknek. Magában foglalja a' legérthetőbb tudományt, mellyet minden népbe 's fejedelembe csepegtetni kell. Róla méltán el lehet a' költővel mondani: Történet irás te előrelátó! a' multat megérző! a' jelent megitélő 's az utóvilágot irányozó!

A' világ történeteinek dramájában az emberiség fájdalom nem mindig csendes testvéri községként tűnik fel, hanem gyakran zavarogva 's a' legnagyobb ereje kifejtésében. Ezen fenséges látvány öt főszakaszokra osztható fel: ősvilág, régi kor, közép, jelen kor 's napjainkra. Az ősvilág sokat igérőleg nyitja meg a' legfenségesb látványra szemeinket. Az ember támadásáról a' legkülönneműbb beszélyek jövének létre. Adam, volt az első ember, 's benne központositá a' teremtő legszebb ajándékait. Tőle egészen 555 évvel Krisztus születése előtt tart az ősvilág.—Mig ezen ős világban az emberiség mint egész tömérdek viszszás eseteken ment át, egyes statusok sem kiméltetének általuk. Azon kor általányos szelleme vala, hogy inkább mindegyik távul tartá egymástól, mint inkább közeledett volna egymáshoz. India, hihetőleg az emberiség bölcseje, China és Egyiptom mindnyájan megkülönzötték egymást, miután összeköttetés által tisztátalanságtól tartottak.—De leginkább érdekes az ősvilágot szellemi kifejlődésében tekinteni. Eleinte, midőn beszélni még nem tudának, jelekkel, majd hangokkal tudaták egymással akaratjokat 's kivánatikat, később a' hangoknak hajlékonyságot adtak, miből egyes szavak támadtak.—A' nők már az ős világban kicsinyben szintazon állapotban valának, mint jelenleg. Az anyaiság őket a' méltóság legmagasbikára emelte, a' szeméremből kivetközésök a' legalsóbb fokra alacsonyitá. Az atyai hatalom a' szelidségről csak hamar az önkényre téreát. A' nevelés egészen példa után történt, semmi elv nem uralkodék; a' vaksors nemesité vagy aljasitá a' charactereket.

Az őskornak a' régikorra való átmenetelét egy ember képezi: 's ez Cyrus. Fellépteig minden zavartan 's rend nélkül jutott köztudomásul; vele együtt a' mythusok 's gyanitások kora megszünt. Cyrus által az eddigelé különvált emberiség egyesiteték; ő századokra olly statust alapita, melly a' földmüvelésben 's szorgalomban első vala. Cyrus e' szerint méltán a' különválasztó, vagy is inkább egyesitő pontja az ősvilágnak 's a' régi kornak.

(Vége következik.)

A' görögök és rómaiak szónoklata.

Dicsőitő a' rómaiak 's görögökre nézve, hogy ők az élőszóval elmondottakat lelkesedéssel fogadak. Számos gyülekezetek környezék a' szónokot szabad piaczokon 's teremekben, 's élénken lesék hangját, melly költői művek hirdetője leend. De a' görög 's rómaiak előtt a' sajtó ismeretlen volt; szónokaik valának népi könyveik, 's igy egyedül ezen iránta mutatott élénkség kevésbé tanusitja azon kor művészeti állás-pontját mint inkább annak látszatóságát. Azért azonban a' régiek müveltsége a' mostaninál alább ne helyeztessék, mert mi ősi dicsőségük élő 's tagadhatlan jeleit ismerjük 's már csak azon körülmény is mellettök szól! hogy a' legnagyobb költők dicsőségüknek tarták, ha müveik a' nép előtt elszavaltatának. A' nép tetszése volt jutalmuk.—Korunkban gyakran a' nép tetszésére szégyeljük magunkat. Egy része költőinknek 's szónokainknak csak a' magasabb osztályuaknak dolgoznak mások ellenben műveiket vagy az izlés ferdeségére, vagy izléstelenségére épitik. Ha a' régieknél használatban levő szónoklat következményeit politicai 's aestheticai szempontból tekintjük, 's ezen következményekből akarunk határozatot hozni, miután olly férfiak mint Demosthenes és Cicero valának szónokaik 's egyébb jelen körülményeinket tekintjük, ugy némileg a' sajtó hatasit kevésbé nyugott lélekkel vizsgáljuk, nem mintha annak világ ölelő hasznáról meggyözödve nem volnánk, hanem hogy roppant haszna mellett 's tagadhatlanul a' nemzetet főbüszkeségétől megfosztá. Mert habár a' szó-

nok csak kis tömegre hat 's szavai elhangzanak, mig a' nyomtatott könyv világrészeket átvándorol, századokon át él 's még késő időkre is megteszi hatását; de soha sem ragad meg könyv ezer lelket egyként, midőn ünnepélyes helyen összegyülve a' határozatot tettnek kell követnie, a' mi a' romaiaknál olly gyakran megtörtént. 'S ezért a' régikor leginkább szónokitól félt; ő megragadá az érzelmeket 's ezért általuk védelmezteték. A' könyvek holtszerek, a' szónok szelleme siroccoként gyulasztja lánggá a' hamut, az erdőben a' zöldfát. A' szónokot a' nép szereté hallani mert szeretett összegyülekezni, 's a' mellett mitsem fizetni, csupán halgatni. Könyvet venni, e' zajgó világtól magát elvonva a' magányban olvasni olly mellék utak; miken a' kényelmes nép szellemi fejlődését sohasem keresendi, bár mennyit fáradjanak is rajta. A' mit könyvek évek alatt véghez nem visznek, hová könyvek évek alatt a' közmüvelődést nem képesek emelni, az jó szónok által kevés idő alatt kivihető. Hogy a' nép erejét ismerje, a' régieknél gyakran volt alkalom, hol az a' gyülésekben gondolkodhaték 's érezhete. A' sajtó feltalálása előtt főleg a' szónoklat határzá a' háborut 's békét, mert az izgatá 's csendesité az indulatokat 's mostani országgyülések még a' hajdan maradványi. A' sajtó feltalálásával az iróiság felülemelkedék, szoba tudósság potolá ki az élet teljes élőszóvali közlekedés helyét,—a' tudományos müvelődés 's felvilágosodottság ugyan temesen haladt, de a' tömeget hátra hagyá. A' tudományos érdek nagyobbult, a' politicai alábbszállt. A' népnek elment a' kedve magát művelni, 's lassanként a' közügyektől is elszokott, 's legfeljebb lelkészeit ismeré azoknak. Ha valaki azon ellenvetéssel járulna elénkbe, mi szerint azon lelkesedés, mellyet a' szónokok a' népre gyakorolnak, csak pillantatig tartó 's azonnal eloszló, őszintén felelhetnénk neki, hogy akkor a' népet nem ismeri, annak különböző elemeit nem kutatá, ha azt véli, hogy egyhamar meggyőződésből eredett lelkesedés vezérelje a' nép tetteit. Igen magasan kell az emberiségnek állnia, sőt különböző alkotásánál fogva sohasem állhat, hogy mindenben egyaránt érezzen; czélban ugyan meg kell egyeznie, mert minden nemzetnek van bizonyos iránya; de az eszközökre nézve már jobban elvál egymástól, itt már a' különböző vélemény annyira szinte zavartá tevé, hogy hatalmas, lelkét megrázó férfi kell, ki minden kétségeit eloszlassa, 's őt azon tettre buzditsa, mellyet kivinnie kell. Tekintsünk a' görögök 's rómaiak azon dicső alkotványos jogaikra, midőn mindenben a' nép végezett,—'s a' szónok hatalmas szózata ellenségeket a' maga részére hoditá. Midőn a' szónok a' népre támaszkodhaték, annak beszélhete, azt felvilágosithatá, ez a' szónok lelkét magasbra emelé, 's csalhatlanul igaz, hogy a' szónok a' nép tapsában keresé 's találá teljes jutalmát.

'S a' nép hálás volt szónoka iránt. Magasbra becsüli mindeninél, 's nem volt nagyobb embere, mint ki vitézséggel egyszersmind szónokiságot párosita.— A' meggyőződés vezérlette lelkesedés felette ritka 's inkább 's könnyebben elalvó tartóssága által; de itt a' többek közti létel, a' több arczon szemlélhető elevenség, a' mindinkább neki hevülő 's önmagában lelkesedő szónok hallása tartós benyomással birt, 's ezentul a' népnek elég vala egy szó 's tettre rohant. —Csak hogy illy esetekben természetesen annyira kiműveltnek kell lennie a' népnek, hogy ismerje czélját, irányát, törekvéseit, ismerje főleg embereit, fogalma legyen a' jó 's rosz eszközökről; ezekkel ha bir, bizonnyal az illy pillanatnyi felhevülés szülte tettei 's csodálatra ébresztik a' késő nemzedéket.—Vajha korunkban is némi gond forditatnék a' szónokiságra. Tapasztaljuk ugyan, hogy gyermek-korunkban már szavallanunk kell, hallunk megyékben az országgyülésen lelkes szónokokat,—de a' költői élet egészen ki van zárva. pedig például a' „Szózat" a' nép előtt elszavalva, örökké tartós hatást szülne.

Ha a' nép ismerné Zalán futását, 's hallaná énekelni, bizonnyal szorosban ragaszkodnék nyelvéhez, 's még inkább érzené, mit tesz tulajdon nyelvét elveszteni. De korunkban azért a' költőnek is megmaradt a' maga mezeje; 's ez a' drama. A' dramai világban mind az visszavarázsolható; csak hogy a' néppel, a' valódi néppel, teszem nálunk, nem lehet közlekedésben, 's itt csak müveltebb osztályuakat nevel. De eljő annak is ideje, midőn minden egymástól különválasztó korlátok ledőlnek, 's a' magyar tisztán egy nemzetté leend.

A' német drámai literatura.

(Vége.)

Közelebb a' német drama ismét új változásokon méne át; a' drama egy új neme vétetett pártolás alá, mellyet alkalmasb névvel nem bélyegezhetének mint a' társalgásival, melly félig vigjáték, félig drama, a' valóság is eszményiség középpontja. A' társalgási darabok annál kedvessebbé lőnek, minél könnyebben alkalmazhatók a' szinre. A' középrangú szinészekre nézve is, miután sokkal kevesebb tehetséget kiván, igen kedvessé 's nélkülözhetetlenné lettek. A' társalgási darabok tagadhatlanul a' franczióktól veszik eredetöket: meg kell azonban vallani, hogy ez oldalrul a' németek is birnak némi eredetiséggel, 's legfőbb átplántálója a' német literaturában Amália szász herczegnő, kit méltán alapitójának nevezhetni. Lehet őt nemesitett Ifflandnak, magasabb rangunak nevezni. A' mi Ifflandnál hatásra és siránkozatra igen elő áll 's kitűnő, itt olly szép modorban mérsékelt, a' nyelv annyival nemesebb, a' kifejlés művészibb, a' tárgy egyszerűbb, hogy egy egész képezésére a' drama minden alkotó részeivel bir. A' valódi élet azonban itt

igen háttérre vonul; az izlés ellen ugyan soha véttés nem történik, hanem a' magasabb kritica kielégitést nem nyer. Amália szász herczegnő ezen dramaival: Hazudság 's valóság; Nagybátya, Növendék a' német dramai literaturát tetemesen gazdagitá 's mindazon izetlenségektől 's durvaságoktól fölmenté, melyek akkor a' szinpadot disztelenitek. Kiszoritá az ügyetlen 's tudatlanság bélyegezte Birchpheiffer munkáit 's már ezzel nagy haladásra szolgáltata okot

A' német szinpad is azon szerencsétlen körülménnek van kitéve, mellynek csaknem minden serdülő illy nemű intézet A' szinpadok inkább vissza rettentésére mint magához édesgetésére szolgálnak a' dramairóknak. A' kritica ezen körülmény felett már gyakran hallatá szavát. A' kéziratok minden benső érdem megvizsgálása nélkül vétetnek meg rakásra. E' szerint a' dráma-iró minden további bizalomtól megóvatik, ha mindjárt dramája éveken át telt házakat csinál. Mennyivel jobb volna, ha minden drama-iró, darabjának előadásából bizonyos mennyiséget huzna. Jelenleg iv számra veszik a' dramákat 's a' szerint fizetik, úgy hogy itt a' nyerészkedő drama iró nyer leg többet, mert néhány ivvel többet ir, 's igy egyszersmind tovább untatja a' közönséget.—Poroszországban közelebb igen józan 's a' lehetőségig mind két részre kedvező törvények hozattak az irói tulajdon iránt. A' drama-iró elsőbben is minden előadásból 10 esztendeig bizonyos mennyiséget nyer, melly még örököseire is átruházható. Ha a' munka nyomtatva nincs 10—100 tallér büntetésig nem szabad a' kéziraton a' szerző engedelme nélkül semmit változtatnia; valamint szint azon büntetés alatt nem szabad bár melly szinpadon is a' szerző engedelme nélkül a' darabot előadni. Innét azonban kiveendő, ha a' munka nyomtatásban már megjelent.—Menjünk azonban a' nehézségek legfőbbikére, melly a' fiatal drama-iró haladását leginkább akadályozzák. Bármelly dramai tehetség nem tökéletesitheti magát, ha müvét megelevenitve a' szinpadon nem láthatja; a' szineni előadása a' dramának testté válása; a' szinpad ez oldalrul szabadabb volna, úgy a' következés mutatná meg miként sok tengő pangó tehetség hatalmas gyökereket vetve virágozásnak indulna. De akkor természetesen nem kellene őket szinte a' sokirához szoktatni 's tehetségeiket mindennapi szükségekre elhasználni, mint most szokás szerint történik. Valódi 's tartós becse azonban sok drámának, mellyek soha szinpadra nem kerültek, szint ugy megvan, mint azoknak, mellyeknek kora lehanyatlott. Mind a' mellett is a' nyomtatásban megjelent dramákra nézve a' német literatura elég gazdag, 's itt olly költőkről szólhatunk, kik ha a' drama minden szabályainak belső 's külső kivánatoságinak nem is felelének meg, a' költészet valóságát bensőkép felfogák, 's ha azt olly látszólag, külső teszthetős alakba nem burkolhaták, a' világismeret hiánya okozá. Ezen osztályba tartozik főleg Grabbe, kinek hátrahagyott drámája „Hermanütközet Duller által adatott ki. Grabbe sem állapodottsággal sem haladásban nem végzé művét, hanem görcsökben, melly egyik sem a' kettő közül, vagy mind kettő. Idézet dramája sok erőt bizonyit, itt ott nagyság is mutatkozik, melly azonban durva 's faragatlan anyag, mert Grabbe a' szépen idomitott remekmü külső szinézetét soha sem ismeri; művei nem annyira müvészetökre nézve birnak érdekességgel, hanem mint valamelly erősen bélyegzett egyén' termékei, melly korukban kétségkivül nagy érdemet szerzének maguknak. Büchner Grabbehoz hasonlólag a' müvészi formát nem adhatá meg drámáinak, de neki sokkal több tehetsége volt azt elérhetni 's bizonnyal el is érendi, ha legszebb korában a' halál által abban meg nem akadályoztatik. Duller Eduard is adott dramákat, melliyek azonban kevés olvasóra találtak és soha szinre nem jutottak; mellyek azonban nagy dramai tehetséget rejtenek magokban, ifjui tüz, élénkség jeleiben. Ezután többé kevésbé nevezetesb uevek fordulnak elő.

Ez az ujabb német dramai literatura rövid átnézete. Miként fogja magát a' jövendőre nézve alakitani, olly kérdés, mellyet csupán az idő fejtend meg. Vagy még mélyebben esnek szinpadaink, vagy erőszakos forradalom következtében felülemelkednek, melly igen kivánatos. Egyébként korunk leginkább a' kényelmesség kora. Be kell várnunk, meddig fog a' szinpad a' tetszés és izlés köztt tusakodni. De addig is minden drama irónak őszintén tanácsolhatni, hogy characztereinek nagyobb valóságot 's nagyobb változatosságot adjon meg 's ha a' jelen izlésnek hódolni akar is, iparkodjék a' lehetőségig a' külső tetszetős alakba lelket is önteni, melly bizonnyal azokat egyedül teszi maradandókká, 's melly nélkül nyerhet ugyan pillanatnyi tetszést de többnyire ollyak előtt, kiknek tetszeni nem érdem, 's kik az illy tetszést egy éjeli álom után feledik. Nem él most az athenei nép, mellyre a' költőnek támaszkodnia lehetne, jelenleg a' népet anyagiság bélyegzi. *Németből V-d.*

Literaturai ujdonság.

A' napokban érkezett hozzánk: „Nefelejts vagy azon erkölcsi mondások, énekek és imádságok gyüjteménye, mellyekben a' pesti belvárosi kisdedóvó intézetben a' kisdedek sziveik képezésére gyakoroltatnak, ugyanezen intézet rövid történetével; kiadta Varga Péter, belvárosi kisdedóvó intézetbeli tanitó." Az egész jövedelem ezen intézet alapitására használtatott.—A' munka benső tartalma nem lehet egyéb mint becses és egészen azon gyermekek fogalmához mért, kiknek iratott. A' czél olly szent, hogy minél nagyobb részvétre tarthat számos. Az illy nemü könyvecskék bár minél nagyobb közönségre tehetnének szert

hogy igy a' nyilvánosság utján mindünnét vehetnénk hasonló érdekü munkákat.

Egyveleg.

A' roszaság legcsalhatlanab bizonysága. Egy franczia báb sütő rosz feleséggel birt, ki minden életörömeit megkeserité. Már régóta nyilvánvalóan szakadásban volt vele, mellyet a' szomszédság körülményesen ismert. Egy nap az asszony eltünt, részint mivel meguná őt szüntelen kinozni, más részről gyanut akart gerjeszteni, mintha őt férje megölette volna. Csakugyan mindenfelé hire terjedt állitólagos meggyilkoltatása felett. A' férfi befogaték 's együgyüségben nem is tagadá, mivel vádoltaték. Midőn a' holttest iránt kérdezősködének. azt mondá hogy testét hamuvá égeté. Épen igaz vallomása kicsikarása végett kinzó padra akarák vonni, midőn a' nő megjelent. A' helyett azonban, hogy megjelenésén örvendett volna, visssaborzadott a' szegény ember 's boszszuságát e' szavakban nyilvánitá.„Rettenetes asszony! hát miután éltem eléggé megkeseritéd, még a' kora halál vigasztalásától is meg akarsz fosztani?“

Reliquiák. Kantnak parókáját egy kedvellő ötven forinton vevé meg. — Voltaire egyik sétapálczája egy parisi orvos által ötszáz franccal fizetteték meg. — Newton egyik foga 1816kai árverés alkalmával nyolczezerhétszázhatvan forinton véteték meg.

Népnevelés Angliában. Bármi magasan álljon Anglia anyagi 's szelemi müveltségére nézve; 's gazdag gyáraiban 's gépeiben, még most is egész tömeg iskolamester találtatik ott, ki nevét sem tudja leirni 's a' helyett szokás szerint három keresztet csinál, melly Angliában az iskola-mestereknél szabály.

Különös dohány csempészkedés. Két parisi csempészkedő könnyü móddal nagy mennyiségü dohányt kivánt Parisba szállítani 's e' végett a' dohányra egészen emberi alakot öltöttek. Lábai is viaszból valának. Paróka és sapka sem hiányzék. Ezen dohány ember szélütöttként a' kapun átviteték; azonban a' próba csak nehányszor sikerült; egyik felügyelőnek ugyanis eszébe juta a' holtnak üterét megtapintani, 's ekkor természetesen az egész dolog világos lőn.

Napoleon roppant seregének, melly ezelőtt huszonhat évvel Oroszországban elszéledt, némelly maradványai még most is megvannak. Ezelőtt mintegy évvel halt meg Napoleon egyik lovas vadásza, ki 1813ban elfogaték 's azóta mint urali kozák szolgál. Ezen ember Oroszországban maradott ott megházasodék, husz évig mint varga szolgála 's ekkor a' seregtől bucsut vön. Midőn előttesei őt hazabocsáták 's erre 500 rubelt adának, az ajánlást el nem fogadá, miután ugymond, már őt Francziaországban senkisem ismeri, 's mint ősz ember a' hazának mitsem szolgálhat. Odenburgban egy lengyel él, ki Napoleonnal együtt Egyiptomban volt.

Levéltöredék.

Julius 28kán: Színész-igazgató Farkas költségén újdonnan a' városnak általellenben fekvő dunaszigetében készült arenában adaték: Kalapos és Harisnyakötő (szövő) Bohózat Hopptol, forditá Zolnay Ödön. A' darab egy a' legsületlenebb minden czél nélkül összehalmozott munkák és egyike a' szó legszorosabb értelmében vasárnapi daraboknak. Ennek irója is felkialthatta volna, miután a' mint mondatik egy nap alatt készitette: hodie diem perdidi, mert a' szinészeknek minden tehetségök szerinti iparkodások mellett is a' darab majd meg bukott. Egyet azonban meglehet rónni a' szinészeken de különösen az igazgatón, hogy ha már egy forditott darabot ád, azt vagy egészen magyarositsa, vagy hagyja meg eredeti alakjában, de a' maiban a' nevek 's a' helyek magyarositva, ruhájok pedig német volt Az előadás, kivévén az énekeket, de azt is a' leginkább minden képzelődést tulhágó rosz hangászat miatt, sükerült volt, a' két főszemélyben kalapári Cziprián kalapos legény (Miklósi) és Bokaczifra Fábián harisnyakötő legény (Farkas) nem tagadhatni meg a' comicumi talentumot. Mind e' mellett elégedetlenül hagyá el az igen nagy számu publicum a' szinházat.

(Vége következik.)

KÉK SZEMEK.

Csend terül lakomnak éjjelébe'
Alkony fedte szálas oszlopit,
Leplezett nagy ablakom' setéte
Nem csodálja holdunk' fényeit.

Fényt sugárzó lámpa' lobbanása
Nem deríti rémes alkonyát,
Látni vágy szivem' hü dobbanása
És ölelni éltem' angyalát.

'S mig ögyelgve képzetim' sorába'
Feltünt bájain szivem mereng:
Ilka lép remegve bé szobámba
'S kék szemétől éjje feldereng.

Patak.

Szép személyedet követné,
'S hü szerelmeit rebegné
Keblem Ilka csak:
És te jég-fődötte szivvel
Nem biztatva a' reménnyel
Futsz mint a' patak.

Lakner Sándor.

A' Hazai 's Külföldi ‚Tudósítások' ügyében.

Több rendbeli tudakozásra értesítésül azoknak, kik mindeddig előfizetni elkésték, tisztelettel jelentjük, hogy e' folyó 2dik félévi számaiból még néhány teljes számu példányunyal nagyérdemü baráti' 's pártfogóinak szolgálhat, 's lehet rendelni akár a' cs. kir. postahivatalokon, akár a' kiadó tulajdonosnál Pesten zöldkertutczában 498 szám alatt

a' nemzeti ujság
szerkesztő 's kiadó hivatala.

A' bécsi cs. kir. kincstári

Porczellán- és öntött-tükör-gyár' igazgatóságának

van szerencséje ezennel jelenteni; hogy a' pesti jelen János fejvételi vásár' alkalmával, az árverési hely előtt eddig szokásban volt dobszó nélkül, aug. 19kétől kezdve naponként a' szokott délelőtti 's utáni órakon, váczi utczában „a' 7 *választó-fejdelemnél*" kiválogatott áruiból több étek- és kávé-teritékek, 6, 12, 18, 24 személyre, valamint egyes asztali 's kávé-edények, kék 's tarka közönséges fajból, ugy szines rajzuak is arany nélkül; továbbá különféle csemege-csészék, findzsák, díszedények 'stb. aranyozásokkal, a' többet igérőknek, azonnal készpénz fizetés mellett el fognak adatni.

Ezen árverés alatt és után, a' cs. kir. öntő gyárból több különböző nagyságú tükrök is lesznek hasonló módon eladandók. (4)

Komló valódi csch és amerikai illendő áron kapható **Kunewalder** testvérek nagykereskedésében Pesten, országuton 568 szám alatt. (2)

Hirdetmény.

(1) Táblabiró Kocsi HORVÁTH JÓZSEF ur hitelezőinek összegyülő perében hozott végitéletek végrehajtására legfelsőbb helyen k. kinevezett bíróság végrehajtási munkálatát f. e. sept. 11kén reggeli órákban, t. Fejér vármegyében kebelezett Pettendi pusztában, a' per alatti tömeghez tartozó lak-háznál, megkezdendi. — Miről az illető hitelezők, ezennel, mihez tartás végett tudósittatnak

a' végrehajtó bíróság által. (2)

Szállás és koszt ajánlás.

(1) Pesten a' vasútcza szegeletin 1438dik sz. alatt lévő háznál, ezen oskolai esztendőre kisebb tanuló akár egy, akár két gyermeket szállásra és kosztra felfogadnak olly móddal, hogy egy legjobb erkölcsü ifju tanitójok is velek lakván, a' privat tanitás iránt való jutalomrúl is értekezni lehet. (3)

Hirdetmény.

(2) A' pesti Terézia városi kertész-utcza 117ik szám alatt lévő, és 1600 □ ölből álló *Almásy István* ur ő nagysága kertje, e' f. e. Sz. Mihály napjától számitva három egymásután következő esztendőre haszonbérbe kiadandó; — értekezhetni felőle *Horváth Jozsef* fiskális urnál uri utczában Trattner-Károlyi házban 612. sz. a. (3)

Anyabirka eladás.

Nemes Fehér vármegyei agárdi puszta-ban 500 darab tenyésztésre alkalmatos anya-birka eladásra készen talaltatik. (3)

Hirdetmény.

(2) (114) A' n. mélt. magy. kir. Kincstár' részéről köz hirré tétetik, hogy szabad kir. Szeben városában az oskola-mesteri 's egy szersmint

nemzeti oskolák első osztálybeli tanitói hely, a' mellyhez évenként 160 ft. p. p. fizetés, 10 for. p. p. quártély pénz, hat ölfa, két köböl rozs, ostyára való fél köböl tisztabúza, és temetésbéli stola járúlnak, megürült légyen; a' kik ezt a' hivatalt elnyerni szándékoznak, azok az ehez szükséges tulajdonságokkal ellátva, magyarúl tudni és kérőleveleiket legfelljebb Szent Mihály hava 1sőig a' fent nevezett kir. városhoz béadni kötelessek. (3)

Kos-eladás.

(3)Jövő Pesti János fejv. vásár alkalmával méltóságos gróf Hunyady József juh-nyájából különféle hágó kosok üllői útczában a' köztelken szabad kézből eladandók lesznek. (3)

Jelentés.

családatyák, anyák 's gyámoknak. Gyermek-tanitó-intézet.

(3) Alulirottnak van szerencséje ezennel mély alázattal a't.cz. családatyáknak, anyáknak bárminemű rangból, valamint gyámoknak is, kiknek a' rájok bizott növendékeik' neveléséről gondoskodniok kell, tudtára adni, miszerint többoldalu-uli felszólítás következtében az eddigi Pesten fennálló 's dicséretesen ismert nőnevelő intézetét *férfigyermek-tanitó intézetté* változtatta át, mellybe gyermekek 's ifjak, kik tanulmányikat vagy nyilvanosan vagy magányan akarják végezni, felvétetnek. Szigoru 's tisztes nevelésről, valamint minden egyéb követelésekről, mellyek testi 's lelki neveltetésre befolyással birnak, alulirt kezeskedik. Körülményesb tudósitásokat eziránt személyesen, vagy az ide mellékelt czimmel ellátott levelek által is lehet alulirottal értekezhetni Pest jul. 30án, 1839.

Lemouton B. János.
a' pesti kir. egyetemben az angol és franczia nyelvek tanitója.

(Czime: Lemouton B. János urnak, a' pesti kir. egyetemben a' franczia 's angol nyelv tanitójának. Fortunánál a' czukor utcza végén, 666 szám alatt, a' botanicus kert' irányában. (6)

(4) **Frank F.** cs. kir. szabad pakfong-ércsáruk-raktára, Bécsben alsó Breinerstrasse 1133 sz. a' jelen pesti, ugy szinte minden debreczeni vásár alkalmával, ajánlja készitményeit a' fő nemességnek és tisztelt közönségnek, —Árutára pesti vásárokon, az uj piaczon, bécsi utczában, Debreczenben pedig a' nagy bécsi főutczán van. Ujdon készültek: physicusok' számára, villanymérők 3—4 p. ftig; perpetuummobile physicai módon készitve 15 p. ft.; javitott fördő-készületek, Düchdeltől Bécsből 20 p. ft; ruha-kefék, fodrász- és zsebfésük, angol mosdó medenczék, öltöző asztalhoz szükséges tárgyak; mindenféle asztali eszközök, különnemű kávé-gépek, kannák, czukorko-sárkák, czukorhintók 's egyebek; főző-gépek vadászatkedvellők' számára 12 p. ftal; különféle gyergyatartók, lámpák, gyútógépek, füstölő lámpák, rajzszerek; mindenféle egyházi eszközök ezüstből, gyógyszereseknek való tárgyak; fehér és aranyozott kardok magnások számára, valódi arany és ezüst, úgy szinte fekete selyem, és szíjövek; dobos és kapus botok, vadászkések, új franczia üvegek; negyed órák nyilt művel pakfongból, úti és kép-órák, hang szerekkel; csupán hangszerek is kaphatók 22 ftal Olbrichtól; lószerszámokra való mindennemű eszközök Pesten Oráh A. Brudern b. házban, Budán Tischler G. Rácz-város főutcza, szijgyártóknál; étek-eszközök nagy társasági asztalokhoz költsönözhetnek Bécsben teendő megrendelések mellett. Hozzám intezendő megbizások' reményével hizelgek magamnak, 's legbuzgóbb törekvésem leend magamat a' honomban is annyi év óta élvezett bizodalomra, pontos szolgálat és valódi árúk által, mindig érdemesbé tenni, és minden megrendelést tüsténti teljesiteni.

Minthogy haszonleső emberek az ezüsthöz mindig hasonló) érczet, melly az egészségnek semmi esetre nem ártalmas, meghamisitjak, felszólitatott a' raktár az ismertető jegyek' közzétételére. Valódi pakfongnak nem szabad ezüstözve lenni, ez igen nyújtható és hajtható a' nélkül hogy eltörne; ellenben a' hamis mereven 's könnyen törik; mihelyt az ezüstözés lekopott, rőtbarnává vagy világos sárgaréz szinüvé lesz; a' valódit legjobb finom fahan uval nedvesen csiszolva tisztitani, és azután kendővel megtörleni, igy ezüsthöz hasonló marad. Leginkább figyelmezni kell azon jegyre, mellyen „Pakfong-Frank" szók vannak világosan kinyomva —

Frank Ferencz (3)

Dunavizállás: aug. 11én: 7′ 5″ 9‴; 12én: 7′ 4″ 9‴; 13án: 8′ 1″ 6‴; 13én: 8′ 6″ 6‴; 15én: 8′ 3‴ 3‴; 16án: 7′ 9′ 0‴; 16én: 7′ 3′ 3‴.

Pest. 1839. HASZNOS Szerda August. 21én MULATSÁGOK. 15dik szám. Második félév.

Az emberiség korszakai.

(Vége.)

A' régi kor Cyrustól az emberiségnek a' népvándorlás általi visszaeséseig (555évvel Krisztus születése előtt 395 évvel utána) tart. Az emberiség teljes erejében itt mutatkozék. A' régi kor nevelé a' görögöket 's rómaiakat. Ő mutatja elő e' két nemzetben mennyire emelkedhetik valamelly nemzet a' szabadság érzetében 's birtokában. Kulcsul szolgál jelen korunk megismertetésére. A' hellenek tettei minden későbbi nemzedékeknek például szolgála; ők megmutaták, hogy lehetünk emberek 's hősök egyszersmind 's hogy a' békességben virágzó művészetek egyesithetők a' harczczal, ha az szabadságért foly. Egyébb tartományokban is virágozhaték a' művészet, de a' legnagyobb művészeket ő adá, 's a' valódi csak közttök éle. A' rómaiak szakadatlan harczban éltek, 's minden viszontagságaikban férfias szilárdság bélyegzé tetteiket. Keresztül esék a' democratián monarchian's despotian; gyakran esztelenül cselekvék a' nép, de még gyakrabban átgondolva 's lelkesen. A' rómaiaknál a' velők született vadság erővé változék át, az erő ismét finomságba, finomság gyönyörvadászásba, gyönyövadászás tehetlenségbe méne át, 's a' tehetlenség megsemmité a' hatalmas és erő teljes nemzetet. —A' germanok mint durva 's vándorló nép csak lassanként emelkedheték a' többi nemzetek sorába. Tagadhatlan ugyan, hogy érzéketlenek valának a' rómaiak vétkei 's botorsági iránt; de azoknak jó oldalait sem örökölheték.—A' kereszténység ártatlansága 's igazsága érzetében az egész világon szétterjede 's vallását lelkesedéssel terjeszté, 's minél nagyobb lőn nyomatása, annál szilárdabb 's aczélozottabb lelket mutata.

A' régi kor statusainak kifejlődése igen egyforma volt, miután a' hatalmasb tartományok az alsób rendűekre rátolák irányaikat. Medoperzsia egészen önkény alá vala vetve. A' görögök soha fegyverül a' durvaságot nem használák; monarchiájokban is respublicai szellem uralkodék, 's ha mindjárt kéjes életnek adák át magokat, még vétkeik 's botorságaik is az izlés által nemesitve valának. Még ott is, hol az erény nem üté fel templomát, erkölcseik által nemesitve vala uralkodásuk. A' rómaiak roppant birodalma általányosan szigoruság 's törvényesség által kormányoztaték. Ha a' consulok alatt az ellenszegülő világnak örök háborut üzentek, császáraik alatt tartományikat nyolczvan évig tartó békében részesiték, mellyel eddigelé, mióta a' világ a' fennáll, egy birodalom sem kérkedhetik. Veji, Corinthus, Carthago, Numantia, Jerusalem a' rómaiak fegyvere alatt romokká lőnek; de száz város kele fel helyettök a' római épitészet által.—A' mi régi kor szellemi kifejlődését illeti, általányosan mondhatni, hogy az erények eszményi világa uralkodék akkor. Az uralkodni vágyó medoperzsa hirtelen gyüjté össze a' műveltség eszközeit, hogy annak birtokában könnyebben élvezhesse gyönyöreit. A' görög sajátságos és hosszu uton tört elöre az élet' nemesbitésében; a' tiprott egyiptomi idegen nyomatás alatt sem veszté el a' mélyen gyökerezettet. A' kereskedő carthagoi nyerészkedői okossággal ögyelge a' tengerpartokon; mindenütt csak javakat kerese. A' nagyra vágyó római műveltség' kezdeteit különös figyelemmel szemelé ki szomszéditól, de uralkodása alatt életgyönyör 's szellemi kifejlődés a' legtágasb tért nyerék. A' leg lelkesb keresztenyek kik mindenütt áldozatot kivántak, a' lélek, kifejlődést nem ritkán vétek teljesnek tarták.—A' vallás a' népek szellemi kifejlődése szerint különböző alakot vőn magára. A' zsidó az egységet, a' magus a' dualismust, a' keresztyén a' háromságot hivé, a' többi mind a' sokistenséget, mellyet a' gondolkodó egyiptomi grotesk jelentőséggel, az izlésteli hellen pedig eszményileg ruháza fel.

A' régi 's közép-kor közti határkő a' népvándorlás. Schiller igen jól mondá: „tért alkotott a' világszin számára." A' scythai térség megnyilik 's vad nemzedékét a' nyugotra küldi. Vérrel van pályája festve; városok dőlnek alatta romokba, gazdag földek tiportatnak el; az ember 's természet remekei megsemmitetnek, a' pestis és éhhalál felemésztik azt, mit fegyver és tűz meghagyott. A' szépség és pompa kényelem 's finomitás művészetei elenyésznek; az örökségre számoló emlékek ledőlnek, 's vad önkény üti fel tanyáját ott, hol hajdan a' szellem uralkodék egész kiterjedésében.—A' középkor egész Amerika feltalásaig (1492) terjed. Sehol az emberiség nagyobb ellentétekben nem mutatkozék, melly a' nép vándorlás Byzancz, chalifatus, a' pápaság által nyeré meg irányát. A' népvándorlás dél felé vándorló pásztorok 's vadászok nagy tömegét vezérlé el Alarich alatt bevevék a' világhoditó Rómát, Atila alatt Isther és Rajna hidait; Genserich alatt Carthagot, Dshengis alatt a' kéjt lehellő Persist, Saladin alatt a' szent sirt. A' jelenvilág megreszkete illy hatalom érzetében; az utóvilág kifárada az ujonépités terheiben. A' mit a' barbarok alkotának, a' régi kor' szellem bélyegét kevéssé hordák magukon; vad szabadságuk 's had iránti kedvőkben kalandos rendben mindazt erőszakkal létesiték, mi ellen az utóvilágnak évekig kelle küzdenie. Byzancz megnyitá kapuit a' művészeteknek 's ereje vesztett törvényeknek; mind kettő elveszté elébbi nemességét, de keblőkben egyes bölcsek gondolatit 's érzelmeit ápolák, mellyek jobb időkre valának

érdemesek. Byzanczban a' művészek 's gondolkodók ban azon tulvilági tűz szikrái megvalának, mellyek értelmi világot 's lélek-melegséget terjesztenek el. De Konstantinápolyból Stambul lőn, Zsófia temploma moschévá 's Justinian palotája a' sultan serailjává. — Az emberi természet sajátságos alapvonalai kevés befolyást gyakoroltak a' középkor statusaira, vak hadi tűz határozá el a' tartományok lételét vagy nem lételét, erejét vagy tehetlenségét. Arábia változtatá meg akkor a' világ alakját, hogy általa egyszersmind maga átváltozék. A' középkor elején 's végén Spanyolország volt az uralkodó hatalom; a' frankok birodalma Gallia, Olaszország 's Germanián terjede szét. Mindenütt a' legnagyobb durvaság 's ízlés-elferdülés mutatkozék. Europa ujjá születése az eszmék fokonkénti szétterjedésével kezdődék. A' villanytű feltalálása ingert ada mindenkinek 's kedvet a' tengerre bocsátkozásra, 's ennek következtében fedeztetett fel Amerika. Amerika feltalálása Spanyolországot gazdagitá legelsőbben. Egyszerre minden szem rá lőn függesztve, 's tömérdek ellenséges eszközök fejlődtek ki, mellyek akkor az emberiséget mélyen nyomák, 's miknek maradványi még maig is megvannak.

Az ujkor egész a' franczia status felforgatásig 1789ig megy. — A' spanyolok ezen korban tapasztalák, mire képes az emberi hatalom; legelső embereit azon forró vágy ingerlé Columb, Cortez, Pizzarro sat. nyomdokain haladni, lelkesedéssel fogtak uj fölfedezésekhez, melly csak hamar elhidegült, egész hatalommal szegülének a' vallási javitások kora ellen, 's elhanyagolák mellette emelkedésök feltételeit. — A' francziák kedves külsejök által egész világon ismeretessé lőnek; felületességök 's a' tudományokbani alaptalanságuk daczára legtöbbet tőnek a' durvaság elszélesztésében a' polgáriság fölemelésében 's az élet meg kedveltetésében. — Mialatt Franczia ország már a' müveltség érett korát élvezé, kelt fel Oroszország 's kezdé oszlatni a' homályos bort melly századokig felette uralkodék. — Anglia uralkodási formára, vallásra 's érett izlésre nézve minden nemzetek felett álló boldogságát leginkább kereskedésére alapitá, 's ez által egyedül áll a' világ történeteiben. Szellemi kifejlődése vége felé mindinkább rohanobb lőn. A' franczia forradalom legsajátságosb határ köveül szolgálhat, mert azon tul uj kor uj étet derült minden nemzet keblében. 'S vérében a' nemzetek minden oldalrul ébredni kezdének, mindegyiket lelkesedés ragadá meg előbbre haladni. Ezen forrongásban természetesen példa kelle arra, miként korunkban is egész nemzet önkénynek áldoztatik fel. Napjainknak hagyaték fel a' nemzeti lelkesedés azon fokát kitüntetni, milylyent eddigelé nemzet sohasem. Amerika kisajátitása Waschington a' legnagyobb ember által, a' franczia juliusi napok 's Lengyelország feltámadása olly példák, olly mutatványi az emberi erőnek, mellyek legtovább maradnak fenn az emberiség emlékében. Mindegyik nem csak önmagára, hanem az egész világra nézve roppant hatást gyakorolt, miután megtöré a' zsarnokok physicai hatalmát 's a' szellemi erőnek nagyobb forgást engede. Következményei nem lehetének egyebek, mint miket napjainkban szemlélhetünk, de ezen következmények elővárázsolandják azon rég ohajtva várt boldogságot, mellyre az emberiség évezredek óta áhitozik. Korunkban alig van esemény, melly befolyást az egész világ politicai állására nézve ne gyakorolna többé kevésbé 's ez mutatja legbiztosban azon láncz sorozatot, melly az egész világot egybefoglalja 's melly elébb utobb üdvös következményeit létesiteni nem mulasztandja. *Schnellerből Sz. B.*

Kibékülés a' Geisernél.

1.

1775dik évnek azon hó napján, midőn az északi sarkot a' nap jótevő sugári folyvásti nappallá változtatják, egy köd lepte reggelen, — ha annak nevezhető a' napnak a' látkörtől magasbra emelkedése — látunk Island egy néplakta helyéből, melly bár kicsi, még is mint legnépesebb, ezen sziget fővárosa, Raikiavkból egy négy személyből álló csoportocskát a' sziget belsejébe menni. A' személyek, kik gyalog férfiak valának, mind időre, mind a' világbani állásokra, mind hazájokra nézve különbözők.

Legelől egy alacsony zömök termetü a' közép kort rég tulhaladó, de azért még is erős pozsgás ember ballagott. Egész köntöse tengeri kutya böréből készült volt, mellynek felső részét egy erős övvel szorittá magához. Fején egy sapka, melly hasonló börből, tetszés szerint majd nagyobbá, majd kissebbé alakitható. Egyik kezében egy nagy csomó, másikban egy bot vala, 's kiben egy ezen tartománybeli lakosra lehete könnyen ismerni.

Néhány lépéssel hátrább két csinos öltözetü férfi ment. Az egyik egy jó termetü, szikár, idős férfiu volt. Barna szinü öltönye nem vala finomnak mondható, de illendőnek 's kényelmesnek; fején, melly már ezüst szinü hajjal volt fedve, egy az előbbleirotthoz hasonló sapka volt.

A' másik a' legfiatalabb férfi kor jelét hordozá piros arczán, sugárzó nagy kék szemein 's gazdagon lefolyó müvészileg fürtözött szőke hajain. Termete 's képvonásai szépeknek nevezhetők, öltözetének metszése divatos volt, bár legkevésbbé sem fényüző, 's nyakát tiszta fejér gallér övedzé; csinos szakálla ajakán, a' jó birtokú urat árulá el, 's görbén konyult orra a' jó kedvnek, észnek 's tisztalelküségnek bélyegét nyomá valójára. Mind kettőnek kezében egy vastag bot volt, mellynek alsó vége vasszeggel volt megerősitve.

Ezeket egy fiatal izmos, 's külsejéből inasnak tetsző férfiu egy nagy batyuval vállán 's ugyan egy bottal kezében követte.

A' két urnak látszó idegen, kiket beszédjökből csak hamar dánoknak lehete ismerni, a' tájék vizsgálását nem élvezhető köd miatt csendes beszélgetésben leljük, 's az öregebbnek képén egy éveihez alkalmazható komolyság 's szilárdság, a' fiatalabbikán pedig azon ifjui könnyüdség, jó kedvűség, 's agály nélküli világba tekintés ömlék el, melly a' fiatalságnak bélyege.

A' beszédet épen az ifju akará folytatni, midőn az előlmenő hirtelen megállapodva az utasokra tekintett, 's tisztelettel kevert egykedvüséggel megszólitá: „Uraim eddig csak akadály nélkül ment utunk, de most a' raikiaviki földszorulatot, a' mint ezen völgyet nevezik, tulhaladva, mindig kietlenebb 's hegyesebb vidékre jutunk, azért kérem tessék egészen hozzám közelitni, nem mintha valami természeti vésztől lehetne tartani, de e' ködben könnyen eltéveszthetjük egymást, pedig nálam nélkül ezután e' tömkelegből ki nem találhatnának." A' három utas nyomban követé a' kalauzt, 's igy tovább mentek. Szótalanul mehettek valami félóráig, a' mint észre vehető volt, hegynek. A' köd mind inkább ritkult, 's mire a' hegyormára jutottak egészen elvonult előttök: a' természet a' maga egész mezében, vadságában, 's még is elfoglaló pompájában mutatkozott.

Lábuknál egy nagy tó, nyugotról messze az oceánon terültek el, délről a' füstöt gomolygó Hekla hegye, északról 's keletről, majd kopár, majd az örökén tartó jégfödte hegyek bérczei tornyosultak, 's nem maradott a' fáradt szemnek csak egy nyugpontja is, mellyen kinyugodva megállapodhatott volna.

„Lásd édes fiam" szóll az öregebb, vizsga szemmel tekintve az ifjura, „nem csak Italia kies vidéke, de Island mohosult ormai is dicsőitik a' nagy isten szent nevét; ezt is tekintenünk kelle, hogy a' természetet minden oldalairól kiismerjed. Te megjártad az Olaszhon' nagy határját, meg Angolországot a' szorgalom 's iparhazáját, meg Németországot a' müveltség 's palliérozodás lakhelyét, meg egész Europát; láttad annak minden vidékeit, 's a' természetet különféle alakban vizsgálhattad, szólj éreztél e' olly elfogodottságot, érezted-e, milly kicsi vagy a' nagy teremtő roppant hatalmához. Ide kivánnám most azon nagyralátó 's a' köznépet undorodással megvető europai Dandykat 's uracsokat, hogy magok előtt szégyenlenék magokat, 's a' porba hullva látnák önnön kicsinységeket.

‚Édes atyám!' szól az ifju, meleg részvéttel hajolva az őreg felé ‚Te ismét a' régi gondolkodásodba esel, felejtsd el most a' régi bajokat, 's élj a' jelennek, élvezd ezt 's ne emlékezzél a' multra, látod én olly vidor vagyok, e' vad, 's még is szép természet engem olly vidámmá tőn, légy te is avvá."

„Te még fiatal vagy Évalom, te még a' tavasz kezdetén vagy, midőn még minden rózsa szinbe van öltözve, te rajtad még semmi némű benyomásnak sincs hatalma; majd egykoron ha én már rég avvá lettem; miből teremtetém, te is másképpen gondolkodandsz. De nem akarok kiméletlen lenni édes fiam, örülj, örülj, lád én is fölvidámulok;" 's képét kendőjével végig törölve, mintha fájdalmát akarná arról levonni, egy darabig szótalanul álla a' viszgálatában elmerült ifju mellett.

2.

Gróf Horst Fridrik egy előkelő dán nemzetség sajadéka vala. Édes atyja királyi szolgálatban volt, 's ebből következék, hogy folytonosan Koppenhágában a' fővárosban tartózkodott. Fiát gazdaságához 's rangjához képest nem csak külsőképen jól, de idején jó tanitók által a' szebb indulatok malasztját keblébe csepegtetve, szivét is nagyra nevelé.

Mind lelki, mind testi épségre azon lépcsőn állván az ifiu, mellyen a' legnagyobb kilátásokra volt jogositva, ő vele is megizlelteté a' természet legszebb 's tekintőleg legfájdalmasabb érzetét az ifjui kornak. Ő egy szegény családu leányt tanult ismerni, ki ugyan nemesi vérből származott, de az egyébb gondolkozásában tulságos szabad és szép elvü őreg gróf Horst kivánságival, 's tervivel megegyezhető állásu nem volt. Ő ugyan fiának nem szabta ki, kit szeresen, de még is azon iparkodott hogy egy lépcsővel is a' magáénál aljasabb rangú leányt nejül ne vegyen. Jól ismervén az ifju gróf atyja ezen tekintetbeni gondolkodását, szenvedélyét eleinte elnyomni szándékozott, de kitörését utóbb a' leány visszontszeretete miatt nem gátolhatván, az annál gyökeresebb 's önállásubb lőn.

Atyja megtudván fia szenvedélyét, de jól ismervén az indulatoknak a' gátlás általi nagyobbulását egyenesen nem tört ellene, hanem mintha mit sem tudna felőle, fiát a' külföld, 's különösen német és olaszországok vizsgálatára küldé. Ez volt az ifju még gyermekségétől fogva táplált legforróbb kivánsága. Ő hajlott atyja akaratjának.

Daborg Riza, igy hivták az ifju kedvesét, mint árva egy öreg bátyjánál Koppenhágában neveltetett, 's épen azon időben, midőn az ifju Horst utazását megakarta kezdeni ezen rokonával a' fővárostól jó távolnyira eső mezei jószágán volt. Az öreg Horst, hogy fia bucsuját a' leánytól meggátolhassa maga kisérte hajon egész Altonáig, hol kiszállva, egy társalkodóra hagyva fiát, visszatért a' székes városba.

Két évig járta a' kül;öldet az ifjú, 's mind lelkére mind testére tisztán, 's tapasztaltan tért vissza hazájába. Levelezése, egy hiv barátja közben járása által, ez idő alatt szakadatlanul folyt kedvesével, 's elérvén hazájába azt is meglátogatta. A' leány rokona erőszakoskodó akaratját panaszlá, őt egy általa választotta férfiu nejévé tenni, ki gazdag lévén 's báttya gyöngeségeinek hodolván ennek megfogá-

sa szerint mind azon tulajdonokkal fel volt ruházva, mik egy férfiban kivántatók. Ezen hir az ifjut megrettenté, 's édes atyjának, szerelmét nyilvánittá. Ez a' legforróbb kéréssel akarta az ifjut e' szenvedélyből kivetkezni, de az sokkal nagyobb lépcsőre hágott az ifjuban, mint sem hogy elnyomhatta volna.

Egy évig fáradozott a' két párt minden cseleken de hasztalan. Az öregek avult elveikben, az ifjak szerelmökben, rendithetlenek lőnek. Nem maradt hát már semmi hátra az öregeknek, midőn gyermekeik semmi új szövetségről még csak hallani sem akarának, mint erőszakhoz nyulni, 's közakarattal Rizát elviteték Koppenhágából. Ez az ifjú mérsékletét tulhágta, 's kedvese utáni menését csak hirtelen betegsége gátlá. Három hónapig tartó sulyos betegsége után lassanként tért magához az ifju. Nem sokára halálat hallá meg kedvesének, ki Amerikába utazván egy hamburgi hajon az ellenkező szél által Island szigete felé vetetvén ott hajótörést szenvedett 's ő is a' többiekkel együtt elveszett.

Ez maradandó benyomást tett az ifju szivében. Keble szétzúzva a' világról mit sem akara tudni. Atyja minden kérése daczára nyolcz éve egy mezei lakában töltött, 's csak harmincz éves korában, ne hogy nagy családja kivesszen a' kormány közbenvetésével indittathatott házasságra.

Szerencséjére csak két esztendeig tartott a' kötés, 's egy fiat, a' fentemlitett Éváldot hagyva maga után kimult a' különben férjétől mindig tiszteletben, de soha szeretettel nem párosulva tartott szelid nő.

Atyja halála után, kinél addig nevelkedett az ifju Évald, az idő, 's az atyai indulat némileg vissza adák gróf Fridriket a' világnak, de soha egészen. Ő fiának élt, azt jól nevelte, a' külföldet együt járván meg 's haza jöve; itt mind annak kérésére hajolva, mind a' maga kivánságára szerencsétlen kedvese nagy sirját megtekinthetni, Island szigete látogatására oda hagyák hazájokat, 's Raikiavikban ki szálva egy kalauzt fogadtak, ki őket legelsőbb a' Geiser, azon hires zuhatag felé vezetné, melly a' szigetnek közepe táján létez, 's egy a' természetnek legnagyobb műve.

3.

Kielégülten 's felviditva a' természet ritka szépségétől távoztak el a' hegy csucsáról utazóink, utjokat tovább is a' zordabb észak felé folytatandók. A' tájék mindig vadabb lőn, 's a' kilátás szorultabb. Majd szédelgő hegyeken majd a' legmélyebb völgyeken vezeté őket a' kalauz, mind addig még éhségök 's fáradságok őket nem emlékezteté a' pihenésre. Élénk beszéd közben tölt el a' rövid ebéd, 's figyelmesen hallgatá az ifju Évald kalauzok, kit Steenek hivtak, szigete leirását.

„Sokszor jártam már én ez utat uram, 's ismerem gyönyöreit, 's veszélyeit. Itt ott csak találandunk halász viskokat, hol majd megszállhatunk a' percznyetni rövid éjszakákra, de ha ezeket nem is lelnők elleszünk mi majd szabad ég alatt is, 's veszélytől nem félhetünk.

„'S azok a' szegény halászok egészen el vannak zárva más emberi társaságoktól" mondá élénk részvéttel az ifju „télen nyáron folyvást magokban élődnek ők itt e' kietlen magányban. Nem kivánnak embertásaik körébe?"

„Hozzá vagynak azok ehhez szokva' szóla egy kis mosollyal ajkán Steen. 'S a' világ legnagyobb kincséért honokat sőt lakjokat is el nem hagynák. A' tavak mellett lakva, azokban van nekik minden gazdaságok. Én ismerek 90 sőt több éves halászokat, kik tán nehány mértföldnyi messziségre sem voltak lakjoktól, és még is megelégedettebbek sok másoknál kik a' félvilágot öszvejárták, mert ők nem ismernek egyebet, mint azt a' miben élnek, 's e' szerint nem is kivánnak, nem is törekszenek nagyobbra.'

„Szerencsések lehetnek a' magok képzetében" szólla közbe Évald „de hálát adok még is istenemnek, hogy engemet ide nem vetett, 's ismervén a' nagy világot annak gyönyörei élvezésétől megfosztva nem vagyok."

(Folytattatik.)

Levéltöredék.

Vasárnap August. 4kén: „a' Tündér-kastély Magyar honban" a' rosz idő miatt a' szinteremben játszaték a' kevés nézők megelégedésére. Farkas (Farkas) jól adá a' vén katonát, 's a' nevetés meg nem szünt a' publicum közt. Kálmánné (Mariska) is kedves volt szerepjében 's játék végével mind kettő ki is hivatott.

Hétfön August. 5én: Bérlet megkezdése mellett az arenába „Saluzzo korona" adatott. Az unalmas darabot tsekély élénkséggel, 's a' 4ik és 5dik felvonást a' rossz idő bekövetkezése miatt roppant kihagyásokkal adták. Az utolsó felvonás végét, mint hogy már csepegni kezdett igen kevesen várták, 's sokan későbben tudakolództak a' darab kimenete felöl. Telekiné (Corona.) és Kálmán (Guidó) meglehetősen játsztak és a' nem kis számu nézők által néha megtapsoltattak.

Figyelmeztetésül a' t. pesti publicumnak tudtára adhatjuk, hogy még e' héten, vagy jövő hét elején „Borgia Lucretia" czimü 3 felv. opera kerülend szinre Donizettitől melly eddigelé csupán Milanoban 's a' bécsi udvari szinházban és pedig csak eddigelé olasz nyelven adaték. A' fordító Jakab István. Az igazgatóságnak ismét tetemes költségébe került ez opera előadása, teljes fényében tüntethessék elő, melly hir szerint Donizetti egyik legsükerültebb műve.

15. sz. Pest, Második **HIRDETÉSEK.** August. 21én 1839. félév.

A' Hazai 's Külföldi „Tudósítások" ügyében.

Több rendbeli tudakozásra értesítésül azoknak, kik mindeddig előfizetni elkéstek, tisztelettel jelentjük, hogy e' folyó 2dik félévi számaiból még néhány teljes számu példánynyal nagyérdemü baráti' 's pártfogóinak szolgálhat, 's lehet rendelni akár a' cs. kir. postahivatalokon, akár a' kiadó tulajdonosnál Pesten zöldkertutczában 498 szám alatt

a' nemzeti ujság
szerkesztő 's kiadó hivatala.

A' bécsi cs. kir. kincstári

Porczellán- és öntött-tükör-gyár' igazgatóságának

van szerencséje ezennel jelenteni; hogy a' pesti jelen János fejvételi vásár' alkalmával, az árverési hely előtt eddig szokásban volt dobszó nélkül, aug. 19kétől kezdve naponként a' szokott délelőtti 's utáni órakon, váczi utczában „a' 7 *választó-fejdelemnél*" kiválogatott áruiból több étek- és kávé-teritékek, 6, 12, 18, 24 személyre, valamint egyes asztali 's kávé-edények, kek 's tarka közönséges fajból, ugy szines rajzuak is arany nélkül; továbbá különféle csemege-csészék, findzsák, díszedények 'stb. aranyozásokkal, a' többet igérőknek, azonnal készpénz fizetés mellett el fognak adatni.

Ezen árverés alatt és után, a' cs. kir. öntő gyárból több különböző nagyságú tükrök is lesznek hasonló módon eladandók. (4)

Hirdetmény.

Ezen munkát készítettem: Ásványos víz bontás. Ennek hat része van: I. R. Miképen kell az ásványos vizeket titkácsosan, chemice, megvizsgálni. II. III. IV. V. R. A' Magyar és Erdélyországi; Magyar és Erdélyországban divatban lévő Cseh és Németországi, ivó' és fürdő savanyú ásványos vizek, tartalmaikra nézve titkácsosan, orvosi hasznaik tekintetében a' tapasztalásként, megvizsgálva. VI. R. Általánosan az ivó és fürdő savanyú és ásványos vizekkel miképen, és mikor kell élni; és általjában az ivó és fürdő savanyú ásványos vizektől, külömb különbféle tartalmaikra nézve, micsoda orvosi hasznokat kell várni. Magyar és Erdélyország, minden Európai országok közt leggazdagabb a' savanyú és ásványos ivó és fürdő vizekben; 's ezen két Magyar honnak 13 milliom lakosa van; és még is már 800 esztendőtől fogva mái napig nincsen Magyarúl értekezése kiadva a' hazai orvos vizekről; a' honnét következett az, hogy ezen hazákból külső országokra nagy költséggel szoktak útazni esztendőnként savanyú és fürdő vizek végett; v. legalább itthon mind külső országi savanyú vizekkel élnek, drága pénzért, holott itthon mindenféle, ólcsón találtathatnék. Végre, tudjak, hogy tavasztól fogva késő őszig a' község folyton folyvást az orvos vizekkel foglalatoskodik. Szükséges tehát ez a' munka; melly is irásban 188 iv, rézmetszett táblával, mellyen a' vizsgálatra való edények vannak lerajzolva; és más nagy táblán mind le vannak az itt előforduló vizek tartalmaikkal, számok által, iratva, könnyű áttalláthatás, és összehasonlíthatás végett. Előfizetés két, azaz: 2 fort ezüstben. Új esztendőre készen leszen a' munka. Az előfizetést beadhatni nálam, itt Pesten a' képiró útczában, 321 szám alatti házban, v. Eggenberger József könyvárosnál. Különben Debreczenben Csáthy Lajos; Egerben Plank Fer. és Zelenka; Fejérvárott Rader Alajos; Kassán Hagn Károly: Kecskeméten Szeles Sándor; Komáromban Siegler Antal; Nagy Bányán Kibling József; Nagy-Váradon Faliczky prof. és Vári Olvasztó József; Pécsett Gundl, Weidinger Alajos, Weindinger János; Pozsonyban minden könyváros; Szegeden Grün János, Kibling József, Wimmer és Lärgenfelder; Temesváratt ifj. Polacsek Ignácz; Veszprémben Vázsonyi István; Erdélyben pedig t. t. Méhes Sámuel prof.; és Marosvásárhelyen t. t. Kapdebo János orvosdoctor; az előfizetésnek kezekhez vételekre; minden tíz példányra egyet kapándók ajándékban; valamint mások is kik akárhol az országban előfizetést szivesek lesznek kezekhez venni. Pesten, aug. 21. 1839.

Kovács Mihály Orvos Doct.

Hirdetmény.

(1) Pestről Debreczenbe, és Nagyváradon által Erdélybe vezető nagy országútban fekvő, 's nemes Nagy Kun megyében kebelezett szabad

)(

Nagy Kun Kardszag mezővárosban, a' belső „Bárány" czímű vendégfogadóban, — mellyben a' bérlőnek két szobából álló lakásán, két konyháján, eleség-tartó kamaráján 's veteményes kertjén kivül, hat vendég-billárd, táncz- és borivó-szobák, 40 lóra való istálló és kocsi fészer találtatnak, —a' konyhákból, szobákból és istállókból veendő hasznok, az érettek legtöbbet igérőnek, e' f. e. november hónap' első napjától számitandó három esztendőre, árverés' utján, haszonbérbe fognak adatni; tudományúl adatván e' részben, hogy mivel a' haszonbérlő vendégfogadós, mint a' városnak egyik korcsmárosa is egyszersmind a' város által keze alá adandó italokat fogja mérni: azért nékie határozott jutalom fog esztendőnként adatni.

A' bérleni kivánók tehát f. e. september hónap 28ik napján, délelőtt, hellyben a' közönség házánál tartandó árverésre, szükséges bánatpénzel, az ösméretlenek pedig különösen tehetségök 's erkölcsi magokviseletéről szóló bizonyítványokkal is felkészülve, ezennel illendően meghivatnak. Költ Szabad Nagy Kun Kardszag városa' tanácsa által aug. 10én 1839. (2)

Hirdetmény.

(2) Táblabiró Kocsi HORVÁTH JÓZSEF ur hitelezőinek öszvegyülő perében hozott végitéletek végrehajtására legfelsőbb helyen k. kinevezett bíróság végrehajtási munkálatát f. e. sept. 11kén reggeli órákban, t. Fejér vármegyében kebelezett Pettendi pusztában, a' per alatti tömeghez tartozó lak-háznál, megkezdendi. — Miről az illető hitelezők, ezennel, mihez tartás végett tudósittatnak

a' végrehajtó bíróság által. (2)

Hirdetmény.

(3) A' pesti Terézia városi kertész-utcza 117ik szám alatt lévő, és 1600 □ ölből álló *Almásy István* ur ő nagysága kertje, e' f. e. Sz. Mihály napjától számitva három egymásután következő esztendőre haszonbérbe kiadandó; — értekezhetni felőle *Horváth József* fiskális urnál uri utczában Trattner-Károlyi házban 612. sz. a. (3)

Anyabirka eladás.

Nemes Fehér vármegyei agárdi-pusztában 500 darab tenyésztésre alkalmatos anya-birka eladásra készen találtatik. (3)

Árverés lovak iránt.

(3) Gróf Hunyady Józsefgazdaság felügyelői hivatala közhirül adja, hogy f. e. sept. 3dikán délelőtti 9 órakor kezdvén Mezőkeszi Ürményhez közel lévő Pusztán Nyitra vármegyében 70 ló, és pedig: anyakancza; idei, egy-, két- és három-esztendős ménherélt- és kancza csikó a' többet igérőnek kész fizetés mellett eladatni fog. Ürményt, jul. 21kén 1839. (3)

(3) Tüzi viz fecskendők műhelyének hirdetése.

Pesten az országuton 617dik szám alatt maga a' jelentő, 's a' műhely tulajdonosa közhirré teszi: hogy nála valamint eddig, ugy jelenleg s' ezután is készen találtatnak 3—16 akó vizet tartó fecskendők mellyek a' viz-sugárt szakadatlanul e' következő arányban lövellik ki: a) Egy három akót tartó hordozható fecskendő két ember által négy perczenet alatt 3 akó vizet 8 öl magasságra lövell, ennek ára 40 for. pengő pénzben. — b.) Egy négy akót tartó hordozható fecskendőt, belülről kibéllelt, forgatható érez csővel, és srófokkal, melly a' benne találtató vizet 10 öl magasságra löveili 4 perczenet alatt, kerül 100 for. pengő pénzben.— c.) Egy hordozható 5 akós és egyszerü nyomószerrel, 's négy kerekü vasas kocsival 180 for. pengő pénzben. Továbbá találtatnak nála 6, 8, 10, 12, 14, 16 akó vizetartó kocsira helyheztetett fecskendők: mellyek a' vizet szakadatlanul e' következő arányban lövellik ki:

6 akót tartó 5 perczenet alatt 6 akó vizet, 10 ölre; ára 220 forint pengőben. — 8 akót, tartó 5 per. a. 8 akó v., 12 ölre; ára 240 for. p. — 10 akót tartó 5 per. a. 10 akó v., 14 ölre; ára 260 for. p. — 12 akót tartó 5 per. a. 12 akó v., 15 ölre; ára 280 for. p. — 14 akót tartó 5 per. a. 14 akó v., 16 ölre; ára 320 for. p. — 16 akót tartó 5 per. a 16 akó v., 17 ölre; ára 400 forint pengőben.

A' fentebb említett helyen mindennemü tűzi vizfecskendők megrendeltetése elfogadtatik, ugy nemkülönben mindenkor kész vizfecskendők is találtatnak, a' megrontsoltak pedig javitás végett elfogadtatnak. Pesten, juliusban 1839. *N. Remekházy Károly*,

a' fentebb emlitett tüzi vizfecskendők műhelyének tulajdonosa. (3)

Dunavizállás: aug. 18án: 7' 1'' 6'''; 19én: 7' 1'' 6'''; 20án: 7' 0'' 0'''; 21én: 6' 8'' 3'''.

Pest. 1839. HASZNOS MULATSÁGOK. 16dik szám.
Szombat August. 24n Második félév.

Haladnak-e városaink a' magyarosodásban?

Fehérvár aug. 6kán. Nem mondom el legelsőbben is sok levelező szerint, miként kocsim eltörött 's kénytelen valék a' szomszéd városba szállni; mellyről előre felteszem magamban, hogy sok roszat irok, nem beszélek olly dolgokrul miket nem ismerek, vagy soha nem is láttam,—hanem őnszintén, kezemet szivemre téve, megvallom fehérvári létem. Az olvasónak tudnia kell tehát, hogy velem nem a' pillanyatni fellobanás, vagy a' város felületes ismerete ragadtat tollat, hanem azon érett, minden irói viszketegség nélküli neheztelés, melly gyermek koromtul fogva szüntelen kisérőm marada pályámon. Németesb városinkat nagyobb részt megjárám. Voltam Sopronban, Pozsonyban, Mosonyban, Győrött, Komáromban. Mindenütt töhbé kevésbé haladás mutatkozik a' nyelvtanulásban. Sopron az ottani ifjuság által egészen megmagyarositatik; a' mi valóban nem is csoda; mert ha tekintjük miként a' vármegye legnagyobb része magyar 's egyedül a' város maradna hátra, ugy méltán neheztelhetnénk késlelkedő természetéért. Nincs azonban olly fogható különbség német város köztt, mint Sopron és Pozson köztt. Ez utóbbi a' növendékek nagyobb részét magyarul tanitatja, 's alig van csak egy a' ki a' nyelvet tökéletesen értve 's beszélve térne vissza anya városában, hol még azt is, mit tudott, feled. Már e' részben Sopron sokkal előbb van. Itt alig küldetnek már jelenleg idegen helyre a' gyermekek; tisztábban 's tökéletesben tanulják meg a' nyelvet 's jobban is szeretik. Később a' nagyobb ifjusággal összeelegyedvén, egészen anyanyelvévé válik a' magyar. Ugy hogy Sopron mostani haladásában 20—30 év alatt tökéletesen magyarositott. Mosony egyike azon városoknak, hol illyesmire kevés adatik. Ott mindegy, a' ki hogy fizet, ugy beszél. Győr 's Komárom, mik közül ez utobbi egézzen magyar, de nagyobb része németül is tud, előbbre van. Győrött a' polgárságnak ugyan nem nyelve hanem azért igen gyakran él vele. Itt is azonban leghátrább vannak a' lutheranusok. Komáromban még a' legnémetebb kereskedők is a' magyar nyelvet használják; 's a' női fiatalság keresztül utaztomban megigéré, hogy gyermekeit is tisztán abban nevelendi.—De ha az olvasó előtt itt szép reményeket gerjeszték 's ha azon reményeket kebléből kiirtani nem akarja, ugy Fehérvárra soha se menjen, mert ezen város tán legbűnösbike minden városainknak. Általányosan tespedés, életnélküliség az, mibenne uralkodik. Rendetlenség, mellyel például holdvilágnál lámpák égnek, sötétben, vagy ha eső talál lenni, már akkor kinek jutna eszébe azokat meggyujtani. Könnyebbségére vannak ugyan bérkocsisai is, de csak szép időben, sáros időben ki eresztené ki lovait. Sétáló helyeik is vannak, hogy ott egymást láthassák, 's legyen másnapra mit egymásnak beszélniök, hogy az a' ruha K-nénak hogy állt, vagy az a' kalap, főkötő 'sat. mert ott a' szemek a' vizsgálásban 's birálásban annyira kifejlettek, hogy a' legkissebb ügyetlen ráncz nem kerüli el vizsga szemeiket. Ezek azonban olly csekélységek, mellyek a' női természetben többé kevésbe mindenütt feltaláltatnak, csak hogy erényekkel vegyitve. Itt azonban nem tagadjuk ugyan meg erénységöket, de őszintén megvallva nem ismerjük, 's arra is akarnók megkérni, tűntessék ki egyszer azt előttünk, hadd éledjünk. Szépeink képzelje a' drága olvasó magyarok, magyarul jól tudnak, magyar nevök van, magyar kenyeret esznek, 's magyarul nem beszélnek; mért? „mert nem noble." Általányosan ez a' fehérvári irány, törekvés 's ez is a' felelet. A' fehérvári nő nobel akar lenni, 's ezért beszél németül. Egy magyar iró egykor meglátogatá Fehérvárat, kérdé az ottani bevezető asszonyságtól minden ház előtt: magyarul vagy németül kell-e itt beszélni? 's mindenütt csak német választ nyert. Végre boszonkodását nem titkolhatva, elkiáltá, de hát t..a...mikor és hol fogunk magyarul beszélni. „Kedves drága uram-öcsém, mit gondol, hisz mi is haladtunk már annyira, hogy tudhassuk, hogy a' magyar nyelvet beszélni nem nobel." Az iró szekerére ült 's elhajtatott. Kár volt itt nem maradnia, megtudhatta volna hogy itt csak ugyan beszélnek magyarul, de kikkel' mikkel? A' cselédekkel Szinházba, ha magyar már csak azért se mennek 's innét semmiféle társaság náluk fel nem állhat; ha pedig német van ott, mindig tömve van.—Ime illyen Fehérvár lelkes közönsége mellyből egyeseket természetesen ki kell venni, mert többen tudják és elismerik, hogy az édes hazai nyelv plántálja gyermekeikbe a' legszebb érzelmeket, 's hogy a' német nyelvet tudni jó, de nem nobelságból. **

Ébredés jelenségei.

A' 18dik század volt számtalan elmultak közül szerencsés egy nemzetet előmutatni, melly már alkalmatosnak látszék a' köz szellem' kapcsával egybe füzetésre. E' nemzetet neveznem nem szükség, eléggé ösmeretes lett az ama' nagyszerű szerep által, mellyet a' mult század végén, 's a' jelen' kezdetén egész világ bámulatára játszani kezdett. Szerepében azonban aligha meg nem bukik egy olly lény nélkül, melly csupán azért látszék születni, hogy legyen ki az ébrülőt amaz isteni pályán vezérelje, mellyen rendeltetése szerint haladnia kell. E' lényről van jelenleg szükség szólanunk, hogy a' korszellem' eredetét ki-

fejthessük. Midőn egy nemzetben az erény, honszeretet, 's szabadságróli eszmék tisztulni kezdenek, e' pontot serdülő kornak mondhatjuk, mellyben a' nemzeti character többnyire tavaszi vidorságot ölt magára, 's mindent inkább tűr, csak azt nem, mi ujjolag téllel fenyegetné virúlatát. Ekkor a' nemzet hasonló egy ép, fogékony elmű ifjuhoz, mert csupán jó irányra van szüksége, hogy szellemét egybefüzve köz erővel a' férfias tökély felé haladjon. Ha már e' korban olly vezetőre talál a' nemzet, ki érezve nagyszerü hivatását, tiszta öntudattal járja az ösvényt, mellynek rögeivel nemzete' jólléteért daczolni kész, akkor őt boldognak mondhatom; ellenben: ha vezérlője ferde irányban vezeti lépteit 's inkább ön érdekének bálványoz, a' legszerencsétlenebbnek, melly vagy örökké csuszni fog, vagy szünetlen kiki törend járma alól. Eleve látta a' természet az akaratot, mi szerint a' 18dik század' francziái szellemileg—nem anyagilag—egyesülni vágytak, 's tudta, hogy szellemi egyesitésre anyagi ember elégtelen; mivel pedig e' nagy czél szükségkép tüzeték ki, a' természet egyszersmind eszközt nyujtani akaró annak kivitelére, egy lényt jegyze ki a' nemzetből, abba olly szellemet ihletve, melly kapcsul szolgáljon az egybefüzetendő köz szellemnek. 'S őt századunk Napoleon néven ösmeri. Ez azon lény kiről százak közül egy, vagy néha egysem képes magának tiszta fogalmat képezni, 's kit ennélfogva némelly elfogultak istenitenek, mások zsarnoki rémnek neveznek, némellyek pedig a' közép utat követve, valódi nagynak tartanak, nagyságát mindazáltal egyedül a' szerencsének tulajdonitva. Milly hibás képzelmek azonban ezek, az el nem fogult, 's rendszeresen kémlő elme már jelenleg is átlátja, 's az utóvilág még tisztábban át látandja, ha a' multra és jövőre egy kissé komolyabb figyelmet forditand. En fogalmam szerint mi volt légyen Napoleon, a' következőkből érthető. Mint már érintém, őt a' természet egy fönséges czélra tüzé ki—ő csatt volt a' köz szellem' lánczolatán, 's következőleg én őt e' szempontból eszköznek tartom, de a' legistenibb munka eszközének. Ő csak anyagra volt hozzánk hasonló, szelleme ugyanis tul szárnyalja a' mi korlátolt képzetünket, 's mi csak homályosan látjuk a' magasságot mellynek fény pontján ő sugárfénnyel tündökölt. Ő nekünk talány volt: mi nem értettük czéljait, nem hatottunk be cselekménye okaiba, 's nem volt elég erőnk megitélni a' következményeket, sokan elég gondatlanok egyedül a' szerencsének tulajdonitni, holott ez csupán első fellépésekor segité őt. Nem volt neki szüksége a' szerencsére többé, midőn általa azon álláspontra jutott, hol szellemi erejét teljes munkásságában kitüntetheté. Itt ő önálló volt, mint a' földön senki más, csupán önmagából fejtve ki mindent mivel közvetlen önmagát, közvetve pedig nemzetét emelheté 's bolgogithatá. Szóval: ha azon veszem mérlegül, mellynek tulsulyja által a' mindennapiság fölébe emelkedett—én őt istenitem *)Azonban ő is, mint mindenki 2 alkat-részből állott, ugy mint test és szellemből. Következőleg a' természet miként egykor teremtésével kötelességét teljesité, ugy az anyag-életre kitüzött idő után haláljogát szinte követelé—'s Napoleon engede anyagilag e' természet-jognak: ő meghalt. Ki merné mindazáltal mondani, hogy Napoleon egyszersmind szellemileg meghal? az bizonyosan legkevésbbé ösmerné a' szellem' természetét, nem tudván, hogy ez örökre fennmarad, 's akkor hat leginkább, midőn a' test' korlátin győzedelmeskedve, saját végetlen hatalmát szabadon gyakorolja. Ő át engedé szellemét századának, 's most egy nemzet, egy Europa, sőt egy egész világ örvend az uj szülöttnek melly végre kifejlődve, lassankint serdülve mindenkivel érezteti ohajtott hatását. Közvetlen ngyan nem minden egyén dicséri e' forrását a' valódi jólétnek, mert őket az elfogultság gyéren engedi abból frisitő nedvet meritni, ők panaszkodnak, hogy boldogtalanok, 's ha kérdenők: miért? a' dőrék igy felelnek—a' korszellem miatt! r.y.

*) Azt teheti értekező ur, jóllehet megvalljuk Napoleonrol nekünk egészen más fogalmunk van, 's ezen hiedelmet olly általányosnak véljük róla, hogy az értekező jelen czikkét csak azon okbul tartottuk közlendőnek, hogy ezen eszme nálunk is megpenditessék, miután Napoleon tagadhatlanul nagy historiai személy. A' szerk.

Kibékülés a' Geisernél.

(*Folytatás.*)

„„Igen egy oldalulag beszélsz édes fiam“ monda az öreg gróf „„te azt mondod a' nagy világ gyönyöreitől megfosztva nem vagy. Még eddig olly szerencsés valál, hogy a' balsors megkimélt üldözéseitől, de biztositva vagy-e a' felől, hogy ezután is úgy történend? Én ki 50 éveket tulhaladtam részt vettem, mind jó, mind keserü életben, de a' mint tudod sokkal többet az utobbiban, 's te ismervén éltem napjait legjobban, nem hittem volna, hogy épen te kivánjad annyira a' világ gyönyöreit éldelni, de más példája 's esete soha sem elég tanuság.“‘

„Vétkül venném az élet erős ifjunak“ szóll az öreg kalauz „ha máskép hallanám őt beszélni. Ő nem élte irányában, hanem mondásom felfogásában hibázott, 's ezt is csak egyedül szigetünkbeni járatlanságának tulajdonithatom. Ne gondolja a' gróf, hogy mi a' gyönyöröktül meg volnánk fosztva, azokat csak kegyed nem ismeri. Azt ön is jól látja, hogy a' természet itt bár vad, még is szép, 's mennél tovább megyünk mindig szebb leszen, hát ennek élvezése nem gyönyör, maga a' lakhatása hazánknak, szülöföldünknek nem éldelet? Én ismerem délieb tartományait földünknek, 's még is mondhatom kegyed-

nek nem kivánkoztam soha el innen, 's azt is állithatom, hogy sehol még aránylag olly sok meg elégedett 's boldog embereket nem ismertem, mint épen itt a' szigetben. Fogja ezt ön is tapasztalni ha az ide való lakosokkal jobban meg fog ismerkedni, 's megszeretni az itteni lakást, ha azoktól fogja hallani életök képét." Ezzel fell állott az öreg 's az inas beszéd közben holmijöket öszveszedvén, utjokat tovább folytaták.

4.

Kaland nélkül utazták be utasaink nagy részét fáradságos utjoknak, 's az öreg Steen számolása szerint már csak egy napi járásra voltak a' hires Geisertől, midőn egy estve egy tó partjánál mendegélve olly nemü halk morgás érte füleiket, mint az igen távolról hallatszó égdörgés.

„Itt leszünk nem sokára már Franknál. Lakja itt e' tájban van" szóll örömmel a' kalauz, 's fáradt lábai uj erőt nyerve sebesebben távozék a' parttól utját egy bózot felé véve.

„„Ki az a' Frank?"" kérdé az öreg Horst az előmenő Steent.

„Az alatt, mig oda érünk, elmondom a' mit tudok felőle, de az nem sokból áll. Ez előtt mintegy 30 évvel Raikiavikban egy viharos estén éppen honn ülék szobámban, midőn több egymásután következő ágyúlövések riasztottak fel magányomban, azt értve a' lövések jeléből, hogy az a' tenger felöl jő, 's hihetőleg kik azt teszik veszedelemben vagynak. A' szél olly rettenetessen fújt, hogy házamat majd elhordá, de még sem vehettem lelkemre, hogy a' tenger parthoz ne menjek, ott ha lehet valamiben segitendő. Fenn állva nem mehettem hanem félig mászva kellett oda jutnom, 's akkor is a' parttól néhány ölnyire megállni ne hogy a' hullámok partra tóduló ereje a' tengerbe sodorjon. Nem sokára a' villám világánál egy hajót láték a' parttól valami fél mértföldnyire néha a' vizből kibukkani. A' rév rosz 's a' sziklák miatt félhető volt, hogy a' hajó szét fog zuzatni. Vad fájdalommal nézem a' borzasztó jelenetet, azzal az elkeseredéssel miként látom, tehetetlen a' segitségre, ember társimat előttem a' nagy sirba elveszni. Még egy ágyú ropogást hallék rettentőbbet a' többinél, 's áthatóbbat a' szörnyü égdördülésnél, melly reá következett. Az uj villám világánál mit sem láték már a' tengeren; még egyszer nézék, 's bizonyos levék benne hogy a' hajó örökre elveszett. Egy darabig elfogulva a' részvéttől feküdtem a' part mellett, a' mint nem messze tőlem egy zörej felébreszte merengésemből. Két emberi testet pillanték meg a' villám világánál 20 lépésnyire tőlem feküdni, a' hab sodrá őket ki. A' veszedelmet nem tekintve, hogy a' jövő hab ismét vissza ne vegye azt a' mit már egyszer ajándékozott, oda másztam, 's teljes ifjui erőmmel az öszve kapcsolt testeket jobban a' part felé huztam, azon örvendetes hiedelemben, ha ezeket életre visszahozhatnám. Az alatt számos emberek közelitettek Raikiavikból papunk kiséretében, kik minden módot elkövettek a már csendesebben fújó szélnél a' hajótörést szenvedők közül, ha lehetséges, megmenteni. Iparkodások nem volt hasztalan. Még három test vettetett ki a' tenger torkából, kik közül kettőt életre is hoztak. Én pajtásim segitségével a' két első személyeket kik közül az egyik egy csinosan öltözött férfiu, a' másik egy fiatal szép asszony, 's mint később megtudtuk házas pár volt lakomba vittük, 's ott nem kis fáradság után eszméletökhöz is hoztuk. Ezen férfi azon Frank, kit előbb emliték. Ő a' hajón nején kivül mindenét elveszté, 's annál fogva itt maradt e' szigetben; 's később e' helyen telepedett meg, magát minden társaságtól visszavonva. A' házaspár a' mig Raikiavikban lakott igen szomoru életet élt 's én azt annak tulajdonitom hogy gyermekeik, a' mint megszülettek mind egyenként meghaltak, csak épen a' legifjabb leányok Riza maradt meg atyjának, ki anya formáját vévén magára legszebb leánynak tartatik egész Islandiában, 's a' mennyire ismerem jósága nem enged szépségének. Majd meg fogjátok őt ismerni. Az asszony ezelőtt két évvel halt meg, 's most leányával éldegél itt az öreg Frank e' magányban. Ő szótalan, kedvetlen, 's ember gyülölőnek is látszik, de a' ki ritkát tulajdonit, nemes lelküségét, bátor elszántságát, mellyel már sokaknak megmenté éltét, a' ki ismeri, az fogja őt becsülni. Ő senkitől köszönetet nem vár sőt szóba sem ereszkedik, kivévén velem mint élte mentőjével. Ennyit tudok ezen ember felöl. Ő soha előttem eredetét vagy élete leirását, mielőtt ide érkezett elő nem hozta, de minthogy a' dán nyelvet legjobban beszéli, hazátok fiának gondolom őt lenni."

Nevekedő részvéttel hallgaták a' két Horstok kalauzok beszédjét, 's annak végével az ifjunak támogatni kellett édes atyját annyira meglátszott ez indulva lenni, mig egy uj jelenet magára voná az utasok figyelmét.

Egy kis tér nyilt meg szemeik előtt, mellynek közepén több kis fácskáktól környékezve egy magános sír állott, egyszerü de jó állapotban tartott. Oszlop nem volt melette emelve de szebb emlék, mert a' sirkőnél egy egészen fejér haju ember térdelt, 's imádkozni látszott. Igen el volt merülve, mert csak akkor emeli föl fejét, midőn a' társaság egészen hozzá közeledék. Megpillantván azonban Steent elfoguló érzékenységgel nyujtá neki jobbját a' többieket egy pillanatra sem érdemesitve.

„Isten hozott e' vidékben" szólla az idegen felkelve, 's megszoritva jobbját a' kalauznak „még láthatlak egyszer végem előtt? Én is szeretnék már rég ő utánna ama boldogabb hazába utazni, de e' gátló test még nem akar szét dölni."

„Élj még sokáig“ felelé Steen „leányod 's ember társaid javára, 's ne kivánkozzál mit soha ugy sem kerülünk el. Itt hozok ismét új vendégeket kik veled megakarják nézni a' Geisert.“

Ezen utolsó szavakra nem is ügyelve némi élénkséggel folytatá Frank: ..Leányomról már halálom esetére gondoskodtam. A' stalhuli pap megigéré hogy magához veszi, 's ha lehet kivánságom szerint az érdeklő irásokkal együtt Dániába viendi őt.·· de hirtelen félbe szakasztá beszédét, 's némi zavartsággal tekintett az ifju Horstra, kit csak most láttatot megpillantani: ..De kicsodák ezek az urak öreg barátom szólj.··

„Ezek dán urak 's gróf Horstoknak nevezik.“

Ezen szavakra az öreg Horst ki eddigelé a' sirkönél meredten felemelé fejét 's az öreg Frankra pillantott.

..Horst·· rebegé ez, 's reszketve állott egy darabig.

„„Ön az Smaaleens“ riada rá az öreg gróf „„ön kedvesem rablója, keserü éltem szerzője, itt áldozatja gonosz tettének.“

..Ő él·· kiálta fájdalommal Frank, 's vadon felugorva hihetetlen gyorsasággal futott be a' bozotosba, előttők egy percz alatt eltünve.

„„Én megbocsátok neki“ mondá gróf Horst, fájdalmas tekintetet vetve a' futóra „„'s sajnálom hogy szavaim kitörését nem gátolám. Én kibékültem magammal 's embertársaimmal.“

„Jőjenek kegyetek, kövessük őt, bizonyosan lakába ment“ 's a' bozotosnak indulva egy gyalog uton sebesen mene elő a' kalauz.

(Folytattatik.)

Játékszini napló.

Folyó hó 19kén a' nemzeti-szin' hangászkara 's a' magány- és karénekesekből össze szerkezett: quartett társaság—azon hála 's tisztelettből, mellyel az érdemet méltányolni szoktuk—Erkel Ferencz, első karmester urat éjji zenéjével tisztelé meg. Az előadott műrészek valának: 1ör Büvös vadász' előzenéje. — 2or A' Vadász vocal quartett, Egressy Benj. műve.—3szor Flauta verseny ezen adat felett: Tartsd meg Isten 'sat.—4szer Lützov vadászata (quartett) Veber Máriától. —5ször Don Juan' előzenéje Mozarttól —6szor Bál-éj bévezetméye (introductiója) Aubertől. Ennek végeztével—miután a' pesti magyar szinpad körül eddig is tagadhatlan érdemeket szerzett Erkel Ferencz urat, e' ritka gyönyör' élvezésére összecsödült sokasig zajos: éljen! kiáltásokkal üdvözlé—a' tisztelkedők szétoszlanak.—Ezután a' daltársaság, néptömeg kiséretében tiszteletes Sáry Gábor, ref. pap ur' laka előtt tevé ünnepélyes tisztelkedését. A' tiszteletes ur—olly meglepetve lőn; hogy midőn a' kar utosó: Isten hozzád-ját éneklé — ablakából zokogva köszöné meg a' részvétet: „Barátim! szóllett—vegyék legforróbb köszönetemet, 's tartsanak meg baráti emlékükben! “— elfogultságában több szavakat nem rebeghetett. Eljenek a' nemzeti szinpad derék énekesei! kik e' hon' édes nyelvét dalkoszorúba füzik; 's vele, az erényt és érdemet koszoruzzák meg.!! XY.

Literaturai ujdonságok.

Nagy Ignácz Szinműtárának IVik füzete is épen most jelent meg 's kapható minden könyvárusnál 40 kr. p. p. Tartalma: Egyesüljünk! vigjáték 3 felvonásban; Füredi nébarát czimü 1 felvonásu előjátékkal; irta Nagy Ignácz a' kiadó.—Senki sem fogja rosz néven venni, a' programban jelentett feltétek ellenére olly darabot e' gyüjteményben olvashatni, melly még a' pesti szinpadon nem adatott; miután a' jelen vigjáték pótolja ismét azon hiányt, mellyett ez oldalrul érezünk, 's nemes társalgási modorában, kerekdedségében élénk tréfáiban 's elmésségiben, 's meglepő kifejlésében bizonnyal kivántatóvá teszik előadatását. Azért több okokbul igen ajálhatjuk a' t. közönségnek figyelmébe a' jelen müvet, hogy igy a' lelkes és szorgalmas szerzőt, ki e' gyüjtemény körüli érdemeivel tagadhatlanul maradandó emléket alkota magának, bátoritsa 's búzditsa, 's szép megérlendő terveit, mellyek még a' szép jövendőt várják minél elébb valósítsa.—Az Vdik füzet aug. vásárra jelenend meg; meg tartalma az ujonan és pedig versmértékben kidolgozott Romilda Szigligethytől,—'s e' szerint ismét eredeti és pedig uj. Mint halljuk a' VIdik füzetre máris több eredeti művek érkeztek a' kiadóhoz, mellyek elébb azonban az előadást várják.

Pyrker Tunisiassa, forditva Udvardytól csinos külsöben megjelent, 's szinte kapható minden pesti könyvárusnál.

Chiolics National Panorama czimü folyoiratával felhagyott, 's az előfizetők kárpotlásul, az által ez évben kiadandó szini zsebkönyvet nyerik ajándékul.

Kuthy Lajosnál készen állnak: Balitélet novella 's a' harminczkilencz napos király, drama. Jelenleg nehány novellán kivül előkészületeket teszen négy kötetü regényéhez: Nápolyi Joanna.—Nagy Elek most fejezi be: „Keresztény és zsidó“ czimü 4 felvonásu drámáját.

A' Hazai 's Külföldi ‚Tudósítások' ügyében.

Több rendbeli tudakozásra értesítésül azoknak, kik mindeddig előfizetni elkéstek, tisztelettel jelentjük, hogy e' folyó 2dik félévi számokból még néhány teljes számu példánynyal tiszt. pártfogóinknak szolgálhatunk. Rendelhetni példányokat akár a' cs. kir. postahivatalokon, akár a' kiadó tulajdonosnál Pesten zöldkertutczában 498 szám alatt

a' nemzeti ujság
szerkesztő 's kiadó hivatala.

A' bécsi cs. kir. kincstári

Porczellán- és öntött-tükör-gyár' igazgatóságának

van szerencséje ezennel jelenteni; hogy a' pesti jelen János fejvételi vásár' alkalmával, az árverési hely előtt eddig szokásban volt dobszó nélkül, aug. 19kétől kezdve naponként a' szokott délelőtti 's utáni órakon, váczi utczában „a' 7 *választó-fejdelemnél*" kiválogatott áruiból több étek- és kávé-teritékek, 6, 12, 18, 24 személyre, valamint egyes asztali 's kávé-edények, kék 's tarka közönséges fajból, ugy szines rajzuak is arany nélkül; továbbá különféle csemege-csészék, findzsák, díszedények 'stb. aranyozásokkal, a' többet igérőknek, azonnal készpénz fizetés mellett el fognak adatni.

Ezen árverés alatt és után, a' cs. kir. öntő gyárból több különböző nagyságú tükrök is lesznek hasonló módon eladandók. (4)

Minden hiteles könyvárosnál találtatik:
Dr. SCHEDEL FERECZ:

Diaetetica' Elemei.

Budán, 1839. nagy 8rét boritékba fűzve 30 kr. p. p. (3)

Kiadó szállás.

(1) Pesten a' kerepesi uton 1514dik sz alatti házban a' magyar szinházhoz közel vagyon 4 szoba, konyha és 4 lóra istálló;—ismét 2 szoba konyha és 4 lóra istálló;—továbbá 1 nagy bolthajtásos magazinum, és 1 gabona töltő granárium sz. Mihály napra, vagy elébb is haszonbérbe kiadandó. Értekezhetni iránta ugyanott. (3)

Hirdetmény.

Ezen munkát készitettem: Ásványos víz bontás. Ennek hat része van: I. R. Miképen kell az ásványos vizeket titkácsosan, chemice, megvizsgálni. II. III. IV. V. R. A' Magyar és Erdélyországi; Magyar és Erdélyországban divatban lévő Cseh és Németországi, ivó' és fürdő savanyú ásványos vizek, tartalmaikra nézve titkácsosan, orvosi hasznaik tekintetében a' tapasztalásként, megvizsgálva. VI. R. Általánosan az ivó és fürdő savanyú és ásványos vizekkel miképen, és mikor kell élni; és általjában az ivó és fürdő savanyú ásványos vizektől, külömb különbféle tartalmaikra nézve, micsoda orvosi hasznokat kell várni. Magyar és Erdélyország, minden Európai országok közt leggazdagabb a' savanyú és ásványos ivó és fürdő vizekben; 's ezen két Magyar honnak 13 milliom lakosa van; és még is már 800 esztendőtől fogva mái napig nincsen Magyarúl értekezése kiadva a' hazai orvos vizekről; a' honnét következett az, hogy ezen hazákból külső országokra nagy költséggel szoktak útazni esztendőnként savanyú és fürdő vizek végett; v. legalább itthon mind külső országi savanyú vizekkel élnek, drága pénzért, holott itthon mindenféle, ólcsón találtathatnék. Végre, tudjak, hogy tavasztól fogva késő őszig a' község folyton folyvást az orvos vizekkel foglalatoskodik. Szükséges tehát ez a' munka; melly is irásban 188 iv, rézmetszett táblával, mellyen a' vizsgálatra való edények vannak lerajzolva; és más nagy táblán mind le vannak az itt előforduló vizek tartalmaikkal, számok által, iratva, könnyü általláthatás, és összehasonlíthatás végett. Előfizetés két, azaz: 2 fort ezüstben. Új esztendőre készen leszen a' munka. Az előfizetést beadhatni nálam, itt Pesten a' képiró útczában, 321 szám alatti házban, v. Eggenberger József könyvárosnál. Különben Debreczenben Csáthy Lajos; Egerben Plank Fer. és Zelenka; Fejérvárott Rader Alajos; Kassán Hagn Károly; Kecskeméten Szeles Sándor; Komáromban Siegler

Antal; Nagy Bányán Kibling József; Nagy-Váradon Faliczky prof. és Vari Olvasztó József; Pécsett Gundl, Weidinger Alajos, Weindinger János; Pozsonyban minden könyváros; Szegeden Grün János, Kibling József, Wimmer és Längenfelder; Temesváratt ifj. Polacsek Ignácz; Veszprémben Vázsonyi István; Erdélyben pedig t. t. Méhes Sámuel prof.; és Marosvásárhelyen t. t. Kapdebo János orvosdoctor; az előfizetésnek kezekhez vételekre; minden tíz példányra egyet kapándók ajándékban; valamint mások is kik akárhol az országban előfizetést szívesek lesznek kezekhez venni. Pesten, aug. 21. 1839.

Kovács Mihály Orvos Doct.

Hirdetmény.

(2) Pestről Debreczenbe, és Nagyváradon által Erdélybe vezető nagy országútban fekvő, 's nemes Nagy Kun megyében keblezett szabad Nagy Kun Kardszag mezővárosban, a' belső „Bárány" című vendégfogadóban, — mellyben a' bérlőnek két szobából álló lakásán, két konyháján, eleség-tartó kamaráján 's veteményes kertjén kivül, hat vendég-billárd, táncz- és borivó-szobák, 40 lóra való istálló és kocsi fészer találtatnak, —a' konyhákból, szobákból és istállókból veendő hasznok, az érettek legtöbbet igérőnek, e' f. e. november hónap' első napjától számítandó három esztendőre, árverés' utján, haszonbérbe fognak adatni; tudományúl adatván e' részben, hogy mivel a' haszonbérlő vendégfogadós, mint a' városnak egyik korcsmárosa is egyszersmind a' város által keze alá adandó italokat fogja mérni: azért nékie határozott jutalom fog esztendőnként adatni.

A' bérleni kivánók tehát f. e. september hónap 28ik napján, délelőtt, hellyben a' közönség házánál tartandó árverésre, szükséges bánatpénzel, az ösméretlenek pedig különösen tehetségök 's erkölcsi magokviseletéről szólló bizonyítványokkal is felkészülve, ezennel illendően meghivatnak. Költ Szabad Nagy Kun Kardszag városa' tanácsa által aug. 10én 1839. (2)

Hirdetmény.

(3) (114) A' n. mélt. magy. kir. Kincstár' részéről köz hirré tétetik, hogy szabad kir. Szeben városában az oskola-mesteri 's egyszersmint nemzeti oskolák első osztálybeli tanitói hely, a' mellyhez évenként 160 ft. p. p. fizetés, 10 for. p. p. quártély pénz, hat ölfa, két köböl rozs, ostyára való fél köböl tisztabúza, és temetésbéli stola járúlnak, megürült légyen; a' kik ezt a' hivatalt elnyerni szándékoznak, azok az ehez szükséges tulajdonságokkal ellátva, magyarúl tudni és kérőleveleiket legfelljebb Szent Mihály hava 1sőig a' fent nevezett kir. városhoz béadni kötelessek. (3)

Komló valódi cseh és amerikai illendő áron kapható **Kunewalder** testvérek nagykereskedésében Pesten, országuton 568 szám alatt. (2)

Jelentés.

családatyák, anyák 's gyámoknak. Gyermek-tanitó-intézet.

(4) Alulirttnak van szerencséje ezennel mély alázattala't.cz. családatyáknak, anyáknak bárminemű rangból, valamint gyámoknak is, kiknek a' rájok bizott növendékeik' neveléséről gondoskodniok kell, tudtára adni, miszerint többoldalruli felszólítás következtében az eddigi Pesten fennálló 's dicséretesen ismert nőnevelő intézetét *férfigyermek-tanitó intézetté* változtatta át, mellybe gyermekek 's ifjak, kik tanulmányikat vagy nyilvanosan vagy magányan akarják végezni, felvétetnek. Szigoru 's tisztes nevelésről, valamint minden egyéb követelésekről, mellyek testi 's lelki neveltetésre befolyással birnak, alulirt kezeskedik. Körülményesb tudósitásokat eziránt személyesen, vagy az ide mellékelt czimmel ellátott levelek által is lehet alulirottal értekezhetni. Pest jul. 30án, 1839.

Lemouton B. János.

a' pesti kir. egyetemben az angol és franczia nyelvek tanitója.

(Czíme: Lemouton B. János urnak, a' pesti kir. egyetemben a' franczia 's angol nyelv tanitójának. Fortunánál a' czukor-utcza végén, 666 szám alatt, a' botanicus kert' irányában. (6)

Pénzfolyamat: Bécs, aug. 20án: 5 pctes stat. kötelez. 103⅛; 4 pctes stat. kötelez. 101¼; 3 pctes stat. kötelez 81⅞; 1820ki stat. költs. 281; 1821iki stat. költs. 150½; 1834ki stat. kölcs. 686⅞; 1839ki stat. kölcs. 270⅝; 2½ pctes bécsvárosi bankóköt. 66¼; bankrészvény 1538½.

Gabonaár: Pesten, aug. 23án pesti mérője, váltógarasban: tisztabuza 168—150; kétszeres —; rozs 104; árpa 88; zab 66—64; kukoricza —.

Dunavizállás: aug. 22én: 6′ 6″ 0‴; 23án: 6′ 9′ 0‴; 24én: 7′ 3″ 6‴.

Pest. 1839. HASZNOS 17dik szám.
Szerda August. 28án MULATSÁGOK. Második félév.

Kivonatok naplómból.

I. Nemzet, nemzetiség.

Igen érdekes vita volt a' mai. Nem képzeltem volna, hogy annyi energiát leljek Kban. Eddigelé azt hivém, hogy ő is egyike azoknak, kik a' vitatkozást csak fitogtatás kedvéért teszik: csalódtam; ha bár a' gőzhajón sokan körül fogának, észre vevém, hogy ő függetlenül: legkisebb tekintet nélkül közlé gondolatit. Nemzet 's nemzetiség volt beszélgetésünk tárgya. Egészen véletlenül jöttünk belé; 's valóban jelenleg sem tudnám megmondani, miként fogtuk fel fonalát. Később egy vukovári kapitány is hozzánk szövetkezett. Egészen ismeretlen volt előtte a' magyar ügyek' valódi állása; mind e' mellett sem tagadhatom meg tőle mélytánylatom, miután azt némi általányos vonalokban megismertetvén, nem ismerék benne azon gyakran található férfira, ki mind a' mellett hogy ügyeinkről hangot sem hallott, azt büszke megvetéssel mellőzhetni hiszi, hogy igy tudatlanságát palástolhassa.—Én K. ellenében azt állitám, hogy nekünk jelen állásban nemzetiségünk őseinkről maradt meg, de az sem szivároghata át vérünkbe, miután őseink állása a' mieinkével egészen különböző. Akkor nemzet védelmezte magát nemzetisége fenntarthatásában; jelenleg pedig létezik ha lehet ugy neveznem, bizonyos eszményi nemzetiség, melly egyesek keblében élhet, 's kik ennek ápolásával kivánnák a' nemzetet fenntartani. Véleményem szerint nemzet nem is állhat fenn nemzetiség nélkül. De ezen nemzetiség annyira lélekből fakadjon, általányos vonalaiban annyira megegyezzék minden kebelben, hogy a' legtökélyesb hangászat tisztább 's összevágóbb hangözönt ne adhasson. Részemről nem emlékezem hogy olvastam volna a' nemzetiség meghatározását;de tulajdon gondolatim után itélve nem tarthatom egyébnek, mint valamelly tömegnek tulajdon mult idejéből vett lelkesedését a' jövendőre való teljes bizakodással, melly állásához, visszonyaihoz képest, olly kivánatokat 's ohajtásokat fejez ki, mellyek általányosak 's általányos irányával megegyezők. De honnét vegye a' magyar nép azon lelkesedését, következtetheti-e multjából jövendőjét. Ő eddigelé mitsem tőn, mint vitézkedék, jövendőre teheti-e azt viszont? A' jelent tán kevésbé ismeri mint a' multat? Ez valóban olly szó melly tán igen is kétesen hangzik; de méltó, hogy a' kételkedő által megvizsgáltassék. En itt a' tömeget tekintem melly összesen különböző elemei miatt nem alkothat még most egészet, egy kivánatban központosulót; de ha külön választani akarnók a' részeket, szinte nehézségekre bukkanánk, mi után az practice nem történhető. 'S igy nemzetiség nemzetiség ellenében van; minden egyes tettét az egyiknek birálata alá veszi a' másik. Nemzeti fellelkesülés ritkán foly ki egész lélekből, szövetkezés, egyesülés által, a' mint az érdekek kivánják, felhagyunk néha olly szándékkal, mik szükségkép nemzetiségünkből kifolyók volnának. K... barátom ezeket,nevetségeseknek találá,'s megvallom,ha bár ennek nagy befolyását hiszem nemzetiségünkre, nem találom épen csodálatosnak, ha ki ezen ellenvetésekre első pillanatra szánakozólag tekint rám. De nézzük példákból. Nekünk nemzeti ünnepeink nincsenek. Az alsóbb néposztálynál tagadhatlanul ugyan tudatlanság okozza, ha mellyek vannak is, nem tudni azoknak lételét, de felsőbb körüeknél csakugyan részvétlenség 's gondatlanság.'sat.'sat.

A' vukovári kapitány itt ott helybenhagyólag véteté helyeslését észre. Megpendité azon gondolatot is, ha vajjon mi mint nemzet közlekedésben vagyunk-e más nemzetekkel. Természetesen nemmel kelle válaszolnom Nemzet—ugy mond—természetesen ismerje 's némi befolyást gyakoroljon a' külügyekre nézve is, mert illy módon belügyeire uem forditatik annyi gond, nem tudja annyira szükségeit, nem ismeri állását, nem ismeri tulajdon haladását. A' nemzetnek ismernie kellene a' politicai viszonyokat nem elméletileg hanem gyakorlatilag, 's ekkor olly nemzetiség fejlődnék ki, melly szabadon állna az idők viszontagságai felett. Belügyeire kell ugyan gondját forditani főleg's figyelmét, de mai közlekedési korunkban azok olly szükséges összeköttetésben állnak egymással, hogy azoknak szoros ismerete nélkül a' törvényhozás mindig hátra marad's nem a' korszellemhez mért 'sat.

II. Augustus 7ke.

Valahányszor szinházból kijövök mindannyiszor sokkal könnyebben érzem magam, mint beléptemkor. Ezt már gyakran tapasztalám. Nem is lehet ez máskép. Teljesen meg vagyok győződve, hogy nekünk jelenleg mint nemzetnek nincs nagyobb biztositásunk mint a' m. academia 's szinház. Az első központositá a' fensőbbi erőket, emez a' rokonlelkűeket. Mint egy sarknak tekintem, mellyen túl bennünket nem szorithatnak. Nemzetiségünkre nézve első lépésnek, melly szilárdúl tétetett 's hátra nem mozditható.—Ma azonban megvallom nem a' legnagyobb elégedéssel hagyám el azt. Lőwe k. a. Benjaminban Bianca szerepében lépe fel. Már az előtti nap sokat beszéltek nekem nagylelküségéről, önfeláldozásáról. Már akkor nem tekintém azt ugy, mint némelly enthusiástáink. Tudom becsülni a' művészt ki valamit nemzetért tesz de azért művészetéből egy szikrát se áldozzon fel annak, 's ne csonkitsa azt mi nem övé. Ő vagy magát vagy a' közönséget gyöngitheti igy. Nem veszem neki rosz néven, hogy ő fel akara lépni, de sajnálom, hogy kiktől fellépése függe, azoktól nem aka-

dályoztaték; mert őszintén magvallva én fellépésében fogadtatásában 's megtiszteltetésében nagy gyöngeséget láték részünkről. Nemzetnek 's nemzeti közönségnek nem szabad magát elkábitatnia. Ne legyünk feszesek, pedantok ugyan illy nemű dolgokban sem, de ne tegyük egyik legszebb nemzeti intézetünket ollyas minek ki, melly nemzetiségünkkel meg nem egyez. Lőwe k. a. a' nélkül hogy egy szót tudna magyarul, betanul szerepet 's nemzeti szinpadunkon fellép. Nagyon tudom becsülni emlékező tehetségét; de azt teljességgel meg nem foghatom, mi benne azon nagylelküség, mellyet róla hiresztelnek. Nincs példa arra, hogy egy nemzeti szinpadon középszerü szinésznő olly gyönge 's itt ott valóban csak nem fülsértő szó kiejtéssel fel mert volna lépni nemzeti közönség előtt. Ez mindig gyermekes hiuságot árul el, melly nemzethez nem illő. Nekünk Lőve k.a.nál sokkal jobb szinésznőink vannak, kik biztosban, szabatosban beszélnek,—'s mi el vagyunk ragadtatva, hogy ő nemzeti szinpadunkon fellépe. Tudom jól mi történt volna vele franczia vagy angol szinpadon, hol bizonnyal a' nemzeti méltóság érzékeny boszut vett volna rajta—'s épen nem kivánom, hogy illyesmi történjék rajta itt; a' tárgyat is megvallom nem tartom valami olly különös fontosságunak, mintha valami veszélyes következményei lennének, hanem itt ismét jelenségét találom azon nemzeti gyöngeségnek, mellyet gyakran legszebb intézkedéseink, legbiztosb előremenetünk sirásójának hiszek. Mi magunkét soha sem becsüljük meg annyira mint az idegent. Akár miből ered, de ez tagadhatlanul áll. Szeretem a' nagylelkü nemzetet, de gyöngének tartom azt, ki nagylelkü tud mások iránt lenni, mig gyermekei honn éheznek. Az angol az idegen művésznek ezereket ad, de a' magáénak mindig kétszer annyit. Ki ezt teheti az lehet mások iránt nagylelkü; de mi fájdalom a' magunkéval mitsem teszünk,—'s az idegen egy lépése már kivesz bennünket nyugalomból. 'S ez mindig nemzetiségi hiányt árul el. Nemzetnek szilárdnak kell lennie mint sziklának. A' mit tiz év mulva tulajdon erejével kivivhat, azt meg ne előzze méltósága feláldozásával. Lehet hogy Lőwe k. a. fellépése jó befolyással birand a' külföld egyeseire; de minmagunk előtt szégyenülve állhatunk. Lőwe k. a. a' legnagyobb elragadtatással fogadtatott 's olly ajándékot kapott, millyent első szinésznőnk, ki 15 év óta keservek 's kinok között felemelkedett 's minden utmutató nélkül bennünket a' művészet pályájára vezérlett, hogy kimutassa nekünk a' szépet, dicsőt 's fenségest,—a' millyent mondom első szivésznőnk sohasem! Kérdem miért? Válaszoljon nekem őszintén ezen kérdésre miért? Azért hogy mint szinésznő fellépe 's nyelvünkön beszél, mellyből szót sem ért. Ha azt akarjuk minden nap kapunk illy tagot. Ha olly nagy kedve volt Lőwe k. a. a' magyar szinpadon fellépni, tanult volna meg magyarul jól, 's akkor méltányolni fogtam volügyekezetét, igy megvallom semmi rendkivülit nem találok benne. Ez véleményem.

Nagy Elek.

Kibékülés a' Geisernél.

(*Folytatás.*)

5.

Nem sokára egy az éghajlathoz alkalmazott, de csinosnak mondható házikóhoz értek. Az ajtó nyitva volt, 's a' mint beléptek, a' szobában az ágyon ruhástol fekve az öreg Frankot lelék, 's mellette egy angyali szépségü leányt térdelni. Nagy szőke haja gondosan fürtökbe szedve elárulá, hogy ő nem azon honi halászok ivadéka, kik itt tanyáznak. Ruhája bár olly formájú mint e' szigetben viselék, de finomabb anyagból 's gondosabban elkészitve. Szép nagy kék szemeit, midőn az idegenek beléptek feléjök fordità, 's meglátván az ifju grófot, pirulva süté le őket.

„Óh atyám felette roszúl van" mondá ő, 's felugrék helyzetéből „ugy találtam őt házunk előtt fél ájultan, 's vezetém be. Édes Steenem segitsen rajta, ön ugy hallám ért az orvosláshoz."

„Csak nagy megindulás következménye" felele Steen, 's az ágyhoz közelitett „Nyugodjál meg édes Frank, ezek az urak nem rosz szándékból jövének, 's ha meg is bántottad valaha őket bizonyosan megbocsátandanak."

„„Ugy vagyon Smaaleens én megbocsátok önnek"" mondá reszketve az öreg Horst „„hiszen ő meghalt, 's követelésem hozzá már azzal elmult hogy megházasodám.""

„Óh ha ön megbocsát, úgy könnyü szivvel halok meg, mert ő is megbocsátott, 's csak az az egy kérése volt hogy leányommal visszamenjek Dániába lakni. Én nem mehettem, nőm sirja nem eresztett; önt még Hamburgban létünkkor holtnak adták ki nőmnek: az öreg Daborg koholmánya vala 's én is erősittém azt, bár nem valék benne bizonyos."

„„Jobb volt ugy, ha már nem lehetett az enyim, jobb volt ha holtnak tartott. De önnek velem kell visszajőni hazánkba, ezzel leányának tartozik. Én önt barátomnak, leányát pedig gyermekemnek fogadom. Hagyja itt e' szomoru magányt melly sebjét mindig edzi, 's élje még hátralévő napjait családom körében.""

„Én e' helyet itt nem hagyom, nem hagyhatom. Itt akarok **meghalni**, 's üres nőm mellett számomra a' hely hová temetendnek. Most nyugodjanak ki önök fáradságos utjok után, holnap ha megengedi erőm a' Geiser nézésére megyünk" 's ezzel a' fal felé forditva fejét, többé nem szóllt.

„„'S ön tehát Rizám gyermeke angyali leányka"" szólla az öreg Horst a' leányka felé fordulva „„Ő is illyen volt, 's képmását látom előttem; vissza hozva érzem azon időket, mellyekben hódoltam e' ke-

cseknek"" Ezzel kezén fogva, a' szűz homlokára egy atyai csókot nyomott.

Könnyes szemekkel hajolt Riza a' kegyes kezére, 's azt forró ajkihoz nyomá . Óh én ismerem önt · szólt . anyám sokat beszélt ön felöl, 's ugy festé le önt, mint előttem ezen ifju áll · tevé hozzá gyönge pirral arczán.

„„Óh ártatlanság gyermeke"" kiálta a' gróf, 's karjai közé szoritá a' kedves leányt.

Az ifju is bátorságot nyerve, közelitett a' leánykához, 's szép kezét megfogva gyöngéden kebléhez vivé.

„Illyenek a' mi leányaink" mondá diadalmi pillanatokkal körültekintve az öreg Steen „még ide nem hatott a' képmutatás utálatos vétke, ők kimondják mi szivökön fekszik, 's nem szinlelik gondolatjaikat.

„„Maradj igy édes gyermekem"" szóll a' gróf, „„'s bennem egy másik atyát találandsz.""

„Bennem pedig egy szerető hű testvért édes Rizám" mondá Evald.

. De most jöjjenek velem a' vendégszobába · szakasztá félbe a' csendet az egy kissé zavarba hozott leányka . hogy ott fáradságos utjoktol kipihenhessenek a' Geiser megláthatására. ·

'S a' kellemes szendén vezeté az utasokat az udvarkán keresztül, másik részébe az épületnek hol két csinosan, de egyszerüen butorozott szobácskákban, fáradt testeiket, már rég nem élvezett tollas ágy kebelén pihenésre fekteték.

6.

Kinyugodva 's megujulva hagyák el utasaink nyoszolájokat, 's legelső kötelességöknek tarták házi gazdájokat meglátogatni. Azt már ébren lelték, de még gyöngén, 's ezen állapotja miatt az nap a' Geiser vizsgálására nem mehettek, Mig Frank neje sirjánál rövid rajzát Dániából való elmentének 's ezen szigetbeni eseteinek adá az öreg Horstnak, az alatt az ifju a' kedves leányka keresésére ment, 's őt nem sokára a' tó partjánál halászattal foglalatoskodva lelte. A' szűz gondolkozásba merülve lenni látszatott, mert lépteire az ifjunak nem tekinte föl, 's csak midőn ez, az ifjuság szokott ingerkedésével sima arczát a' deli lánynak befődé, sikolta föl.

„Ne ijedj meg jó leányka, én vagyok az" szólla Évald, 's melléje ülve Rizának, annak szemeibe tekintett, „segiteni jöttem foglalatosságodban, 's ha képes volnék társaságom által röviditni az unalmas munkát.

. Tárrsaságod nekem kedves, ifju · mond szende pirral a' leányka . bár munkám nem olly unalmas és háladatlan, mint véled. Itt annyi a' hal, hogy beszedésével eléggé elüzhetem ezen kis időt, mellyet reá forditok. De örülök hogy itt vagy, 's beszélni fogsz nékem ugye azokról a' szép tartományokról, mellyeket te megjártál 's én csak atyám elbeszélései után ismerek. Oh be szeretném tudni, millyen már az a' világ a' hol több emberek laknak együtt. Itt olly kietlen olly magányos. Mig édes anyám élt addig csak jó volt, avval elvotlam, de miota az is meghalt, 's édes atyám még zordabb 's kedvetlenebb, a' természet szépsége sem tudja vidámságra gerjeszteni valómat. ·

„Szegény lyánka elhiszem" sajnálkozék Evald, „hogy kietlen itt e' magány neked, sem barátod, sem barátnéd. Jöjj el velünk 's bennem mindent meglelendsz."

. Óh az nem lehet, atyám nem akar innen eltávozni, a' nélkül pedig nem mehetek el. Maradj inkább te itt, majd megmutatom neked kedves helyeimet, elmegyünk majd a' szép tájékokat meg nézegetni; én szeretni foglak tégedet mint testvéremet, maradj itt nálunk édes ifju · 's olly kérő, ellentállhatatlan pillantással tekinte az ifjura, millyet még ez nem ismert.

„Ne nézz reám ezen szemekkel édes Rizám, ha nem akarod, hogy lábaid elé essem. Inkább a' legpusztább legkopárabb sziklán laknám együtt veled, mint e' helyet nélküled elhagyni. Reá birjuk édes atyádat, hogy eljő velünk szép hazánkba, ott majd bemutatlak hölgyeinknek, hogy szerinted alkalmaztassák magokat."

. Ne magasztalj annyira, mert majd elszégyellem magam. Igen · mondá örömmel . majd nagyon kérjük édes atyámat, 's a' te atyád is majd kérni fogja őt, 's együtt elmegyünk, el! el! Jaj! de édes anyámat itt hagyuk? · mondá nedves szemekkel . senki sem fogja majd ápolni sirját; istenem még sem mehetek el.

„Majd lakotokat elajándékozzuk egy ide való lakosnak 's kötelességévé tesszük, hogy a' sirra gonddal legyen."

. Óh az csak a' kötelesség munkája lesz, engem a' leányi szeretet, a' háladatosság 's az édes emlékezet vezetnek a' sirhoz, 's könyeimmel is öntözöm azt gyakran. Kedves anyám sirját még se hagyhatom el..

„De hát mindig itt fogsz maradni? később még is csak el kell innen távoznod. Jöjj el kedves Rizám szeress édes gyermekem, én is szeretni foglak téged jobban mint testvér testvért.

. Volt néked is jó anyád? óh ha az volt, akkor te is érzeni fogod azt mit tesz egy anyát elveszteni. ·

„Volt igen is, de én őt nem ismerém, ő korán elhala, 's én anya ápolása nélkül neveltetém föl."

. Engem ő nevelt. Óh csak volnék képes őt lefösteni. Milly jó volt ő, milly szelid, milly engedékeny, istenem ő korán elhalt. Nem én nem mehetek el innen. Maradj te itt, maradj itt Évald, én iparkodni fogok kipotolni a' mit elvesztél hazádban, vagy ugye azt nem potolhatom, ki? · tevé hozzá szerényen a' leányka.

„Lányka:‘ felelé ssenvedéllyel az elfogult ifiu, „te egy világot alkotál bennem, melly még eddig ismeretlen vala előttem. Te egy hurt pendítél meg keblemben, melly egész valómat átjárja. Honnan van az, hogy te ezen szavaiddal engem itt lebilincseltél? ártatlan tettetést nem ismerő lelkületed az, melly kedélyemet annyira elfoglalá. ’S te szeretsz engem leányka, ’s te az nekem megmondod keves angyali teremtés?‘

„Hát olly nagy dolog az igazságot megmondani? Nálatok olly nagyba veszik azt? Itt nem ismerik azt. Itt mindenik ugy beszél a’ mint érez. Vagy talán a’ ti megfogástok szerint illetlen volt tőlem azt megmondani!“

„Kedves gyermek, ha volna is az megfogásom, milly fonák, hibás volna az. Nem ártatlan leányka, nem illetlen. Óh mi boldoggá tesz az engemet,‘ ’s ezzel átkarolva a’ leánykát szivéhez szoritá őt, Lásd édes Rizám én is szeretlek az első szerelem korlátlan szenvedélyével. Illyen teremtés volt nekem eszmém, mint te, illyet teremték agyamban nőmnek, csak ilyen volt képes határtalan szerelmemet megnyerni!‘

„De nézd munkád félbe szakadt, te segitteni jövél, tartóztatsz dolgomban,“ mondá ingerkedő mosollyal Riza, ’s a’ horgot a’ vizbe veté.

Igy ülének ők együtt, boldogok egymásban mig a’ kosár telve volt hallal. Akkor megfogá az ifju a’ lyánka kezét ’s ugy siettek lakjok felé, hol már az öregeket reájok várva találák.

7.

Boldogsága a’ szerelmes párnak, arczokra volt vésve, ’s az öreg Horst megelégedéssel nyujtá jobbját oda a’ leánynak, ’s magához vonva szótalanul nézé egy darabig annak pirnló képét.

„„Mintha édes anyádat látnám kedves gyermek““ szólla hozzá „„minden vonás ő tőle, ha külsőd olly másolatja az övéinek, lehetlen hogy szived is hasonló ne legyen azéhoz.““

„Ő jó leány“ mondá az őreg Frank „’s csak az ő kétes jövendője nyugtalanitta, ha halálomról elmélkedém; most már sokkal könnyebben érzem magamat, hogy tudom jövendőjét biztositva.“

„Ugye eljő most ön is velünk hazánkba öreg barátom?‘ kéré Evald, ’s kezét megfogá Franknak, nyugtalanul szemébe tekintve, mintha abból akarná eleve kiolvasni a’ feleletet, „’s nem hagy magunkat elmenni. Jöjjön el atyámként fogom önt tisztelni, ’s fő iparkodásom az leszen, hogy öreg napjait földeritsem.‘

Tagadólag rázá az öreg Frank fejét „Én itt akarék meg halni, ’s e’ szándékom erős. Vigyék el önök leányomat“ mondá fájdalmasan „én ugy is igen kevés ideig élek már is leányom kétes sorsa nem fogja nehezitni halálomat.“

Sirva borula a’ leányka édes attya keblére, ’s zokogva felelé „Édes atyám ne küldj el magadtól, Én itt maradok melletted ’s csak erőszak vészen el melőled, azt pedig nem fogtok ellenem használni“

„A’ szükség parancsolja édes gyermekem, én nem tehetek egyebet. Mit cselekszel majd ha én meg halok. Te gyámoltalan ifju leányka vagy, elveszesz itt magadban életvezér nélkül.“

„Óh nem édes atyám. Ki segitne majd, ha betegségbe esnél, ’e ki gondoskodnék felőled? óh én nem hagylak el. Ne kivánd azt tőlem, ha nem akarod, hogy magamnak adjam halálomat.“

„Fogadok én embert mellém, ’s nem leszek én segitség nélkül édes leányom.“

„Az bérlett lesz, ’s kötelességét hanyagon végzendi. Nem én nem hagylak el. Minden parancsodat hiven teendem, szemeidből kiolvasom kivánságod, csak ne küldj el magadtól“ ’s ezzel letérdele előtte ’s kezét atyjának számtalan csókokkal tetézé.

„Kedves gyermekem“ mondá a’ legkeserübb fájdalom érzésével az atya ’s reá borula „Maradj hát mellettem, jó istenünk nem fog tégedet elhagyni, mert te se hadsz el engem.“

Szótalanul halgaták a’ két Horstok az atya és gyermek köztti nemes vetélkedést, de szép érzésők nem engedé belészóllaniok, ’s vége lévén annak, szomoruan tekinte félre az ifju ’s kiakara menni a’ szobából.

„No fordulj el tőlem jó ifju“ szóllitá meg Riza „ne haragudjál reám hogy gyermeki kötelességemnek eleget tettem.“ *(Vége következik.)*

Játékszini napló.

Laborfalvy Róza k. a. több rendbeli hivatásai következtében jövő hó 1jén kezdi meg müutazását, ’s elsőbben is Kolosvárra onnét Nagyváradra ’s haideje engedi Debreczenbe is menend, miután az ottani közönségnek is eleget kivánna tenni több rendbeli onnét érkezett kérelmek következtében. Nem kételkedhetünk, hogy a’ nevezett városok közönségei a’ művésznőt azon lelkesedéssel ’s megkülönböztetéssel fogadandják, mellyet fényes tehetségei ’s magasra vivott művészi érdemei megérdemlik. Ezuttal emlithetjük egyszersmind a’ t. közönség örömére hogy L. Róza k. a. Löwe a’ bécsi udvari szinház rendezőjétől itt létekor különösen felszólittatott ’s megkéretett hogy jövő év aprilisében a’ bécsi udvari szinházat látogassa meg. A’ jeles művész, ki a’ szinésznőt Pokajakban mint anyja annyira megkedvellé ’s benne annyi tehetséget láta, tulajdon szavai szerint szerencséjének tartandja őt háza körébe fogadhatni, igérvén egyszersmind a’ szabad bemenetet valamint a’ játék feletti észrevételeit közölni. Lehetlen nem örvendenünk ezen ajánlaton, melly Laborfalvy k. a. bizonnyal azon mértékben tökélesitendi mellyet magas tehetségei ’s kora megengednek. G.D.

17. sz. Pest. Második **HIRDETÉSEK.** August. 28án 1839. félév.

A' Hazai 's Külföldi ‚Tudósítások' ügyében.

Több rendbeli tudakozásra értesítésül azoknak, kik mindeddig előfizetni elkéstek, tisztelettel jelentjük, hogy e' folyó 2dik félévi számokból még néhány teljes számu példánynyal tisztpártfogóinknak szolgálhatunk. Rendelhetni példányokat akára' cs. kir. postahivatalokon, akár a' kiadó tulajdonosnál Pesten zöldkertutczában 498 szám alatt

a' nemzeti ujság
szerkesztő 's kiadó hivatala.

☞ Minden tanítók, felsőbb intézetbeli tanulók, 's általában
minden mívelt olvasóknak ajánlható!

Megjelentek, 's valamennyi pesti könyvárosnál kaphatók:

PROPYLAEVMOK
A' MAGYAR
PHILOSOPHIÁHOZ.

IRTA
SZONTÁGH GUSZTÁV,
M. AC AD. L. TAG.

Nagy 8r. 294 lap. Fnom velínen, kemény táblába kötve 1 ft 40 kr cp. A' lelkes 's mély elméjü szerző az első könyvben a' philosophia' fogalmát, ágait 's fontosságát terjeszti elő; majd az eddig alkalmazott módszereket (methodus), úgy valamennyi rendszereit (systema) is az ó és új világnak criticai vizsgálat alá veszi, hogy mind ezekből azt az útat mutassa ki, mellyen egyedül lehetséges ezen, minden tudományt lelkesítő, 's az életre, akár annak magányos, akár köz viszonyait tekintve, irányadólag ható alaptudományt czéljának megfelelőleg megállapítani. A' második könyvben átmegy a' legújabb philosophia' historiajának criticai előterjesztésére, röviden kimutatja a' philosophiának nálunk való állását, 's egy magyar philosophia' önálló fejlődése' feltételeiről értekezik. Szerző minden mysticismus és homály' ellensége az elvont tárgyat világos és határozott előadás által minden mívelt olvasó által könnyen felfoghatóvá tenni igyekezett. (2)

Minden hiteles könyvárosnál találtatik:

D. SCHEDEL FERENC:

Diaetetica' Elemei.

Budán, 1839. n. 8rét Loritékba fűzve 30 kr. cp. (3)

Trattner és Károlyinál Pesten.
megszerezhetők: (árok ezüstpénz.)

FÉNYES E. Magyarország Geographiája I. II. III. IV. kötet, ára egy egy kötetnek 2 for. Az Vdik kötet sajtó alatt van.

ZSOLDOS I. Néhány szó a' honni közbátorságról 50 kr.

VASVÁRY GYULA Szakács könyve, 1648 szakácsi utmutatással 1 fr. 50 kr.

Vándor Szűnórái I. Emlékezet Itáliára. II. Nápolyi Levelek 1 fr.

KAZINCZY GÁBOR Ezer egy óranegyed 40 krajczár.

Magyar és *német* Levelező könyv és titoknok 1 fr. 20 kr. (1)

Hirdetmény.

Ezen munkát készítettem: Ásványos víz bontás. Ennek hat része van: I. R. Miképen kell az ásványos vizeket titkácsosan, chemice, megvizsgálni. II. III. IV. V. R. A' Magyar és Erdélyországi; Magyar és Erdélyországban divatban lévő Cseh és Németországi, ivó' és fürdő savanyú ásványos vizek, tartalmaikra nézve titkácsosan, orvosi hasznaik tekintetében a' tapasztalásként, megvizsgálva. VI. R. Általánosan az ivó és fürdő savanyú és ásványos vizekkel miképen, és mikor kell élni; és általjában az ivó és fürdő savanyú ásványos vizektől, különb különbféle tartalmaikra nézve, micsoda orvosi hasznokat kell várni. Magyar és Erdélyország, minden Európai országok közt leggazdagabb a' savanyú és ásványos ivó és fürdő vizekben; 's ezen két Magyar honnak 13 milliom lakosa van; és még is már 800 esztendőtől fogva mái napig nincsen Magyarúl értekezése kiadva a' hazai orvos vizekről; a' honnét következett az, hogy ezen hazákból külső országokra nagy költséggel szoktak útazni esztendőnként savanyú és fürdő vizek végett; v. legalább itthon mind külső országi savanyú vizekkel élnek, drága pénzért, holott itthon mindenféle, ólcsón találtathatnék. Végre, tudjak, hogy tavasztól fogva késő őszig a' község folyton folyvást az orvos vizekkel foglalatoskodik. Szükséges tehát ez a' munka; melly is írásban 188 ív, rézmetszett táblával, mellyen a' vizsgálatra való edények vannak lerajzolva; és más nagy táblán mind le vannak az itt előforduló vizek tartalmaikkal,

számok által, iratva, könnyű általláthatás, és összehasonlíthatás végett. Előfizetés két, azaz: 2 fort ezüstben. Új esztendőre készen leszen a' munka. Az előfizetést beadhatni nálam, itt Pesten a' képiró úttzában, 321 szám alatti házban, v. Eggenberger József könyvárosnál. Különben Debreczenben Csáthy Lajos; Egerben Plank Fer. és Zelenka; Fejérvárott Rader Alajos; Kassán Hagn Károly; Kecskeméten Szeles Sándor; Komáromban Siegler Antal; Nagy Bányán Kibling József; Nagy-Váradon Faliczky prof. és Vári Olvasztó József; Pécsett Gundl, Weidinger Alajos, Weindinger János; Pozsonyban minden könyváros; Szegeden Grün János, Kibling József, Wimmer és Längenfelder; Temesváratt ifj. Polacsek Ignácz; Veszprémben Vázsonyi István; Erdélyben pedig t. t. Méhes Sámuel prof.; és Marosvásárhelyen t. t. Kapdebo János orvosdoctor; az előfizetésnek kezekhez vételekre; minden tíz példányra egyet kapándók ajándékban; valamint mások is kik akárhol az országban előfizetést szívesek lesznek kezekhez venni. Pesten, aug. 21. 1839.

Kovács Mihály Orvos Doct.

Kiadó szállás.

(2) Pesten a' kerepesi uton 151dik sz alatti házban a' magyar szinházhoz közel vagyon 4 szoba, konyha és 4 lóra istálló;—ismét 2 szoba konyha és 4 lóra istálló;—továbbá 1 nagy bolthajtásos magazinum, és 1 gabona töltő granárium sz. Mihály napra, vagy elébb is haszonbérbe kiadandó. Értekezhetni iránta ugyanott. (3)

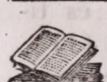

(1) Néhai *Beregszászi Pálnak*, a' napkeleti nyelvek' nagy búvárjának's első nyelvtudósunknak következő két nevezetes munkája:

Über die Aehnlichkeit der hungarischen Sprache mit den morgenländischen, nebst einer Entwickelung der Natur, und mancher bishero unbekannten Eigenschaften derselben. Leipzig 1796. (214 *lap negyedrétben.*) *és*

Versuch einer magyarischen-Sprachlehre, mit einiger Hinsicht auf die türkische und andere morgenländische Sprachen. Erlangen 1797. (288 *lap nyolczadrétben.*)

Megszerezhetők a' *Hazai 's Külföldi Tudósítások' szerkesztő hivatalánál* zöldkert (Kohlbacher) utczában 498. szám alatt. Az elsőnek ára kötetlen 1 f. 24 kr. az utóbbinak 1 for. pengő pénzben.

Eladó szölö. A' pesti kőbányai ugynevezett öreghegyen (Altgebürg) kellemes és hasznos helyen fekvő 7½ fertályból álló igen jó mivelésben lévő, rajta egy alkalmas kis épülettel és igen könnyen 's kevés költséggel alkalmazható pincze hellyel, ugy hozzátartozó kőbányával ellátott szőlő, szabad kézből minden órán eladó. — A' megvenni kivánók bővebb értesitést iránta vehetnek Pesten, Zöldkert utczában (Kohlbacher-Gasse) 498 sz. alatt a' „*Hazai 's Külföldi Tudósitások*" szerkesztő hivatalában. 3)

Pénzfolyamat: Bécs, aug. 24én: 5 pctes stat. kötelez. 103; 4 pctes stat. kötelez. 101⅛; 3 pctes stat. kötelez. 81⅝; 1839ki stat. költs. 270 15/16; 2½ pctes bécsvárosi bankóköt. 65¾.

Gabonaár Pest 's más vidéki városink piaczin pozsony mérője váltógarasban.

	Buza.		Kétsz.		Rozs		Árpa.		Zab		Kuk		Köl.	
Aug. 13án Debreczen -	90	80	70	60	55	50	[illegible]	37	46	35	70	65	80	70
14én Ungvár - -	92	88	84	80	70	66	5	47	40	36	74	70	—	—
16án Arad - -	80	—	65	—	65	—	35	—	35	—	35	—	60	—
16án Új-Becse - -	80	70	60	—	—	—	25	—	25	—	60	55	—	—
16án Temesvár -	80	73	60	—	48	—	35	—	35	—	60	—	—	—
17én Baja - - -	93	80	70	59	59	—	47	—	34	—	67	—	50	—
17én Pécs -	90	80	80	75	68	65	65	—	48	—	75	—	—	—
17én Komárom -	102	97	94	80	—	—	57	48	46	44	92	90	—	—
17én Szeged - -	90	85	70	—	—	—	50	—	50	—	72	—	70	—
17én Körmöcz - -	—	—	—	—	99	96	80	76	54	50	—	—	—	—
Pesten, aug. 26,27én pesti m.	170	145	125	120	99	99	90	86	66	63	—	—	—	—

Dunavizállás: aug. 25én: 8′ 1″ 6‴; 26án: 9′ 4′ 6‴; 27én: 9′ 8″ 0‴; 28án 9′ 3″ 6‴.

Budai lotteria: aug. 24én: 18. 21. 48. 82. 78.

Pest. 1839. HASZNOS MULATSÁGOK. 18dik szám.
Szombat August. 31n Második félév.

Kibékülés a' Geisernél.

(Vége.)

Néma fájdalommal néze az ifju a' leánykára, 's kezét megfogva mondá „Fájdalmas ugyan itt maradásunk de én itt nem hagyhatlak. Én is itt maradok veled 's együtt ápolandjuk édes atyjádat. De nekem is szorongatja szivemet azon érzés hogy édes atyámat hadjam magánosan Dániába visszamenni.'

„Kérjük meg őt édes Éváldom, tán ő is itt marad, 's egy szép családot formálunk majd eggyütt. Óh ne félj nem lesz ám ott unalmas, ha mondám is elébb. Akkor még tégedet nem ismertelek; körödben perczenként fognak elmulni óráim. Igen igen atyádat megkérjük, 's ő is itt fog maradni.'

De családi viszonyai 's összeköttetései nem engedék, hogy minden rendelkezés nélkül gróf Horst elmaradhasson hazájától, 's csak annyit igére meg az ifjaknak, hogy ezeknek végeztével vissza jövend. Eváld határzatlan lőn mit tegyen, elkésérje-e atyját, vagy maradjon mindjárt itt, az egyik részről fiui szeretete 's kötelessége; más részről határt nem ismerő szerelme korlátozák akaratját.

Különféle gondolatok tervek köztt keresék fel jókor utasaink nyoszolájokat hogy holnap idején utnak indulhassanak.

8.

Egyike azon szép nyári napoknak tünék fel, melly Islandban igen gyéren mutatkozik, de illyenkor a' lég annál tisztább, mert az aether nincs kitéve az aljasabb tájékok 's emberlakta helyek kigözölgései általi megronthatásnak. Az ég kéken is tisztán és majd nem keresztül látszólag belsejéig mutatkozék a' sokféle kolossusi nagyságu hegyek ormain. Az éj hivessége lassanként elvonult, mennél jobban terjeszté ki a' nap kelletről aranysugárait, mellyeknek csak a' jéghegyek bérczei tudtak egyideig ellentálni, de ott is kimutatván mindig ujra lövelt nyilainak erejét, azoknak legkülsöbb részét még is megolvasztá, 's az olvadt részek, mint meg annyi millionyi csillagok fényesitettek, 's gyönyörködteték az elkábult szemet.

Utasaink korán talpon voltak 's Frank vezérlete alatt utnak indultak. A' szép reggel befolyása következtében vidáman indult a' társaság, 's még a' két öregek is letették szótalanságokat 's néhai észrevételeikkel meg toldták azoknak enyelgéseit. Egy ideig egy kies völgyben menének, de később hegyesebb leve a' tartomány. Mennél tovább mentek azon morgás, melly még tegnap csak halk volt, mindig nagyobbult. Éváld szemei usztak a' gyönyörben, néha megállapodott 's keresztbe tett kezeit kebléhez szoritva kiálta fel: „Oh szép természett, oh isten nagy mive." Riza mellette mene 's beszélgetésével még jobban felviditá az örömitas ifjut, ki csak a' jelennek élt Elbeszélte ez más tartományok sajátságait 's népeit. A' leány élénk figyelemmel hallgatá az ifiut, 's szivők mindig jobban szövödött öszve, a' leány a' férfiban szép tapasztalásait 's előadását a' férfi a' leányban könnyü felfogását 's alapos észrevételeit csodálá. Igy tölt el délelőttjök. Ebédjöket egy szép völgy kezdetén költötték el, 's nem sokáig pihenve tovább meutek. Mennél közelebb menének utazások czéljához annál lejtősebb 's annyival könnyebb volt menetelők, de a' hatalmas zugás, mellyet a' Geiser okoza alig engedé öket beszélni. Szótalanul mentek tehát egy pár óra hosszat. Fáradlan és tikkadlan érkeztek est felé azon helyhez, honnan már a' Geisert egész pompájában láthaták.

Le rhatlan volt az a' mit az ifju gróf érzett, midőn e' világ nagy csodáját látá keble a' legnagyobb elfogultságban volt, nem tudta sirjon-e vagy örüljön csodálkozzék-e vagy borzadozzon, különféle érzések válták föl egymást föl szivében, 's bálványként állapodék meg a' nagy jelenet látásánál.

Borzasztó magasságra szökék föl, körülötte sok kissebb ugyan olly nemü vizszökésektől, mint szolgáitúl környekezve, a' Geiser. Csepjei a' magasságban a' lemenő nap sugárinal gyémántoknak látszanak 's irtóztató erővel rohanának azok ismét vissza medrőkbe, tgy játszva örökkén tartó nagy játékokat. A' föld allatok rengett, 's a' forrás közelében olly fojtó kénkőszag érte orraikat, hogy ott igen kevés ideig álhaták ki. Csak mozdulatokból utasainknak lehete meglepetésöket magyarázni, mert fölkiáltásaik a' nagy zudulás miatt a' légben elvesztek. Igy álltanak ők; még Frank és leánya, is kik számtalanszor látták e' természet müveit elfogulva tekintének a' jelenetre.

Holnapra halasztva bövebbi vizsgálódásokat fáradtan döltek le a' forrástól meglehetős távolságnyira utasaink a' magokkal hozott ágyinemükre.

Csak néhány órát szentele a' társaság pihenésre, melly különben is a' folyvást tartó moraj miatt nem igen nyugodalmas volt. Riza volt az első ki felserkene nyughatatlan álmából 's fölkeltvén Eváldot, együtt mentek a' szemlelátására, mellyet a' reggeli tiszta levegő, 's a' feljövő nap sugári még szebben világitának. A' mennyire lehetett közelitének a' forráshoz, de annak forrósága miatt csak hamar el kellett azt hagyni 's csak messziről volt nekik engedve tekinthetésének élvezése. A' leányka ismerte a' tájékot, 's szotalanul bár de még is értve egymást a' szerelem titkos beszédje által járta be Eváld azt annak kalauzolása alatt. Néhány tájképét le is vevé az

ifju e' szép szemlének, 's vidámon tértek vissza ebéd tájban a' kirendölt helyre. Illyesekkel tölték el utasaink a' szép napott 's fáradtan döltek le estve a' természeti nyoszolára, holnap vissza indulandók.

9.

Sürü köd fedé az egész természetet. Kedvetlenül indult utnak a' társaság. Az öreg Frank vigyázatra inté őket, mert illyenkor félre tett lépés életét koczkáztatja a' menőnek. Igy mentek egy darabig. Az ut jónak látszott, 's kezdették már feszült keblöket, mellyek eddig a' nem szollhatás miatt magokba zárkozásra voltak kénszeritve, egymásnak kiönteni, midőn Éváld ifjui könyelmüségével el feletkezvén az intésről egy kis plánta vizsgálására, melly lába előtt alig emelé ki fejét a' földből, megállapodott. Mire föltekintett az előtte valókat a' köd miatt már nem látta, 's csak lépteiket hallá. Utánnok iramodott tehát, de a' járt utat eltévesztvén, rémittő ijedtség kiáltással egy hegy csucsáról a' mélségbe zuhant.

Leirhatatlan volt rémülásök vándorainknak, midőn a' kiáltást hallák, 's Riza ki éppen vissza lépett, az ifjut inteni, hogy a' többitől el ne maradjon akkor ért a' helyhőz, midőn Éváld a' hegyről legördült A' rémitő ijedtség és fájdalom elszorittá keblét, 's hangos sikoltással rogyott ájulva öszve. Az alatt oda érkeztek a' többiek is, 's a' szerencsétlen atyát ájulása tartá fönn, hogy fia után nem rohant a' mélységbe. Csak Frank és Steen tarták meg lélekjelenlétöket .. Itt hamari segitség szükséges ha reménylhetjük szabaditását'' monda az elsőbbi, .. vedd elő a' köteleket csomodbul Steen 's kösd körülem és ereszetek a' mélységbe; még érzek annyi erőt bennem, hogy vagy megszabaditom az ifjut, vagy magam elveszek vele.'' Az hirtelenséggel meglőn, 's Steen az inas segitségével az öreg Frankot a' mélységbe ereszték.

Vigyázva, hogy valamibe meg ne üsse magát ereszkedék le Frank a' völgybe. Reménysége az ifjut életben találhatni, ha bár nem is sebhetlen, mindig nőt midőn látá hogy a' hegyoldal nem sziklás, hanem csak kemény 's néhol füves és bokros. Mint egy 30 ölnyire lehetett, midőn lába a' földet éré, 's oda nem messze a' vérében fekvő Éváldott megpillantá. Ekkor háromszor megrántá a' kötelet, mert még a' folyvást tartó Geiser morajja miatt nem volt ollymessziről halható a' szó, hogy fölkiálthatott volna, 's lebontakozva fékjéről oda sietett az ifjuhoz. Örömére csak ájultan lelé azt, 's egy kis ott folydogáló patakocska vizével meglocsolván magához hozá az ifjut. .. Istennek hálá, hogy életben van ön, jöjjön siessünk megnyugtatni az oda fentt lévőket'' 's ezzel oda segitté Éváldot a' kötélhez 's azt egy ölnyire végétől derekán körül köté, magát pedig annak legvégéhez. ,Ön olly fáradtnak látszik édes Frankom' mondá az ifju ,jobb lesz tán várni egy kissé, mig jobban magához tér' .. Ne tartson attól ön nem szokatlan előttem az ut'' 's jelt ada a' felyebb huzhatásra a' fent lévőknek.

Felén lehettek veszélyes utjoknak, 's Frank kötelékje feloldzodék. Ő egy darabig kezével erőssen tartá magát, de ereje hanyatlani kezdett. Éváld nem segithetett rajta, mert az előre látó Frank jóval felyebb köté őt, hogy történhető szerencsétlenségre ő is véle el ne vesszen, 's csak szavaival igyekezett azt serkenteni, noha bár hasztalan, felfelé kiáltva a' fentlévőket sebesebb huzásra nógatni.

.. Nem lehet már tovább, 's mintsem hogy önéltét is koczkáztassam, önkint elereszte e' kötelet. Köszöntse gyermekemet a' jó Rizát legyen neki testvérje, 's szeresse őt, mert megérdemli. Édes atyának pedig mondja meg, én néki éltét keserittém meg, de tán ki lesz békülve, ha megtudandja, hogy fia éltét megmentve, áldozat érte én levék.'' 'S ezzel a' kötelet elereszte, 's még egy .. isten hozzád'' ot kiáltva a' mélységbe omlott. Éváld ájultan huzaték fel a' magasra.

Meredten néztek Steen és az inas eleinte holtnak vélt ifjura, 's nem tudák, mit cselekedjenek. Le nem mehetett az öregért senki, mert egy sem birá a' testet felhuzni, de észrevévén hogy az ifju éltének jeleit adja, annak élesztéséhez fogtak. Nem sokára fel is veté az szemeit, 's körültekintve felugrott, 's ujra a' mélységnek mene, hogy a' két másik alig tudta erővel őt megfogni ,, Szoljon a' gróf az istenért, hol van Frank, 's ha lehet segitségére megyek'' rimánkodék az öreg Steen.

,Ő oda van, 's értem feláldozá a' legritkább nemes lelküséggel életét, óh hadjatok, hadjatok engem is meghalni!' 's a' kétségbeesés erejével kiakará magát fejteni társai kezei közül, mig a' nagy elvérezés következtében, melly ujra özönnel jött sebesitet fejéből ájulásba esett. Határozatlanul álltak a' két férfiak. Szivök el volt fásulva a' rémittő szerencsétlenségen; előttök három ájult, 's nem tudák melyliyknek ápolására siessenek mindeniket féltették életre hozni.

Mig Steen az ifju sebeit kötözé, addig az inas az öreg grófot ápolá. Rizát nem merték bántani, 's inkább ezen állapotjában akarák őt tovább vinni magokkal, ismervén attyához kimondhatlan szeretetét, féltek, hogy valami szerencsétlenséget követ el magán ha megtudandja annak sorsát.

Az öreg gróf magához jött, 's megpillantván Steent fia körül ö is oda tántorgott 's az ifjut nem sokára eszméletre hozák. Ő olly gyönge volt, hogy alig tudott szóllani, 's csak egy háladatos nyugtató pillanatot vetett édes atyjára. Ekkor ötlött eszébe a' grófnak Frank 's nem látván azt nyugtalanul körüljáró pillanati kérdőleg ismét Éváld arczán állapodtak meg, 's még kérdését alig tevé meg, midőn az a' legkeserübb fájdalom mély hangjával szakasztá félbe.

„Ő áldozatja leve nemes lelküségének, ő öszvezúzva fekszik a' hegyaljánál.'

„„Óh ez sok"" mondá könnyes szemekkel az öreg „„s ő elveszett, hogy történhetett az meg?"" De az öreg Steen nem engedé hogy Évál szolljon, ne hogy ártalmára essék.

„Frankot a' mélységből" igy szóla ő „mind hogy az ifju beszédéből következtetve ő öszvezuzva van; nem lehet felhozni, tehát azon legyünk, hogy leányát addig nyugtassuk meg holléte felől mig haza érünk, 's ott azután megmondhatjuk a' szerencsétlen esetet, 's erre legjobb módnak gondolnám azt, ha azt mondanók neki, hogy édes atyja előre elsietett a' szükséges rendeléseket a' sebesült ifju elfogadására megtenni, 's a' társaság kalauzolást ő reá bizta."

Ezt a' többiek is helyben hagyva siettek egyes erővel a' leánykát magához hozni, melly megtörténvén, nem kevés fáradságokba került a' szerető leányka szivét megnyugtatni hogy Évál minden nagy veszedelmen tul van, 's édes atya előre elment, de ezen utolsó is valószinüvé válván előtte, megnyugodott 's gondos ápolással mene Évál nyoszolája mellett, mellyet faágokból öszve csinálván vitték Steen és az inas.

Csak lassan menének előre a' kettősen fáradságos uton vándoraink, 's az éj eljöttével még jól tóva voltanak a' jóltévő szállástól. Nagy fájdalmak közt tölté el a' társaság, de különösen Évál az éjszakát, 's itt ismeré meg igazán kedvese gondos ápolását 's türelmét nem vesztő kedélyét; néha kéz szoritással hálálta meg azt, midőn ez sebbekötésével vesződött, 's kéré őt a' nyugalomra, mig ez nem álhatván tovább ellent, mellette rogyott öszve az álom erejétől elkábitva.

10.

A' maga egész pompájában tűnék fel a' nap, 's az utasokat a' tovább menetre ébreszté Csendesen mene a' társaság, 's mindig komolyabb lőn annak minden tagja. Csak Riza volt vidám mert ő még nem tudá veszteségét. Még est előtt elértenek Frankszállásra, 's midőn Riza nyughatatlanul kérdezősködék atyja után, csak akkor meré Steeu neki annak halálát elmondani. Nem képes toll az árva leányka rémitő fájdalmait leirni. Erővel atya sirjához akart futni 's a' legszörnyübb kétségbeesés vonaglásival dölt az őt tartóztató karjai közé.

Több napokig tartott félelmek közt Riza sorsán tölt el idejök az utasoknak Frank szálásán, mig ifjui ereje 's a' gondos ápolás magához hozák Rizát, 's alig érzé magát Éválddal együtt elég erősnek a' többiek nógatására el hagyá e' fájdalom tellyes, de még is kedves lakhelyét ifjui korának 's egy szép reggelen annya sirjától egy könyes bucsu után a' többiekkel együtt utnak indult.

Raikiavikig az öreg Steen késéré őket, 's még a' társaság ott létekor visszament Frank szálására, rövtd éltét azon a' helyen befejezendő. Megigéré nyugtatásául mindnyájaknak, hogy ha képes leend, az öreg Frankot a' mélységből felhozhatni azt megteendi 's neje mellé temeti ellenkező esetben egy emlékoszlopot állitand a' vészes helyen örök emlékezetéül a' nemes lelkü férfinak.

Nem akartak utasaink Islandban, melly olly szomorú jeleneteket ébreszte keblökben, tovább tartózkodni. Legelső hajón honokba mentek., hol nem sokára Eváld a' kellemteli Rizát nejévé tevé 's a' szerencsétlen eset napját a' Geisernél minden évben ünnepélyesen megülték. *Nagy Antal.*

A' spanyolok characterе.

Ha jelenleg Spanyolország felett vita történik; többnyire mind a' két fél hibáz, miután mindkettő a' többi europai nemzetekhez arányositja azt.—A' spanyolok keresztelt arabok, 's még most is meglátszik rajtok a' durvaság bélyege. A' cantabri, carthagori, római vendinek vegyült vére, melly a' spanyol ereiben foly egészen más vér. Ők együtt véve gyakran munkásak, lomhák, 's büszkék. Montesquieu többi köztt igen jol mondja: minden lomha nemzet büszke, mert az melly nem dolgozik, magát azok felett hiszi lenni, mellyek dolgoznak. A' spanyolok, ön magok iránt legelfogultabbak, jogról és kötelességről egészen más képzetök van mint nekünk. A' spanyolnak függetlensége csak szabadságát korlátozza Mit érnek a' politicai jogok olly embernek, ki azokkal mitsem gondol, 's ki életét kényelemben tölti. A' spanyol ha ellenséggel találkozik két szava van: ölj vagy meghalsz.—Ezen character olly mélyen a' spanyol léleké, hogy belőle ha akarna sem vetközhetnék ki. A' kik magokat ssabadelvüeknek mondják, többnyire a' legkegyetlenebbek szolgáik iránt.

Ha egy részről kegyetlenséget 's durvaságot lelünk a' spanyol characterében, más részről gyakran mondhatni gyáva 's félénk. Ha egyik fél például a' harczban győzedelmeskedik; a' győző fél nem tartja érdemesnek a' megfutamodó ellenséget üldözni; megáll azon helyen, a' hol győzedelmeskedék, hogy ott a' felett guitarreja mellett énekelhessen, 's ugy vélekedik, hogy ha ma nem is foglalhata el egy várost, rá ér holnap vagy holnap után vagy tiz év mulva is.

Spanyolország politicai férfiai a' katonaság hibáiban osztoznak; a' legszorgosb körülmények közt, hasztalan dolgokkal és sohajtásokkal töltik idejöket, 's ritkán tudják magokat idején feltalálni. Kérdés e' szerint buták-e vagy lomhák? nem ők spanyolok, 's nem lepetnek meg az események által ugy mint a' többi europaiak; 's azokat gyakran kifejlődni hagyják, hogy annál könnyebben munkálkodhassanak.—A' mostani zavarok Spanyolországban nem a' tömeg,

hanem egyesek szüleményei. A' spanyol nép sokkal részvétlenebb, mondhatni közönbösebb, hogy sem ő a' ráhajtás nélkül fegyvert tudna fogni más érdekében. 'S ha a' háboru végződni fog, bár mellyik legyen a' nyertes, rá nézve az mindegy, csak kényelmesen folytathassa hajdani élet módját.

Chateaubriand.

Egyveleg.

Különös előítélet. Szicziliában a' nőszülésekre nézve azon különös előítélet uralkodik, hogy a' majusban köttetett szerencsétlen —'s ez annyira általányos és megrögzött, hogy a' legszegényebb szicziliainő sem hagyná magát rábiratni, akármelly herczeghez is azon hóban férjhez menni.

Napoleon az álarczás bálban. Napoleon egy tánczvigalom alkalmával ismeretlenül akart maradni, 's erre nézve olly álorczát vön fel, mellyben senki meg nem ismerheté. Eleinte még csak jól ment, de csak hamar mindenkitől nevénél szolitatott Háromszor négyszer is át öltözék; mitsem használa, mert mindenkor ráismerének. Nem állhatván tovább, felszolitá a' mellette állót, vajon mi jelről ismernének rá. „Felséges uram—felelé a' kérdezett—eleinte senkinek sem juta az igaz eszébe kegyedben Napoleont keresni, de mihelyt hátra veté kezeit azonnal szájról szájra ment: a' ncsászár, a' császár.“ —Napoleonnak t.i. legkedvesebb állása ez volt, 's annyira természetévé vált, hogy minden egyéb állásoktól meg lehete különböztetni.

A' két karú hal 's a' journalisták. Mulattató a' journal czikkeknek egy havrei hir felet különböző előadásit olvasni, melly mint alább kisül, egészen alaptalan.—Havre: Itt két halszárnyu hal fogatott, mellyek ugy néznek ki mint emberkarok.—J. d. Débats; Havreban egy hal fogatott, mellynek két ember-kara van.—Voleur: Havreban nevezetességkép jelelenleg láthatni egy eddigelé egészen ismeretlen halat, melly két karu 's észrevehetőleg ember kéz nyomait hordja magán.—Frank. Journal: A' mult hóban Havreban általányos zavar uralkodék. Egy halász egy halat fogott, melly emberi ábrázattal karokkal 's kezekkel bir. Ezen halat Párisba szándék vinni.—Hamb levelező, Havre apr. 6kán: Tegnap eddigelé ismeretlen hal ment a' hálóba, mllye tökéletes emberi alakkal hir, egyenes állásban uszék 's „jaj nekem“ et kiáltoza, midőn partra szállt.—Bossi hirlap; Nehány halász egy havrei lap szerint meg eddigelé egészen ismeretlen halat fogott. Az állat feje hasonlit a' majoméhoz, két karú 's jól alakitott kezű. A' test hátusó része egészen hal alaku. Ötödfél lábnyi hosszaságu 's szokása szerint felső részét a' vizen felül tartja.—Sp. hirlap: Havrei lapok apr. 6ról jelentik, miként az altioni püspök egyházi megyéjében egy szegény jámbor halász eddigelé ismeretlen négy karu 's emberfejü halat fogott, mellynek penz érti mutogatására engedelmet is nyert, 's igy az ég irgalmasságát rá is kiterjeszté (!) Oestr Beob. Havreban ,Francziaországban egy négy karu 's kis emberfejü hal fogaték. Mennyi csudát mutat elő a' jelenkor —Elegante Zeitung: A' Freihafenban Francziaországból jelentik, hogy Havre társalgási köreiben jelenleg sokat beszélnek egy halról, melly átmenetelt képzi az emberre.— Augst Allg. Zeitung: Havreból (magányos tudositások szerint) több lapok nagyon hibásan egy csoda hal fogatásáról szólnak. Ezen tudósitás legelsőbben is egy itteni opositio lapjában jött ki gúnyul az ezuttal megválasztatott Poisson (hal) nevü követre, ki mindenesetre igen hidegvérü.

Az okos elefant. Egy angol kis városban egy elefant a' többek közt azt a' mesterséget is megtevé, miszerint gazdájának az ujjáról a' gyürü levevé 's ügyesen ismét helyére tevé. Egy gazdag angol lordnak igen megtetszék 's magán is megakarván próbálni, egy pompés gyémánt gyürüt nyujta neki oda. Az elefánt azt is ügyesen levevé, egész méltósággal, 's tetszéssel megnézé, annakutána pedig szépen lenyelé.

Különös ajándékok. Victoria angol királynő közelebb két különös ajándékot nyert. A' somerseti haszonbérlök ő felségének tiz mázsát nyomó roppant sajt tömeget, ajánlának. Egy angol faluban lakó igen éltes asszony azt álmodá hogy kedvenez macskája Victoria királynő koronázása napján hármat fiadzik. Az álom valósult 's a' parasztnő az egyik macska fején még kir. koronát is látni hive. Ezen állatocska szépen bepolyáztatva ezen czimzet alatt: „A' királynéhoz Lunnunba“ elküldeték. Sokáig mit sem halla az asszony macskája el vagy el nem fogadtatása felől; de kiirhatni le örömteljes elragadtatását, midőn nehány nappal ezelőtt kunyhójába egy levél tétetik le, a' királyi czimmel. A' levél Victoriától jöve, 's azon nevezetes tudositást közlé, miszerint Puss szerencsésen megérkezék 's a' cziczuskából macska lőn. A' levél valódisága tanuságául két ötös banknota volt hozzá mellékelve.

A' selteri. viz. Limburgtól három órányira a' Rajna mellékén a' frankfurti uton fekszik Selter falu, forrása által nevezetes az egés világon. Hire már a' 16dik század óta folyvás él 's nevekedik. Ezen forrás a' nassaui kormánynak évenként 100,000 tallért hoz be, mert évenként belőle a' külföldre három millio palaczk küldetik szét. A' meritės octobertől martiusig éjjel nappal folyvást tart 's a' hozzá rendelt meritő lányok alig távoznak tőle. A' selterviz közvetlenül a' forrásnál ugy áll a' meritethez, mint az eredeti remekmű a' szilány forditáshoz. Minél forróbb a' nyár, annál nagyobb élvet nyujt. Ezen vizet Themsetől a' Nevaig Gangestől a' Laplata folyoig, Cantonban 's Peckingben mindenütt isszák.

A' Hazai 's Külföldi ‚Tudósítások' ügyében.

Több rendbeli tudakozásra értesítésül azoknak, kik mindeddig előfizetni elkéstek, tisztelettel jelentjük, hogy e' folyó 2dik félévi számokból még néhány teljes számu példánynyal tisztpártfogóinknak szolgálhatunk. Rendelhetni példányokat akár a' cs. kir. postahivatalokon, akár a' kiadó tulajdonosnál Pesten zöldkertutczában 498 szám alatt

a' nemzeti ujság
szerkesztő 's kiadó hivatala.

☞ Minden tanítók, felsőbb intézetbeli tanulók, 's általában
minden mivelt olvasóknak ajánlható!

Megjelentek, 's valamennyi pesti könyvárosnál kaphatók:

PROPYLAEVMOK
A' MAGYAR
PHILOSOPHIÁHOZ.

IRTA
SZONTÁGH GUSZTÁV,
M. AC AD. L. TAG.

Nagy 8r. 294 lap. Fnom velinen, kemény táblába kötve 1 ft 40 kr ep. A' lelkes 's mély elméjü szerző az első könyvben a' philosophia' fogalmát, ágait 's fontosságát terjeszti elő; majd az eddig alkalmazott módszereket (methodus), úgy valamennyi rendszereit (systema) is az ó és új világnak criticai vizsgálat alá veszi, hogy mind ezekből azt az útat mutassa ki, mellyen egyedül lehetséges ezen, minden tudományt lelkesítő, 's az életre, akár annak magányos, akár köz viszonyait tekintve, irányadólag ható alaptudományt czéljának megfelelőleg megállapítani. A' második könyvben átmegy a' legújabb philosophia' historiájának criticai előterjesztésére, röviden kimutatja a' philosophiának nálunk való állását, 's egy magyar philosophia' önálló fejlődése' feltételeiről értekezik. Szerző minden mysticismus és homály' ellensége az elvont tárgyat világos és határozott előadás által minden mivelt olvasó által könnyen felfoghatóvá tenni igyekezett. (2)

Minden hiteles könyvárosnál találtatik:

D. SCHEDEL FERENC:

Diaetetica' Elemei.

Budán, 1839. n. 8rét boritékba fűzve 30 kr. cp. (3)

Trattner és Károlyinál Pesten.

megszerezhetők: (árok ezüstpénz.)

FÉNYES E. Magyarország Geographiája I II. III. IV. kötet, ára egy egy kötetnek 2 for. Az Vdik kötet sajtó alatt van.

ZSOLDOS I. Nehány szó a' honti közbátorságról 50 kr.

VASVÁRY GYULA Szakács könyve, 1648 szakácsi utmutatással 1 fr. 50 kr.

Vándor Szűnórái I. Emlékezet Itáliára. II. Nápolyi Levelek 1 fr.

KAZINCZY GÁBOR Ezer egy óranegyed 40 krajczár.

Magyar és *német* Levelező könyv és titoknok 1 fr. 20 kr. (1)

Kiadó szállás.

(3) Pesten a' kerepesi uton 1514dik sz alatti házban a' magyar szinházhoz közel vagyon 4 szoba, konyha és 4 lóra istálló;—ismét 2 szoba konyha és 4 lóra istálló;—továbbá 1 nagy bolthajtásos magazinum, és 1 gabona töltő granárium sz. Mihály napra, vagy elébb is haszonbérbe kiadandó. Értekezhetni iránta ugyanott. (3)

Pénzfolyamat: Bécs, aug. 27én: 5 pctes stat. kötelez. 103; $^1/_4$, 4 pctes stat. kötelez. 101 $^1/_4$; 3 pctes stat. kötelez. 81 $^5/_8$; 1839ki stat. költs. 270; 2 $^1/_2$ pctes bécsvárosi bankókot. 65 $^3/_4$.

Gabonaár: Pesten, aug. 30án pesti mérője, váltógarasban: tisztabuza 165—140; kétszeres 125—110; rozs 106—95; árpa 88—84; zab 65—60; kukoricza 130—125; köles 110; köles-kása 240.

Dunavizállás: aug. 29én: 8' 10'' 9'''; 30án: 8' 5' 0'''; 31én: 8' 0'' 6''';

Honi termesztmények ára

ezüst pénzben,

a' János fejvételi pesti vásárban augustus 29kén 1839.

	frt tól	kr	frt ig	kr
Gyapju: egy nyirésü egész . . .				
„ . . . . . finom mázsája	135	—	138	—
„ nemesített finom . . . —	100	—	117	—
„ egy nyirésü középszerü —	60	—	96	—
„ közönséges . . . . . —	48	—	58	—
„ két nyirésü finom téli . —	65	—	69	—
„ középszerü . . . . . —	50	—	64	—
„ közönséges . . . . . —	38	—	47	—
„ finom nyári . . . . . —	54	—	62	—
„ középszerü . . . . . —	48	—	52	—
„ közönséges . . . . . —	40	—	44	—
„ báránygyapju	50	—	116	—
„ bőrgyapju	60	—	150	—
„ timárgyapju	37	—	48	—
„ bánáti kézmos. . . . —	38	—	45	—
„ Zigara, erdélyi . . . —	—	—	—	—
„ . . . — úsztatott . —	32	—	38	—
„ magy. juhgyap. kézmos. . —	26	—	29	—
„ . . . . úsztatott . —	23	—	28	—
„ feketegyapju . . . . . —	—	—	—	—
„ szűcsgyapju . . . . . —	—	—	—	—
Dohány: debrői 1ső faj mázsája	18	—	22	—
„ . . — 2ik — . . . —	14	—	16	—
„ . . . — 3ik — . . . —	6	—	8	—
„ debreczeni 1ső faj . . . —	10	—	11	—
„ . — . 2ik — . . . —	8	—	9	—
„ . — . 3ik — . . . —	—	—	—	—
„ pécsi . 1ső faj . . —	—	—	—	—
„ — . . 2ik — . . . —	—	—	—	—
„ — . . 3ik — . . . —	—	—	—	—
„ szegedi 1ső faj . . . —	11	—	13	—
„ — . 2ik — . . . —	8	—	9	—
„ — . 3ik — . . . —	4	—	5	—
Bor: tokaji aszu . . . egy átalag	40	—	100	—
„ ménesi — . . . — akója	25	—	80	—
„ budai veres ó . . — —	6	—	10	—
„ — új . . — —	3	30	4	—
„ — fejér ó . . — —	6	—	8	—
„ — új . . — —	3	30	4	24
„ pesti kőbányai ó . — —	6	—	10	—
„ — . . . új . — —	3	24	4	30
„ hegyi fejér és veres ó . —	6	—	15	—
„ — — . — új . —	3	—	5	—
„ honi fejér és veres . . —	2	36	3	—
Borkő: veres . . . . . mázsája	13	—	14	—
„ . fejér . . . . . —	15	30	16	—
Borszesz: 32—35 grád. . . grádja	—	20	—	23
Pálinka: gabona . . . . . akója	6	—	6	45
„ . . seprü és törköly . —	8	24	9	—
„ . . bánáti szilva . . —	8	—	10	—
„ . . szerémi . . . . —	10	30	12	—
Piskolcz: rozsnyói . . . mázsája	11	—	12	—
„ . . liptói . . . . . —	11	—	—	—
Méz: bánáti fejér . . . mázsája	20	—	22	—
„ — sárga. . . . . —	19	—	20	—
„ = barna . . . . —	14	—	—	—

	frt tól	kr	frt ig	kr.
Méz: — darabos . . . . —	—	—	—	—
„ rozsnyói . . . . . —	—	—	—	—
Viasz: rozsnyói sárga . . . —	76	—	78	—
„ bánáti . . . . . —	70	—	77	—
Zsir: disznózsir . . . . . —	—	—	—	—
Vaj: tehenvaj . . . . . —	—	—	—	—
Szalonna: . . . . . —	15	12	16	—
Háj: . . . . . —	—	—	—	—
Szappan: szegedi . . . mázsája	13	—	—	—
„ debreczeni . . . . . —	16	—	—	—
Faggyú: olvasztott . . . . —	18	—	20	24
„ gömböczb. (in Wammen) —	18	30	19	—
„ olvasztatlan rúdban (in Stangen)	15	—	15	36
Enyv: asztalosenyv finom . mázsája	23	30	25	—
Szilva: aszalt . . . . . —	7	15	7	30
Timsó: . . . . . —	5	30	—	—
Bőr: borjúbőr . . . . . párja	2	—	3	36
„ juhbőr . . . . . —	1	30	2	10
„ nyúlbőr . . . . . száza	36	—	38	—
„ bárány bőr . . . . . párja	1	—	1	12
„ rókabőr	4	—	4	30
„ borzbőr	3	—	4	—
„ ökörbőr . . . . . párja	20	—	27	30
„ tehenbőr . . . . . —	16	30	20	—
„ lóbőr . . . . . —	8	—	9	—
Lószőr: kifőzött . . . . mázsája	36	—	56	—
„ főzetlen . . . . . —	36	—	56	—
„ tehénszőr	—	—	—	—
Szarv: szarvasé . . . 100 darab	42	—	45	—
„ ököré . . . . . —	20	—	33	—
„ bivalyé . . . . . —	22	—	28	—
„ tehené . . . . . —	6	—	12	—
Szarvhegy: . . . . . —	5	—	10	—
Gubacs: ó köble 120 fontjával és	7	30	8	—
„ uj	—	—	—	—
Kender: apatini gerebenelt mázsája	22	—	26	—
„ gerebenetlen . . . —	9	12	12	—
Toll: pehely . . . . . —	110	—	160	—
„ ágyi fosztatlan . . . —	10	—	67	—
„ — fosztott —	20	—	120	—
„ irótoll . . . . 1000 darab	1	12	1	24
Körösbogár: . . . . egy font.	1	30	1	39
Halzsir: . . . . . mázsája	11	30	13	30
Hamuzsir: fejér . . . . . —	9	30	10	30
„ kék . . . . . —	7	—	8	30
Olaj: vad repczeolaj . . . —	12	—	12	30
„ vetett . . . . . —	12	30	13	45
„ megtisztitott . . . . —	14	—	15	30
„ — lenmagolaj . . . . —	15	30	17	—
Lenmag: . . . . . pos. mérője	—	—	—	—
Repczemag: vad . . . . . —	—	—	—	—
„ nyári vetett . . —	2	—	2	8
„ téli — . . . —	2	38	3	—
Safrány . . . . . mázsája	—	—	—	—
Selyem slavoniai . . . . . fontja	—	—	—	—
„ bánáti	10	50	11	30

Ugornyai Robitsek József s. k.
1ső előljáró.

Bozda Naum s. k.
2dik előljáró.

Pest. 1839. HASZNOS MULATSÁGOK. 19dik szám.
Szerda Septem. 4én. Második félév.

A' pártok Francziaországban.

(Broughamtól.)

A' kormánnyal ellenzésben levő 's különböző szinezetü pártok a' jelen körülmények köztt a' legkomolyabb figyelmet érdemlik. Nevezetes körülmény, hogy minél szövevényesb helyzetök, annál inkább látszanak a' politicai szintérről lelépni. A' respublicai párt jelen visszatartózkodása által gyöngesége 's hitel veszettsége önérzetének hódol, mellybe a' nemzet nagyobb része előtt látszólag esék. A' republicanusok, valamint minden párt, lételöket két elvtől feltételezik : azon tanoktól, miket hisznek, 's szenvedélyektől, mik lelkesitik. Véleményeik az ország benső 's külső politicájára nézve ugyan azok, mellyek a' franczia democratiaéi, az az, tulságoskodás a' hazafiságban minden külügy iránt viseltető részvétlenség, határtalan bizalmatlanság minden iránt, ki Bourban nevet visel ; 's vége szenvedélyes vonzodás ahhoz, mit ők egyenlőségnek 's szabadságnak hisznek 's valnak. Első pillanatra tán némellyek képesek volnának a' respublicai pártot a' vélemények ezen ugyanazonságában a' néppel szövetkezve a' franczia nemzet vezetőjévé képzelni; mind e' mellett is véleményeik mint Francziaország jelen körülményeire nem alkalmazható elméletek (theoriák) általányosan félre vettetnek. Ezen párt eddigelé süker nélkül tett próbái jó főnökökben teljes hiány, benső szakadásuk 's elvekbeni tulzások által befolyásokat annyira csökkenték, hogy legfeljebb is jelenleg eszközül szolgálhat a' fennálló intézetek buktatására, de teljesen képtelen azok helyett ujakat alkotni. Egészben a' respublicai párt igy van alkotva, 's kétségkivül minden valódi nemzeti kormány főnökeihez készséggel csatlakoznának, ha azok, bármi szin alatt is magokat szilárd lábra állitanák. Francziaországban a' respublica' létesitésének főakadálya a' középosztályuaknak a' respublicai intézkedések iránt világosan kimutatott ellenszegülése, 's ezen osztály fontossága a' társalgási rendszerben olly nagy, hogy minden nevezetesb változás, melly tetszését nélkülözné, kivihetlen lenne. Röviden a' respublicai párt nem bir annyi erővel, hogy magából kormányt alkothasson ; de e' mellett buktathatja a' fennálló kormányt, miután soraiban nitka lelkesedésü 's merészségü férfiakat számlál, kik nek hatása minden esetre veszélyes.

A' legitimisták több tekintetben hasonló állásban vannak a' republicanusokkal. A' legitimisták épen nem remélhetik 's nemis remélik számukra, a' fennálló rend felforgatását kedvezőnek, azt azonban egész biztossággal, hogy a' republicanusok által kivivott győzelem, szükségkép az ő hasznokra szolgáland. Ezen párt ellemei minden megtámadó rendszerre alkalmatlanok. Az egész leginkább a' szuette ó nemesség romladékiból, papságból, azon tisztviselőkből, kik 1830ban hivatalaiktól elmozditattak, nemesekből 's általányosan mindazokból áll kik politicai befolyásukat a' juliusi forradalom óta elveszitték. Számra a' legitimisták Francziaországban nagyon csekélyek ; miután azonban gazdagok, tehát mindazok felett uralkodnak, mellyek pénzzel megszerezhetők. Megvannak hirlapjaik, iróik, politica főnökeik, ügyes ügyvédeik 's meg van egyszersmind politicai rendszerök, alapitva elveiken. Ezen rendszer az mi által a' külhatalmak érdemeiken túlemelik, miután nagyobb számuaknak hiszik. Tagadhatlan mind az által, hogy ezen párt egyes tagjainak visszatartása következtében a' kir. udvar fénye csonkitására szolgál, valamint hogy egyesek belőle a' nép köztt elégületlenséget költenek. Mind e' mellett is a' legitimista párt az ország jövendő állapotjára kevés befolyással bir,'s nagy fényü 's pompás tiszti karhoz hasonlit, mellyet egy közlegény sem akar a' harczmezőre követni. A' legitimisták egy ideig azon reményben éltek, hogy Francziaország nyugati 's keleti része különösen elveiket birják; de negyven évü tapasztalás azon tartományoknak, hol az előtt a' nemesség, papság szava vakul isteniteték—szokásaikat, 's characterét tetemesen módositá. A' papság is már nem épen ugyanazon meggyőződésben él, 's a' nemesség innét is szélledni kezd. Jól tudja, hogy a' franczia népség középosztályát 's tömegét részére nem hodithatá, 's ezért a' respublicai párt' történetes hatásának örvend, mert általa reméli emelkedését 's ezt segiti abban, hogy vele együtt az általányos szavazást követeli. A' legitimisták azzal hizelegnek magoknak, hogy ha egyszer a' jelen kormány bukik, nem könynyen lehet más fensőséget helyébe tenni, 's az ideiglenes kormány az anarchiával szoros összeköttetésben van, minek következtében a' középosztályak az általányos háboru ijedelmeitől késztetve, inkább az ő részökre lépnek, csak hogy igy attól megmenekülhessenek. 'S tagadhatlan, hogy több éveken át a' közép osztályuak csak a' restauratio vagy forradalom köztt lebegének ; a' restauratio által még egyszer a' papság 's nemesség igája alá vettetett volna, a' respublica fellállásával pedig a' kereskedés 's ipar rémületes visszalépésre kénszeritetik. Ezen állapotban félelemmel láták a' közép, osztályuak, miként anyagi érdekeik a' respublicai szellemlek, pedig a' legitimitás által csonkitást szenvednének, 's igy a' legitimista párt minden népszerütlensége daczára is inkább párthiveket nyere, miután azok ugy vélekednének, hogy majd ezen félen, ha minden rendben leend

régi harczokat folytathatják ellenök, az alatt pedig polgári lételök nem leend koczkáztatva.

(Vége következik.)

A' daguerrotype' megismertetése.

A' parisi academia aug. 19kei ülésében tudósok, művészek 's mükedvellők igen nagy számmal gyülének össze, Aragotól megtudandók a' daguerrei festészet titkát. Elsőbben is a' találmány történetét adá elő Arago; miként már 1566ban a' világ fénynek a' chlor ezüstre való behatását ismerék, a' mi által a' fény homályossá, a' homály világossá tételeték. Az elhunyt Niepce, kinek fia atyja' érdemeiért a' találmány fejében 4000 nyugpénzt nyer, erre lávendula olajban feloszlatott bitumot használt, mellyet ezüstös réz lemezen tartott. Ezen lemez izzadtával az olaj oszlani kezde 's bizonyos fehér por maradt a' lemezen hátra. Ezen lemez ekkor a' camera osbcurába hozaték, 's itt a' tárgy magát bevésé. Niepce ezen találmánya azonban igen két nagy hiánnyal birt: a' festvény igen tökéletlen maradt, 's gyakran a' camera obscurában három napig is kell maradnia, mig a' tárgyat felvevé.—Daguerre alkalmazása a' következő: Egy ezüstös réz lemezt vesz az ember, mellyet gyengén egy kis kályha 's alkohol-lámpa segélyével átmelegit. Ekkor szorgosan megtisztitatik, hogy az ezüstről minden idegen anyag, különösen a' réz eltávolitassék. A' mosás után következik a' megköszörülés. Ezen lemez melly most már egészen tiszta 's fényes, valami külön tiszta 's mindentől idegen gőzöktől ment helyen, ibolyi gőznek tétetik ki, mi mellett azonban különös elővigyázatokra is van szükség: csekély mennyiségü ibolyi tétetik a' szekrény padlatára, melly az ércz lemeztől v é k o n y l e p e l által el van különözve, m i á l t a l a' g ő z m i n t e g y m e g s z i t á l t a t i k 's az edényt egy form n lepi meg, továbbá a' lemeznek érczczel kell körül övedzve lennie, miután e' nélkül a' légszesz jobban meglepné széleit mint közepét 's miután a' találmány tökéletesitése épen abban áll, hogy a' legtökéletesb egyarányosságban lepje meg a' légszesz; arra is kell tekinteni, hogy sokáig a' lemez a' gőznek ki ne legyen téve, a' legalkalmasb ideje akkor van az elvételre, midőn rajta a' légszesz sárgulni kezd. Az ibolyi hártya vastagsága Dumas szerint nem tesz többet mint egy millimeter 's milliodadrészét. Ekkor a' lemez azonban a' camera obscurába vitetik, mialatt azonban a' legszorgosb vigyázattal kell megóvni minden világosságtól, miután annak hatása olly nagy, hogy egy tizednyi pillanat elégséges rá befolyással birni. Igen egyszerű módszer által a' lemez hirtelen a' camera-obscurába tétethetik át. A' kamra hátulsó részén igen gyöngén köszörült üveg találtatik, melly előre 's hátratolható, mig a' külső rajz magát egészen le nem képzi. Ekkor az ércz-lemez az üveg helyébe tétetik 's a' világosság behat. Rövid idő, három négy percz alatt, a' világosság behatása szerint a' kép kész 's a' lemez kivétetik. Ezen állapotában azonban a' kép csak felületében látszó; 's csak akkor tünik fel, miután a' kényeső gőznek tétetik ki. E' végre a' lemez ismét szekrénybe záratik, mellynek padolatjára kényeső tétetik. A' kényeső gőz letrehozására 55 — 60 foknyi melegség szükséges. Az előálló festvény ekkor meleg sós vizzel mosatik meg. Ezek feloszlatván, a' homályosb részeket jobban kiemeli, a' világosbakat kiméli, mig a' kényeső gőz kizárólag a' világosoknak adja magát át. Mindenek után destillált v i z z e l mosatik meg a' l e m e z, minek következtében a' festvény olly tartósságot nyer, hogy a' világosságnak is kitétethetik, a' nélkül hogy változást szenvedne. Az egész felett Arago igy nyilatkozék, hogy eddigelé a' physica, chemia, optica, elégséges felvilágositást nem adhat erről, 's még a' következő kivánatóságokat hagyja hátra: 1.) Természeti szinek előállitása, miket Daguerre ha nemis lehetetlennek, de igen nehéznek talál; 2.) Az arczképek levételét Daguerre lehetségesnek találja, de kivánatosb volna 3) olly módszer, miáltal a'' benyomás kevésbé volna kitörölhető, miután a' Daguerre festészete annyira a' felületén mar d a' l e m e z n e k, hogy a' legkisebb surlodás azt megsemmíti. 'S igy a' festvények csak ugy maradhatnak fenn. ha szorgosan üveg alatt ápoltatnak. 'S végre 4.) A' daguerrotip a' világosság megmérésére is alkalmazható. A' Daguerre által használt camera obscura szokott nagyságú. A' daguerrotyp ára az üveg tisztasága 's nagysága szerint 400 420 frankra terjedhet.

A' szülői szabad rendelkezés's gyermek-kizárás jogról.

Nemcsak hazánk'| perlekedő polgárai, de magok a' törvénytudó ügyvédek is gyakorta töltik be panasszal az igazság' teremét, hogy szép hazánk törvényei nem mindig vezetnek biztos uton Themis teremébe.—Sok részben két értelműség, 's homály fedi az igazság' lelkét, 's talpra esett ügyviselő kivántatik ahhoz, hogy a' birót emlékeztethesse mit kelljen érteni a' kétséges törvények'alatt.Illy panaszok tulságokra változnak ollykor, 's kárhoztatják a' törvényhozó testületet.—Miért nem teremt egy Codex Napoleonist számunkra? hogy a' törvényt azonnal esetre alkalmazni lehetne. Nem vevén tekintetbe azt, hogy törvény többnyire eset után kerül létre, azaz valami előzmény által szükségessé tétetik; mert idő előtt sokszor felesleg arról tanakodni;—különben is Napoleon' codexe alig foglal magában annyi tökéletességet, hogy minden pontossága mellett is, egy hamis eszü ügyvéd nem tudná zavarba hozni a' birót, ha előre nem látott eset' kifejlése után egyenesen szóló törvényt nem talál.—Különben is, honunk' alaptörvénye, más nemzetek' rendszereitől bennünket e-

gészen elkülönöz, azért nem lehet csudálni, hogy polgári törvényeink is, nemzetünk' ősi alkotmányához szabatván, alkotmányos jogainknak, eldődeink' szokásainak, és czéljainak tökéletes fogalma nélkül senkinek sem nyilhat egyenes ut arra, hogy felettünk törvényszeresen biráskodhassék.—De azzal még se mernék dicsekedni, hogy honi törvényeink, minden megeshető körülményekre elegendőképpen kimeritve volnának, valamint soha hinni nem fogom, hogy nemzet legyen, melly minden ügyre, kimeritőleg alkalmaztatható törvénnyel dicsekedhessék.—Ha igy áll a dolog, mint kétleni nem lehet, nem kell szégyenlenünk némelly részben törvényeink' hiányát; mert az ész' játéka eseteket szül, 's azok ugyan annyi uj törvényt ohajtanak, látják azt honunk' törvényhozó testületei, mint küzdenek az esetek' alkalmazásival, 's végre a' különösség egy lelkiismeretes igazság, és törvényes szokás korlátozta itéletet szül, melly utódinknak törvényhozásig utasitásul szolgáljon.—Törvényhozásig mondom; 's azért időt ohajtanék érni, hogy e' fontos mű egykor, a' sok vissza éléseket földre sujtaná, 's fáklyát gyujtana a' kétkedő biró elébe, melly a' feleket is meggyözve nyugtatná meg peres ügyeikben.—Vitassuk meg tehát azon kérdést, melly annyi törvénytudók' eszét kifárasztani látszik, és a' mellyben még maig sem egyezhettek meg t. i. Vallyon az atya keresményéből végrendelet által holta esetére kizárhatja-e ok nélkül törvényes, és természetes gyermekeit? Némellyek ugy vélekednek, hogy az atya csak egyetlen esetben, nem rekeszheti ki tulajdon szerzeményéből gyermekeit, ha t. i. azok még neveletlen korukban állanak, mert ősi javak nem létében, azoknak nevelését, illy szerzeményi vagyonból is köteles az atya teljesiteni, különben a' törvényhatóság arra őt fogja kötelezni.—Ezen kötelességről a' természet' törvénye őt fel nem szabaditja, sőt a' sz. István' 1 K. 8 R. és a' 1723dik 105 czik. értelmében azt a' törvényhatóságra nemhárithatja egy tehetős atyja sem.—E' részben én tökéletes igazságot látok, hogy a' végrendelet' félretételével a' kizáró atyának vagyona gyermekeinek sorsához illő, 's czélszerű nevelésére fordittassék.—Azonban, ugymond a' törvénytudók' koszorúsa Kelemen, ha a' gyermekek már atyjok éltében törvényes kort értek, 's nevelésök bevégeztetett, az atyja keresményéből gyermekeit végkép kizárhatja, mert: 1ször A' keresőnek tökéletes jogot adtak 1ső Rész 5, 57 1715. 26. 1723. 49. és 50 arra, hogy maga keresményéről a' családra nézve szabadon intézkedhessék. Tehát a' familiára nézve! hát ha egészen idegent kivánt boldogitani? mi lesz a' végintézettel? már ekkor figyelmeznünk kell arra, hogy mivel: 2or Az 1715dik esz. 27dik czik: a' végrendeletek' egyes részeinek előszámlálása mellett, egészen hallgat a' gyermekek' kizárhatása jogáról, illy esetben azután előáll a' józan philosophia, melly azt tanitja, hogy ha az atyja éltében mindenét idegennek ajándékozhatja, miért nem holta esetében? annyival is inkább: 3or Hogy gyermek 1ső Rész 5 és 51dik czikkely szerint maga keresményéről az atya akaratja ellen is szabadon rendelkezhet, miért foszthatnánk meg tehát az atyát hasonló jogától? De 4er Az atya ugymond majoratus vagy senioratus által kizárhatja többi gyermekeit, 's egyet boldogithat, vagy legalább bizonyos időre szorithatja gyermekét az atya keresményéből való részesülésben, és illy intézetet 1ső Rész 60 Czik: szerint megsemmisiteni sem lehet: bizonyosan azért, hogy a' maga szerzeményéről való szabad rendelkezhetés' szent joga meg ne sértessék, végre: 5ör Hogy az olly végintézetet, mellyben a' gyermekek kizáratnak vagy egészen félre kellene tenni, mint magától egészben megnem állhatót, vagy mint sérelmest megsemmisiteni.—Az elsőt ugy mond nem lehet, mert sem törvény sem józan ész nem engedi azt meg, hogy a' maga keresményéről rendelkezőnek végintézete semmiség ügyelete alá vitessék.—De a' másodikat sem foghatja meg, mert ott, hol csak remény forog fen, 's a' melly jószágról szabad rendelkezést törvények engedtek, sérelmet képzelni sem lehet.—Meghivja mind ezek mellett a' K. curiának számos itéleteit, mellyek szerint a' keresett levél illy ügyelet alatt leszállittatott.— Ezen fontos okok ellenében mindazáltal a' törvénytudók' más része hatalmasan harczolván, megjegyzi, hogy: a) Semmi bizonyos törvényünk nincs, melly a' kizárást rendelné, 's megengedné, különben is. b) a' gyermekek a' familiának képviselői, fentartói levén, már születésekkel nyernek jogot az atyai jószágokhoz, mely jogból való kizárás sérelem, 's igy annak orvoslását követelhetik; továbbá. c) Verbőczink 1ső Rész 57. és 58dik Czikben mint az ősi, mint a' keresményi javakat öszve egyeztetve az ősiről egészen megtagadja az atyáknak a' rendelést, a' keresményről pedig, csak ugy engedi meg, ha gyermekei közt rendelkezik? Azután. d) 1ső Rész 52, és 53dik czik: foglalt eseteken kivül, az atyának fiaival való osztályt a' keresményből is megengedi, e' szerint tehát egymást ki nem zárhatják: e) A' szabad rendelkezés, 1ső rész 57dik czikben csak éltében, 's nem egyszersmind holta esetére engedtetik meg az atyának, és: f) az első rész 53, 105 czikkely világosan kiteszi, hogy az atyja fiának, 's viszont fiu az atyjának természet törvényénél fogva tartoznak keresni,—kizárván pedig a' fiút, megsértené a' természet' törvényét a' mit ismét tenni nem szabad, végtére: g) hogy csak elfordult elméjű atya boldogit idegent maga vére felett.—

Mindezen egy más ellen harczoló okoknak összeze egyeztetése után Kelemen helyesen állitja; hogy a' felnevelt gyermekeknek csak reményes joguk van atyjok' szerzeményéhez, atyjokat egyenesen kötelező törvényt pedig az elől számláltakban nem lelünk fel.—Még a' megidézett 1ső Rész 53dik czik. 10dik szám sem meriti ki az ügyet azzal, hogy az atyát gyermeknek, a' gyermeket atyjának teszi keresőjévé. Mert ha ismét ezen törvény ellenében állitjuk az 1715 dik 25, 26, 1723, 217, 49, sz. ujabb A. czikkelyeket, mellyek a' keresményről szólanak, 's arról való szabad rendelkezést foglalják magokban, azon világos következést huzzuk, hogy amabban a' törvénylelke a' nevelés kötelességét, 's rendelkezetlenség esetét keljen értenünk, emezekben pedig mint jogtulajdonitó erőt, és sérthetlen rendelkezői szabadságot találunk; annyi pedig bizonyos, hogy a' világos jogot engedő törvény a' kétséges felett, az ujabb régiebb felett mindig diadalmaskodik,—különben is Verbőczink 1ső rész 53 czik. 10dik §nak auditotumját, ujan, 1ső Rész 51dik Czik. 9dik §ban egyenesen feltaláljuk, 's megismerni kéntelen volna maga a' Hárm. Törvény szerzője, hogy e' részben magával ellenkezésbe jött.

Ezek, 's több itt hosszasban elő nem hozható okok vezettek engem is oda, hogy Kelemennel kezet fogva, abban állapodjam meg, mikép az atya gyermekének felneveltetése és számra bocsátásánál többre keresményéből törvény által nem köteleztetik, az 1ső rész 53 czik. 10dik §nak lelkét csak rendelkezetlenség' esetére használhatjuk, külömben pedig joga van embernek önmeggyözödését, 's lelke' sugallatát követni abban, hogy gyermekeit felnevelvén a' társaság' köz czéljai, mint vallás, a' népnevelés, 's egyéb más familiát csak mellesleg érintő czélokra, vagy barátainak boldogságra is keresményét feláldozni, sőt ha igaz, hogy a' polgári társaságban a' köztársaság' fő czéljára törekedni, 's keresményünket azon polgári társaság fenállására szentelni, hazafiságunknál fogva köteleztetünk, ugy következtetnünk lehet azt is, hogy az atya gyermeke iránt tisztes nevelésnél többel nem tartozik; mert ha azt a' polgári társaságba, mint kiképezett polgárt bevezette, keresményét pedig bár milly oknál fogva idegen boldogitására szentelte, a' köztársaság' czéljainak megfelelt, 's ezzel egyszersmind kiképzett gyermekének javára is intézkedett.—Azonban mint mondám, vagynak esetek, mellyek minden törvénytudót megakasztanak 's ösztönöznek arra, hogy törvényeket vitasson meg ott, hol az általányosság illyes mire tágas mezőt nyujthat.—Én ugy vélekedem minden itt felhozott főok mellett is, hogy vagynak esetek, midőn az atya gyermekeit, semmi szin alatt a' keresményi vagyonokból még akkor is, ha azokat felnevelte, ki nem rekeszthetí.—Ezen esetek azok, 1ör midőn az atya gyermekének anyai ősi javait kiván, azokat felnevelt gyermekeinek nem adta, sőt illy gyermeke elnézésével is osztatlanul maradt ősi javak jövedelméből maga iparkodása mellett több jószágokat szerzett. 2szor Midőn a' kegyetlen atya maga szerzeményéből gyermekeinek nevelését megtagadja, 's mások szánakozására bizza felneveltetésöket. A' mi az 1ső esetet illeti az 1723dik eszt. 44dik czik. rendeli, hogy az osztatlan testvérek ősi javaiban a' haszon, 's kár közös osztály alá tartozik sőt világosan kijelenti, hogy az ősi javak' jövedelme osztatlanság alatt keresménynek nem tekintethetik.—Nem kétlem, hogy engem valaki igazságtalannak tartana azért, ha az olly atyát, a' ki gyermekének anyai ősi birtoka jövedelmét magának megtartván, midőn fiának ősi örökségét kiadta, 's fia egyszersmind a' jövedelmekről le nem mondott, köteleztetném holta esetére azon igazságos végintézet' tételre, hogy gyermekeinek örökségéből szedett jövedelemből azokat ki ne zárja; annál inkább akkor, ha holtaig engedi gyermeke őt ősi javaiban; sőt szeretném állitani azt is, hogy az atyai ősi javak jövedelméből sem lenne helye a' kizáratásnak, mert a' szabad rendelkezői jog, az első szerzőt illetvén, az ősi javak' jövedelme szerzeményes javaktól czimmel, és természettel egy mástól különböznek.—Illy esetben nem ok nélkül lehet állitani, azon törvényes ok főt, ‚Accessorium sequitur suum principale;' mert a' kutforrás szabad rendelkezés alá nem tartozó ősi javak, 's igy azoknak hasznai, mint accessorium senkinek keresménye nem lehet, a' testvéri osztatlan jószág jövedelméről szóló törvényünk lelke épen itt fekszik,—hogy kit mellyik, 's mennyi javak illetnek, azoknak jövedelme is a' szerint osztassék el.—Miből következik, hogy az ősi javakat biró atya jövedelmét keresményetévé nem teheti, sem illyes javakból, mellyeknek alapja ősiség volt, egy gyermekét sem rekeszthetí ki. Ellen vetik talán 1ső rész 113 és 1715dik eszt. 68dik czik. azon tartalmát, hogy az atya törvényes, 's természetes gyámja levén, a' gyermeknek számadással nem tartozik, 's igy a' jövedelmeket elköltheti, sőt szükség' esetében az ősit is eladhatja,—ennyi igaz, de az életben történtekről itt nincs szó azokat a' holta esetére történendőkkel összezavarni nem kell, sem a' számadás terhétől felmentett atyána törvény engedelmet nem adott arra, hogy holta esetére fia ősi javainak jövedelmét, és abból szerzett javait idegen kezekbe adja; mert különben szerzeményes javak, és ősi jószág' jövedelme között nem látnánk különbséget.—

Eliás István.

(Vége következik.)

Pest. 1839. HASZNOS MULATSÁGOK. 20dik szám.
Szombat Septem. 7én Második félév.

Öszpontosítás.

Ezen szó: öszpontositás (centralisatio) napjainkban igen gyakran hallható 's még is alig van biztos és félre ismerhetlen értelme. Két igen különböző ága van a' központositásnak mellyet ismerni kell. Vannak érdekek, mik a' nemzet minden részében élénk viszhangzásra találnak, mint például a' törvényhozás, és a' népnek viszonya idegen népekkel. Vannak ismét más érdekek, mellyek csak egy részének lehetnek a' körülmények 's helyzet által nagyszerüek vagy kivihetők, mint például kereskedési vállalatok. Egy helyen 's egy kézben öszpontosítni azon elsőbben érintett hatalmat, törvényhozói öszpontositásnak nevezhetni; a' második hatalom öszpontosítását pedig igazgatóinak. Vannak bizonyos pontok, mikben az öszpontositás ezen két neme összezavartatik.—Igen természetes, hogy ha a' törvényhozási öszpontosulás az igazgatásival egyesül, amaz általa roppant hatalmat gyakorol. Illy módon az emberiséget az engedelmességhez mindenben 's mindenkor hozzászoktatja. Akkor már nem szükség neki erőszakkal élnie, szabadon támaszkodhatik szokásira, a' körülmények szerint különválasztja, majd ismét egyesiti némelly pontokban. Az öszpontositás ezen két neme viszonyos segélyben részesiti egymást, sőt egymáshoz rokon, jóllehet nem hihetem hogy különválaszthatlan. XIV Lajos alatt Francziaország a' törvényhozásban a' legnagyobb öszpontosító erővel birt, miután ugyanazon egy ember, ki a' törvényeket szabta, adott nekik egyszersmind értelmet 's ezért igen józanul mondhatá: L'état c'est moi. Mindazáltal XIV Lajos alatt sokkal kevésbé uralkodék az igazgatói öszpontosulás mint napjainkban. Korunkban szemünk előtt egy roppant hatalmasságot látunk emelkedni, mellynél a' törvényhozói öszpontosulás olly magasra lépe; a' status mint ha egy testet tenne, ugy mozog akaratja szerint; roppant tömegeket emel föl, 's mindenüt egyesiti vagy külön választja az erőket, 'S ez Anglia, melly bár ni magasan álljon a' törvényhozási öszpontosulásában, de nélkülözheti az igazgatásit 's igy müveltségben előhalad, a' legszentebb törvényhozási öszpontosulás nélkül; egyszersmind hiszem, hogy az igazgatási öszpontosulás által a' nemzetnek csupán ereje vész, 's a' különváló részek értelmiségét sülyeszti. Az igaz hogy az igazgatási öszpontosítói rendszer által, minden magasb szellemibb erők mozgásba hozatnak, de az erők ujjá teremtésének árt. 'S ennél fogva egy ember nagyságát mondhatlan sebességben eszközli, de a' nép tartós jóllétének sirját ássa.—Midőn valamelly statusról az mondatik, hogy nem munkálódhatik, miután nincs benne öszpontosulás, ekkor mindig tőrvényhozási értetik. Amerikában ezen anyagi világban, szó nincs az igazgatási öszpontosulásról; de e' mellett a' törvényhozási a' legnagyobb tökélyre vergődék. Amerikában bármelly törvényhozói testületnek, nincs hatalom ellenébe állitva, melly végzéseit eltörölhetné; mert ott minden törvényhozói testület a' népet képviseli. Igy tehát egyéb határt tetteiben nem ismer, mint akaratát.

Az amerikai respublikáknak épen nincs szükségök állandó katonaságra, mellyel a' kisebb részt el kell nyomni; de a' kisebb résznek sem juta soha eszébe a' többség ellen kikelni,—'s igy az álló katonaság szüksége még nem érezteték.—Hogy Amerikában az igazgatási rendszer nem öszpontositatik, ennek különféle következményei vannak, 's ezek általában üdvösek, mert mindig visszatérünk a' már fentebb kimondott állitásra, egyetlen ember nem képes a' nemzet erejéhez képes aunak minden szükségeit, kivánatit meglesni. Az öszpontositás szóval inkább akadályoz mint tettleg munkálódik; mind e' mellett is vannak tartományok, hol az öszpontositás szükséggé válik, mig ellenben vannak tartományok, 's illyen leginkább Amerika, hol mind iparra, mind kereskedésre nézve, a' legveszélyesb következményü volna, annak minden esetre való alkalmazása. Például Magyarországban öszpontositása az erőknek szükséges, 's illy öszpontositás uralkodó is városainkban, hol tagadhatlanul mellette más várasok tengenek, mig a' fő emelkedik; de hol olly csekély erő van mozgásban 's hol ezen erőknek mint központositatniok kell, hogy valamit eszközöljenek, ott inkább ez utóbbit kell választani, mint tespedésben maradni. Mert tagadhatlanul az öszpontositott erők álta fölemelkedett hely a' többinek emelkedését is később eszközlendi, 's ha bár nem azon mértékben, de haladás mégis mutatkozik. Egészen máskép van ez Amerikában, hol mindenütt elég erő van, 's hol a' városok némi vetélkedésben állnak egymás ellenében 's hol ha ezen vetélkedés meg szünnék, kihalna a' legbuzgóbb életerő. ***

Gyapju-termesztés és fogyasztás.

A' gyapot mellett legközelebb áll a' juhgyapju, melly a' világ kereskedésében olly nagy szerepet játszik. Termesztése azonban sokkal nagyobb nehézségekkel van összeköttetésben. Innét ered, hogy a' juhgyapju tömegének nagyobbulása épen nincs egyarányban a' gyapottal, 's azon aggodalom, miszerint a' juhászatok szaporodtával igen nagy számu gyapju termesztetik, még mindig alaptalan. Spanyolország után azonnal Németország foglalja el az első helyet. Francziaország is ezen czél után törekvék, de álutakra tévede. Nem azon nagy mennyiség, mellyet termesztünk, állit bennünket a' világ piaczára,

hanem kitünő minősége. Vevőink, mellyek, Anglia, Hollandia, Franczia sőt Oroszország is, ujabb időkben megmaradnak hiven mellettünk, mig azon ponton tartózkodunk, mellyre felemelkedtünk. Ezen termesztmény szaporitása 's nemesitése keletre 's északra mindinkább előre halad, 's ha azon irányban, mire minden előjelek mutatnak, megmarad, ugy könnyen megtörténhetik, hogy Németország egykor Magyar 's Oroszországban veszélyes vetélytársakra találand. Jelenleg Német-Magyarország'sa'déli tartományok a'gyapju kereskedésben az árusok. A' termesztés roppant sebességű, nem csekélyebb azonban a' fogyastás is, melly a' haladó népesedés' természetes következménye. 'S innét Németországra nézve alig ha nem kelhet fel azon aggodalom, tágasb tért gyapju-termesztésének nem szabhatni, miután ez aligha nem történnék egyéb gazdasági ágak megcsonkitásának rovására. E' fölött a' termesztmény kivitele évről évre alább száll, miután a' belső szükség mindinkább nagyobbul, mig a' termesztés aránylag nem halad. 'S igy a' külországi vevők máshová utasitatnak szükségeik pótlására. Miként áll jelenleg a' szükség a' termesztéshez, kevés szóval kifejthető. Ha több termesztetnék, mint elhasználtatik, akkor mind a' gyapju mind a' belőle készitett posztó 'sat. rakásra gyülne; hogy ez azonban nem történik, tapasztalás tanuja. Ha ellenben a' szükség a' termesztésnél nagyobb volna, ugy tapasztalni kellene a' vételbeni tolakodást, a' mi ismét nem történik, miből következtethető, hogy mind kettő helyes arányban van. Ha a' multba tekintünk 's látjuk, miként egy évtized óta mi roppant lépésekkel haladt legyen mind a' termesztés mind a' fogyasztás, ugy kérdenünk kell, miként fog jövendőre a' gyapjutermesztés alakulni? Magyarország 's Uj-délivalesről már szolánk; Oroszország is hatalmas lépéseket teszen előbbre. Évenkénti nagyszámu vételei 's szorgos nemesitése nem sokára a' gyapju termesztésben azon pontra emelendik, mellyen jelenleg a' politicai világban áll. Ha azon roppant birodalomban a' gyapju termesztés csak félannyira halad, mint Németországban, ugy ott a' szükség nagyon pótoltatik. Magyarországban elterjedése 's nemesitése koránsem éré el azon pontot még, mellyet elérnie kell. Uj-déli vales ugyan évenként nagyobb mennyiségű gyapjut szállit Anglia piaczira, de még sem annyit, mennyit Anglia tőle reméle. Szóval, ha csak nevezetes politicai események felbomlást nem okoznak, 's a' termesztés a' fogyasztással illy rendes arányban maradnak, ugy sem egy sem másik oldalrul alapos aggodalmat keblünkben eziránt nem tápálhatunk.

Párisi szokások.

Valóban, ha valamelly hivatal mentve van a' szorongató inségtől, csak a' levélhordóé az. A' levélhordó természeténél fogva jámbor, gyors és egyszerű; élete napról napra, óráról órára kiszabott, reggeli hat órakor kel, esti hat óraig másnak él; életének hátralevő része annak rendelkezésére bizatott, ki kalapját fényesiti, neki ruhát készitett, lábbelijét adja, 's ki atya és anya helyett szolgál, ki rábizza azt mi a' világban legdrágább, az egyének titkait. A' levélhordó az egész világot szolgálja, mindenkitől szerettetik, mindenkitől váratik; ez az egyén ruháju remény. Ő jő, megy, ismét jő, 's mindenkor uton levén soha sem akad másra, mint mosolygásra. Őt legyen bár halál vagy szerelem, beteljesült vagy megcsalatott dicsvágy hirnöke, mindenkor kedvesen látják; mert jelenléte, hozzon az bár mit, örömet vagy fájdalmat, határt vet a' minden roszak legkegyetlenebbikének, a' bizonytalanságnak. A' levélhordó amaz ébrékeny és mindenkor kifeszitett kötél, melly a' multat a' jelennel 's a' jelent a' jövővel egyesiti. Ő ama titokteljes szózat, melly leghalkabb hangon beszél minden fülekkel, melly magát minden szivekkel meg érteti. Ő is vak mint a' szerencse, 's mint ez, ugy ő is minden összetalálkozóval közli azt, mi őt éri, legyen az jó vagy balsors. Őt kiki várja, kiki hija, neki minden ajtók nyitva állnak, minden kezek feléje vagynak terjesztve; érzékenyülés előzi meg 's érzékenyülés követi őt. Midőn valamelly ajtó küszöbén megjelenik, valami mondhatlan várakozás lepi meg azon házat. A' levélhordó ajtóni kopogása megszüntet minden házi foglalkozást; mindenki készen tartja fülét, megtudandó ha nevét emliti é; azután elmegy, hogy két óra mulva vissza jöjjön, mert ő minden pillanat embere; ha ő reggel a' tartomány, egész Európa embere, ijesztő és rettentő felhatalmazott nemére; a' nap többi részében nem más, mint aljas szenvedélyek, alanti dicsvágyak 's ezerféle párisi kaczérkodások küldöttje. A' reggeli levélhordó, talán élet vagy had, bukás vagy szerencse felett vetett koczkát, a' déli levélhordó nem hord szét mást, mint a' köz élet azon ezer csekély semmiséget, vendégségre vagy bálrai hivatásokat, szerelmi látogatásokat, rózsaszin kérelmeket, gyalázatos neveletlen czédulákat, illatos levelkéket, jelképes pecsétekkel, mellyek átlátszó fedelén keresztül meglehessen látni mind azt, mit azok magokban foglalnak. Mi több! a' reggeli hirnök; ki egyszersmind esti hirnök, olly egyszerű, olly kellemes reggel mint este. Előtte szint olly kevés értékű a' pénzváltó alant mászó, valamint szerelmes nő fellengző levele. Mindent ért és, mitsem ért; minden titkokat tud, a' nélkül hogy csak egyet is értene; minden leveleket olvas ösztönből, a' nélkül hogy csak egyet is valaha felnyitna. Ő amaz ember, ki minden életbeli titkos szövényeket, minden dicsvágyakat, minden szenvedélyeket ismer; ő megmondhatná, de soha sem mondja meg, mikor kezdődnek 's mikor végződnek ezen szenvedélyek. Ő soha sem jő vala-

melly ajtóhoz a' nélkül, hogy ne tudná okát, vissza sem megy onnét, a' nélkül hogy meg ne mondhatná mit hoz. Ő a' kérdés és felelet embere. Ő egyszerre ócsárlat és dicséret, vigasztalás és kétségbeesés. Ezen olly nagy gonddal bepecsételt papirosokon át is hallja mind azon panaszokat, mellyek azokon keresztül lehelnek kétszeresen zárt bőrtarisznyáján át ezerféle kiáltozások, minden örömek 's minden fájdalmak hang versenye melly őt futásában késéri, zudul elő egyedül magának. A' levélhordó közönség embere, ismeri mindnyájunk szive belsejét, a' mennyire mi szegények vagy gazdagok, ismeretlenek vagy hiresek, nagyok vagy csekélyek vagyunk.

A' levélhordó tökéletesen tudja, milly csekélyek, zsugoriak, középszerüek vagyunk; milly erőszakosok kiváncsiak mindent tudni; elégületlenek mindennel birni; vakmerők és féltékenyek ugyan azon időben; ő mindnyájunkat szemmel tart 's látja halványodásunk, mosolygásunk, sohajtásunk és reszketésünk ismeretelen mutatjuk természetünk egész aljaságát. Soha egy ember által hosszabb, érdekesebb, bonyolodásokkal teljesebb kimeneti és örökké tartóbb szindarab, melly a' levélhordók részére mindennap játszatik, 's melly a' nap minden óráival megujul és összebonyolódik. Mikép állithatnátok tehát, hogy egy illy az emberi dolgok közé helyzett ember, ki mindazokat jobban birja kezei között, mint akármelly király, valaha nyomorult lenne? A' nyomoruság meg nem várhatja őt, több okoknál fogva; először, mivel nincs ideje; ahoz pedig sok idő kell, mig az ember annyira leesik, hogy az emberek könyörületessége tárgya legyen; mivel továbbá olly ember, ki helyheztetésénél fogva annyi szenvedélyek közé van vetve, miket ő csak futólag foghat fel, bátorságositva van minden rosz szenvedélytől. Egyébként, mint hogy őt kiki jól fogadja, természetileg szit a' világhoz és ezt szereti; 's azután semmibe sem veszitek-e lelkiismeret> dicséretét? Egy levélhordó, ki leveleket hord, épen olly kedves, mint a' váltóház szolgája, ki pénzt hord.

Jules Janin.

A' pártok Francziaországban.

(Broughamtól.)

(Vége.)

A' pártok körülményeinek állása, az egyik reményei, a' másik aggodalmai 's viszonyos ereje, két év előtt ezen helyzetben volt. Ez idő alatt azonban egy harmadik párt kezde figyelmet ébreszteni 's az előbbi helyzetet tetemesen megváltoztatá. Ha Angliában merészkedünk egy uj pártot kimutatni, melly párt naponként erősbül 's Francziaország jelen szövényes állapotjában ránk nézve is nagy fontosságu, attól félhetünk, hogy a' két nép nemzeti charactere megitélésében félreértetünk. Megvallom, hogy magam is sokáig kétkedém a' bonaparti párt létezésén, mellyről a' hirlapok említést se tőnek, 's mellynek sem elvét sem fontosságát ki nem kutathatám; azonban jelenleg lehetlen Francziaországban csak kevés időre is tartózkodni, a' nélkül hogy ezen párt bár ki előtt is fel ne tünjék, 's világos példáit 's jelenségeit ne lássa ezen párt létezésének. Előadom azon körülményeket, mellyek a' reichstadti herczeg halálával kihunyni látszott pártnak új életet adtak. A' bonaparti párt, melly a' restauratio alatt minden szabadelvü párt lelkét tevé, 1830ban, mind a' reichstadti herczeg távulléte, valamint főnökeik elpártolása miatt, a' győzelmet ki hagyák csikarni kezeikből. Mind e' mellett sem hagya fel reményeivel; 's alig széledének el az illusio első perczei, midőn felébredve ámulatából, ismét győzelem után vágyott; megtudta a' világ hiteles kutfőkből, miként 1831ben egész sereg tábornagyaival 's főnökeivel, sőt még kamarai követek is a' reichstadti herczeget várják. Az ausztriai diplomatia, melly a' herczeg minden lépteire szorgosan ügyelt, csak hamar feltalálá a' czinkosság fonalát 's kettőztetett felvigyázata által lehetlenné tevé a' reichstadti herczegnek Francziaországba való szökését. Igy álltak a' dolgok, midőn egyszerre véletlenül a' reichstadti herczeg halála ezen párt minden reményeit megsemmité 's feloszlatá, egy része magát a' republicanus, más része az orleansihoz csatolván. Ezen következmény igen természetes vala, a' nyilványos érdek, a' császárságra való emlékezés által kelt küzdésre készség, egyedül a' reicstadti herczegért történt. Ugy látszik azonban, hogy Napoleon Lajos, kit pártosai a' reichstadti herczeg halála óta Napoleon herczegnek ezimeznek, ezen párt feloszlását nem tekinték elhatározónak. A' mi tehát még ezen pártból felmaradt, ezekhez csatlakozék; tettleg azonban már ezen párt nem létezik, miután a' nagy tömeg a' reichstadti herczeg halála óta egy tagot sem ismer belőle. Igy akará Napoleon Lajos egyéb összeköttetései segélyével a' franczia kormányt fegyveres erővel ledönteni 's elsőbben is Strassburgot akará elfoglalni. Ezen vállalat eleinte megfoghatlan vala, de ha anyagi következményei nem valának bizonnyal szellemiekben fogyatkozást nem szenvede. Az idegen hatalmaságok irányában a' franczia kormányt megrázkodtatá, 's belsejében a' bonaparti sympathiákat felébreszté. A' bünösöknek az esküttszék általi felmentetése egész Europára nagy hatást tőn; a' császári dynastiának követelései egész fényökben álltak elő, 's ezóta Napoleon Lajos thrónkövetelőként tekinteték. Igy álltak a' bonaparti párt körülményei, midőn 1838ban egy iromány a' strassburgi merényletek forrását tisztába hozá. Ezen iromány nagyon magára voná a' közfigyelmet. A' dolog annyira ment, hogy a' kormány Napoleonnak a' Schweiczhozi közel tartozkodása szemet szurt 's onnéti eltávozását kivánà. Az egész történet, melly csaknem az egész

világot három hónapig foglalatoskodtatá, csak a' bonaparti párt nagyobbitására szolgála. Francziaország, sőt Europa minden nagyobb politicusa háborut kivánának, hogy igy Napoleon Lajost engedetlensége esetében, onnét elhajtsák. Napoleon Lajos önként eltávozék. Ezek azon körülmények, miket Francziaország status hatalma hibáji által könnyite, 's miután két év óta gyakorta a' figyelmet Bonapartera forditák, egyszersmind olly érzelmeket, vágyakat ébresztének, mik a' jelen kormányra kedvezőknek nem mondhatók. Ezen párt jelenleg szükség esetében minden párttal szövetkezhetik, miután könnyen a' maga részére hódithatja mindegyikét. A' mi a' külső hatalmasságot illeti, Napoleon olly bájos szó még sokak előtt, és sok helyütt a' régi szövetség emlékezete nem halt ki annyira, hogy ujabbra sokakat ne késztetne. E' szerint a' napoleoni párt hizeleghetik magának egyesülve minden pártokkal 's a' néppel, maga számára a' thrónt kivivni.

Játékszini napló.

Aug. 27kén Fiesco, sz. j. 5 felv. Ismeretes Schiller ezen ifjui műve, telve erényeivel 's hibáival, A' maga korában szintugy mint jelenleg, megteszi a' maga hatását, ha különösen úgy adatik, mint ma. Fiesco charactere egészben 's teljesen föl nem fogható, mert Schiller korlátlan hevében, akkor még nem uralkodhatott annyira érzelmei felett, hogy többnyire alanyiságát ne tüntesse ki. Csak általányos vonalakban teheti sajátává ezen charactert a' művész, 's őszintén megvallva, ha tökéletesen szerencsés akar lenni benne, saját alanyiságába öltöztesse át. Ez oldalrul fogtam fel Lendvay játékát is. Nem ismerek egy hamar olly szerepet, mellyet Lendvay nagyobb erővel 's tisztasággal adna elő, mint ezt. Ebben ő teljes erejében tündöklik. Vannak szerepei, mik őt rá tán nagyobb hatásuak, szorgalmát inkább megkivánják; de a' jelen szerep egyike azoknak, miket azon igazi művészi tisztasággal ad, mellynél soha nehézségre nem bukkanunk, soha észre nem vesszük, hogy ez neki fáradságába, erejébe került volna. Lassanként mindinkább meggyőződöm a' felől, hogy szinész gyakran csinál magának nehézségeket készakarva, játékát természet lenné teszi, hogy a' közönség előtt feltünjenek: Lendvayban ez soha észre nem vehető. Ő a' hangokat nem keresi, állásai soha valamelly szokatlant nem árulnak el; lépései nem betanultak; hanem mind ez olly tiszta harmoniában van, olly egészet képez, mellyet egyesülten látni 's hallani kell, hogy mind inkább meggyőződjünk nemes játéka felől. Ő magával ragad, kiemel köznapi helyzetünkből, áttesz a' költő idealis életébe, hogy a' művészet nemesb részeit izleltesse meg velünk, — 's ezek teszik őt művésszé. A' természetesség, valamint mindenütt ugy szinpadon is, nagyon megkivántató; de valamint a' költőnek nem szabad a' csupasz természetet felállitania, hanem hogy művész legyen a' tiszta eszményivel párositnia, ugy a' színésznek is azon módon kell magát tökéletesitnie, hogy általa legtisztább természetet a' legszebbel összeolvassza, 's elénk olly képet állitson, melly minta legyen 's ne köznapi kép. — Fáncsy ur a' tunisi szerecsen szerepében valódi szerecsen volt. Az a' marquirozott hang, azon mozdulatok, taglejtések 's mindenek felett azon sajátságos minden torzitás nélküli arczjáték, mellyet gyakorolt, őt magasra emelik. Hozzá Lendvayné (Fiesco neje) 's Laborfalvy Róza (imperiali grofné) szabatos játékaik; amaz azon tiszta szelid angyal; emez büszke megvető mosolyával, olly jelenetekben részesitének, miknél a' legművészebb élvre tarthatni számot. 'S ezen négy személy játékában találom főleg azon összhangzást, játékaik minden önállósága mellett is, azon összehatást, melly egyedül teheti az előadást correcté. Itt mindegyik a' legkülönválóbb rész, a' legsajátságosb kép, 's még is játék közben összeforr, összehat 's a' nézővel feledtet mindent, csak az ő viszonyaikat nem, 's azon édes elmerülésbe helyezi át, melly legtisztább 's legnemesebb szokott lenni. Illy előadások aztán valóban köszönetet érdemelnek, főleg ha az alsóbb szerep vivők által nem akadályoztatnának. rd.

Hétfőn sept. 9én Erkel József dalszinész jutalmára bérszünéssel a' Bájital és Eskü első 's a' Báléj 5dik felvonása adatik, mellyre előlegesen figyelmeztetjük a' t. közönséget.

Literaturai ujdonságok.

A' játékszini zsebkönyv ez évben különös alakban jelenik meg, hogy mint különszaku munka is a' literaturában helyet foglalhasson. Szerkesztő Nagy Elek, ki eziránt hazánk' iróit felszólitja, hogy pártolják őt ezen uj vállalatában, mellynek reménysége szerint nem leend sükertelen hatása. A' mű a' szép literatura minden ágát magában foglalandja, leginkább azonban a' szinészet theoreticai 's practiklai részét, charactereket, előadásokat 's az angol, franczia, olasz, spanyol, és német szinészet jelen állapotát. Kedveskedésül Laborfalvy Róza k. a. 's Fáncsy úr rézbe metszett arczképe fog az egyébként pompás kiadásu almanachhoz mellékeltetni, mellynek előfizetési ára 1 p.

Épen most jelentek meg: Propyleumok a' magyar philosophiához Szontagh Gusztávtól, 's megszerezhetők minden könyvárusnál öt huszasért. A' jelen munka benső tartalmánál fogva nagy hiányt 's szükséget pótola literaturánkban, nemcsak formára hanem szellemre nézve is. Az előadás tiszta, népszerű 's mind e' mellett is philosophiai; általában mondhatni, szerzője igen jól tudja, mit kell leginkább tudnunk, 's legelsőbben is legfőbb szükségeinket ügyekezék pótolni.

19. 20. sz. Pest, Második **HIRDETÉSEK.** Septemb. 7én 1839. félév.

A' Hazai 's Külföldi „Tudósítások' ügyében.

Több rendbeli tudakozásra értesítésül azoknak, kik mindeddig előfizetni elkéstek, tisztelettel jelentjük, hogy e' folyó 2dik félévi számokból még néhány teljes számu példánynyal tiszt. pártfogóinknak szolgálhatunk. Rendelhetni példányokat akára' cs. kir. postahivatalokon, akár a' kiadó tulajdonosnál Pesten zöldkertutczában 498 szám alatt.

a' nemzeti ujság
szerkesztő 's kiadó hivatala.

Trattner és Károlyinál Pesten.

megszerezhetők: (árok ezüstpénz.)

FÉNYES E. Magyarország Geographiája I. II. III. IV. kötet, ára egy egy kötetnek 2 for. Az Vdik kötet sajtó alatt van.

ZSOLDOS I. Nehány szó a' honni közbátorságról 50 kr.

VASVÁRY GYULA Szakács könyve, 1648 szakácsi utmutatással 1 fr. 50 kr.

Vándor Szűnórái I. Emlékezet Itáliára. II. Nápolyi Levelek 1 fr.

KAZINCZY GÁBOR Ezer egy óranegyed 40 krajczár.

Magyar és *német* Levelező könyv és titoknok 1 fr. 20 kr. (1)

Városház-épités.

Szabad királyi nemes Debreczen városa, a' régi városháza helyére legfelsőbb engedelem mellett a' következő 1840ik év tavaszán uj városházat kivánván épitetni, ezen nagyobbszerű épitésnek — melly négy esztendő alatt lészén bevégzendő — kőmívesi és kőfaragói munkáját folyó eszt. October 5kén tartandó csökkentő árverésen fogja kiadni, mire való nézve mind azon épitő és kőfaragó mesterek a' kik tehetségökre és tudományukra nézve megkivántató biztositást adhatnak, a' kitett napon reggeli 9. órakor a' város gazdai hivatal szobájában tartandó árverésre meghivattatnak, a' hol a' feltételeket, épitési terveket, és előre való kiméréseket meg lehet látni. — 3)

Széna-eladás.

(1) A' Szeghalommal és F. Gyarmattal határos Heves megyebeli Cséfai pusztán több száz szekér jóféle széna 's elegendő őszi legelő van eladó; értekezhetni eránta Szeghalmon *Hajdu István* Cséfai haszonbérlővel. (3)

Jelentés.

családatyák, anyák 's gyámoknak. Gyermek-tanitó-intézet.

(5) Alulirttnak van szerencséje ezennel mély alázattala't.cz. családatyáknak, anyáknak bárminemü rangból, valamint gyámoknak is, kiknek a' rájok bizott növendékeik' neveléséről gondoskodniok kell, tudtára adni, miszerint többoldalruli felszólítás következtében az eddigi Pesten fennálló 's dicséretesen ismert nőnevelő intézetét *férfigyermek-tanitó intézetté* változtatta át, mellybe gyermekek 's ifjak, kik tanulmányikat vagy nyilvanosan vagy magányan akarják végezni, felvétetnek. Szigoru 's tisztes nevelésről, valamint minden egyéb követelésekről, mellyek testi 's lelki neveltetésre befolyással birnak, alulirt kezeskedik. Körülményesb tudósitásokat eziránt személyesen, vagy az ide mellékelt czimmel ellátott levelek által is lehet alulirottal értekezhetni. Pest jul. 30án, 1839.

Lemouton B. János.
a' pesti kir. egyetemben az angol és franczia nyelvek tanitója.

(Czíme: Lemouton B. János urnak, a' pesti kir. egyetemben a' franczia 's angol nyelv tanitójának. Fortunánál a' czukor utcza végén, 666 szám alatt, a' botanicus kert' irányában. (6)

Hirdetmény.

(1) (18411) A' nagymélt. magyar kir. udv. Kamara' rendeléséből ezennel közhirré tétetik: hogy e' folyó esztendei 1839. october 10én Szigethen a' Marmarosi Administratio épületében következő gabona mennyiségeknek beszolgáltatása nyilvános árverésre fog kitétetni, és a' legjutalmassabb árt kivánóknak által engedtetni.

A' beszolgáltatandó gabonának | mennyisége | (pozsonyi) mérő | kikiált. ára. fr. kr.

következendő és pedig:

a) Szigethre magyarországi tiszta buzábul	17500	2	3
Huszthra — — — —	1000	1	41
Bustyaházára — — —	3000	1	49
Királymezőre és Dombóra	1500	2	11
Rahora — — — —	1000	1	40
Tisza-Ujlakra — — —	500	1	34
Kőrösmezőre galicziai —	1000	1	40
Vissóra — — — —	1500	2	10
öszvesen — —	27000.		
b) Szigethre magyarországi gabonábúl — — — — —	3000	1	24
Bustyaházára — — —	500	1	12
Királymezőre és Dombóra	500	1	32
Rahora — — — —	500	1	30
Tisza-Ujlakra — — —	300	1	6
Kőrösmezőre galicziai —	500	1	30
Vissora — — — —	700	1	24
öszvesen — —	6000.		
c) Szigethre magyarországi kukuriczábúl — — — — —	5000	1	35
Huszthra — — — —	500	1	20
Bustyaházára — — —	1500	1	30
Királymezőre és Dombora	3000	1	45
Rahora — — — —	3000	1	28
Tokajra — — — —	500	1	5
Kőrösmezőre — — —	2000	1	15
Vissora — — — —	1500	1	55
— a' Fainai magtárba	1500	1	40
öszvesen — —	18500		
d) Szigethre Marmarosi zabbul	2900	„	33
Rhonaszékre — — —	2800	„	35
Huszthra — — — —	300	„	32
Bustyaházára — — —	500	„	35
Királymezőre és Dombora	500	„	40
Rahora — — — —	300	„	34
Tisza-Ujlakra magyarországi	100	„	32
Kőrösmezőre — — —	300	„	29
Vissora — — — —	300	„	33
összesen — —	8000		

E' gabona mennyiségekből tartoznak a' vállalkozók, és pedig Szigethre, Rhonaszékre, Huszthra, Bustyaházára. Királymezőre, Dombora Tiszaujlakra, és Tokajra az egész szállitásnak negyed részét aprilis hónap utoljaig 184 'dik esztendőben; Rahora, Kőrsömezőre, és Fainara pedig majus hónap utoljaig, a' hátra maradt részt ellőbeni magtárokba augustus hónap utoljáig 1840. esztendőben egészen beszállitani.

A' nevezett szálitásra vállalkozók tehát a' fentebbi napra a' Mármarosi igazgató hivatalnál reggeli 9. órakor a' szükséges bánatpénzzel ellátva leendő megjelenésre ezzel felszóllittatnak, a' hol, mint a' magyar udvari Kamara számvevő hivatalnál az árverési és szerződési föltételek megáthatandók. Budán Sept. m. hónap 3án 1839. (3)

Hivatal keresés.

(1) Egy a' hazai legfőbb uradalmokban több esztendő elforgása alatt mindennemű gazdaságban jeles tudományt magának szerzett, deák, magyar, német, és slavoniai nyelveket esmérő, leghitelessebb bizonyitványokkal, és szükség' esetében elegendő cautióval ellátott gazdasági tiszt kivánna tapasztalásaihoz alkalmazható akár városbeli akár külső tiszti hivatalt felválolni. —Mellyről bővebb tudomány Pesten Molnár utcza 117dik szám alatt lévő ház lakása tek. kir. táblai hites ügyvéd *Timár Ignác* urnál megszerezhető. (1)

Eladó szölö. A' pesti kőbányai ugynevezett öreghegyen (Altgebürg) kellemes és hasznos helyen fekvő 7½ fertályból álló igen jó mivelésben lévő, rajta egy alkalmas kis épülettel és igen könnyen 's kevés költséggel alkalmazható pincze hellyel, ugy hozzátartozó kőbányával ellátott szőlő, szabad kézből minden órán eladó. — A' megvenni kivánók bővebb értesitést iránta vehetnek Pesten, Zöldkert utczában (Kohlbacher-Gasse) 498 sz. alatt a' *„Hazai 's Külföldi Tudósitások"* szerkesztő hivatalában. 3)

Gabonaár Pest 's más vidéki városink piaczin pozsony mérője váltógarasban.

Augustus 20án	Buza.	Kétsz.	Roza	Árpa.	Zab	Kuk.	Köles.
Debreczen	85-70	70-60	55-55	40-37	35-—	65-—	80—75
22. Unghvár	93-90	86-82	73-69	54-50	40-36	76-73	— —
23. Arad	80-—	68-—	68-—	36-—	38-—	60-—	— —
23. Új-Becse	90-80	60-—	— —	30-25	35-30	60-—	— —
23. Temesvár	82-73	60-—	48-—	38-—	35-—	63-—	— —
24. Komárom	102-94	90-80	68-65	57-54	44-40	— —	— —
24. Szeged	90-85	70-—	— —	45-42	45-42	72-—	70-65
24 Körmöcz	105-103	— —	95-90	80-76	50-46	— —	— —
Pesten, sept. 6	160-140	120-110	100-92	86-75	63-57	130-115	— —

Budai lotteria: sept. 4én: 37. 73. 36. 46. 88.

M. TUDOMÁNYOS KÖNYV-TÁRA

Pest. 1839. HASZNOS MULATSÁGOK. 21dik szám.
Szerda Septem. 11én Második félév.

Egy tekintet
a' s. pataki főiskola' jövendőjére.

Civilisatio a' kor' jelszava. Minden philanthropiai, tudományos, ipari eszméink jelenleg ezen egy szóban foglaltatnak, 's midőn hatalmasan zengjük a' kor' jelszavát, alapok' alapjának feszegetésével előbbutóbb az iskolákra utasíttatunk. Látszik, miként igyekszik az élet régi pangásából, ha mozgott, egyoldalúságából kivergődni; ujra pezsdülnek a' megakadt életerek, és a' kiegészítő szellem ugyan jelentgeti magát a' társas élet' száraz formáinak fölevenitésében; elokoskodható szó helyett fogalmat keres, 's való birtokot puszta igéretért. Az életnek szépitése, szilárditása az egyedüli nagy czél. Az élet' dramájában ember a' főszerep-vivő, erre kell fordítani legtöbb figyelmet. Megara megbukott; ne legyen hely többé, melly ellen felhozhassuk a' cynicus' szavát: „Malo megarensis arietem esse, quam filium." Tehát az iskolaügy minden előtt! Én főiskolárél szólok. Táplálttassék a' lélektudománynyal, de neveltessék az ember; eszköz legyen pedig mind ez, mind amaz— a' puszta tudás' ellenében, melly fogalomszörny— rendeltetésünk' czéljához juthatásra. Igy, mig az iskola egy oldalrul a' szellemiekre függeszti tekintetét, másfelül a' világgal kiván érintkezni, hogy növendékének kezébe adja az élet' fonalát, 's praktikus tapintattal mintegy kiházasítsa őt. De történik, hogy iskolák' ifjai ugy lépnek életbe, mint az, ki földirat után indul beutazni Ázsiát, Amerikát, 's kimondhatlan különbséget vesz észre a' földkép és föld között; előtte minden uj 's idegen; másoknak soromp az iskola, mellyből kiszabadulva, minden övék — a' diófaig. Van, ki tud, első ült az iskolapadon, de mi gondja erre a' világnak, bizonyítsa be az életben is; azonban itt szárazra kitett hal, az eminentia nem segít rajta, 's elégületlenség a' hideg világgal, majd embergyülölet sovány aratása. Nem néha látjuk az iskola' emberét, jó Porubayt, mint homorú tükörben a' tárgyat, fején állani társas életben; de én mindezt nem bánom, csak higye el az alföldi ifjuság, hogy nem ledér hajlongás, nem férfiatlanság: simulni a' körök' hangulatához (tonjához) 's izléséhez. Nincs vadabb a' nyers tudósnál.

E' szemrehányást teszi az élet 's közvélemény Magyarországban különösen a' ref. iskoláknak. Ám legyen! Nem olly rosz oldal ez, mint sok előtt látszik; százszorta jobb pedig a' ferde tulmiveltségnél. Azért, midőn tudományos tekintetben a' lehetőt megadom, világismeretet, életügyességet kivánok iskoláink' ifjaitól, 's ugy hiszem, nem egy fogja megkö-szönni e' jó kivánságot is. Sok függ a' helytől. Wie das Land, so die Natur. Czélomhoz képest egyedül S. Patakrul szólok.— A' s. pataki főiskolának kegyelem veté meg alapját, egyes jóakarat emelé azzá, a' mi. A' város' urai pártolák, mint az idő jött: halmozák jótéttel 's méltatlansággal, mint nekik tetszett. A' Rákóczy-dynastia' megdöltével több lett a' pártfogó, de kevesebb a' pártfogás. A' régi jó emberek' unokái osztoznak és szaporodnak, és tört számokra kerül, tisz- husz- hatvanad részre, az iskola' jövedelmének bejegyzése; azonban ki vállal osztályrészül pártfogást—mai világban? sok mulik a' nemakarásson! Önkénytes adakozásért köszönet a' szent ügy' nevében, de egy közintézetnek máskép kell biztositatnia. Iskolának bármi jövedelem csak eszköz; czélja más. Népesség ad az iskolával jövedelmet és tanitványt; imez nélkül amaz haszontalan. Innen kiviláglik, hogy annál sikerhozóbb az iskola, kivált felekezeté, mennél nagyobb saját közönség' közelében, vagy épen közepében áll; ez legrövidebb ut pártfogói 's pártfogoltai' megtartására; ellenkezőleg, a' központosulás gyönge mert gyönge a' központ maga, 's helyét más váltsa fel, mint Tycho de Brahe' naprendszerét a' Koperniké. Igy nézve a' pataki főiskolát, lehetetlen, ha sajnos is, ki nem mondani, hogy az öreg intézet végre is olly becsületes szegénységre száll alá, hogy egy két alapitvány, száraz tőkéből keserves kamat, tartandja benne a' lelket; mihez járulván a' városnak, melly előtt semmi nagy jövendő nincs többé, egyhangú müveletlensége, lakosinak megcsontult természete; a' tehetősb szülék, bár mennyire becsüljék is apai hagyomány után Patak' iskoláját, több oldalu müveltségért kénytelenek azt odahagyni, 's gyermekeiket olly helyen tanittatni, hol korszerűbb nevelést reménylenek. Rangosbak nélkül csökken az iskola' tekintete, csökken a' pártfogás; 's ki oka? Mindez annál sulyosabb, mivel az életből van kikapva, semmi ráfogás, hanem mindennapi példa. Lehetetlen pedig javalni a' gyakorlatot, miszerint a' szepességi iskolákba vitetnek az ifjak miveltséget tanulni; mintha bizony kipótoltatnék az, mit Patak nem adhat; ez illusio; 's a' csalódás' reggeli páráját a' kor' maga siet eloszlatni az által, hogy a' nemzetisedés' megkapó szelleme a' Karpátok' jégtövében is melegit 's ébreszt; ott a' magyar ifjak ma inkább beviszik a' honi nyelvet, mint kihozzák a' németet. Azonban itt is vannak kivételek. Sokszor az ifju évet nyer illy váltó-rendszerrel, de évet veszt a' tudományban: mert az iskolai szabály különböző; némelly tudományt ismételve hallgat, mást soha sem, 's csak azon általányos eszmé-

re is képtelen felvergődni, mikép függnek össze, mint egy közös forrásnak, az emberi szellemnek kibuzgásai, — a' tudományok.

Ki az életnek barátja, 's örül a' virágzásnak, miután a' mondottakhoz maga is gondol némelly igazságot, letevén a' vendéghajat 's előítéletet, velem kezet fog. Tétessék át a' pataki főiskola Miskolczra. A' dunántuli kerület Komárommal cseréli fel Pápát; a' magyar kir. egyetem Nagyszombatban alapult, innen jött Budára, sasszemű Ildik József pedig a' haladásra növekedő Pestre hozá le, nagy bölcseséggel. Mit tesz a' helyzet? Szomszéd városok közt is látta ő az igen nagy különbséget. Miskolcz jelenleg is az Magyarország egy részének, a' mi Debreczen tul a' Tiszán. Kereskedése, ipara, népessége bizonyosan aránylag nő Pestével. Szellemi tekintetben szilárd, nemzeti, 's mint illyen, nincs város a' hazában, mellynek második legyen; azt is elérendi maholnap, mit a' megállapodott Kassa féltékenységből szemére lobbanthatna, 's királyi várossá emeltetik. Miskolczot a' természet központul akará, szomszéd megyékből kellemes völgyek sietnek felé; főpiacza a' gabonának, miből az ember él. Mindene van, csak iskolája nincs hozzá méltó. Miskolczot Patak' ellenében dicsérni, pulyaság; de én eszmét fűszerezve akarék elhinteni. A' tárgy jobban beszél hozzánk, mint mi róla, 's részemről a' tiszamelléki reformált hivekre nézve iskolai szempontbul ugy áll Patak Miskolczhoz, mint amannak állás-szinháza, ennek nem állás-szinházához.

Beküldetett *H. E.*

A' spanyol trónörökösödési kérdés.

Azon kérdés, vajjon D. Carlos vagy Izabella tarthat-e joggal számot a' spanyol trónra, a' még jelenleg is folyó polgári háboru szülőoka, melly azon nyomorú tartományban még mindig dühöng. A' folytonosan tartó vita 's az abból származó elfogultság miatt egyik pártnak sem juta eszébe világosan magát aziránt kérdőre vonni, mellyik félen van az igazság. Több munkák jelentek-meg ezen tárgyat bővebb vizsgálat tárgyává tevők, de úgy látszik ha a' külföldi irók a' mennyire lehetséges minden pártszellemet mellőzve vizsgálják az ügyet, nem egész biztossággal ismerik azon tulajdonokat, miknek az örökösödési jogban kell foglaltatniok. Véleményem szerint minden örökösödési jognak mintegy fő megkivántató oldala, midőn két fél felette egymás köztt küzd, hogy a' harmadiknak jogai általa ne sértessenek. Ezen harmadik rész alatt érthetni leginkább a' népet, mellynek szava van az illy ügyekhez. Minden ollynemű végzés, melly a' harmadik jogait sérthetné, magában véve megsemmitett; de az alapitónak illyesmire nem kell tekintenie, vagy ha akarata kivitelében gáncsot nem talál, ugy az illynemű végzés rendíthetlenné tétetik, 's törvénynyé alakul, melly még örököseiről is szól. De miután az uralkodó háznál örökösödési joga különösen a' népet illeti, természet szerint a' nép viselé a' közbenjáró tisztjét, ha változások történtek. Mind e' mellett is a' nemzet ezen közbenjárása szabály szerint egészen alá van vetve a' valódi és sajátságos örökösödési jog alapjainak, 's többnyire nagyobb ünnepélyesség kedveért történik korunkban, hogy igy az minden történhető akadályokat legyőzzön, 's leginkább ott szokott megtörténni, hol valami ujonalakítandó van, 's melly a' későbbi örökösökre nézve nem olly könnyen változtatható, miután ezáltal azonnal a' közvetlenül következő örökös jogai séretnének. 'S véleményem szerint ez azon sark, melly minden örökösödésnél alaptörvényül áll, valamint állnia kell. Mások lehetnek ellenkező véleményben egyesekre, de egészben a' kitüzött elv áll. A' többek köztt Zöpfl úr ezen elvet Spanyolországra nem találja alkalmazhatónak. Szerinte Spanyolországban az örökösödési rend politikai törvény 's azon való változtatás a' király és cortesnek kizárólag tulajdona 's joga, annyira, hogyha közttök az elvek megegyeztethetők, akkor az örökösödési rend egészen más alakot vehet magára. Születéssel járó, szerzett vagy bárminemű örökösödési jog a' király 's a' nemzet ellenében semmikép se álljon, 's e' szerint a' csonkitás által azon ejtett csorbának ne tekintessék, mert a' nemzet mindig az uralkodó felett áll; de hogy ezen bármelly keresztyén sőt még a' török birodalomban is minden örökösödési jog termesztével ellenkező állitás a' jelen körülményekhez alkalmazható, tagadhatlan. Mert bár minden nemzet megválaszthatná magának a' maga királyát, 's kihalta után hogy a' gyermek a' legnagyobb 's legszebb az emberi hatalmak legnemesbikével ruháztassék-fel vakeset által, tagadhatlanul első pillanatra nagyon visszatetszőnek tűnik-fel; de tán az emberiség még nem éré-el azon korát, mellyben királyt választhatna magának; ha pedig azt eléré, már azzal annak uralkodásának szükségtelenségét be bizonyitá. — De egyébként nem lehet örökösödési jognak nevezni, mellybe minden harmadik bele avatkozhatik. De ki ezen állitás mellett küzd, annak szükségkép be kell bizonyitani mind törvények mind szokások után ezen állltás valóságát, mellyet részemről Spanyolország történeteit felkutatva nem találék. Azt igenis föllelém, miként régenten a' spanyoloknál szokásban volt a' királynak a' legnagyobb 's leggazdagabb vazallok általi megválasztatása, kikhez egyszersmind a' főpapok is tartozának. Ezek is azonban csak azon személyek közül valasztának királyt magoknak, kik többnyire a' thrónhoz egyenlő joggal birának, 's hol egyedül a' nemzet adhatá az eldöntő szavazatot. 'S ennek következtében lőn a' rendes örökösödési jog

meghatározása szükségessé, hogy igy minden kétségek eloszlassanak, 's minden zavar nélkül azonnal az illető személy jogainak következtében, mellyeket neki a' nemzet ada, thrónra lépjen. Hogy ezt még inkább biztosítsák, meg szokott történni, hogy az uralkodó életében megválasztatott a' személy, mellynek még az uralkodó éltében a' népnek hódolnia kelle, mind csak azért, hogy igy minden történendő zavaroknak véget vessenek. De bármi általányosan és törvényesen megállapított legyen is ezen törvény, még is két esetben a' cortes eldöntő határozattal bir: t. i. semmi kétség fenn nem forog, elismerje, hol ellenben az nehézségeket szül, ott birói elhatározással legyen felruházva.

Nincs itt helye annak megvizsgálására mennyire elhanyaglá a' cortes ezen szép jogát eredete óta, hogy az most már pusztán formának tekinthető. Ezen elhanyagolás szánható, mert meg nem történtté nem lehet többé tenni Spanyolországban is, valamint a' 16ik század óta minden tartományban, feltünő az uralkodók azon ügyekezete, magokat független 's önkényes állásba helyezni, a' cortes mint ennek kezdetének lényeges előjelenségéül szolgáló, ritkábban gyült össze, vitatkozásaik, tárgyaik kevesebb érdekűek valának, vagy számba sem vétetének, hogy e' szerint a' cortes mindinkább aljasult, annyira, hogy az utóbbi két században már csak árnyékául szolgálhata a' hajdaninak, senki sem fogja tagadni. A' dolgok illy állásában be kelle azon időnek is következnie, midőn maga az uralkodó akaratja szerint nevezé-ki utódát. Ezen lealjasulás azonban még gyakorlatilag be nem állt, sőt mondhatni Spanyolországra nézve is állt azon más tartományokban divatozó ellenszegülés, csak azon rendelkezéseiben megegyezni az uralkodónak, mellyek mások jogaival összeütközésben nem valának. Hogy a' mi több, a' nemzet méltóságát fenntarthassa, megkivánà, hogy minden illynemü végzések elébe terjesztessenek 's mielőtt illő erejét, biztosságát nyerné meg, általa megerősitessék. A' mi azonban magában igaztalan vala, azt a' cortes bármelly végzése igazságossá nem teheté.

(Vége következik.)

Emlékbeszéd.

Midőn illy ember sirja felett állok, ne vegyétek rosz néven, ha magamra fordítom figyelmeteket. Fájdalmaimról ismerjetek veszteségtekre; élőre fordítom sajnálkozástok könyeit. Az agg, ősz fürtü férfi, kit most sirattok, mindnyájunk atyja volt, 's benne jelenleg mindnyájan atyát vesztettünk. Tudjátok mi tesz valakit atyává? Ne higyjétek, hogy e' roppant természetet bámulni tudnók azért egyedül, hogy minden láthatónak életet adott, de imádjuk, mivel mindenkit ellát az élet örömeivel, megadja a' gyermekség édenét, az ifjuság tavaszát, a' férfiasság teljes erejét, 's az őszkor tiszteletét 's méltóságát. E' hajlam uralkodó bennünk; ez azon isteni szikra, melly megóv beneünket minden vétektől, vagy ha azzal szenyesít is, megismerteti az eszközt, mellyel keblünket megtisztíthatjuk. Ő nem volt vér szerint, hanem lélekkel atyám. E' nagy világon senkim nem vala, kihez fordulhaték: atyám nem ismerém, anyám korán elvesztém, 's egyedül maradék e' széles nagy világon gyámol nélkül. De hogy emberré legyek, egyedül neki kelle találnia, 's én neki éltem is köszönöm; mindenem egyedül neki.— Én őt szeretém: nem azért, hogy enni ada, hanem mert az ételt izletesen adá; tisztelém, nem kötelességből hanem meggyőződésből. Soha jobb atyát nem kivánok fiunak. Ő a pórfiut felnevelé; megtagadá magának kényelmeit; munkás óráit megtoldá, éjeit rövidité, — 's mindezt egyedül értem. Ősz korában nem csupán tanácsokat osztogata, hanem azokat tettel elősegité; nem rejte belém olthatlan dicsvágyát, de szikrát magas nemesb irányra buzditót. Előmbe rajzolá az élet minden pályáját kényelmeivel 's nehézségeivel, választani hagya,—de azt nem félve vagy reszketve, hanem szabad lelekkel vala szabad tennem. Szabaddá nevelt. Megmutatá, hogy bár szegények vagyunk, képesek egyszersmind a' szabadság édenét izlelni. De ezen szabadság nem korlátlan kicsapongásban állt, hanem akaratomnak önkényes korlátozásában. Beszédével buzdíta, tetteivel bátorita, példájával elősegite: 's mindezt érttem tevé. Akarjátok-e tudni, mit tevék én értte? Semmit. Ő éltének minden reményeit bennem helyzé, minden boldogsága előmenetemben központosult, minden tetteiben azon édes ohajtás vezérlé, valaha ennek gyümölcseit láthatni, — 's én ezen ősznek csak egy reményét sem teljesithetém, egyetlen egy ohajtását sem elégithetém ki. Ő mintegy tőkét gyüjte bennem, melly öregségében kamatozand; minden kincsét belém raká 's a' síktengerre bocsáta, hol egy zivatar mindenét a' habok mélyébe sülyeszté.—Nem, nem: éppen ebben állt az ő magassága, atyai lelkének fensége, hogy ezt nem érzé. Őt hiu remények nem káprázták. Szerete nem jövendőmért, hanem enmagamért, — 's most már tudjátok mit vesztettem én!

De ki olly veszteségnek tiszta lelke sugallatából nem hódol, melly minden reményeit feldulá, minden érzelmeit megrázá, mert mindazokkal az elhunyt rokon volt, annak keble üres. Igen, minden kivánata, minden ohajtása teljesítetlenül szállt vele sirjába; 's habár soha egy panaszló hang, egy szó nem hangzott le ajkiról, ha mindig mosolygó vidám arczczal találkozám is, bennem meg vala a' féreg, melly nyugonni nem hagya. Ó ne higyjétek, hogy egykönnyen felhagy a' legtisztább ember is legszebb reményeivel,

miket több évek óta táplál keblében, 's mellyek neki nem egy vidám órát szerezének előlegesen. Koránsem; eltitkolhatja, láthatja elszéledni, de megmarad az ohajtás, vagy ez ohajtás kínzó magva, a' megcsalatott remény.—'S mind e' mellett is ez benne nem vala. Bennem hazájának egy fiát nevelte, mellyet e' szegény haza ápolatlanul hagya künn; hazájának utósó pillanatiban is szolgálni akart; — 's le raká minden érzelmeit, minden elveit, 's ez lőn örökségem. A' jó mag nem termi meg azonnal a' gyümölcsöket, mondá gyakran. Ha teljesitve nem látom is reményeim; de azon hiedelmemtől senkisem foszt meg, hogy valaha fárodozásim czélt érnek. 'S az öreg vidáman halt el. Nem láthatá boldognak hazáját, de megmaradt reménye, hogy az uj nemzedék boldog leend benne. Ifjak kik vagyunk, ne csaljuk meg őt, ne csaljuk meg minmagunkat. Emeljünk a' derék férfinnk oszlopot sziveinkben, ő mindnyájunknak atyja vala; emeljünk neki oszlopot a' hazában 's tántoríthatlan lépésekkel haladjunk előbbre. Ha ez uj sír kigyepesedik, 's rajta virágok termenek, akkor e' hazát kicsinyben látom e' síron; nagy a' veszteség, mellyet a' hantok fedeznek; honunk is csak hosszas szenvedések 's egyesek önfeláldozása után viral fel.

A' szülői szabad rendelkezés's gyermek-kizárás jogról.

(*Vége.*)

A' felhozo't törvények' czélja, 's lelke nincs máskép azon esetben is, ha a' kegyetlen atya neveletlen gyermekeit magától eltaszitván csupa keresményi javait holta esetére idegennek hagyá. Mert: 1r A' szülőket természet törvényén kivül fentebb meghivott polgári törvények kötelezik arra, hogy gyermekeinek nevelést adjanak.—Ezen terhes kötelességtől, fel nem oldatnak még akkor sem, ha magoktól eltaszitott neveletlen gyermekeiket mások kereszténységéből kikepezték; mert a' kötelesség maga erejében mindig fenn áll még azt a' törvény megnem szünteti, t. i. 1ső rész 111 czik. értelmében a' gyermeknek tökéletes koráig: de 2or a' gyermekeknek idegen kezek által felfogott nevelése azon nevendékeket egyenesen érdeklő jótétemény ajándék czimet vesz fel, nem teszem pedig azt fel senkiről, hogy az illy kegyetlen atyát kivánná jótéteménnyel halmozni, miből ismét a következik, hogy a' nevelésre tett igaz költségek a' gyermekeknek tulajdon ajándék szerzeménye levén, azokat atyjoktól törvényesen, bár mikor is megkivánhatják: 's végre 3or Ha az atyjai végintezet' felretétele, mint törvényeink mondják, ‚ex in officiositate' kérdésben, ott a' vég intézet' félre vetetése, szerzői jogot sért; de már ez esetben az atyai végintézet csak annyiban fog félre tétetni, a' mennyiben egy a' vegintézetben nem foglaltatott adósság kielégitése el nem vala rendelve,—holott az atya adósságai között fő helyet érdemel a' gyermek nevelésére fenn álló költség, mellyet igaz számitás mellett minden törvényhatóság a' nevelőnek megitélt volna a' gyermek tehát az ajándékozó nevelőnek képét viselvén, csak azon kereshetőséggel lép elő, mellyel joga volt előlépni a' nevelőnek törvényünk' védelme alatt, és pedig a' nélkül, hogy a' szerző atyának szabad rendelkezési joga illy nemű adósság' kihasitása által megsértetetnék.—

Elias István.

Játékszini napló.

Sept. 6kán Napló vigjáték 2 felv. Bauernfeld után Lukács Lajos, a' m. t. t. költségén. A' mű nem rejt magában valami különös elemeket, situatióji sem a' legélénkebbek; fordulata ha nemis új, meglepő, —'s kifejlése mindenek felett kielégitő. Lendvayné (Vilma) szerepét azon testesült, minden mellékes elegyiték nélküli tisztasággal adá, mellyet leirni lehetlen. Szerepe azon fordul meg, hol okok miatt nemes tehetségeit elrejti 's együgyü, de minden aljasság nélküli alakot vesz fel, melly épen azért, hogy nemes lelket rejt magában, nemes külsejű. Itt minden tulzás nélkül elmondhatni, hogy mit a' szerző felede, azt egészité a' művésznő. Micsoda nemes, természetes játek vala az! Nem mondom hogy kiszámolt, az természetéből folyt ki akaratlanul, 's kiben a' művészet az emberrel úgy összeolvad, mint Lendvaynében, az nem is csodálhatja, hogy ő számolás nélkül is olly tisztán, összevágólag tud valamelly szerepet adni. Ő a' szabályokat nem veszi-be, hanem adja, ő nem a' festés után tanul, hanem utána kell festeni. Mai játéka tagadhatlanul magával ragadott, 's én feledem referensi létem. — Egressy (kapitány) játéka az első felvonásban hideg, egykedvü volt, semmi élénkség nem mutatkozék külsejében. Annál több élénkséggel játszék Lendvay (hadnagy) kinek bár kis szerepe nem csekély vidámságot ébreszte.

Literaturai ujdonságok.

Gaal befejezé 3 felvonásu bohózatát „kurucz világ" mellyhez a' zenét ismét Thern készíti. Ezen bohózat Megyery jutalomjátékául jövő hónapban kerülend szinre.—

Kiss Iván a' szinház számára a' „móri vásárt" vigj. 3 felv. Blum után, 's Weissenthurn öt fölvonásu szinjátékát: a' kéziratot, fordítja.—

Buda, a' játékszini zsebkönyv mint hallásból tudhatjuk megjelent, eddigelé azonban még nem láttuk 's igy nem is szólhatunk felőle.

(1) Néhai *Beregszászi Pálnak*, a' napkeleti nyelvek' nagy búvárjának's első nyelvtudósunknak következő két nevezetes munkája:

Über die Aehnlichkeit der hungarischen Sprache mit den morgenländischen, nebst einer Entwickelung der Natur, und mancher bishero unbekannten Eigenschaften derselben. Leipzig 1796. (214 *lap negyedrétben.*) *és*

Versuch einer magyarischen-Sprachlehre, mit einiger Hinsicht auf die türkische und andere morgenländische Sprachen. Erlangen 1797. (288 *lap nyolczadrétben.*)

Megszerezhetők a' *Hazai 's Külföldi Tudósítások' szerkesztő hivatalánál* zöldkert (Kohlbacher) utczában 498. szám alatt. Az elsőnek ára kötetlen 1 f. 24 kr. az utóbbinak 1 for. pengő pénzben.

Városház-épités.

Szabad királyi nemes Debreczen városa, a' régi városháza helyére legfelsőbb engedelem mellett a' következő 1840ik év tavaszán uj városházat kivánván épitetni, ezen nagyobbszerű épitésnek — melly négy esztendő alatt leszén bevégzendő — kőmívesi és kőfaragói munkáját folyó eszt. October 5kén tartandó csökkentő árverésen fogja kiadni, mire való nézve mind azon épitő és kőfaragó mesterek a' kik tehetségökre és tudományukra nézve megkivántató biztositást adhatnak, a' kitett napon reggeli 9. órakor a' város gazdai hivatal szobájában tartandó árverésre meghivattatnak, a' hol a' feltételeket, épitési terveket, és előre való kiméréseket meg lehet látni. — 3)

Széna-eladás.

(2) A' Szeghalommal és F. Gyarmattal határos Heves megyebeli Cséfai pusztán több száz szekér jóféle széna 's elegendő őszi legelő van eladó; értekezhetni eránta Szeghalmon *Hajdu István* Cséfai haszonbérlővel. (3)

Mészárszék' bérlete.

(1) Ns Heves vgyében fekvő Mező-Tur mezővárosában f. e. september' 25én fog három esztendei, sz. Mihály-napon kezdendő árendába adatni a' Kállay-részen levő mészárszék, mellyhez a' vágó-szinen kivül két szoba, egy konyha, és egy kamara, nemkülönben kaszállásra és szántásra igen alkalmatos 109 holdból álló majorsági föld tartozik. Az árverés Mező-Turon, a' mondott napon, 9 órakor, a' tisztartói lakáson fog tartatni. (3)

Nemzeti disz-ruha eladása.

(1) E' folyó hónap huszonhatodikán (26.napján) sz.k.Pest városában a' rózsapiaczon ts. Jankovics Sándor Főszolgabiró ur szallásán a' 395dik szám alatti házban, több rendbeli magyar ruhák arany gombkötő munkára, kalpag, kótsagtoll, kardok, árverés utján készpénz fizetés mellett a' többet igérőnek eladattatnak. (2)

Arverési hirdetmény.

(1) Folyó évi oct. 12dik napján fognak Sombereken ts. Baranya vármegyében birói foglalás utján zár alá vett 28 hold 1 rét; 286 hold szántóföld, és 20 egész urbéri telek, árverés utján a' legtöbbet igérőknek készpénz fizetésért eladatni. Venni kivánók szivesen meghivatnak a' fent emlitett napon a' hely szinén megjelenni. (2)

Hirdetmény.

(2) (18411) A' nagymélt. magyar kir. udv. Kamara' rendeléséből ezennel közhirré tétetik: hogy e' folyó esztendei 1839. october 10én Szigethen a' Marmarosi Administratio épületében következő gabona mennyiségeknek beszolgáltatása nyilvános árverésre fog kitétetni, és a' legjutalmassabb árt kivánóknak által engedtetni.

A' beszolgáltatandó gabonának mennyisége következendő és pedig:

	(pozsonyi) mérő	kikiált. ára. fr.	kr.
a) Szigethre magyarországi tiszta buzábul	17500	2	3
Huszthra — — — —	1000	1	41
Bustyaházára — — —	3000	1	49
Királymezőre és Dombóra	1500	2	11
Rahora — — — —	1000	1	40
Tisza-Ujlakra — — —	500	1	34
Kőrösmezőre gallicziai —	1000	1	40
Vissóra — — — —	1500	2	10
öszvesen — —	27000.		
b) Szigethre magyarországi gabonábúl — — — — —	3000	1	24
Bustyaházára — — —	500	1	12
Királymezőre és Dombóra	500	1	32
Rahora — — — —	500	1	30
Tisza-Ujlakra — — —	300	1	6
Kőrösmezőre gallicziai —	500	1	30
Vissora — — — —	700	1	24
öszvesen — —	6000.		
c) Szigethre magyarországi kukuriczábúl — — — — —	5000	1	35
Huszthra — — — —	500	1	20
Bustyaházára — — —	1500	1	30
Királymezőre és Dombora	3000	1	45
Rahora — — — —	3000	1	28
Tokajra — — — —	500	1	5
Kőrösmezőre — — —	2000	1	15
Vissora — — — —	1500	1	55
— a' Fainai magtárba	1500	1	40
öszvesen — —	18500		
d) Szigethre Marmarosi zabbul	2900	„	33
Rhonaszékre — — —	2800	„	35
Huszthra — — — —	300	„	32
Bustyaházára — — —	500	„	35
Királymezőre és Dombora	500	„	40
Rahora — — — —	300	„	34
Tisza-Ujlakra magyarországi	100	„	32
Kőrösmezőre — — —	300	„	29
Vissora — — — —	300	„	33
összesen — —	8000		

E' gabona mennyiségekből tartoznak a' vállalkozók, és pedig Szigethre, Rhonaszékre, Huszthra, Bustyaházára. Királymezőre, Dombora Tiszaujlakra, és Tokajra az egész szállitásnak negyed részét aprilis hónap utoljaig 1840dik esztendőben; Rahora, Kőrsömezőre, és Fainara pedig majus hónap utoljaig, a' hátra maradt részt ellőbeni magtárokba augustus hónap utoljáig 1840. esztendőben egészen beszalittani.

A' nevezett szálitásra vállalkozók tehát a' fentebbi napra a' Mármarosi igazgató hivatalnál reggeli 9. órakor a' szükséges bánatpénzzel ellátva leendő megjelenésre ezzel felszóllittatnak, a' hol, mint a' magyar udvari Kamara számvevő hivatalnál az árverési és szerződési föltételek megláthatandók. Budán Septem. hónap 3án 1839. (3)

Jelentés.

családatyák, anyák 's gyámoknak. Gyermek-tanitó-intézet.

(6) Alulirttnak van szerencséje ezennel mély alázattala't.cz.családatyáknak,anyáknak bárminemü rangból, valamint gyámoknak is, kiknek a' rájok bizott növendékeik' neveléséről gondoskodniok kell, tudtára adni, miszerint többoldalruli felszólítás következtében az eddigi Pesten fennálló 's dicséretesen ismert nőnevelő intézetét *férfigyermek-tanitó intézetté* változtatta át, mellybe gyermekek 's ifjak, kik tanulmányikat vagy nyilvanosan vagy magányan akarják végezni, felvétetnek. Szigoru 's tisztes nevelésről, valamint minden egyéb követelésekről, mellyek testi 's lelki neveltetésre befolyással birnak, alulirt kezeskedik. Körülményesb tudósitásokat eziránt személyesen, vagy az ide mellékelt czimmel ellátott levelek által is lehet alulirottal értekezhetni. Pest jul. 30án, 1839.

Lemouton B. János.

a' pesti kir. egyetemben az angol és franczia nyelvek tanitója.

(Czime: Lemouton B. János urnak, a' pesti kir. egyetemben a' franczia 's angol nyelv tanitójának. Fortunánál a' czukor-utcza végén, 666 szám alatt, a' botanicus kert' irányában. (6)

Gabonaár Pest 's más vidéki városink piaczin pozsony mérője váltógarasban.

Augustus 24én	Buza.	Kétsz.	Rozs	Árpa.	Zab	Kuk	Köles.
Péts	90-80	80-75	65-60	60-—	40-—	— —	— —
24. Arad	80-—	70-—	68-—	40-—	40-—	60-—	— —
27. Baja	93-80	70-57	57-—	47-—	38-33	74-—	50-—
27. Debreczen	85-70	65-60	52 —	40-35	35-33	65-—	80-70
29 Mozony	134-80	78-66	84-72	70 55	52-45	82-72	— —
30. Új-Becse	100-80	70-65	— —	40-—	40-—	60-—	— —
30. Temesvár	85-75	64-—	48-—	38-—	33-—	60-—	— —
31. Szeged	90-85	65-—	— —	50-—	50-—	70 —	65-—
31. Komárom	106-96	93-77	69-67	60-52	43-39	92-88	— —
31 Körmöcz	110-106	104-96	90-86	60-56	45-40	— —	— —
Pesten,sept.10.	163-140	112-105	100-95	86-75	62-55	124-110	80-—

Pest. 1839. HASZNOS MULATSÁGOK. 22dik szám.
Szombat Sept. 14én Második félév.

Racine 's a' franczia romantica.

Racine művei, mint már lapjainkban többször említve volt, Rachel k.a. fellépése óta, a' franczia közönséget magával ragadák. Az ujabb franczia romantica baráti megrettenének 's napjokat leáldozni hivék e' véletlen változáson. Racinenak azóta többet kelle szenvednie, mint azelőtt, mert mindent elkövetének a' francziák, miáltal hitelét csökkentheték 's igy a' mindinkább nagyobb tért nyerő lelkesülést a' közönség izléséből kiirtsák. A' szegény ellenségeskedők nem láták át, hogy lehet valakit nem szeretni 's még sem gyülölni. Racine a' maga nemében remekműveket irt. Kora, szelleme, nevelése magával hozá, hogy olly műveket teremtsen, mellyek bár korunkhoz nem illők 's szellemét meg nem ragadják, mind a' mellett a' müvészetnek előmenetét eszközlék,— 's nélkülök a' francziák izlésre nem állnának ott, hol jelenleg állnak.— Az ujabb franczia romantica, melly azonban szinte még pólyáiban, van, 's egy sokkal nagyszerűbb jövendőnek szolgál alapul, tagadhatlanul jelen körülményeinkkez mért 's a' néphez sokkal inkább szól. Nem egyében is alapult a' franczia romantica, mint a' hatáson. Ők az életet mindinkább összeolvasztá a' müvészettel; annak külső alakja egészen a' világ szinezetét hordá magán, azonban csupán arra szolgált, hogy a' nép előtt a' külső forma tetszetőssé tétessék, 's igy a' benső iránt fogkonynyá legyen. A' franczia romantica ezen külső alakja a' nép műveltség jelen állásához képest még a' művészet bélyegét alig hordja magán,— 's majd akkor történend meg az, ha a' nép emelkedni fog, 's emelkedésével izlése nemesbülni, kivánatiban magasulni. A' franczia romanticát sokan ezen külső formájaért erkölcstelennek vallják; pedig őszintén megvallva, ők legnagyobb meztelenségökben is kevésbé vétenek a' legszentebb érzelmek ellen, mint Ifland pityergésével. Csakhogy a' francziák, lassanként megakarják a' népnek mutatni, hogy nem az bűn, mit ők annak hisznek, 's nem azaz erény, mellyet ők bálványoznak. Le akarják csaknem erőszakosan rántani, a' leplet a' szemek előtt, 's mindent tulajdon formájában megmutatni. Ők soha a' legszentebb érzelmeket eltiportatni nem hagyják; soha az ártatlant, tiszta keblüt mintegy odahurczolva olly viszonyokba nem hozzák, mellyek bennünk könyeztető 's épen azért kellemetlen lélekállapotba hoznak, 's épen ebben all főérdemök. Náluk az ép lélek nem romlik, hanem emelkedik, hanem feldevenül Ki csupán a' formát tekinti bennök, az igenis elvadul általuk, hanem ki lelkébe, mélyibe hat, azelőtt az illynemü külsőségek egészen a' háttérre vonulnak, 's csupán a' valódiság marad vissza A' franczia romantica minden termékei nem rejtenek annyi roszat magokban, mint Koczebue egyetlen Bakőze. Csakhogy természetesen illynemű kor kell ahhoz mint a' miénk. Nagyon csalódik az, ki jelen korunkat, költészeti sőt literaiurai kornak tekinti. Soha az emberiség távulabb nem volt tőle. A' világ jelen állása politikailag annyira össze van szöve, a' nemzetek állása annyira pillanatnyi változástól függ, hogy akaratlanul minden szem, minden élesb pillantás a' világ politikai állására fordul. Bár békeség legyen mindenütt, 's szünjék meg ma a' spanyolországi véres harcz, soha nagyobb benső forrongás evődés nemzetekben nem vala, mint jelenleg. A' művészet korszaka a' legnyugalmasb lélek állapotot kivánja, mély elmerültséget: ki teendi azt, midőn létélről és nem létélről van szó.

'S ezen viszonyok 's körülmények szülték a' franczia romanticát. A' népre hatni akara, szólni a' költő 's hozzá olly nyelven beszélni, mellyet ért, —ez lőn fő feltétel. A' művészet összeolvadt olly elemekkel, mik egészen különválók 's tán soha nem egyesíthetők. Olly darabok kapják meg a' közönséget, mellyek érzékeiket csiklándoztatják, legnagyobb ohajtásiknak szabadabb tért engednek; 's kidühöngni hagynak bennünket, hogy épebb vagy nyugottabb kebellel térjünk vissza lakunkba. A' franczia romantica mindazon eszközök használatában levén, mellyek bennünket erősben megráznak, korlátlanul uralkodik minden lelkeken: leginkább szól azonban az elhagyatott, elfelejtett néphez. 'S ezért mig a' nép alant állásban marad, mint jelenleg, folyvást kielégítlenebbek leendnek szellemi formájára nézve a' franczia romantica termékei,—'s aránylag vele halad az is, hogy a' müvészet minél előbbi jogait követelje. Format említettünk itt gyakrabban: illő hogy ezen szó itteni értelmét megfejtsük. Itt nem azon forma értetik, mellybe a' darab van öntve, 's melly külső lényeges részéül szolgál a' franczia romanticának; mert ezen formára nézve őszintén megvallva, tán sohá a' dramai müvészet magasb ponton nem állt; annyira, hogy meg kell vallani, hogy csak tőlök kell ezen szinpadi rendezést eltanulni, 's egyszermind meg kell ismerni, hogy tán ők veték meg annak lényeges alapját. Itt tehát koránsem a' drama külső formája, hanem főleg a' cselekvés azon menete 's szövénye értetik, melly a' szemnek legalább feltünő s gyakran azokra nézve káprázlató. Tagadhatlanul a' cselekvény sokkal inkább a' háttérre van szóritva bár melly dramában, hogysem az, mint itt, annyira feltünjék. A' görög és ó franczia tragoediákban

a' fényes dictio által emeltetünk, 's e' mellett minden cselekvény eltünik; Shakspearnél, a' minden dramaticusok királyánál, a' characterek foglalják el egész figyelmünket, annyira, hogy gyakran a' legdusabb cselekvési menetben is azokat észre se látszatunk venni, 's csak mint charakterből kifolyókat tekintjük. Ez által nem akarjuk azt mondani, hogy az ujabb franczia romantica nem állít fel characterekat. Ő a' maga nemében is a' legtermészetesbeket 's híveket rajzolja elénk; csakhogy a' művészet nem egyedüli kivánata az, hogy elénk hű charakterek rajzoltassanak, hanem főleg olly characterek, mellyek figyelmünket megérdemlik. Shakspearre fordítám tollam. Igen Shakpeare olly viszonyokat, körülményeket hoz elő, olly érzelmeket támaszt, mellyek a' legmeghatóbbak, a' legmélyebbek. Például az ő Learje, Hamletje bármi szükkörű legyen is ehhez képest, keresztül fut a' sziv minden hurjain. Ő neki mindenre elég ideje marad; csakhogy tekintetbe kell vennünk, hogy a' geniet utánozni nem lehet. Mindegyik önállói nagy genie teremt magának iskolát, mellyet csak ő fulhat meg szerencsével. Skakspearnél nagyobb ész nem uralkodik e' földön. Az ő pályáját nem fulhatni meg többé.—Igy tekintve a' dolgot a' franczia romantica is a' legelrejtettebb hurjait is megpendíti az emberi kebelnek, 's ha hozzá olly készületek tétetnének, mint például Shakspearnét, hol helyzet, körülmény, átmenetel, minden szóval megrázkodtat bennünk az előttünk festett eszmével — akkor bizonynyal senkinek eszébe nem jutand a' franczia iskolát erkölcstelenséggel vádolni; de itt minden olly kézzel fogható; minden bün, vétek a' legnagyobb meztelenségében állíttatik elénk,— 's ez megrettent, visszaijeszt a' pályától. Minden kezdetben tulság uralkodik. Ezen általam úgy nevezett formának kell megtisztulnia, 's a' franczia romantica legszebb diszében felvirul.—De bár mennyire felvirul is, mindig megmarad azoknak emlékök, kik előttök törének utat. Racine bármi homlok egyenest álljon is az ujabb romanticával, tagadhatlanul a' maga nemében nagy, igen nagy Tán tánk nézve magyarokra nemis annyira alkalmazható az ő dicsérete, miután főérdeme tagadhatlanul fényes dictiójában áll, 's ez ismét az utánozhatlan nyelvben. De hát nem volna semmi egyéb érdeme Racinenak? olly igen üres, annyira bókolója lett volna ő korának, mint ellenségei mondják. Kár ezt ön meggyőződés nélkül hiresztelni. Nézzük meg Racine korát. Mindenki a' görög tragoediákkal vala akkor elt lve. Corneille vala imádottja a' nemzetnek, midőn az ifju költő szerénysége bélyegével, a' nyilvános pályára fellépe. Racine nagy ész vala, de nem azon annyira önálló ész, melly minden akadályon győzedelmeskedve, kivíta volna feltételét. Azon irány, mellyet az ifju magának vesz, nem egy könnyen törölhető ki. Ő már gyermeksége óta az ó classicusok által lőn elfoglalva. Nevelője könyvmoly vala, ki a' gyermeket korán befogá 's az olvasásra erőteté. Az ifjunak tüzkeble vala, bármi adatott volna tán akkor, a' szerint képződött, a' szerint indult volna bizonynyal. Nem menésül hozom fel ezen adatokat, hanem szükséges előzményekül azoknak, kik Racine izlésével nem tudnak megbarátkozni. Az ő művei a' legtisztább termékei a' művészetnek. Nála a' characterek nem egyénekként, hanem fajokként ábrázoltatának. Itt minden character minta volt. Ezért kellett neki általányosságokba bocsátkozni, vagy inkább azoknak korlátiban maradnia. Az ő érzelem festései a' legmélyebbek; dictioja a' dagálytól annyira mentt, valamint minden pöffeszkedéstől, — 's azon idegen szellemet, melly benne uralkodó, 's melly sokat tőle visszariaszt, leginkább modora tesz.—Ezen czikkre leginkább a' Tageblatt közelebbi számában Grim Vinczétől megjelent Rachel kisasszony czimü czikke szolgáltata alkalmat, mellyben Racineről megvallom nagyon elfogultan itél irója. Nem mintha részemről a' vélemény szabadságot nem türném; hanem Racine felett annyira általányosnak hiszem az itéletet, hogy bátran mondhatom, miszerint ő nem szerettethetik ugyan mindenki által, de azért becsülhető.

Mindezekből bátran következtethetni lehet azon már egyik tudományos lapunkban említett eszmét, miszerint tagadhatlanul korunkban a' színi hatást nem leket dramai becsmértékül venni. Korunkban a' nagyobb közönség lelkesedésében nem akar mélyebb okfőket kutatni; nem tekint nyugott lélekkel a' menetre, hanem itt ott tekinti meg 's mindannyiszor electrisáltatni akar. Vannak azonban viszonyok, mellyek azon forrást nem rejtik magokban, hol a' költö magának a' tetszést kivíhatja,—'s ezeknek sorából, ha nehány műveit kiveszszük, még Shakspeare sem választható külön. A' nemzeti közönség minden indulati érzelmei hazáján csüggnek; ő annak viszonyait akarja látni, tolmácsát hozafiui érzelmeinek, 's minél valóbbak azok, annál inkább megragadják. Ő nyugott nem lehet; a' valódi művészetre ugyan nem alkalmatlan; de azt használni illy esetben nem akarja. Racine is ezek sorába tartozik. Az ő művei a' legtisztább kéz munkája; de dictiója, szenvedélyes korunkban mitsem jelentő 's elhangzik; a' characterek magassága 's tisztasága mint idealis képek nem tetszhetnek. De valamint jött ugy még alkalmasb kora is jöhet ezen iskolának is,—'s ekkor midőn nagyszerűbb eszmék fejlődtek ki, megállhat e' kettő is is egymás mellett,—annál inkább ott, hol több szinház képes kielhet közönséget 's azon közönség izlését.

Nagy Elek.

A' spanyol trónörökösödési kérdés.

(Vége.)

Zöpfl úr ugyanezen tárgy felett irt munkájában tagadja, hogy Fülöp urolkodásával új dynastiát alapíta Spanyolországban, 's a' bourbon házból származottat már csak azért habsburginak mondja mivel nagyanyja ezen ház sarjadéka vala. — Azon fő 's ellenvetésül felhozott ok, mellynek a' trónörökösödési kérdésben főszerepet kell játszania, 's miszerint ez azért is jogtalan vala, miután a' cortes vitatkozás alá nem vevé — szinte félrevehető 's nem áll. Tapasztaljuk ugyan is, hogy épen ezen korban a' cortes tekintete leginkább szállt alá, 's hogy nem csupán ezen kérdést mellőzé el, hanem voltak sokkal fontosb és nevezetesebb tárgyai, miket fontolgatás alá nem vőn, 's mellyek mind a' mellett, hogy csaknem minden alkotmány alapját teszik 's a' nemzetet jogaiban korlátozzák, kiforgathatlanok. 'S ezért még senkinek illynemű törvények ellen kikelni nem juta eszébe, 's mindenki megitélheti, mi jó következményei lennének, ha Zöpfl úr okoskodása minden esetre alkalmaztatnék. — 'S egyébként is azon örökösödés szükségkép az europai nép jogaival egybevágó. Az utrechti 's badeni békekötés nem kivánják ugyan szükségkép az agnaticai örökösödési rendet, melly senki által még nem állitaték; hanem tagadhatlanul azon feltételből indulnak ki, hogy soha Spanyolország Franczia országgal ne egyesüljön. Ehhez azonban kettő tartozik: hogy t. i. a' franczia bourbonok semmi időben Fülöp örököseivel rokonságuk végett a' thrónhoz jogot ne követeljenek, 's másodszor, hogy soha házasság által e' két ház egymáshoz közelebb ne vonuljon. Az első a' nevezett békekötésekbe világosan kimondatott, a' másik pedig tettleg Fülöp agnaticai örökösödési rend behozatalával állott be. E' szerint azon békeszerződésekhez bizonyos feltételek kapcsoltattak, mellyen az akkori europai népjog alakulása alapult, 's épen azért Zöpfl urra bizatik, miként hátráltassék jogszerűen ezen két korona egyesitése, ha VII. Ferdinand jelenleg uralkodó leánya orleansi herczeghez menne nőül. Ha továbbá némellyek azt is tagadnák, hogy Fülöpnek az örökösödési rend behozatala által a' népjogok sértetnének, úgy ezen állítás egészen mellőzhető, miután közönségesen tudatik, hogy akkor a' nép ezen kérdésekkel nem sokat bajlódék 's csaknem érdek nélkülieknek tartá. Ezzel azonban egyszersmind Spanyolországot Castiliával cserélik fel, mely nem egyszer történt meg. A' mi jelenleg Spanyolországnak neveztetik, köztudomás szerint két önálló tartományból állt. Ez utóbbi nem vala, mint Zöpfl úr hinni szeretné, igen csekély királyság, hanem magában foglala több tartományokat 's egyesülése korában Castiliához hasonló nagyságu vala. Hogy ezen két tartomány Aragonia örökösének 's Castilia örökösnéjének összekelésével jogszerűen egyesülhetett, hamis állítás.

Aragoniában 1275 óta cspán a' férfi örökösödés divatozék, a' mi kitetszik János halálakor 1395ben, melly alkalommal, két leánya helyett Márton lépe a' trónra. A' két ország egyesítése után melly rend hozatott be, nem bizonyos, 's e' felett csupán kétségek uralkodnak. Később, midőn a' puszta hideg önzést lassánként szelidebb érzelmekre hajlandóság követé, lassanként mind világosabb lőn, hogy csakugyan női ágra is terjed a' trónörökösödés. Illy módon Izabella tagadhatlanul Spanyolország jogszerű királynéja. A' polgári háború még folyton tart ugyan, de közelgő végéhez sok remény mutatkozik. Vajha azok ne csalnának, 's e' vérengző, Europát disztelenitő harcznak önfékezés véget vetne. Spanyolország úgyis mélyen elmaradt a' többi tartományok sorából: nemcsak hogy elmaradt, hanem a' polgári háború miatt századokra visszavettetett. Józan 's a' körülményeket tökéletesen ismerő kormány a' jelen helyzetben is igen sok jót tehetne; habár mindent helyre nem is hozhatna; mind e' mellett is a' népet, melly most felbőszülve vesztesége felett, gyakran akaratlanul is fegyvert ragad, szelidebb pályára teríthetné; fájdalom azonban Spanyolországnak jelenleg nincsenek férfiai, 's kormány emberei többnyire ollyanok, kiket név 's nem hivatás tesz azzá. Lassanként már úgy is a' két főszemélyre tér át mindenkinek a' figyelme, 's valamint a' keleti ügyben az öt békitő hatalmasságnak koransem a' török vagy Mehmed Ali ügye fekszik szivén, hanem mindegyik tulajdon érdekeit tartja szemmel, úgy ezuttal Spanyolországban is nem D. Carlos vagy Izabella, hanem Maroto és Esparteroba központosulnak minden kivánatok, követelések 's remények. Ezen két ember érdekei miatt szenved csaknem egész Spanyolország. Mindegyik minél nagyobb biztoságba akarja magát helyezni, 's ezért addig nem tágít, mig azokat ki nem vija. 'S igy ismét önzést látunk ez ügyben is, 's két emberért milliókat szenvedni. * *

Játékszini napló.

Mi szép, mi hasznos a' művészetre nézve, ha ügyes 's ahoz értő birák itélnek felette! Ez a' művészet rostája, mellyen minden konkoly áthull, 's ügyes kezek közlt egészen kitisztul. — Ellenben mi kárhozatos, ha az kontár' kezébe kerül, ki csupán azért, hogy a' dologhoz érteni láttassék, szól, beszél — akár mit, hiszen a' nagyobb rész értőnek tartandja őt — — Olvassuk csak a' Honművész' 73dik számát, hol Don Juan előadásáról ez áll: *„nem vala helyben hagyható és épen semmi sikerü az első violinnak azon hevenyészete, mellynél fogva a' menuett-táncz alatt ő keringőt játszott midőn a' többiek menuettet, 's igy a' je-*

Jes opera szerzőnek egyszerü kedves melodiáját zavará és itt ott érthetetlenné is tette" Hogy ez épen a' Honművészben jelent meg, kinek szerkesztője magának nagy hangászati jártasságot követel, meg nem bocsátható; neki ugyanis tudnia kellene, hogy azt Mozárt a' nagyhirü szerző maga tulajdon kezével ugy irta, még pedig igen egybe hangzólag—'s ha ref. ur azt nem értené, megmagyarázom (mert ide hangjegyeket nem rakhatok). — A' menuett három negyed részre van osztva, 's ezt játsza a' karnak egy része. Azonban ennek minden részére egy egy három nyolczad részes tactus jő, melly a' mint tudatik keringőt hangoz—'s igy a' menuettnek minden tactusára három keringő forma tactus jő. — Ez pedig azért van irva, hogy ez alatt Leporello Mazettót meg keringtesse, mig ura megszökik.—Hogy pedig ez a' melodiát zavarta volna — csak képzelődés—hanem vallja meg inkább ref. ur, hogy Don Juan eredeti zenejét nem ismerte, 's innen eredt botlása. i. s.

Egyveleg.

Jegyzetek Magyaroszág geographiája és statisticája körül. Dunántúli kerület. Kiterjedése 793$^{3}/_{10}$ n. mért.—11 vármegyéje van: Baranya, Székes Fejér, Győr, Komárom, Mosony, Somogy, Sopron, Tolna, Vas, Veszprém, Zala. Összesen népes lakhely van 3577, nevezetesen 8 sz. kir. város; 2 püspöki város; 214 mezőváros; 2558 falu; 795 puszta. Népessége 1,993,975. — Vallásokra 1,434,689 r. c. 178,865 evang. 317,731 reform. 20,446 n. e. óhitű 42,224 zsidó. Nyelvökre 1,318,952 magyar; 406,938 német; 118,566 horvát; 41,992 vindustót; 50,343 rácz; 14,910 tót; 42,224 zsidó. 1. Baranya vármegye. Fekszik Magyarország déli részén, hol a' Dráva a' Dunával párosul. Delre van hozzá Verőcze vmegye, tőle szakasztja-meg a' Dráva; keletre Bács fekszik, nyugotra Somogy 's északra Tolna. Kiterjedése Lipszky szerint 91$^{7}/_{10}$ □ mföldet tesz 's igy a' 1ik rangot viseli. A' mi természeti tulajdonságait illeti, szinte mindene megvan; 's méltán egyike leggazdagabb megyéje országunknak.—Itt van Mohács hol Hunnia ege századokra beborult.—Hegyei vannak, valamint folyóvizei, 's jó helyen fekvése nagy kereskedési helylyé tehetné. Ásványos vizről, hogy több chronicus nyavalát gyógyit, említést érdemel Harkány. — Borban is gazdag Baranya 's leginkább hegyei szőlőkkel fedvék. Népessége 228,796; egy □ mfre esik 2514 lakos; magyar van 121,000 a' többi német, rácz és zsidó.—Fővárosa Pécs, melly egyszersmind püspökség; hajdan híres város, sőt hazánkban első rangu vala; most 12,000 lélek lakik benne. 2. Fejér vármegye. Határai éjszakra Komárom és Pest; keletről Pest; délről Tolna; nyugotra Veszprém. Kiterjedése 75$^{8}/_{10}$ □ mf. 's igy a' 22ik. Népessége 167,941.—Nyelvökre 140,043 magyar, 4963 német 'sat Fővárosa Székes Fehérvár 19,000 lakossal nagyobbrészt magyarok. 3. Győr vármegye Határjai: északról Posony, Komárom; keletről Komárom; délről Veszprém; nyugotról Soprony, Mosony, Posony vmegyék. Kiterjedése 28$^{8}/_{10}$ □ mf. 42dik. Népessége 94,000. Nyelvökre 84,000 magyar 7000 német 'sat. Fővárosa Győr. 4. Komárom vármegye. Határjai: északról Pozsony, Nyitra, Bars; keletről Esztergam és Fejér; delre nagyobb részt Fejér, Veszprém; nyugotról Győr és Posony Kiterjedése 53$^{7}/_{10}$ □ mf. 33dik. Népessége 134,000. Nyelvökre 119,000 magyar, 6800 német 'sat. Fővárosa Komárom 18,000 lakosal nagyobb részt magyarokból állóval. 5. Mosony vármegye. Határjai: északról Pozsony vmegye, mellytől nagy részt az öreg Duna választja el; keletről Győr; délről Sopron vmegyék; nyugotra a' Fertő tava 's alsó Ausztria, mellytől egy darabig a' Lajta víze szakítja el. Kiterjedése 35$^{2}/_{10}$ □ mf. 's igy a' 40dik. Népessége 62,315. Nyelvökre 7571 magyar, 42,670 német 'sat. Királyi város nincs benne; ellenben Mozsouy és Óvár első mezővárosai; ez utósóban tartja gyüléseit. Ezen vmegye nem a' legszegényebb; juhokra nézve sőt a' leggazdagabhoz számitható. Ezen egy a' németek száma felülhaladja a' magyarét. 6. Somogy vármegye. Határjai: északról a' Balaton tava, mellynek másik fele Zala vmegyéhez tartozik és Veszprém; keletre Tolna és Baranya vmegyék; délre a' Dráva; nyugotra Zala. Kiterjedése 111 □ mf. 10dik. m. 7. Sopron vármegye. Határjai: északra Mosony 's Ausztria kis része; keletre Győr; délre Vas; nyugotra Ausztria. Kiterjedése 57$^{7}/_{10}$ □ mértf. 's e' szerint 32dik. Népessége 194,734. Vallásokra 163,872 kath. 24,931 evang. 25 reform. 20 óhitű, 5886 zsidó. Nyelvökre 83,678 magy., 78,104 ném., 27,046 horv., 20 gör. 5886 zsid.

(Vége következik.)

Literaturai ujdonságok.

Nagy Ignácz Szinműtárának Vik füzete: **ROMILDA** eredeti szomj. 3 felv. Szigligethytől megjelent 's kapható minden könyvárusnál 40 kr. pengő pénzért.

Heckenast Kölcsey minden munkáira előfizetést hirdet. Összesen hat kötetet teszen 's igérete szerint két év mulva az egész kijő. Előfizetési ára 10 p. f. előre leteendő. Ez olly könyvárusi balfogás, millyenhez hasonlót alig tapasztalánk. Kölcsey munkáit az ifjusag venné leginkább, 's a' mi ifjaink, különösen könyvvevő ifjaink, vajmi nehezen adnak ki 10 pengőt, annak fejében hogy két év mulva jutalmat nyernek.

Concursus

(1) A' magyar királyi tudományos Egyetemnél az egyházi-szónoki és hittudomány tanitói hivatal meg-üresülvén; ennek elnyerése végett, a' főméltóságú herczeg, magyar-ország Primása, és esztergomi Érsek ur előtt, Posonyban szokott mód szerént tartandó corcursus határ-ideje, folyó esztendei october 14ik napjára van kitüzve Költ Pesten september 7kén 1839.

Szoblahói Pálma Elek
kir. tud. Egyetem jegyzője. (3)

Franczia nyelvmester.

(1 A' franczia nyelv kedvelőknek ezennel hirül adatik, hogy koszt és szállás Pesten egy egészen franczia háznál a' legillendőbb áron kapható sz. Mihálynapig molnár-utczában 168 szám alatt, sz. Mihálynaptól pedig a' városház piaczán 46 szám alatti házban. (1)

Mészárszék' bérlete.

(2) Ns Heves vgyében fekvő Mező-Tur mezővárosában f. e. september' 25én fog három esztendei, sz. Mihály-napon kezdendő árendába adatni a' Kállay-részen levő mészárszék, mellyhez a' vágó-színen kivül két szoba, egy konyha, és egy kamara, nemkülönben kaszállásra és szántásra igen alkalmatos 109 holdból álló majorsági föld tartozik. Az árverés Mező-Turon, a' mondott napon, 9 órakor, a' tisztartói lakáson fog tartatni. (3)

Nemzeti disz-ruha eladása.

(2) E' folyó hónap huszonhatodikán (26.napján) sz.k.Pest városában a' rózsapiaczon ts. Jankovics Sándor Főszolgabiró ur szállásán a' 395dik szám alatti házban, több rendbeli magyar ruhák arany gombkötő munkára, kalpag, kótsagtoll, kardok, árverés utján készpénz fizetés mellett a' többet igérőnek eladattatnak. (2)

Hirdetmény.

(1) (18434) A' nagymélt. magyar kir. udv. Kincstár' rendeléséből, ezennel közhirré tétetik hogy: Sáros vmegyében fekvő Sóváron, az uradalmi tiszttartói hivatal tisztiszobájában, e' f. 1839ik sz. Mihály (september) hó' 30ik napján reggeli 9 órakor tartandó nyilvános árverés utján a' következő haszonvételek, a' hozzá tartozó szántó és kaszálóföldekkel e' folyó 1839. novemb. 1sejétől kezdve 6 egymásután következő évre, a' legtöbbet igérőnek haszonbérbe fognak adatni; u. m.:

	Kiszabott bánatpénz váltó ezüstl. fort.	kr.
a) Sóvár kincstári helységben.		
1. Az országut melletti vendégfogadó	95	
2. a' zöldfa czim alatti korcsma —	136	
3. az ugynevezett Profánszki korcsma	127	
4. az italmérő szabadság német-utczában, de az ura lalmi korcsmaház nélkül	81	
5. a' sör és pálinkaház az itczénkénti kimméréssel csak a' sörházban — —	125	30
6. a' mészárszék 's lakás a' bérlő és székálló' számára, továbbá istálló —	6	
7. a' kovácsműhely lakással együtt	11	36
8. a' malom négy kőre, lakással együtt	109	
b) Sósujfalu kincstári helységben.		
9. a' korcsma — — — — —	116	12
10. az egykerekü malom lakással, istállóval, és csűrrel — — —	7	15
c) Gulyvisz kincstári helységben.		
11. a' korcsma csűrrel együtt —	76	30
12. az úgynevezett boltovai három kerekű malom lakással együtt a' helységen kívül — — — — —	131	
13. egy kétkerekű malom ugyanott	86	30
14. a' kovácsmühely és lakás —	8	18
d) Kakasfalvi kincstár helységben.		
15. a' korcsma — — — — —	82	
16. a' felső egykerekü malom, a' lakóházzal együtt — — — — —	67	51
17. az alsó kétkerekű malom lakással együtt — — — — — —	50	
18. Kakasfalván felül fekvő fürész posztó-kalló és kender-kölyü malom lakással együtt — — — — —	13	
e) Abrany kincstári helységben.		
19. a' korcsma — — — — —	25	
f) Erdőcske kincstár helységben.		
20. a' korcsma — — — — —	10	30
g) Rekeszvölgyi kincstári pusztában.		
21. a' korcsma. — — — —	24	

Minden a' bérlésben résztvenni kivánó, tartozik a' kiszabott bánatpénzen kívül, egy legalább az egy évi árendát felérő cautióval kimutatni, melly akár készpénzben, akár status papirosokban börzei értékük szerint, akár végtére egy adoságtul ment, a' cautiót kétszer felérő értékü és első helyre intábulált fekvő jószágrul szóló jót-állási bizonyitványtul álljon.

A' bérleti feltételeket a' Budai m. k. kincstári számvevő tisztségnél, vagy Sóváron a' helybelik: kincstári felügyelő főshivatalánál közelebbrül előre olvashatni.

A' bevégzett árverés után pótlólagos ajánlások el nem fogadtatnak. (3)

Hirdetmény.

(3) (18411) A' nagymélt. magyar kir. udv. Kamara' rendeléséből ezennel közhirré tétetik: hogy e' folyó esztendei 1839. october 10én Szigethen a' Marmarosi Administratio épületében következő gabona mennyiségeknek beszolgáltatása nyilvános árverésre fog kitétetni, és a' legjutalmassabb árt kivánóknak által engedtetni.

A' beszolgáltatandó gabonának mennyisége következendő és pedig:

	(pozsonyi) mérő	kikiált. ára. fr.	kr.
a) Szigethre magyarországi tiszta buzábul	17500	2	3
Huszthra — — — —	1000	1	41
Bustyaházára — — —	3000	1	49
Királymezőre és Dombóra	1500	2	11
Rahora — — — —	1000	1	40
Tisza-Ujlakra — — —	500	1	34
Kőrösmezőre gallicziai —	1000	1	40
Vissóra — — — —	1500	2	10
öszvesen — —	27000.		
b) Szigethre magyarországi gabonábúl — — — — —	3000	1	24
Bustyaházára — — —	500	1	12
Királymezőre és Dombóra	500	1	32
Rahora — — — —	500	1	30
Tisza-Ujlakra — — —	300	1	6
Kőrösmezőre gallicziai —	500	1	30
Vissora — — — —	700	1	24
öszvesen — —	6000.		
c) Szigethre magyarországi kukuriczábúl — — — — —	5000	1	35
Huszthra — — — —	500	1	20
Bustyaházára — — —	1500	1	30
Királymezőre és Dombora	3000	1	45
Rahora — — — —	3000	1	28
Tokajra — — — —	500	1	5
Kőrösmezőre — — —	2000	1	15
Vissora — — — —	1500	1	55
— a' Fainai magtárba	1500	1	40
öszvesen — —	18500		
d) Szigethre Marmarosi zabbul	2900	„	33
Rhonaszékre — — —	2800	„	35
Huszthra — — — —	300	„	32
Bustyaházára — — —	500	„	35
Királymezőre és Dombora	500	„	40
Rahora — — — —	300	„	34
Tisza-Ujlakra magyarországi	1 0	„	32
Kőrösmezőre — — —	300	„	29
Vissora — — — —	300	„	33
összesen — —	8000		

E' gabona mennyiségekből tartoznak a' vállalkozók, és pedig Szigethre, Rhonaszékre, Huszthra, Bustyaházára, Királymezőre, Dombora Tiszaujlakra, és Tokajra az egész szállitásnak negyed részét aprilis hónap utoljaig 1840dik esztendőben; Rahora, Kőrsömezőre, és Fainara pedig majus hónap utoljaig, a' hátra maradt részt ellőbeni magtárokba augustus hónap utoljáig 1840. esztendőben egészen beszálittani.

A' nevezett szállitásra vállalkozók tehát a' fentebbi napra a' Marmarosi igazgató hivatalnál reggeli 9. órakor a' szükséges bánatpénzzel ellátva leendő megjelenésre ezzel felszóllittatnak, a' hol, mint a' magyar udvari Kamara számvevő hivatalnál az árverési és szerződési föltételek megláthatandók. Budán Septem. hónap 3án 1839. (3)

Széna-eladás.

(3) A' Szeghalommal és F. Gyarmattal határos Heves megyebeli Cséfai pusztán több száz szekér jóféle széna 's elegendő őszi legelő van eladó; értekezhetni eránta Szeghalmon *Hajdu István* Cséfai haszonbérlővel. (3)

Arverési hirdetmény.

(2) Folyó évi oct. 12dik napján fognak Sombereken ts Baranya vármegyében birói foglalás utján zár alá vett 28 hold rét; 286 hold szántóföld, és 20 egész urbéri telekek, árverés utján a' legtöbbet igérőknek készpénz fizetésért részenként is eladatni. Venni kivánók szivesen meghivatnak a' fent emlitett napon a' hely szinén megjelenni. (2)

Dunavizállás: sept. 1én: 8′ 1″ 3‴; 2án: 8′ 8′ 6‴; 3án: 9′ 6″ 0‴; 4én: 9′ 6″ 3‴; 5én: 9′ 0″ 6‴ 6án: 8′ 9″ 6‴; 7én: 9′ 6″ 9‴; 8án: 10′ 7″ 0‴; 9én: 10′ 9″ 0‴; 10én: 10′ 8″ 0‴; 11én: 10′ 4″ 0‴. 12én: 9′ 8″ 6‴; 13án: 9′ 3″ 0‴; 14én: 8′ 7″ 9‴.

Pest. 1839. HASZNOS MULATSÁGOK. 23dik szám.
Szerda Septem. 18án Második félév.

Gazdasági intézet Rohonczon.

Ha honunkban a' müveltség' haladását, az ipar' kifejlését, 's a' köz érdekek' előmozdítását fokonként figyelemmel kisérjük, örömmel, hazafiui édes örömmel kell megvallanunk, hogy a' vak optimismus, mellyhez ezelőtt makacs megátalkodással ragaszkodánk, hitelét vesztve, egy jobb iránynak engedett helyet, 's hogy igy hibáinkat elismerve, 's törekedve, nemzeti életünk' pályáján néhány év-tized óta tovább haladánk, mint a' mennyire azelőtt századok alatt jutottunk. — Alig van országos intézvényinknek egy fontos ága, mellyben előre törekvő mozgalom' jelei nem mutatkoznának, 's kitünőleg folyó év-tizede hazánk' sorsteljes életének vala tanuja több rendü jótékony törvények' és intezetek' keletkezésének, mellyek közül elég említenünk az 183$^{2}/_{6}$ki urbért, a' magyar academiát, a' gazdasági és kisdedovó-egyesület, vakok' intézetét 'stb., mellyek mint megannyi részint anyagi, részint szellemi factorai az országos jólétnek, derültebb jövendőt igérnek, feltéve, hogy a' nemzet a' szikrát, mellyet a' kor' lelke keblünkben gyujtott, gondosan őrzi, ápolja 's neveli.

Részemről azonban országos érdekét 's moralis becsét és fontosságát ezen gyarapodásunknak különösen azon körülményben helyheztetem, hogy a' mi jótékony eddig létesült, az honi, 's hogy az minden külső befolyás nélkül a' nemzet szivéből fejlődött ki, 's azért is mint tulajdon éghajlatunk alatt sarjazott növény, az állandóság' magvát méhében hordozza, 's gyengéd ápolás mellett egykor alkatunk' belső rendszerével rokontermészetü érett gyümölcsöt hozand.

Koránsem vagyok mindazonáltal azokkal egy véleményben, kik tán tele önhitséggel, elbizással, honi ügyeinket a' tökély' legfensőbb fokán lenni 's hazánkat Eldoradonak tartják; mit 1825. óta országgyüléseink, korszerü egyesületek 's egyes nagy férfiak dicsőt 's jót eszközlöttek, az egy országnak, minő ezen haza, — egy nemzetnek, melly ha egyesül, alkotmányánál 's a' kormány' jó szándékánál fogva sorsáról és jólétéről sabadon rendelhezhetik, — épen nem olly óriási bámulandó lépés, 's egyedül 's főképen azért érdemel figyelmet és részvétet, mert a' nemzet' végső reményeit, mellyek a' nemzet' elkorcsulása és egyenetlensége miatt mármár elenyésztek, ujonnan felélesztè, de csak felélesztè, és nem biztosítá! Egyedül állhatatosság, egyesség 's a' megkezdett pálya' szakadatlan folytatása fogja e' hazának kebelébe visszaidézhetni azon malasztos nyugalmat, melly a' nemzetnek ön erejével szerzett, 's ha szükséges, a' pártok' szenvedélyeivel szemközt és férfiasan kiküzdött népboldogság' eredménye.

A' szellemi mozgalom, melly ez irányban munkálódik hazánkban hála *Széchenyi'* nagyszerü példájának! évenkint uj hazafiui tetteket szül, mellyek azon mértékben részesülnek a' közméltánylás' jutalmában, a' mellyben a' nép érdekei vétettek a' tett' sinormértékeül, 's ha ez való, úgy az idén Rohonczon Vas vármegyében létesült 's jövő novemberben megnyitandó gazdasági intézet bizvást számolhat általányos részvétre, mert anyagi tekintetben hazánk' legfontosabb érdekének van szentelve, 's idősb testvérivel, a' keszthelyi és óvári intézetekkel együtt, egy közösen érzett hiányt, 's mondbatni országos szükséget segít pótolni.

Ezen intézet' eszméje 's léte nem új ugyan, mert kisebb alakban, főképen az uradalmi tisztek' számára, *Károlyi Lajos* gróf jószágán, Tót-Megyeren, már több év óta létezett. *Battyány Kázmér* gróf' hazafiusága által azonban az intézet nagyobb kiterjedést 's belsőkép czélszerübb elrendezést nyert, 's helybeli körülmények miatt Megyerről Rohonczra tétetett át. Az intézet' programmja a' hazai hirlapok mellett szétküldetvén, a' szükségkép tudnivalók már nyilványossá tétettek ugyan, de mint hallatszik, mégis több rendü hibás fogalmak és tévedések kerengnek e' tárgyban a' közönség előtt; azért is czélszerünek és szükségesnek tartám, a' mennyire magam is beavatva vagyok, a' tárgyra nézve felvilágositást nyujtani.

Ezen intézet nem nevelő, hanem képzö-intézet, mellynek legközelebb czélja az okszerü 's müvelt mezei gazdaságnak szoros értelemben tudományos előadása. Ki abban részt venni ohajt, ottléte' czélját már eleve élénken éreznie 's azt elérni akarnia kell, mert a' példány' az intézeti előljárók' buzgóságán 's a' tárgy' belső érdekén kivül semmi kényszeritő ösztön ott nem létez. A' növendék ha fogékony, czélját nem téveszthetì. — De ha ifjak jőnek oda, kik mezei gazdák lenni akarnak, mert más mesterségre vagy tompák és restek, vagy igen is könnyelmüek, kik a' mezei gazdaság' lényeges oldalát jóizü falatokban, vadászatokban, cserélgetésben és a' jobbágyok' sanyargatásban keresik, — kik minden mathematicai és természettani ismereteket felesleges tartanak, mert jószágbérlők minden tudomány nélkül is meggazdagodnak, — kik végre tán az intézetben csak egy pár vig esztendőt akarnak édes munkátlan 's dombérozás közt eltölteni, — azoknak nagy szerencsét nem jóslok; nekik hamar ki fog telni esztendejök.

Azon előismereteken kivül, mellyeket egy szorgalmatos ifju magának a' nyolczadik iskolaig szerezhet, a' felveendő növendékben egyéb tudomány, mint conditio, sine qua non, nem kivántatik, minthogy a' szükséges alaptudományok, minők t. i. a' physica, chemia és mathesis gazdaságra alkalmazva, ugy is előadatnak; ajánló tulajdonok mellett hatodik iskolából is felvétetnek ifjak az intézetbe, csak ne hiányozzék bennök a' munkásság, szorgalom 's hivatásuk' buzgó szeretete.

Ki a' két évig tartó cursust tökéletesen végezni nem akarja, annak kár bekapnia, mert az csak hasztalan költséget okoz, vagy másnak vagy magár nak, minthogy azon eszmék, mellyek az előadások által a' növendékben előidéztetnek, 's azon fogalmak, mellyeket az intézetben merít, rövidebb idő alatt, mint a' kitűzött két év, szükséges tartósságra, világos határozottságra 's tiszta és alapos kifejlésre juthatnak, 's több kárt mint hasznot okoznak, de a' gyakorlatban sem nyer a' növendék rövidebb idő alatt elegendő alkalmazást, az egymást kiegészitő theoria és praxis tervileg ugy levén a' kitüzött két évre felosztva, hogy abból nagy rövidség nélkül bármilly kevés is, elvonni lehetetlen, 's csak félszeg, főtelen 's egyoldalú fogalmak és tévedések volnának minden czéltalan időszoritkozásnek következései. Azért is ezen intézetben, az ünnepeken kivül, a' rendes cursus' folyamatja közben, egyéb szünnapok, ugynevezett feriák, nem lesznek, mint a' mellyeket maga a' dolog természete 's a' mezei gazdaság' folyamatja nyujt. — Minden tudományos forrásnál igaz marad *Pope'* azon mondása: „Mélyen meríts, vagy ne is kóstolj.“

Igen jó, ha az ifju az intézetbe lépte előtt gyakorlat által már valahol a' mezei gazdaságban némi, bármilly felületes ismereteket szerzett; azért is a' grófi alapitók tulajdon számukra és költségeikre csak olylyanokat fognak felvenni az intézetbe, kik legalább egy évig már alkalmazva voltak a' mezei gazdaságnál. — Azonban vidékiek ezen előkészület nélkül is sikerrel használhatják az intézetet, mert az egész ugy van szerkesztve, hogy mind az, mit a' theoria tanit, gyakorlatban is előforduljon.

Az intézet rendes helye a' rohonczi uradalmi kastély, melly elég tágas, hogy a' helybeli gazdasági tiszteken kivül az intézeti tanitókat 's a' növendékek' egy részét, az előadási 's gyüjteményi teremekkel együtt, befogadhassa. Az előadások, mint egyéb tanitóintézetekben, rendes órákra vannak osztva, 's csak a' téli hónapokra szorítva; az előadási 's gyakorlati órákon kivül a' növendékeknek részint magányos elmélkedésökre, részint időnkénti kinyugvásukra 's derültségökre is engedtetik idő.

A' tanitmányok hozzáértők által adatnak elő; a' mathesist, physicát és chemiát dr. *Vállas Antal* ur m. tud. társ. rendes tag fogja tanitani, — olly férfiu, ki a' tudományok' ezen ágaiban jártasságát jeles munkák' és értekezések által tanusitá. — A' mathesis, e' minden gondolkozó főnek olly nélkülözhetlen tudomány, melly nélkül az ember a' tudás és müveltség' mostani álláspontján folytonos tévedéseknek kitéve, csak setétségben tapogat, — ugy a' physica is, bizonyos pontig, szorosan tudományilag fog előadatni, mindazáltal a' szükséges magyarázatokkal 's különös alkalmazassal a' mezei gazdaságban előforduló esetekre, és tekintettel a' mezei gazdának annyira fontos mértani leglényegesb részeire. — A' chemia is szinte az általányos elvek' fonalán fog előadatni, de részletesebben, terjedtebb alakban és gyakorlatilag azon tárgyakra nézve, mellyek a' földmüveléssel, a' termékek' czélirányos elhasználásával 's a' gazdasági iparral közelebbi összeköttetésben állának, a' chemiai előadások' sikerét nevelni fogja az intézetnek e' czélra felállított vegytani laboratoriuma. — Ezen tudomány' gyakorlati része 's különösen a' czukor gyártás, serfőzés és szeszégetés a' legujabb találmányok' alkalmazásával nagyszerű alakban *Benkő Dániel* jeles technicus' vezérlete alatt a' második évben Tót-Megyeren fog taníttatni.

A' többi fő és segéd tanitmányok is hozzáértő 's különösen olly férfiak által adatnak elő, kik az általok tanitandó tárgyakban már gyakorlatilag munkálkodtak, 's kiknek rendes tanitói hiányait pótolni fogja azon szent akarat és buzgóság, melly őket az ügy iránt lelkesíti, 's azon forró hála és szeretet, mellyet a' bennök helyheztetett bizodalom érdemel.

Jeles oldalát képezi ezen intézetnek *Károlyi Lajos* grófunk eddig Tót-Megyeren volt, most Rohonczra áthelyzett példány juhászata. A' törzsök-nyáj, melly azt képzi, ugyan azon jeles ferfiu' intézkedése alatt jutott nemessége' 's méltó hirű' jelen fokára, ki a' mezei gazdaság' ezen fontos ágát, a' juhászatot, terhes hivataláyal összekötött tömérdek foglalatosságai és gondjai mellett is az intézetben előadni szándékozik. Ki nem ismeri mezei gazdáink közül *Klauzál Imrét*, azon férfiút, ki — nem számitván több rendü szép hazafiui tetteit — már csak azáltal is lekötelezé magának honfitársait, 's különösen a' gazda-közönséget, hogy okszerű és következetes bánásmódja által egy állandó characterű nemes birka-faj' előállitása 's a' gyakorlati kezelés' módjának czélszerű lábra állitása és megállapitása által juhtenyésztésnek egy uj nevezetes és nagykövetkezményü korszakát nyitá meg? — Milly érdekesek és tanulságosak ezen férfiunak előadásai, azt csak az itélheti meg jól, ki Klauzál urat személye-

sen ismeri, ki eddigi varázs-hatású előadásait Megyeren szerencsés vala hallani, 's ki tudja hogy Klauzálnak (sok oldalú müveltsége 's jeles szellemi és erkölcsi tulajdoni mellett) egyik főstudiuma a' juhászat.

Kiegészitő részét képezik az intézetnek a' munkában lévő botanicus kert, Károlyi Lajos gr. gazdasági könyvtára, 's a' mintagyüjtemény, melly minden a' mezei gazdaságra vonatkozó eszközöket magában foglaland.

Az angol, franczia és német nyelvek azon okból fognak taníttatni, hogy a' növendék e' nyelveken irt gazdasági munkák' olvasása által azon okokkal és körülményekkel is megismerkedhessék közelebbről, mellyeknél fogva ezen nemzetek képesek valának a' mezei gazdaságban olly óriási lépésekkel közelíteni a' tökély legmagasb fokához. — A' magyar nyelv is taníttatik, hogy idegen ajku is részt vehessen az intézetben; — az előadások pedig rendesen magyar nyelven fognak tartatni, mi nyilván a' nemzetiség' tekintetéből méltánylást érdemel, tudván hogy felsőbb tudományokra nézve, mellyek eddig hasonló intézetekben hazánkban taníttattak, ez az első eset. *)

Hogy a' növendékek ne kényteleníttessenek azon szünóráikat, mellyek felett szabadon rendelkezhetnek az intézeten kivül tán kávéházban, vendéglőkben tölteni, az intézetben különös olvasóterem állíttatott-fel, hol minden honi 's külföldi nevezetes gazdasági folyóiratok tartatnak, mellyek a' növendékek hivatásukkal rokon, a' gazda életből merített 's felvilágositó vitatkozásokra alkalmatos és gyakran igen érdekes pontokat nyujtanak.

Az ebédlés is bizonyos időre vagyon szoritva, 's az alapitványi növendékek e' tekintetben is egyenlő lábra állítva, illendő 's egyszerű tartásban részesülnek, 's ebédjöket egy tanító' előlülese mellett végzik, mi a' nemesb társalkodási szellemet, az eszmék' barátságos közelítését 's kölcsönös kicserélését hathatósan előmozditja. Rohoncz népes m.v. levén, tágas alkalmat és kényelmet nyujt bár milly számos külső növendékeknek is, mind tartásra, mind szállásra és szolgálatra nézve, 's az illendő kényelem' 's jutányosság' eszközlésére magok az intézet' előljárói is gondot fordítanak.

Az intézet' legérdekesb oldala, 's miben testvéreitől lényegesen különbözik, az, hogy tavasz' kezdetével a' növendékek az alapító grófok' nagyobb uradalmaiban változva szétoszlatnak, ott a' mezei gazdaság' vitelében jelesb gazdatisztek oldalán gyakorlatilag részt veendők, 's ha a' növendék, rendeltetése' fontosságától áthatva, egyedül hivatásának él, illy módon két nyár' lefolyta alatt gazdag tapasztalásokat gyüjthet magának. Milly hasznos következése lehet egy illy rendszernek olly urodalmakban, mellyek az országnak csaknem minden tájékán 's a' segédeszközök' 's helybeli viszonyok' legkülönbözőbb elemei közt ismeretes és tapasztalt mezei gazdák' felügyelése alatt müveltetnek, azt — bizton reménylem — a' jó siker igazolni fogja.

Hiszem, sokan hazánkfiai közül örömestebb hallják vala, ha a' szerény rohonczi intézet' helyett Pesten egy nagyszerű nemzeti 's középponti gazdasági intézet létesül. 'S valóban, hogy e' földmivelő nemzet még most is illy központi intézet' hijával van, annak okát nemzeti életünk' azon megmagyarázhatatlan árnyéklatában kell keresnünk, mellyhez a' kulcsot az utókor a' magyar nép' eddigi viszszavonó, határozatlan characterében, komoly tárgyak iránt hideg részvétlenségében, 's a' mélyebb tudonyok iránti azelőtt csekély 's csak néhány év óta növekedő általányos vonzalmában fogja keresni. — De midőn egy részről egy olly nagyszerű intézet' alkotása egyes hazafiak' erejét felülmulja, nem megvetendő leszen azon nyereség, melly a' rohonczi intézetből addig is, mig a' nagyszerű középponti létesül, a' honi gazdaságra háramolhat. Csak az isteni gondviselés őrizze Batthyány Kázmér gróf jeles hazánkfiai napjait, hogy felebaráti szeretetet lehelő, 's a' tudományok és anyagi jólét' előmozditására czélzó terveit, mellyeket előre teli torokkal hirdetni a' szerénység tilt, valósithassa, és szív- elv- rokonival egyesülten, de a' nagy tömeg' hálájára nem számítva, köz hazánk' 's azzal egész emberiség' anyagi 's erkölcsi érdekinek előmozditására és sebei' gyógyitására fordíthassa munkás életét, nem törődvén azzal, hogy a' nagy világ épen azokat szokta magasztalni, kiknek minden dicsőségök abban állott, hogy az emberiségen sebeket ejtettek.

Századunk.

FÖLSZÓLITÁS.

a' nevelés-lapok tárgyában.

Alúlirt mind a' tisztelt olvasó- mind az irói- közönség után teljesen meg van győződve a' felöl, miképen nevelési és tanitási literaturánk megért legyen arra, hogy a' nevelési 's tanitási czikkelyek a' mindenes literatura' köréből önállóságra is eljussanak, vagy különálló egészet is képezzenek, mellyek igy, főleg viszonnyal a' nevelés és tanitás körül foglalatos egyedekre, — de talán magukban is — összefüggőbben fejtegethetvén, ez által nevelési literaturánk, mint alapitó, az egyetemes literaturát folyvást emelné, 's virágzásában inkább előmozditaná; ezen czélból több lelkészekkel és oktatókkal egyesülve elhatározá, hogy nevelés-lapok cím alatt egy

*) Az előadási nyelv a' keszthelyi intézetben deák, az óváriban német.

semmi bizonyos időhöz nem kötött 8—9 ívnyi füzetekben megjelenő munkát bocsátand közre, melynek első füzete rövid időn sajtó alá menend.

A' nevelés lapoknak irányzatuk ugyan a' nevelésre egyetemesen hatni, de először is, mint az egyetemes nevelés' alapitójára, főleg a' köznép' erkölcsi vagy vallásos, és értelmi kifejtésére, vagy az elemi nevelésre és tanitásra leendnek irányozvák. —

A' nevelés-lapok az érintett irányzatú szellemet a' következő tartalom által szándékoznak kifejteni:

1. Értekezések által a' nevelés' és tanitás' köréből, főleg a' népnevelés és tanitásról. —

2. Nevelés, és tanitási könyvek' ismertetése által, főleg a' népiskolákból. —

3. Legfelsőbb parancsok, 's magános tudósitások, főleg a' népiskolákról. —

Midőn az érintett szellemű 's tartalmú munkábani dolgozásra minden t. c. lelkészt, oktatót, 's más tudósokat, és szüléket kik a' nevelésről szeretnek gondolkodni, 's kiknek erre sok alkalmuk van — ezennel legszivesebben fölhivni szerencsém van; egyszersmind teljes tisztelettel kérem, hogy dolgozataikat akár egyenesen hozzám, akár Pestre a' nagykőrösi házhoz (Zöldkertutcza 499 szám) utasitani legyenek szivesek, mely küldemények iránt szinte szerencsém van nyilatkozni, hogy addigis, mig talán e' lapok szélesebb terjedelmet nyerendenének, minden kinyomott ívet 8 ft. dijjal p.p. tisztelendek-meg. —Költ N. Körösön 1839. 5 aug. *Varga János*

prof. és magy. t. t. r. tag.

Egyveleg.

(*Vége.*)

Tolna vármegye. Határjai: északról Fejér és Veszprém; keletről Pest; délről Baranya; nyugotról Somogy. Kiterjedése 65 □ mf. 's igy 27ik. Népessége 118,462. Vallásokra 113,558 kath., 24,279 evang., 34,550 ref., 2142 óhitű, 3833 zsidó. Nyelvökre 117,754 magyar, 54,233 német, 2142 rácz, 1500 tót, 3833 zsidó.—9. Vas vármegye. Határai: északról Sopron; keletről Veszprém és Zala; nyugotról Stajer ország, és Ausztriának egy kis része. Kiterjedése $96^{4}/_{10}$ □ mf. 's igy 16dik. Népessége 262,592. Vallásokra 193,893 kath., 56,115 evang., 8325 ref., 12 óhitű, 4247 zsidó. Nyelvökre 116,619 magyar, 94,449 német, 17,632 horvát, 29,645 vendus, 4247 zsidó. — 10. Veszprém vármegye. Hajárai: északról Győr; keletről Fejér; délről Tolna, Somogy, Zala; nyugotról Vas. Kiterjedése $74^{1}/_{10}$ □ mf. 's igy 24ik. Népessége 196,624. Vallásokra 111,618 katholik., 47,393 reform., 20710 luth, 55 óhitű, 6648 zsidó. Nyelvökre 147,434 magyar, 27,489 német, 4853 tót, 6848 zsidó. — 11. Zala vármegye. Határai: keletre Somogy; délre a' Dráva; nyugotra Stajerország; északra Vas és Veszprém. Kiterjedés $100^{2}/_{10}$ □ mf. 's igy a' 15ik. Népessége 270,202. Vallásokra 246,312 kath., 5087 evang., 12,505 ref., 126 óhitű., 5392 zsidó. Nyelvökre 195,517 magyar, 53,657 horvát, 12,347 vindustót, 3379 német, 5302 zsidó.

Fényes Statist. I. kötet.

Ungher kisasszony, ki hová csak érkezik mindenütt a' legnagyobb tetszésben részesül, nagyszerű tünemény. Nincs ugyan többé élte tavaszában, de termete 'a külseje méltósága mellett, kellemes. Ugyanezt lehet énekéről is mondani. Hangjában is hiányzik a' fiatalsági tüz 's élénkség; de hatalmas énekével azért magával ragadó, lelkesitő 's képes ezen helyzetből minden kellemetlen érzés nélkül a' legtisztább 's szendébb indulatokra áttéríteni, hol ismét a' szivvel beszél. Azon énekesek sorába tartozik, kik művészetök magasságát 's mélységét teljesen felfogák; bebizonyítja, hogy ő nem másol, hanem teremt. Benne minden központosul: az erős a' gyengéddel, a' vakmerő enyelgéssel, a' fenséges a' csinossal.—Ő igen nagy énekében, nagyobb játékában, 's legnagyobb midőn mindkettőt egyesítve, szemeink előtt fejti ki a' legszebb harmoniában remek tulajdonit.

Thorwaldsen. Habár ezen negyhirű művész a' télen át hazája fővárosában, Koppenhaágában akara maradni, mind a' mellett is kinyilatkoztatá több római művészeknek, hogy kedve volna Rómába utazni. Gyakran megjegyeztetett már, hogy ki Olaszországban sokáig tartózkodik,— 's Thorwaldsen 40 évig vala ott, az később mindig valami titkos varázserő által érzi magát vonatni, 's inkább Olaszország mint szülőföldje után sóvárog.

Hétfőn folyó hó 23dikán.

LENDVAY jutalom játékaul

bérletszünéssel először adatik:

BELLE-ISLE GABRIELA,

drama 5 felvonásban.

DUMAS után NAGY ELEK,

a' magyar t. t. költségén.

LENDVAY a' tragicai társalgási, 's a' könnyedebb comicai mezőn magának olly hervadhatlan koszorút vitt ki, millyennel a' magyar szinészetben kevesen dicsekedhetnek. A' közönség ismeri őt, 's reméljük alkalmat vesz ezuttal is, iránta viseltető részvétét kimutatni.

Concursus

(2) A' magyar királyi tudományos Egyetemnél az egyházi-szónoki és hittudomány tanitói hivatal meg-üresülvén; ennek elnyerése végett, a' főméltóságú herczeg, magyar-ország Primása, és esztergomi Érsek ur előtt, Posonyban szokott mód szerént tartandó corcursus határ-ideje, folyó esztendei october 14ik napjára van kitüzve Költ Pesten september 7kén 1839.

Szoblahói Pálma Elek
kir. tud. Egyetem jegyzője. (3)

Mészárszék' bérlete.

(3) Ns Heves vgyében fekvő Mező-Tur mezővárosában f. e. september' 25én fog három esztendei, sz. Mihály-napon kezdendő árendába adatni a' Kállay-részen levő mészárszék, mellyhez a' vágó-színen kivül két szoba, egy konyha, és egy kamara, nemkülönben kaszállásra és szántásra igen alkalmatos 109 holdból álló majorsági föld tartozik. Az árverés Mező-Turon, a' mondott napon, 9 órakor, a' tisztartói lakáson fog tartatni. (3)

Eladó majorság.

(1) Tekintetes Bács vármegyében kebelezett sz. kir. Zombor városában egy majorság, melly kényelmes lakóházzal és gazdasági épületekkel, azon fölül a' lakóház mellett válogatott gyümölcs és egyéb fákkal beültetett kerttel és szőllővel ellátva, és melly a' várostól csak 800 ölre a' közlegelő szélén fekszik és mind öszve 115 városi láncz földet foglal magában, — minthogy a' tulajdonos Bács vármegyéből kiköltözni szándékozik szabad kézből eladandó. — Bővebb Tudósítást kérhetni Zomborban tettes *Markovits Miklós* Táblabiró és hites Ügyvéd úrtól. — (3)

Hirdetmény.

(2) (18434) A' nagymélt. magyar kir. udv. Kincstár' rendeléséből, ezennel közhirré tétetik hogy: Sáros vmegyében fekvő Sóváron, az uradalmi tiszttartói hivatal tisztiszobájában, e' f. 1839ik sz. Mihály (september) hó' 30ik napján reggeli 9 órakor tartandó nyilvános árverés utján a' következő haszonvételek, a' hozzá tartozó szántó és kaszálóföldekkel e' folyó 1839. novemb. 1sejétül kezdve 6 egymásután következő évre, a' legtöbbet igérőnek haszonbérbe fognak adatni; u. m.:

	Kiszabott bánatpénz váltó ezüstl. fort.	kr.
a) Sóvár kincstári helységben.		
1. Az országut melletti vendégfogadó	95	
2. a' zöldfa czim alatti korcsma —	136	
3. az ugynevezett Profánszki korcsma	127	
4. az italmérő szabadság német-utczában, de az uradalmi korcsmaház nélkül	81	
5. a' sör és pálinkaház az itczénként i kimérésssel csak a' sörházban — —	125	30
6. a' mészárszék 's lakás a' bérlő és székálló' számára, továbbá istálló —	6	
7. a' kovácsmühely lakással együtt	11	36
8. a' malom négy kőre, lakással együtt.	109	
b) Sósujfalu kincstári helységben.		
9. a' korcsma — — — — —	116	12
10. az egykerekü malom lakással, istállóval, és csűrrel — — —	7	15
c) Gulyisz kincstári helységben.		
11. a' korcsma csűrrel együtt —	76	30
12. az úgynevezett boltovai három kerekű malom lakással együtt a' helységen kívül — — — — —	131	
13. egy kétkerekű malom ugyanott	86	30
14. a' kovácsmühely és lakás —	8	18
d) Kakasfalvi kincstár helységben.		
15. a' korcsma — — — — —	82	
16. a' felső egykerekü malom, a' lakóházzal együtt — — — — —	67	51
17. az alsó kétkerekű malom lakással együtt — — — — — —	50	
18. Kakasfalván felül fekvő fürész-posztó-kalló és kender-kölyü malom lakással együtt — — — — —	13	
e) Abrany kincstári helységben.		
19. a' korcsma — — — — —	25	
f) Erdőcske kincstár helységben.		
20. a' korcsma — — — — —	10	30
g) Rekeszvölgyi kincstári pusztában.		
21. a' korcsma. — — — —	24	

Minden a' bérlésben résztvenni kivánó, tartozik a' kiszabott bánatpénzen kívül, egy legalább az egy évi árendát feléró cautióval kimutatni, melly akár készpénzben, akár status papirosokban börzei értékük szerint, akár végtére egy adosságtul ment, a' cautiót kétszer feléró értékü és első helyre intábulált fekvő jószágrul szóló jót-állási bizonyitványbul állhat.

A' bérleti feltételeket a' Budai m. k. kincstári számvevő tisztségnél, vagy Sóváron a' helybelik: kincstári felügyelő fősóhivatalánál közelebbrül előre olvashatni.

A' bevégzett árverés után pótlólagos ajánlások el nem fogadtatnak. (3)

Arverési hirdetmény.

(2) Folyó évi oct. 12dik napján fognak Sombereken ts. Baranya vármegyében birói foglalás utján zár alá vett 28 hold rét; 286 hold szántóföld, és 20 egész urbéri telekek, árverés utján a' legtöbbet igérőknek készpénz fizetésért részenként is eladatni. Venni kivánók szivesen meghivatnak a' fent emlitett napon a' hely szinén megjelenni. (2)

Eladó szölö. A' pesti kőbányai ugynevezett öreghegyen (Altgebürg) kellemes és hasznos helyen fekvő 7½ fertályból álló igen jó mivelésben lévő, rajta egy alkalmas kis épülettel és igen könnyen 's kevés költséggel alkalmazható pinczehellyel, ugy hozzátartozó kőbányával ellátott szőlő, szabad kézből minden órán eladó. — A' megvenni kivánók bővebb értesitést iránta vehetnek Pesten, Zöldkert utczában (Kohlbacher-Gasse) 498 sz. alatt a' „*Hazai 's Külföldi Tudósitások*" szerkesztő hivatalában. 3)

Városház-épités.

Szabad királyi nemes Debreczen városa, a' régi városháza helyére legfelsőbb engedelem mellett a' következő 1840ik év tavaszán uj városházat kivánván épitetni, ezen nagyobbszerű épitésnek — melly négy esztendő alatt lészén bevégzendő — kőmívesi és kőfaragói munkáját folyó eszt. October 5kén tartandó csökkentő árverésen fogja kiadni, mire való nézve mind azon épitő és kőfaragó mesterek a' kik tehetségökre és tudományukra nézve megkivántató biztositást adhatnak, a' kitett napon reggeli 9. órakor a' város gazdai hivatal szobájában tartandó árverésre meghivattatnak, a' hol a' feltételeket, épitési terveket, és előre való kiméréseket meg lehet látni. — 3)

Könyvjelentés.

(1) Néhai *Beregszászi Pálnak*, a' napkeleti nyelvek' nagy búvárjának's első nyelvtudósunknak következő két nevezetes munkája:

Über die Aehnlichkeit der hungarischen Sprache mit den morgenländischen, nebst einer Entwickelung der Natur, und mancher bishero unbekannten Eigenschaften derselben. Leipzig 1796. (214 *lap negyedrétben.*) *és*

Versuch einer magyarischen Sprachlehre, mit einiger Hinsicht auf die türkische und andere morgenländische Sprachen. Erlangen 1797. (288 *lap nyolczadrétben.*)

Megszerezhetők a' *Hazai 's Külföldi Tudósitások' szerkesztő hivatalánál* zöldkert (Kohlbacher) utczában 498. szám alatt. Az elsőnek ára kötetlen 1 f. 24 kr. az utóbbinak 1 for. pengő pénzben.

Gabonaár: Pesten, sept. 17én pesti mérője, váltógarasban: tisztabuza 160—140; kétszeres 115—100; rozs 100—90; árpa 84 — 74; zab 62—56; kukoricza 120 — 105; köles 100; köleskása 230.

Pénzfolyamat: Bécs, sept. 14én: 5 pctes stat. kötelez. $107^{9}/_{16}$; 4 pctes stat. kötelez. $100^{13}/_{16}$; 3 pctes stat. kötelez. $81^{1}/_{4}$; 1839ki stat. költs. $263^{3}/_{4}$; $2^{1}/_{2}$ pctes bécsvárosi bankóköt. $65^{1}/_{2}$.

Dunavizállás: sept. 15én: 8' 2'' 0'''; 16án: 7' 8' 3'''; 17én: 7' 4'' 0'''; 18án: 7' 2'' 0'''.

Pest. 1839. HASZNOS MULATSÁGOK. 24dik szám.
Szombat Sept. 21én Második félév.

Kivonatok naplómból.

III. Magyarország kül és belviszonya.

Sokszor elmondatott 's elmondjuk minmagunk, hogy Magyarország olly dús föld, 's belőle gazdagságra nézve nagy kifejlődésre képességű ország válhatnék; hisszük-e mindezt? Ha kereskedésünket, iparunkat 's ezzel szoros kapcsolatban levő anyagi jólétünket, szellemi kifejlettségünket, remélhető emelkedésünket, szóval kül és bel-viszonyainkat tekintjük, pírulnunk kell, hogy illy sokáig és mélyen tudánk felejtkezni mindazon kötelességekről, mik nemzettel születnek, és soha ki nem halnak. Minden ifjut a' jövő édes reménye táplál; az kiséri őt át a' férfi korba, hol többnyire hatásköre véget ért. Minden uj nemzedéknek egy szebb jövendőnek hiszi alapját vethetni, és sajnálja az elmultakat, vádolja az éltesbeket, kik előtte útat nem törének: de ha maga is azon korba lép, többnyire tespedés, kifáradás követi 's szegődik hátra élte társaul, mellyet mi ellángolásnak keresztelünk. Mi úgy látszik kifáradunk, eltompulunk, visszarettenünk mindazon akadályokon, mik szemeink előtt tizszerezve állnak, — 's főleg abban találjuk nemzetünk gyöngeségét, hogy minden balesetnél képes minden reményeivel felhagyni, minden jövendőre bizakodást egy percz alatt semmivé tenni. Ez nem szilárdság; pedig tán egy nemzetnek sincs annyi szüksége szilárdságra, mint épen nekünk. Mert tagadhatlanul viszonyaink mind bel, mind külső állásunkra nézve épen nem kedvezők, mind a' mellett is, hogy szemlátomásti haladásban vagyunk, nem azon látszatunk leginkább segítni kivánni, mellynek mintegy alapját kellene tenni további lépéseinknek; hanem a' mint azt szeszélyünk, vagy külső befolyás magával hozza. Tagadhatlan a' mi viszonyainkban mélyen rejtezik valamelly féreg, melly kiássa minden szellemiségünk magvát, 's kétségbeesési pillanatinknak főleg ez szokott szülőoka lenni; de nem tagadható, hogy bennünk is megvan a' hiba 's nemzetiség hiány.

A' mi bel és külviszonyaink tagadhatlanul igen rosz lábon állnak. Ha tekintjük kereskedésünket, melly annyi kedvező körülmény daczára is, a' legszegényebb 's legalsóbb fokon áll. Nálunk minden a' legjobban kamatozik; zsiros földünk, folyónk, millyen többel Europa nem kérkedhetik, gazdaságunk, bel kereskedésre nézve is igen magasra tudna emelni, 's mind e' mellett is kereskedésünk, különösen a' külső, szomorú és mély fájdalmakat ébresztő jelennel tölt be. Ipar-e az nálunk, hol minden ellenszegül ennek nevelésére; hol még jelenleg a' minimum feletti vitában némellyek olly ferdén nyilatkoznak, 's hazai eladjasodástól félnek ennek létesitése esetében. A' gazdaság is csupán az ipar 's kereskedéssel kezet fogva virágozhatnék fel illőleg. De nálunk a' föld nagyobb részt önszükség fedezésére müveltetik, vagy épen azért, mivel különben is megadja a' szükségeseket, müveletlenül hagyatik. A' termesztők aránylagos sokasága, melly mindenkit egyéb iparágaktól 's egyéb nyerészkedési vállalatoktól visszatartóztat, ez szüli, hogy nálunk a' vállalatok többnyire idegenek által kezeltetnek, 's igy a' pénz forgásban nálunk nem lehet; külviszonyaink ezen hiányoknak tagadhatlanul nem kedvező színt adnak; de még kevésbé hatnak kedvezőleg belviszonyainkra, mellyek még egyéb hiányok mellett vészteljes jövendővel töltik be minden érező szivét. Mi a' civilizált Europa közepén értelmi müveltségre koránsem olly mélyen állunk, mint gondolják, 's ha a' népet kivesszük, tán bármelly nemzet tagjaival vetélkedve minmagunknak ássuk a' sírt. 'sa't. 'sat. 'sa't. 'sat. Nálunk tán legsebesb haladást tőn, mióta élni kezdünk, a' literatura. Ez is annak bizonysága, hogy e' szakban legkevésbé kötvék kezeink, 's igy minden tehetséget magában érező, 's józanúl, a' nélkül hogy meggyőződését meg kellene tagadnia, gondolkozó e' pályát látja hazánkban tán minden aljas mellékletektől menten; de bár mennyire emelkedjék is literaturánk, különösen nemzeti literaturánk: önállóságot nem vihat ki magának, ha csak egyéb körülményei is olly karba nem helyzik a' népet, melly annak szükségét érezze. 'S itt látom, 's főleg ebben központosulva Széchenyi irányát. Az ő müveiből mindenütt az világlik ki, hogy ő bennünket leginkább anyagilag kivánna teljesen kimüveltetni; erőt akar adni, hogy azon erőt használja. Bőséget akar-e hazában terjeszteni, melly Europa egyik legáldottabb része, 's melly ha olly jó természű nem volna, eddigelé a' magyar tán éhen halt volna. A' mi őseink, mint mondják némellyek, tán földmüvelő nép vala; soha: épen ez veszélyünk, hogy a' magyar egyebet nem tőn mint elveté e' magot, 's a' többit istenre bizá. Nézzük a' belgákat, vagy hollandiakat; tán földre legszegényebbek egész Europában, 's e' kopár földet is termésre késztetik, 's egyébbel pótolják azt, mit nekik a' természet meg nem adott; 's itt van helye Széchenyi irányát bővebb fejtegetés alá venni. A' miben leghátrább vagyunk, 's melly bennünket legmagasbra volna képes emelni, melly bennünket a' külföld előtt nélkülözhetlenné tenne, 's igy lételünket teljesen biztositaná, ez az mit kereskedéssel, iparral 's józan gazdasággal ki lehetne viní. Erre nézve ujabb indítványa a' minimum tárgyában leginkább sajátságos bé-

lyegű. El akarja a' poshadó, semmit nem tevő embereket vonni, 's ki állítani a' világ piaczára, hol dolgozni kell. Igy mintegy erőtetve 's gyakorlatilag iparunkat nevelné, midőn gyárosainkat 's vállalkozóinkat szaporítaná. Mindenki kezet fog velem, midőn azt mondom, hogy mig a' gyenge kér, erős követelhet. Erősbödjék nemzetünk, 's mind kevésb hiányokat érezend. Emelje magas polczra háza' viszonyait, 's igy a' hazáét. Befolyással birjon a' külviszonyokra, 's egy század elteltével bátran síkra léphet. Anyagi fejlődés nélkül nem.

IV. Népnevelés.

A' népet nevelni kell. Mimódon? ez a' főkérdés. Nehezen szokhatnak meg sokan azon eszmével, miszerint a' népnevelés nélkül nemzet mint egész együtt fenn nem állhat, 's hogy mialatt a' nép kifejletlen, bármi magasan álljanak annak egyes tagjai, a' nemzetet kifejletlennek tekinthetni. 'S ez áll. A' tömeg szükségei, követelései 's terveinek kivitelei életbe hatók. Lehetnek egyesek a' müveltség legmagasb polczán, velök együtt a' müveltség kihal; mig a' népben megörökül, 's a' legszebb bimbókat kiviragoztatja.—A' népnevelésről már előttem honunkban is igen sokat irtak; mindenütt beszéltek népiskolákról, 's egyéb illynemű intézetekről; de nem emlékezem, ha vajjon tisztán megpendité-e valaki azon eszmét, miszerint valamelly módon jó volna a' népet némileg felemelni. Nálunk például a' nemesek bármi szegények legyenek is, nagyobb értelmességgel 's jártassággal birnak minden ügyekbe; mig a' paraszt földmüvelő ember róla szót sem tud. A' nemes az országgyülésén folyt ügyeket élénk figyelemmel kiséri, a' paraszt csak attól fél, ha vajjon nem vetnek-e rá adót. 'S ez előttem igen természetes. A' nemes már némi befolyással képzel birni, 's e' végett tudni akar mindent, hogy a' maga véleményét is előadhassa. De nem csupán ez okozza ezen élénkebb részvétet, 's mint fentebb említők, jártasságát. Hanem mint alkotványunk egyik oszlopa, ki mindennemű választásokban részt vehessen, a' nemes urak köztt forgolódik. Tőlök szép szavakat 's nyájasakat hall; tudakozódik 's választ nyer. Ez azon rugó, melly őt mindjárt büszkébbé teszi, 's őt némi tanulásra készteti. Ezen eszme vitt engem azon gondolatra, mi jótékony hatásu volna, ha népünk helyben lakó földesurakkal nagyobb közlekedésbe jőnének. Minden faluban vannak előkelőbb házak is, de ezek alattvalójikkal nem úgy beszélnek, hogy annak üdvös, hanem hogy kárhozatos hatása legyen. A' tiszttartó nem egyébre használja a' jobbágyokat, mint hogy velök parancsoljon vagy lehordja. Ellenben okszerü igazítások, javaslatok soha sem tétetnek általa. Mennyi jót tehetnének általában az uraságí tisztek a' néppel, az kimondhatlan. Úgy szólván rajtok áll főleg a' népet vezetni; miután örökre vele társalkodnak 's igy üdvös tanácsot bőven osztogathatnának, melly értelmiségökre nézve jó befolyással birna, és sokkal inkább nevelné haladásukat. Szükségessé kell előttök minden jót tennünk; felébresztenünk a' vágyat, melly ezáltal leginkább kelhet benne, 's bizonnyal jó gyümölcsöket hozand ezen röviden általam javaslott nevelési rendszer.

A' népiskolákon kivül, mellyek már korán bele csepegtetik a' hajlamot arra, melly majdan csirákat leszen hajtandó, szint olly józan hatással birhat lélekmüvelődésre a' lelkész. Francziaország 's Anglia ugyan szintolly kevéssé kérkedhetik olly lelkészek bőségében, kik a' népet felfogásához képest müvelni tudnák, mint Magyarország; de ha tekintetbe veszszük, miként Francziaország 's Angliának a' népnevelésre egészen más forrásai vannak, miknek mi hiányában szenvedünk, úgy nekünk kétszeresen fájlalnunk kell, hogy e' részben mindenünnét elégséges biztositásunk nincsen. Nem tagadhatni ugyan, hogy vannak lelkes embereink, kik dicsőségére szolgálnak azon osztálynak, mellyből eredetöket veszik; de más részről vannak sok ollyanok, kik hivatásukat nemis ismerve, az egyébként nagyra induló 's szépen virágzó tehetségeket eltemetve hagyják. Véleményem szerint a' népet senki annyira nem tudná kiemelni aljas helyzetéből, mint a' szónok. A' görög 's római nép minden müveltségét szónokainak köszönheti, 's bizonynyal a' római nép soha a' szent hegyre nem vándorol, népszónokokat nem választ, 's a' népfelséget 's igy Róma nagyságát nem alapitja meg, ha szónokai által nem nyert volna lelkesedést, buzdítást 's ezek által moralis valamint materialis erőt. Mert tagadhatlanul az élő szó lelkesen szivből fakadólag elmondva, mélyen hat a' kebelre, ott nemesb érzelmeket fakaszt, 's ezen nemesb érzelmekből kibuzgó 's általányos összehatás, olly tettek szülője, miket dicsőitve említ a' késő nemzedék is. Ez teszi a' nemzetet sziklaerejüvé; mert ha valamelly nemzet jogait tökéletesen ismeri, 's önerejének érzetében van, akkor nincs hatalom, melly jogait megsérteni tudná. —Tehát a' módot találom helyenként roszalhatónak, mellyet némelly lelkészeink előadásikban használnak. Lehetnek tudósok, tudományosok; de ez nem elégséges a' népet nevelni tudni. Lelkészeink (mindenütt a' legnagyobb specialitásban szólunk) nem elég népszerűek. Ne higyje senki, hogy egyedül az előadás teszi a' népszerűséget. Nagyon jeles tulajdon ugyan 's népnevelőnek különösen nélkülözhetlen, a' népszerű előadás, melly a' népet tiszta fogalmaival azon tárgynak megismerteti, mellyről beszél; szükség azonban hogy a' tárgy, mellyet a' lelkész oktatásul felvesz, szinte népszerü legyen; mert főleg ebben találom lényeges hibáját papi szónoklatunknak, hogy [pusztán

a' dogmatica mezejéről alig terjeszkedik egyik másik ki a' népi élet, erkölcsi philosophiára, illy tárgyakat kell 's érdem népszerűn előadni; mert történetek, puszta erkölcsi példákat 'sat. előmondhat ugyan a' népnek ártalom nélkül, de állíthatom, hogy nem is használ vele; mert többnyire vagy alszik felette, vagy nem ügyel, vagy nem érti. Csak hideg 's puszta okoskodással ne képzeljük, hogy lehetne valakit vétkeiből kivetkőztetni 's erényessé tenni. Számtalan akadályokra talál ugyan a' leglelkesb lelkész is, midőn legszebb tervei kivitelében fáradozik; de ezen akadályok lassanként eltünnek, ha mindenek felett lelket 's erőt önt be hallgatóiba, melly máskép el nem érhető, mintha hazáját szeretni tanitja, 's józan felfogásához mért előadással megismerteti vele az életet, viszonyait. Igen, legfőbb akadály nálunk a' népnevelésre nézve a' nemzetiség hiány. Tán egy nemzet sincs e' részben annyira hátra mint mi. Nincs egy nyelvünk, a' nép nem ismeri nemzetét, nemzeti érdekeit. Nincsenek kivánati, nem ismeri jogait 's igy eltapodtatni hagyja magát. Korunk egészen más kor, mintha benne olly nevelést vihetnénk végbe, mint melly nehány századdal a' legüdvösb hatásu volt volna; sokkal szenvedélyesbek, érzékiesbek vagyunk, hogysem olly dolgokra önként tudnánk hajolni, mellyek bennünket erősben meg nem ráznak. —Tehát főleg népszerü nevelés az, mi a' lelkészek előadásában ohajtható.

A' népnevelésből eredő müveltség természetesen a' legmagasb foka valamelly nemzet nagyságának. Hol egy fokon áll, egy irányzatu, egy szükségü, egy érzelmü: ott a' közmunkálat óriásilag halad. Azért lenne leginkább tanácsos a' népet egy érzelemben nevelni, hogy egybeforrjon, hogy a' merre csak fordul, mindenütt rokonkivánatiban rokontársakat leljen. De mig illy akadályokkal is kell küzdenie, mig ezen szükségek 's hiányok sincsenek pótolva, addig nemzeti nevelésről nem is álmodhatunk. Nekünk nem szabad magunkat az időre hagynunk, melly tán némellyek hiú reménye szerint mindent meghoz; nekünk hatnunk 's munkálódnunk kell. Anglia, Franczia vagy különösen Németország népe nem áll olly igen magasan, mint tán hisszük; de ezek nemzetet tesznek, 's nemzetiségökbe rejtik legnagyobb kincsöket. 'S ez az, mit főleg az első kettőtől semmi hatalom el nem ragad; hol fegyveres erő az erkölcsi erő előtt szégyenülten áll. Megvan-e ez nálunk? Feleljen bárki is: nem sajnálkozva, gyakran véres kebellel kell tapasztalnia a' népnek leginkább abbani hátramaradását, melly csaknem első 's születésével már fejlődő érzelmének kellene lennie. 'S itt fekszik a' legnagyobb gát; ez nyomasztó átok rajtunk, melly vajha minél előbb áldássá változtatnék át.—

Nagy Elek.

Link theoriája a' természettudományban.

Minden tudomány eredetére nézve köztudomás szerint feltétleges. Csupán a' képzelet által juthat létéhez szükségkép megkivántató általányos törvényeihez; mert megkülönzött adatok szintolly kevéssé alkothatnak egyes tudományt, mint elszórt anyagok egy épületet. Ezen törvények, lételöknek mindjárt első szakában felkutatának, részint az igazságnak, mellyet az elfogultság észrevehetlenné tőn, részint az ész rovására, mellynek hatalma ismeretlen. Igy lőnek hipothesisek is adatokká, 's ezen adatok alkotják főleg a' természettudomány eredetét. Link az ősvilágot a' természet vizsgálása következtében úgy festi előttünk mint örök chaost, mellyből csak lassanként fejlődék ki jelen világunk. Ő mindenben az életműszer nemesítését találja a' természet haladásában, 's erre nézve a' földet négy, öt területre (terrain) osztja, miknek mintegy fokozatinak kell lenniök a' tökélesedésben. Természetesen a' földön legelsőbben is a' növény élet fejlődék ki, 's itt is a' legegyszerűbb müszerü növény. Ezt követék a' csuszómászó, vizi, négy lábú, repülő állatok, 's legutósó teremtménye a' természetnek, mellyben eddigelé kifejtett tökélyei központosulnak, az ember. 'S ez azon általányos ujjá születés mióta ember él; erre emlékezünk mi, 's itt kezdődik a' mi, de nem a' föld létezése. Link úr ezen theoriája 's tulajdon vallomása szerint természetes lesz azon következmény, miszerint, az embernél még tökélyesb lények jőjenek létre; de nem magából az emberből, hanem a' faj tisztulásából, mert maga a' faj rendkivülileg nem nemesíthető. 'S igy egy uj világfelforgatásnak kell bekövetkeznie, mellyben az emberiség alárendelt szerepet visel e' földön 's tökélyesb, nálánál mindenben sokkal tökélyesb lények foglalnak felette helyet, sőt Link úr véleménye szerint hamar be kell azon időnek következnie, mellyben ezen új természeti forradalom beálland.

Ez Link ur theoriája a' világ eredetére nézve röviden. A' philosophusok valóban ebből, ha ezen rendszer áll, nagyon természetes következményeket vonhatnak ki, 's azon önálló gondolatot fejthetik ki, hogy ezen világ nem vakeset, nem önkény, hanem önereje fejlődésében kormányoztatik önmaga által, hogy továbbá az emberbe valamint minden állatba az életműszer nemessége teszi erejét. Ezen életműszer megszüntével, megszünik minden élet. Ezen életműszer pedig nem egyes részekre osztatik fel, hanem egy egészet képez, 's ezen harmonicus egész ad életet a' testnek, hozza azt forgásba, adja az embernek legnemesb tehetségeit, az észt 's az ebben lakozó de nem önállóságu 's testben képzelt lelket.

Ezen életmüszer kihaltával, mint mondánk, kihal az egész; elsenyved 's az életműszer hatóságától megfosztatik.—Innét látszik, hogy Link úr theoriája leginkább azon eszmékben központosul, melly csaknem minden naturalistáinkat bélyegez; 's ez a' szabadon gondolkodás, minden önfejüség, önteltség, hiú álomképek utáni kapkodás nélküli lélek. Általában mindig láthatni, hogy minél közelebb jutunk a' természet vizsgálásához, 's magához a' természethez, annál világosbak gondolatink, 's annál természetesben, okszerűbben gondolkozunk ez életről; ellenkezőleg minél jobban ragaszkodunk eszméinkhez, tulajdon agyunk főzte gondolatinkhoz, annál jobban eltévedünk az eszményi világban, honnét vissza lépés alig gondolható. A' természetbuvárok felkutatják a' tudás lehetőségét, bár sokszor hypothesiseket is vesznek fel; de azt is csak azért, hogy azt nem czélul, hanem eszközül használják a' tovább juthatásra. Az eszményiek leginkább a' szép kutatásával foglalkoznak, 's bármennyire lelkiismeretesek legyenek is a' valóság ragaszkodásában, hypothesiseik gyakrabban fordulnak elő, 's látszik, hogy eszményiek. Illy módon a' népnevelés kevéssé haladhat. A' népnek az eszményi úgy is nagyon nehéz tárgy, —'s épen az eszményiség tökéletlen felfogása tesz sokat szerencsétlenné, fanaticussá. Népünket tehát nagyon kár a' föld eszményi történetével megismertetni, 's a' valósággal nem. Mert épen ezen valóság, melly egyszerű 's azonnal feltünő, tisztitaná az emberi elmét, 's nemesbitené irányát.—Természetbuváraink mind tovább haladnak fölfedezéseikben. Ők sok helyütt, hol most tengerek vannak, száraz földet sejtenek, hol azelőtt mindennemű állatok tenyésztek: jelenleg egészen ismeretlenek. Innét láhatni már, hogy akkor az életműszer kevésbé volt olly tökélyes, mint jelenleg, mert az életműszernek a' külső alkotásra is befolyása van. Jelenleg pedig már illy állatok nem találtatnak. Sőt az egész föld rendszerét is megváltoztatva találjuk. Mert ott, hol jelenleg meleg tartományok vannak, az ősvilágban Sziberia fagya dühönge; 's ellenkezőleg. Egyébként a' világ még sok fedezni valót hagy hátra 's hagyand mindenkor. A' természet mindennap új bájt 's kellemet fejt ki, mindenütt örök törvényeket tüntet, miket ujra megvizsgálni kell, 's minden látszólag új lépés egy ismeretlent fedez fel. Mind e' mellett is már ebben a' részben is sokat haladánk, hogy jelenleg legalább nem kell többé bizonytalanságban maradnunk a' felett, miként létezünk, mi multunk, mi jelenünk, jövendőnk. Link úr munkája erre nézve is nagyon becses olvasmány, habár mindenütt theoriájiban kezet nemis foghatunk vele. * *

Egyveleg.

Hangászati csuda-gyermek. A' legfiatalabb 's egyszersmind a' legkisebb hegedüs, ki még Ole Bullt is kihivá párviadalra, Salvator Nicosiának hivatik. Még alig hat éves 's már három éves korában a' legnehezebb darabokat hallás után eljátszá.

Festészi szeszélyek. Spanyolországban egy híres, Velasquez festőtől való festés látható, melly Izsák áldoztatását ábrázolja. A' boldogtalan atya, az isten akaratát teljesitendő, készülőben van épen pisztolylyal gyermekét agyonlőni.— Szinte illy szeszélytől Veronese egyik bibliából vett festvényében schweiczi katonákat rajzolt be.

Lamartine és Hugo Victor. Mindkettő uj drámán dolgozik versben. Ez utóbbi XIV. Lajos koráról irja legujabb drámáját a' Renaissance szinház számára.

A' szilárd testek nyújthatása. Mennyire lehet még a' legszilárdabb testeket, például érczeket megnyujtani, arról nehány példák szólhatnak: egy ezüst másfél újnyi vastagságu rúd egy lat aranynyal behuzva 110 mértföldnyi hosszuságra nyujtható, mimellett a' drót még mindig aranyozottan marad. Egy font gyapotból 40 mértföldnyi hosszuságú fonál készíteték, 's az indiaiak olly könnyű szövetet készítenek, mellyből 30 réf közönségesen egy burnótszelenczében elfér. A' platina különösen alkalmatos a' kinyujtásra, annyira, hogy vékonysága miatt csak miután megtüzesitetik láthatható. 'S mindezt a' művészet viszi véghez. Szint olly csodálatos a' természet osztó kémleteiben. Egy gran carmin 20 font vizet észrevehetőleg megveresít, 's csekély pézsma az egész házat betölti illatával, a' nélkül hogy nehézségéből veszítne.

EPIGRAMMÁK.

Bűndíj.

Dördül az ég, villáma rohan bündíjra köréből,
'S a' szigorú hatalom méri csapásra kezét.

Ifjainkhoz.

Hervatag a' mi virúl, szépség is elalszik idővel;
Kárhozatos minden csáb szüleményi gyönyör.

Lakner Sándor.

Ujra emlékeztetjük a' t. cz. közönséget a' hétfőn sept. 23kán Lendvay Márton jutalom-játékául adandó: BELLE-ISLE GABRIELÁra; melly Dumas egyik legujabb műve 's eddigelé hol csak adatott, a' legnagyobb lelkesedéssel fogadtatott.

Concursus

(3) A' magyar királyi tudományos Egyetemnél az egyházi-szónoki és hittudomány tanitói hivatal meg-üresülvén; ennek elnyerése végett, a' főméltóságú herczeg, magyar-ország Primása, és esztergomi Érsek ur előtt, Posonyban szokott mód szerént tartandó corcursus határ-ideje, folyó esztendei october 14ik napjára van kitüzve. Költ Pesten september 7kén 1839.

Szoblahói Pálma Elek
kir. tud. Egyetem jegyzője. (3)

Hirdetmény.

(1) (362). A' nagymélt. m. kir. helytartó tanácsnak e' folyó 1839ik esztendei julius 30kán 25505ik szám alatt költ kegyes rendelésének következésében ezennel közhirré tétetik, hogy a' tettes S. Vásárhelyi egyházi uradalomhoz tartozandó Tüskevári ugynevezett kamarális malom, a' hozzá való négy hold szántóföldekkel, és két hold réttel, az e' folyó 1839ik esztendei 1ső novembertől kezdve, — nemkülömben a' Pápa mezővárosa vidékén helyhezett Agyagliki vendégfogadó és mészárszék hozzá tartozandó 24 pmérő alávaló szántóföldekkel és 15 kaszás réttel az e' folyó 1839ik esztendei 1ső octobertől kezdve három egymásután következő esztendőre, az e' folyó september hónapnak 23án ugyan S. Vásárhelyen az uradalmi tiszttartói hivatal irószobájában reggeli 9 óra tájban tartandó nyilványos árverés utján a' legtöbbet igérőknek újonnan haszonbérbe adatni fognak; — az ezen haszonvételeket kibérleni kivánók tehát a' szükséges bánatpénzel ellátva a' fentebb kitűzött helyre, napra, és időhatárra illendően meghivatnak. Költ Somlyó-Vásárhelyen sept. 7én 1839. *Zsoldos János*
uradalmi helyettesTiszttartó. 3)

Hirdetmény.

(3) (18434) A' nagymélt. magyar kir. udv. Kincstár' rendeléséből, ezennel közhirré tétetik hogy: Sáros vmegyében fekvő Sóváron, az uradalmi tiszttartói hivatal tisztiszobájában, e' f. 1839ik sz. Mihály (september) hó' 30ik napján reggeli 9 órakor tartandó nyilvános árverés utján a' következő haszonvételek, a' hozzá tartozó szántó és kaszálóföldekkel e' folyó 1839. novemb. 1sejétől kezdve 6 egymásután következő évre, a' legtöbbet igérőnek haszonbérbe fognak adatni; u. m.:

	Kiszabott bánatpénz váltó czédl. fort.	kr.
a) Sóvár kincstári helységben.		
1. Az országut melletti vendégfogadó	95	
2. a' zöldfa czim alatti korcsma —	136	
3. az ugynevezett Profánszki korcsma	127	
4. az italmérő szabadság német-utczában, de az uradalmi korcsmaház nélkül	81	
5. a' sör és pálinkaház az itczénkénti kimérésssel csak a' sörházban — —	125	30
6. a' mészárszék 's lakás a' bérlő és székálló' számára, továbbá istálló —	6	
7. a' kovácsműhely lakással együtt	11	36
8. a' malom négy kőre, lakással együtt.	109	
b) Sósujfalu kincstári helységben.		
9. a' korcsma — — — — —	116	12
10. az egykerekü malom lakással, istállóval, és csűrrel — — —	7	15
c) Gulyvisz kincstári helységben.		
11. a' korcsma csűrrel együtt —	76	30
12. az úgynevezett boltovai három kerekű malom lakással együtt a' helységen kívül — — — — —	131	
13. egy kétkerekű malom ugyanott	86	30
14. a' kovácsmühely és lakás —	8	18
d) Kakasfalvi kincstár helységben.		
15. a' korcsma — — — — —	82	
16. a' felső egykerekü malom, a' lakóházzal együtt — — — — —	67	51
17. az alsó kétkerekű malom lakással együtt — — — — — —	50	
18. Kakasfalván felül fekvő fürész-posztó-kalló és kender-kölyü malom lakással együtt — — — — —	13	
e) Abrany kincstári helységben.		
19. a' korcsma — — — — —	25	
f) Erdőcske kincstár helységben.		
20. a' korcsma — — — — —	10	30
g) Rekeszrölgyi kincstári pusztában.		
21. a' korcsma. — — — —	24	

Minden a' bérlésben résztvenni kivánó, tartozik a' kiszabott bánatpénzen kívül, egy legalább az egy évi árendát felérő cautióval kimutatni, melly akár készpénzben, akár status papirosokban börzei értékük szerint, akár végtére egy adosságtul ment, a' cautiót kétszer felérő értékü és első helyre intábulált fekvő jószágrul szóló jót-állási bizonyitványbul állhat.

A' bérleti feltételeket a' Budai m. k. kincstári számvevő tisztségnél, vagy Sóváron a' hely-

belik: kincstári felügyelő fősóhivatalánál közelebbrül előre olvashatni.

A' bevégzett árverés után pótlólagos ajánlások el nem fogadtatnak. (3)

Eladó majorság.

(2) Tekintetes Bács vármegyében kebelezett sz. kir. Zombor városában egy majorság, melly kényelmes lakóházzal és gazdasági épületekkel, azon fölül a' lakóház mellett válogatott gyümölcs és egyéb fákkal beültetett kerttel és szőllővel ellátva, és melly a' várostól csak 800 ölre a' közlegelő szélén fekszik és mind öszve 115 városi lancz földet foglal magában, — minthogy a' tulajdonos Bács vármegyéből kiköltözni szándékozik szabad kézből eladandó. — Bővebb Tudósítást kérhetni Zomborban tettes *Markovits Miklós* Táblabiró és hites Ügyvéd úrtól. — (3)

Concursus.

(1) (124). A' vidranyi k. vám-és harminczadhivatalnál ez ideiglenes beszedő hivatal, melly 400 ft. évi díjjal, szabad szállással és 150 ft. cautio letételével van egybekötve, üresség be jött.

Azok, kik ezen ideiglenes hivatalt elnyerni akarják, szokott folyamodásukat a' f. e. oct. 2kára meghatározott időre a' sambori k. kamrai igazgatósághoz (Galiczíában) beküldeni el ne mulaszszák.

Ezen hivatal elnyerhetésére következők a' feltételek: a' harminczadi és vámhivatali manipulatiók 's a' két hazai nyelv tudása 's fedhetlen magaviselet; mellyről valamint az eddigi szolgálatjok-vagy viselt hivatalukról — az ezen hivatalt elnyerni akarók, bizonyítványt adni kötelesek. 3)

Concursus.

(1) (123). A' vissovai vám-és harminczadhivatalnál a' vámjegyszedő-hivatal, mellyel 200 fr. évi fizetés, szabad lakás, a' bevételekből 10 pCentes járandóság és 50 frt. cautio van egybekötve, megürülvén, a' nm. m. k. udv. Kamra csődülést hirdet f. évi oct. 3ára.

Azok, kik ezen hivatalt ohajtanák elnyerni, ezen idő alatt kérelmeikkel az uj sandeczi cs. k. kamrai kerület igazgatóságához járuljanak.

A' fenérintett hivatalra megkivántató feltételek ezek: a' harminczad- és vámhivatali manipulatiók, valamint a' két országos nyelv tudása, fedhetlen életmód, mellyről valamint az eddig viselt hivatalokról, kötelesek bizonyítványokat előmutatni az ezen hivatalt elnyerni ohajtók. 3)

(1) **Néhai *Beregszászi Pálnak*, a' napkeleti nyelvek' nagy búvárjának 's első nyelvtudósunknak következő két nevezetes munkája:**

Über die Aehnlichkeit der hungarischen Sprache mit den morgenländischen, nebst einer Entwickelung der Natur, und mancher bishero unbekannten Eigenschaften derselben. Leipzig 1796. (214 lap negyedrétben.) és

Versuch einer magyarischen Sprachlehre, mit einiger Hinsicht auf die türkische und andere morgenländische Sprachen. Erlangen 1797. (288 lap nyolczadrétben.)

Megszerezhetők a' *Hazai 's Külföldi Tudósítások' szerkesztő hivatalánál* zöldkert (Kohlbacher) utczában 498. szám alatt. Az elsőnek ára kötetlen 1 f. 24 kr. az utóbbinak 1 for. pengő pénzben.

Gabonaár Pest 's más vidéki városink piaczin pozsonyi mérője váltógarasban.

September 3án.	Buza.	Kétsz.	Roza.	Árpa.	Zab.	Kuk.	Köles.
Debreczen	85-75	70-65	53-50	37-35	35-30	67-65	70-65
5. Mosony	130-84	80-66	85-74	67-55	52-45	82-72	— —
5. Ungvár	90-85	82-79	70-67	50-46	30-27	76-71	150140.
6. Új-Becse	100-90	75-—	— —	40-—	40-—	— —	35-—
6 Temesvár	88-77	68-—	49-—	39-—	35-—	60-—	— —
6. N. Becskerek	80-75	70-50	— —	40-—	40-—	60-—	45 —
6. Arad	80-—	60-—	62-—	40-—	36-—	56-—	— —
7. Szeged	90-85	70-65	— 72	50-—	45-—	70 —	70-—
7. Komárom	100-90	87-78	74-64	57-50	42-38	80-76	— 63
7. Körmöcz	— —	— —	98-94	68-62	45-40	— —	— —
7. Pécs	90-80	80-75	65-—	60-—	40-—	— —	—
7. Baja	90-77	70-60	60-—	49-—	34-—	80-—	50-—
Pesten, sept. 20	160-140	115-100	100-90	85-75	63-57	125-110	— —

Budai lotteria: sept. 18án: 44. 28. 38. 87. 45.

Pest. 1839. HASZNOS 25dik szám.
Szerda Septem. 25én MULATSÁGOK. Második félév.

Második jelentés a' pesti művészeti egyesület' ügyében.

A' pesti művészeti egyesület helyben lakó inditóji név szerint: Eckstein Fridrik, b. Eötvös Jozsef, Grimm Vincze, Lukács Móricz, gr. Serényi László és Trefort Ágoston, örömmel tapasztalván több száz részvény aláirásából felszólitásuk sükerét, f. e. sept. 9kén tartott ülésükben az egyesületet alkotottnak nyilatkoztatták, 's magokat ideigleni választmánynyá alakitván, ennek elnökévé Trefort Ágoston, titoknokává Szalay László 's pénztárnokává Grimm Vincze választatott. Ez alkalommal a' jegyzőkönyv és egyéb irományok magyar nyelveni vitelének elhatároztatása után, következő statutumokban, mellyek megbirálás 's illetőleg helybenhagyás végett a' f. e. nov. 10kére tüzött nagygyülés elibe terjesztetnek, állapodott meg az ülés: 1) Az egyesület részvények által állittatik fel. Egy részvényért évenkint 5 p. ft. fizettetik. 2) A' részvények száma nincs meghatározva; egy személy több részvénynyel is birhat. 3) Az egyesület közvetlen czélja évenkint festvényeket és szobrászati munkákat kiállitani, mindazáltal ez utólsóra csak annyiban terjed ki az egyesület munkássága, mennyiben jövedelmeivel összefér. 4) Az egyesület végczélja: a' nemzeti mivelésre hatni, a' müvészet pedig hazánkban még zsenge kezdetében levén, az idegen művészek is hivatalosak munkáiknak kiállitására. 5) A' műkiállitás, 1840től fogva, minden évben, tavaszszal, közvetlenül a' bécsi kiállitás után, alkalmas helyen történik meg. 6) Az évenkinti jövedelem — lerován az igazgatási költségeket, — kiállitott jelesebb festvények megvételére fordittatik, mellyeknek negyede az egyesületnek marad, alapitandó képtár' számára; a' többi pedig a' részvényesek közt sorshuzás által osztatik ki. Ha 400 részvénynél több kél el, a' megszerzett képek egyike kőre vagy részre metszetik, 's az egyesület minden részvényesnek egy példánynyal kedveskedik. 7) Ha az egyesület reszvényei felülhaladják az 1000 számot, a' részvénylefizetés által évenkint alakulandó tőkének ötöde a' közélet mindennemü szükségeinek megfelelő művek-vételére, vagy megrendelésére, nem különben illyes vállalatok felsegitésére, úgy régiebb nyilványos müemlékek helyreállitására 's fentartására fordittatik. E' czélra, mellyre szükség esetében a' megkivántató summa begyüléseig az évenkinti ötöd félretétetik, bár kitől, évenkint vagy egyszerre lefizetett summák is elfogadtatnak, 's a' 10 részvénynyel biró egyesületi tagnak, vagy a' külön summával e' czélhoz járulónak joga van, ez ötödnek külön mire forditása iránt az egyesületnek javaslatot tenni. 8) Az egyesület ügyeit igazgatóság titoknokkal 's pénztárnokkal vezérlendi; ez utólsó azonban mihelyest a' pénztár a' legszükségesebb mindennapi kiadásokhoz megkivántató summánál többet foglal magában, az illető mennyiséget, a' pestmegyei takarékpénztár felállitásaig, a' bécsi takarékpénztárba téteti. Minden év' végén pontos számadás terjesztetik a' közönség elibe. 9) A' részvényesek kéretnek évenkinti járulékaikat legfelebb dec. végeig lefizetni, saját érdekök is kivánván, hogy az egyesület a' kitüzött czél 's a' tagok' hasznának elérésére képessé tétessék. Az évenkinti járulékát aprilis végeig le nem fizető, az illető évben nem vehet részt a' sorshúzásban, valamint az egyesület minden egyéb kedvezésiben sem. A' tagok kilépése vagy meghalálozása által meddőkké vált részvényszámok az évenkinti számadásban jeleltetnek ki és uj vállalkozóknak adatnak. 10) Az egyesület a' kiállitásra, hazai vagy külföldi művészek által beküldött művek szállitási 's rokonnemü költségeit magára vállalja; szobrászati müvekre nézve azonban csak azon esetre, ha a' beküldés, előleges jelentés után, az ügyviselők által elfogadtatott. Posta utján csak bérmentes küldemények fogadtatnak el. 11) Az egyesület minden a' felszólitás' kipakkolása vagy kiállitása közben netalán történendő kárvallás kipótlásáról, úgy a' meg nem vásárlott művek gondos visszatéritéséről is kezeskedik; az eset vagy a' beküldő hibája által származott károkrul nem. 12) Az egyesület, az évenkint pesti novemberi vásárra hirdetendő nagygyülés idején kivül, mellyben mindenik részvényes szavazattal bir, húsz tagból álló és szavazattöbbséggel kijelelendő nagyobb választmány által képviseltetik. 13) A' legtöbb szavazatot nyerő húsz tag a' nagyobb választmány rendes, — a' szavazatmennyiségben mindjárt utanok következő húsz pedig helyettes tagjaivá lesznek, hogy az önkénytes kilépés vagy halálozás által a' választmányból kiváló rendes tagok helyébe léptethessenek. 14) A' nagyobb választmány minden évben megujittattik. 15) Ezáltal választatik a' műkiállitást szerkesztő kisebb választmány, melly hét tagból áll ollykép, hogy magából a' nagyobb választmányból egy az elnökség-viselésre, 's hat műismerő a' részvényesek' számából választassék, a' kiállitásban részvevő művészek közül is választathatnak ide, csak hogy ez esetre müveiknek megvásároltathatásáról eleve le kell mondaniok. 16) Az évenkint kiadatandó kő- vagy rézmetszet tárgyát a' kisebb választmány jeleli ki, valamint ennek kötelességében

ál[illegible] alkalmas teremről is gondoskodni. 17) A' mükiallitás megszemlélésére egy személytől 10 pgő kr. a' belépti díj, a' részvényeseknek, magok személyére, szabad bejárásuk van. Egyuttal azon urak, kiknél még aláirási ivek vannak, ezeknek Grimm Vincze mükereskedőhözi beküldésére (Dorottyautcza, Wurmudvar irányában) kéretnek. Pest sept. 17dikén 1839. *Szalay László.*

A' franczia sajtó.

Mielőtt még egy év a' népeket 's kormányokat megrázkodtatná, sok parisi lap, melly olly tündökölve 's nagy reményeket táplálva lépe fel, a' semmiség örvényibe sodortatik. Minden esetek legszomorubbika. Azon szellem tizedrészével, melly a' journalisticára elosztatik, 's mintegy tékozolva a' hirlapczikkek aprópénzével,—századokra szóló munkákat lehete vala irni. De épen ez a' napi emberek felett függő balsors. Szavaink illő pillanatban fenen hangoznak, 's a' másik pillanatban már elhangoztak; gondolatikkal az élő történetet ragadják meg, de a' jövendő nem ismeri azokat önálló művekként. — A' legitimista pártként a' legitimistai sajtó is feloszland. Valamint az üdvezlitő megjelenése feletti hite a' zsidóknak tisztaságra alábbhagy, minél tovább hagy magára váratni, szintúgy naponként enyészik a' pillanatot élvező 's lágybenyomásu francziának reménye a' régi ügyek visszahelyeztetése felett. Hit és remény mindinkább elhagyni készül a' legitimista pártot, 's ha mindjárt az uralkodó ház iránti szeretet meg is maradna, ezen érzelem egyedül valamelly párt életét fen nem tartja. A' legitimisták iránya világos: ők vissza akarnak térni természeti politicájokra, a' conservativ rendszerre; igy akarják a' mult baleseteit feledni, hogy a' jelenben önálló elemeket képezzenek. A' lelkesbek máris észreveszik ezt; a' többi majd ntánok jő. Vajha nem volna késő befolyásukat 's jövendőjöket kiviní.

A' France utosó vonaglásiban van. Hogy megboldogul, kétséget sem szenved, hacsak sz. Lajosnak némi hitele van a' menyben. Bár mennyire hajtsa is meg ezen eset büszkeségét, az „Europe monarchique" követi társa bukását. Hasztalan személyességei, rágalmai, cabinetekbe konkolyt vető pletykái által kitünteté az egész monarchiai Europának, mi mélyen esék. Ezen hirlap kevés idő mulva beálló megszünése a' nyilványos erkölcsiség diadalának tekinthető. Ezen hirlapok sorában nem a' legszivesb n emlitjük a' „Journal général de France"-t, melly szintazon szint hordja magán: de a' mellett mély b látású és tudományos férfiak állal szerkesztve, polemiaja mindig méltóság teljes és metsző logikája vala A' Journal général doctrinäri lap, 's a' jeles Guizot közvetlen befolyása alatt van. Ha megszünni találna, nem előfizetőinek szükéből történnék, hanem mivel általában a' doctrin jelenleg választpontján áll, melly pártja jövendője felett határoz. Vagy a' conservativ párt magvát képezendi 's a' legitimista a' középuton járó férfiakat maga közé sorozva véleményeit 's nézeteit a' benső politica felett annyira kiterjeszti, hogy ezen külön önállóságu része is elég helyet találnak benne, 's igy egy elhatározó szilárd testet képez, melly a' nemzet külpoliticáját vezérli,—vagy a' balközéphez áll 's az oppositionak mintegy alsó részét teszi, habár elveiben gyöngébbet, de nyiltabbat személyességre nézve, mint szövetséges. Ha ez utóbbi utat választja, úgy politicai jelentősége olly mélyen esik, hogy alig bir később is csak egyet elvei közül kivinni. De ha az először emlitetthez áll, akkor a' régi 's tüzpróbáju lapot veszi organumául, mellynek jelen politicai állását készülünk leirni.

A' gyönge haldokló sajtóról egyszerre erős, életteljes befolyással biró journalisticára térünk át. Elején áll a' J. d Débats, az ellenségeket szerző, irigylett, gyakran csufolt lap, melly öntudatu mosolygásával a' többit elfárasztja, 's bizonyos nem tudom mivel, gyakran megfoghatlan fordulatokkal, melly a' legfinomabb tapintatra mutat, hatalmas állását fentartja. Előbb ugyan az mondatott, hogy a' Débats ministeri lap, de ez soha meg nem történt, mert valahányszor a' Débats a' ministeriummal összhangzásban volt, mindannyszor inkább a' ministerium vala debatti. A' J. d. Débats olly hatalmas befolyást gyakorol a' polgárságra, hogy Bertin urtól valóban igen nagy botlás lenne azt valamelly ministeriumhoz kapcsolni. Már csak anyagi oldaláról tekintve a' dolgot a' ministerium olly lapot, melly 80 frankjával 10,000 előfizetőt számít, más politicára nem győzne téríteni. A' Débats birtoka azonban nem egyedül anyagi hasznot hajt, hanem hatalmas befolyást 's politicai jelentőséget, melly minden közbefolyástól nem tarthat. A' J. d. Débats a' jelen kabinethez elveiben nem szít, de azzal nincs is ellenséges állásban. Alig hisszük, hogy a' monarchiai irány előmozdítására szolgálna ezen hirlapnak a' ministesiummali veszekedése. A' J. d. Débats a' molé-montalivet ministeriumnak sem barátja, miután kinyilatkoztatá, hogy annak fenállása jelenleg teljes lehetlen. Thiersnek határózólag ellensége, Guizotnak szinte, habár nagyobb kiméllettel. Az a' kérdés, vajjon mi jelenleg a' Débats' főiránya? A' pártok 's alpártok az utósó ministeri fordulat alkalmával történt oszlása, szakadása, eltérése, szükségessé tevék, hogy a' főnökök egyesitő pontokat találjanak fel, miáltal a' politicai szakadásnak társaságivá leendőséget akadályoztassák. A' J. d.

Débats — valamint a' londoni Times mindig keresztül tekinti 's áthatja azon közönséget, mellynek ír, 's a' jövendőnek hidat épit: jelenleg azon dolgozik, hogy egy tisztán conservativ párt orgánjává váljék. Épen ezért feltétlenül egy ministeriumot sem pártol, mig elégségesen az uj pártot nem rendezi el 's annyira meg nem erősíti, hogy a' még kiszemelendő főnökökkel maga juthasson a' kormányra, ezért hija 's buzditja mindig az okos és szenvedélynélküli legitimista pártot magához; édesgeti 's kiméli a' doctrin főnökeit, kiknek elveit koránsem pártolja; ezért azon sok középosztálynakhoz szóló czik, mellynek értelme 's iránya leginkább a' sorok közt olvasható. Ha illy párt képezése a' Débatsnak sikerül, úgy ez uj jele lesz azon világi befolyásnak, mellyet a' franczia journalistica rá gyakorol. Nem csekély jelentőségű azon lettdolog, miszerint a' J. d. Débatsnak az utóbbi félévben előfizetőinek száma 1500zal szaporodék.

Közeledjünk jelenleg a' balközéphez, 's egyik legnevezetesb, legfontosb orgánját teljes felbomlásban találjuk. A' Temps alapitója, 's eddigi fő szerkesztője Coste visszahuzta magát 's ezzel nagy rántást tőn ügyében. Ezelőtt nehány évvel, még Coste vezérlete alatt ezen hírlap nagy fontosságú vala. A' Molé-ministerium alatti több oldalú változása 's csüggedése legelső dőlést adá ezen lapnak, mellynek visszás körülményei segiték elő épen a' Constitutionnell emelkedését, melly annyival inkább történhetett meg, miután ezen lap Thiers organuma lőn. Ezen parlamenti szónok 's pártfőnök túlnyomó jelentősége 's nagy befolyása fényt ada ezen hirlapnak, mellyre épen nagy szüksége vala. Olly elterjedt lapnál mint a' Constitutionell többnyire a' részvényesek határozzák meg irányát többé kevésbé. Ezért épen nem csodálható, ha ennek főszerkesztője angol 's miután legtöbb angol előfizetője van, hihetőleg az angol szövetségnek fogja pártját. A' Messager mint esti lap szintazon sorban áll. Tán minden nagyobb parisi lapok közt legkevesebb előfizetővel bir.—A' Commerce Mauguin tulajdona, 's annak nézeteit adja elő, miszerint Mauguin nagy ember. Hogy épen nagy ember volna Mauguin úr, nem mondhatni; de hogy hatalmas beszélő, diadalt nyerő vitatkozó 's e' mellett rendkivül gazdag, ez már bizonyos. 'S ezért a' Commerce koránsem ellenkezési, hanem Mauguinnak tulajdon költségén 's véleményein alapuló lap. Szép számu előfizetőkkel bir, különösen a' kereskedési 's ipari czikkeinek szorgos szerkezése végett, mimiatt a' tengerparti városokban nagyon olvastatik. Természetes következményül szolgálhat, hogy a' Commerce a' gyarmatok 's érdekeinek élénk védője, 's ő volt leginkább a' gyarmatczukor-vám leszállitásán. Ezelőtt nehány évvel kéntelen volt főszerkesztője Lesseps úr kinyilatkoztatni, hogy többnyire a' vezérlő czikkeket ő maga irja. Valóban kétség volt e' felett.—Németországot illető czikkeket Spaczier úr irja.—A' Commerce véleményt, de koránsem pártot képvisel.

A' tiszta baloldal orgánját a' Courrier Francaisban lelhet fel. A' nélkül hogy a' lap elveiben megegyeznénk, meg kell ismerni hogy rendkivüli ügyességgel, dologértőséggel 's a' mi különösen legtöbb, nyilt őszinteséggel 's tiszta lelküséggel szerkesztetik. Gérant, Laplouze 's főszerkesztője Faucher habár feltétlenül az ellenzés elveit képviselik, mind e' mellett is a' mostan uralkodó házat is ohajtják. Faucher komoly nemzet-gazdasági czikkei méltóságos állást vittak ki a' lapnak. A' Courrier Français gazdag aratást nyer. Ujabb időkben hihetőleg pártja hevességét némileg lejebb szállitá, mert ő igen jól ismeri a' közönség hangulatát.- A' National még Carrel utódícsősége után él. Mostani főszerkesztője, Thomas, igen ért hozzá, hogyan kell valamelly hirlapi czikket megrövidítni. Egyébként ezen lap szellemileg iztelen lőn. Elfolyt a' szesz, megmaradt a' gőze. A' Gazette de France még mindig az, a' mi ezelőtt három évvel volt: csalfa, aljas, rágalmazó. Kár hogy annyi erővel bir kárt okozni. Legtöbbet szenved azonban általa azon párt, mellyet szerinte ő képvisel.—Utóbbi időkben sokat beszéltek egy ujonnan alapitandó reggeli ministeri lapról; úgy látszik azonban, hogy ez puszta hír volt.

Németből *G.*

Rundschit Singh.

Rundschit serege nagy. Amritisirben kétszázhusz századalyt mutata elő, mellynek mindegyike 900 embert számit. Minden rajtok a' francziák után készitetvék, csak két századalynak van egy angol 's egy hanoverai főnöke; úgy látszik azonban, hogy épen ezek nagyobb 's jobb trendben artatnak, mint a' többi. A' pattantyúság nem a' legjobb lábon áll; álgyúi rosz öntésüek. Mintegy 4000ből álló lovassága sincs a' legjobb rendezés alatt; azon csapat azonban, melly sikhekből áll, kétségtelenül nagylelkü és bátor. Az egész lovas sereg mintegy 25—30,000 emberre terjed. Tömérdek kiterjedésü földek használat nélkül hevernek, csak azért, hogy ezen lovaknak legyen mit enniök. Az egész sereg, mint könnyen meggondolható nyomorultan fizettetik; a' gyalogság 's pattantyúság azonban, mint a' herczeg legkedvenczebbjei, rendesebben fizettetnek, mint a' lovasság.

Rundschit kedvenczei 's biztosai nem a' sikhek népéhez tartoznak. A' két herczegi testvér Dhian singh és Gulab singh kétségtelenül a' körülötte levők közt a' leghatalmasbak; mindkettőnek parancs-

noksága alatt mindennemű katonaságból van egy rész. A' britt ügyeket vivő minister Asis-ud dhin igen okos ember, melly egy brahmannek teljes nyájasságát bírja. Testvére gowindgiri helytartó. Mindkettő nagy kedvencze a' királynak, főleg az első egyszersmind nagy tekintetü. Ezen férfit igen gyakran látám 's tetteit vizsgálva őt mint politicust, bátran Talleyrand mellé állíthatom. Miután a' britti befolyás Pendschabba naponként fontosbá válik, e' szerint Asis-ud-dhin kétségtelenül befolyásának zenithjét még nem éré el.

Rundschit idősb fia, Cherrek-singh, mintegy negyven évű egyszerü férfi, arczkifejezés nélkül. Kik őt közelebbről ismerik, azt mondják szép ésszel bír; 's nehány felelete, mellyet a' főhelytartónak jelenlétemben ada, hasonlót sejtetnek. Fia Noh-Nual singh nagyreménységü 18—19 éves fiú. Hihetőleg a' kormány a' trónt ezen két fiúnak szánà; illy rendszabály elmellőzése mindenesetre kárhozatos lenne; miután az örösödés feletti háború az úgyis roszul összeillesztett tartományt egyszerre semmivé tenné.

Rundschit polgári kormányzása rosz 's csak némileg jobb az Audi vagy heiderabadé. Az egész jogkiszolgaltatás, élet 's halál feletti hatalmat a' gazdagabb egyén leendő individualitása határozza meg a' külső körülményeket. Radscha Gulab sing vas karral kormányoz megyéiben; Saven Mell, multani herczeg már sokkal emberségesben. Multan a' sikhek véres győzelme óta igen megüresedék. Sarven Mell elégületlen, hogy olly kevés nőszülés történik városában, közelebb parancsot ada ki, hogy mindazon atya, kinek férjhez menendő lánya van, füle 's orra elvesztése büntetése alatt azt azonnal férjhez is adja. Hogy azonban senki pénzhiánya miatt férj nélkül ne maradjon: ki szegénységét bebizonyítja, az a' közpénztárból nyeri menyasszonyi ajándékát. Kashhmir szokás szerint folyvást zsarnoki helytartók alatt nyög. Ezen szerencsétlen tartomány az első török berontás óta mindig hasonló szerencsétlen sorsban részesül.

A' sikhek vallási buzgósága, mióta többé nem üldöztetnek, igen kihült. Harczosainak nagyobb részéből Rundschit egy lovas ezredet állított fel. Mellettünk állottak fel: káromlák Rundschitet 's azt mondák, hogy nem sokára jőni fognak Kalkutta elfoglalására. Mindezen sikhek Afemi törzsökéből valók 's következőleg mindnyájan gaz kinézésü erkölcstelen fattyúk. Közönséges kérdés most egész Europában, vajjon Rundschit megérdemli e' hirét? A' mit tőle láték 's hallék, éleslátása, elhatározása 's lélekereje felett kételkednem nem hagy; mint statusember azonban több tekintetben vadul maradt. Minden tervet elutasit magától, melly közvetve vagy közvetlenül katonai erejét nem mozdítja elő. Jó kormány alatt országa kétszer olly gazdagon kamatoznék. A' népesség nagyobb részét alkotó mahumedanusokkal igen roszul bánnak; miután minden nyilvános isteni tisztelettől eltiltatnak, mindig ingerült állapotban vannak 's készek bárkinek is kezöket nyujtani, kik a' sikhek birodalmát megdönteni velök egyesülni akarnak.

(Madras Spectator). *F.*

A' megcsalatott.

„Nem átkozom ledér személyedet—
Légy boldog! azt kivánja szüm' fohásza,
Kéjid' ne háborítsa éltem' gyásza—
Bár megvetéd ez árva, hü kezet.

Letépted arczomról a' kellemet
Rabolva, mit szemed mohón vadásza,
'S a' bünös én levék—én, mert hibáza
Szivem, midőn megvallá hogy szeret."

Sohajt kesergve a' csáb dúlta lány—
Szirt és fa könyeznek panasz-szavára,
Csak az nem, egykor kit keblére zára.

Megborzad ott az esti bús magány—
Ő tört ragad... némúl ajkán az élet,
Igy nyert ő 's földi szenvedelme véget.

Lakner Sándor.

EPIGRAM.

Vigasztalás.

Mért kesergsz deli hölgy elhúnyt férjednek utána?
Ifjú özvegynek férjre találni könyü.

Játékszini napló.

Laborfalvy Róza k. a. Kolosváratt vendégszerepeinek sorát sept. 12dikén Tudor Máriával kezdé meg, 's az ottani közönségtől lelkesedéssel fogadtaték. Folytatá továbbá működését Szapáry, Teréz, 'stb. jeles darabokban 's mindenütt a' legnagyobb tetszést aratott. A' jeles vendég valamint a' legnagyobb kitüntetésekben részesül úgy színésznőink közt bizonnyal ő vivandja ki magának csüggedetlen szorgalma által a' legmegérdemlettebb müvészi koszorút.

Oct. 1jén SÁTORFY jutalomjátékaul bérletszünéssel harmadszor

BORGIA LUCRETIA

opera 3 felv. adatik.

A' jeles énekes ezuttal szinházunktól bucsut vevén, bizton reméli a' t. cz. közönség pártolását.

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIAI KÖNYVTÁRA

Pe t. 1839. HASZNOS 26dik szám.
Szombat Sept. 28án MULATSÁGOK. Második félév.

Szózat Görögországból a' keleti kérdés felett.

(Allg. Zeitung' levele Athenéből.)

Ezelőtt öt hat héttel általányosan táplált 's a' társaságokban valamint nyilványos lapokban kifejezett fényes jövendő iránti reménység hirtelen 's egyszerre elfonnyadt, 's mi ismét volt körülményeink örökös egyformaságába látszatunk visszasülyedni. Akkor még, midőn Mahmud zultan halála, a' nesbii szerencsétlen ütközet 's kapudan basa elpártolásának híre az egész fővárost megreszketteték 's alapjaiban megrendíték, akkor csak egy intés elégséges volt volna a' gyenge épületet romokba dönteni. A' görög ministerium azonban véleményei 's érdekeiben sokkal inkább különváló, 's e' szerint egyes tagjai által sokkal inkább ki van téve az idegen diplomaták befolyásának, hogy sem valami nagyszerű nemzeti határozathoz nyulhatott 's illy értelemben azon helyeken adhatott volna tanácsot, hol szükség vala rá. A' Courier és Hellas (orosz befolyás alatt,) mint Garakis minister lapjai, annyira elfelejtkezének önmagukról, hogy álarczukat is leveték 's nyiltan a' török birodalom feloszthatlanságával 's egysége szentségével töltik be lapjaikat, mellőzve teljesen a' nemzeti érdeket. Természetesen! mert mialatt Oroszország száraz 's tengeri erejét a' déli határokon készen tartá, 's a' görög kereskedési hajókat az átmenetre meg is terhelé; mialatt csak kedvező pillanatra vár Törökországba berontani 's a' bécsi congressusra való meghivatását nyilván megtagadja, — illy esetben mi lehetne neki alkalmatmatlanabb, mint ha a' természetes 's jogszerű örökös is jelentené magát 's az elhaló birodalomhozi élő jogait előadná? Az idegen urak ugyan természetesen meg akarnak a' felől győzni, hogy nemcsak merész, hanem oktalansággal határos Görögországnak illy gondolkodásnak helyt adni; de mi ezt jobban értjük, 's a' milly tökéletes öntudatában vagyunk gyöngeségünknek minden idegen hatalmasság ellenében, épen olly biztosak erőnkben Törökország irányában. Minden görögön élénken áthatott azon gondolat 's érzemény, hogy tovább menni nemcsak hogy lehet, hanem kell. Egyik barátom nehány nap előtt egy parasztal találkozék, ki a' zultan halálát még nem tudá Barátom megmondá neki: „Ha mindnyájan, kik hozzá hasonlitnak, meghalnak, mégis el kell őket kergetnünk" — vala a' paraszt válasza. „De te öreg vagy — úgy mond barátom — 's harczba nem mehetsz." „A' forrad alomban — vala válasza — eleget küzdtem; most men jen a' fiam." —„De neked csak egy fiad van 's ha ez is elesnék a' harczmezőn." — „Mit árt; vér nélkül Konstantinápolyt be nem vehetjük!" — Ime itt van egy egész nemzet érzeménye 's gondolata központosulva a' Balkantól a' kretai Idaig. Tagadhatlan, van ugyan egy kis rész, melly magát a' megfontolónak nevezi, 's melly minden forradalmat csak azért talál veszélyesnek, mivel azáltal hiedelem szerint a' hátramaradás csak erősben fészkeli meg magát, 's kik még mindig koránt kiáltanak, még csak az ítéletnapja felettők el nem kongja halálos harangját. Ezen embereknek is némelly részben igazok van; mert természetesen, ha az ember a' dolgoknak alakot nem ad, úgy nem tudhatni, milly alakot nyer mások által, de akkor egyszersmind el kell rá készülve lenni, azt bármi alakban elfogadni. Ki késő jő, az üresen megy ki. Most az uralkodók, tanácskozandók, Bécsben együtt ülnek, 's mi nekünk még csak képviselőnek sincs ott, — mintha mi, kik egyedül vagyunk a' keleten 's e' felett egyedül képzünk olly statust, melly egészséges életelvvel bir: mintha mi a' keleti kérdés eldöntésére nézve szintolly kevés érdekkel viseltetnénk, mint a' brasiliai császár. Vigyázattal mondom ki ezen szót: mi vagyunk keleten egyedül egészséges elvvel biró status. Mert hogy Törökország kiaszott, ellankadt ország, senki sem fogja tagadni; olly test, mellyet mindennemü életö nedvvel látszólag fen lehet tartani, de az ifjui erőt visszaadni neki nem lehet. 'S Egyiptom? nem akarunk neki ugyan rosz jövendőt jósolni; de egy kissé viharos lesz. Még sok fordulatokon kell átmennie, mig állandó alapra tesz szert. Mert ha Egyiptom Syriával, Arábiával 's minden hozzátartozóval Törökországtól magát elszakítá, 's önállóságra lépe, kérdés, vajjon azon sok millio arab tűri-e Mehemed Ali 's még nehány török uralkodását? Már most is, némelly utazók állitása szerint, kik egyébként Mehemed Ali jövendőjét szebb szinbe akarják állítani, Mehmed Ali sokszor fakadt panaszokra, miszerint harminez éve már, hogy felettök uralkodik 's annyit tőn érttök, még is idegenként tekintetik általok. 'S majd ha most Egyiptom egészen külön váland Törökországtól, 's a' traditionalis nimbus a' nép szemei előtt eloszlik, nem fog-e egy új Abd-el-Kader a' pusztákon felkelni, ki jól rendezett sergével Mehmed Alit családostúl az Eufraten túlhajtja. Ezek épen nem agyrémek, hanem szükségkép beállandó események, miket a' történetirás szabályai szerint előre megjósolhatunk; csak a' mikép 's mikor nem mondható még előre. Épen olly elkerülhetlen, hogy a' görög nyelvű népek is egyesülni nem fognak. De épen azért az ohajtás nem olly merész, hogysem ezekre Bécsben ügyelet ne volna. Még egyéb következményeket is lehetne ezekből

kivonni, de részint önmagukból érthetők, részint bekövetkezendnek nemsokára. Csak még azon ohajtást nem fojthatjuk el, miszerint vajha a' statustudomány mélyebben tekintene némelly ügyek jövendőjébe, hogy egészen készületlenül ne lepjék meg őket az események. Jó idejében mindenről gondoskodni. Ha Europa a' Bosporuson innen Törökországot be nem ereszti, most nem volna zavarban a' miatt, hogyan tolja ki azt onnét. *G.*

Utóemlékezés.

Hosszas utamból visszatértem. Mi jól esék e' hazából kitekintenem 's látnom más hazákat, más embereket. Ki örökké hon marad, az sem hazáját, sem embertársait megbecsülni nem tudja. Mindenütt vannak hibák 's erények; többnyire, ki nem tekint ki fészkéből, vagy csupán erényeit vagy hibájit látja nem etének, 's mindkettő hamis utra térít. Tiz évig valék a külföldön 's a' honvágy magasra dagasztá keblem. Visszatérék. Mindenütt emelkedést, változást találék, mellyek édes örömökkel tölték keblem. Ó mi édes, tán egyik legédesb érzelem, midőn az ember az önerejéből emelkedett nemzet tiz évi haladását áttekinti: mindenütt újat talál, mindenütt hajdan táplált reményeit valósultan leli fel, 's azon pillanatban nincs ohajtása, nincs kivánata, az öröm annyira elfoglalja egész kebelét. Ezen lélekállapotban valék én.

Némileg helyre jöve, felébredt bennem a' vágy ismerni hajdani embereim. Ifju koromban már képzeteket csináltam magamnak tanuló társaim' jövendőjiről. Soknak igen szépet alkoték; gyönyörü irányokon vezetém őket át az életen. Tiz év folyt le; most a' már gyümölcsöket szedő férfi bizonynyal kimutatandja pályáját. Egész ügyekezetem arra fordítám, hogy azon embereket most fellelhessem 's megismerhessem, kiknek jövendője előttem már akkor teljes fényben álla Mindenütt idegenekre találék, 's őket a' nagy reményüeket sehol sem lelém. Hol vannak azon lelkes ifjak, kiknek gyümölcsöző tetteiket most szemlélnem kellene; hol azon nő, kinek lelkességétől jeles gyermekeket remélék. Jelenleg előttem olly nevek állottak, mellyekre akkor figyelmem sem fordítám, kik fogadásokat, szent esküket nem tevének 's mégis itt állanak előttem. Mennyire szégyellém, sajnálám, hogy könyvbe nem irám neveiket, ott egyszersmind őket lefestendő. Hisz lehetetlen, hogy e' tengerben is ők cseppvizként eloszolhattak volna; lehetlen hogy élet nélkül akarják e' kopár pályát megfutni. Ők bizonynyal akartak; de nem lehete. Igen, ennek állni kell; én a' leglelkesb ifjakban nem csalódhatám.

Most is emlékezem egy barátomra, kinek lángesze égő fáklyát gyújta keblemben, kit szerettem valódilag, hogy hevét most is érezzem, 's ki szivem mélyébe véste magát, hogy onnét szenvedélyek által soha ki ne irtassék. Kinek keblén annyi édes óráim valának, a' legtisztábbak, mert szent feltételeimnek ott csirázának magvai; ezen ifju férfi vala; megkóstolá a' férfiuság teljes poharát. De ezen ifju, kitől annyi nagyot remélék, kit olly magas polczon állónak képzelék, honnét nemzetemre áldást juttathatna 's irányozni tudná vala úgy a' tetteket, hogy azok áldást hozó malasztokká váljanak: ezen ifjut sem találám fel sehol. Benne nem csalódhatám. — Hasztalan keresém, vizsgálám minden polczon, sehol sem lelém; hasztalan tudakozódám felső körü ismerőseimnél, senki sem tuda róla. Egykor egy divatháznál a' megvett de nem olvasott könyvtárt szemlélém. Az ujabb magyar literaturával csak most kezdék némileg ismerkedni. Harmadik könyv, melly kezembe akadt, régen keresett barátom nevét hordá magán. Elragadtatva olvasám. Könyv sohasem tettszett annyira, mint ez. Vele gondolkodám, vele épülék, mintha szivemből leste volna ki minden érzeményeim. Most már könnyebben juthaték nyomába. Megtudám szállását: rohanék hozzá. Ajtajánál eszmélék fel. Ekkor juta eszembe minden körülménye. Ő iró—gondolám· 's bizonynyal szegény; szegénységében a' világ mellőzése őt bizonynyal megridegité, 's boldogtalanságában forrón irantam nem érezhet, ő bizonynyal embergyülölő. Visszafordulék; de távozni nem tudék. Benyitám végre az ajtót, 's hol nyomort gondolék, a' mennyet találám fel. Egy görög arczu nő fogada karján egy kisdeddel. A' szoba olly csínos vala, millyent sohasem láték; minden rózsaszinbe öltözék előttem. A' mellék teremből lépe elő B. barátom. Egészen azon régi, igénytelen, minden túlfeszengés nélküli, lelket ábrázoló, sokat jelentő arcz, mellyet benne annyira szereték. Borut 's fájdalmas arczot hivék nála feltalálni, redős homlokot: 's mindezek helyett a' legvidámabb, elégedettebb arcz mosolyga elém. Megnevezém magam. Nem elragadtatva; de nyájasan fogadott. Panaszt várék; 's egy szót körülményeiről nem bocsáta ki ajkán. Felőlem kérdezősködék. Később mindinkább nyiltabbak levénk. Beszélt hajdani barátinkról, én elememben valék. Soha tán illy jól nem érzém magam. Átkezdém lassanként életphilosophiáját látni. Honunkban—úgy mond ő—szabadabb tért hatásomnak nem találhaték, mint az iróit. Szükséget nem szenvedek; sőt mondhatom jól élhetek. Magas polcz után nem vágyom; dicsvágyam ki van elégítve, hogy szerettetem. Én az életet gyönyörben akarom tölteni; ezért nemesítém gyönyöreim, 's ha én azokat kielégíthetem, boldogabb vagyok bárkinél is. Jelen állásunkban azt hiszem nincs szebb élet, mint az iróé. Ő tekinti át a' világ helyzetét, összevet, gondolkodik,

's e' világot úgy tekinti, mint van. Világosan ha akar gondolkodni, előítéletes ne legyen, képzelődésének sokat ne higyjen, — 's ki ezt ki akarja kerülni, olvassa szorgalmasan a' historiát. Mindent benne fellel. Gondolkodjék az életről 's az emberről. E' két tárgy kifogyhatlan. Teremtsen magának charaktereket; a' művész legboldogabbnak érzi magát, ha szerencsésen utánzá a' természetet. A' művészet utánzás. Én ha Shakspearem olvasom, az egész világ nyitva áll előttem, 's mégis magam mellett a' világot feledem. —

Igy beszélt 's örömmel hallgatám. Sajnálkozva menék hozzá, 's örömmel telt kebellel távozám tőle. Minden előítéleteim az irói világ iránt megszüntek.

Sz. B.

Aestheticai töredékek.

Shakspearet († 1616) valódilag csak Garrick († 1779ben) ismerteté meg a' világgal, ki nagyszerű charactereinek személyesitője levén, kitünteté azt egész nagyságában. Ő egészen Shakspeare müveinek szentelé magát, 's ezentúl kezde csak studium divatba jöni. — A' színészt müvelheti tehát darab, de szikra 's anyag kell benne, melly meggyúljon, — ész melly megismerjen, — lelkesedettség melly elragadjon, — 's csak illyenek előtt lehetnek szabályok kedvesek, mert ott csaknem mindazt felvilágositva találják, mi öntudattal keblökben élledt. — Tagadhatlan, hogy jó drama nagy befolyással van a' szinész' müvelésére, ha az alap megvan, — 's ez csak irányúl szolgál neki.

A' szinésznek a' költővel kell gondolkodni, a' néző sohase vegye észre, hogy iparkodott ollyant előállitni, hanem valóságosan volt; mert semmisem olly ártalmas, mint midőn a' néző illusiojából kiragadtatik. Ezen átvétel, lélekbe hatás, szóval jól személyesités, saját individualitásából való kifejtekezés teszi a' nézőt figyelmessé, leköti mindvégig a' szinész játékára, mig különben szerte csapong és soha sem bir hatással. Illy esetben képzelhető a' jó mimica, mert azt lelkök idézi elő, 's szükséges következménye a' character-ihlettségnek. Innét van, hogy midőn nem beszél, érzései szólnak arczán. —

De ha a' müvelődés magában nem elég, elégtelen szinte a' tehetség müvelődés nélkül, mert tehetség olly rosz irányt adhat magának, melly örökre elmeriti, mig különben, felvilágositva, a' legszebb diadalokban részesül. A' genie tagadhatlan önmagát teremti, de ő, mit tudnia és sohasem feledni kell, nem találja fel, 's ollyak ébrednek fel vágyódó keblében, melly ellenmondásokra talál, 's szivét zavarnak adja. Ezért a' kora nevelés adhat csak szilárd charactert. — Ki korán örökös szeny közt volt, az soha tisztasághoz nem szokhatik.

Általányos 's színi szavalás közti különbség a' többek közt az is, hogy az elsőnél emelkedésben folytonos 's nem viszonyos a' hanghordozás; ott érzés szól, itt valakit bemutatunk; itt ellenben egészen viszonyos. A' görög tragaediákat szinte igy lehet szavalni, nem úgy a' romanticaiakat, hol inkább mimica, állás és erő dolgo ik; ott a' kéznek 's tagoknak csak a' legfőbb momentumoknál kell emelkednie; itt ellenben, hanem is tulzólag, de mindjárt az élet 's viszonyosság nagyobb levén, a' kézmozgást is jobban kell gyakorolni.

Az illusio mindenesetre gyengíti mind a' mű mind a' szinészről itéletet; de ez csupán a' műértőknél történik meg jó előadásoknál is.

Szavalónak mindenekelőtt jól tisztán 's érthetőleg kell beszélni, olvasni tudnia; ebben örökösen magát gyakorolnia 's át rajta nem ugrani; és pedig nem csak egyfélekép, hanem többször is mélyebben mélyebben. —

A' szinésznek tudni kell tökélyesen szerepét. — Mindezek 's hasonlók után képzelhető, hogy müvelheti magát csupán hanglejtésben szabadon, mert semmi nem korlátozza.

A' szinésznek valamint a' költőnek ne legyen szük világa, — ő neki a' világot ismernie kell, a' fájdalom, érzékek fokait, mert különben örökös egységet ábrázol fájdalmiban, kifejezésben 'sat.

A' szinésznek gondolkodónak kell lennie. Valamint a' műbirónak nem, úgy a' szinésznek sem kell el ragadtatnia a' daraboktól.

A' szinésznek nem magának, hanem szorgos próbák által a' többivel összevágólag kell játszania.

Mi is egyéb teremti a' szinészt mint utánzás; ez alapja jövendő művelődésénk, szükséges tehát magának mintákat elővenni, élőket 's ábrázolókat. A' szinész soha puszta utánzásba ne essék. A' szinésznek társaság emberének kell lennie; ott az életet ismernie 's az embereket is, miként fejezik ki magokat indulatjokban 's azt javára használni a' nélkül, hogy pusztán utánozná.

A' nézőnek szabad csupán felülegesen a' műről itélni, ne úgy a' szinésznek; ő neki tudni kell okait, 's kifürkészni miért történik ez vagy amaz. Sem nem szabad sőt veszedelmes önállólag egy characterről a' mű nélkül, vagy műről a' characterre itéletet hoznia.

Mi okozza azt, hogy gyakran szinészeink egyes jeleneteket elragadólag ábrázolnak, 's egészet nem; hogy jól játszanak, de nem összefüggőleg, nem sajátságosan, hanem töredékesen, sőt gyakran ellenmondólag?

A' színésznek nem csak a' characterl, jelenlevő részeit kell studiumául venni; ő neki életét, előbbi állapotját is szem ügyre kell venni.

A' színész költő, mimicus, hangász, építész, festészséget egy nagy egészben feltünteti.

Nagy Elek.

(Folytatása következik.)

A' legnagyobb hadi gőzhajó.

Nem rég bocsáttatott a' pembrokei révben (Dél-Vales) vizre a' *Cyclops*, melly az eddig épültek közt legnagyobb hadi gőzhajó. Hossza 225 láb, szélessége 38 láb, a' bel üreg' mélysége 21 láb, tartalma mintegy 1,300 tonna, azaz 200 tonnával több mint a' *Gorgon*-é, melly harmadéve bocsáttatott vizre szinte Pembrokeben. A' Cyclops mint hadi hajó fölkészítése minden tekintetben ollyan lesz, mint egy fregáté, teljes ágyú- 's főfödéllel 's tetővel. Főfedelén tizennyolcz hosszú 36, tetején négy 48 fontos és két 96 fontos forgóágyukat hordozand, mellyek 10 hüvelyk átmérőjü golyót vetnek ki 240 foknyi körön át. A' Cyclops és a' Gorgon, fregátokhoz hasonlólag, postakapitányok által vezérlendők. A' hajónép 210 legenyből, 20 mérnök- és fütőből 's egy osztály tengeri katonából — egy hadnagy alatt — álland. Teljesen fölkészítve, hat hónapi élelemmel és húsz napi tüzelőszerrel egyetemben, e' hajó 15 lábnyi mélységre merülend a' vizbe. A' 400 tonna tüzelőszer a' gépelyüregben tartatik, de ezenkivül van még egy hely a' szükségeseknek további tiz napig tartására. Az ágyúfödél alatt van a' Cyclopsnak egy olly hidasa, mellyen elfér 800 ember tisztjeivel együtt. Mindezeknél fogva a' Cyclops ugy tekinthethetik, mint a' brit flotta egyik roppantabb hajója. Építtetett pedig *Eyde* ügyes hajóépitőmester közvetlen felügyelése alatt testvére rajzai után és *Symonds* flotta-felügyelő elvei szerint, hat hónapi rövid idő atatt, valamint a' Gorgon is, melly nem csak gőzerő által ér utól gyorsaságban minden más gőzhajót, hanem vitorlaerővel is elhagyta egy versenyuton a' spanyol partmelléken a' híres *Pantaloon*-t, melly mindaddig az angol tengerészet leggyorsabb vitorláshajójának tartatott. Poplarban (London mellett) kapandá aztán a' Cyclops *Seeward* urak hires gyárából 320 lóerejü gépelyeit, mellyek a' Gorgonra alkalmazott legujabb elv szerint készültek, mellyet az admiralitás lordjai olly jelesnek találtak, hogy tüstint még öt kettős gépelynek ugyanazon elv szerinti építését parancsolák meg. —„Fél tuczet illyen gőzhajó—mond a' *Globe*—háromannyi szolgálatot tenne, mint ugyanannyi sorhajó. Ezelőtt tizenkét évvel *Cochrane* lord azt állitá, hogy egy pár jól készült és föllegyverezett gőzhajó elegendő leendene, ellenséges hajóhadakat a' közép tengeren sakban tartani. Ha a' látszat nem csal, e' próba rövid időn alkalmasint meg fog tétetni. A' Gorgon nem sokára elindul a' közép tengerre.“ — A' *Great-Western* tulajdonosai egy 2000 tonna tartalmu, 's 1000 ló erejő vas gőzhajót szándékoznak épitni.

Egyveleg.

Az amerikaiak élénksége. Azon hirtelenség legbizonyosb jeléül, miszerint az északi statusokban minden megtörténik, Marryat kapitány egyik Amerikáról irt müvében Buffalo város hirtelen felvirágzásáról emlékezik, melly Uj-york statusban, közel az Erietóhoz vad erdőben fekszik. 1814ben Buffalo leégett; akkor még csak falu volt; csak egyetlen ház maradt épen,—'s jelenleg ismét már 25,000 lakossal bir. A' város igen szépen épült; a' főutczák házai többnyire vagy téglából vagy granitból épitvék. A' nevezetesb utczák szélesbek 's pompásabb boltokkal birnak, mint bármelly új-yorkiak. A' városban mintegy öt hat pompás egyház van, csinos szinházzal 's három négy vendéglővel. Bámulni kell ha meggondoljuk, hogy mindez 1814 óta történt. De Amerikában mindenütt az emberi ipar ezen csodáira találunk. Az amerikai kétszer annyit él, mint más ember, mert kétszer annyit tesz. De életét is már elébb kezdi; 15 éves korában már férfi, a' vállalatok özönébe dönti magát, uszik 's magához hasonlóval ví. Minden csekélységben kitünteti az amerikai, mi becses előtte minden percz. Korán felkel, rohanva eszik, 's a' nap hátralevő részét ügyei körül sürgülődve tölti. Ha kereskedő, alig van egy garassa heverőben, hanem mindenütt kamatoz neki 's ezért gazdagsága, pénze termő föld, 's ha meghal, úgy vagyonának a' világ négy részéből kell összehajtatnia.

Mi egy gentleman? Nemcsak a' német, hanem a' magyar is az angol gentlemant nemesembernek fordítja. Általában a' gentleman szó magyarul igazán ki nem fejezhető, miután azon nemzet összes tulajdonit foglalja magában, melly annak birtokában van. Egy angol lap következő leirását adja a' gentlemannek, mellyből kivehetik olvasóink értelmét: „Ha valakit gentlemannek nevezünk, koránsem akarunk ezáltal a' magas és aljas, rang 's szolgálat, gazdagság 's szegénység közt különbséget tenni. Nem, a' különböztetés tisztán szellemi. Ki nyilt, hü és jámbor, emberbaráti leereszkedő viseltetéssel, ki szintolly becsületes tetteiben, mint mások feletti itéleteiben, kinek adott szava a' törvénynél szentebb fogadása teljesitéséül, ezt nevezzük gentlemannek, ha mindjárt szántóvető volna is.“

Pest. 1839. HASZNOS MULATSÁGOK. 27dik szám.
Szerda Octob. 2dikán Második félév.

Ösiség.

Kinek nemzettel 's nemzeti ügyekkel van dolga, mindig a' nemzethez, 's környületeihez szükség alkalmazkodnia. Midőn fenálló intézetek' 's törvények' változtatásával akarjuk a' nemzeti jólétet gyarapítni, nem általában az emberek' gondolkozása' módjától 's szokásitól kell tanácsot kérnünk, hanem a' nemzet' lefolyt életének történetére kell vissza tekintenünk 's jelen állapotát viszonyait szem előtt tartanunk; másként a' legroszabb 's korszerűtlenebb intézetet sem cserélhetjük-fel jobbal, a' legüdvesb eszmét, szándékot sem valósíthatjuk baj és zavar nélkül. Polgári intézetnek csupán általános philanthropiai nézetek szerinti javitásával lehet, hogy emberek' jólétét előmozdítjuk, de nemzetét nem; és ez világpolgári szellem, mellynek órája nekünk még nem üthetett. Anglia, a' legnagyobb nemzeti erő' hona, mellynek szilárd alapokon nyugvó nemzeti létezése miatt aggódnia nem szükség, bizton követheti a' világpolgári szellem' sugallatit, saját belügyei nem foglalják-el nem fárasztják-ki annyira, hogy ideje 's ereje ne maradjon, az egész embernem' javára áldozandó; Francziaország, a' nemzeti egység' e' legszebb példányának, bár önmagával is sokat kell bajlódnia, szilárd nemzeti önállása mégis elég időt 's hatalmat enged az egész emberiségért munkálni — szóval e' szerencsés nemzetek cosmopoliták lehetnek; de mi magyarok — nem; a' mi saját ügyeink minden időnket 's erőnket kizárólag magoknak igénylik. Egy megyei közgyülésen, épen cosmopolitai tárgy' fenforogtakor, honunk' nagy fiától arany szavakkal hallám az ember' és polgár' kötelességeit elősoroltatni, miszerint kiki legelőször is önmaga és családa, azután nemzete' jólétéről tartozik gondoskodni, 's miután ezt biztosítá, úgy végül az egész embernemre kiterjeszteni gondjait. Erősen meg vagyok győződve, hogy polgár csak e' lépcsőzet szerint teljesítheti valólag kötelességeit 's igazodhatik-el a' kötelességek' összeütközésében,

Száza's botorkázás után sokféle nemzeti rendetlenségink' tömkelegében elvégre mozdulhatlanságig fenakadtunk; a' fenakadás ébredésre rezzenté-föl az egész nemzetet, mint hajónépet a' porondra feneklett hajó' zekkenése; közszózat a' javitás, 's valóban annyi a' javitandó, hogy nehéz elhatározni, mellyikkel tetessék-meg a' kezdet. Egyik rosznak tartatik polgári intézkedésinkben az ösiség. Ellenmondhatlanul igaz, hogy az ősiség gátolja a' szabad adásvevést, rontja a' hitelt, nyomja az ipart, káros az erkölcsiségnek, 's czélt nem érnek vele az érdeklett személyek is, kikért az valaha behozatott. Józan ésszel nem tagadhatni az ősiség' eltörlesztésének czélszerüséget; de a' javitásoknak czélszerüségen kívül korszerüségét is figyelembe kell venni. Magas méltánylatra, hálára érdemesülne az honunkban, ki egyszer már szükségeinket sorba rendezné, 's alaposan megmutatná, min kell elébb, min később, min ma 's nem holnap, vagy holnap és nem ma segítenünk. Minden javitásnál fődolog a' korszerüség, mert azt eltévesztve, rontássá leend a' különben legüdvesebb javitás is. E' tekintetből vizsgáljuk az ösiség' eltörlesztésének korszerüségét.

Fő 's legelső szükségünk levén a' biztos nemzeti létezés, nemzeti egység, mindenek felett ennek megalapitásán igyekezzünk, 's addig ne bolygassuk azon intézetinket, mellyek nemzetiségünknek, habár gyönge, támaszaul szolgálnak. Én az ösiségben egyikét vélem azon védfalaknak föltalálni, mellyek nemzetiségünket az annyiszor fenyegetőzött enyészettől megóvták; mert a' nemzetet nálunk csak a' földbirtokos osztály, a' földaristokratia képezvén, 's az ösiség' törvénye szerint firól fira szállván az el nem idegeníthetett birtok a' családoknál, mellyek azt eredetileg nyerték, 's a' mellyekből az igaz nemzeti érzelem semmi viszályok 's csábító cselek által ki nem oltathatott egészen, idegen érzelmü 's gondolkozásu tagok nem fészkelhetének a' nemzetbe, vagy ha ez megtörténtént is, tulsúlyra föl nem vergődhettek, sőt érzelem 's gondolkozásban is a' nemzettesttel olvadtak-össze. Hajdan korból számosak a' példák, miszerint honunkban idegen származásu férfiak legtisztább 's hőbb kebellel buzogtak nemzetünk' ügyei mellett. — „A' lelki 's testi erő' aristokratiáját — ugy mond Pulszky — a' fekvő birtok' és születés' aristokratiája követte, mellynek uralkodását a' pénzaristokratia váltja-fel mindenütt. Ezen természetes következés az emberi nem' historiáját foglalja magában, 's más szavakkal csak ezt jelenti: a' hatalom uralkodik... A' pénz, mint minden vagyon 's minden javak' megszerzésére's termesztésére egyaránt használható; a' lelki 's testi erőnek ugy, mint a' fekvő birtoknak sőt a' nemességnek is helyettesse." (Themis III. füzet.) Most pénzidőben élünk, a' pénz nálunk is gyakorolja hatalmát, 's uralkodása is nem sokára mulhatlanul be fog következni. Törlesztessék-el már most az ösiség, nyittassék út mindenkinek nemesi birtok' szerezhetésére, rövid időn a' pénzgazdagok kezébe fognak átmenni nagy részint a' nemesi jószágok; pénzzel pedig nálunk kik birnak? A' kereskedők, kiknek egy része zsidó, másik része idegen nem-magyar; igy csak egy pár tized mulva is a' pénzaristokratia' hatalmával idegen nemzet fogna a' magyar földaristokratia felett ural-

kodni, 's uralkodása legelőször is a' magyar nemzetiség' elfojtásában tűnne-föl. Az ősiség' eltörlesztése most még II. Endre korát idézné elő; szabadon, akadály nélkül, sőt jog szerint fészkelnék meg nálunk magokat az akkori szaraczén és izmaelita zsákmánylók' szellemrokonai, a' zsidó keresztyének, a' hont talán pénzért nem annyira nyomasztva, mint pénzökkel zsarnokolva a' nemzet fölött. És honunk mostani helyzete 's viszonyiban nem birna csak annyi varázserővel is, mint hajdan II. Endre királyunk alatt, mikor a' hont nadályként szopó izmaeliták és zsidók a' nyereségvágytól ösztönöztetve külső viseletben legalább annyira megnemzetisedtek, hogy a' királynak esküvel kellett magát kötelezni, miként e' zsarlókkal valami jelt vagy czimert viseltetend, miáltal őket a' magyaroktól megkülönböztetni lehessen. Most illy palástra nem kellene szorulnia az idegen pénzhatalomnak, leplezetlen, eredeti alakjában léphetne föl, 's kénye kedve szerint űzhetné mindenfelé zsarnok-játékát. Az sem hihető azonban, hogy a' pénzaristokratia egyszerre véget vetne a' földaristokratiának; koránsem — eltöröltethetik a' törvény' betüje, melly ezt az ősiségben fentartá, de szelleme rosz daemonként fogná még sokáig kisérgetni a' földbirtokokat, 's a' pénzaristokratiával ugyanazon egy idegen kézben egyesülve, kettős erővel 's annál gyorsabban siettetendné nemzetiségünk' elenyésztét.

Az ősiség' eltörlesztése nem volna ujitás, sőt inkább avitás, visszaállitása a' földbirtokkali szabad rendelkezésnek, melly ezelőtt nyolcz századdal, St. István király' törvénye által megerősítve, egész Kálmán' koráig divatozott, 's e' király által a' Sz. Istvántól nyert jószágokra tovább is fenhagyatva, a' többi királyoktól nyertekre nézve korlátozva (I. k. 20 f.) II. Endreig, az arany bulla' keletkeztétől fogva ismét nagy Lajosig korlátlanul fenvolt; de Kálman és Lajos nagy királyinkról is, ha igazságosak akarunk lenni korukon túlemelkedő magas és átható szellemök iránt, föl nem tehetjük, hogy a' nemes birtokok feletti szabad rendelkezés' korlátozásában, más egyéb okaik mellett, a' magyar nemzetiség' fentartására is tekintettel ne lettek volna. Átlátták ők, hogy e' rendszabály a' földaristokratiát megalapítva, egyik védpaizsa leend az abban központosult magyar nemzetiségnek, 's tapasztalat szerint az is vala sokáig. Azonban az idők' viszonyok' változtával nemzetiségünk' e' támasza is gyöngülni kezd; mert a' nemzet' nagy részét idegen befolyás, csáb ragadja maga után. Eltörlesztésének kora már mindinkább közelget. Az ösiség, bizonyos ártalom és kár nélkül, fen nem állhat nemzetnél — nemzetnél mondom, melly szilárd létezésében biztos; de ott, hol a' nemzetet éppen csak azon osztály képezi, mellyért az ösiség behozatott, eltörlesztésének kora csak akkor érkezendett-el, miután a' nemzet' létezése más intézetekkel biztositatott; e' föltét nélkül korszerűtlen leend az eltörlesztés, 's emberek' jólétét gyarapithatja, de nemzetét nem, sőt elenyésztét fogja siettetni, — már pedig a' nemzet eránti kötelesség előtte áll a' cosmopolitai 's philanthropiai kötelességeknek. Vessük meg tehát szilárd alapját nemzeti létünknek, 's azután töröljük ki az ösiséget polgári intézkedésink' sorából; addig pedig tűrjük-el annak ártalmait a' nagyobb veszély' elháritásaért. Mi most nemzetiségünk' fordulatpontján állunk, nagy krisisnek megyünk elébe; óvakodva, minden viszonyinkat latra véve intézzük lépésinket, mert ha egy bal lépést teszünk, mélységbe zuhanunk alá, honnan többé nevünk sem fog fölhangzani. — Miket i t röviden mondék, sz lgá janak alkalmul másoknak e' tárgy' minden oldalróli meghányogatására. *Bódvai.*

Aestheticai töredékek.

(Vége.)

Az éneklés ha a'szavalással egy volna, úgy a' szavalónak szintazon szabadságokkal volna szabad élnie, mikkel énekeseink élnek, midőn roszul irt szavakat énekelnek 's rövidet hosszúvá változtatnak. Mi kelljen tehát, hogy a' szinész összhangzásba jöjön a' költővel? — Egyoldalu izlés, nem izlés, 's ez szüli a' részrehajlást.

Kétségkivül a' műphilosoph' legnagyobb művészsége abban áll, ha kétkedés nélkül el tudja határozni, mi illeti a' költőt vagy a' szinészt; vagy mit lehet ennek vagy amannak tulajdonitani. Ezt különösen a' szinész követelheti, kinek játéka mulandó, más a' költő, munkája előttünk áll mindig.

A' szinésznek mindenütt a' költővel kell gondolkodnia, 's ott is hol ez hibázott, jóvá tenni neki.

Nem tulajdonok vagy tehetségek alkotnak charactert, hanem ezen tulajdonok sorozatának fokozata.

Ha valami magas nemes érzelmekkel a' költő hatni akar, úgy szükség azokkal gazdálkodnia; mert mindazt, mit gyakran 's több helyt látunk, megszününk bámulni. Igy a' hazaszeretetet's áldozást több szájba adni kár, mert trivialissá válik, mert igy bámulatunk meg van osztva 's tovább nem mehetünk.

Azon költő, ki nem csupán tündökleni akar, az bizonynyal nem csupán pillanatnyi hatást keres müveiben.

Csodát csak a' physicai világban tűrünk; az erkölcsiben minden rendes folyásu legyen, mert a' szinház az erkölcs iskolája.

Sokszor a' költő elég erővel bír szépségekkel elámítni; de ő csak egyszer teheti azt, 's mihelyt kijózanodunk elragadtatásunkból, hidegen vesszük ugyanazt a' világban.

Lessing a' tragoedákat szenvedélyek által szenvedélyek' tisztitójának nevezi.

Nagy mestersége a' színésznek a' szavalásban az, ha például untató hideg tanítmányokat bájosan 's mégis méltóságosan tud előadni.

Mi is a' szavalás; nálunk többnyire hanglejtésben találják a' szavalást, 's innét azon bele szokás, hogy ritkán nézik azt, mit szavalnak, hanem tulajdon individualitásukat fejtik ki, 's a' közönség sokszor a' nélkül hogy tudná, miért 's mit, tapsol.

Az erkölcsi mondottak mind formában mind lényegben a' szóló személyhez legyenek alkalmazva.

Lessing az érzés' kifejezését igy akarná színészek által létrehozni, hogy a' helyzetek szerint hideg és heves legyen. Ha a' helyzet heves megkapó, úgy bizonyos nagyszerű méltóság uralkodjék' színészeink hangjában; ellenkezőkép maga magát emelje ki; amaz nagyszerü lelkes hangot kiván; ez kitörőt 's szétdulót. Színészek ezt ellenkezőkép teszik. Nem tekintik azt, hogy ezen ellenkezés a' müvészetben szükséges. Ha teszem a' természet dühöng; ott az ember ne dühöngjön, de midőn az uralkodó 's az elemek hallgatnak. Ne feledjék, hogy aranyt aranyra himezni mitsem ér.

Az agálás szintezen törvényeket kivánja meg; majd nyugalom a' kezekben 's lábakban, 's mellette az arcz kebel-orkánt fejezhet ki; 's ellenkezőkép.

A' régieknél megkülönböztették a' némajátékot agálásban a' beszélőtől. Színész ott ritkán agált, hacsak vele valamit még azonfelül nem bizonyíthatott; nem mint a' maiak, kik ide 's tova hadaráznak a' nélkül, hogy okát tudnák, és sok néző által magokat jóknak képzeltetik.

A' szónoklatnak ezen 4 neme van: egyházi, népgyülési, törvényszéki 's színi.

Az elsőnek tárgya rábeszélés. Itt pedig értelmet kell meggyőznünk. Józan ember azonban a' puszta declamatiótol hamar megcsömörlik. Főleg magunknak kell a' felől meggyőződve lenni, mit másokkal akarunk elhitetni.

Az illyenben az előadás tüze a' tárgyhoz szabassék, mert nincs nevetségesb, mint hideg dolgokat hevesen elmondani. Vigyáznunk kell továbbá, hogy meleg érzés nélkül sohase mutassuk magunkat felhevülteknek. Egyedül a' szív szólhat szívhez.—A' szavalás magas és szenvedélyes nemében csak azok lehetnek szerencsések, a' kik nagyon érzékeny szívvel, igen tüzes érzéssel 's a' gondolatok' kifejezésének elragadó erejével birnak, a' mi csak kevésnek adatik. Mert habár a' heves előadás a' tárgyhoz illik, természetünkkel megegyez, 's belső érzésünkből származik is, vigyáznunk kell, hogy minket messze el ne ragadjon. Ha a' szónok magán uralkodni nem tud, hamar eltudja veszteni a' hallgatók' figyelmét. Mértékletesen 's fokonként kell tüzbe jönie, 's igy felemelni szinte fokonként magához hallgatóit is. Mert ha e' kettő nincs öszhangzásban, mitsem ér. Ha a' szónoknak még annyi oka volna is tárgyához képest túlcsapongni, az illedelmet szem előtt kell tartania.—Nem kell egyszersmind a' szavalás hangját olly magasra felvinni, melly a' fület sérti.

Legjobb önbizalom 's állhatatosság' tekintetében szólni; van a' meggyőződésnek bizonyos szilárd 's épen észhez szóló hangja, melly szivekre is tesz hatást. Az erőtlen 's akadozó előadás mindent elront.

A' törvényszékinél a' czél a' meggyőzés, kimutatni mi igaz mi nem igaz. Itt szenvedélyt gerjeszteni kár; csak néha kell a' szív' hurjait megpenditeni; a' hang különben komoly legyen, a' tárgy méltóságához képest. Ugyanezért a' törvényszéki ékesszólás csendesebb, józanabb, szerényebb és zabolázottabb nemü.

Itt határozottan kell szólni.—Hidegen ugyan nem szabad; mindazáltal hangjával inkább iparkodjék tisztaságot mint részvételt kitüntetni.

Az egyházi szavalás.— Méltóság és buzgóság itt a' fő; a' méltóságnak azonban nem kell olly tulzónak lenni, holt és egyforma ünnepélyessé ne legyen; tulzó buzgóság pedig fanaticismusra vezet; e' kettőnek teljes harmoniában kell lenni. 'S innét itt már mindenben nyugottabbnak kell lenni; itt már mint az operában az érzéseknek massákban kell fellépni; mimica kevés; agálás csak fő momentumokban.

Demosthenes az elmondást tartá az ékesszólás legfontosb részének.

A' fődolog, mellyre a' nyilvános szónoknak leginkább ügyelni kell: 1. úgy beszélni, hogy mindenektől könnyen megérte sék; 2 olly kellemesen 's hatósan ejteni a' szavakat, hogy hallgatóinak tessék, 's azokban érzelmeket gerjesszen. Ennek elérésére négy dologra kell ügyelnünk: szózatunkat illő mértékben felemelve, világosan, halkkal és tisztán mondjuk ki.

Jóllehet a' szózat a' természet adománya, lehet azt mesterség által is erősbíteni. Sok függ e' részben a' szózat emelésétől és hajtogatásától. Minden emberi szózat három hangot: magost, középszerűt, 's mélyet ad. A' magas az, mellyel akkor élünk, midőn távollevőre kiáltunk; a' mély suttogáshoz hasonlít; középszerű a' társalkodásban használtatik, 's mellyet nyilvános beszédben is használni kell. Szükség egyszersmind, távolabb személyekre mintegy függeszteni figyelmünket 's mintegy azoknak beszélni.

Sohase vetemedjünk magasbról alacsonra, vagy halkról magasra, mert ez a' fület sérti; valami fokozaton kell annak átmenni, 's mintegy gyönge olvadó melódiává változnia.

De ügyelnünk kell a' sietö 's halk beszéd közti közép-utra, nehogy hadarjunk vagy lomhálkodjunk; a' tiszta 's folyó beszéd nagy hatású 's a' velőkre hat, gondolkodásra ébreszt. Kik kezdők különösen ügyeljenek a' halkabb előadásra, mert ez egyebek felett méltoságot is ad, Quintilian szerint: promtum sit os, non praeceps; moderatum non lentum.

A' szónok a' kimondás csinosságára is ügyeljen; azaz minden szónak ollyan hangzatot adjon, mellyet a' mivelt társalgásbeli kimondás kiván. A' nyelv általányos szabálya az, hogy a' hosszú szótagokat hosszan kell mondani 's ellenkezőkép. Az ünnepélyességre vágyás gyakran ékteleníti a' beszédet. 'S azt hiszik ezzel fontosabb vagy méltóságosb. De nem lehet jobban megrontani, mint ezáltal az előadást; mert ez az a' mesterkélt természet elleni előadás, mellynek sem kelleme sem hatása nincsen.

Mik a' kellemesítők?

Az emphasisok, a' pihenések, a' hangadás, és a' testnek jelentő alkalmazása.

Az emphasison vagy kitüntetésen a' szózatnak azon erősebb 's teljesebb hangzását értjük, melly által egyéb szótagokat egyebek felett kijelelve ejtünk, azoknak különösen fontosságát 's a' gondolat egyéb részeihez viszonyát akarván észrevétetni.

Ennek helyes alkalmazására ezen egy jó szabály van: hogy a' szónok az előadandó dolgok' lelkébe hasson. Az emphasisnak mindenkor illy helyen tevése, csupán a' józan ész' sugallatának gyakorlása; és pedig ez nem kevéssé fontos; sőt a' mivelt izlésnek legjobb bizonysága.

Nagy Elek.

Pesti gyapjutár.

Magyar kereskedésünkben legnagyobb 's legfontosabb szerepet játszik a' gyapju. A' gyapjutenyésztőknek szinte mint vevőknek érdekében feküdt, e' kereskedésnemben olly könnyitést szerezni, melly az adás-vevést élénkítse, elősegélje. Igy érezteték szüksége egy *közönséges gyapjutárnak Pesten*, mellybe a' tenyésztők gyapjaikat lerakhassák, hogy alkalmuk legyen a' vevőknek, a' gyapjut egyenesen a' tenyésztőtül 's igy első kézből venni. 1837ben e' szükségen egy *nemzeti gyapjutár* felállitásával segitteték; ugyan azon évben t. i. egy társuság létesült „*nemzeti gyapjutár-egyesület*“ név alatt, 's a' vállalat csakugyan sikerült. E' gyapjutár igazgatása *Liedemann Fridrik* nagykereskedőre bizatott 's vele a' kölcsönös feltételek iránt szerződés kötetett. Milly élénk részvétben részesül azóta e' vállalat, kitetszik az azon időtül a' tárba rakott 's onnan eladott gyapjumennyiségből:

Első év. 1837/8 behozatott . .	515,468 font.
Eladatott jun. 1ig 1838 . .	396,961 „
Maradt 1838/9 évre eladatlanul	118,507 „
Második év. A' fentebbiekhez 1838 jun. 1től 1839 jun. 1ig jött	228,415 „
Summa .	346,922 „
Ebből eladatott 1839 jun. 1ig	306,016 „
Maradék 1839 jun. 1jén .	40,906 „
Harmadik év. 1839 junius 1től behozatott	239,366 „
Summa .	280,272 „
1839 sept. 24ig eladatott . .	74,117 „
Maradt még eladásra ugyanaznap	206,155 „

E' rövid számadás a' gyapjutár fontosságát mind a' tenyésztők mind vevőkre nézve eléggé nyilványitja. A' tenyésztő e' mellett azon kedvezésben részesül, hogy gyapjuját olly időben, mint a' mostani, nem kénytelen lenyomott áron eladni, mivel ki kivánja, gyapja berakatása után, a' vállalkozó *Liedemann* urtól, annak fele árát azonnal készpénzben felveheti.

E' gyapjutár létesülte óta *Ullmann* ur dohánytárában vala, de mivel mind eladók mind vevők már gyakorta ohajtották, ne esnék a' várostul olly messze fekvő helyen, *Liedemann* ur hasonló helynek szüke miatt az idén egy illy gyapjutár épitéséhez fogott az ujépülettül jobra, a' Remekházy kaszárnya mellett. Ez uj gyapjutárnak egy száraz pinczéje, földszint 1, az első 's második emeletben pedig 2 raktára (magazin) vagyon, melly négy tárba 7—8000 mázsa gyapjut rakhatni. Hihetőleg már a' jövő pesti Leopold napi vásárra a' gyapjuk ide fognak rakatni, hol a' vevők kis távolságban időveszteges nélkül a' gyapjut megszemlélhetik. *(G. Bl.*

Literaturai ujdonság.

Most vesszük épen a' Tudományos Gyüjtemény augustusi kötetét következő tartalommal: A' burgonya természet historiai, gazdasági 's diaeteticai tekintetben; a' Nádor-Ispán szavaknak igaz eredetéről; Ecsedi Báthori Erzsébet bővebb megesmertetése; a' trágyáról 's trágyázásról; a' házasságról orvosi szempontból tekintve. Könyvismertetés: Terve a' Pest megyei köznép' számára felállítandó takarékpénztárnak. Irta Fáy András. Cours éclectique d' Économie politique, par D. Alvaro Florez Estrada, sur les manuscrits originaux de l' auteur par L. Galibert. Paris 1. 2. 3. köt. Tudósitás a' rohonczi gazdasági tanitó intézet iránt.

Pest. 1839. HASZNOS MULATSÁGOK. 28dik szám.
Szombat Octob. 5én Második félév.

Magyar kiviteli kereskedés.

Egy valaki az allg. Zeitung' mellék-lapjaiban honunk iránt némelly pia desideriákat nyilványítván, ügyeink 's viszonyinkban járatlanságot elárulo számos ferde nézetei 's vastag botlásai mellett sok figyelemre méltót is mondott, mikből a' következőket, mint kiviteli kereskedésünkre nézve tanulságosokat, kiemelni, nem leend czélszerűtlen. „Hogy Magyarország' főtermékei, más környületek között, kelendők volnának, ha az ipar terjesztésére kedvező elemek foglaltatnának a' fenálló törvényes határzatokban, nehány szóval előadandom, termékei közül főleg gabna, kender, dohány és bort vevén rövid vizsgálatra. Angliában a' kellemetlen időjárat minden reményt elolta a' bő aratáshoz, melly ez idén nehány héttel minden esetre el fog késni. Ezen időközre nincs fedezve a' gabnaszükség, 's e' pillanatban az angol piaczi ár a' magyarországihoz képest tetemes nyereséget igér. A' legelső bécsi kereskedő-házak' egyike f. évi augusztus' elején megbizást kapott annyi gabnának (50—100 ezer mérőnek) Angliába szállítása iránt, mennyi october végeig bizonyosan oda érkezhetnék, mert october után érkezendő mennyiségek már nem lennének elfogadhatók. Mit gondolunk, valyon e' ház mennyit vásárlott-föl? Csak egy mérőt sem. És miért? Mert egyetlen egy magyar gabnakereskedéssel foglalkozó ember sem vevé 's veheté magára azon kötelezést, miszerint a' bánsági gabnát a' kitűzött határidő alatt Triesztbe vagy Fiumába kellett volna szállítnia. Pedig a' távolság a' kiszabott időhöz képest igen csekely, az út e' két kikötőhöz alsó Magyarországból síkon 's lapályon vezet, hajózható folyamok szeldelik-át az országot, szóval mindaz, mi másutt a' szállítást gyorssá és ócsóvá teszi, feltalálhatik itt, 's kedvező volna a' magyar termékeknek. Ha már Bécsből Brodyba, Triesztből Hamburgba, legnagyobb könnyüséggel, a-ránylag rövid idő alatt, 's minden akadály nélkül szállíthatni árukat a' kitűzött határnapra, mi az oka hogy ezt magyar termékkel nem tehetni, 's ennek megérkezésére, hogy némileg biztosak lelhessünk, olly hosszu határidőt kell szabni, melly a' világ' körülutazására is elég lenne? Nézzük csak Odessából minő nagy utat kell tenni a' gabnának, hogy a' középtengeri kikötőkbe juthasson. Magyarország iparának egyébre nem volna szüksége, mint a' sokkal rövidebb úton, mellyen mennie kell, nehány héttel elébb érkezni vásárra, mint most, úgy annak sok ideig árszabó ura maradhatna; de bármi könnyen eszközölhető is ez, eddig soha még csak távolról sem igyekezett e' czélra. Utak, szállítás, hajózás minden vakesetre, vagy legyőzhetlen elendriánra van bízva.

Az angol tengerészetnek évenként 600 ezer mázsa kenderre van szüksége; az egész mennyiség Oroszországból jő, melly e' kereskedést mintegy monopoliumként üzvén, temérdek nyereséget húz belőle. Egy tonna tehernyi, vagy 20 mázsa kender, Angliában 360—380 p. fton kel, 's igy egy mázsára 18 p. ft. esik, mig Magyarországban egy mázsát 8 p. fton adnak el. Angol kereskedők, e' nyerészkedés' hasznait átlátván, Magyarországba jövének, 's a' magyar kendert csakugyan ollyannak találták, melly minőségben a' világ bármelly kenderével vetekedik. Az angol felügyelés alatt elküldött próbák minden várakozást túlhaladtak. De miután később számos megrendelés történt, 's az árúk' kezelése és elszállítása magára a' magyar iparüzésre bizatott, ekkor már nem csak a' kender nem ugy volt elkeszítve, mint az angol tengerészet használatára kivántatik, hanem a' kötegek közé még csepü 's pozdorja is tömetett, hogy súlyuk annál nehezebb legyen. Ezen egy részről hanyagság más részről álnokságnak következése az lőn, hogy az angol tengerészet 10 év óta egészen kizárta a' magyar kendert. Történhetnék-e illyesmi, ha kereskedőség, méltó 's illő helyet foglalva-el, létezne Magyarországban? Itt tehát, mint látjuk, nem termék, nem pénz, nem a' kormány 's vámjai az ok, hanem olly intézetek' hiánya, mellyek nagy tőkepénzek magyar kereskedésbe adását és terjedtebb telepitvények létesitését tanácsossá tennék.

A' dohánnyal is csaknem ugy van a' dolog, mint a' kenderrel. A' melly dohány be nem váltatik 's el nem fogyasztatik, a' többi kereskedésre nézve haszonvehetlen, 's ritkán is mehet ki az országból, ámbár nagyobb szorgalommal mivelt kerti levelek 's átalában jobban készített árúk külföldön elég tágas piaczra találnának.

A' magyar borok kétségkivül olly jeles minőségüek, 's jóságuk mellett olly olcsók, hogy a' versenyzést akármelly országgal kiállhatnák. De valyon a' budai, visontai, egri, szeremi 'stb. borok úgy vannak-e készítve, mint az angol kereskedés megkivánja, és mint a' bordeauxi, portói, madeirai borok elkészítvék? És ha próbául 50 palaczk küldetnék Angliába, 's ezt megrendelés követné 30,000 palaczkra, hol a' biztosíték, vagy hihetőség, sőt mondhatnók lehetőség, miszerint az angol megrendelő a' kitüzött határidőre mindig megkaphatná a' kivánt mennyiségü 's egyenlő jóságu árút? Ha azonban a' törvényhozás ezen érdekekre nézve olly kedvező volna, mint nem, vagy ha olly nemü volna, miszerint az iparüzés nem csak illő átalmat, de illő figyelmet 's szükséges helyzetet nyerne az országos társaságban, mi hamar keletkeznének majd olly nagy vál-

lalkozások, mellyek a' tárgyat felfogva, segédkezet nyujtanának a' termesztők' tapasztaltlansága vagy hanyagságának, és a' minőket Franczia-, Spanyolországokban és Portugalban láttunk létesülni? És miután azok' fenállása e' két utóbbi országban, biztositékhiány miatt, kétessé lőn, most volna az eldöntő pillanat Magyarországra nézve, melly a' nyerészkedést, jobb biztosíték' nyujtása mellett, ennek határiba vonhatná-át."

Egyiptom, Török-Görög-ország.

(Levéltöredék.)

Mióta Törökországban vagyok, mindenki megtagadja tőlem a' philosophus nevezetet, — és pedig igazságtalanul. Az igaz elméleti részére nézve tán soha kevesebb philosophiát nem tanulék, de öt év óta egyszersmind a' philosophiai gyakorlati iskolában találom magam e' helyen. Azon kor, midőn a' mysticusok 's shcolasticusokat tanulám, az optimismus 's spinosismussal főm zavarám, Kantnál megokosodva, Schellingnél ismét megbetegvém: azon kor, remélem elmult, mellyben külsőleg olly vad valék, bensőleg gyönge, épen olly tudatlan mint hiu, enmagamnak 's másoknak terhe. A' világ 's az életnek megtekintése, az örökös változás 's az idő folytonos haladása, a' mult századok' összehasonlítása, mellyeknek előítéleteiből a' jelenkor kivetközek, a' népek külön foku ismerete 's igényei a' való, igaz 's jog iránt 's annak folytonos őrszemmel tartása: olly útra térítének, hol hatóságom teljesebb, lélekismeretem vidámább, 's szívem nemesebb érzelmekre hajlandóbb vala. — Mint philosophust legmagasbra becsülöm Socratest; mint ész 's okosság kertészét, Kantot. Socrates azt tanitá, hogy a' népet erényben 's jogban kell fölnevelni, nem pedig a' sophistákhoz iskolába küldeni. Mint mindenkinek, úgy nekem is megvannak kedvencz gondolatim, — 's én részemről az ifjuság nevelésében találom fel legfőbb biztositását a' nemzeti emelkedésnek. Én minden új nemzedéket száraz földnek tekintek, mellyet ápolni a' művelő kötelessége, 's ezért nagy tisztelettel viseltetem a' tanitói kar iránt, 's ha törvényhozó volnék, úgy a' legbölcsebb emberek jutnának ezen hivatalhoz. Egyiptom, Török- 's Görögországban e' czélra nézve nem éltem hijában. E' részben semmi vallás-különbségre nem adok, sem arra senki engem birni képes nem volna, hogy ha a' föld bármelly részén volnék is, csupa előszeretetből egyiknek megadnám azt, mit a' másiknak megtagadok. Erény és jog, valamint művészet és tudomány minden népek, kor, vallás 's tartományokhoz szól.

Törökország a' népnevelésre legkevesebb ügyelettel van, mig Egyiptom a' lehetőségig mindent elkövet emelésére; a' török azonban sokkal inkább nélkülözheti ezt, mint a' görög, mert a' török egyébként természeténél fogva a' mások jogait ismeri 's e' szerint erkölcsi javitásra nincs annyira szüksége, tudományilag pedig még mindig művelődhetik. Gyakran és mélyen gondolkodám, hogy lehetne a' török nemzetet az europai műveltséghez közelebb juttatni. Ezért másokat is kérdőre vonék, mig egytől azon kérdést nem nyerém: vajjon a' nevelés által az ember javitatik 's boldogíttatik-e. Ezen kérdés, megvallom, megdöbbente. Illynemüre felelt Rousseau is, hol hatalmas tollával képes a' lehetlent valószinüvé, a' képtelent hiedelemre édemessé tenni.

A' keleten töltött időm alatt alig vala példája annak, hogy valaki kereskedésben mást megcsalt volna; de mennyiszer meg nem történik ez Europában. Konstantinápolyban évenként kevesebb lopás történik, mint Londonban egy hét alatt, 's ha megtörténik is, ritkán török a' vétkes. Az ország bármelly részében szabadon utazhatni 's nagyobb biztossággal, mint akárhol egyébütt. — Sok azon véleményben van, miszerint Törökország már intézvényei által is akadályoztatik müvelődésében. Senkise higyje, hogy a' Koran 's a' soknejüség a' polgárisodás akadályára szolgálna. A' keleten még maig is azon viszony uralkodik, miáltal az ősvilágban sok népek a' müveltség magas polczára léptek. A' görögök az igaz egy nővel, de több ágyassal is birtak. — Görögország jelen állapotja szomorúbb. A' népnek nincs vallása, 's lelkészei mintegy feljogositva vannak, mihez sem érteni. Görögország magasságáról mélyen alászállt. Mintha semmi nyoma sem volna népében hajdani dicsőségének. Egyiptomban e' részről hihetetlenségig sok történt. *Mehemed Ali* az igaz tudós egyesületeket nem alkota, a' sajtó szabadságot még nem hozá be, alkotványt a' leendő nemzetnek nem ada; de mindez majd bekövetkezend annak idejében. *Mehemed Alinak* első dolga vala az ellustult népet munkásságra serkenteni 's erre nézve világossá tevé előttök annak szükségét. Később lelkesité őket, 's népszerü intézeteket alapita számukra, mellyek a' népet mindinkább fogékonnyá tevék a' nemzeti létel megismerésére, annyira, hogy gyakran *Mehemed Ali* elragadtatva kiáltja: „még csak tiz évet életemhez, — 's én kivittam a' mitakartam."

Ha áttekintjük a' három nemzetet, röviden ezen eszmékben lehet megállapodni: A' görögöket tagadhatlanul dicsőségök ntóhire nyomja; bennök a' nagyság magva kiszáradt. A' nemzethez egészen különváló elemek is csatlakoztak, mellyek tagadhatlanul annak emelkedését akadályozzák. — Egyiptom kétség kívül ujjászületésnek megy elébe. Bár melly intézkedéseire tekintsünk, mindenütt a' nép emelésének nyomára találunk, 's ez legbiztosb jelenségül szolgál. — Törökország érdemel dicséreteket a' török character önállósága 's szilárdsága miatt; de tömérdek hiányai is vannak, mellyek megrögzöttek 's nem könnyen kiirthatók. *G.*

Bábolna.

A' bábolnai lovászat megoldá a' nagy föladatot, arab vérből európai földön keleti lótenyésztést létesítni. Bábolna e' czélt a' helyreállitott világbéke óta tetemesen előmozdítá Hardegg gróf állhatatossága által, mert az egész törzsökmének nyolcz, ő általa szerzett arab lótól származott; de ez intézetet csak nehány év óta, mostani érdemteljes felügyelőjének, *Herbert* b. őrnagynak, egy Syriában vett mén és az Anaze Gjalas törzsök' pusztájáról kimondhatlan fáradsággal szerzett nemes kanczák által sikerült mostani magas állására emelni. Ezen utazás' részletei olvashatók az emlitett tiszt' tudósításának kivonatában, mellyet *Hochstädter* porosz lovászmester tavaly „pótlekok a' nemes lótenyésztés' jelen állapotja feletti szózatokhoz Angliából" czimü munkában a' szerző' engedelmével, kiadott. Igen érdekes volt nekem e' szerény, ismeretdús férfit hatásköriében személyesen megismernem, 's itt meggyőződnöm ama' sokszor hallott állitás alaptalanságáról, hogy nálunk a' keleti vérrel tenyésztésből csak apró faj származik. A' Bábolnán jelenleg levő hat arab mén és négy kancza, 's korábban már keleti vérből nemesitett kanczák, olly számos délczeg lovakat nemzettek, hogy az ember nem tudja, min csodálkozzék inkább, e' nemes állatok' rendkivüli termékenységén-e, vagy pedig deli 's általában egyenlő testalkatjokon, melly nagyságban szülőiket túlhaladja, a' nélkül hogy a' mértékarányból legkisebbet is vesztene. Ez utóbbi jelességet, melly annyiszor tagadtatik, főleg az ápolásban keresheti, 's e' tekintetben *Herbert* őrnagy diadalmasan levitta a' rég ápolt előitéleteket. Az ő csikai már az anyatejjel is kapnak lótáplálékot, 's láthatni miként nyolcz napos csikók az idősebbek' jászlához futnak 's a' zabból velök együtt esznek. Hosszas vizsgálatok eléggé bebizonyiták, hogy e' táplálék rendkivül erősíti az ifju természeteket, 's czélszerü mozgás, rendkivül jó ápolás, elővigyázat az itatásban, mi gyakran elhanyagoltatik, és hollandi tisztaság itt már a' legifjabb állatok szőrét fényessé teszik, izom-erejöket kifejlesztik, 's járásukba tüzet öntnek, miszerint 2—3 éves korukban már kiképzett lovakként tünnekelő. A' keletről ezelőtt három évvel hozott lovakra nézve a' tágas szép istállókban hévmérő szerint szabályoztatik a' légmérsék, mihez czélszerü fütő készületek vannak. E' nemes faj' termékenységét csak abból is láthatni, hogy ez idén 148 kancza közül 85 első, 35 második hágásra vemhessé lőn. Különösen czélszerü intézet itt az, hogy mindegyik mén' nemzedékei együtt állanak. Az itteni keleti eredetü lovak mind feltünőleg szép testalkatuak. Elárulják eredetöket utánozhatlan arab fejök, szép ékalaku lapoczkáik, erős és széles lábhajlásaik, aranyszőrük' fénye és a' kellemes jámborság által, miben a' keletihez semmi más faj nem hasonlitható. Nehány év előtt szükségből angol méneket kellett hozatni, de éppen itt mutatkozik szembeszökőleg a' keletiek' tulsúlya. Ugyanazon kanczák lőnek vemhesek angoloktól; a' különbség azonban a' két faj' ivadéki közt igen feltünő. A' keletiek erőtől duzzadt izmokkal, 's vértől csaknem megrepedő erekkel állnak rugékony lábaikon, ellenben az angol eredetüekmár az első nemzedékben is gyöngébbek vetélytársaiknál, azokhoz képest bágyattak, és az arab faj' jámborsága helyett mérgesek, mi a' gyöngébb természet gyarlósága.

Ez intézettel terjedelmes gazdaság is van összekapcsolva, 's a' lovászat mindennel maga látja el magát. Csak nehány hónapja találtaték itt fel 's hozaték életbe egy cséplő gépely, melly a' legegyszerübb mechanikai elveken alapulva, lovak által hajtatik és a' szalmát, szemet, hüvelyt és polyvát magában elválasztja egymástól.

A' bábolnai lovászat által tehát egy problema fejteték-meg, mellynek a' lótenyésztést Europában annál inkább elő kell mozditnia, mivel naponként gyarapuló összeköttetésünk mellett Levanteval, hágó méneket sokkal könnyebben szerezhetünk Syriából mint Angliából. Milly nyereséges volna egy nagy statusra nézve, mellynek a' lótenyésztés' javitása érdekében fekszik, egy dologhoz értő lóvásárlót tartani p. o. Damaskusban, ki a' pusztabeli néptörzsökökkel összeköttetésben lenne 's évenkint egy-egy hajó legválogatottabb maglovakat küldhetne honába? Elfogulatlan, ki Bábolnát figyelemmel vizsgálja, a' keleti vérreli czélszerübb nemesitést nem fogja tagadhatni. Fölszámitván még azt is, hogy az angol telivér temérdek pénzbe kerül, mig a' *Herbert* őrnagy által Syriából szerzett méneknek egyike sem volt 4000 ftnál drágább, mibe a' szólitási 's utazási tetemes költségek is foglaltatnak, igen ohajtható Magyarország' érdekében, mellynek lovait a' természet ugyis nemesb kiképzésre látszék rendelni, hogy Bábolna magyar országos lovászat' iskolájává legyen, hol 4—500 nemesitett mén neveltetnék, 's pénzalap szereztetnék össze, miszerint e' gyönyörü ország is élvezhesse a' jótéteményeket, mellyeknek a' többi ausztriai statusok már régóta örvendenek. *(A. Zeit.)*

A' perzsa sah.

Wilbraham kapitány, egyike azon perzsa szolgálatban volt angol tiszteknek, kik 1837ben a' Herat elleni táborozáskor hivataluktól felfüggesztettek, a' perzsa sah' 's udvara' ismertetéseül a' következő adatokat közli. A' király' elutazta előtt, ugymond, Nigharistanba (a' király' nyári palotája Teheran' Semerun kapuja előtt) lovagoltam, az udvarláson megjelenendő. A' seregcsapatok már elindultak Khorazan felé, 's az ágyúk befogott lovaikkal hosszu

sorban állottak a' palota előtt. Mindenfelé csak tevék és más terehhordó barmok, hadi szerekkel rakottak, valának láthatók. A' kerthez közeledvén, szokatlan embertömeget találtam azon helyen, hol a' király' lovai czövekekhez kötve szoktak állani, 's a' perzsa zászló körül hosszu sorokban fölállitott fegyverek mutaták, hogy egy ezred a' kir. lovak elibe futott, 's e' hely szent és sérthetlen menedék, mint magok a' mosék. Tudakozódásim után hallám, hogy két ezrede az afsároknak (*Nadir* sah' törzsöke) nem akart menni, mig csak ezredese, kivel nem volt megelégedve, másuvá nem tétetik át. A' katonák már több nap óta valának e' helyen, társaiktól minden szükségesekkel ellátatva, 's a' király kénytelen volt engedni kivánságuknak.

Éppen vége lőn az udvarlásnak, midőn a' kert' főkapujához értem, 's az udvarnokok sarlak vörös köntösükben, bárányból sapkákkal és kasmíri shawl övekkel, csoportonként ültek a' hársfák' árnyékiban. Én magas boglárfák közt mentem el, 's a' királyt egy kis nyolczszögü nyári házban találtam, a' kert' közepén, mellyet patak hűsit, 's az épületen keresztülvezetve a' kúp alatt egy nagy medenczét tölt-meg. Négy mély fülke (alcoven), mellyek *Rustem*' és más perzsa hősek' vitéz tetteinek ábrázolatival ékesitvék, néz a' négy sarkpont felé, 's a' szőnyegek, a' napszaka szerint, egyikben vagy másikban terittetnek-le. A' király az ablaknál ült, párnahalomra támaszkodva, megette egy szolga térdelt, tollakból széles legyezőt ingatva feje fölött. Öltözete szokás szerint egyszerü volt, 's rangjára csak gyilkának drága kövekkel csillogó markolata mutatott. Legfölebb 30—31 éves a' király, de sűrü szakála és esetlen arczvonásai idősebbnek láttatják, mint a' millyen valósággal. Arcza nem rút 's arczkifejezése, ha nem haragos, vonzó és szelid, magaviselete, kivált európaiak iránt, igen nyájas. Rendesen törökül beszél, törzsöke nyelvén, de ezen is perzsaul is olly sebesen, hogy beszédét csak hozzá szokás után érthetni-meg. A' legtöbb keletiekhez képest energiával biró férfi, 's nem tudatlan; országa' történetét tanulta, 's türhető ismerete van Europa' földleiratáról és politikai állapotjáról. Hadserege neki bálványa, 's katonai dicsőség utáni szomjának, mind ön nyugalmát, mind országa' jólétét föláldozza. Herat elleni táborozása, mint perzsáktól hallám, onnan vette eredetét, hogy *Bourienne*' emlékiratinak fordítását olvasván, hódításvágy kelt benne. Udvara korán sem olly fényes, mint nagyatyja 's elődeé volt, mert az országos főhivatalok alacson származásu férfiakra levén ruházva, ezekben nincs olly nagy pompaszeretet és udvariság, mi hajdan a' perzsa nemességet annyira kitüntette. Az utolsó királyt mindig egész. serge környezé kir. vérből származott herczegeknek, fő tisztviselőknek és szolgáknak, a' mostani király pedig többnyire csak nehány rosz lovu 's öltözetü cseléd' kiséretében lovagol-ki

Igen szigoru 's lélekismeretes mahomedan e' fejdelem, bort sohase iszik, mi családában ritka önmegtartóztatás, ugyszinte keveset dohányzik, pedig dohányzani közönséges szokás. Hareme négy asszonyból áll, mohamedan törvény szerint, mig nagyatyja számtalan nőt tartott, és Persia szerencsét élvezne most, ha *Feth Ali* sah is illy magatartóztató lett volna, mert a' legcsekélyebb kerületek is számtalan fijainak kormányzása alá adattak, kik az ország' zsirját egészen szivvéreig kiszitták. Ezek most legnagyobb szegénységre jutottak, 's boldogabb napjaikból maradt shawlok' és drágakövek' árával tengetik éltöket. A' király' némelly nejei magányos haremekbe mentek, mások pedig, egy kis vagyont szerezvén maguknak, saját jószágaikban élnek. *Mohammed* sahnak két fia van; az idősebb, ki thrónörökösnek van szánva, *Taurisban* neveltetik anyja utáni nagybátyjának, *Suleiman* khánnak felügyelése alatt; anyja kir. családból származott; a' 2dik ki Teherában él, még csak 3 éves, anyja kurd eredetü.

Egyveleg. *Chosrew basa.* Törökországot most tulajdonkép Chosrew basa kormányozza, ki nagy vezéri méltósággal ruháztatók föl. Kormányától sokat várnak, mindazáltal helyzete igen terhes 's állásának nehézségei nagyok, mert ő Mehemed Alinak régi ellensége, ki iránt megidősült haragját bajosan fogja legyőzhetni. Ne feledjük, hogy Chosrew basa az abchasok' tartományában született, ugyanitt Kuchuk Hussein a' hires kapudan-basa őt megvevé; 's hogy később ezen gyámnoka által cairoi basának neveztetett-ki, 's Aegyptust, miután innét a' franczia hadsereg kitakarodott, egy ideig kormányzá. Ő talán még ma is Aegyptusban volna, ha Mehemed Ali, ki akkor a' török seregben csak bimbaschi (annyi mint nálunk egy zászlóalj-vezér) volt, nehány katonával föl nem lázad, 's Chosrewet kiüzven Cairobul, Damietteig nem szalasztja, hol kényszerité őt hajóra szállni 's Konstantinápolyba menni. Chosrew basa csakhamar azután bosniai 's nem sokára kapudan basává lett. Ő hatalmas segédeszköze volt a' janicsárok eltörlesztetésének, 's hathatósan dolgozott az uj hadseregek alakitásában, mellyek Koniahnál kezdett gyalázatjokat Nisibnél végezték. Marmont marsal, a' ragusai herczeg, ki Chosrew basát már 1806ban ismérte, midőn t. i. még bosniai basa volt, 's azóta Konstantinápolyban ismét látta, őt élénk, ravasz 's ügyes embernek festi, ki a' legszövényesb ármányokat intézni képes, ki több kormány alatt nemcsak fentartá magát, hanem hatalmát 's tekintetét folyvást nevelte.—Legujabb előléptetése igazolja a' marsal állitását, ki még azt teszi hozzá, hogy Chosrew igen tetemes vagyonnal bir, 's hogy önmagárul sokkalinkább gondoskodott, mint uráról 's a' statusról.

25-28. sz. Pest. Második **HIRDETÉSEK.** October 5én 1839. félév.

Ház eladás.

(1) Szabad kir. Pestvárosában a' nagyhid és miatyánk utcz szegletén, következésképpen a' legjobb helyen 201dik szám alatt fekvő Jurame-felé ház f. e. October 19ik napján, az illető örökösöknek saját kívánságukra árverés útján el-fogadatni. Venni szándékozók a' fenn kitett napnak szokott reggeli óráiban, sz. k. Pestvárosának földbirtoki hivatalában tartandó árverésre meghivatnak. (2)

Hivatal keresés.

(2) Egy a' hazai legfőbb uradalmokban több esztendő elforgása alatt mindennemű gazdaságban jeles tudományt magának szerzett, deák, magyar, német, és slavoniai nyelveket esmérő, leghitelesebb bizonyitványokkal, és szükség' esetében elegendő cautióval ellátott gazdasági tiszt kivánna tapasztalásaihoz alkalmazható akár városbeli akár külső tiszti hivatalt felválolni.—Mellyről bővebb tudomány Pesten Molnár utcza 117dik szám alatt lévő ház lakása tek. kir. táblai hites ügyvéd *Timár Ignácz* urnál megszerezhető. (2)

Hirdetmény.

1) A' nm. m. kir. Helytartó-Tanács' sept. 3kán 29,113 sz. a. költ rendeletéből közhirré tétetik: hogy kik a' polit. alapitványi jószágok csákovai kerületében Lindemajer Bernát' halála által megürült uradalmi seborvosi hivatalt— mellyhez 300 v. ft. évi fizetés, irnoki költségekre 8 v. ft., szállás, 80 pozsonyi mérő kétszeres, 30 p. m. zab, 8 p. m. kukoricza, 12 öl kemény tűzi fa, 4 szekér széna, 2 szekér szalma járul—elnyerni kivánják, szükséges bizonyitványokkal ellátott folyamodásaikat f. évi october végeig a' nm. m. k. Helytartó-Tanácshoz nyujtsák-be.

Hirdetmény.

1) Gyapjukereskedők, kik az idén Czegléd, Püspök-Ladány, Kénderes, Somlyó Vásárhely, Veres Berény, Csatta, Mária-Nestre Izgárpolit. alapitványi jószágokban termet gyapjut megvenni kivánják, irott ajánlataikkal f. é. oct. 24ig a' pesti praefectoratus' hivatalához folyamodjanak; a' próba gyapjukat a' nm. m. kir. Helytartóság'illető előadójánál szemlélhetik-meg; az alapitványi pénztár' biztosítására megkivántató 500 p. ft. cautiót pedig vagy praefectoratus, vagy a' főfizető hivatalnál, ideigleni nyugtatvány mellett, tegyék le. (3)

Hirdetmény.

(2) (362). A' nagymélt. m. kir. helytartó tanácsnak e' folyó 1839ik esztendei julius 30kán 25505ik szám alatt költ kegyes rendelésének következésében ezennel közhirré tétetik, hogy a' tettes S. Vásárhelyi egyházi uradalomhoz tartozandó Tüskevári ugynevezett kamarális malom, a' hozzá való négy hold szántóföldekkel, és két hold réttel, az e' folyó 1839ik esztendei 1ső novembertől kezdve, — nemkülömben a' Pápa mezővárosa vidékén helyhezett Agyagliki vendégfogadó és mészárszék hozzá tartozandó 24 pmérő alávaló szántóföldekkel és 15 kaszás réttel az e' folyó 1839ik esztendei 1ső octobertől kezdve három egymásután következő esztendőre, az e' folyó september hónapnak 23án ugyan S. Vásárhelyen az uradalmi tiszttartói hivatal irószobájában reggeli 9 óra tájban tartandó nyilványos árverés utján a' legtöbbet igérőknek újonnan haszonbérbe adatni fognak; — az ezen haszonvételeket kibérleni kivánók tehát a' szükséges bánatpénzel ellátva a' fentebb kitüzött helyre, napra, és időhatárra illendően meghivatnak. Költ Somlyó-Vásárhelyen sept. 7én 1839. *Zsoldos János*
uradalmi helyettesTiszttartó. 3)

Eladó majorság.

(3) Tekintetes Bács vármegyében kebelezett sz. kir. Zombor városában egy majorság, melly kényelmes lakóházzal és gazdasági épületekkel, azon fölül a' lakóház mellett válogatott gyümölcs és egyéb fákkal beültetett kerttel és szőllővel ellátva, és melly a' várostól csak 800 ölre a' közlegelő szélén fekszik és mind öszve 115 városi láncz földet foglal magában, — minthogy a' tulajdonos Bács vármegyéből kiköltözni szándékozik szabad kézből eladandó. — Bővebb Tudósítást kérhetni Zomborban tettes *Markovits Miklós* Táblabiró és hites Ügyvéd úrtól. — (3)

Concursus.

(2) (124). A' vidranyi k. vám-és harminczadhivatalnál ez ideiglenes beszedő hivatal, melly 400 ft. évi díjjal, szabad szállással és 150 ft. cautio letételével van egybekötve, ürességbe jött.

Azok, kik ezen ideiglenes hivatalt elnyerni akarják, szokott folyamodásukat a' f. c. oct. 2kára meghatározott időre a' sambori k. kamrai igazgatósághoz (Galiczíában) beküldeni el ne mulaszszák.

Ezen hivatal elnyerhetésére következők a' feltételek: a' harminczadi és vámhivatali manipulatiók 's a' két hazai nyelv tudása 's fedhetlen magaviselet; mellyről valamint az eddigi szolgálatjok-vagy viselt hivatalukról — az ezen hivatalt elnyerni akarók, bizonyítványt adni kötelesek. 3)

Concursus.

(2) (123). A' vissovai vám-és harminczadhivatalnál a' vámjegyszedő-hivatal, mellyel 200 fr. évi fizetés, szabad lakás, a' bevételekből 10 pCentes járandóság és 50 frt. cautio van egybekötve, megürülvén, a' nm. m. k. udv. Kamra csődülést hirdet f. évi oct. 3ára.

Azok, kik ezen hivatalt ohajtanák elnyerni, ezen idő alatt kérelmeikkel az uj sandeczi cs. k. kamrai kerület igazgatóságához járuljanak.

A' fenérintett hivatalra megkivántató feltételek ezek: a' harminczad-és vámhivatali manipulatiók, valamint a' két országos nyelv tudása, fedhetlen életmód, mellyről valamint az eddig viselt hivalokról, kötelesek bizonyítványokat előmutatni az ezen hivatalt elnyerni ohajtók. 3)

(1) Néhai *Beregszászi Pálnak*, a' napkeleti nyelvek' nagy búvárjának's első nyelvtudósunknak következő két nevezetes munkája:

Über die Aehnlichkeit der hungarischen Sprache mit den morgenländischen, nebst einer Entwickelung der Natur, und mancher bishero unbekannten Eigenschaften derselben. Leipzig 1796. (214 *lap negyedrétben.*) és

Versuch einer magyarischen Sprachlehre, mit einiger Hinsicht auf die türkische und andere morgenländische Sprachen. Erlangen 1797. (288 *lap nyolczadrétben.*)

Megszerezhetők a' *Hazai 's Külföldi Tudósítások' szerkesztő hivatalánál* zöldkert (Kohlbacher) utczában 498. szám alatt. Az elsőnek ára kötetlen 1 f. 24 kr. az utóbbinak 1 for. pengő pénzben.

Eladó szölö. A' pesti kőbányai ugynevezett öreghegyen (Altgebürg) kellemes és hasznos helyen fekvő 7½ fertályból álló igen jó mivelésben lévő, rajta egy alkalmas kis épülettel és igen könnyen 's kevés költséggel alkalmazható pincze hellyel, ugy hozzátartozó kőbányával ellátott szőlő, szabad kézből minden órán eladó. — A' megvenni kivánók bővebb értesitést iránta vehetnek Pesten, Zöldkert utczában (Kohlbacher-Gasse) 498 sz. alatt a' „*Hazai 's Külföldi Tudósítások*“ szerkesztő hivatalában. 3)

Gabonaár Pest 's más vidéki városink piaczin pozsonyi mérője váltógarasban.

September 17én	Buza.	Kétsz.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kuk.	Köles.
Debreczen	85-65	60-55	52-50	35-33	33-30	70-65	65-60
19. Mosony	126-82	80-66	85-74½	67-52	54-48	80-72	—-—
19. Unghvár	94-90	82-78	76-72	52-48	33-30	80-76	—-—
19 Temesvár	85-75	66-—	50-—	38-—	32-—	52-—	—-—
20. Új-Becse	100-90	85-75	—-—	40-—	40-—	—-—	— —
20.N. Becskerek	90-75	65-55	— —	40-—	40-—	65-60	50 —
20. Arad	80-—	65-—	60-—	40-—	40-—	50-—	— —
21. Szeged	90-85	70-65	—-—	45-44	45-—	72 —	65 —
21. Komárom	100-92	85-74	70-65	60-54	42-38	70-65	87 —
21. Baja	87-73	67-60	60-—	54-—	36-—	80-—	50-—
Pesten, oct. 4én	165-140	120-105	100-90	84-80	64-60	120-105	— —

Dunavizállás: sept. 19én: 6' 10'' 6'''; 20án: 6' 9'' 0'''; 21én: 7' 1'' 6'''; 22én: 7' 4'' 0'''; 23án: 7' 1'' 6'''; 24én: 6' 7'' 9'''; 25én: 6' 3'' 0'''; 26án: 5' 11'' 3'''; 27én: 5' 8'' 9'''; 28án: 5' 7'' 6'''; 29én: 5' 5'' 9'''; 30án: 5' 3'' 9'''; oct. 1jén: 5' 2'' 9'''; 2án: 5' 0'' 9'''; 3án: 4' 10'' 9'''; 4én: 4' 9'' 9'''; 5én: 5' 0'' 3'''

Pest. 1839. HASZNOS MULATSÁGOK. 29dik szám.
Szerda Octob. 9dikén Második félév.

*Az angol.**)

Egyik fővonás az angol charakterében, mellyen nemzetének nem csupán illedelmi hanem politikai formái is nyugszanak, azon készségben áll, miszerint ő magát mindennek, ki nálánál magasb állásu a' társaságban, alárendeli, de egyszersmind a' nálánál alacsonyabb rendüektől kérlelhetlen szigorusággal követeli a' figyelmet, mellyet rangja, vagyona, rokonsága, vagy csak magasb társaságokbani látogatásinál fogva is joga van igényleni. E' rangsorozat az angolra nézve nem csak illedelmi forma, hanem törvény, mellyet büntetlenül egy ember sem szeghet-meg, és a' társaságban ezáltal némi fenyiték keletkezik, minőt—Chinán kivül—talán egy ország sem mutathat-föl. Nagybrittannia, e' füstbe 's ködbe burkolt sziget mindennemü érzéki 's szellemi élvezetet nyujt gazdag, pazarló lakosainak; kézműveseí, gyárnokai, művészei, irói és statusférfiai agyon dolgozzák magukat, hogy a' mindenféle elégültségben ellankadt idegeket ismét újra fölizgassák, és mindezek felett még a' gazdagság, hatalom és észtehetséggel kitünőknek azon maga nemében egyetlen nyereségök van, hogy kevesbé szerencsés ember nem tolakodik hozzájok, elversengeni helyöket, mellyen nem ülnek, hanem kedvök szerint elnyútózva egész kéjelemmel nyugodhatnak.

Valami pompás egy fensőbb rendü angolnak kedélynyugalma! Azért akarnák azt utánozni a' szárazföldön olly sokfelé kalandozó kereskedők, gyárnokok és mészárosok, ámbár könnyebb angol nemest kereskedőtől, mint hadi mént szamártól megkülönböztetni. E' végett pedig neki száját sem szükség, mint a' német nemesnek, fölnyitnia, mert már az ő hallgatása' modorában is van valami, mi a' csinos világtónu férfit elárulja.**) Járása, magatartása, pillantása, 's még inkább zsebkendője, csizmái és keztyüi magasb születésü férfira mutatnak. Angol szerencsefiak tehát legfölebb német vendéglőket 's kisebb udvarbeli szertartásmestereket ámíthatnak-el, otthon akármellyik cseléd meg tudja őket különböztetni a' született nemestől.

Ezen elkülönzés, a' nélkül hogy irigységet vagy féltékenységet keltene, annyira szokásává lett minden osztálybeli angoloknak, hogy a' társaság' általános összevegyülését az alsó sőt legalsóbb osztályok is, mint a' fensőbbek, el nem szenvedhetnék. Szabadságot 's mozgást mindenik angol caak saját körében keres; ezen túlhágni, csak gőgtől izgatott eszüeknek jut eszébe, lealázás senkinek. Ezáltalmind a' társaság' mind a' politika egynemüvé's tartóssá leszen,'s mint Franciaországban, a' termekben 's kamrákban, nem kevereg minden össze-vissza, 's könnyen megfoghatni, a' nagy statusgépet miért igazgathatja legnagyobb nyugalommal 's kéjelemmel egy, főleg születésen és családi tekinteten alapúló kis nemzeti gyülekezet, míg ajtaja előtt az alsó osztályokból folyvást milliók lármáznak.

Franczia- 's Németországban az angolokat egészen másképen képzelik, mint a' millyenek valósággal. Professoraink, ó szabásu polgárink 's népképviselőink példaul, ha kezökbe hírlapot vesznek, 's abban angol kézmüves egyesületek, népgyülések és általános választásszabadságérti kérelmekről olvasnak, azt gondolják, hogy ezek már az alkotvány' felforgatására, 's a' dolgozó osztályoknak az előkelő rendüekkel egyenlővé tételére irányozvák, holott az illy nyilványos ünnepélyeknek—miket egyedül engedmeg az angol főegyház—szerény vezérei csak poundok, shillingek, pencek, farthingokat, azaz valami anyagi érdeket, p. o. adó, gyűlölt egyedár, tizedek eltörlesztését vagy szegényi törvényt forgatják elméjökben, 's kitűzött czélukon túl csak szavakkal is ritkán csaponganak. És éppen azért, mivel meghatározottat, elérhetőt akarnak, 's érdekeik különfélesége által egymás közt meg nem hasonlanak, többnyire el is érik azokat, míg más országokban egész alkotványok nyeretnek-meg egyszerre, hogy aztán külön pontokban ismét elvesszenek.

A' politikával éppen úgy vannak az angolok, mint a' vallással. Köztük is találkoznak ugyan szabadszellemüek, csúfolódók 's ugynevezett philosophok; de vasárnap ezek is rendesen elmennek az egyházba, 's lorddal találkozván éppen népgyülésből jövő radicalis, kalapját egész tisztelettel leveszi. Igen hibázik, ki azt véli, hogy az angol polgár haragra lobban, ha a' mellette elkocsizó gazdag nemes szemébe veri a' port. „There goes Mylord *Thunderclap*, gondolja magában, who is a clear advantage of twenty thousand pounds a year to the tradespeople,"*)—vagy „What a beautiful creature Lady *Littleheart* is! no wonder Lord *Littlehcart* indugles her in the

---

*) Kivonatok „Sittenbuch Englands" közelebb megjelenendő mankából.

**) Lady Bury „Love" czimü regényében állitja, hogy magasb születésü hölgynek, ha rongyokba volna is öltözve, csak mutatnia kell magát, 's alsóbb rendü asszonyok azonnal mély tisztelettel vonulnakvissza előle.

*) Ne, itt kocsizik Mylord Menydörgő, ki évenkint 20,000 fontot hoz a' nép közt forgásba.

most extravagant fashions! She is worth five thousand pounds to the Milliner alone,—and wears nothing but British manufactures.“*) Angol kalmár igy beszél nemeseivel gondolatiban, és vasárnap egyházba menvén, hálát ad istenének, hogy még egy Mylord *Menydörgő* és egy Lady *Kisszív* létez.

Egyébiránt igen csalatkoznék, ki azt hinné, hogy kalmár' vagy kereskedő' személye örökre ki van zárva a' magasb társaságokból. Választó falat közte csak rangja 's a' környület von, hogy kalmár és üres kézzel áll boltjában. De mihelyt annyit szerzett magának, hogy kereskedésével már fölhagyhat és fehér keztyűket viselhet, ha különben művelt ember, a' társaságban többé nem talál ellenzésre. Ekép változott környületek között a' királynál is bemutattathatik, sőt fejdelme' drawing-room-ához is kaphat meghivást; csakhogy magától értődik, hogy férfi egyszerre 's egy időben társaság' tagja és műipar-űző nem lehet, mert különben megzavartatnék a' rend, mellytől az angolok nyilványos és magányos életök' gyarapultat elválhatlannak tartják. *(Allg. Zeit.)*

Gőzhajózás az éjszakamerikai egyesült statusokban.

Fulton, egy éjszakamerikai, a' gőzhajózás' feltalálója, 1807ben a' legelső gőzhajót ereszté a' Hudson folyamra, rendszeres járások végett Uj-York 's Albany közt. E' 145 angol mérföldnyi tér akkor 33 óra alatt járatott be. E' siker' következése volt, hogy azóta mind több és több gőzhajó építtetett Éjszakamerikában. Addig az Ohion és Missisippin részint vitorlás, részint evezős vagy rudas bárkák jártak, millyen az utat Cincinnatiból Ujorleansba (1600 angol mérföld) lefelé 5 hét, fölfelé 80—90 nap alatt tette, 's lefelé ugyan 9, fölfelé pedig 24—32 emberre vala szüksége. 1811ben martiusban bocsáttatott az Ohio mellett Pittsburgban Fulton által készített „Ujorleans“ nevű gőzhajó vizre 's utait Natchez és Ujorleans közt ugyanazon év' decemberében kezdette-meg. E' 300 angol mérföldnyi utat a' gőzös lefelé 3, fölfelé 7—8 nap alatt tette-meg: évenkint azonban csak 13 utat tett föl- 's ugyanannyit lefelé; egy-egy utas lefelé 18, fölfelé 25 dollárt fizetett. Fulton még több más gőzhajót is épített honában, mire Europába utazott, hogy találmányát itt is gyakorolja; de Angliában sehol sem talált gyámolitást, 's midőn Francziaországban ajánlá a' gőzhajózást, kinevették; maga Napoleon kalandornak nyilatkoztatá őt. Olly nagy volt akkor Angliában 's egész Europában az amerikai találmányok, vagyis inkább a' gőzerőnek csak egy uj alkalmazása elleni balitélet, hogy öt egész év kivántatott annak legyőzésére, mert csak 1812ben építette *Bell* Glasgowban (Scotiában) az első gőzhajót. Most már lassankint Europában is divatba jött a' gőzhajózás, de mind ez óráig még sehol sem terjedett az ki annyira, mint az éjszakamerikai egyesült statusokban. 1817beli majus 6kán indult el az első gőzös „Entreprise“ Ujorleansból a' Missisippin és Ohion felfelé, 's huszonötöd napra, u. m. majus' 30kán, megérkezett Louisvillebe, hol, mivel eddig ezen út a' szokott hajókon szinte három hónapig tartott, a' lakosok annyira el voltak az örömtől ragadtatva, hogy *Shreve* kapitányt diadalmenettel vezeték a' város' utczáin keresztül 's tiszteletére nyilványos ebédet rendeltek. Innentul a' nyugati és délnyugati vizeken mindinkább szaporodtak a' gőzhajók, 's számuk 1834ben 234et tett, de már 1838ban 400ig emelkedett. 1831ben a' louisvillei és portlandi csatornán Kentucky statusban 406 gőzhajó 's 421 lapos bárka mutatkozott, össz. 76,323 tonna teherrel; 1837en ugyanazon csatornán 501 gőzös és csak 165 bárka járt-kelt, összesen 242.374 tonna terhűek. 1818ban indult ki a' legelső gőzös az éjszaknyugati nagy tavakra; 1835ben már 25 gőzös járta azokat, 1838ban pedig 70.—Az 1834dik évben 88 uj gőzös építtetett az egyesült statusokban; de három évvel későbben, u. m. 1837ben, már 134.—Legnagyobb gőzhajóműhelyek vannak Ujyorkban, Philadelphiában és Baltimoreban; továbbá Lousvilleben, Ujalbanyban, Cincinnatiban és Pittsburgban. Összesen a' mult 1838dik év' nyarán nem kevesebb mint 800 gőzös szeldelte a' habokat az éjszakamerikai egyesült statusokban, mellyek közül aránylag legtöbb esik Uj-York statusra, u. m. 130.—A' tengerpartvidéki gőzhajózás tetemesen csökkent ugyan a' vasutak által, mellyek a' szárazon, szinte ezen partok' irányában, huzattak, 's ha egyszer a' vasutak' hálózata be leszen fejezve, csaknem egészen meg is szünend; de annál inkább emelkedik naponkint a' gőzhajózás a' folyamokon, 's tökéletesedése az utóbbi két-három év alatt annyira ment, az evezős és vitorlás naszádok' haználatát annyira kiszorította, hogy jelenleg nem csak minden kereskedőáru kivétel nélkül, hanem csaknem minden élelemszer is, u. m. gabona, kukoricza, liszt, hus 'stb, mind fel- mind lefelé gőzösön szállíttatik. A' vitelbér közel ugyanannyi, mint a' vitorlás vagy evezős hajókon, de a' jószág sokkal hamarabb érkezik rendeltetése' helyére; 's igy kevesebbé is van a' romlásnak kitéve, mint ama' lassú járatú hajókon. Azonban ennél még többre

*) Még is csak pompás egy teremtmény Mylady Kisszív! Mi csoda, ha Mylord Kisszív mindig a' legpazarabb divatot engedi-meg neki! csak a' divatárusné is 5000 font készpénzt kap tőle évenkint,—és nem visel mást, mint csupán angol készitményeket.

is mentek. Az Ohio' vidékin most kőszenet visznek Cincinnatiba, 250 angol mérföldnyire, gőzösökön vizmentiben; vagyis inkább a' gőzösök aladságba veszik a' kőszérnel rakott bárkákat, 's igy leviszik azokat a' vizen, föl pedig az üres bárkákkal mennek, mivel igy ezen olcsó szernek szállitása is kevesebbe kerül mint más módon. Igaz, hogy e' feltünő eredményhez nem keveset tesz a' más hajókoni evezőknek, kormányosoknak 's mindennemü munkásoknak igen magas napi bére; de hiszen egy gőzhajói szeszemélyzet' tartása is igen sokba kerül, ugy hogy valóban csupán a' hajó' és erőmüvei' épitésében 's a' gőz' alkalmazásában nyert tökéletesedésnek, valamint általában a' gőzhajózás' jobb elrendezésének kell tulajdonitani azt, hogy Éjszakamerikában olly eredményekhez jutottak, mellyeket még eddig sem Angliában sem máshol Europában nem értek-el. Ezenkivül méltán dicsekeszuek az amerikaiak, hogy a' földtekének nincs országa több, melly a' hajózható folyóknak olly rendszerével birna, mint nálok a' déli 's délnyugati statusok; és állitják, hogy a' Missisippi és az Ohio' hossza, ide véve a' Missisippibe ömlő többi folyamokét, a' gőzhajók által árható 100,000 angol mérföldnyi (vagyis több mint 320,000 német mföldnyi) tért tesz. Nem akarok ugyan jót állani e' számért; de egyedül a' Missisippi, Ujorleanstól a' szélesség' 30° alatt, a' st-anthonyi viz-esésekig a' szélesség' 50° alatt, 2100 angol mérföldnyire járatik gőzhajóktól, 's az e' folyamba ömlő, szinte gőzhajóktól járt kisebb folyók' száma valóban olly nagy, hogy az europai, ki a' mi rövid gőzhajói utainkhoz szokott, csupán saját látása és tapasztalása után győződhetik meg az itteni hajózási rendszer' roppantságáról. Naponkint legalább 4—5 gőzös indul Ujorleansból Pittsburgba, a' mi onnan 2000 mérföldnél távolabbra fekszik, 's ugyanannyi gőzös érkezik naponkint Pittsburgból Orleansba. Ezen ut tehát 400 német mérföldnél többet tesz, vagyis az Anglia és Ujyork közöttinek két harmadát, 's itt mégis egészen szokott, mindennapi dolognak tekintetik, mellyhez senki sem tesz többet néhány órai készületnél.—(Gerstner W. Zeit.)

Rokonszenvi szer az orbáncz ellen.

Mintegy 25 éves koromtól fogva, legalább is 15 évig, minden évben három-négyszer is kiütött arczomon az orbáncznak egy rosz neme. Csak egyszer kellett kimennem nedves hideg vagy metsző szeles időben, 's bizonyos leheték felőle, hogy este lefekvés után nehány órával iszonyu fájdalmak közt fogok fölébredni. Ekkor aztán rendszerint két három hétig, szoros diaeta mellett, szobában kellett maradnom, 's míg bőröm egészen le nem hámlott és ismét meg nem ujult, borotvával arczomat nem is érinthettem. 1834ki december' közepén szinte e' bajban sinlődtem. Akkor meglátogatott egy öreg polgár. Szemeiből olvastam, hogy valami fekszik szivén. Végre csakugyan megszólalt. Hozzám, mondá, csak azért jött, mivel tovább már nem nézheti szenyvedésemet; ifjabb éveiben ő is sokat szenyvedett az orbáncztól, de már régóta egészen megszabadult tőle; a' szert,melly rajta segitett,örömest megmondaná nekem, de attól tart hogy őt kinevetem, mivel a tanult urak illyesmire nem hallgatnak. Hajótörést szenyvedett szalmaszál után is kapkodik, 's én miért ne unszoltam volna őt a' szer' megnevezésére?Erre a' jó ember zsebébe nyult 's vad gesztenyét vőn-ki belőle, határozottan állitván, hogy míg illy vad gesztenyét hordok magamnál, bajom soha többé vissza nem fog jőni. Lehetlen volt magamat megtartóztatni a' nevetéstől. Mégis, hogy a' jó embert meg ne sértsem, a' gesztenyét zsebembe tettem, tanácsát követni igérvén. Meggyógyulásom után, ha mellényt változtattam, vagy zsebemet kiürítettem, a' gesztenye mindig csak velem vándorlott, mi legkisebb alkalmatlanságomra sem volt. És valóban segített-ez, kérdezik talán némellyek? A' legszigorúbb igazságnál fogva bizonyíthatom, hogy 1834ki december' közepe, és igy csaknem öt év óta e' mai napig legkevesbé sem tért-vissza a' baj, pedig megszokott életmódomon semmit sem változtattam. Még azt is meg kell jegyeznem, miszerint ujjaimban olly köszvényes fájdalmakat szenyvedtem ezelőtt, hogy tollat hetekig nem vehettem kezembe; azóta ezek is egészen megszüntek. Nevessen a' kinek tetszik, a' kik pedig hasonló bajjal kinlódnak legalább ujságvágyból próbalják-meg az emlitett szert. Egy evang. lelkész. *(G. Bl.)*

Mehemed Ali' családa.

Mehemed Ali' családáról hirlapokban következő életirati adatok olvashatók: *Mehemed Ali*, egyiptomi alkirály, 71 éves, legidősb fia *Ibrahim* 48, második fia *Said Bey* 20, harmadik *Hussein Bey* 17, negyedik *Ali Bey* 15 éves. *Mehemed'* unokái 's *Ibrahim'* fiai ezek: *Mahmud Bey* 18, *Husta Bey* 13, *Izmael Bey* 12 éves. Ezeken kivül van még az alkirálynak meghólt fia, *Toussum* basától egy unokája, a' 36 éves *Abbas* basa, kairói kormányzó. Unokaöcsei is számosak az alkirálynak: *Achmet* basa 36, *Ibrahim* basa 34, *Hussein* basa 43 éves 's mind vezérek a' hadseregnél, *Sheriff* basa syriai kormányzó 43, *Izmael Bey* vezér 's *Ibrahim* basa' veje 35, *Hussein Bey* 38, *Ali Bey* 18 évesek. *Achmet* basának két fia van: *Mehemed Bey* 16, és *Ibrahim Bey* 13 évesek. *Said Bey*, *Ibrahim* basa' testvére fog hihetőleg atyja, *Mehemed'* halála után kormányra lépni, mert *Ibrahim* veszélyes bajban szenved. *Said Bey* cserkesz-

nőtől született, ki ő rá, mint egyetlen fiára nagy gondot fordított. Oktatást európai tanitóktól, többek közt *Kőnig* professortól vőn, francziaul és angolul ért, és különösen vonzódik a' francziákhoz. Magaviseletében szelidséget és jóakaratát dicsérik. *Hussein Bey, Mehemed'* harmadik fia pedig még bátyjánál is több vonzalmat mutat a' tudományok iránt; de még kevés alkalom nyílt szive' 's szelleme' tulajdonságinak megitélésére. *Ibrahim* és megholt testvérei, *Izmail* és *Toussum*, köztudomás szerint *Mehemed'* fiai ugyan, de olly anyától, ki akkor még más férfi' neje volt.

Ibrahim basa igen vidor kedélyü; csaknem egy folytában nevet mindig. A' frankokat szereti; legalább barátsága' jeleivel árasztja-el őket. Alapos hadi ismeretekkel nem bír, 's jól értesültek hadi szerencséjét főleg a' franczia hitehagyott *Selves* ezredesnek, *Soliman* basának tulajdonítják, kinek maga *Mehemed Ali* is elsőséget ad. *Ibrahimot* mindazáltal lélekéberség, a' környületek okos' használata, és személyes bátorság tüntetik-ki. Csatákban legelől vezérkedve, jelenlétével buzditja a' katonát, kihez őt költsönös szeretet' kötele kapcsolja. E' köteléket azonban még sem tudhatá a' vezér olly szorosra fűzni, hogy az arabot magasb tisztségekre merné emelni, mellyek folyvást törökök vagy külföldiekkel vannak megrakva. Egyik táborozásakor sok katona megholt szomjuságban, 's miután sikerült neki e' kerülhetlen életszert föltalálni, mellyet, ha hiányzik, éppen ugy becsülnek az emberek, mint nagy bőségében átkoznak, a' megmaradt katonáknak ő maga nyúta az enyhülés' italát. Alexandriában egykor iszonyu vihar támadt 's egy ott horgonyzó fregát nagy veszélyben forgott. Kapitánya látván, hogy a' révtorokban el kell sülyednie, a' kikötőbe evezett. *Ibrahim* őt magához hivatá, 's először is szemére vetvén, hogy parancs nélkül távozott-el kijelölt helyéről, még azt adá hozzá, hogy magát a' hajótörésnek 's életveszélynek is ki kellett volna tenni, azután pedig saját kezével ütötte-le fejét a' tisztnek. Syriában egy angol különös szép puskát mutatott neki. *Ibrahim* próbára akará tenni jósagát; megtölteté 's egy arabot, ki éppen a' ház előtt ment-el, minden gondolkozás nélkül czélbe vőn. Puff! a' szerencsétlen halva rogyott-össze, 's a' basa nem késék a' fegyvert dicsérni.

Egyveleg.

Uj találmányok. *Leeds Mercury* angol hirlap egy uj találmányról, t. i. fonás és szövés nélküli posztókészitésről, tudósit. Korunk számos rendkivüli 's csodálatra méltó találmányi közé számitható, ugy mond, egy legujabban feltalált gépely is, melly által gyapjuból akár széles akár keskeny posztó készitetik minden fonás és szövés nélkül, 's mi az illy nemü próbaposztók' megvizsgálása után, ismerve vidékünk' e' legfőbb gyártási czikkelyét, bizton állithatjuk, hogy ezen új gyártásmód az eddig szokásban volt fonás és szövés általi posztókészités' módját nem sokára ki fogja szoritani. Ezen gépelyek mind nálunk, mind más gyárvidékeken kizáró szabadalommal vannak ellátva. Feltalálójok északamerikai, ki bizton remélheti, hogy kiváltságának eladása által tetemes vagyonhoz jutand. Már is az illy módon készült posztóból próbák adattak, a' gépek rajzaival együtt, nehány első kereskedőink 's gyárnokinknak, és ők egyezőleg úgy vélekedtek, hogy e' gépely középfinom posztó készitésére, melly sok erősséget 's tartósságot kiván, tagadhatlanul igen alkalmas. Ha a' kiváltság' tulajdonosinak reménye, legalább nagy részint teljesedik, akkor a' kézi 's erőmüi munkakimélet és időnyereség tetemes leend. Már lépések is tetettek e' gépelynek szárazföldi vetélytársinknál meghonositására. Londonban t. i. tizenegy úr egyesülve, a' kiváltságtulajdonosoknál, 5000 ft. stg. letétele mellett, egy gépelyt rendelt-meg, 's azzal, mihelyt elkészül, egy hónapig próbák tetetnek, 's ha ezek' sikerével meg lesznek elégedve, 20,000 ft. stget. fizetnek-le a' szabadalomjogért Belgiumban, 's ott e' gyártásmód nagyban fog üzetni. Az egyszerü, 's 600 ft. stgnél többé nem kerülő gépely 24 óra alatt képes 600 yard (rőf), egy yard széles posztót készíteni.

Légtől hajtott kocsik. Jövő nov. első napjátóla' bristol-birminghami vasuton nem gőz, hanem légerőmű által vonatnak a' kocsik, és pedig sokkal sebesebben mint eddig. Tüzelőre e' szerint nem lesz szükség ezután, füst és hamu elmaradnak, a' katlan ki nem ég a' gőzösökön, meleg nem izzasztja az erőművel bánókat, és igy a' gőzhajó társaság helyett léghajózó egyesület jövend létre.

A' Journal des Débats e' fontos tartalmu hirt közli: „A' franczia répaczukor-termesztők minden veszélytől menttek. A' czukorrépa nem sokára diadalmasabban fog ezentúl fölemelkedni, mint eddig. Északi Franciaország' lakosai répaczukrot többé nem készitenek; mert ők olly fölfedezést tettek, miszerint a' czukorrépa nedvből, ha szeszes forrásba engedik átmenni, ollyan bor áll-elő, melly minőségre a' legjobb délszaki borokat is felülmulja. Czukorrépa foglalja-el helyét a' szőlőtőknek. *Leduc* úr, artresi maire, feje azon társaságnak, melly e' fölfedezést Franciaország' északi vidékének új nemzeti iparágává emelendi.

A' Hasznos Mulatságokban láttam minapában, hogy a' mostan divatozó vizzelgyógyitást, Hydropathiának nevezték. Mivel pedig Pathia betegséget tesz, ez a' nevezet annyit tenne, mint vizibetegség. Jobbaknak vélem tehát a' következendő nevezeteket: Hydriatria, vagy Psychrolusia.

Dr. Kováts Mihály m. p.

Pest. 1839. HASZNOS Szombat Octob. 12én MULATSÁGOK. 30dik szám. Második félév.

Angol- magyar gabnakereskedés.

Most, midőn az aratás' eredménye eránti mostoha kinézetek Nagybritannia' több vidékein élénk aggodalmat keltettek 's a' gabnatörvények' változtatására eleve készült mozgásnak nagyobb nyomósságot adnak, egy valaki a' M. Chroniclében, kinek hosszasb tartózkodása alatt a' szárazföldön elég alkalma volt megismerkedni a' kereskedési és műipari viszonyokkal, azon nagy hasznokról értekezik, mellyeket a' Nagybritannia és Ausztria közti új kereskedési szerződés főleg gabnakivitel' tekintetében is nyúthat.

Ámbár, ugy mond, az aratás kedvezően ütöttki a' szárazföld' valamennyi részében, mégis Nagybritannia, a' lázas fölzajdulás után, mellyet az ár' hirtelen felszökkenése tavaly ébresztett Europa' gabnatermő országiban, hol ezáltal sokan terjedelmes nyerzszkedésre ingereltettek, a' gabna rendkívül nagy szűke mellett nem számolhat a' szokott forrásokra, honnan a' szállítás történik. Az olasz, hollandi 's belga kikötők a' megettők fekvő vidékekről csak igen kevés gabnamennyiséggel vannak ellátva kivitelre, 's sürgető esetben Danczigból és Odessából kell hozatniok. Csak Trieszt és Fiume szenyvednek kivételt. Fiume kikötője mintegy 15 mtföldnyire fekszik egy hajózható folyamtól, melly azt Europa' egyik legtermékenyebb országával, Magyarországgal köti-össze. E' két pont között két igen derék országút van, 's Fiume és Trieszt, Danczig és Odessa felett még azon elsőbbséggel is bír, hogy mindkettő közel fekszik a' vidékhez, honnan szállitmányaik jőnek, melly környület által kikerültetik az, hogy e' kikötőkben a' gabnaárra befolyással legyen a' szálítás a' gabnakereskedők' részéről, miután, ha hirtelen kerestetnék gabona, a' partokhoz tetemes mennyiség szálítathatik. Danczigban a' közelebbi tiz év alatti gabnaár' jegyzékeiből kiviláglik, hogy ott nagy ingadozások történtek az árban, jóllehet az a' felső Viszló 's ebbe ömlő folyamok melletti vásárokon alig szenvedett változást.

A' Tisza melléki síkságokon a' gabnakereskedést mostani állapotjában többnyire maga űzi a' földmívelő. E' síkságok' déli része, a' Tisza és Duna között, alkotja a' bánságot, mellynek jó földe, gabnamívelésre igen kedvező éghajlat alatt, jeles és Angliában is becsült buzát terem. De a' gabna' csekély kelete miatt e' síkságok' nagy része juhlegelőkké változtatott; ha mindazaltal folyvásti gabnakivitel létesülne, az ausztriai birodalomnak csak e' része is képes volna Nagybritannia egész gabnaszükségét kielégíteni. Jelen környületek között Nagybritanniára nézve annál fontosabb e' bőségforrás, mivel kész mennyiségeket juttathat a' partokhoz, mielőtt a' tél elzárná a' közlekedést, 's kikötőkkel van kapcsolatban, mellyek egész éven át nyitva állanak. Nyugotra a' Duna 's Dráva között is fekszik még egy más, nem olly terjedt, de szinte termékeny síkság.

E' síkságoknak a' hajózható folyamok két kimenetelt nyitnak, egyet a' Dunán Galacz felé, mást a' Dunába ömlő Száván, melly hajózható egész Horvátország' belsejeig, honnan a' szárazon kéjelmes út vonul az adriai tengerhez. Galacz, mellyet a' Dunatorkolatnál megtelepült oroszok' fenyegetőző beavatkozása ellen a' majlandi szerződés biztosít, csaknem egész éven át nyitva áll; de az adriai tenger' kikötőihez is szintugy elmehetni, 's azon elsőbbségök van, hogy az út hozzájok rövidebb, 's következőleg a' vitelbér csekélyebb. Azt sem kell mellőzni, milly kedvező fekvésüek e' kikötők azon esetre, ha a' környületek' ellenséges bonyolodása a' dardanellákat elzárná a' britt kereskedés előtt.

De e' kikötők' fekvését Angliára nézve különösen hajózható folyókkali kapcsolatuk teszi fontossá. Hamar beálló tél elzárhatja a' balti tengert, mielőtt Nagybritanniában az aratás' eredménye tudatnék, és ha ez nem kedvezően ütne-ki, akkor meggátolhatnék a' bevitel, melly a' nyerészkedést a' britt vásárokon korlátozni 's aggodalmakat eloszlatni képes volna. Hasonló zajongások támadnának, ha tavaszkor a' hoszas fagy Nagybritanniában elfogyasztaná a' kész mennyiségeket. Végül egy háboru Oroszországgal a' britt hajókat kizárná az orosz kikötőkből, mellyek sovány években legnagyobb segélyt nyújtottak. Mindez esetekben az Ausztriával kötött szerződés kisegíti Nagybritanniát szorultságából.

A' Tisza, melly alsó Magyarország' termékeny sikságait öntözi, csaknem egész hosszában hajózható, 's felső része a' keleti Karpatok' allyán foly-le, mellyek Magyarországot Galicziától választják-el. E' hegyet jó utak szeldelik-át különböző pontokon, 's a' termékeny Galiczia, szükség esetében, összeköttethetnék a' Tiszával 's Dunával, és ez uton vitethetnék-ki a' Podolia' sikságin termő szép buza. Stry Galicziában csak annyira van Danzigtól, mint az adriai tengertől, azon különbséggel, hogy az egyik út egészen ausztriai földön, a' másik pedig a' keleti tengerhez, ámbár Jaroslawtól lefelé vízen történik a' közlekedés, orosz és porosz birtokon vezet keresztül. A' Karpatokon átvivő út nem hosszabb annál, mellyen a' podoliai gabna megyen Jaroslawba, innen Danzigba hajókon szálítatandó, 's mindig járják a' parasztok, kik Magyarország'

északkeleti hegyvidékeit lengyel gabnával látják-el. A' Tiszán már régóta szabályszerü hajózás áll-fen, a' kormány északi Magyarországból a' Duna, Száva és Dráva melléki raktárakba ezen szállítatja-le a' sót, és így már Lengyelország 's az adriai tenger közt teljes összeköttetés létez, melly Nagybritannia' javára rögtön használtathatnék.

Azonban illy nemü vállalatoknál különösen a' környületre kell figyelmezni, hogy a' britt bevitelvámtól függő gabnakereskedés' sajátszerü tulajdonsága mellett, melly csak hosszu időközökben, akkor pedig nevezetes mennyiségben áll-elő, sehol sincs olly jól rendezve a' közlekedés, hogy tetemes mellékköltségekre ne volna szükség, ha nagyobb mennyiségü szállítás kivántatik. E' rövidségen nagy részben lehetne az által segíteni, ha a' vevő egyenesen a' földmívelőhöz, nem pedig a' kikötői piaczok' tőzséreihez fordulna, a' folyókon szállítást 's Angliába küldést pedig adandó alkalomhoz képest hagyná eszközöltetni. Illy vásárlásokat kora ősszel kellene tenni, és ha távolabb tartományokban volna szükség vásárlani, téli hó előtt még jeles mennyiség hozathatnék át a' Karpatokon. A' Tiszánál Szólnok és Szeged, a' Dunánál Pétervárad és Ujvidék, a' Szávánál Sziszek szolgálnának rakhelyekül. E' mellett még fontolóra vevén a' temérdek segédeszközöket, mikre talál Nagybritannia Európának egy olly részében, hol a' gyér népesség mellet kézmüvek' keletkezésére még sokáig nem gondolhatni, igen óhajtható volna összebeszélni britt kézműárúknak amaz országok' termékeivel kicserélése iránt. Ha e' közlekedést illőleg használni akarnák, úgy nem csak gabna', hanem épületfa' és mindenféle ásványok' tekintetében független lenne Oroszországtól Nagybritannia, mig kender és faggyu is ezen az uton hozathatnék Moldva 's Oláhországból és az északi török tartományokból, 's minthogy e' közlekedés által minden néposztályok állapotja tetemesen javíttatnék, a' kézműárúk' keletének is szerfelett nevekedni kellene.

Nem lehet arról kétség, hogy Ausztria, mellynek kormánya első nyilatkozék barátságosan, mikor Nagybritannia szabadelvűbb kereskedési politikát ajánlott Európának, örülni fogna, ha britt tőkepénz és britt vállalkozási szellem gazdag tartományai felé fordulnának. Itt olly mező nyílnék, melly egészen más hasznokat igér, mint Poroszországtól 's a' német vámegyesületről bármilly környületek közt várni lehetne; mert hogy a' munkás Dr. Bowring *) valami fontos engedményt nyerhessen, teljességgel nem remélhető. Németország' nagy részének kevesbé termékeny földe, a' természettől áldottabb vidékek' tömött népessége, lehetlenné tevék Europa' e' részeiből Angliába szük aratás' esetére nagyobb mennyiségek' szállítását. A' Rajna, Majna, Elbe és Odera melléki termékenyebb országokban éppen olly tömött a' népesség, mint Anglia' legnépesebb vidékein. Ezen országokban a' kézmívek' inkább szükség', mint politikától adatott ösztön' eredményei, mint az ezen országok' eszközei 's termékeihez alkalmazott vállalatok' sikere mutatja. Magas védvámok által igen is messzire vihetni a' kézműi nyerészkedést; azonban nem remélhető, hogy Poroszország, politikája' irányát tekintve, egy könnyen fölhagyjon kinézeteivel, mellyek' földeritésében statusférfiai olly sokáig és szorgalommal fontolgatók valának. Ausztria sokkal szabadelvűbb volt a' brittek eránti viseletében. A' majlandi szerződés nem csak e' nagy birodalmat nyitá meg a' britt kereskedésnek, hanem Moldvát és Oláhországot is járhatóbbá tevé, 's ez egyetlen tettel az orosz határ nyugot felé mostani állásában változhatlanul megállapitatott. Oroszországgal történhető haború esetében az ezen országok által nyútott segédeszközök' helyes használatától függne a' harcz' gyors kimenetele vagy késlelt eldöntése, és ama' két fejdelemség nem helytelenül mondathatnék a' dardanellák' tulajdonképi kulcsainak.

Eddig a' M. Chronicle' értekezője. Egész terjedelmében felfogá ő honunk' fontosságát Angliára nézve mind kereskedési, mind politikai tekintetben; kifejté az angol-ausztriai kereskedési szerződés' nagy hasznáit mind a' két statusra nézve; azonban hogy e' szerződés az ausztriai birodalom minden tartományai között Magyarországra lenne legáldáshozóbb, csak azon körülményből is némi bizonyossággal következtethetni, hogy e' szerződés' keletkezte óta az angol lapok a' többi tartományok közt főleg honunkat vevék kereskedési szemléletek' tárgyaul 's általában gyakrabban emlegetik, mint eddig. Most a' gabnakereskedés, mint az első életszükséget fedező, vonja ide az angolok' figyelmét. Angliával létesítendő kereskedésünkre ez által tetetnék-meg mintegy az első lépés, mellyet a' kereskedés' több ágai mulhatlanul követnének; kis idő mulva kereskedésünk egészen más, kedvezőbb irányt fogna venni. Az értekező jól ismeri honunk' helyzetét; csak az a' kérdés: valyon megelégednének-e az angolok mostani tökéletlen, lassu 's nem egészen biztos szállítási eszközeinkkel? Nehezen. Minden esetre itt az ideje, hogy folyóink' czélszerü szabályozásával gyors és biztos hajózást létesítsünk 's a' szárazon utak' készitése által a' könnyebb szállítást siettessük. Nagy munka ugyan ez, mellyet csak összesített országos erő birhat-meg; de kiszámíthatlan a' nyereség, mellyel a' rá fordítan-

*) Dr. Bowringot, nyelvünknek is avatottját, az angol kormány többször küldé kereskedési megbizásokkal Parisba, Egyiptomba, Törökországba, legközelebb Berlinbe a' német vámegyesület gyülésére.

dó tetemes költség bizonyosan kamatozni fog. Két útja van kereskedésünknek: a' Duna és adriai tenger; amaz kelettel, emez déllel 's nyugottal hoz kapcsolatba. E' két út' biztossá tételével juthatunk magas állásra a' világkereskedésben.

A' nők.

Ne higyjétek, ha azt mondják nektek, hogy a' görögök a' világot megvilágosíták, a' rómaiak meghóditák. Iskolai phrasisok ezek, tudós bolondságok! a' görögök—néhány jelentős férfi' kivételével, de kik nép- és fejdelemtől eléggé üldöztettek—csak barbarusok voltak; a' rómaiak nem hóditák-meg a' világot, de kirablák; világosan 's fényesen mutatja a' historia, hogy a' népeket csak önhasznok miatt igázák le A' világot a' könyvsajtó, ágyú-golyók 's—a' nők világosíták 's hóditák-meg.

Azon korban, midőn az emberek táborokban, nyilvános téreken, 's szoborerkélyek alatt tölték el éltöket, a' világban barbarismus 's csaknem szakadatlan féktelenség uralkodott. A' magasabbak hatalom, a' nép martalék után sovárgott; a' szónokok a' téreken heveskedtek, a' nép farsangi játékként nézte őket, mitsem értve elcsigázott beszédeikből. A' philosophok magok' és barátaik' számára írtak, 's ha egyszer a' nép előtt mutatkozának, vagy megkövéztettek, vagy bürökkel vendégeltettek-meg. Minden egyedül csak az önzés, a' hiányzó családélet' következménye által föltételelesíteték. Csak a' polgárok aludtak hon. A' nagy müveltségü Görögországban a' nők vagy bábként szobabútorokúl vagy szakácsnékúl nézettek. Az egész Görögországban csak két okos nő volt: egyik Aspasia, a' philosophia' és literatura' barátnéja, 's a' másik Xantippe, Sokrates nője, úr a' háznál. Azért is rágalmazá mindkettőt a' historia: az egyiket csábítónénak, a' másikat rosz nőnek.

Romában családéletet 's a' nők' tiszteletét nem ismerék. Ebben fekvék Roma' erkölcsromlása, elpuhúlása, 's végrei alacsonyságának oka is. Az ugynevezett barbarok jöttek, a' hunnok, avarok, tatárok, szlavok, mind egyszerű, de jólelkü emberek, még táborozásaikban is családéletet élők. Nőjeikkel jövének, kik a' családtalan elpuhultakat meggyőzni segíték; a' legsulyosb munkákban osztakozának férjeikkel, a' meghódított országokban megtelepülvén. Szóval, a' nők sok részt vőnek a' romai coloss' megdöntésében 's új birodalmak' alakításában. Azért tisztelet a' nőknek.

Csakhamar növekvék a' nők' becse a' társaságokban, 's az emberiség azóta lassanként tovább lépdele tökélyesbülésében, mig a' szépnem' tisztelői az előcsapatot tevék 's szerető költők zárák be a' sort.

A' keresztyénség' első századai a' nők' nagy és jótékony tetteinek voltak tanúi. Csaknem minden nemzetnél terjeszték a' keresztyénséget, mert elve a' felebarát szereteten, könyörön, szendeségen és szelidségen nyugvék, mind olly tulajdonokon, mik sokkal inkább az asszonyi szív', mint a' férfiúi durvább kedély' tulajdonai. A' pogányok mégcsak képzeletökben sem gondolhattak hibátlan nőket. Minden pogány istennő egy parisi opera' színésznőjeként tűnik föl, az okos Dianát 's a' szűz Vestát kivevén. A' régiek mennye szinpadhoz hasonlít. Egész mythologiájok csak nagy opera, karok-, tánczok-, változatok-, fordulatok- 's harczokkal. Igen sok a' képzelet', semmi a' szív' számára.

A' középkor', e' regényes szak' kezdetével az emberiség' és költészet' történeteiben, a' nők minden nagy tetteikért, előbbi lealacsonyitásokért 's szenvedésökért megkapák az igazságos díjt—a' házi kormány' királypálczáját. Innen fejlődtek-ki a' társasági viszonyok, később az általános müveltség, a' tulajdonképi felvilágosodás valódi alapja. A' férfiak kormányoztak, az asszonyok uralkodtak. A' legnagyobb lovagtettek nőkegyért történtek, minden rosz, alacsony 's becsületlenség, melly a' középkorban történt, a' nők' megvetői' míve; minden nagyszerü, nemes és dicső—tisztelőiké. A' történetirat beszél illy példákat.

A' középkorban a' költészetek és művészet emelkedtek; védőket hasonlag a' nőknél lelők. Az erkölcsök szelidültek, az emberiség végre megismeré méltóságát. A' XVIIIik században legnagyobb diadalát ünneplé a' nőnem. A' politica-, literatura- 's művészetekben nőké volt a' túlnyomóság. Már mindenütt uralkodának 's kormányoztak, buzdítottak 's védtek, 's magok is munkálódának. Végre nagy várakozás után elő lépe a' felvilágosodás! De egyszerre vihar keletkezék, nem a' felvilágosodás, de a' tudatlanság által. E' vihar iskolai pedantismus' következménye volt, melly a' régiség' bohóságai által csalogatva, kortársainak példányúl akarta őket felállítni. A' kor' buzgalmas emberei mindütt egy régi Athent 's régi Romát gondolkozának alapítni, azaz régi barbarismust, régi gyilkosságot 's agyonverést. E' szerencsétlen időben is férfiakúl mutatkozának a' nők, mint akkor, midőn a' keresztyénség küzdésbe lépe a' pogánysággal. A' hitért és emberiségért hideg vérrel léptek vérpadra. Új dicscsel köríték magokat 's még nagyobb jogokat vittak-ki az emberiség' tiszteletére.

A' vihar megszünt, de az emberi társaság korábbi viszonyait feldöntögeté. A' női szelid és szende kormány' helyére az önzés harapodzék a' társaságba. A' felvilágosodás', tudományok', társiság', és müveltség' felrombolt oltára, azaz a' salon' helyébe pénzcsarnok emelkedék; 's egyszersmind az ész, szeretetreméltóság, szépség és szelidség helyett,

az aranyborjúnak hódolának. A' társiság' minden szépsége, költészete elalvék; a' nők összegöngyölték zászlóikat 's elhagyák a' tért.

A' hideg, jeges rationalismus 's a' nagy hasznossági elv erőre kaptak. Fagylaló lehökkel elbénították a' költészetet 's müvészeteket; a' nyerészkedés' tárgya lőn minden, a' szellem, kedély, képzelet, maga a' lángész is. Mikor még a' nők uralkodának, a' szellem', lángész', kedély' és képzelet' feladata, az aestheticai szép volt, de most csak a' hasznos. Most nem egy szép okos lányba, de egy gőzmübe, vaspályába szerelmesülnek. Nem a' sziv' hangjának, de a' pénzkeletnek engedelmeskednek; a' nőket nem az élet' diszeül nézik többé, de Fortuna' arany körtefontjául; a' mátka után részvényként tekintnek; ki a' szépséget szereti, igen olcsó kőmetszeteket vesz, szép lányok képeivel; ki női jótetteket becsül, az Annales de la vertu 's a' Merite des Femmes-t vásárolja-meg; de senkinek sincs kedve egy élő szépséget, vagy egy élő jótevő nőt vinni haza, mert az arany borju tisztelői arra intnek bennünket, hogy a' nőket portékául nézzük. Mi lőn ebből? Az egész erkölcsi világ a' barbarismus' characterét vevé-föl; a' tragoedia korunkban mészárszékhez, a' dráma fenyitőházhoz, a' regény elmekórházhoz hasonlít. A' költészet édes mint jég! A' müvészetben csak hatás, a' zenében csak nehézségek után kapkodnak. A' nők befolyása' elenyésztével minden gyöngéd és kecses is elhamvada. A' szerelmes most bohó, de ki vasgyárt vagy statuspapirosokat nőszült, becsülésre méltó, igen tiszteletes! Szegény lányt venni nőül most ostobaság, nem házasodni meggondolás, de érzelmünk es szivünk ellen házasodni, pénzzacskókra és tőkékre okosság, éles elme és szerencse. Szegény lányok! sajnállak benneteket, de még inkább atyáitokat, anyáitokat 's gyermekeiteket! szerencsére a' gőzmüvek, vaspályák, részvények és procentek még nem forgatának-el minden főt, még vannak emberek, kik érzik, hogy női szépség', női lélek' 's női kedély' befolyása nélkül semmi emberi társaság, semmi müveltség, semmi felvilágosodás nem virágozhatik. Az emberiség' e' része a' legnemesebbekhez tartozik; övék a' súlyos kötelesség, a' költészet' templomát a' pénzcsarnoktól elkülönitni 's a' nőket elébbi jogaikba visszahelyezni. Csak a' szerelem szüli a' szépet, a' genealist. Csak a' nők tisztelete emeli föl a' férfit.

Emlékeztetésre van szükségünk, különben bizony megtörténhetnék, hogy rationalismusunk' 's hasznossági elvünk' következtében egész egyszerüséggel, részvényekkel, 's bankjegyekkel nőszülnénk, 's vasküllőket 's gőzhajókat nemzenénk. Vas nemzedék ez, mellynek hirdetője a' mostani divatliteratura.

Oroszból *Szerényi.*

A' hü leány.

Sir mellett egy alak
Busongva térdepel,
A' sirra tüzve van
Szerelmi hálajel:

Könyekkel öntözött
Halvány virág-füzér.
A' lányka kebelét
Dulja nagy szenvedély.

Bú 's keserv' szőrnyei
Szivében küzdenek;
Hervatagok arczán
A' bájló kellemek.

Üdvének romjain
Siratja kedvesét,
Halál ölelte-el
Az ifjak' remekét.

De hasztalan keserg,
Fohásza füstbe száll,
Nem hajt szavakra a'
Kérlelhetlen halál!

Üvöltve bár daczol
Körüle szél-vihar;
Nem hall, nem érez ő,
Meredt mikint a' fal.

Rebegve mondja-ki
A' boldogúlt nevet,
Még egyszer feltekint—
'S hü szive megreped.

Lakner Sándor.

Czukordiók.

Vannak gondolatok, miket az egész világgal közlünk, gondolatok, miket csak kis körökkel, gondolatok, miket csak egy baráttal, gondolatok, miket csak önmagunkkal közlünk. De a' legrosszabb gondolatok azok, miket minmagunkra is alig bizonánk. 'S mégis minden embernek vannak illy gondolatai, 's ha velek tükör elébe áll, el kell pirulnia.

Az igazság csalán; ki csak megérinti, azt megcsipi, ki erősen, bátran és merészen kapja-meg, nem bántja.

A' jó költő kedvese képét adja dalaiban, a' középszerű képrajzát, a' rosz—nyomozó levelét.

Nem az, miként beszél a' férfi' szerelméről, de hogy hallgat róla, szól szerelme mellett.

Szeretni viszonszeretés nélkül, hosszú mese, rövid erkölcstanitással.

A' szerelem epigramm 's a' nő annak hegye.

Szerelem költészet, szerelmeskedés a' szív' alkalmi költeménye. *Szerényi.*

29.30. sz. Pest, Második **HIRDETÉSEK.** October 12én 1839. félév.

JELENTÉS. E' napokban hagyta el a' sajtót e' következő czímű tanitókönyv:

ELEMI MAGYAR NYELVTAN

gyakorlatilag előadva.

IRTA

Széchy Ágoston Imre, a' kegyes tanitórend tagja. Pesten 1840. *Hartleben könyvárus költségén.* Ára kötetlen 30, kötve 36 kr. peng. p.

A' könyv hasznosságát eléggé nyilványitja kitüzött czélja, mit a' szerző e' jelszó által tudat: „a' nyelv gondolkodáseszköze hallható jelek által; a' nyelvtan eredeti föladása tehát a' kisdedek értelmi tehetségeit lépésenként gyakorolni 's kifejteni, hogy beszéd által gondolkodni, gondolkozás által beszélni tanuljanak." Ehhez képest e' tanitókönyv egészen a' kisdedek, millyenek az első, második deák iskolákba járók, foghatóságához van mérve. Az oktatás kérdések 's feleletekben elemező 's összszezőleg (Analytice et Synthetice) közöltetik: azért minden nyelvtani fogalom 's határzat alkatrészei előre bocsátott példák 's példamondatokban terjesztetik elő, 's ezekből vonatik el részenként a' kérdésbeni fogalom, vagy határzat, úgy hogy a' tanulók a' különféle beszédrészek, ezek alakzatai (formae) 's egymáshozi viszonyaik, 's ezekből származó nyelvszabályok fogalmai 's határzatira lépésenként vezetnek 's igy mind ezek értelmére mintegy érzékileg jutatnak. Ehhez járul összeleg 257 nyelvtani gyakorlás, mellyek közül majd minden felelet után egy, kettő következik. Ezek részint készpéldákból állanak, hogy a' magyarázott fogalmat vagy határzatot megérzékitve lássák a' tanulók; vagy föladásokból, hogy a' kérdésbeni fogalmak 's határzatok szerint magok képezzenek példákat, 's igy a' nyelvszabályokat a' beszédben 's irásban alkalmazni tanulják. Ennélfogva e' tanitókönyv az anyanyelvet, mint a' gondolkodás és értelmesség eszközét, tárgyalja, hogy a' kisdedek minélelőbb tanulhatásra ügyesülhessenek.

Baromorvosi hivatal.

(1) A' nm. m. kir. Helytartóság' rendeletéből köz hirré tétetik: hogy kik a' tek. Borsod megyében kegyelmes jováhagyásnál fogva fölállitott 's 150 p. ft. évi fizetéssel járó baromorvosi hivatalt elnyerni kivánják, eziránti folyamodásukat, a' baromorvosi pálya' végzéséről és ezen orvoslásban szerzett gyákorlatról szóló szükséges bizonyitványokkal ellátva, f. é. nov. 1ig tek. Borsod megye' első alispányához nyujtsák-be (3).

Egy ifju ember kivánna valamelly magyar városban vagy helységben gyermekeknek a' német nyelvben oktatást adni; legfőbb ohajtása az hogy ő maga a' magyar nyelvben vehetne előmenetelt. Tudósitást ád hol létéről az ujságiró-hivatal.

Ház eladás.

(2) Szabad kir. Pestvárosában a' nagyhid és miatyánk utcza szegletén, következésképpen a' legjobb helyen 201dik szám alatt fekvő Jurame-felé ház f. e. October 19ik napján, az illető örökösöknek saját kivánságukra árverés útján el-fogadatni. Venni szándékozók a' fenn kitett napnak szokott reggeli óráiban, sz. k. Pestvárosának földbirtoki hivatalában tartandó árverésre meghivatnak. (2)

Hirdetmény.

(2) A' nm. m. kir. Helytartó-Tanács' sept. 3kán 29,113 sz. a. költ rendeletéből közhirré tétetik: hogy kik a' polit. alapitványi jószágok csákovai kerületében Lindemajer Bernát' halála által megürült uradalmi seborvosi hivatalt— mellyhez 300 v. ft. évi fizetés, irnoki költségekre 8 v. ft., szállás, 80 pozsonyi mérő kétszeres, 30 p. m. zab, 8 p. m. kukoricza, 12 öl kemény tűzi fa, 4 szekér széna, 2 szekér szalma járul—elnyerni kivánják, szükséges bizonyitványokkal ellátott folyamodásaikat f. évi october végeig a' nm. m. k. Helytartó-Tanácshoz nyujtsák-be.

Hirdetmény.

(2) Gyapjukereskedők, kik az idén Czegléd, Püspök-Ladány, Kénderes, Somlyó-Vásárhely, Veres Berény, Csatta, Mária-Nestre Izgárpolit. alapitványi jószágokban termet gyapjut megvenni kivánják, irott ajánlataikkal f. é. oct. 24ig a' pesti praefectoratus' hivatalához folyamodjanak; a' próba gyapjukat a' nm. m. kir. Helytartóság' illető előadójánál szemlélhetik-meg; az alapitványi pénztár' biztositására megkivántató 500 p. ft. cautiót pedig vagy praefectora-

tus, vagy a' főfizető hivatalnál, ideigleni nyugtatvány mellett, tegyék le. (3)

Hirdetmény.

(3) (362). A' nagymélt. m. kir. helytartó tanácsnak e' folyó 1839ik esztendei julius 30kán 25505ik szám alatt költ kegyes rendelésének következésében ezennel közhirré tétetik, hogy a' tettes S. Vásárhelyi egyházi uradalomhoz tartozandó Tüskevári ugynevezett kamarális malom, a' hozzá való négy hold szántóföldekkel, és két hold réttel, az e' folyó 1839ik esztendei 1sö novembertől kezdve, — nemkülömben a' Pápa mezővárosa vidékén helyhezett Agyagliki vendégfogadó és mészárszék hozzá tartozandó 24 pmérő alávaló szántóföldekkel és 15 kaszás réttel az e' folyó 1839ik esztendei 1sö octobertől kezdve három egymásután következő esztendőre, az e' folyó september hónapnak 23án ugyan S. Vásárhelyen az uradalmi tiszttartói hivatal irószobájában reggeli 9 óra tájban tartandó nyilványos árverés utján a' legtöbbet igérőknek újonnan haszonbérbe adatni fognak; — az ezen haszonvételeket kibérleni kivánók tehát a' szükséges bánatpénzel ellátva a' fentebb kitűzött helyre, napra, és időhatárra illendően meghivatnak. Költ Somlyó-Vásárhelyen sept. 7én 1839. *Zsoldos János*
uradalmi helyettesTiszttartó. 3)

Concursus.

(3) (124). A' vidranyi k. vám-és harminczadhivatalnál ez ideiglenes beszedő hivatal, melly 400 ft. évi dijjal, szabad szállással és 150 ft. cautio letételével van egybekötve, ürességbe jött.

Azok, kik ezen ideiglenes hivatalt elnyerni akarják, szokott folyamodásukat a' f. c. oct. 2kára meghatározott időre a' sambori k. kamrai igazgatósághoz (Galicziában) beküldeni el ne mulaszszák.

Ezen hivatal elnyerhetésére következők a' feltételek: a' harminczadi és vámhivatali manipulatiók 's a' két hazai nyelv tudása 's fedhetlen magaviselet; mellyről valamint az eddigi szolgálatjok-vagy viselt hivatalukról — az ezen hivatalt elnyerni akarók, bizonyítványt adni kötelesek. 3)

Budai lotteria: oct. 9-én: 56. 24. 87. 64. 55.

Concursus.

(3) (123). A' vissovai vám-és harminczadhivatalnál a' vámjegyszedő-hivatal, mellyel 200 fr. évi fizetés, szabad lakás, a' bevételekből 10 pCentes járandóság és 50 frt. cautio van egybekötve, megürülvén, a' nm. m. k. udv. Kamra csődülést hirdet f. évi oct. 3ára.

Azok, kik ezen hivatalt ohajtanák elnyerni, ezen idő alatt kérelmeikkel az uj sandeczi cs. k. kamrai kerület igazgatóságához járuljanak.

A' fenérintett hivatalra megkivántató feltételek ezek: a' harminczad- és vámhivatali manipulatiók, valamint a' két országos nyelv tudása, fedhetlen életmód, mellyről valamint az eddig viselt hivalokról, kötelesek bizonyítványokat előmutatni az ezen hivatalt elnyerni ohajtók. 3)

(1) Néhai *Beregszászi Pálnak*, a' napkeleti nyelvek' nagy búvárjának's első nyelvtudósunknak következő két nevezetes munkája:

Über die Aehnlichkeit der hungarischen Sprache mit den morgenländischen, nebst einer Entwickelung der Natur, und mancher bishero unbekannten Eigenschaften derselben. Leipzig 1796. (214 *lap negyedrétben.*) *és*

Versuch einer magyarischen Sprachlehre, mit einiger Hinsicht auf die türkische und andere morgenländische Sprachen. Erlangen 1797. (288 *lap nyolczadrétben.*)

Megszerezhetők a' *Hazai 's Külföldi Tudósítások' szerkesztő hivatalánál* zöldkert (Kohlbacher) utczában 498. szám alatt. Az elsőnek ára kötetlen 1 f. 24 kr. az utóbbinak 1 for. pengő pénzben.

Pest. 1839. HASZNOS' MULATSÁGOK. 31dik szám.
Szerda Octob. 16dikán Második félév.

Arczképek.

I. Theokrit és Gessner.

A' pásztori költemény ideála: „ha az emberek' érzetei 's szenvedelyei olly érzékileg mutatkoznak kis körökben, hogy perczekre magunk is pásztorok leszünk velek 's annyiban szépítve tünnek föl, hogy azok lenni akarunk; röviden: az idyll' czéla egész a' csalatásig 's legmagasabb tetszésig emelkedik, de nem a' tökély kifejezéseig vagy erkölcsi javitásig."

E' jegyzetből, mit megmutatni mashol akarok, sok következik párhúzamomhoz: mennel közelebb maradhatok a' természethez, hogy e' csalatást 's tetszést mégis elérhessem, mennél szebb idyllem, mennél túlabb kénytetem emelkedni: annál erkölcsibb, annál finomabb 's takarosabb lehet, de annál többet veszt költészeti idyllszépségéből. Ez a' különség Theokrit' és Gessner' charactereben.

Theokrit mindig szenvedélyt fest, ebben Gessner, hogy igenis ne közeledjék eszményéhez, sokkal félénkebb. A' mint jó állapotunk gyöngeségre képze bennünket, melly nekünk szép: úgy a' görög izlése sokat láta szépnek a' mi igenis erős. Az ő pásztorszenvedélye mindig inkább alattomos vonzalom marad a' lágy szerető kedvest ölelni 's csókolgatni; ezt a' színt látjuk mindenütt. Amyntas, ki egy fán könyörüle, Rammler szerint következtetni hagyja milly hatást tenne lelkében egy nagyobb eset! Igy következtetné hiedelmem szerint, Gessnerben gyakran lehet; de látni — ritkan!

Theokrit kisebb emberi társaságokat fest, nem úgy, mint azt a' bölcs oekonomikajában erkölcsileg vizsgálja; de a' hogy azt ő, mint költész, korából levonhatá, hogy érzékileg ingereljen 's meggyőzzön. Az ő erkölcsisége tehát e' társaságokhoz épen nem erkölcsileg, de politice annyiban arányzott, hogy ingereljen 's csaljon. Az egész aranykor tehát, mellyben a' schweiziak a' régi pásztorokat teszik, szép szesz; a' görög idyllköltők, csak egy, tökélyes n aranykort tudnak: az istenek' boldog Elysiumában, 's a' világ ifjúságában, midőn a' hősök éltek; akkor merítek a' coriphantok tejhabokból lelkesedésöket; de Theokrit' pásztorai tiszta vizet merítnek: igen, még akkor sem voltak a' hősök a' boldog istenekkel egyenlők, 's lehetnének e Theokrit' pásztorai azok? Hát Battus és Polyphem, és a' szegény halász azon boldog kor' képei, mellyet aranynak föstenek? De mit nyer e' mellett Theokrit? valódi erkölcsöket festhet. Mivet képét az életből kapá ki 's egy bizonyos fokig emelé, életet is önthete belé.

De Gessner 's az újabbak? Mi, kik a' természet' e' korától olly távol vagyunk, hogy valódi emberi erkölcsöket csaknem soha, de mindig politikai életmódot láthatunk, vagy egy, egészen elvont ideált kénytetünk követni, vagy ha életmódunkat finomítni akarjuk, illékenységet fösteni. Az utolsót tevé Fontenelle; ő ki nemzetében semmi mást nem láta, semmit egyebet látni nem akart, 's végre, a' régi pásztorokban semmi egyebet nem láthata, azt fösté, mit látott 's látni akart: szokásokat és társalkodás, illékenységet 's udvari módosságot, mik egy franczianak tetszhetnek, de egy görög előtt bizonyosan megvetésre méltók — 's undorítók fognának lenni. Gessner, ki bölcseségét a' régiektől tanulá el, 's korához illeszté, bizonyos erkölcsi ideált tűze ki maga elébe; 's mit nyere ezzel?

Először: a' charakterek' határzottságát. Pásztorai mind ártatlanok, nem mintha az ártatlanság müveltségökből következnék, de mert az ártatlanság' állapotában élnek; csupa pásztorálarczok, nem képek, pásztorok, nem emberek. A' helyében hogy tennének: foglalatoskodnak, dalolnak 's csókolóznak, isznak és ültetnek. Miben szerencsésebb Gessner, mint e' konyha- 's mező-darabokban, hol gyakran a' természetet, mint nymphát, éjiléptében veletlen meglepi. Gessner ezekben még felülmúlhatlan, 's e' rajzokat csak belejök keveri; de hiszen ha utánzói középszerü föstéseket fő munkálataikká, minden egésszé teszik, úgy egészen eltávoznak a' régiektől. Ők azt, miben őket a' festő felülmúlhatja, csak ritkán, mint mellékdolgot csak röviden fös ék. de ha Breitenbauch' zsidó-pásztorköltemények semmit egyebet nem tesznek, csak festenek, egyedül a' festő' művészete teheti becsesekké, 's ha ez hibázik, — akkor minden veszve van.

A' különféleség ezen ideálnál még többet veszt. Őt nem belről a' lelek, de legtöbbnyire körülmények határozzák. Gessner' idyll és gyakran a' legkecsesebb pásztori pajkoskodások, egy repülő rózsalevél, egy tört korsó, egy fa, a' galambok' turbékolása fölött; itt az ősz Menalkas. ott Mirtill a' fiú beszél szendergő atyja fölött, itt a' t zenkilencz éves Palaemon, itt egy szerető, ott kedvese — de mindig ugyan-az a' pásztor, csak más helyzetben.

Igy állhatna Gessner Theokrit mellett, nem tudom, ha mondhatom-e Rammlerrel: ő Theokrit' valódi szellemében irt. Benne hasonló édességet, hasonló őszinteséget hasonló egyszerüséget leljük az erkölcsöknek. „A' görög édessége még tiszta vizital a' musák' pieri forrásából; a' német' itala megczukrozott. A' görög naivitása, az egyszerű természet' lánya, a' németét az ideal-művészet szülé, annak ártatlansága kora' erkölcseiben beszél, ezé csak érzetekig 's szavakig terjed. Röviden: Theokrit szen-

vedélyeket 's érzeteket a' szépített természet után föst, Gessner érzeteket 's foglalkozásokat egészen szépített eszméuye szerint; természeti jeleneteket még mondhatok csak szenvedélyeket nem olly könnyen. Hol fösteni kénytelen őket p. o. Abel igenis buzgó, Kain túlidegzett hihetlen, Daphnis a' földnek égi, 's Hebe' biralmának földi pásztorjátékaiban — adassanak csak 's bábokat, 's olvassuk, mulattató bábocskákat látunk. De egy pásztorjátéknak, a' Theokrit' valódi szellemében, ép' úgy kell érzékenyítnie, mint egy görög tragaediának.

Én ezzel mit sem vonok-le Gessner igaz érdemeiről, szivesen mondom el Rammler' Batteuxjából: találmányai (részletekben) különfélék; tervei szabályszerűk, és semmi nem lehet szebb mint színezete, prozája széphangzású, 's alig véteti észre a' theokriti vers' irányát. Mindenkinek javaslom, tanúlja tőle a' terv' bölcseséget, a' csinosítás' szépségét, a' kifejzés' legkönnyebb erősségét, 's azon szép pongyolaságot, mellyel ő a' természetet festi."

De Theokritunk azért nem lehet, az idyllek' szellemében ne legyen tanítónk 's még inkább egyetlen példányunk! 's ez nem, három miatt; először: csak szegény és száraz majmolásokat szülne az, a' helyett, hogy Theokrit példányokat képezhet mellette, kik, ha geniek, műveiket a' szépítés' egy új saját nemével önthetik-el korunk' izlésében. A' természet, kihez Theokrit közelb áll, anyai emlőivel még sok szellemet növelhet 's ki nem iszik szivesebben a' forrásból, mint a' patakból?

Másodszor; a' mi egy geniet képez, az Theokritban jelesebb: szenvedély és érzelem; a' mit Gessner nyujthat, az inkább művészet és finomság: festés és nyelv. Ha csak az utolsót követjük, úgy a' mezőköltészeknek egy pejor progeniese nő fel, kik örökké festnek 's unalmasan fecsegnek, a' millyek' csoportját Gessner valóban is szülé.

Harmadszor: mivel szeszélyünk' inkább a' gondolkodás', mint szemlélés 's az ujabbak mímelése, az utolsót igen könnyen elmulasztgatja, 's idealalmokba sülyeszt, a' helyett, hogy mint a' görög, Xeuxis valódi természetképeket tanulnók. Igy, gyöngék a' legmagasbra hágni 's elégültek, ha a' görög érzés' helyébe inkább franczia könnyü izlással birunk, csadaszülötteket hozunk világra, mellyek egy oldalrul kicsapongók másról, minden érdek nélküliek: határzatlan középnemek, angyalok 's érzéki teremtmények közt. De gyakran annál több kedvelőket lelnek, mert a' buzgó kedves olvasó, 's az éretlen tüzes ifju ölelik, míg az ismerő megveti.

Végre Gessner egy athenei' ellenében doriai stylben ír, de más schweiziakhoz mérve, mint Theokrit Pindarhoz képest; ő fia ugyan azon Gratianak, ki Theokritot fölkené, 's hazájában téljes érdemmel mondhatja-el, mit a' szerény Theokrit magáról monda: én soha nem használtam idegen múzsákat!

(Herder után) *Szerényi.*

Könyelmüség. Betegség. Önmagábaszállás. Boldogulás.

Késő este érkezém H—ra, a' boszuság, nyugtalanság' 's kétség' vegyült érzelmétől kinoztatva. Tovább lovaim nem mehetének: a' három napi folyvásti utazás, a' rosz út, képtelenné tevé őket engem még ma haza vihetni; a' nyomorú falu pedig, már mély nyugalomban, lovakat nem bíra előállíni. Még is olly jól esék, hogy ismét emberek közt leheték, —'s az ebnyihogás, egyedüli jele hollétemnek, olly kedves hang volt füleimnek. — Kocsisom itt jártas, egy csárdába hajtata; semmi remény nem maradt még ez éjjel haza jutnom. Fáradságom mind e' mellett sem nyomá le testemet; a' mult történtek' 's legközelebbi jövendőm gondolati kergeték egymást agyamban. A' deczemberi sáros idő 's a' ködös levegő egész valómat kietlenné tevék. Ehhez járult a' mult heti jó kedvem, czélom' eléréséből származó, 's menyasszonyom' karjaiból kiragadtatás, mellyekből anyám' halálos ágyoni lételének híre, riasztá fel. Valóban közel valék a' tébolyodáshoz. Illy helyzetben egész életemben nem voltam. A' bizonytalanságban lételt, mellyet szivem' mélyéből utálék 's kerülék, illy fokon sohasem érezém. 'S most itt vesztegelnem! itt a' kinos perczeket számolnom kelle, mellyeket három nap'g nem tudék megemészteni.—Pestről hirteleni távozásomkor első nap, elmém szüntelen kedvesem' emlékével foglalatoskodék; már a' második nap anyám' veszélyét vele egybeköté,— 's most közel anyámhoz, csak rajta csügge elmém, szívem, ki engem olly anyailag szeret, 's tán készülőben van árván hagyni!—Valóban, betegsége annyi szép tervemet megsemmisíté: milly tisztán képzelém magamnak meglepetését, midőn őt mint kész ügyvéd, 's egy kecses nő férje megölelendő lettem volna,—'s most tán senkisem leend, ki boldogságomon örvendjen.—E' gondolatok, egymást szülve, százszor megpendítve, 's az, hogy kiért annyira remegek 's ki e' rettentő kétségből bizonyosra ébresztene föl—hozzám három órányira van, felriasztának, 's én épen kocsimból kiugrani akarék, gyalog hazamenendő, de véremet egy éhes csárdai eb' fogvicsorgása, egészen meghüsíté.

Ujra gondolkodám, 's keblem' hevült állapotában kérdem enmagamtól: mért kelle szegény anyámnak épen most megbetegedni? akkor, midőn kész boldogságommal meglephetném, ez gyógyszerként emelné ki ágyából; de épen most midőn készülőben valék nőül venni kedvesem, még boldogságom há-

tráltatni is!? Érzém, hogy e' gondolatok önzők, kárhozatosak valnának a' világ előtt; óh de gondol e a' kebel a' világ' ítéletével, érzelmei' zajlásában?!— Majd ismét a' kormos éjjel juta eszembe, melly hosszú vala, mint mikor Jupiter Alkmenével mulatott.... O, de hogy is juthata illy gondolat eszembe; valóban képes volnék nevetni nyugtalanságomon vagy őrültségemben. Illy fellázadt helyzetben sohasem valék.

Végre felvirrada, 's én kocsisomat hátrahagyva, friss lovakkal valék megteendő a' hátra levő útat. De frisseségök rám nézve csigamászás vala, 's az órák, mindannyi dacemberi álmatlan éjjelek. Közel falunkhoz az eddigelé hallgató pór is megszólala.

‚A' téns urfi is—úgymond—épen jókor érkezik a' temetésre.'

Elszörnyedtem e' szavakra. Gépileg kérdém a' halott' nevét.

‚Hát nem tudja még a' téns urfi, hogy Szalontayné asszonyom meghalt?'

„Anyám?!"—ordítam magamon kívül, mert e' gondolattal nem tudék megbarátkozni, bár mennyit társalkodám is vele

‚Dehogy;—válaszolá a' pór—hisz téns urfit ismerem, még a' mult restaurationról, 's asszony anyjánál is gyakran megfordultam.'

„Hát anyám' mibenlétéről mit tud kend? csak szóljon, tartózkodás nelkül."

‚Már ott engedelmet kérek a' tens urfitól, arról semmitsem tudok; hanem azt tudom, hogy Szalontayné asszonyom meghalt; de nem a' téns urfi' anyja.'

Hallgattam, mit is tehettem volna egyebet. A' pór akaratlan egy húrt pendíte meg keblemben, melly minden idegeimet megrázkodtatá. Még tovább is folytatá megkezdett beszédét, de én nem valaszolek. Égve fáztam, reszkettem.

Mintegy tíz óra lehetett hazaérkeztemkor. A' kapunál Miska kocsisom fogada nagy örömmel, kurjongva emelvén le süveget.

‚Él-e még?'—kérdém, ülve maradva.

„Nem biz az téns úr."

‚Meghalt?!'

„Megdöglött biz az, szegény pára."

‚Oktondi, anyámat kérdem.'

„Isz az frissen van, csak szálljon-le a' téns ur; azt gondolám, hogy a' Tatárt kérdi mellyet betegen hagyott hátra."

Anyámat ágyon kivül lelém, de örvendeni nem tudék. Érzém, hogy karjai közé szorított, de viszszaszorítni őt nem vala elég erőm. Emlékezem, hogy kérdé okát véletlen 's egyedüli jöttemnek, miután megigérém neki nőmet magammal hozandó; de válaszomat nem tudom, tán nem agyamban kelt.—Anyám sápadtságomat tekintve, megmagyarázá magának beszédem, mellyet különben nem érthete. Én pedig még hirtelen felgyógyulása okát sem kérdhetém, 's ebből szarmazó örömem sem nyilvánítám; annyira gyönge valék, hogy érezni sem tudék.

Egyszerre Miska betoppana. ‚Képzelje csak téns asszony—úgy mond—Jakai Gyuri, kit Szalontayek Pestre küldöttek, hogy Károly urfit haza hozza, üresen érkezett vissza, 's épen most járt be!

„Azon pór engem hozott"—mondám én.

„„Bizonyosan eltévesztette a' dolgot — mondá anyám—'s Károly helyett téged szólitott-meg."

„Tehát kedves anyám beteg sem volt?"—Anyám nemmel válaszolt, 's én előttem az egész világos lőn. Egészséges állapotomban, a' millyen szeles 's ingerlékeny valék, e' tévesztésért kész lettem volna a' pórt agyonlőni.

Az ügyvédi vizsgálatra készülés, három napi-deczember' nedves lég-körben tett utazásom forró lázba vetének, 's én valóban csupán anyám' hű ápolásának köszönhetém felépülésem. De nyavalám nem-csak testemet, hanem lelkemet is próba alá vevé. Betegségemmel látszik végződni ifju korom, 's végződtével a' férfi korba való lépésem. Testem még gyönge vala, 's és csupán lelkemet foglalatoskodtatám. De ezen magamba szállás, mel'y előttem eddigelő ismeretlen vala, felkutatni segélé hibáimat, mellyek, épen azért hogy nem valának feltünők, gyökeret verhetének keblemben.—'S midőn anyám, gondolatimat kedvencz tárgyamra vezérelni kivánván, menyasszonyom felől kérdezőzködék; miként tudni kivánná 's ismerni szerelmem' tárgyát, valljon bírna-e azon erényekkel, mel'yeknek peldánya ő maga vala: mennyire szégyelém, hogy csak egy vonást nem tüntethetek ki, melly szerelemreméltóságát igazolná. De én erre eddigelé nemis gondolék. A' leányban csupán érzékiség' csiklandoztatásomat szeretém, mert ő szép vala. Most azonban távol tőle, vizsgálni kezdém őt, 's szerelemreméltói vonások helyett benne hibákat lelék; szemeim előtt csupán csak az érzékiség' kielégítésére teremtetett nő vala, kiben könyelműség, ármánykodás, hiuság, tetszvágy foglalának helyet, hogy az ifju' hevülő képzetét igereljék 's erősen lelánczolhassék, őt még a' meggondolástól is feltartóztatván.—'S én egy illy nőt szerethetek, olly ellenkezőt anyám tiszta lelkületével, mellyet csak most ismerheték-meg,—egy illy nőt akerék örökre magamhoz lánczolni, mintha a' kinokat kivánnám társaimul—'S ha vizsgálám neveltetésemet, kitünék rugója lelkemnek. Atyámat korán, eszméletlen koromban vesztém el. Egy szerető anya nevele föl, kinek életem élete volt. Nem csoda, hogy lelkem nem érezé még gyermek koromban is a' fájdalmat, mert anyám jó birtokú levén, csak egy kivánatomat sem hagyta kielégítetlenül. Bánásmódja példa vala előttem, 's kivánataim azért sohasem valának tulcsapon-

gók. Innét ritkán érezék boszúságot, mert anyám' részéről minden teljesítve vala, másokkal pedig ritkán jövék szoros érintetésben.—Pesten egy mulatság alkalmával ez utósó menyasszonyomat pillantám meg, melly elég vala, hogy őt birni ohajtsam. Megkérém őt özvegy anyjától, ki miu án hozzá anyám' engedelmét 's gazdasági körülményeink felőli tudosításokat, előmutatám, szövetségünkben megegyezék.—Ekkor történt, hogy értem, vagy inkább csupán tévedésből engem vittek haza, 's hogy kéntelen valék bucsúzni kedvesemtől, rövid idő mulva visszatérendő.

Felötlött néha eszemben azon gondolat, menyasszonyommal a' kötött egyezkedést végre nem hajtani; de ezen gondolatot jobb lelkem kiüzé agyamból, 's én készületeket tevék még a' farsangon Pestre érte menni. 'S megtevém. Az uton ismét eszembe juta, milly boldog valék mellette, 's mi szép ő, mi édenné varázsolhatja éltemet. Reményt táplálék keblemben, hogy még mint fiatal növény, anyám' példájára okulhat, 's bizonynyal lelke' szépsége felülmulandja testéét. E' remény Pesthez közeledésemmel bizonyosságra ért,—és semmi kétség nem támada ellene keblemben. Vágyva vágytam őt minélelőbb megölelhetni.

Délbe érkezém Pestre, 's azonnal házához indulék. Sebbel nyitám be az ajtót 's Luizám' szobájába sieték. Az előszobába találkozám anyósommal, de vágyomnak élve, most az egyszer illendő tiszteletemet sem tevém meg előtte. 'S most Luiza' szobájában valék; de szemeimnek nem hiheték; tükört vélék magam előtt lenni, vagy festvényt, mellyen egy szerelmes pár enyelgése ábrázoltatik. Azonban a' személyek mozognak,—'s a' nőben csakugyan Luizám ismerém meg, ki a' pamlagon egy fiatal ember' oldala mellett ült. A' fiatal emberben Szalontay Károlyra ismerék.

„Nagyon lekötelezesz kedves bátyám—mondám kissé hidegen őket üdvözölve, mert illyen fogadtatásra nem valék elkészülve—hogy távollétemben szives valál menyasszonyomat mulatni.

Mindketten hangos kaczajra fakadának,—'s én megvallom, nagyon különös majom-ábrázattal állhaték előttök. Nem tudám nevessek-e velök, vagy boszankodjam.

„Kedves öcsém—mond rövidszünet után Szalontay—tudhatod mennyire örző vagyok én, 's hogy más iránti szivességből nagyon keveset szoktam tenni; nagyon csalatkoznál tehát itt is, ha ezt nem érdekből vagy magyarán kimondva szerelemből erededőnek vélnéd, midőn Luizával mulatok. Tudd meg kedves öcsém, hogy Luiza csak volt menyasszonyod; jelenleg van szerencsém őt mint az enyémet neked bemutatnom.

Tudtam Károly' szokását, mennyire szeret ő tréfálni, jóllehet jelenleg, anyja' halála után három héttel, roszallám benne, hogy velem igy incselkedék. Tudtára adtam azon gondomat. Ő azonnal Luizára utalt, ki mosolygott, 's igazlá a' mondottakat.

„Kedves Szalontay ur — mondá Luiza hozzám fordulva—én az igaz önnek menyasszonya valék, 's ha jól emlékezem, tán örök hüséget is esküvém önnek; azonban nem fogja vétekül venni, ha én hirtelen távozása' okát, másban mint ön előadá, vélém rejtezni. Ehhez járult annak megtudása, hogy önnek anyja nemis volt beteg, 's hogy őnért nemis küldetett kocsi. Én Szalontay úr, habár fiatal vagyok még, példákon okulva, 's anyám' tanitásai után, birok annyi tapasztalással 's okossággal, hogy midőn egy férfi bolonddá vél tartani, én győzedelmét semmikép sem akarom egészíteni, 's nem búsulok. Nem fogja tehát vétekül venni, hogy azalatt játjával megismerkedvén, ki mindjárt neve által bizalmamat 's önirán táplalt vonszodásomat megnyeré, általa megkért kezemet tőle meg nem tagadám.—Azonban, ha ezen úr jogáról lemond, én kész vagyok most is az ö.é lenni.“

Végzé—'s én Lóth' feleségeként állék.—Nehány percz mulva gépileg tekinték Károlyra. Ő tán kérdést olvasa szemeimben, 's fejét csoválá. Hihetőleg válasz vala a' fentebbi kérdésre.

Szótlan hagyám el a' teremet,—'s a' szabad, tiszta levegőre jutva, nagyott nevettem: nem tudom azonban bizonyossággal meghatározni magamon-e vagy a' szerelmes-páron.

Néhány nap mulva Pestről búcsút vevén, egy hét tölte után ismét anyám' karjai közt valék.

De ezért nem maradék nőtelen. Jó anyám számomra olly kecses hölgyet kerese ki, a' kinek oldala mellett a' valóságban boldogabb valék, mint akkor képzetemben, 's ki mellet, ha emlékezetemben még egyszer átfutom pesti utósó jelenetem, a' pitvarnál nagy hahotára fakadok; én szegény tudatlan a' valóságban sohajtek.

Nehány év mult-el, boldogságomnak minden új év csak nagyobbitására szolgáló, midőn Pestről levelcket vevek, mellyek Szalontay Károly' kicsapongásairól tudosítának, 's mellyek minden ingatlan javai' elkoboztatását sietteték. Ez alkalommal ezen ügyben Pestre kelle mennem, hol Károlylyal szerződni kivántam javai iránt. Tőle tudám meg egyszersmind, hogy ő elhagyván Luizát, az még most is, a' legnyomorultabb állapotban van. Meglátogatám őt, azt hivén, hogy benne egy megjavultra találok; azonban iszonyodva távoztam tőle, ki leendő nőm vala; 's kitől csupán egy véletlen eset, egy pór' tévedése mente meg, hogy felszabadítson ezáltal a' legnyomorultabb élettől. mb.

Concursus.

(1) A' nagyváradi kir. academiánál üresen lévő politicai tudományok, váltó-törvény, és curialis stylusi tanitószékre, mellyhez 500 pgő forint esztendei fizetés van kapcsolva, a' pesti királyi tudományos Egyetemnél ujonnan tartandó concursus határ ideje, jövő 1840 évi jan. 30dik napjára olly módon van kitűzve, hogy azokban, kik azt elnyerni óhajtják, a' magyar nyelvnek, mellyen a' curialis stylus tanitatni fog, tökéletes ismérete fő feltétel gyanánt megkivántatik. Költ Pesten oct. 5én 1839.

Szoblahói Pálma Elek
a' magyar kir. tud. Egyetemi tanács jegyzője.

Baromorvosi hivatal.

(2)A' nm. m. kir. Helytartóság' rendeletéből köz hirré tétetik: hogy kik a' tek. Borsod megyében kegyelmes jováhagyásnál fogva fölállitott 's 150 p. ft. évi fizetéssel járó baromorvosi hivatalt elnyerni kivánják, eziránti folyamodásukat, a' baromorvosi pálya' végzéséről és ezen orvoslásban szerzett gyákorlatról szóló szükséges bizonyitványokkal ellátva, f. é. nov. 1ig tek. Borsod megye' első alispányához nyujtsák-be (3).

Egy ifju ember kivánna valamelly magyar városban vagy helységben gyermekeknek a' német nyelvben oktatást adni; legfőbb ohajtása az hogy ő maga a' magyar ngelvben vehetne előmenetelt Tudósitást ád hol létéről az ujságiró-hivatal.

Hirdetmény.

(3) A' nm. m. kir. Helytartó-Tanács' sept. 3kán 29,113 sz. a. költ rendeletéből közhirré tétetik: hogy kik a' polit. alapitványi jószágok csákovai kerületében Lindemajer Bernát' halála által megürült uradalmi seborvosi hivatalt— mellyhez 300 v. ft. évi fizetés, irnoki költségekre 8 v. ft., szállás, 80 pozsonyi mérő kétszeres, 30 p. m. zab, 8 p. m. kukoricza, 12 öl kemény tűzi fa, 4 szekér széna, 2 szekér szalma járul—elnyerni kivánják, szükséges bizonyitványokkal ellátott folyamodásaikat f. évi october végeig a' nm. m. k. Helytartó-Tanácshoz nyujtsák-be.

Hirdetmény.

(3) Gyapjukereskedők, kik az idén Czegléd, Püspök-Ladány, Kénderes, Somlyó-Vásárhely, Veres Berény, Csatta, Mária-Nestre Izgárpolit. alapitványi jószágokban termet gyapjut megvenni kivánják, irott ajánlataikkal f. é. oct. 24ig a' pesti praefectoratus' hivatalához folyamodjanak; a' próba gyapjukat a' nm. m. kir. Helytartóság'illető előadójánál szemlélhetik-meg; az alapitványi pénztár' biztosítására megkivántató 500 p. ft. cautiót pedig vagy praefectoratus, vagy a' főfizető hivatalnál, ideigleni nyugtatvány mellett, tegyék le. (3)

(1) Tüzi viz fecskendők műhelyének hirdetése.

Pesten az országuton 647dik szám alatt maga a' jelentő, 's a' műhely tulajdonosa közhiré teszi: hogy nála valamint eddig, ugy jelenleg s' ezután is készen találtatnak 3—16 akó vizet tartó fecskendők mellyek a' viz-sugárt szakadatlanul e' következő arányban lövellik ki: a) Egy három akót tartó hordozható fecskendő két ember által négy perczenet alatt 3 akó vizet 8 öl magasságra lövell, ennek ára 40 for. pengő pénzben. — b.) Egy négy akót tartó hordozható fecskendőt, belülről kibéllelt, forgatható érczcsővel, és srófokkal, melly a' benne találtató vizet 10 öl magasságra lövelli 4 perczenet alatt, kerül 100 for. pengő pénzben.— c.) Egy hordozható 5 akós és egyszerü nyomószerrel, 's négy kerekü vasas kocsival 180 for. pengő pénzben. Továbbá találtatnak nála 6, 8, 10, 12, 14, 16 akó vizetartó kocsira helyheztetett fecskendők: mellyek a' vizet szakadatlanul e' következő arányban lövellik ki:

6 akót tartó 5 perczenet alatt 6 akó vizet, 10 ölre; ára 220 forint pengőben. — 8 akót, tartó 5 per. a. 8 akó v., 12 ölre; ára 240 for. p. — 10 akót tartó 5 per. a. 10 akó v., 14 ölre; ára 260 for. p. — 12 akót tartó 5 per. a. 12 akó v., 15 ölre; ára 280 for p. — 14 akót tartó 5 per. a. 14 akó v., 16 ölre; ára 320 for. p. — 16 akót tartó 5 per. a 16 akó v., 17 ölre; ára 400 forint pengőben.

NB. Hogy hal pedig a' fentebbi tüzi-vízfecskendők belülről veresrézzel kivántatnának kibéllelteini, akkor mindegyiknek az ára 20, 30 fo-

rinttal pengőben többe kerül;—ezinezve mindazáltal jobbnak, és hasznosabbnak találtatik.

A' fentebb említett helyen mindennemü tűzi vizfecskendők megrendeltetése elfogadtatik, ugy nemkülönben mindenkor kész vizfecskendők is találtatnak, a' megrontsoltak pedig javitás végett elfogadtatnak. Pesten, juliusban 1839. *N. Remekházy Károly*,

a' fentebb emlitett tüzi vizfecskendők műhelyének tulajdonosa. (3).

Könyvjelentés.

(1) Néhai ***Beregszászi Pálnak***, a' napkeleti nyelvek' nagy búvárjának's első nyelvtudósunknak következő két nevezetes munkája:

Über die Aehnlichkeit der hungarischen Sprache mit den morgenländischen, nebst einer Entwickelung der Natur, und mancher bishero unbekannten Eigenschaften derselben. Leipzig 1796. (214 lap negyedrétben.) és

Versuch einer magyarischen Sprachlehre, mit einiger Hinsicht auf die türkische und andere morgenländische Sprachen. Erlangen 1797. (288 lap nyolczadrétben.)

Megszerezhetők a' ***Hazai 's Külföldi Tudósítások' szerkesztő hivatalánál*** zöldkert (Kohlbacher) utczában 498. szám alatt. Az elsőnek ára kötetlen 1 f. 24 kr. az utóbbinak 1 for. pengő pénzben.

Eladó szőlő. A' pesti kőbányai ugynevezett öreghegyen (Altgebürg) kellemes és hasznos helyen fekvő 7½ fertályból álló igen jó mivelésben lévő, rajta egy alkalmas kis épülettel és igen könnyen 's kevés költséggel alkalmazható pincze hellyel, ugy hozzátartozó kőbányával ellátott szőlő, szabad kézből minden órán eladó. — A' megvenni kivánók bővebb értesitést iránta vehetnek Pesten, Zöldkert utczában (Kohlbacher-Gasse) 498 sz. alatt a' *„Hazai 's Külföldi Tudósítások"* szerkesztő hivatalában. 3)

Hirdetmény.

(3) (362). A' nagymélt. m. kir. helytartó tanácsnak e' folyó 1839ik esztendei julius 30-kán 25505ik szám alatt költ kegyes rendelésének következésében ezennel közhirré tétetik, hogy a' tettes S. Vásárhelyi egyházi uradalomhoz tartozandó Tüskevári ugynevezett kamarális malom, a' hozzá való négy hold szántóföldekkel, és két hold réttel, az e' folyó 1839ik esztendei 1ső novembertől kezdve, — nemkülömben a' Pápa mezővárosa vidékén helyhezett Agyagliki vendégfogadó és mészárszék hozzá tartozandó 24 pmérő alávaló szántóföldekkel és 15 kaszás réttel az e' folyó 1839ik esztendei 1ső octobertől kezdve három egymásután következő esztendőre, az e' folyó september hónapnak 23án ugyan S. Vásárhelyen az uradalmi tiszttartói hivatal irószobájában reggeli 9 óra tájban tartandó nyilványos árverés utján a' legtöbbet igérőknek újonnan haszonbérbe adatni fognak; — az ezen haszonvételeket kibérleni kivánók tehát a' szükséges bánatpénzel ellátva a' fentebb kitűzött helyre, napra, és időhatárra illendően meghivatnak. Költ Somlyó-Vásárhelyen sept. 7én 1839. *Zsoldos János*

uradalmi helyettesTiszttartó. 3)

Gabonaár Pest 's más vidéki városink piaczin pozsonyi mérője váltógarasban.

September 28án	Buza.	Kétsz.	Rozs	Árpa.	Zab.	Kuk.	Köles.
Pécs	90-80	80-75	65-62	60-—	40-—	75-—	—-—
oct.1.Debreczen	75-65	65-60	55-50	35-33	31-30	—-—	65-60
3. Unghvár	94-90	83-79	78-74	55-33	30-27	80-76	—-—
3. Mosony	125-82	80-70	86-72	67-55	56-46	80-71	—-—
4. Temesvár	87-78	69-—	50-—	40-—	35-—	45-—	—-—
4. Új-Becse	100-85	70-60	—-—	45-—	40-—	50-—	45-—
4.N.Becskerek	90-60	—-—	—-—	40-—	40-—	45-	50 —
4. Arad	80-—	60-—	60-—	35-—	38-—	46-—	—-—
5. Szeged	85-80	70-65	—-—	46-45	46-45	60 —	60—
5. Komárom	100-90	85-73	67-65	63-55	44-42	68-63	60-58
5. Körmöcz	104-100	—-—	96-88	80-76	45-38	—-—	—-—
5. Baja	87-73	70-60	60-—	55-—	37-—	80-—	55-—
Pesten, oct. 15n	165-140	120-105	104-90	90-80	65-60	110-95	—-—

Dunavizállás: oct. 6án: 5′ 3″ 3‴; 7én: 5′ 3″ 0‴ 8án: 5′ 2″ 0‴; 9én: 5′ 0″ 6‴; 10én: 4′ 11″ 0‴; 11én: 4′ 10″ 0‴; 12én: 4′ 10″ 0‴; 13án: 4′ 10″ 3‴; 14én: 4′ 10″ 3‴; 15én: 4′ 8″ 0‴; 16án: 4′ 6″ 9‴;

HASZNOS

Pest. 1839. 32dik szám.

Szombat Octob. 19én **MULATSÁGOK.** *Második félév.*

Aesthetica i töredékek.

Színészeink vannak, de szinművészetünk megalapított nincsen. A' regiek birtak azzal, mert e' részben is sokkal egyszerűbbek voltak, mint mi. Sok ugyan a' fecsegés korunkban is, de mindent kielégítő szabályokat, mellyek után bármelly színészt meg lehessen itélni, eddigelé nem ismerek.

A' physiognomica, mint tudomány szilárd 's tartós vonásokban tünteti ki a' character belsejét; a' mimica ellenben az átmenő érzelmeket tolmácsolja az arczon.

Igaz ugyan, hogy a' lélek-állapotból folynak elő a' testen történő változások, és pedig csaknem fáradság nélkül; az is igaz, hogy minden ember tulajdon egyénisége szerint legtökéletesben fejezi arczjátékával indulatit, és pedig igen különbözőleg; de a' szinen nem akarunk mi gondolatot 's érzelmet egyoldalulag 's egyénileg látni, nem úgy mint azokat egyes ember kifejezni szokta; hanem a' legtökélyesben, 's miként azt jobban nem is lehet. Erre nézve szükséges a' színésznek széttekinteni a' világban, összevetni, 's ezen összevetés által tulajdon arczjátékát alkalmazni, annyira tökélyesen, hogy az bár utánzás, annak mindazáltal ne látassék. 'S ebben áll a' színész művészete.

Kár sőt teljességgel rosz a' színésznek magát szenvedélyeitől elragadtatni. A' legnagyobb művész benső nyugalommal, mint egy szemlélő játszik. Szenvedélyes kitöréseknél tán ezen önelragadtatásnak még nagyobb erőt adhat; de rovására történnék akkor a' nyugalmasb helyzeteknek, mellybe való átmenetel nem történnék, a' mint történnie kellene. Elragadtatásában szokta leginkább némelly színészünk feledni a' kiemeléseket, szükségesrészeit a' jó szavalásnak.

A' természet sokra segíti az embert de szorgalommal párosulva még tovább mehetni. Gyakran kétségeskedik a' színész vajjon ezt erősben vagy halkabban fejezze ki, mert igy is, amúgy is látá: ilyenkor szabályokat természetesen maga a' színész is hosszú gondolkodás által megalapíthatná; de épen ezért haladhatunk hogy a' megtört utat többször nem járjuk.

A' valódi lángész a' hamis és álszabályok mint lánczok ellen kikel; de nem úgy a' jók ellen; mert minden lángész tökély után törekszik, 's minden jó szabály utmutató arra.

Meg kell azonban jegyeznem, hogy a' genie e'ragadtatásában orkán, mindent megrázkodtató; de erre születni kell, 's igy minden színésznek meg kell magát vizsgálnia, ha genie-e, 's vajjon Shakspeare szerint képes e a' folyó vagy zivatar, szóval a' szenvedélyek vihara közepette is egyszerre magát mérsékelni: a' valódi lángész illyenkor bennünket megrázkodtat, mig többnyire a' művész csak megindít.

Való ugyan, hogy minden mozdulatot, kifejezést, mivel az a' végetlenbe terjed, szabályok szerint meghatározni nem lehet, mind e' mellett is vannak olly általányos szabályok, mellyek az illy egyeseket magában foglalnak.

A' szavalás és arczjátékot ha megakarjuk határozni amarról azt kell mondanunk, hogy előadja, mit erről hogy gondolkodunk.

Mimicai észrevételek és képek. Az olasz igen sokat fejez ki arczával; igy ha valakit gazságtól meg akar óvni, kezét mintegy hátra tolja, a' másik' mutató ujjával az egyik pofát lehuzza, hogy igy az egyik szem nagyobb legyen. 'S ez mintegy azt is mutatja, hogy két arcz egymástól egészen különböző, 's a' szemnek megnyitása nagyobb figyelmet kiván ébresztetni, 's igy el is kell fordulnia.—2) Midőn megvetést akar állítani felemeli fejét 's egyik kezét egészen felemelve, félre nézve nyakravalóját igazítja.—3) A' kevély fejét felüti, egyik kezét keblébe teszi, lábát előre teszi, a' másik kezét csipőjére.—A' lelki tehetlenség a' testével párosul 's itt sok kép tűnik elénkbe mindenekelőtt szemekben 's a' magaviseletben a' testnek, melly lehanyatlik sat. A' kik hátra teszik kezeiket, fejöket lehajtják, szemeiket félig behunyják. A' kevély is lehet illy állásban, de egyenes testtel élénkebb arczczal 'sat. Bekonyuló inak, kitolakodó has, egyenesen leeső kezek, a' mellre eső fej, nyitva álló száj félig behunyt szem a' lélek' tehetlenség jelei.—4) A' nyngott 's kivánesian előre néző köztti különbség az, hogy az első valamit hátradőleszkedik karjait egymásba veti, ellenben a' valamire' ügyelő szemeit jobban kinyitja, lábait szétteszi, kezeivel rátámaszkodik, egyenesen ül. 's a' többi.

Nagy különbség van az arcz 's minden érzelmek kifejezésében, midőn teszem Hamlet tépelődik az öngyilkolásról; vagy midőn egy philosophus akarja problemaként megfejteni.

A' lélek ha hánykodásban van, követi ezt külsőleg a' test járásban 's kézmozgásban. Ha a' gondolatok könnyen jőnek a' járás szabadabb; ellenkezőkép mindig lassúbb, 's a' fennakadás által a' test is megáll illyenkor: vagy lehajtja fejét merőn egy pontra néz, karjait egymásba veti, majd egyik lábát előbbre teszi; vagy ha valami főtárgyban egy csekélységet hirtelen felakar találni, felnéz egyenesen 's kezeit derekára teszi.

Lehet a' leltek olly állapotban, hogy a' tárgyat szem előtt nem látja csak lelkében, 's még is félig

elfordul, mintha kezével eltolni akarná. Igy Lear, midőn leányiról szól, vagy Hamlet midőn a' csomót feltalalja, 's ezt mondja: „Ah itt van a' csomó."

Ily külső jeleknek tekinthetők, midőn az ember valakit erősen hallgat, szemét behunyja, fülét előre tolja, mintha mindannak erejét fülével akarná párosítni. — Illyenek a' fejcsoválgatások, midőn valamelly eszme nem tetszik.

Illyen valami elbeszélés hallásánál, midőn tovább dolgozunk teszem egy kovács, 's egyszerre hall valamit; meg sem mozdul, úgy áll folyvást még a' kalapács kezében, mint midőn hallotta, csak a' beszélőre tekint szájtátva.

Két kezét szájára teszi 's égre emeli fel szemeit az ember, midőn valami rettenetest hall.

Általanyos szabály a' mimicában, hogy azon tagját mozdítja vagy erőteti meg az ember leginkább, mellyel dolgozni vagy hatni akar. Ha valamit hallani akarok fülemet, ha valami elől futni, keblemet, szememet takarom el; azt tolom mindenütt előbbre; de mellette ha különösen annak tudása nagy behatással van rám nézve, egyéb tagjaim sem maradnak mozdulatlanul. Teszem ha valamit hallgatok fülemet előre tolom, lábhegyen vagyok, 's egész testem meghajol; de szemeim is nyitva állnak, lábaim, testem meggőrbednek, lélekzetem is vissza tartom.

Gyakran két ellenkező állásban visszük ugyanazt végre. Teszem valami iszákos, ki többet iszik a' keletinél hátra hajol, 's lassan hörpöget; ki ellenben nagyon ihatnék, csaknem lehajol egészen; amaz könyeden egy kézbe tartja poharát; emez két kezével szoritja meg azt, kezei reszketnek.

Mi különbség van midőn egy nagy vagy törpe lelkü, eszelős vagy ép eszü ember sorsáról valami eldöntőt hall. Az egész testében egörül; amaz feleegyenesedik; legfeljebb egy kéz mozdulás, fájdalmas arcz kifezés és sohaj száll ki kebléből.

Illyen két küiönböző érzést 's külsőséget gyulaszt a' gyönyör és a' bujaság érezete. Az elsőben felugrunk, tánczolunk, minden vidám rajtunk, a' másikban folyvásti vágyat érezünk, leülünk, minden tagjaink lekonyulnak, fejünket hátra bocsátjuk 'sat.

Az erőtetett bátorság és valódi bátorság is fennen hordozza eredeti bélyegét. Amabban látjuk hogy akar, egész testét neki erőteti, itt arczban semmi test erőtetés nincs; sőt a' nyugalom mutatja épen benne a' bátorságot — Némellyik összeszorítja markát 's hátra tolja; másik nagy lepéseket tesz 's kiabál, a' harmadik üt ver össze mindent 'sat.

Nagy Elek.

Éjszak és dél.

Az egyensúly' nagy törvénye, melly szerint az éjszak' és dél' népei viszonyosan közlik egymással a' felvilágosodás' jótéteit, napjainkban is az, a' mi ez előtt volt. Az éjszak, melly mindenkor utoljára keesteték föl a' civilisatiotól, határozva látszatik magasb tökélyfokot adni a' civilisationak 's több energiát és erőt, sugárai' számát többítni, 's később az állomásozó délre visszalökni, melly bár a' bölcső, hol e' mozgalom alakúlt, de maga e' mozgalmat nagyobb tökélyre vinni nem vala képes. E' tünemény egy neme a' szükségnek. Mindenhol leljük, mindegy nagyobb vagy kisebb körben-e; uralkodik az ó mint az új historián. Az első fénysugár Indiából jött ki, tán épen Chinából, ment aztán Assyrián, Pheniczián, Judaeán, Persián, Kisásián keresztül, gyüjtött Görögországban 's mindig tova siete éjszak felé. Mivel az utósó tájak, miket a' sugár ére, más népektől már táplált civilisatiót, nagy és dús felvilágosodást, mindig tökélyesbült művészeteket 's az idők' folyamában, felnövekszett tudományokat kaptak: határzott elsőségök is van az első tájak fölött. Igy megy a' fény délről éjszakra (tulajdonkép keletről nyugotra), mindig nagyobb pályákat tör, mindig szélesb medret alakit, egy sugarát sem veszti el, sőt ellenkezőleg, növeszti azt, a' tökélyesbülés' különféle fokainak aránya szerint, mellyekre az emberi szellem emelkedik.

Ugyanazon arányzat mutatkozik a' új historiában Roma, Byzancz, mindkettő Görögországtól civilisált, Galliát civilisáljak ismét 's Britanniát és Germaniát, a' legéjszakibb szigetekig, miket cimeri sötétség leplez. A' civilisatio' geographiai historiája még egyesben is, e' magasb törvény alá van vetve. Spanyolország' ragyogása az arabok alatt 's a' provenczáloké a' középkorban, az európai élet' költészetiségét szülte 's táplalá. Belgium 's a' közép Gallia, amazok' közeléte daczára vadságba volt sülyedve. Anglia még inkább. De ezóta a' körülmények megváltoztak: dél és éjszak mintegy fölcserélék szerepöket; az utolsó olly jól használta amaz' tanait, hogy megelőzé. Az éjszak' sajáta a' műipar, leleményдús, rendkivüli kifejlődéseiben; hatalmába keríté a' művészeteket 's több tudománynyal és energiával művelte ki, mint a' dél, ha nem azon képzeménynyel és kellemmel is. A' Zene Németországé, 's maga a' képfaragás is Daniában, a' civilizált Europa' éjszakában, lelé leghíresb művészét. Skandinavia és Finnland daczoltak a' civilizátionak, geographiai helyzetök', égaljok' durvasága 's földjök terméketlensége, meggyőzhetlennek látszó gát, által. 'S mégis Svéczia és Dania, Irland és Norvegia, előbbre haladtak, Spanyol- és Olaszország egyes részeinél. Mérsékebb, okosabb kormányok alatt, a' belátás'

hatalma fölvilágosodottabb, okosabb 's erőteljesebb ott a' nép' nézetés igazságosabbak 's erkölcsiebbek, A' civilizátio hasznosabb gyümölcsöket terme itt, e' jeges tartományok helyzete 's belső mivolta daczára. A' nemzetek forradalmas mozgalmában, ama népek csendesen, de okosan és szilárdon haladtak elő, nem dönögettek fel trónokat, nem pusztitottak el biralmakat. Nagy Péter óta Oroszország is az europai civilizátiohoz csatlakozozott 's csak nyugodt és csendes, de okos és szilárd sajátitásában ép' ugy lelhet magának jövőt, mikép' egyszersmind látszik a' felvilágosodás sugárait keletre, honnan ez ki jöve, viszszavezérleni.

(F. P.) *K. G.*

Homoeop. orvosokat illető kivonat.

Dr. Haubold-nak f. évi aug. 10dikén Lipcsében tartott beszédéből; és Felszólitás.

Hahnemannak, a' hasonszenvezi gyógyrendszer alkotójának - - ki hatvan év előtt 10kén orvostárrá koszorúztatott, — emlékeül az ő tanitmányát gyakorló német orvosok évenkint középponti egyesület*) czim alatti német honuak különféle nagyobb városiban 's f. é. Lipcsébenjöttek össze, hol a' jelen évre választott elnök dr. Haubold, hosszú velős beszédében a' Homeopathia' jelen állásáról többek közt eznket mondja: „A' mult évről is mondhatni, hogy a' Homeop. naprulnapra terjed, 's ez által annál világosb jelét adja nagy értékének, minél több akadálylyal kell vínia. Philadelphiában — igy ir dr. Reidhardt — annyira terjed itt a' Homeopathia, 's annyi megbizatásnak kell megfelelnem a' hasonszenvi gyógyszerek 's más e' tudományhoz tárgyak iránt, hogy valóban kénytelen vagyok Németországban levelezőt keresni.' — Emlitvén továbbá más országokat 's némethont is; ezekben az egyesületek' 's egyesek' fáradhatlan munkálatit, általmegyen a' tavaly alakult siléziai uj egyesületre 's ennek szabályira, mellyek között ezek fők: 1) a' homoeopathiai gyógyrendszer igazságának világos lettdolgok általi folytonos bebizonyitása; 2) a' tagok tehetségeinek a' tudomány minden irányában 's eszközei által kimüveltetése. 3) a nevezett két eszköz általi méltó terjesztése az üdvös igazságnak; 4) az egyetértésnek magok 's régibb felekezetü ügytársaik között, melly oktalanúl a' tudomány 'sat. nagy kárával felbomlott; minden telhető eszközök által minélelőbbi tökéletes helyreállitása." Adja az ég, hogy a' ns czélzatu egyesület lehető legnagyobb sikerrel hasson, 's hasonlóra lelkesítse a' magyarországi, eddig semmi közrehatható életet nem tanusitott, orvosokat is. Homoeopathia minden előitélet' 's más akadályok' ellenére is szépen terjed, tudja mindenki; de hogy az azt gyakorló orvosok egyesüléséről mindeddig csak gondolkoznak, fájdalommal ismerjük meg. Számtalanok az egyesületek' hasznai mind a' társaságra mind pedig egyedekre nézve; ez különösen tudva vagyon, azért nem lehet eléggé siettetni e' nagy dolgot; minden nap melly a' jónak létesülése nélkül mulik, a' tárgyra nézve el van veszve. Csak külföldtől várni a' tudomány haladását, sem nem dicsőség, sem nem haszon; mert a' mi égbajlatunk, természetünk, viszonyaink 'sat. csak nálunk vannak, ezekhez képest kell tehát a' tudományt is alkalmaznunk, ide pedig tapasztalás, rostálgatás, közlekedés: a' legbiztosabb ut. Nem szándék az egyesület felállitásával a' régi gyógytanhoz hív ügyfeleink 's magunk között valami elkülönző 's közlekeést gátló vonalt húzni, hanem csak a' tudományt tökélesíteni, 's minél több alkalmat adni az igazságróli meggyőződésre; a' forradalom 's czivódás szakán tul estünk, közel van tehát már az idő, hogy az igazság győzzön. A' hasonszenvi orvosak között, kik Magyarhonban vannak, alakitandó egyesületről mi legyen az ügytársak' véleménye, elvárják *a' pestiek.*

*) Van a' homoeop. orvosoknak Németországban több egyesületök is; illyenek a' badeni, lausicz- sziléziai, az éjszaki német, a' szabadelmü lipcsei, 's t.; a' franczióknál 's amerikaiaknál még számosabb.

A' ruházatról.

A' levegő változásinak kitéve, mellyekbe minden éghajlat részesül különbféle mértékben, szükséges vala az embernek is, az ő első zsengéjébe, ezeknek ellent állani. Azon eszközökre nézve, mellyek által ő magát inkább ohatja kevésbé áldva meg a' természettől mint más állatok, kénytelenitett mindjárt eleinte olly eszközökhöz folyamodni, mellyek ezen hogy ugy szóljak természet feledékenységét pótolhassák. Képzelhetjük magunknak azon próbákat, mellyeket az emberek az ő gyermeki korukban tettek, csak abból is, a' mit azon nemzetek tesznek, kiket mi vadaknak hívunk. Barlangok voltak az első lakhelyek ruházatjok az állatok bőre, vagy csak olly növevények levelei, mert illyenek, még a' mostani lakhelyet is azon nemzeteknek a' hová a' csinosodás nem hatott. Később midőn a' mesterségek az emberekre az ő jótévő hatásokat bebizonyiták, mindenféle szövetek készültek, mellyek kétség kivül, az első próba után tökéletlenek voltak, 's mellyeket ők nemcsak a' légvédjéül hanem mint cziſraságot is használtak, mert a' tetszeni való kivánság olly természetes az embernél, mint az ő fenntartása, de kétség kivül sok idő kellett arra mig a' Fenicziabeliek purpurral festének, 's az Indusok Cathenurt szővtek. Mi ugyan nem tudunk semmi bizonyost a' régi népek öltözetjekről, csak azt, hogy

a' Zsidó Leviták hosszú vászonruházattal jártak. Csak azt jegyezhetjük meg, hogy a' görögök és a' Romaiak mint mesterjeink jelennek meg a' ruházatra nézve, a' mi az egésséget illeti. Nem csudálhatunk-e elegendőképpen azon milly elmésen kikerülték ruházatjokkal azon külömbféle nyomásokat a' mellre, és a' hasba fekvő részekre mint mélyen béláttak azon veszélyekbe mellyeket a' Circul ára tehet, a' ruhák nyomása, noha a' test alkatát nem ismerték.

A' szenvedelmekről.

Tagadhatlan nagy befolyása van a' szenvedelmeknek a' mi alkatásunkra, mellyeknek következetit mi erkölcserő hatásának tulajdonitjuk 's a' mellyek a' legnagyobb gyönyörűségeket de fájdalmakat is szülhetnek, ők képesek a' legnagyobb veszélyeket az ember testée háritni, de más részről a' legnagyobbakat is ki kerülhetni. Ezer példák vannak, hogy ők nemcsak a' legnagyobb nyavalákat, hanem még halált is okoztak, de más részről vannak arra példák hogy nem egy szerencsétlent ragadtak ki a' halál karjaiból. Nem tudhatjuk mostani állapotja szerint a' tudományoknak, hogy ők 's az ő következési az agyvelő közben járása által történnek. Ezen alkat, melly minden részibe a' testnek az ő idegeit küldi, szükségképen olsy változásokat közöl vele mellyek őtet is érintik. Ha jó helyzetben van, szükséges, hogy munkálatja is hasonló, ellenkezőleg pedig káros az ő béhatásában, lehet valamennyire érteni az erkölcsi crő befolyását a' természetire 's viszont ezen jó vagy rosz helyzete az agyvelőnek mellynek jó vagy rosz következési vagynak azon gondolatra vihet minket, hogy a' szenvedelmeknek legjobb felosztása az, mellyel mi őket örömileg, vagy szomorulag tekintjük, és igy vagy szerencsések vagy szerencsétlenek, akár milly különböző charakterrel birjanak. Édes volna a' mi életünk 's szép ajándék ha minden keserüségtől ment volna és mindig gyönyörüség párosítaná, az illyen állapot nem lehet az emberé mert a' tökéletes szerencse csak képzelet, ' nem is lehet tetleg bébizonyitani, hogy a' gyönyörűség állandó legyen. A' gyönyörűség tudniillik a' kivánságoknak kielégitésében all, kivánnunk kell tehát, hogy szerencsések lehessünk, de azon pillanatban mikor kivánunk még nem vagyunk szerencsések, ennélfogva nem is lehető az állandó gyönyör. Más részről pedig maga után vonja a' kivánságok teljesitése az unalmat, 's azon ember a' kinek a' legcsekélyebb kivánati mindjárt telyesithethetnének, legunalmasabb életet élne, 's utóljára unalomból már életétől is megfosztaná magát, mellynek gyönyörűségit már kimerité. Hogy tehát türhető legyen életünk, ollyanoknak kell lenni a' mi kivánságinknak, mellyet nagyobb erőlte.éssel érhetünk és elégithetünk ki, ez azon egy szerencse mellyet a' mi bölcseink az arany közép utnak hivtak, azon szerencse mellyben a' mi dús gazdagaink, kik az ő legcsekélyebb kivánságikat tüstint kielégithetik, és a' mi szerencsétleneink, a' kik soha se elégithetik, részesülhetnek. —

A' mérséklett gyönyörüség az agyvelőnek jóléte. Akár miesoda okoktól ered is elég az, hogy olly helyzetben van, melly nyájas, kellemetes, és megelégedett, és a' melly a' létet érezhetővé és méltóvá teszi. Látjuk ezt a' mi testünkön, mert egy kellemetes érzés hat keresztül bennünket szivünk erősebben ver, a' vér folyása az erekben serény, az arcz pirosodik, szemünk csillog, 's ajkainkon a' nevetés nyugszik, lélekzet vételünk gyakoribb, az emésztés jó karban 's a' tapasztalás a' legjobb karban van. Lelki tehetségeink kifejlődnek, idaeáink számosak, különbfélék, 's az ember ki ezen helyzetben van, alkalmatos minden szebb érzések eszközlésére 's kivitelére. — Azonban ha rendkivül túlhágó a' mi gyönyörüségünk mély bényomást teezen az agyvelőre és a' gyomortáj fájdalmas érzést hoz elő, szivdobogással, lélekzésvétel akadozásával párosítva, minden munkálati a' testnek meg semmisitve látszatnak lenni, 's akarat ellen könnyeznek a' szemekeink Az agyvelő semmi külső hényomásokat magába nem veszen, minden kivánatok elhalnak. el hal a' szózat az ajkakon, reszketnek a' tagok, 's ezeket az ájulás is követi néha, hol csak egyedül a' szív és a' tüdők munkálódnak egy kevéssé. A' történettudomány számtalan példákat jegyzett fel, hol a' nagy öröm és gyönyörűség halált okozott. Sophocles halva rogyott össve hogy Tragoediája, a' dijt nyerte el, szinte Diagoras örömébe halt meg midőn 3 ifjait karjaiban tartá a' kik az Olympusi játékokban győztesek voltak, tizedik Lessápa hasonlóan halt meg midőn Franciaországról egy szomorú hirt hallott. Mindezen feljegyzett személyek már öregek voltak a' hol már a' szivnek 's agyvelőnek munkálatja egyidőre lehetetlenné tevé munkálodásukat.

Czukordiók.

Türelem a' juhok' ösztöne, 's az emberek' erénye.

Egy szerelmes és udvarló közt az a' különbség, hogy ez tiszta fehérneműt hord, amaz mindig piszkosat.

A' mostani férfiak selyembogarakhoz hasonlók; csak ha megöregednek lepték, ifju korokban káposztát esznek, ha öregek, fákat akarnak csemegézni.

Némelly szinész spongyia a' dicséret, 's viaszos vászony a' korholás' számára.

A' fejet életre, a' szivet halálra használjuk, és mégis az életben a' fej tova szökik a' szivvel, 's a' halálban a' szív a' fejjel. *Szerényi.*

mébe, 's nincs is rosz a' világon, mellytől kiművelt lelkem visszarettenne. De.... csak azt ne kérdezze tőlem valamelly korszellemi lény „tudsz-e valamit Furkács Matyi?" mert ez volna azon kisértet, ki előtt összeborzadnék ijedtemben.

„Hiszen te már költő, bölcselkedő csillagvizsgáló, természetkutató, történetész, törvénytanuló 'sat. 'sat. voltál; tehát hogy lehetsz idegen e' kérdés előtt?" talán ezt lesz valaki ellenvetendő.

Óh Jehova, ura az embereknek, és a' vadállatoknak, úgy mind a' nyúlaknak, juhoknak, verebeknek, szamaraknak! hiszen én ezt mint tanulám csakhogy semmit sem tudok belőle. A' Physicából csupán annyi maradt koponyámban: miért nem ül le a' tök a' vizben?—A' Historiából annyi, hogy ha Mátyás király most is élne, én sokkal többet tudnék, mint most.—A' csillagászat' theoriájában szép előmenetelt tevék, de a' praxisra abból is csak annyit tudok, hogy 2 csillag megfosztá a' napot sugarától, 's most nekem éjjel nappal tündököl; 's e' két csillag babám' szeme.—A' szám-tanban mintha emlékezném azon csalhatlan axiomára, hogy kétszer 2 se nem öt, se nem ötödfél, hanem éppen 4 egész. —Mikor a' Philosophia' elveit akarák fejembe verni, soha sem tanúltam; mert hiszen minek okoskodjék az ember, mikor egyszer tudja: szólj okosat ki röhögnek. —A' törvényes pályára már csak azért sem vala kedvem, mert gyakran hallám fülhegygyel: szólj igazat, betörik ép koponyád'" 's valóban nem is sokat tudok én; a' törvények' fő elve jut még némi homályosan eszembe, tudniillik: „ne add oda..... akarom mondani: ne veddel a' másét'—Költeni soha se szerettem, mert gondolám: a' tyúkok eleget költenek csakkogy mérték nélkül. Avagy igen.... most jut eszembe, hogy én költeni tudtam legjobban; hiszen az atyám örökké arról panaszkodott, hogy végre is tönkre teendem.—Még Politiát is tanúltam tekintetes Karok és Ren... óh majd mit mondok, bizon eltéveszteném, hogy én egészen más publicummal szólok, mint az országgyülés' rendben ülő Karai. Azt akarám mondani, hogy én már politicus is vagyok, az az: észrevetlenül megjárom a' vendéglőket, kávéházakat, 's megkóstolgatva az italokat, nincsenek-e a' jordán vagy duna vizéből megkeresztelve, kikémlelem egyszersmind a' rosz emberek véleményeit, 's ha látom, hogy pajtásra akadtam, kezet fogok vele, 's vígadunk.

De már most azt kérdezhetné ismét valaki olvasóim közül: miért örülök tehát olly nagyon a' vacátiónak, midőn még úgy is semmit sem tudok? 's én erre viszont azt kérdem felelet helyett az olvasótól: nem örül-e akkor, midőn látja, hogy az illy haszontalan humor vége felé közelget? Látja kegyed, én éppen úgy vagyok: én is azért verem össze bokámat, mert a' sok idétlen tanulás után, végre is semmit sem tudva, legalább egyszer elvégzém oskolámat, 's fejem elég könnyű.

Itt azonban újolag két kérdés adhatja elé magát, tudniillik: mi annak oka hogy Furkács Matyi annyit tanúlt, és még is semmit se tud; 's másodszor miért mondám azt, hogy a' publicum velem együtt ne örűljön?

Ha én, és egy kissé okosabb Furkács Tamás bátyám falba vernők is fejünket, még sem lennénk képesek az első kérdés' tökélyes megfejtésére; és itt először az orrunkra koppantanának hogy (?) tanitóinkat hála helyett illy szép humorral tiszteljük-meg; másodszor az igazságért törnékbe könnyű koponyánkat, harmadszor pedig mit nyerne vele Furkács Matyi? semmit mert én már nem mai csirke vagyok, következőleg csontom sokkal keményebb, hogysem vessző gyanánt újra hajtható lenne.

Azt pedig hogy ne örűljön velem a' publicum, teljes joggal mondhatám; mert fogadom a' ragyogó csillagokra, hogy, ha még örvendeni fog, midőn sírnia kellene, sok párja akad Furkács Matyinak; ez pedig a' legkeserűbb pohár, mellyet egykor a' publicum leendne kéntelen kiüritni.

Irtam midőn a' juliusi hóesett 19kén
1839 Furkács Matyi m. k.

Literaturai ujdonság.

Épen most jelent meg Bajzától: „Szózat a' magyar színészet ügyében, melly színészetünk gyakorlati 's valólag életbe ható oldalát felvéve, a' rég érzett hiányt pótolja ki,—'s még némelly sötét fejűekben dongó eszmékre teljes világot derít. A' munkát épen most vesszük, 's ezért csak röviden figyelmeztetjük a' t. cz. közönséget megjelenésére, fentartván magunknak közelebbről bővebben róla szólni.

Kapható az Athenaeum hivatalában 's minden pesti könyárusnál **40** *kr. p. p.*

Emlékkönyvbe.

Egy segit hirünk' fokára
A' szilárd idők' daczára,
'S egy ad életet.
Túl határin e' por létnek,
Fennlobogsz, mikint szövétnek,
Hű emlékezet!

Lakner Sándor.

Elhagyá a' sajtót:

„*Dalfüzér*" Irta *Kunoss Endre*. Pozsony, 1840. X. és 176 lap. Himes boritékban, velinpap. 1 frt ezüst. Megszerezhető P e s t e n Eggenberger és Heckenast könyvboltjában 's általuk egyéb honi könyvkereskedésekben. (3)

Hirdetmény.

(1) Alólirtnak van szerencséje a' főnemességnek és tisztelt Közönségnek hírűl adni, hogy nála egészen új módi asszonyi viklerek nagy mennyiségben találtátnak. Egyszersmind alázatosan megköszönvén nagy érdemű vevőinek iránta eddig viseltetett bizodalmát, igéri ezentúl is, hogy jó minémüségü portékái illendő árok által is tökéletes megelégedést fognak nyerni. Boltja van Pesten a' váczi útczában, a' kis híd útczával általellenben, melly ezelőtt „Fekete kutyához" czíméről vala ismeretes, jelenleg pedig czíme:

DON PEDRO,
Brasiliai császárhoz.

Egensdorfer Mihály, asszonyszabó. (3)

Concursus.

(3) A' nagyváradi kir. academiánál üresen lévő politicai tudományok, váltó-törvény, és curialis stylusi tanitószékre, mellyhez 500 pgő forint esztendei fizetés van kapcsolva, a' pesti királyi tudományos Egyetemnél ujonnan tartandó concursus határ ideje, jövő 1840 évi jan. 30dik napjára olly módon van kitűzve, hogy azokban, kik azt elnyerni óhajtják, a' magyar nyelvnek, mellyen a' curialis stylus tanitatni fog, tökéletes ismérete fő feltétel gyanánt megkivántatik. Költ Pesten oct. 5én 1839.

Szoblahói Pálma Elek
a' magyar kir. tud. Egyetemi tanács jegyzője.

Jószág-eladás.

(2) Táblabiró Kocsi *Horváth József* úr hitelezői öszvegyülő perebeli végrehajtó bíróság ezennel közhirré teszi: hogy a' nevezett úrnak n. Fejér, Somogy és Komárom megyékben fekvő, birói zár alá vett részjószágai, az 1832|6ik 15ik törv. czikk. értelme szerint, árverés' útján következő sorral fognak eladatni, jelesül:

ns. Fejér vármegyében.

1) a' pettendi részjószág, melly Fejérvárról Budára vezető országútban, amattól 3, ettől pedig 4½ órányira fekszik, 's öszvesen 208 tagosított holdakból áll, hozzá tartozó tágos lak 's cseléd házokkal, gazdasági épületekkel, jövő nov. 6án Pettenden.
2) a' baracskai 's iváncsai, ugyan a' nevezett országútban, melly mintegy 68 holdat foglal magában, a' baracskai lakházzal, nov. 7én Baracskán.
3) a' bodméri, melly öszvesen mintegy 9 hold kiterjedésű, nov. 8án Bodméron.
4) a' gárdonyi, melly 24 tágosított holdakat tészen lakházzal együtt, nov. 9n Gárdonyban.
5) k. szt. péteri, melly mindöszve szinte egy tagban 20 holdakból áll, novemb. 10kén K. Szt Péteren.

ns. Somogy vármegyében.

A' megyeri, fiadi, 's ráknyi, öszvesen 77 holdnyi birtok, nov. 18kán Megyeren.

ns. Komárom vármegyében.

Tata mezővárosban lévő curialis birtok pedig, melly két darab belső telekből, szántóföldek, kertek, 's szőlőből áll és öszvesen 46 holdat foglal magában, a' belső telken lévő épületekkel együtt, nov. 25én Tatában fog áruba bocsáttatni.

Az árverés, a' kijelölt napok' reggeli óráiban veendi a' nevezett helyeken kezdetét, a' zár alatti tömeghez tartozó lakházoknál.—Költ Sz. Fejérvárott, oct. 12én 1839 a' végrehajtó Bíróság által. (3)

(3) Tüzi viz fecskendők műhelyének hirdetése. Pesten az országuton 647dik szám alatt maga a' jelentő, 's a' műhely tulajdonosa közhiré teszi: hogy nála valamint eddig, ugy jelenleg s' ezután is készen találtatnak 3—16 akó vizet tartó fecskendők mellyek a' viz-sugárt szakadatlanul e' következő arányban lövellik ki: a) Egy három akót tartó hordozható fecskendő két ember által négy perczenet alatt 3 akó vizet 8 öl magasságra lövell, ennek ára 40 for. pengő pénzben. — b.) Egy négy akót tartó hordozható fecskendőt, belülről kibéllelt, forgatható ércz csővel, és srófokkal, melly a' benne találtató vizet 10 öl magasságra lövelli 4 perczenet alatt, kerül 100 for.

pengő pénzben.— c.) Egy hordozható 5 akós és egyszerü nyomószerrel, 's négy kerekü vasas kocsival 180 for. pengő pénzben. Továbbá találtatnak nála 6, 8, 10, 12, 14, 16 akó vizetartó kocsira helyheztetett fecskendők: mellyek a' vizet szakadatlanul e' következő arányban lövellik ki:

6 akót tartó 5 perczenet alatt 6 akó vizet, 10 ölre; ára 220 forint pengőben. — 8 akót, tartó 5 per. a 8 akó v., 12 ölre; ára 240 for. p. — 10 akót tartó 5 per. a. 10 akó v., 14 ölre; ára 260 for. p. — 12 akót tartó 5 per. a. 12 akó v., 15 ölre; ára 280 for. p. — 14 akót tartó 5 per. a. 14 akó v., 16 ölre; ára 320 for. p. — 16 akót tartó 5 per. a 16 akó v., 17 ölre; ára 400 forint pengőben.

NB. Hogy ha pedig a' fentebbi tüzi-vízfecskendők belülről veresrézzel kivántatnának kibélleltetni, akkor mindegyiknek az ára 20, 30 forinttal pengőben többe kerül;—czinezve mindazáltal jobbnak, és hasznosabbnak találtatik.

A' fentebb említett helyen mindennemü tűzi vizfecskendők megrendeltetése elfogadtatik, ugy nemkülönben mindenkor kész vizfecskendők is találtatnak, a' megrontsoltak pedig javitás végett elfogadtatnak. Pesten, juliusban 1839. *N. Remekházy Károly*,

a' fentebb emlitett tüzi vizfecskendők műhelyének tulajdonosa. (3)

Könyvjelentés.

(1) Néhai *Bereászi Pálnak*, a' napkeleti nyelvek' nagy búvárjának's első nyelvtudósunknak következő két nevezetes munkája:

Über die Aehnlichkeit der hungarischen Sprache mit den morgenländischen, nebst einer Entwickelung der Natur, und mancher bishero unbekannten Eigenschaften derselben. Leipzig 1796. (214 *lap negyedrétben.*) *és*

Versuch einer magyarischen Sprachlehre, mit einiger Hinsicht auf die türkische und andere morgenländische Sprachen. Erlangen 1797. (288 *lap nyolczadrétben.*)

Megszerezhetők a' *Hazai 's Külföldi Tudósítások' szerkesztő hivatalánál* zöldkert (Kohlbacher) utczában 498. szám alatt. Az elsőnek ára kötetlen 1 f. 24 kr. az utóbbinak 1 for. pengő pénzben.

Eladó szölö. A' pesti kőbányai ugynevezett öreghegyen (Altgebürg) kellemes és hasznos helyen fekvő 7½ fertályból álló igen jó mivelésben lévő, rajta egy alkalmas kis épülettel és igen könnyen 's kevés költséggel alkalmazható pincze hellyel, ugy hozzátartozó kőbányával ellátott szőlő, szabad kézből minden órán eladó. — A' megvenni kivánók bővebb értesitést iránta vehetnek Pesten, Zöldkert utczában (Kohlbacher-Gasse) 498 sz. alatt a' „*Hazai 's Külföldi Tudósitások*" szerkesztő hivatalában. 3)

Pénzfolyamat: Bécs, oct. 22én: 5 pctes stat. kötelez. 108; 4 pctes stat. kötelez. 100¾; 3 pctes stat. kötelez. 80⅞; 1839ki stat. költs. 266¼; 2½ pctes bécsvárosi bankókot. 65½; bankrészvény 1578.

Dunavizállás: oct. 17én: 4' 5'' 9'''; 18án: 4' 4'' 9'''; 19én: 4' 3'' 9'''; 20án: 4' 2'' 9'''; 21én: 4' 1'' 6'''; 22én: 4' 0'' 3'''; 23án: 3' 11'' 3'''; 24én: 3' 10'' 9'''; 25én: 3' 11'' 0'''; 26án: 3' 10'' 6'''.

Gabonaár Pest 's más vidéki városink piaczin pozsonyi mérője váltógarasban.

October 5dikén	Buza.	Kétsz.	Rozs	Árpa.	Zab.	Kuk	Köles.
Pécs	90-80	80-75	65-60	65-—	42-—	80-—	—-—
8. Debreczen	80-65	65-60	55-—	35-33	30-28	—-—	70-60
10. Unghvár	98-94	85-81	80-76	56-53	30-26	82-78	—-—
10. Mosony	128-85	82-72	90-76	68-55	60-49	79-68	—-—
11. Temesvár	88-80	71-—	50-—	40-—	35-—	49-—	—-—
11. Új-Becse	100-90	85-70	—-—	45-—	45-40	40-—	40-—
11.N. Becskerek	90-65	60-—	—-—	40-—	40-—	50-—	50-—
12. Szeged	90-85	70-—	—-—	45-—	45-—	60-—	60-—
12. Komárom	97-90	87-75	70-68	60-57	44-40	70-65	72-—
12. Körmöcz	—-—	—-—	90-86	80-76	44-40	70-65	72-—
12. Baja	87-73	70-60	59-—	53-—	36-—	80-—	56-—
Pesten, oct. 25n	160-130	113-100	100-90	93-85	66-60	105-94	—-—

Pest. 1839. HASZNOS MULATSÁGOK. 35dik szám.
Szerda Octob. 30ikán Második félév.

Könyvismertetés.

Szózat a' pesti magyar színház ügyében. Bajzától. Budán az egyetem betűivel **1839.**

Olly iratoknak, mellyek napi eszméket vesznek fel tárgyul 's a' fonák eszmékre világot deritnek, mellyek korszerüségök mellett egyszersmind gyakran egy szép jövendőnek vetik meg alapját: leginkább éreztük eddigelé hiányát. A' jelen röpkeirat ösvényt tör erre; mellyet leginkább a' nyilvánosság hóditó szelleme hoz magával,—'s ezen kezdet annyi energiával tételték meg, a' mennyi csak illynemű pálya megalapitására szükséges.—Szinházunk áll; nem tagadhatni, hogy az olly kormány alatt, melly azzal sohasem foglalkozék; épen illő idejében jöve tehát Bajza urnak ezen értekezése, hogy az, miután a' szinház országos intézetté létéről van szó, belsőleg is a' legjobban elrendeztessék.

A' röpkeirat tartalma: I. Általános eszmék. II. Kell-e magyar szinházat országosan pártolni? III. Operák és szindarabok. IV. A' pesti magyar szinház országos pártoltatásáról. V. A' szinház pártolása érdekében áll minden magyar hazafinak. VI. Koldulás. VII. Alaptőke. VIII. Igazgatás. IX. Igazgató. X. Szinházi épület. XI. Eredeti szinművek jutalmazása XII. Országos ellenőrség. A' pesti magyar színésztársaság törvényei.

Mi ezen tartalomdús könyvből nem tartóztathatjuk meg nehány töredékek közlésétől magunkat,— a' többire olvasóinkat egyenesen és sürgetőleg a' röpkeiratra utasítva, mellyben szinházunk leendő megalapitása a' mostani állapot megismertetésével a' legkövetkezetesebben adatik elő.—A' mit Bajza úr az általános eszmékben 2ik lapon mond, ránk magyarokra nézve betű szerint megtanulandó:

„Nekünk magyaroknak, kik a' szinházzal nemzeti czélokat remélünk és fogunk is egybeköthetni, sokkal fontosabb az, mint a' német, franczia vagy angol nemzetnek; nekünk az, ha akarjuk, lételünk' egyik alapkövévé válhatik, 's ez okból ártalmi oldalai ellen legkevésbbé lehetne józanon panaszkodnunk, és ha vizsgálatra vesszük napi renden levő és gyakran szóba hozott országos intézeteink' hasznait és szükségét, látnunk kell, hogy közöttük kevés van fontosabb és előlegesebb mint e' játékszini ügy.—Vannak a' magyar szinügynek olly ellenzői, kik magokat elvek' embereinek vallják. Ők elvből minden néven nevezhető játékszinnek ellenségei, következetesen a' magyarnak is. Ők nagy tekintetű tudós férfiak' munkáiból tanulták, mi kártékony, szellemileg ártó befolyású intézetek legyenek a' statusban a' szinházak. 'sat. 'sat. 'sat. 'sat.

Nem kicsiny közöttünk azoknak száma is, kik hazafiútlanságokat művészet' szeretetével palástolják; német szinházakba járnak magyar létökre, mert, úgy mondanak, ott a' művészet a' tökély' magasabb fokán áll. sat. sat. sat.

Csak arra vagyok bátor az illyeneket figyelmeztetni, hogy ha örökké német szinházba fogunk járni a' művészet' szeretete miatt 's örökké azt pártolni, mikép fognak a' magyar szinészet' tökélesedésének forrásai megnyílni? Tán a' magyar szinészet, ellenkezőleg minden tapasztalással, pártoltatás nélkül is kifejlendik? Adná az ég, hogy e' növény istennek csoda terméke volna, melly ne szoruljon ápoló kezekre, akkor nem volna szükség elfajult honfiak' megtérítésében fáradni akkor felvirulna az maga erejéből, megszégyenitésére a' bűnösen tévelygőknek.'sat. 'sat. Nem lehetne-e valljon néha egy kis áldozatot is tenni azon nemzetért, mellynek tagjai vagyunk, mellyhez nemcsak vér hanem nagy érdekek is kötnek, mellynek felvirultából unokáinkra is egy jobb lét fog felvirúlni? Egy kis áldozatot mondom, mert a' pesti magyar és német szinház között nincs olly művészi különbség, hogy a' magyarba járni nagy áldozat legyen.“ 'S ismét más helyett ezt mondja:

„Tessenek bár szavaim, vagy ne, kénytelen vagyok itt minden tétova nélkül kimondani, hogy ha neküok a' magyar szinházban csakugyan opera a' fő dolog, nem pedig szinmü, akkor ezen szinház nem érdemli, hogy felsegélésére még most a' nemzet csak egy fillért is adjon. Mert valljon, mi országos czélt érünk mi el ezen, bár a' magok nemében jeles Normákkal, Bentricékkel; Bajitalokkal 'stb? Nyelvet terjesztünk-e vagy nemzetiséget? Én azt hiszem, egyiket sem. 'sat. 'sat. Mi legyünk előbb nemzet, aztán gondolkodjunk művészetről 's művészi izlésünk nemesitéséről. Nemzetiségünket ügyekezzünk idegen befolyás nélkül saját magából kifejteni, úgy lesz az majd valódi, hasonló a' franciához, angolhoz és spanyolhoz, hol az idegen is elváltoztatja characterét és a' nemzethez símul. Nekünk mindent alá kell rendelnünk ezen fő eszmének: nemzetiség, 's mindent 's igy a' müvészetet is ennek gyarapitására használnunk. Legyen bár a' művészet magában és magáért is becses, ha az még most nemzetiségünket gátolná, nem segélni, hanem inkább káros befolyását akadályoznunk kellene.“

Berekesztésül szolgáljon még a' következő két czikk megismertetése:

„A' szinház' pártolása érdekében áll minden magyar hazafinak. Midőn egyszer

másszor a' pesti szinház' épitésére teendő önkényes adakozásokra szólíttattak fel a' hazafiak, azok, kik Pesttől távol laknak, vagy kik a' renddel, mellynek tagjai, nem egyeztethetik meg a' szinházba járást, azt mondák és mondják ma is: „Minek adakozzam én a' pesti szinházra, én ki annak soha hasznát nem veendem, ki talán életemben nem fogok belépni küszöbén.“

Megvallom, ezek pusztán csak önzés' sugalmai. Egyedül azt kell-e előmozdítanunk, a' mi személyes érdekeinkben áll 's a' közért semmit nem tenni? 'S midőn a' közért áldozunk, nem áldozunk-e magunkért is egyszersmind, mert hiszen a' közben magunk is benn vagyunk. Felebb érintém, hogy a' szinházat nem időtöltésül pusztán, hanem nemzeti czélokért kell akarnunk és igy tagadnom kell, hogy legyenek hazafiak, kiknek a' pesti magyar szinház ne legyen érdekökben, lakjanak azok bár Pesten, bár Pesttől távol, és tartsák a' szinházba járást saját személyökre nézve bár illetlennek. Ki magyar nyelvet és nemzetiséget akar, ki azt hiszi, hogy e' kettő ránk nézve nagy következésű, annak azt nem csak egy, hanem minden czélra vezető eszközökkel kell akarnia, legyen a' szinház, vagy iskola, vagy bármi egyéb.

De ha pusztán személyes érdekeinket tekintjük is, gondolkodjunk csak keveset, látni fogjuk, sokkal hihetőbb, hogy a' marmaros-megyei ember megyéjében idővel jó magyar színészt látand, ha Pesten egy szinház leszen alapítva, mintha Marmarosban alapíttatik egy. 'S ez csupán azon egyszerű okból, mert a' pesti közönség' naponként kifejezett tetszése vagy nem-tetszése sokkal jobb iskola színésznek, mint például a' viski közönségé. Ha Visken épitünk egy magyar szinházat, száz év mulva is alig fogunk benne jó magyar színészt látni, de ha Pesten épitünk, sokat merek föltenni, csak húsz év mulva is, magyarodásunk haladván, lesz olly vándor társaság, melly igen kielégítőleg játszhatik Visken. Illy nagy a' különbség hely és hely között művészi előhaladás' tekintetében. Gróf Széchenyinek teljes igaza van, midőn azt mondja „Játékszinrül“ irt munkájában, ha szinházainkra nézve is nem exhanem concentrice dolgozánk vala, azóta volna egy jó szinházunk Pesten, a' helyett, hogy most egy sincs 's ezen egy iskolája 's ültetvénye lehetett vala régóta több jó magyar színésznek. De saját érdekeinket szeretjük első helyre tenni 's e' miatt elhanyagoltatik a' köz, pedig a' közzel a' saját is csökken 's igy a' legszebb úton járunk, hogy semmi czélhoz ne juthassunk.

Országos ellenőrség. Nem rekeszthetem be alkalmasban és korszerűbben szinházróli értekezésemet, mintha azon ohajtásomat mondom itt ki, hogy én az országosan alapított szinházat egész ország' véleményének ellenőrsége alatt kivánnám látni, az az: olly nyilvános intézetté alkotni, mellyről itéleteket szabadon lehessen, akár ellen akár mellett, mondani. Illy ellenőrségnél az intézet' virágoztatására üdvösebb eszközt alig fogunk találhatni; azért országosan gondolnám kijelentendőnek, hogy a' szinház' jövendő előjáróinak tilalmas leszen a' szinházróli vélemények' kifejezését szóval vagy irásban gátolni. Szükség, hogy a' haza koronként értesüljön, mi állapotban van az országosan alapított középponti szinház; valljon megfelel-e az a' várakozásnak 's nem vön-e bal, a' haza' akaratától eltérő, irányt.

Jó ügynek nincs szüksége menedékekre, mellyek az itéleti szabadságot gátolják. Én sem ésszel, sem korunk' haladási szellemével nem tudom azt megegyeztetni, hogy egy nemzeti intézetről véleményeket mondani, akár irva akár beszélve, szabad ne legyen. 'sat. 'sat. 'sat.

Rosz akaratúak és az ügy' álbarátí azok, kik a' vélemény-kimondásban az intézetre nézve ártalmas következményeket hirdetnek. Ezt tapasztalás czáfolta meg már. Valljon mit ártott egy másik, szinte országos intézetnek, a' magyar academiának, hogy ellene és mellette mindenki szabadon szólhat? 'S mit ártott a' pesti magyar szinháznak, hogy az én egész igazgatásom alatt egy pár hirlap az ellene irásból szinte professiót csinált? Teljességgel, semmit. Ha alapos dolgok iratnak, azok csak javára szolgálandnak az intézetnek 's méltók használatra, a' alaptalanokat pedig meg lehet czáfolni, sőt meg nem czáfolva is az idő feldönti. Opiniorum figmenta delet dies.....

Egyesek visszaéléseinek leghatalmasabb fékezője 's ha megtörténtek, ostora a' nyilvánosság 's ez az, mit én szinházunkra nézve ohajtok és sürgetek.

A' történetirás főalapvonalai.

(Vége.)

Valóság 's valódiság.— A' történetiró ne csupán a' külső valóságnak legyen tolmácsa, hanem egyszersmind belső meggyőződését is annyira kifejezze, hogy e' kettő teljes összhangzásban legyen. A' valóság tárgyra vitetik 's ellen van téve neki a' hibás. A' valódiság a' személyre 's ellenne van téve neki a' hazudság. A' különbség igen lényeges 's következménydús. Igen nehéz meghatározni, vajjon a' hibák vagy hazudságok disztelenitek-e a' történetirót inkább?

Becsületes ember sohasem hazud; de gyakran egy csalódott csalóvá lesz. Gyakran hamis és áltant hirdet meggyőződése szerint, miután annyira el van néha fogódva, hogy elődei csalásit föl nem fedezheti.

Szükség-e ennek bebizonyitására példákkal élnem? Mindenütt szemeink előtt állnak. Némellyik gyakran önkényesen megcsalja magát, miután a' csalódást a' valóságnál inkább szereti, szóval mi esetleg mások által hibás utra vezéreltethetünk 's igy másokat is megcsalunk a' nélkül hogy magunk tökéletesen hibások volnánk.

A' hazudó eleinte öntudatból, később szokásból hazud. A' durva hazudók egészen újat koholnak, vagy a' valót másitott körülménynyel megtoldják; az illyeket könnyü rajta kapni. A' finomabb hazudók elhallgatnak bizonyos lényeges körülményt 'sat. 'sat. illynemü hazudságokat ki tudná mindnyáját előszámolni? Minden hivatalka vagy hivatal, rendkereszt, édes mosolygás a' franczianak ezen szavai: gage & pension mindannyi fontos okok valakinek egészen más szint adni tetteiben, mint azt megérdemelné. A' szenvedélyek 's a' szív egyéb hibáji is késztetik az embert ollyasok elhallgatására, mik egyébként valamelly eset egészitésére szükségesek volnának. A' félénkség elhallgat 's elmellőz, hizelgés szépit, nyerekedés-vágy dicsőit. Ritkán vétetnek fontolóra Cicero következő szavai: A' történetiró valamint ne merészeljen hamis dolgokat állitani, szintolly kevéssé igazakat készakarva elhallgatni.

Gyakran a' hazudság elvtől is vezéreltetik, néha szenteskedést is veszen fel, A' világ úgy is csalódni akar, az ő kedveért tehát megtörténhető. Némellyek azzal állnak elő, hogy az igazság fénye káprázatja e' földi szemeket, 's azért kell zöld fátyolt elébe vonni. A' meggyőződés kimondása a' szerző' életét koczkáztatja; minek magát tehát haszontalanul veszedelemnek kitenni, 's meggyőző okokat hoznak fel némelly történetirók igazlásokúl; mind e' mellett is örökké áll, hogy igazság bélyegzi a' becsületes, hazudság a' becstelen embert.

A' történetirás a' lélek tüköre 's annak orvosloja. — Az orvosnak mindenekelőtt a' betegnél a' betegség kútfejét, annak valódi állását kell megvizsgálnia, — és semmi veszélyes bár mi csekély körülményt elmellőznie. Gyermekes kiméleshől nem szabad a' beteget a' keserü de szükséges orvosságtól fölmenteni. Gyakran szükség esetében, ha az egészet fenyegeti, egy tagjától is köteles megfosztani. A' már kezdődő javulásnál a' merész öntudatot vigyázatra intse, — 's a' már megnyert egészségünek is az élet szabályait kitüzze. A' legkétségbeesettebb állapotban sem szabad neki kétségbeesnie; neki enyhitnie kell ha nem gyógyithat. Ha őt vagy a' körülötte levőket veszély fenyegeti, vagy ragadós nyavala, még akkor sem szabad neki félénken visszalépni, hanem a' legnagyobb vigyázattal, de egyszersmind bátorsággal a' beteg körül forgolódni. Ha az emberiség fájdalmai őt gyakran elfoglalják, úgy éjelt nappallá olvasszon, elhagyja a' nap örömeit, az éjjel nyugalmát 's ekkor magas rendeltetésének megfelel. Neki legnagyobb dicsősége áll az emberiség megmentetésében; ő azonnal hálaját aratja 's ez legnagyobb jutalma. Ki szegénységgel 's félreismeréssel megküzdeni nem tud, 's illy körülmények közlt örömöket nem bir érezni, az ne legyen néporvos vagy történetiró.

Élettanitó. — Ciceronak ezen mély értelmü szavai a' történetirás második főszabályát foglalják magokban. A' mesternek csekélységeket mellőznie kell, de világos fogalmat kell arról adnia, a' mi lényegesen szükséges. Gyermekes kiváncsiság 's hiú pompavágy őt ne vezérelje. Bizalom és nyiltság bélyegezve szavait a' nélkül hogy méltóságát feledné 's lealacsonyodnék. Mindenekelőtt hibáitól óvja magát, nehogy tavitványai bemérgezzék magokat. Lelke minden magasztas eszmékre fogékony legyen, tökéletesen ismerje 's áthatva legyen azon tárgytól, mellyet leirni akar. Mert ki nem tiszta keblü 's lelkesedéssel nem fog történetiráshoz, az bizonynyal szintolly kevéssé fogja tanitványit lelkesiteni.

Body of the time. — Shakspeare ezen mélyértelmü mondása szinte szabályul szolgálhat a' történetirónak. Az idő a' szellemi élet külsejét szintugy változtatja, mint kor az embert. A' gyermek gyöngesége hasonlit valamelly új nemzedékhez, melly minden czél nélkül ide 's tova hánykódik. A' gyermek növekedő ereje olly összecsoportuláshoz hasonlitható, melly magának a' nemzet nevét sajátitja, 's telve bátorsággal 's merészséggel kisebb szomszédokra rácsap. A' ifju virágzó hatása, egy már emelkedő nemzet tetteiben is szemlélhető, a' ki merész lelkesedésében a' veszélyeket szereti, hogy bátorságát edzhesse. A' férfi szilárd ereje, egy már tökéletesen rendszeresitett statushoz hasonlitható, melly férfias öntudatában folytatja haladását egy magas ismert czél felé. Az aggság fokonként veszendő ereje sokáig fenálló tartományokhoz hasonlitható, mellyeket a' rákok kievének, 's aggsági gyöngeségökben önmagoktól összedölnek.

Végül nem tartóztathatjuk magunkat, hogy Samozata nehány sorait ide ne iktassuk, mellyek mind megannyi szabályok a' történetiróra nézve: „Kivánom a' történetirótól, hogy megveszteghetlen nemes szilárd és éplelkü legyen, ki minden viszályok 's ellenkezések daczára a' comicus költővel el merje mondani, hogy a' füge füge, 's a' csónak csónak. Mitsem mondjon barátságból vagy gyülölségből; mitsem hallgasson el szánakozásból, szégyenből vagy tiszteletből. Mindegyik iránt ugyan azon biró legyen millyennek lennie kell, 's mindegyiknek megadja azt, a' mivel neki tartozik. Irataiban ne függjön semmi hatalmasb lénytől, hanem mondja el a' történeteket. A' mi nyelvét illeti, kivánnám, hogy

minden feszengéstől ment legyen; később azonban mindinkább neki melegedhetik, olvasóit szépségeivel magával ragadhatja. Minél összeszoritottabb 's halmozottabbak gondolati annál jobb; csakhogy azért az előadás csonkulást ne szenvedjen.—Atalányosan kivánnám, hogy minden történetiró szemei előtt tartaná, miként ő nem jelenének ir egyedül hanem tekintsen jövendőjére, 's ha amannak dicsőitését meg nem nyeri is, bizzék a' jövendőben. Semmi inkább nem emeli fel a' történetirót, mint annak tudása, hogy a' jövendő azt fogja róla mondani: ez egy szabadlelkü tiszta ép ember vala, ki elég bátor volt azt megirni, a' mit gondola, olly férfi ki sohasem hizelge, soha nem csuszék, de az igazsághoz mindig hü marada." *Schneller* után.

Az ősz dalnok.

A' nászi dús vendégsereg
Fényes teremben ül,
És dal között és bor között
Hü kedve csak terül.

'S a' dalnok jő, kezén a' lant,
Bús arcza halovány,
Ősz fürte szüz ezüst szinün
Simúl le homlokán,

„A' dalnok ajkirúl ha foly
Szelíd szerelm dala,
Bort oyújt ajándokúl neki
E' ház menyasszonya.

Imígy az ifju; ám az ősz
Arczán ború terül,
'S nehéz fohász emelkedik
Szivének mélyiből.

„A' múlt időt hozd vissza, ó
Hozd vissza nékem azt:
Letünt korom virágszakát,
Az ifjui tavaszt;

És a' szerelmek édenét,
Mi e' szivből kihalt,
És én örülve mondom el
A' szüz szerelmi dalt,—

Szeretni ezt a' nő ugy is
Vég- és határtalan,
És általa a' férj 's atya
Már boldogítva van.

De hogy szülötteit híven
'S gonddal nevelje fel,
Hogy bátran szembeszáljanak
A' hon veszélyivel;

És megtanitsa szüntelen
Azt hőn ölelni át—
Menyasszonynak azért dalok
Szabadságot, hazát.

Matisz Pál.

Játékszini napló.

Laborfalvy Róza k.assz. műutazásából visszatért 's f. hó 28án lépe fel ismét a' Messinai hölgyben. Kolosvárt 's Nagyváradon adá vendégszerepeit, mindenütt a' legnagyobb tetszésre buzdítva közönségét. Több kolosvári leveleink szerint Laborfalvi Róza azon örökös vágyat hagyá maga után, minél előbb viszont körében fogadhatni őt, ki nem csupán művészi játéka hanem társalgási lelkessége, bájoló magaviselete által hervadhatlan koszorút vívott ki magának. Laborfalvy R. k. a. is ottlétét legszebb órái közé számitja. Lehetlen azon örömét eltitkolnia, melly azon fogadtatáson kelt, melly rá várakozék. Az ifjúság szállásról 's egyéb szükségesekről előre rendelkezett, hogy a' müvésznő kényelmében semmi csonkulást ne szenvedjen. Betegsége nehány napra akadályoztatá őt a' fellépésben; 's e' miatt is vala kéntelen szabadságát meghoszabítni, mellyre koránsem előtteseinének példája, hanem a' szükség kényszeríté. Minden előadása diadal volt rá nézve: Tudor Mária, Griseldis, Teréz, Borgia Lucretia, mind megannyi gyöngyei repertoriumunknak, valának előadásiba szőve. Koszorúk 's versek sem hiányzának, mellyek közül lehetlen a' kevetkezőket ki nem emelnünk:

Laborfalvy Rózához.

KOLOSVÁRTT,
Septemb. 21kén 1839.

Jó népe közé szált volt Thalia,
Szabályokat hozott le papjainak,—
Példányt adott, és reptet szárnyainak:
'S a' nép utána mélyen gyászola.

És felesengett, kérve Istenét:
A' fény-vezért ismét leküldni!
'S az elbusultak' gyásszát felderíini,
Elküldé RÓZÁT—egyik szellemét.

Megjött a' szellem szylfi termetin,
A' nép zokogva sirt csalattatásán,
És egyéolvadt szive érzetin;

'S hogy megszólalt bensőbb érzése'hangján,
A' nép felérze, 's igy tört fel szava:
Nem angyal ez, az **istennő** maga!!!

Pest. 1839. HASZNOS
Szombat Nov. 2ikán MULATSÁGOK. 36dik szám.
Második félév.

Néhány figyelmeztető szó a' pesti Tageblattról.

Noha egyfelül az idegen nyelvü időszaki sajtó' terjedésének hazánkban barátjai nem lehetünk, mert a' magyar nyelv, olvasás, gondolkodás és érzés' díszlését semmi formája a' literaturának nem csökkenti érzékenyebben; mégis midőn a' pesti német napi lap' jelentését olvastuk, némileg megnyugodtunk. T. i. mellőzvén azon német folyóirásokat, melyeket a' német világ' korában közöttünk Kovachich, Seivert, Windisch, Schedius, Lübeck adtak ki, miut a' mellyeknek kiszabott irányok is egyenesen 's exprofesso hazai, álláspontjok nemzeti volt, 's melylyekre tudományosságunk' barátjai csak hálával emlékezhetnek; mellőzvén ezeket, ha az újabb időkben, az ezelőtt 20 és 15 évvel folyt Zeitblaetter (Folnesics), Pánnonia 's Irisre, ha a' majd 30 éves budai Közhasznu lapokra (Gemeinnütz. Bl.), de az ifjabb Spiegel 's a' vidéki német lapokra tekintünk, sőt még a' Bécsben, M. Terézia alatt 's e' században megjelent literaturai 's tudományos lapokat nézzük is*): félre nem ismerhetni azon jóakaró, a' nemzeti irányt tisztelő szellemet, melly minden magyar érdeket, mennyire telt 's telik szivesen pártolt és pártol. A' Tageblatt egy olly könyváros' vállalata, kihez nem csak mint egyik középponti könyváros, hanem mint magyar könyvkiadóhoz is, különösen a' magyar közönség mindenkor bizodalmat 's részvétet bizonyitott, ki legújabban azon kétség kivül nagy becsü erkölcsi megtiszteltetésben részesült, hogy a' legismeretesb irók' majdnem teljes száma báró Eötvös Józseffel az Árvizkönyv' kiállitására kész szivességgel kezet fogna: ki általában azon hirt 's kitüntetést, mellyet más könyvárosaink egyedül a' pontos és szilárd ügyvitel' sok évei után vivhattak ki, előbbenek magyar könyvkiadásai után öröklötte, 's maga is csakhamar mint magyar könyvkiadó nyeré meg. Illy kiadó' vállalata levén a' Tageblatt, ámbár szerkesztőül egy nyelvünket nem értő, ügyeinket csak idegen álláspontból megitélni képes, sőt felekezeti viszonyánál fogva azok iránt érdekkel nem is igen viseltethető férfi választatott: mégis hittük, hogy a' kiadó utasitása, a' nemzetiség' napról napra díszesb és hatalmasb állása, sőt maga a' korszellem is, melly a' mivelt föld' minden nemzeteinél, a' kicsinyeknél úgy mint a' nagyoknál, a' nemzeti elem' minél teljesb kifejlesztését sürgeti, mit nem csak a' polit. események, hanem az irói munkálkodások' köre is bizonyit, melly egy időben egy világliteratura' 's ennek átellenében ugyan annyi nemzeti literaturának keletkezését mutatja, a' hány nemzet van: mind ezek, 's ezeken felül az okosság, illendőség, külön nyelvü hontársak' jó egyetértése, és minden társi tekintetek nem csak nem antinationalis, de nem is közönös irányt várattak, hanem szives és nyájas közremunkálást azon czélra, melly Magyarország' minden jó érzésü polgárait, körökhöz képest, egyformán kötelezi; azt vártuk, hogy a' Tageblatt azon körökben hova eddig a' magyar szó, 's vele a' magyar érdek még be nem hatott, ennek egyenesen közvetitője leszen.

Csalódtunk, 's e' csalódást mindjárt az első hétben éreztük. A' magyar lapok mind eddig nem mondának itéletet ez uj lapról, kétség kivül, mert illőnek, szükségesnek tarták azt hosszabb ideig szemmel tartani, hogy természetéről teljesen meggyőződhessenek: de a' közvélemény megelőzte azokat 's minden, kit a' nemzetiség ügye érdekel, 's e' lapot látni szokta, ollyannak tekinti, mellynek iránya, ezer, látszólag egyes személyeket, egyes tüneményeket és nézeteket illető, apró és aprólékos szurdalások és gúnyok által, a' magyarság körüli egész törekvést nevetséges, csekélyes, figyelmet nem érdemlő szinben mutatni fel. 'S látnánk valamelly férfias egyediséget értesitni közönségét a' magyar mozgalmakról, a' jelenetek nem mint légben lebegő alakokat tekintve, hanem a' literaria historia' praemissái' alapján járva, 's egyedül a' fontosra, a' bélyegzőre, a' határa való ügyelettel: lenne bár az illy koronkénti, vagy akár folyvásti szemléje nyelvünk-, literaturánk-, szinművészetünknek szigorú, helyenként keserű, sőt támadó is: a' férfias tartás, tudományos alaposság méltóvá tennék hogy tekintetbe vétessék, hogy vitatkozás' tárgya is legyen: noha magyar dolgokban a' küzdhomok illőbben 's több haszonnal magyar téren nyittatik meg. Mert mit mondanánk, ha ki házi vitáit az utczára vinné, hogy ott idegen szemek' láttára végezze el?

De Heckenast' lapja sem magyarság' barátját 's igy szükségkép jóakaró képviselőjét a' magyar érdeknek; sem—millyet vázoltunk—szigorú, de férfias és alapos előadóját nem választá a' magyar állapatoknak. Mutatják azt azon suhanczi követeléssel, és suhanczi felületességgel oda hányt tudósitások, mellyek eleitől fogva ez óráig, különféle elmésnél elmésb czimek alá sorozvák, 's mellyekben a' tudatlansággal és malitiával csak e' hirhordási kórság 's valótlanság' szelleme ér fel. Az „unitariusoktól" kezd-

*) Priv. Anzeigen 1771től, Realzeitung, szinte 1771. től; Vaterl. Blaetter, 1809től; Archiv f. Geogr. Hist. 'stb 1810től.

ve, kiket a' Tageblatt embere, mély ignorantiájában, egyesült görögöknek (graeci r. uniti) mond, egész a' „Vasvári káptalanig", mellynek egykori létezését pusioi vakságában tagadja, helyette hol Sasvárt, hol Sárvárt kivánván olvastatni;— valamennyi hamisított fordításaitól 's Rumy' antiungariáitól kezdve azon legujabb koholmányig, mellynek czélja a' két év előtti zajt az academiai drámabirálók ellen, más formában, megujitani: minden e' szellem bélyegét viseli. 'S illy kezekkel fog kezet e' középponti lap' kiadója és szerkesztője; 's illy organumok' segedelmével fognak a' magyarúl nem olvasók, a' magyarsági érdek 's a' magyar literaturai munkálkodások körül eligazodni!

Hogy pedig Heckenast úr Tageblattját hazafiúi irányában olvasóink elébe vezessük, a' sok közül, egyik legujabb a' m. t. társaság hitele compromissiojára költött czikkelyét, kivánjuk megvilágositani.

A' czikkely' első részében mondatik: „A' 100 arany drámai jutalomra eddig két szomorújáték van kijelelve: az egyik Kuthy Lajosé, a' másik Tóth Lőrinczé, csak arra nézve nincsenek még, mint hallik, a' drámabirálók eltökélve, mellyiknek itéljék oda a' kettő közül a' jutalmat, minthogy a' mellékdij akár mellyikre nézve is csekély és aránytalan volna." *)

Mennyiben legyenek e' sorok férfiakra nézve sértők, nem szükség kimutatni. A' küldöttség helybeli tagjai erre a' Társalkodó 85ik számában (megjel. oct. 23) felszólalván, az expositio után, így folytatják:

„Alulirt helybenlevő birálók jelentik, hogy e' tárgyban mind eddig együtt még nem is tanácskoztak, véleményeiket a' pályamunkákról ki nem nyilatkoztatták, annál kevésbbé foglalkodtak, a' szerzők nevei találgatásával 's kihirdetésével, 's hogy igy ez egész hírnek nincs alapja. Mivel azonban ez a' drámabiráló választmány' tagjaira nézve gyanusító is, felszólittatik ezennel a' „Pesther Tageblatt" szerkesztője, nyilatkoztassa ki, mellyik drámabirótól vette ezen hirét? Pest, oct. 19. 1839. Schedius Lajos, mk. Fáy András, mk. Vörösmarty Mihály, mk. Bajza József mk."

*) E' sorokhoz még ez van ragasztva: „Oder wird man, wie vor einigen Jahren, den grossen Preis von 200 Ducaten, in Haelften theilen?" Az olvasó e' hozzátétel' logicáját fogja keresni, 's kérdezni, mitnt függ a' drámai 100 arany jutalom össze a' 200 arany évi nagy jutalommal? A' kulcsot azon tapasztalás fogná neki nyújtani, hogy ez urak irnak ugyan, de németül nem tudnak. Kétség kivül ezt akarhatta a' hir' irója mondani: Oder wird man den dramatischen Preis auch, wie vor einigen Jahren den grossen von 200 Ducaten in zwei Haelften theilen?

E' felszólitás' megjelenését, a' Tageblattban 2 rendes czikkely előzte meg egy nappal (oct. 22én). Az első „A. v. F." aláirással, melly megczáfolja a' kérdéses czikkelyt minden részeiben, és csak az kár, hogy ez az olly jól értesitett „A. v. F." mindig nincs a' szerkesztő körül, hogy őt tévedéseire, ha csakugyan nem egyebek, figyelmeztesse. — A' második a' szerkesztőnek egy jegyzése, mellyet rövidsége miatt egészen közölhetünk: „A' szerkesztőség úgy hiszi, hogy valamennyi hozzá beküldött czikkelyek' valósága és pontosságáról felelőssé nem tétethetik; a' beküldőt pedig ezennel barátságosan és komolyan inti, hogy jövendőben jelentéseinek kútforrásai után figyelmesebben 's lelkiismeretesben nyomozódjék."

Itt mindenek előtt feltünő, miképen egy név, betü, sőt jegy nélküli czikkely beküldöttnek állittatik. Lehet; nem akarjuk kétségbe vonni, 's szerkesztő nem felelhet minden beküldött czikkelyről, igaz: de a' melly jegy nélkül áll, azt ha beküldve van is, magáévá tette, 's arról felelős, mert ha ő nem, vajjon ki a' világon fog arról felelni? — Más, a' mi mulatságos, az a' naivság, mellyel szerkesztő úgy teszen, mint ha nem tudná, nem is gyanitaná milly zagyva, 's gyakran semmi egyéb forrásból, hanem ha az epehólyag' gazdag forrásából, merítvék e' czikkelyek. — Ha igazságtalanok vagyunk kétségünkben, legyen szabad őt szemorvoshoz küldeni, hogy láthassa saját lapjaiban azt, mit mindenki lát, kinek két ép szeme van.

Az „A. v. F." úr' közbenszólása tehát, 's szerkesztő' szabadkozása, véleményeink szerint, nem felelet a' küldöttség' felszólitására, noha emez annak szeretné, az oct. 26kai lapban, vétetni. Ha t. i. a' szerkesztő' felelőssége alatt megjelent első czikkely minden részeiben hamis, mint „A. v. F." mutatja, ki tudja, az A. v. F.' felelőssége alatt kijött második nem fog-e egy harmadik által is megczáfoltatni, 's a' sértett férfiak elégtétel nélkül maradnak. Itt mulhatatlanul vagy a' szerkesztőnek, vagy a' beküldőnek, ha volt (valaki csak irta ama czikkelyt) fel kell lépnie, 's vagy ama csacska embert, ama férfiuságáról megfeledkezett, egy v. más szerzőt vétkesen tudó, 's még vétkesebben eláruló, sőt a' munkákról is véleményét kifecsegő küldöttségi tagot megnevezni, vagy megvallani, hogy kihordás és mendemondából merített, 's igy a' közönséget, melly csak tiszteletet érdemel, pletykával tartotta.

—'S a' millyen a' szóban forgott czikkely, mellynek nem akar akadni gazdája; mellyet maga a' közlő lap megczáfoltat, mellynek praesumtivus szerzőjét szerkesztő magisteri komolysággal inti, 's ez által ki akar azok' kezéből csusszani, kik characteröknek 's a' társasag' régi bizodalmának tartoztak azzal, hogy kérdőre vonják ollyan — —

Könyvismertetés.

Tekintetes Pest, Pilis és Solt törvényesen egyesült vármegyéknek természettudományi leirása, Homorod. Almási *Barra István*, megyei egyik Főorvos által. Az első füzet' jövedelmének fele a' magyar szinház', fele pedig a' Duna áradása által károsult adózók' hasznára van szánva, levonván a' nyomtatás árát. Pesten, 1839. Nyomt. Trattner-Károlyi' betűivel uriutcza 612. Ára 1 pengő forint.

Ezen becses, és valódi életbeli haszonra czélzó munka, igen helyesen, ajánlva vagyon tekintetes nemes Pest vármegye Karainak 's Rendeinek, melly Trattner-Károlyi derék könyvnyomtató intézetében csinosan nyomva nagy median 8ad formában 176 lapra terjedvén már külső csinosságával ajánlkozik.

De tekintsük kopácsán belüli lényét. Ez, mihelyt beléről, a' kopács levétetik, azonnal egy velős, a' tudós eszméletgyakorlati szerző álláspontjához illő, előszóval lepi meg az olvasót, kinek mindgyárt eleve számot ád arról, miért választotta terve szerint a' közép utat? azért t. i., hogy munkáját közhasznubbá kivánván tenni, azon előismereteket is elő kelle terjesztenie, mellyekre a' miveltebb résznek szüksége ugyan nem volt: noha annak is visszaemlékeztetés és saját nézeteibeni megerősittetés végett hasznosak lehetnek: de mellyek a' természettudományban alantabb álló részre nézve kerülhetlen szükségesek valának.

Először is földkérget, a' termények' szülő anyját tulajdonságaival együtt föld- és vegyismeretileg veszi szemre, azután vizeit, lég, világosság, villám, magnes jelenményeit, mindezeket szabatosan ugyan, de még is kimerítve. Irásmódra nézve a' m. t. társaságét azért tartá jónak követni, mivel az a' keleti nyelveknek, zsidónak, arabnak 's koldinak testvére lévén, hozzájok szabva iratik legczélszerübben.—A' természettudomány' fogalmát érdekes buzgalommal 's olly tisztán fejti ki, hogy azt minden ép elméjü ember azonnal legnagyobb könnyedséggel felfoghatja. Földlakunkat továbbá részletesen veszi vizsgálóra, t. i. földismereti, víztani, légkörtudományi, villanytani, fénytudományi, hévtani, magnestudományi, növényföldirati, állatban földábrázolati szempontokból.

A' földtudományban a' földnek alakulását, történt és folyvást történő változását, tökéletesedését fontos okerőkkel fejtegi ki és világosítja fel, minden állitására megyebeli példákat hozván fel. A' sziklákról, bérczekről és hegylánczokról, ugy a' tüzkeblü hegyekről vagy vulkanokról is illőn kimerítve és még is szabatosan értekezik, szóval a' hegyekről és származékaikról, az általuk támadott és folyvást támadó földterületekről közhasznu és a' gazdára nézve igen fontos észrevételekkel folytatja tanitását, mellyet még a' folyók, tavak 's mocsárok' medrébe is vizsga szemmel kisér, 's kimutatja, miként lesznek azok e' vegyrészeknél fogva idves orvosi hatásuak külső vagy belső, vagy pedig mindkétfele használtásuk által. Vegytanilag részekre osztván a' földkérget, annak a' termésváltogatás különbféle rendszereire alkalmatasságára uyilt utat mutat. A' kőszén származását, tanyája billegét, haszonvételét gyakorlati tudománnyal fejtegeti. Ám gőzőseinknek nem ez időnek köszönheti röpítő életpárát's a'gazdagító sebes mozgást?—A' viztudomány czikk alatt külörösen figyelemre méltatja a' budai hévfördőket.—A' vizlebegményeknek pest megyei természetszerü rendjét, formáját 's idejét is velősen előadja. Itt a' felhő, köd, harmat, zuz, hó, jég származását is helyesen érinti. Szóval, az egész munka köszhasznu földtermészettani vezér, mellyet kiki épüléssel 's haszonnal olvashat.

Lencsés J. Antal,
hajdan a' keszthelyi Georgikonban a' gazdasági tudományok' 's mesterségek' rendes oktatója.

Vizlebegmények (Hydrometeora). *)

A' földet bepóláló légtömeg, mint a' légsulymérő inogása, a' szél mozgása, a' melegség feszülése mutatja, a' föld vizével, nedves vagy ázott felületével érintésben van; és ezen feltételek kisebb vagy nagyobb mértékü jelenléte mellett, a' légkör terjedelme határába, kevesebb vagy több mennyiségü párák, és gőzők emelkednek fel. A' megye földére fekvő légtömegben (ámbár a' természet emberi észszel egyező rendet nem követ) novembertől fogva május végéig, vagy ha az idő hüvösebb junius közepéig észrevehető mennyiségü párát fedezhetni fel. De ezen természeti történetre nézve is, a' légben, mint a' természet dolgozó műhelyében történő kémiai munkák sokszor rend elleni természeti eseteknek szolgálnak szülő ok gyanánt; amennyiben a' föld, lég, napmeleg módosulásai a' víznek párává változhatását reménytelenül nagyobbitják, vagy rend ellenileg kisebbítik.

A' föld belső hévségének megfeszülése, vagy a' nap testtel való vilany mágneses költsö-

*) Az illyen természeti ötleményről szóló tadomány görögösen lebegmény tudománynak (meteorologia) neveztetik, ezen görög szótól μετεωρος fenlebegő, ettől μετα fen, és αιωρα lebegés, és λογος tudomány, beszéd, értelem. De a' magyarok igy nevezték ezt, minekelőtte a' görögök tudományáról legkevesbet tudtak volna.

nös öszve ütközés által származtatott nagy mennyiségü hév anyag, pillanat idő alatt, a' föld' kérgének rétegei köztt lévő, és felületét borító viznek nagy részét gőzzé változtatja. Gyakori természeti történet ez, a' megyének tarkó romból álló bérczes vidéke felett, de e' sivány homokos lapályokon is nem nagy ritkaság. Tikkasztó meleg van illyenkor a' föld felületén, és ezt akkor tömött víz gőzökből és párákból létesült köd boritja.

Ha a' párák nyárt időkor a' légkörbe, hol ott természetesen hideg van, magosra felszálnak, víz cseppé válnak; ha a' légtömeg fel és lefelé történő inogása által még magosabra, mintegy 1600 ölnyi fenségre hajtatnak, dara hóvá lesznek. Mihelyt az illyen meleg párák téli időben, midőn t. i. a' levegő hidegebb mint a' földtömeg, ennek kérge likatsain a' légkörbe kihatnak, tüstént tű alaku gér idomá változnak, mellyet közönségesen zuzmarának nevezünk, ezek egymás mellé tömötten lerakódott jég szálkák.

A' megye különféle földtudományi alkotásához képest, a' párák és gőzök, a' föld színével érintésben lévő légtömegbe kisebb nagyobb magosságig hatnak fel. Minél nagyobb mértékben terjeszkedik ki a' központtól á' föld belső hévsége a' lég körfelé, a' gőzök és párák ennek udvarába annál magosabra rugódnak fel. Midőn pedig a' nap és föld köz szüleményü melege nagy mértékü, akkor a' föld felületre ülepedett párák és gőzök, mint hidegebb helyre, a' föld tömegébe verődnek vissza.

A' homokos fekete földü tájékokon, földszin felett magosra emelkedve lebegnek a' párák: ellenben a' vizes tájékokat és hegy ormokat, közbevetetlenül ölelik, és övedzik. A' tavaszi napokban dél előtt nagyobb mennyiségü mint délután, de ez is módosulva mutatkozik, mert midőn hidegebb van, nagyobb mennyiségü mint mikor meleg van. Az északi és keleti szél legkevesebb párával jár, a' déli, délnyugszaki nedvesebb, párásabb. A' lég bővebb nedvességü, gőzü, páráju télben mint nyárban; tavaszszal legdúsabb.

Midőn a' párák és gőzök, akár a' meghült föld fölülettel, akár a' magosabban lebegő, és ennél fogva hideg lég réteggel érintésbe jönnek, melegségekbül vesztenek, és igy folyóvá, csepegővé lesznek, akkor a' föld kéregre lerakódnak, lehulnak. De a' különböző *) alakhoz képest, különböző sulynak, a' vizzé vált párák és gőzök; ennél fogva a' légben különböző ideig lebeghetnek. Megyénkben, de másutt is a' mérsékelt földöv felett, midőn igen keveset veszt a' gőz szükséges melegségebül, elsőben a' sürü párák közt csak igen finom vékonyságu viz lemezek (lamellae aqueae) származnak t melyek hoszas ideig a' légben evezgetve fent lebegnek. Ez a' köd, melly hogy a' megye mellyik részén gyakoribb éppen most említém, a' lég fényeségét homájositja és zavarossá teszi, a' légkörben ide 's tova ingadozó apró vízlemezek a' rájok ható világosság sugárokat, sokszorosan meggörbitik, megtörik, melynél fogva homájt támasztanak. A' köd leghamarább teke idomuvá, vagy cseppé változik, a' megyének széles mocsárai, tavai felett, folyói partja tájékán. Az apró víz lemezek lapos voltok miatt reggeli négy órától fogva 7 nyári időben, télben 10ig lebegnek a' légkörben, de akkor elenyésznek; a' mennyiben a' nap földmeleg (solari-telluricus calor) megfeszülése, nagyobbodása, a' vizzé vált lényt, viszont könnyü gőzzé változtatja. Nem csak köd lebeg a' megye földére borult légtömegben, hanem gyakorta eső cseppsk is, de ezek mivel a' levegő nehézségéhez képest csekély sulyuak, a' lég tengerben uszó állapotban vagynak, és csak akkor hulna le, midőn a' légsulyt meghaladják.

Az elkészült, de még a' légbül le nem hulható cseppek kétség kivül kisebb hévfokuak, mint a' még gőz, és pára alakban létezők ezeket az emlitett cseppek lassanként meghütik, nedvmérőleg (hygrometrice) magokhoz csalogatják, igy származnak a' tartós csendes esők. De a' hirteleniben történő zápor esők, fellegszakadások mint felyebb láltuk egészen más ok által eszközöltetnek.

A' megye minden részei felett, gyakorta csővel és jéggel duskodó sötét tömött felhők sátoroznak, de ezek a' földre még se hulatnak le, mivel a' terhes felhők ellenébe, a' föld felületről a' melegebb lég mindig folyik felfelé, vagy is a' légtömeg inog; illyenkor az emlitett lebegmények mind addig le nem hulhatnak, mig valamely hüvös légréteg által borított földrész felibe nem hajtatnak: ezen okból a' zápor esők, fellegszakadások, sulytó jeget többnyire a' sürü erdőket, szőlőket, füves réteket szokták elverni.

A' harmat is gőzbül lett iszonyu apró viz csepp, mely az árnyékban nappal is, de különösön nap lement után egész éjjel nőttön nőve szaporodik. Midőn az ugy nevezett eget vékony, vagy vastag felhő, vagy felleg boritja be, vagy igen kis mértékben, vagy teljességgel nem hulhat harmat származhatására tehát csendes tiszta éjjeli ég kivántatik. Midőn nappal a' gőzzel teljes fellegeken keresztül nagy meleg süt, akkori éjszakán gazdag harmatot várhatni. A' mi a' harmat mennyiségét illeti, éjfél után többet hullik mint éjfél előtt. Némelykor a' föld felületén fekvő testekre és élő lényekre, némellykor a' magossabbra emelkedett tárgyakra rakodik le nagyobb mértékben. Minél hüvösebb valamelly test, annál több harmat rakodik reá. *(Vége következik)*

*) Tovább lebeghet a' légkörben a' lemezzé lapult, mint a' teke alaku cseppé vál víz.

35-36. sz. Pest. Második **HIRDETÉSEK.** Novemb. 2án 1839. félév.

Felszóllító kérelem

a'Hazai's külföldi Tudósítások és Hasznos Mulatságok iránt

a' közelgető 1840ik esztendőre.

A' két Magyar Hazában és a' külföldön létező, 's harmincznégy évek óta Hirlapjainkat becsülni tudó tisztelt Pártfogó Olvasóinkat bizodalmas tisztelettel kérjük, hogy kik a' virulandó 1840ik esztendőre is, előbbi szokások szerint, a' szerkesztő hivatalnál előfizetéseiket rendelni kegyeskednek, kivánatuk tellyesitése alkalmául főleg szolgálhatnak a' most közelgető Leopoldi Pesti vásárra messzebb vidékről is érkezendő számos kereskedők és látogatók, kik által a' jövő félévre kettős lapjainkat, a' kiadó és szerkesztő hivatalnál, a' zöldkert utczában 498ik sz. alatti házban megrendelhetik: noha pedig ezen *HAZAI TUDÓSÍTÁSINK* jövendőre Velin papiroson, finom nagy öntetü 's olvasható új betükkel jelenend-meg, a' mint mintáját minél elébb közleni fogjuk, mind a' mellett is előbbi ára: fél évre 4 pengő forint megmaradand. Egyébiránt külföldi Olvasóink is biztosan megtehetik előfizetéseiket a' Pósta hivataloknál, vagy bérmentett levél által a' szerkesztő hivatalnál.

A' nemzeti ujság szerkesztősége.

Elhagyá a' sajtót:

„*Dalfüzér*“ Irta *Kunoss Endre*. Pozsony, 1840. X. és 176 lap. Himes boritékban, velinpap. 1 frt ezüst. Megszerezhető Pesten Eggenberger és Heckenast könyvboltjában 's általuk egyéb honi könyvkereskedésekben. (3)

Birtok rész haszonbérlése.

(1) T. N. Pest vármegyében kebelezett törteli pusztában egy birtok' rész haszonbérbe kiadandó.—Bővebb utasitást személyesen, vagy bérmentes levelek által vehetni Táblaiügyvéd *Jakovich Jósef* Úrnál, Czukor utcza *Nedeczky* ház. (3)

Széna eladás.

(1) A' nagyméltóságú magyar udvari Kamara kegyes helybenhagyása után ezennel közre botsájtatik: hogy tettes ns Baranya vármegyében kebelezett, Sásd és Gödre helységek közt fekvő Sz. Mártonyi pusztában f. e. November 18ik napján 2075. mázsa széna, és 485 mázsa sarju,—a' reá következő november 25én pedig Iványi helységben Sellye mváros mellett 653 mázsa széna nyilványos árveréssel készpénz fizetés feltétele mellett elfognak adatni. (3)

Hirdetmény.

(2) Alólirtnak van szerencséje a' főnemességnek és tisztelt Közönségnek hírül adni, hogy nála egészen új módi asszonyi viklerek nagy mennyiségben találtátnak. Egyszersmind alázatosan megköszönvén nagy érdemü vevőinek iránta eddig viseltetett bizodalmát, igéri ezentúl is, hogy jó minéműségü portékái illendő árok által is tökéletes megelégedést fognak nyerni. Boltja van Pesten a' váczi útczában, a' kis híd útczával általellenben, melly ezelőtt „Fekete kutyához“ czíméről vala ismeretes, jelenleg pedig czíme:

DON PEDRO,
Brasiliai császárhoz.

Egensdorfer Mihály, asszonyszabó. (3)

Jószág-eladás.

(3) Táblabiró Kocsi *Horváth József* úr hitelezői öszvegyülő perebeli végrehajtó bíróság ezennel közhirré teszi: hogy a' nevezett úrnak n. Fejér, Somogy és Komárom megyékben fekvő, birói zár alá vett részjószágai, az 1832|6ik 15ik törv. czikk. értelme szerint, árverés' útján következő sorral fognak eladatni, jelesül:

ns. Fejér vármegyében.

1) a' pettendi részjószág, melly Fejérvárról Budára vezető országútban, amattól 3, ettől pedig 4½ órányira fekszik, 's öszvesen 208 tagosított holdakból áll, hozzá tartozó tágos lak 's cseléd házokkal, gazdasági épületekkel, jövő nov. 6án Pettenden.

2) a' baracskai 's iváncsai, ugyan a' nevezett országútban, melly mintegy 68 holdat foglal magában, a' baracskai lakházzal, nov. 7én Baracskán.

3) a' bodméri, melly öszvesen mintegy 9 hold kiterjedésű, nov. 8án Bodméron.

4) a' gárdonyi, melly 24 tágosított holdakat tészen lakházzal együtt, nov. 9n Gárdonyban.

5) k. szt. péteri, melly mindöszve szinte egy tagban 20 holdakból áll, novemb. 10kén K. Szt Péteren.

ns. Somogy vármegyében.

A' megyeri, fiadi, 's ráknyi, öszvesen 77 holdnyi birtok, nov. 18kán Megyeren.

ns. Komárom vármegyében.

Tata mezővárosban lévő curialis birtok pedig, melly két darab belső telekből, szántóföldek, kertek, 's szőlőből áll és öszvesen 46 holdat foglal magában, a' belső telken lévő épületekkel együtt, nov. 25én Tatában fog áruba bocsáttatni.

Az árverés, a' kijelölt napok' reggeli óráiban veendi a' nevezett helyeken kezdetét, a' zár alatti tömeghez tartozó lakházoknál.—Költ Sz. Fejérvárott, oct. 12én 1839 a' végrehajtó Bíróság által. (3)

Arany, ezüst és pakfongérez portékák' jelentése.

(1) **Frank F.** cs. kir. szabad pakfongérczárúk-raktára, Bécsben alsó Breinerstrasse 1133 sz. a. a' jelen pesti, ugy szinte minden debreczeni vásár alkalmával, ajánlja készitményeit a' fő nemességnek és tisztelt közönségnek, —Árutára pesti vásárokon, az uj piaczon, bécsi utczában, Debreczenben pedig a' nagy bécsi főutczán van. Ujdon készültek: physicusok' számára, villanymérők 3—4 p. ftig; perpetuummobile physicai módon készitve 15 p. ft.; javitott fördő-készületek, Düchdeltől Bécsből 20 p. ft; ruha-kefék, fodrász- és zsebfésük, angol mosdó medenczék, öltöző asztalhoz szükséges tárgyak; mindenféle asztali eszközök, különnemű kávé-gépek, kannák, czukorko-sárkák, czukorhintők 's egyebek; főző-gépek vadászatkedvellők' számára 12 p. ftal; különféle gyergyatartók, lámpák, gyútógépek, füstölő lámpák, rajzszerek; mindenféle egyházi eszközök ezüstből, gyógyszereseknek való tárgyak; fehér és aranyozott kardok magnások számára, valódi arany és ezüst, úgy szinte fekete selyem, és szíjövek; dobos és kapus botok, vadászkések, új franczia üvegek; negyed órák nyílt művel pakfongból, úti és kép-órák, hang szerekkel; csupán hangszerek is kaphatók 22 ftal Olbrichtól; lószerszámokra való mindennemű eszközök Pesten Oláh A. Brudern b. házban, Budán Tischler G. Rácz-város fűutcza, szíjgyártóknál; étek-eszközök nagy társasági asztalokhoz költsönöztetnek Bécsben teendő megrendelések mellett. Hozzám intézendő megbizások' reményével hizelgek magamnak, 's legbuzgóbb törekvésem leend magamat a' honomban is annyi év óta élvezett bizodalomra, pontos szolgálat és valódi árúk által, mindig érdemesbé tenni, és minden megrendelést tüstént teljesiteni.

Minthogy haszonleső emberek az (ezüsthöz mindig hasonló) érczet, melly az egészségnek semmi esetre nem ártalmas, meghamisitják, felszólitatott a' raktár az ismertető jegyek' közzé tételére. Valódi pakfongnak nem szabad ezüstözve lenni, ez igen nyúlható és hajtható a' nélkül hogy eltörne; ellenben a' hamis mereven 's könnyen törik; mihelyt az ezüstözés lekopott, rőtbarnává vagy világos sárgaréz szinüvé lesz; a' valódit legjobb finom fahamuval nedvesen csiszolva tisztitani, és aztán kendővel megtörleni, igy ezüsthöz hasonló marad. Leginkább figyelmezni kell azon jegyre, mellyen „Pakfong-Frank“ szók vannak világosan kinyomva.—

Frank Ferencz (2)

Eladó szölö. A' pesti kőbányai ugynevezett öreghegyen (Altgebürg) kellemes és hasznos helyen fekvő 7½ fertályból álló igen jó mivelésben lévő, rajta egy alkalmas kis épülettel és igen könnyen 's kevés költséggel alkalmazható pincze hellyel, ugy hozzátartozó kőbányával ellátott szőlő, szabad kézből minden órán eladó. — A' megvenni kivánók bővebb értesitést iránta vehetnek Pesten, Zöldkert utczában (Kohlbacher-Gasse) 498 sz. alatt a' *„Hazai 's Külföldi Tudósitások“* szerkesztő hivatalában. 3)

HASZNOS

Pest. 1839. **MULATSÁGOK.** 37dik szám.

Szerda Nov. 6dikán *Második félév.*

Az eljegyzett.

Halavány a' kis leány,
Az ajka kék;
Borulva a' szem is,
Mint felhős őszi ég.

Ki mondja meg, miért
Olly halovány
Az ég ez angyala,
E' szótlan kis leány?,..

Ti lyánykák sirtok csak,
'S kesergetek,
Ha gyülölt férfiu
Lőn vőlegényetek.

Ám még e'köny, 's keserv
Mit sem visz el:
Van égszem, 's bíbor ajk,
Melly láng csókot lehel.

De itt nincs bíbor ajk,
Rajt kék fagy áll:
Eljött a' vőlegény,
'S e' vőlégény — halál!

Beöthy Zsigmond.

Palais royal Párisban.

Nem ritkán jelenik meg a' hírlapokban a' „Palais royal'" emlékezete,—a' kik azért ezen czikkről bővebb ismeretet nyerni szeretnek,— ime azok számokra ennek leirása közöltetik.

A' Palais royal Párisban egy palota kerttel és udvarokkal; Párisnak, 's minden mulatozásnak, és életörömeivel élésnek középpontja, a' legegyügyűbtől kezdve a' lefinomabbig.—1663 Richelieu bibornok alkotta ezt ezen fellől irással: „Palais cardinal," Halálakor XIII. Lajosra hagyta, — kinek elhunyása után Ausztriai Anna költözött bele 1642 XIV Lajossal a' Louvreból.— Ezolta Palais royal nevet visel. XIV. Lajos öccsének engedte, 's végre unokájának a' chartresi herczegnek ajándékozta. Ez időtől fogva az orleans családnál maradt, melly 1791ig lakott benne 's 1816 óta ismét lakja.—Az idősebb francziák elragadtatással beszélnek azon nagy gesztenyefa sétányról, melly régenten a' kert oldala mentében díszlett, délelőtti 11 órától fogva tellyes volt az emberrel, kétfelől székek álltak, mellyek minden rendü 's tartománybeli látogatoktól soha se voltak üresek.—Közepén az ismeretes Abre de Cracovie állott, mellynek árnyéka alatt döntötték el a' politikusok a' világ ügyeit; itt volt eleitől foga Párisnak legszabadabb szájú pontja.—A' helyet most kalmárok, könyvkereskedők, czifraságárosok boltjai, játszó 's kávéházak, játékszinek 's más effélék foglalják el, mellyek a' herczegnek gazdag nyereséget hoznak be.—A' sétálók azzal boszulták meg a' herczeget a' szép fák kiirtásáért, hogy „Egorgeur des ombres" nevet adtak neki. 3 eszt. alatt készen volt nagy szárnyainak ketteje, mellyeknek óhajtásában legcsinosabb kalmár boltok álltak egymás mellett; új sétányok ültettettek, de a' mellyek hihetőleg a' szünteleni embertolongástól származott por miatt nem tenyészhettek.—A' Theatre français is a' palais royalba jött, a' hol még most is megvan. A' zendülés alatt Palais-Egalitének nevezte ezt a' palotát a' herczeg. 1802 rövid időre Palais du tribunal nevet kapott.—Fő bemenetel a' Palais royalba a' St. Honore utczáról van. Eleje vagy képoldala a' château d'eaura (egy épületre, mellyben van a' Tuilleriák és Palais royal' víztartója) néz.—Két jóniai és dóriai oszlopos nyári mulató ház, mellyek közül mindeniket Pajou által készitett képszobrok díszesitik, egy kőfallal kötetik összve melly oszlopok közt folytatja menetelét 's 3 bemenetelt formál a' Palais royalba. Ha az ember az első udvarba belép, két szárnyat lát hasonlóul jóniai és dórisi oszlopokkal ékesíttetve.— Ezen két szárny közt van az előudvar, melly az első udvarból a' másodikba (la Cour royale) viszen. Roppant doriai oszlopok emelkednek fel két oldalán, mellyek között miedennemű deszkasátorok 's boltocskák olly sürüen állanak egy más mellett, hogy alig lehet az oszlopok közt menni. Befelé 1786 óta fagaleriák nyultak keresztben, hol könyvkereskedők, módi kalmárnék, és pántlika árosok kinálták portékáikat. Ez a' Galérie de bois 1829 lerontatott 's helyére a' pompás Galérie de Orleans épittetett, mellyből a' fényes ívhajtásokkal körül vett kertbe ment az ember.—Hanem az árnyékatlan és száraz földje keményen levertt kavics, fái kitsinyek és hamar elasznak a' nap vissza vert súgárai mi-

att; de ki is keresne ezen kertben tiszta természettel élést—Ellenben a' lugasok és mulatóházak, főképpen estve kivilágosittatván, pompások 's vakitó fényűek. Két oldal szárnyai 11 □ öl nyulnak 's a' szem közt lévő 50 öl széles. Mind a' három egyenlően magas. Földszint egy boltozatos Galeria megyen körüskörül, mellyet 180 bolthajtásos tornácz hasit keresztül; ezek közzül kettő közt mindenütt egy nagy lámpás függ. A' galeria mind a' két végén, két 's pompás oszloppkkal ékes bemenő szálákkal végződik.—A' tornáczokon fellyül emelkedik fel az első emelet palotai ablakaival, e' felett a' második emelet alacsonyabb ablakaival 's e' felett a' padszobák ablakai előtt nyúlik el amaz oszlopokon álló 's körülmenő korlát mellyen régi edények (vasa) állanak, az épület egész körületének korona gyanánt szolgálván.—Az életnek minden természetes és mesterséges szükségeit, 's a' testnek minden durvább és finomabb kivánatit ki lehet itt elégitteni. Akármelly legrégibb vagy legújabb, tudományos vagy hijábanvaló könyvet tudakozzék itt az ember, e' vagy amaz könyvkereskedőnél, mindeniket megtalálja. Híres és híretlen írók öszvegyülekeznek nála, 's nyüsögnek körülte a' critikusok.—A' fénymívek' mellette lévő boltja, melly három boltozatos tornáczot foglal el, éppen úgy ad a' szegény menyasszonynak kicsiny gyűrűt, mint a' leggazdagabb herczegnőnek brilliántos karkötőt. Ezen ragyogó boltot estve 50 viaszgyertyánál több világositja 's nagy tükrök nevelik a' súgárok és színek bájoló játékát. Ezt követik a' legczifrább divatárosnék. A' mi a' képzelődés pántlikából 's pettinetből, virágokból és tollakból teremteni tud, mind azt elő állítják az itt dolgozó számos csinos leánykák' munkás ujacskái. Ebben a' boltban legfénylőbb selyem mívek, legdrágább merinók, — amabban legfinomabb posztók leglágyabb napkeleti sawlok, itt legcsinosabb fejérruha, amott legremekebb kivarrások ámitatnak. A' külömbféle nemű órák boltjait legszebb izléssel csinált poczellán edények rakhelyei váltják fel; itt wedgewood és gyémántgombok, ott arany lánczok, ragyogó aczél és ezüst kardmarkolatok vannak kitétetve; itt a' legkedvesebb szagú vizek 's olajok illatoznak, amott a' legjobban talált festések 's legszebb rézmettzetek vonják magokra a' nézők' szemeit; 's éppen olly csalogató a' czukormívek', mint a' mathematicai eszközők' a' gyermekjátékok', mint a' fegyverek' tarkálló külömbfélesége;—közben ismét egy nagy boltot, mellyben minden van, a' mit valaki öltözetére nézve legválogatottabb izlés szerint kivánhat, amott egy másikat lehet látni külömbféle pompás, és az élet könnyebbségére 's fényére tartozó házi eszközökkel. Sorsjátékosok és pénzváltók, pecsét nyomó mettzők és pástétom sütők, vendéglők 's gyümölcsárosok számosan találtatnak mindenik sorban. Halmozva állanak minden tengerek' és tartományok' legválogatottabb nyalánkságát a' hires Boutique au gourmandban, 's a' Café de foiban legjobb jég találtatik, mellynél a' legkikerestebb társaság gyül öszve.—A' Café des aveuglesből csupán vakok legvigabb musikája hangzik,—midőn a' Café du caveauból, és Café du sauvagéból legvadabb lárma 's szemtelen pajkosság hallatszik.—A' Café de ventriloque éppen annyi vendéget édesget magához tulajdonosának tréfáival, mint a' Café des mille colonnes minden oldalról vissza tükröző fénnyével. Egyébiránt a' palais royalban minden fél annyi olcsó, mint Párisnak más részeiben.—A' lelki tiszta, szent, vallásbeli és természeti dologról olly könnyelméjüséggel, 's gúnyolódva beszélnek az itt lévők, hogy a' még nem romlott erköltsű ídegen csak hamar ki kívánkozik a' mulatkozás ezen hóditó lábyrinthusából (vagy ha tettszik tömkelegéből.)—A' galériáknál még vonzóbbak a' felső szálak.—Itt az első emeletben gazdag tárak és fényes vendéglő szálák közt vannak ama veszedelmes játékszobák, mellyekben a' zöld asztalnál, a' golyóaisjátek (roulette) és rouge 's noir az okosságnak utolsó szikráját is eloltják.—A' Padszobákban mivészek, sok háznépek mellyeknek boltjai a' boltozatos tornáczban vannak.—

Sátálókat a' napnak akármelly részében lehet palais royalban látni.—Korán reggel rajta siet keresztül a' komoly tisztviselő, a' munkás mivész, hogy még egyszer fris levegőt szívjon, minek előtte munkához kezdene;—a' lakók ekkor még mély álomban vannak. 8 óra után kinyittatnak a' boltok; 9 óra után kezdenek a' kávéházak telni, 's az újságolvasók gyülekezni. 12től 2ig előkelők, 's számos tisztes asszonyok formálják itt az izlés és divat oskoláját. A' padok nem elegek; száz meg száz szalmaszékek, mellyek a' fák alatt állnak, hozatnak elő 's béreltetnek ki két sousért. — 2—5 órakor fogy a' sokaság. Ezt a' rövid szünetet a' dajkák 's anyák használják kisde-

deikkel; míg a' játékszínekből ide nem tódulnak a' számtalan nézők.

Tizenegy óra után vész lassanként a' zsibongás, 's 12kor minden üres, és halálos csendesség váltja fel a' lármát.—A' sétányok napjában háromszor öntöztetvén, por nem alkalmatlankodik. Jóltevő hivességet eszközöl a' kert közepében lévő nagy víztartó egy szökőkúttal. A' kertből egy második galérián keresztül az udvarba mehet az ember, hol közönségesen legpompásabb virágok, 's idegen plánták találtatnak. Másik kimenetel a' fényes Rueviviennere viszi ki a' menőt. A' millyen kevéssé lánczolja le a' romlatlan idegent ez a' hely hol a' könnyelműség szabadon látszik gúnyolni 's kicsúfolni minden tisztát, csendességet, és szent dolgot; éppen olly oktató az a' tapasztalatlanra, mulattságos és gyönyörködtető az ártatlanra, 's vonzó az embereket és erkölcsöket szdmlélgetőre nézve; leggazdagabb 's legelevenebb képe az a' hijába valóskodásnak, 's fénynnk és az ujabb idő testi gyönyörűségének 's romlottságának. * * * s.

Vízlebegmények.

(Vége.)

A' harmat számazása három féle:

1. Midőn a' föld teke kérge melegebb, mint a' rajta fekvő légtömeg: akkor a' földből kipárolgó gőzzé vált viz, mihelyt a' hidegebb lég körrel érintésbe jön, csepp vagy viz alakuvá változik; illyenkor a' harmat a' föld felületére borult lényekre, testekre, növényekre, a' nélkül hogy magosra emelkedhetnék, lerakódik.

2. Midőn a' légtömeg melegebb mint a' vele érintésben lévő föld kéreg, ez a' gőzt, párát cseppé, vizzé változtatja.

3. Valódi sulyegyen lehet a' légtömeg, és a' föld melege közt, midőn is a' gőzzé vált víz saját állapotjában megmaradhatna; de ha valami hideg természetü testtel öszve ér, mint p. o. tömmész kőszirtel, simára faragott márvány szoborral, timsóval, konyhasóval, kisimitott fa részszel, ezekre harmat rakodik le.

Midőn a' melegség annyira csekélyül, hogy a' csepp alak megváltozni kénszeritetik, illyenkor a' harmat dérré vagy zuzmarává változik. Ez gyakori természet a' megye lapályos részein, nem különben a' hegyek közti mélyebb völgyekben. Legnagyobb mennyiségben számazik a' dér tavaszon és őszön, középszerűen nyár és tél középen, legkisebb mértékben nyárvég és őszkezdet közt.

Köd, felleg, felhő, mind egy ok által, és egy anyagból származnak és állnak, csak magosságra, tömötségre, és így a' világossághoz való viszonyokra nézve különböznek egymástól. Ezek mind a' mennyin víz gőzökből, a' földnek és ennek pára, mellyet fellegnek, (fenleng) felhőnek nevezünk, csak ollyan, mint a' föld felületére közbevetenűl fekvő köd, csak hogy magosabbra van felemelkedve. A' felleg nem áll csendesen, hanem szüntelenül ide 's tova inog, szaporodik, tornyosul, fogy.

A' mi a' fellegek fenségét és magoson létét illeti, azok rendesen a' föld felülettül egy mértföldnyi távolságra lengnek fent. Az esővel, hóval megterhelt felhők 600 ölnyi, a' jéggel járó felhők 2000 ölnyi, a' lanyha esőzők pedig 80—50 ölnyi magosságra emelkedvék a' föld szinétől.

Látjuk gyakorta a' megye felett, hogy a' kiürült felhők, vagy is igazabban mondva, mellyek még vizzé nem változtak, melly sebesen folynak és emelkednek felfelé, 's ereszkednek le, az úgy nevezett felleg nyargaláskor, mely nem egyébb, mint a' még vizzé nem vált gőz és pára tömegnek, a' légkörbee uszkálása, és ide 's tova hajtódása. A' felleg nyargalás sokszor szél ellenünek látszik, mely attól van, hogy a' légkör magasabb tájékán a' földszinti széllel egészen ellenkező irányzatu szél fúj.

Nyári időben a' rendes fellegek fejérebbek és annál fogva magasabban állók, télben barnállók és így lejebb esők. A' szinből a' fellegek vastagságát és tömötségét megitélhetni: a' vastag felleg szürke, barna, szurokszin fekete, a' vékony felleg fejér, ősz vagy szürkefejér. A' világossághoz közel eső felleg különféle gyönyörü színnel díszlik. A' terhes égiháboruval fenyegetőző sötét fellegek nem mindenkor egytömegüek, hanem legtöbbnyire sok, vékony felhő rétegek vonulnak egymásra, illyenkor a' legbotzasztóbb vas színü fellegek, villám és dörgések közt eső nélkül eloszlanak, ezt a' megye vizes és bérczes vidékein tapasztalhatni.

A' felleg csoportok a' megye földe felett három rom féle alakban tünnek elő, 1) a' kunkor, vagy pehely felleg, (cirrus, die Federwolke) 2) a' tornyosodó vagy kazal felleg, (cumulus, turris, die Haufenwolke) 3) a' türet vagy rétes felleg (stratus, Schitwolke). Ezen alap felleg alakonak némelly vegyes idomai is vagynak, millyenek 1. A' kunkor kazal, vagy a' közönségesen ugy nevezett bárányfelleg (cirro-cumulus, die federige Haufenwolke) ez apró, kisebb nagyobb felhőfoltokból áll: ha hoszszas eső után támad derőt, ha coszszas szárazság után ugy borút jelent. 2. A' kunkor vagy rétes felleg (cirro-stratus, die federige Schichtwolke)

hoszan egymásra fekvő egyenes vagy felkunkorgó végü felleg szálakból és szalagokból, vagy toll és pehel alaku felhőkből áll: az est és reggeli hajnalon jelen meg ezen felleg- nem, és az úgy nevezett aranyzott felhőket képeli; mindenkor északi vagy déli szelet jelent. 3) A' rétegzett kazal felleg (strato-cumulus, die geschichtzte Haufenwolke) rendetlenül egymásra halmozott és minden irányzatfelé tornyosodó felleg csoport alakban tűnik elé, rövid ideig tartó nehéz időt, zápor esőt, felleg szakadást, jeget, mennydörgést, és villámlást jeleut. 4. Az esőfelleg (nebus, nebula, die Regenwolke) legtöbbnyire az úgy nevezett ködből veszi eredetét. Kezdődik ez a' föld felületinél, a' gőzök és párák által szüntelenül nagyobbodik, végtére a' légkör magosabb tájékába felemelkedik, holott a' melegség hiánya miatt viz lemezé és cseppé változván, mint eső a' földre lehull. A' ködöt mindenkor a' föld belső részében történt változás szüli és hozza elő; t. i. a' föld belső hévsége, a' tömege kérgének rétegei közt rejtező viznek bizonyos részét gőzzé változtatja, melly a' föld kéreg likatsain kihat és felemelkedik a' légkörbe. Az illyen köd gyakorta meleg, földszagu, különösön a' megye tarkő romból alakult bérczes részein. 1831ben midőn az epekórság a' földteke hátának nagy részén pusztított, gyakorta és sok helyt illyen illatu vagy bűzü köd vala észrevehető.

A' vizlébegményekhez tartozik végtére az eső is, mellynek származása eképpen történik: a' mint a' gőzök a' légkör magosabb, és igy hidegebb vidékébe jutnak, apródonként viszont víz alakuvá lésznek. Legfentebb az eső szemek igen aprók, de nenehezedvén, mindeg lejjebb lejjebb ereszkednek, és hidegebb létek által al mint a' gőz tömegen keresztül mennek, ennek velek érintésben lévő részét vizzé változtatván, mind addig nagyobbodnak, mig sulyoságok miatt a' földre le nem hulnak.

Ezen az úton származnak a' megye sik és lapályos részén megjelenő tartós csendes esők; de a' záporok, és az úgy nevezett fellegszakadások egészen más úton és módon származnak; t. i. nagy felleg tömegek hirtelen a' lég kör hidegebb tájékába felemelkednek, hollott egyszerre vizzé változván, vagy egy tömegbe letsorognak, vagy nagy cseppekkbe szakadozva a' földre lehulnak. Ha a' légtenger hánykódása az illyen eső cséppeket lehulni nem engeki, még magesabbra haftja akkor ezek is midőn sulyos voltok miatt lehulni kénszerítetnek utjainkban mindég nagyobodnak.

A' megyében leggyakrabban történik az esőzés Martius, Aprilis. October, November Decemher havakban. A' nyári esőzés (kivevén ha déli szél fuj) rövid ideig tartó menydörgéssel és villámlással járó. *) **)

Literaturai ujdonságok.

Nagy Ignácz Szinműtárának VII. füzete is megjelent „Savage Richard" czim alatt, melly drama Gutzkow, a' nagyhirü aestheticus műve, 's a' forditás Lukács Lajosé. Ezen munka ismét a' magyarban előbb jöve nyomtatás alá, mint eredetiben: 's igy nem lehet eléggé csodálnunk 's mellette méltányolnunk a' kiadó szorgalmát, mellyel ezen vállalatát minél érdekesbé tenni törekszik. A' dramát mint hallik Lendvayné fogja jutalomjátékául adni, mellynek annyival inkább örvendünk, hogy igy a' jeles mű minél számosabb közönségre teend szert. Addig is a' közönség méltó figyelmébe ajánljuk az igen szerencsésen is forditott művet. A' többi füzetek is még mindig kaphatók.

Sajtó alatt van 's nov. végével megjelenik a' „Magyar színi zsebkönyv." Új folyam. Első év 1840re. Szerkesztő Nagy Elek. Tartalma: Színi személyzet. Az 1839ki játékrend. — A' magyar színház 1839kén lefolyt történetei. — Képcsarnok: Laborfalvy Róza, Fáncsy Lajos, Nagy Elektől. — Kont a' kemény vitéz. Ballada Garaytól — Divatkép. Novella Kuthy Lajostól. — Hamiska. A' hontalan. Beöthy Zsigmondtól. — Viráglevelkék Vachott Sándortól. — Vendégszerep, vigj. 1 felv. Nagy Ignácztól. — Van még.... Emlékeztetés, Vachott Sándortól. — Operaellenség. Novella Lukács Lajostól. — Csendes álom. Beöthy Zsigmondtól. — Üdvözlés Vachott Sándortól. — A' franczia, angol, német szinészet jelen állapotja. Nagy Elektől. Előfizetési ára a' finom velinon 8 ivre terjedő munkának 1 p. f. Kedveskedésül Laborfalvy Róza k. a. 's Fáncsy Lajos úr arczképe fognak hozzá mellékeltetni.

Szerdahelyi egy eredeti operán dolgozik „Tündérlak" 2 felv., mellynek első felvonása már is készen van 's több művészek itélete szerint nagy hatásunak 's jól sikerültnek mondatik. — Nagy Elek következő szindarabokat forditja szinházunk számára: Hajótörés, drama 3 felv. Desnoyertül. — Az őrült gyermeke, drama 5 felv. Souliétól. — Alchimista, drama 5 felv. Dumastól. — A' két szinész, vigj. 4 felv. Lőventhaltól.

---

*) Az eső mennyiségét az ugy nevezett esőmérő (obromete) által maglehetősön meghatározhatni.

**) Ezen czikk Barra István mult számunkban megismertetett munkájából közöltetik.

Felszóllító kérelem

a' Hazai 's külföldi Tudósítások és Hasznos Mulatságok iránt

a' közelgető 1840ik esztendőre.

A' két Magyar Hazában és a' külföldön létező, 's harmincznégy évek óta Hirlápjainkat becsülni tudó tisztelt Pártfogó Olvasóinkat bizodalmas tisztelettel kérjük, hogy kik a' virulandó 1840ik esztendőre is, előbbi szokások szerint, a' szerkesztő hivatalnál előfizetéseiket rendelni kegyeskednek, kívánatuk teljesitése alkalmául főleg szolgálhatnak a' most közelgető Leopoldi Pesti vásárra messzebb vidékről is érkezendő számos kereskedők és látogatók, kik által a' jövő félévre kettős lapjainkat, a' kiadó és szerkesztő hivatalnál, a' zöldkert uteczában 498ik sz. alatti házban megrendelhetik: noha pedig ezen *HAZAI TUDÓSÍTÁSINK* jövendőre *VELIN* papiroson, finom nagy öntetü 's olvasható új betükkel jelenend-meg, a' mint mintáját minél előbb közleni fogjuk, mind a' mellett is előbbi ára: fél évre 4 pengő forint megmaradand. Egyébiránt külföldi Olvasóink is biztosan megtehetik előfizetéseiket a' Pósta hivatalokuál, vagy bérmentett levél által a' szerkesztő hivatalnál.

☞ A' szerkesztőséget illető leveleket e' czim alatt *„A' Hazai 's Külföldi Tudósítások hivatalának"* küldetni kéri *a' nemzeti ujság szerkesztősége.*

Trattner és Károlyinál Pesten

éppen most jelent meg:

HAZAI VÁNDOR 1840.

X^dik évi folyamat, két Rajzolattal: 1. Pest-Budai álló lánczhid. 2. gróf Esterházy Károly egri püspök képe. Ára kötve 1 fr. p. p.

FÉNYES ELEK Magyar Ország Geographiája. I. II. III. IV. Darab

Ára 8 forint ezüstpénz.

Elhagyá a' sajtót:

„Dalfüzér" Irta *Kunoss Endre.* Pozsony, 1840. X. és 176 lap. Himes boritékban, velinpap. 1 frt ezüst. Megszerezhető Pesten Eggenberger és Heckenast könyvboltjában 's általuk egyéb honi könyvkereskedésekben. (3)

Birtok rész haszonbérlése.

(2) T. N. Pest vármegyében kebelezett törteli pusztában egy birtok' rész haszonbérbe kiadandó.—Bővebb utasitást személyesen, vagy bérmentes levelek által vehetni Táblai ügyvéd *Jákovich Josef* Urnál, Czukor uicza *Nedeczky* ház. (3)

Pusztarész eladás.

(1) Az illető végrehajtó bíróság részirol közhirré tétetik: hogy Békés megyében fekvő czabacsüdi pusztából 320 hold állodialis pusztarész, mellyen semmi épület sem találtatik, ugyanazon bíróság által, Csabacsüdön 1840 é febr. 12kén árverés útján a' többet igérőnek el fog adatni; a' venni szándékozók készpénzzel ellátva jelenjenek meg. (2)

Széna eladás.

(2) A' nagyméltóságú magyar udvari Kamara kegyes helybenhagyása után ezennel közre botsájtatik: hogy tettes ns Baranya vármegyében kebelezett, Sásd és Gödre helységek közt fekvő Sz. Mártonyi pusztában f. e. November 18ik napján 2075. mázsa széna, és 485 mázsa sarju,—a' reá következő november 25én pedig Iványi helységben Sellye mváros mellett 653 mázsa széna nyilványos árveréssel készpénz fizetés feltétele mellett elfógnak adatni. (3)

Arany, ezüst és pakfongércz árú k jelentése.

(2) **Frank F.** cs. kir. szabad pakfongérczárúk-raktára, Bécsben alsó Breinerstrasse 1133 sz. a. a' jelen pesti, ugy szinte mindendebreczeni vásár alkalmával, ajánlja készitményeit a' fő nemességnek és tisztelt közönségnek, —Árutára pesti vásárokon, az uj piaczon, bécsiutczában, Debreczenben pedig a' nagy bécsi főutczán van. Ujdon készültek: physiousok' számára, villanymérők 3—4 p. ftig; perpetuummobile physicai módon készitve 15 p. ft.; javitott fördő-készületek, Düchdeltől Bécsből 20 p. ft; ruha-kefék, fodrász- és zsebfésük, angol mosdó medenczék, öltöző asztalhoz szükségesek tárgyak; mindenféle asztali eszközök, különnemü kávé-gépek, kannák, czukorko-sárkák, czukorhintők 's egyebek; főző-gépek vadászatkedvellők' számára 12 p. ftal; különféle gyergyatartók, lámpák, gyútógépek, füstölő lámpák, rajzszerek; mindenféle egyházi eszközök ezüstből, gyógyszereseknek való tárgyak; fehér és aranyozott kardok magnások számára, valódi arany és ezüst, úgy szinte fekete selyem, és szíjövek; dobos és kapus botok, vadászkések, új franczia üvegek; negyed órák nyílt művel pakfongból, úti és kép-órák, hangszerekkel; csupán hangszerek is kaphatók 22 ftal Olbrichtól; lószerszámokra való mindennemü eszközök Pesten Oláh A. Brudern b. házban, Budán Tischler G. Rácz-város főutcza, szíjgyártóknál; étek-eszközök nagy társasági asztalokhoz költsönöztetnek Bécsben teendő megrendelések mellett. Hozzám intézendő megbizások' reményével hizelgek magamnak, 's legbuzgóbb törekvésem leend magamat a' honomban is annyi év óta élvezett bizodalomra, pontos szolgálat és valódi árúk által, mindig érdemesbé tenni, és minden megrendelést tüstént teljesiteni.

Minthogy haszonleső emberek az ezüsthöz mindig hasonló) érezet, molly az egészségnek semmi esetre nem ártalmas, meghamisitják, felszólíttatott a' raktár az ismertető jegyek' közzétételére. Valódi pakfongnak nem szabad ezüstözve lenni, ez igen nyújtható és hajtható a' nélkül hogy eltörne; ellenben a' hamis mereven 's könnyen törik; mihelyt az ezüstözés lekopott, rótbarnává vagy világos sárgaréz-szinüvé lesz; a' valódit legjobb finom fahamuval nedvesen csiszolva tisztitani, és aztán kendővel megtörleni, így ezüsthöz hasonló marad. Leginkább figyelmezni kell azon jegyre, mellyen „Pakfong-Frank" szók vannak világosan kinyomva. —

Frank Ferencz (2)

Eladó szőlő.

A' pesti kőbányai ugynevezett öreghegyen (Altgebürg) kellemes és hasznos helyen fekvő 7½ fertályból álló igen jó mivelésben lévő, rajta egy alkalmas kis épülettel és igen könnyen 's kevés költséggel alkalmazható pincze hellyel, ugy hozzátartozó kőbányával ellátott szőlő, szabad kézből minden órán eladó. — A' megvenni kivánók bővebb értesitést iránta vehetnek Pesten, Zöldkert utczában (Kohlbacher-Gasse), 498 sz. alatt a' „*Hazai 's Külföldi Tudósitások*" szerkesztő hivatalában. 3)

Dunavizállás: oct. 27én: 3' 9" 9"'; 28án: 3' 10" 3"'; 29én: 3' 9" 6"'; 30án: 3' 8" 6"'; 31én: 3' 8" 3"'; nov. 1én: 3' 9" 6"'; 2án: 3' 8" 0"'; 3án: 3' 7" 9"'; 4én: 3' 7" 0"'; 5én: 3' 6" 9"'; 6án 3' 7" 0"'.

Gabonaár Pest 's más vidéki városink piaczin pozsonyi mérője váltógarasban.

October 22ikén	Buza.	Kétsz.	Rozs	Árpa.	Záb.	Kuk.	Köles.
Debreczen	85-70	65-60	57-50	40-—	30-—	40-—	70-65
24. Mosony	132-86	82-71	90-78	68-52	58-48	88-72	—-—
24. Unghvár	105-100	90-87	82-79	58-55	32-28	86-83	—-—
25. Temesvár	97-94	76-—	60-—	42-—	40-—	50-—	—-—
25. N. Becskerek	92-—	80-—	—-—	45-—	40-—	55-—	40-—
26. Pécs	90-80	80-75	70-65	63-—	43-—	75-—	—-—
26. Szeged	90-85	70-—	— —	45-—	50-—	62-—	60-—
26. Komárom	103-92	82-78	72-70	65-60	44-42	87-83	78-—
26. Baja	83-70	67-60	60-—	50-—	36-—	80-—	67-—
Pesten, nov. 5én.	160-135	110-—	105-100	95-86	68-64	105-90	—-—

Pest. 1839. HASZNOS MULATSÁGOK. 38dik szám.
Szombat Nov. 9dikén Második félév.

SOLON.

Erényt vagy vétket személyesitve előadni, 's az által az emberi szivre czélszerüen hatni, leginkább életleirások által lehet. Felidézni ollykor a' százados emlékeket, 's mint tükröt tárni az élő kor' elébe, serkentőleg az erényt, ijesztőleg a' vétket, nagyon czélos az emberiség' mivelésére.

Költsük fel csak jelenleg a' majd harmadfél ezredes nagy porokat, a' Solonéit, megfogjuk látni, hogy a' görög bölcstől a' tizenkilenczedik században is tanulhatunk. Olly erényeket gyakorlott, tanitott, olly elveket hintegetett ő, mellyekre csak a' legközelebbi századok érlelhetének meg némelly nemzeteket.—Illy végtelen az ut, az ész és szív közt!

Solon élt körülbelöl 600 évvel kr. e. Egy a' legrégibb nemzetségből származott Athenében, de atyja vagyonának nagy részét elvesztvén, az ifju Solonnak kereskedésre kellett magát adni. Ez neki, mint maga vallja, azt a' hasznot hajtá, hogy utazásaibau a' külföld szépségeit és nevezetességeit ismerni tanulta. Igy szerzett magának politikai és philosophiai iszmereteket; a' mellett nagy kedvvel gyakorlotta a' költészetet, de a' szónokságot sem hanyagul, 's ezek által szeretetre méltóvá 's erényessé lőn.

Midőn honába visszatért, ollyan bölcsen élt, hogy minden polgártársai becsülték és szerették. Ő volt az, ki Salamis szigetét Athene' birtokába kerité. Már régen anyira vágytak az athénéiek annak birtokába jutni, hogy azért hosszas hadat folytattak, mellybe bele unván, törvényt hoztak, halált hozót annak fejére, a' ki még egyszer ezen hadnak megujitását inditványba hozni merné. Solon, ki Salamis' birását igen hasznosnak látta Athenére, verset csinált serkentőt azon hadnak megujitására. Ő ezt a' piaczon a' sokaság előtt elszónoklá, magát őrültnek tekintvén. És fel is buzditá polgártársait azon vállalatra. A' had folyt, és Solon, kire annak kormánya bizatott, olly ügyesen vitte azt, hogy a' megariaiakat Salamisból kiüzte, 's a' szigetet az athenéiek' hatalmába hajtotta. Ez, és sok más a' köz jóra tett szolgálatjai által, olly tekintetet vivott 's szerzett magának, hogy csakhamar a' hatalom' ritka fokára hágott.

Már régóta rendetlenség és zürzavar rongálta Athenét; a' polgárokat külön érdek külön szaggaták, de leginkább a' vagyon' idomtalanságából származott az elégedetlenség. Az alsó néposztály annyira el volt merülve az adósságba, hogy soknak tulajdon személyét kellett oda fizetni a' gazdagnak, 's e' ként sklávokká fajultak, kiknek egy része külföldieknek eladattatott, más része rabszolgaságban és inségben sinlődött. Illy szörnyü helyzetben lázadás' kiütésétül lehete félni. Az értelmesbek Solonra veték szemeiket, 's kérék őt, lelne módot a' köztársaság megszabaditására. Solon vonakodott, látván, hogy a' reformmal, vagy a' szegény, vagy a' gazdag osztály minden esetre elégültlen fog lenni. Mindazáltal ráadta magát a' vészes próbára. Mondogatni szokta, hogy a' ki nagy dologba fog, lehetlen azt ugy végezni, hogy mindennek egyaránt tessék.—

Sokan baráti közül tanácslák neki, raga dná kezére ez alkalommal a' kormányt; de ő azt nem tette, inkább akarta a' gazdagot és szegényt illőbb viszonba helyezni. Mit el is ért a' σεισαχθεια által, leszállitván a' szegénység' terheit. Bár mennyire bölcs is volt ezen szabály, még is Solon mindentől vádoltatott. A' gazdagok fent hangon kiabáltak, a' szegények panaszkodtak, miért —mint Lycurg— a' fekvő vagyont fel nem osztotta? De ő azért szilárdsággal 's önbizodalommal folytatá reformjait. Vette is jutalmát, mert az áthenéiek elismerték az ő bölcs rendeleteit, és miután átlátták, hogy a' beharapódzott gonosz erős ellenszegülést kiván, Solont fölhatalmazák a' köz ügyben azt rendelni vagy változtatni, a' mi neki jónak látszik.

Nagy munkáját azon kezdé, hogy a' Draco' törvényinek' hatóságát megszünteté. A' népet négy rendre osztá, kinekkinek tehetsége egyszersmind rangja' mérlegeül is szolgálván. A' statushivatalokra gazdagokat rakott. A' szegényeknek, kik kézi munkájukból éltek, jogul adá helybe hagyni vagy félre vetni azt, a' mi az Areopagusban, vagy a' Pyrtaneum' tanácsában határoztatott.—Ez szolgált később ürügyül a' scyta Anacharsisnak azon megjegyzésre, hogy „Athenében az okosak tanácskoztak és a' bolondok határoztak.“ Ezen törvény azonban, bár fel sem tünt eleinte, később nagy fontosságúvá lett. Ez adott erőt a' népnek nagy dolgok' elhatározására. Különösen oda intézte a' nép' felosztását, hogy a' kormány se oligarchiává, se ochlácratiává ne változzék. Három erős párt vivott különben is már ekkor egymással az igazgatás' formáján: a' hegyi, mezőségi és tengermelléki lakosoké.

Tudván Solon, hogy a' társaság csak kölcsönös segitség által állhat jól fen: ugyan azért megengedé mindenkinek, személyben vagy jogaiban sérült embertársát védelmezni. Szoktatta polgárjait — ugy mond Plutarch—együtt érezni a' bajt, melly mást ért, mintha testének egy tagja sérült volna. Kérdeztetvén egykor, mellyik a' mivelt nemzet? Az—felelé —melly a' más szerencsétlenségét magáévá tudja tenni. (Hála emberszerető századunknak, melly a'

miveltséggel együtt meghozá nekünk ezen régen kimondott felséges erényt is! köszönet mivelt szomszédinknak, romban heverő fővárosunk iránti tettleges részvétökért!!)

Az Areopagust visszaállitotta 's annak uj fényt és méltóságot adott. A' tanács ülnökeit négy százra tette, kik a' négy osztályból vétettek. Draco' vérrel irt alkotványa már szenvedhetlen levén, ő rá bizatott hogy újat alkosson. Nem csupán büntetni akart ő, mint Braco, hanem megelőzni 's meggátolni a' gonoszt és csak a' korláton áttörőt büntetni; javítni, mig lehet, nem kioltani a' népet. — Törvényei közt nevezetesbek: 1) Becsületét veszitse azon polgár, ki valamelly felkelésnél egy párthoz se áll. Ez által akará ő a' polgárokat szorosb kapcsolatban tartani, 's megakadályozni a' hon' javát félretevő önérdeket és a' részvétlen indifferentismust. 2) Tilos volt az athenei hajadonnak férjéhez nagy vagyont vinni; nem akarván Solon, hogy ez a' szent frigy puszta speculatióvá 's pénzkeresetté alacsonuljon. 3) Magtalanoknak szabad volt jószágaikat, a' kinek akarták eladni 4) Meg volt határozva, hány utat szabad tenni dámának vidékre? mit vihet magával? meddig gyászolhat? miscoda esetekben sirhat elhunyt kedvesei sirján? Óh Solonnál a' szép képet öszvekarczolni, 's elektelenitni nagy törvénytelenség volt. 5) Parancsolva volt, hogy minden polgár tanuljon valami kézmivet, 's azt, kin szüléi ezt elmulasztták, feloldozá azon kötelesség alól, hogy őket öregségükben táplálja. 6) Vizsgálatokat tétetett az areopagus által, mint keresi kiki élelmét? 's büntetteté a' henyéket. 7) A' házasságtörőt, ha tetten kapatott, megöletni engedte, és még is annak, ki más nőjét elcsábitá 's elragadá, csak könnyü pénzbeli büntetést rendelt. 8) a' szerelemgyermeket feloldozá minden atyja iránti kötelesség alól.

A' felségsértésre 's apagyilkosságra nem hozott törvényt Solon; kérdeztetvén ennek okáról, felelé: az első Athenében még ismeretlen, a' másiktol anyira iszonyodik a' természet, hogy én nem hiszem, hogy az megtörténhessék. — Kérdezvén tőle valaki, ha legjobb törvényeket hozott-e? nem, felelé, hanem a' legalkalmasabbakat.

Midőn törvényei elfogadtattak, öszvegyüjté a' népet a' piaczon, 's megesketteté hogy azt tiz évig megfogják tartani. — Most már azt hitte, hogy végre a' csendnek 's muzsáknak adhatja magát, de szünetlen háborgattatott az emberektől, kik vagy új törvényt, vagy a' meglevőben felvilágositást kértek tőle. Hogy ezen alkalmatlanságot kikerülje, utnak indult, 's tiz évig távol volt hazájától. Ez idő alatt volt Egyiptomban, hol a' legbölcsebb papokkal értekezett: aztán Croesus' meghivására Lydiába ment. A' király, kevély roppant gazdagságában, fény által akarta meglepni a' görög bölcset; megmutogatott neki mindent, és kérdezte tőle, ha esmerne-e boldogabbat? Igen is, válaszolt Solon, azon athenéi polgárt, a' ki gyermekeit közönségesen beesültetni 's hazáját boldognak lenni látván; elsőknek elégséges vagyont hagyott, a' másodikért meghalt. — Hát azután kit tudsz legboldogabbnak? kérdezé tovább Croesus; hívén erősen, hogy már egyszer ő következik. Tudok kettőt felele Solon 's elregélte Cleobis' és Biton' történetét, kik mint gyermeki szeretetök' áldozatjai haltak meg. Hogyan? mond Croesus, hát engem nem is számlálsz a' boldogok közé? Lydia királya! válaszolá Solon, az istenek nekünk görögöknek egyszerű, de szilárd szellemet adtak, melly nem engedi, hogy mi a' puszta fényt csudáljuk és nagyra becsüljük azt, a' mi mulandó. Előttünk csak az boldog, kit az istenek élte végeig szerencsésen megtartottak. Mert az ollyannak boldogsága, ki még az élet' ösvényén tántorog, csak olly bizontalan mi előttünk, mint a győzelme koszoru a' pályafutónak a' vetetéren. Meg ne csald magad' nagy király! a' közép sorsban több boldog találkozik, mint a' gazdagok közt, és ezek kevésbé vannak kitéve a' fatum' szeszélyeinek, kevesebbel is kielégitik vágyaikat, és ez már elsőségök nekik, mit az istenektől kölcsönöztek.

Croesus igen felgerjedt azon, hogy Solon olly kissé méltatá az ő gazdagságát, ugyan azért megvetőleg bánt a' bölcscsel. Aesop, ki akkor épen az udvarban volt, tetszeni kivánt előtte azon tanácsával, hogy a' királyoknak mindég kedves dolgokat beszéljen az ember, vagy soha se közelitsen hozzájok. Mondd inkább, felelé neki Solon, hogy vagy ne közelítsen az ember a' királyokhoz, vagy hasznos dolgokat mondjon nékik. — Plutarch, ki ezen tettet hímezés nélkül beszéli, azt adja hozzá, hogy Croesus, midőn később a' hóditó Cyrus őtet akasztófára kárhoztatá, a' kinoszlophoz köttetve igy kiáltott fel: „oh Solon! És ezen felkiáltás mentè meg életét. Mert Cyrus kérdeztetvén, miért kiáltá épen azon nevet? ez pedig azt felelvén, hogy a' bölcsnek azon szavai jutottak eszébe: „Senkit se kell halála előtt boldognak tartani" a' győzedelmes megengedett a' meggyőzetettnek; és Soloné a' dicsőség, hogy egyik királynak becsületét, másiknak életét megmentette.

Athenében azon kedvetlenségre tért vissza, hogy hazáját még egyszer zavarban lássa. Pisistratus ugyan is nagyon törekedett a' fő hatalomra, el is érte azt végre. Él bár Pisistratus Solonnak jó barátja és anyai rokona volt, 's eránta illő tisztelettel viseltetett, ellenszegült még is bitorló hatalmának. De midőn látta, hogy minden hasztalan, fegyvereit ajtaja előtt a' nyilt útczára rakta, és

csendesen élt házában a' tudományoknak, kedvelt elve szerint, hogy az embernek öeegségében is kell tanulni. Ha vigasztalásul szolgált neki, látta legalább, hogy törvényei megtartatnak; maga Cicero és Plutarch mondják, hogy nehány abból, még az ő idejökben is divatozott. Solon késő vénségben halt meg, némellyek szerint honn, mások szerint a' philocyprusi királynál. *Keszi Berta.*

Töredék a' dohányról.

A' dohány-szivásnak, az egészségre nézve, a' dohányzásról szólló diaetetikák, idő pazarláson kívül, egyébb hasznát eddig nem bizonyíthatták. Minden diaeteticus ajánlatok mellett még is valósul, hogy a' dohány-szívásnak kicsapongása által, az izlő 's nem kevésbé a' szagló érzék' életművei tespednek. De a' kicsapongva használt dohány-szívás, ezen bűnhődő működésén kivül, egyébb ártalmas következéseket is von maga után; főkép a' bódár erejü dohány füst, melly a' közel lévő idegekkel (nervus) érintkezésbe jövén, azok' erejét csüggeszti, okvetetlen a' nyállal vegyülvén össze, a' táplálási rendszert is hátráltatja. Mindennapi tapasztalás bizonyitja. hogy azok, kik dohány-szivással visszaélnek, jó izlő érzéssel nem birnak; 's többen elégtelen emésztésről panaszkodnak. Bátor igaz némellyek állitása: hogy a' dohány füst az emésztésre nézve jótékonyan működik; de ezt csak a' fehérturhás (phlegmaticus) és zsiros eledelekkel élő embereknél tapasztalhatni; 's azoknál, kik a' füsttől okoztatott nyálat le nem nyelhetik, de többen vannak, kik azt kellemetlen íze miatt nem tehetvén, kiköpik; mi által a' testnek elszáradása, 's korán beálló gyöngesége okoztatik. A' bódár erejü dodány füstnek a' tüdőkre nézve ártalmas befolyása nem titkolható, mert a' dohányból kifejlődő füst a' léggel vegyülvén, a' tüdőkre hat, azokat köhögésre ingerelvén gyöngiti; 's bátran mondhatni hogy a' dohány-szívásnak visszaélésével bünhödés nélkül az épségre nezve, csak ritka emher élhet.

Azoknak, kik a' dohányt csak megrögzött szokásból szívják, 's nélküle nem is lehetnek el, hogy e' szokás egészségöknek ne ártson, legjobb e' czélra olly dohányt választaniok, mellynek füstje, ha a' tüdökre szabadon szívatik, azokat azonnali köhögésre nem erőlteti. Izére megkivántatik: hogy kellemes legyen az az inkább édesebb, mint keserü; ezt pedig, ha a' dohány illy tulajdonnal nem bír, igy eszközölhetni, ha egy font már meg vágott dohány, négy latból készült málfél itcze, füge-lévben ásztatik vagy 24 óráig, azután leöntetvén a' folyadék, a' dohány meg szárítva használtassék. Meg kivántatik még, hogy a' nyálnak szapora özzvegyülését és émelygést sem okozzon.

Színéről választani meg a' dohányt, nem mindenkor tanácsos főkép a' vágottat, mert az festve is lehet; azonhan ha színéről akarnók választani, akkor a' sárga vöröses színü, és sima levelü dohány jó lehet; 's a' nevezett tulajdonokkal bírhat. —

A' dohány füstnek szívására is vagynak bizonyos rendszabályok mind idejére mind pedig minüségére nézve: — idejére nézve, az erős testalkatuak, a' nap minden részében használhatják; a' gyöngébek inkább reggel 's esztve felé, azért, mert a' nap ezen szakasziban, a' táplálási rendszer nem annyira gátol-tatik. Szívni a' dohányt, legjobb a' mennyire lehet arra való hosszú szárakból.

A' törökök valóban dohány hősöknek lehet nevezni, kik azzal visszaélnek, de még is, a' mennyire lehet, a' szivás' alkalmával meleg füstjét kerülik; mert vagy hoszu szárakból vagy e' czélra késztett gépelyekből dohányoznak. Az e' czélra készített gépely felül üreget mutat, melly üreg dohányal megtömetik; a' gépelynek alján hideg viz vagyon, rajta egy cső megyén keresztül, melly a' gépely külső részén nyílik, ebbe sodrony és selyemből készült hosszú szár alkalmaztatik. 'S igy a' füstnek ereje szívás alkalmával, minek előtte az életművségét sérthetné, mérsékeltetik.

Ellenkezőt tapasztalhatni az Oláhok- 's pór oroszoknál, kik a' legerősebb bód (kapa) dohányt alig egy hüvelknyi szárnak segedelmével szívják; mi is a' finomabb érzékü dohányzókat rövidebb idő mulva tönkre tenné. E' tekintetből a' már annyira divatban hozott szipókákat (czigarro) leginkább kárhoztatni lehet. —

Turner Ferencz.
— Ungvárról.

Egyveleg.

Éjszakamerikai időszaki irások. — A' főpostahivatal' tudósítása szerint a' szövetséges tartományokban 1555 újság és időszaki irat jelenik meg. Közülök 115 naponként, 14 háromszor, 30 kétszer és 991 egyszer egy hétben. A' többi ritkábban; 38 német, 4 franczia és 1 spanyol nyelven. New-York-statusban van legtöbb 274, mellyek közül New-York' városában 71 jelenik meg. Ezután jő Pensylvania 253 lappal, mellyek közül 71 Philadephiában; Massachusetts 129, mellyekből 65 Bostonban; Ohio 167 mellyekből 27 Cincinnatiban jelenik meg. E' lapok száma bizonyitja, mi nagy az olvasó közünség ezen statusokban.

A' vasutak Éjszakamerikában 410 angol mértföldnyire terjednek, 435 gőzerőmű által hajtatnak és 65 millio dollárba kerültek. A' vaspályára forditott pénzek egyre másra számitva 5 és fél procentet hoznak, de bevételök évenként 15—20 procenttel nevekedik. Ath—m.

Boszú.

Számos vendégsereg között
Ül vígan a' király,
'S dús kedve még éjfél után
Határra nem talál.

Majd felkiált: gúny 's vad kaczaj
Kisérve szózatát:
„Te hős dalnok, karddal kijársz
Mondj kardodrúl danát.

A' húr pendűl varázsilag,
'S az ifju felvidúl,
'S hevült erővel ömlik el
Az ének ajkirúl.

„ „E' kardot vedd, te ifju hős,
Királyok hős faja,
Hogy általa veszély között
Ment légyen a' haza.““

„Imigy az ősz, az agg király,
'S az ifju trónra ült;
Én békidőn és vész között
Csak a' honért hevült.“

„Csatán a' kard fenvillogott
És bőven onta vért,
Mig nem kiküzdte ellenén
A' győzelem-habért.“

„És haj, mi szép arányszakaszt
Élt át nagy évsoron
Az üdvözűlet álmain
A' szent, a' drága hon!“

„És e' kard itt az ősi kard,
Szabadság fegyvere,
Melly a' honért megküzd veled,
Te bűnök gyermeke.“

És már kihalt a' húr a' dal,
De kardja fenragyog:—
De ám a' pálczaczél előtt
Feltartja orgyilok.

„A' lányka bájoló kecses,
És, szép és ifju még;
De szűz szerelme legdicsőbb
Legszebb szerelmi ék.

És ő, kinek szűz bájiban
Nincsen vég és határ —
A' tengerparti szép leány
Ma téged csókra vár.“

A' szolga mond, és a' fiu
Kéjlángra gyúladott,
És dús arany jutalmazá
A' bűnszolgálatot. —

Az ég borult és olly sötét
Késő éjfélkoron;
Szilaj vihar tanyáz a' kék
Teggerhullámokon.

'S most ketten ők ott állanak
A' tenger partinál,
Eszmében olly külömbözők,
A' szolga és az úr

'S a' szolga mond: „vajh ismered
E' tájad itt uram?“—
„A' szűz, a' kedves itt tanyáz“—
Felelt az biztosan.

„Nem, ó nem az! te egykor itt
Ősöm meggyilkolád,
'S arczra tőle elvevéd
Atyám 's menyasszonyát.

Csapásidnál fel jajdula
Bús nemzetem hazám;
Boszúd alatt eltérezett
Testvérem és apám.“

Igy szólt az ősz Nádor fia
És tőre jólt talált:
A' tenger habja nyelte bé
A' vad zsarnok Mihályt.

Matisz Pál.

Hiradás.

Az almanachtársaság, — igazgatóválasztmányi határozat következtében, folyó hó 12ikén délutáni három órakor nyitandja meg első nagy gyülését. — Ez alkalommal egyszersmind, tisztelettel feelszólitattnak az aláirási iveket kezelő részvényesek: hogy a' nálok netalán letett részvényértékekkel beszámolni; vagy — ha ez, a' távollét miatt nem történhetnék, — az aláirási ivek' mibenlétét, hiteles tudósitások által, szükséges tudomás végett a' pénztárnokkal közleni sziveskedjenek. Költ Pesten, nov. 6. 1839.

Kuthy Lajos.

Örömmel figyelmeztetjük a' t. közönséget a' jövő szombaton november 16án EGRESSY GÁBOR jutalomjátékára, „Hamlet“ előadására, melly nagyszerű művet jeles művészünk régóta studiumtárgyául vevé.

Pest. 1839. HASZNOS 39dik szám.
Szerda Nov. 13dikán MULATSÁGOK. Második félév.

MARIUS.

Annak, ki nagy hirü szüléktől, fényes családból — mint mondják — bíborban, bársonban születik, kevés erénnyel is könnyebb a' hit' és szerencse' csillám tetőjére feljutni, mint a' törpe kalibában, alacson sorsu nemzőktől származottnak, ritka tulajdonokkal. Amaz már bölcsőjében birja a' nagyot váró véleményt, mit ez csak hosszas küzdés, gyakori kitünő tettek által, nagy nehezen víhat ki magának. Amannak tetteit mindég nagyitó-üvegen nézi a' világ, ennek erényeivel csak későn barátkozhatik meg az irigység. — Történeti igazság azonban az hogy a' porból kiemelkedett szellemi nagyságot a' szív' törpesége bélyegzi sokszor. — Érzés' és izlés' aránytalan miveletlensége árnyékot vet a' legjelesb erényre is melly annál inkább kivántatja velünk a' jóltevő nap' fényét elvevő felhők szétoszlását.

Hogy erény 's nagyság senkivel nem születik, és hogy a' honért sokat és nagyot tenni nem eltulajdonitható jog, jeles példa erre a' Metellus' korában feltünt Marius.

Cajus Marius Arpinumhoz közel fekvő faluban, szegény szüléktől származott, kik kézi munkájokkal keresték élelmöket. Mezei munka alatt nőtt ő fel. Érzési szilajak és vadak maradtak, mint arcza. Erős testalkatu, nagy bátorságu 's korábban katona, mint fegyverfogható. Korán ment a' sereghez, hol rendkivüli vitézsége 's kötelességének pontos teljesitése által magát hamar kitünteté. Mindenütt a' legvészesb vállalatokat kereste, a' leghosszabb marsok, a' legnagyobb megerőtetések sem hajthaták meg azon férfit, kit a' nevelés annyira megedzett. A' gyönyörnek semmi hatása nem volt rá; csak a' dicsvágy és boszu indíthaták fel; szenvedélyek, mellyek a' köztársaságnak sok vérébe kerültek!

Igy emelkedett ő rendben minden katonai polczra; hős tette által nyerte mindeniket. Midőn a' néptől a' nép szónokságot kérte, kevesen ismerték még személyében, de csaknem mindnyájan hirében és sikerült neki győzni a' patricíusok közt, kik szinte vetélkedtek vele azon hivatalért. Metellus, ki a' vetézséget méltatni jól tudá, az első fokokra lépteté őt, általa lett népszónokká is. Itt kezde már a' nemesség elleni gyülölete 's határtalan dicsvágya kifejleni.

A' Jugurtha elleni had alatt Numidiában Metellus consul mellé adatott, kivel nem jól jött ki, mivel Metellus azon rend jogait védte, mellyből származott; midőn Marius a' nép pártjára állott. Alkalmat talált itt, magát még inkább kitüntetni; és a' mint a' választások ideje eljött, haza kéredzett a' seregtől; kérte a' consulságot és meg is kapta azt. Első eset volt ez, hogy egy alacson születésü embert olly magas polczon lehete látni. A' köznép örült, hogy egy közülök consul lett, de a' nagyok nem örömest szemlélék őt a' köztársaság' csúcsán. Marius nemhogy magához hajtotta volna ezeket, sőt ellenkezőleg világosan ellenök nyilatkozott. Nyers és miveletlen levén, tudatlanságával kérkedett és kárhoztatta a' patricíusokban azt, hogy nála többet tudnak. Minthogy neki a' természet sanyaruságok' viselésére testi erőt adott, ugyan azért csaknem kirekesztőleg ezen tulajdonokat becsülte. Minden esetre hihetetlen az, a' mit ő elürni 's kiszükölni tudott; életmódja semmiben sem különbözött a' köz katonáétól. A' csatamezőn volt hát ő honn, de nem Rómában. Csak rombolni tudott ő. Úgy nézett minden polgárt, mint katonát, mellyel győzni, vagy mint ellenséget, melylyet rabbá tenni kellene. Charactere alacson és kegyetlen. Parancsnokát kezdé kisebbitni, ki őt fölemelé, kárhoztatta minden tettét, róla minden becset levont, helyére kinevezteté magát, a' Jugurtha elleni hadat bevégzendő. Kit ő aztán tüzesen zaklatott, és sikerült neki Bochust, ijesztgetés, ravaszság által, maga részére huzni, 's általa annak szövetségesét, Jugurthát, kézre keritni.

Dicsőséggel halmozá őt ezen háboru; megengedteték neki a' győzelmi pompát megtartani, és ismét consulnak választatott, törvény ellenére, miszerint a' kétszeri consulság közt, tiz évi időköz kivántatott. De ezen kivétel nem annyira az ő szolgálattételei iránti háladatosságból, mint azért tétetett, mivel szükség volt már olly férfiura, ki visszaverje azon külnépi rajt, melly északról betolult 's egész Olaszországot fenyegette. Győzedelmeskedék ő ezen seregen is, és Róma' harmadik épitőjének nevezteték, minthogy a' vészes förgeteget elüzte, melly a' fő várost ijesztgette. Két ütközetben kétezázezret fogott el. Konok kedélye itt és kimutatá magát. A' teutonok' női, védőiktől megfosztvák, követeket küldének Mariushoz, becsületük' és szabadságuk' kiméléséért esengvén. A' kegyetlen megveté a' kérést és midőn már tanyájára ért, csak vérző holt testeket talált. A' kétségbe esett anyák, hogy a' szégyent kikerüljék, magunkat 's leányaikat kiöldösték.

Következő évben a' cimbereket veré meg, százezret vágván le és hatvanezret fogván el közülök. Ezen rendkivüli győzedelmek meghozák neki a' másodszori győzelmi pompát, mellyet társával, Catulussal, megosztott, habár az egészen csak magát illette is. — Ezen rettentő had' ideje alatt ötször lett egymás után Consul. — Most már vágyai teljesitése annyira természetévé vált, hogy a' hatodszori consul-

ságért nem kevesebb tűzzel vívott, mint az elsőért, sőt arra vetemedett, hogy pénzt osztott ki a' nép' főbbjei közt. Ez ocsmány mód által sükerült neki vetélkedő társát, Metellust, megbuktatni, kit erényei, tapasztalása és a' nemesbek ohajtása hivtak meg a'status' kormányára.

Consul egyszersmind tyranja lett ő hazájának; kormánya' ideje zavar és vétkek közt folyt le. Metellus számüzetett, de a' nép ujra visszahivá őt. Marius pedig Rómát elhagyván, Ázsiába ment, felkeresni a' nép' ellenségét. Fel akarta itt a' Mithridates elleni hadat gyujtani, de az el nem sült neki. Visszatért Rómába, és dühödve látta, hogy győzelmei felejtve vannak. Úgy nézték már őt — mond Plutarch — mint vén rozsdás fegyvert, mellyre szükség többé nincs. Új hadvezérek vétettek föl közkedvességbe. Sylláé volt ezek közt az elsőség, a' kire Marius már régóta irigyszemmel nézett. Sylla volt, ki Bochust Jugurtha' kiadására birta; és ő ezt nagy dicsőségének tartotta, sőt a' capitoliumban némelly arany ábrázolatokat állitott fel, mellyek ezen kiszabaditást képezék. Marius el akarta onnan venni azon szobrokat, mert azok az ő quästorának olly tettét hirdeték, melly az ő consulsága alatt történt. Sylla győzhetlen szilárdsága' ellenszegült, és ezen csekélység nyakas ellenkezésre adott alkalmat. Az alatt Róma különbféle italiai apróbb népekkel vegyült hadba, mellyek összeszövetkeztek kivivni polgári jogukat. Marius híre e' háboruban semmivel sem növekedett; hanem Sylla talentomi olly fényesen fejlődtek abban ki, hogy kis Ázsia urasága azonnal reá bizaték és egyszersmind felszólittaték a' Mithridates elleni had' befejezésére. Szörnyű csápás Mariusra, kinek dicsvágya már minden fontost maga számára vélt fölhagyatva lenni! — A' népszónokkal szövetkezett, Sylla kezéből a' fő parancsnokságot kicsikarni, mi által nagy zendülést okozott, annyira, hogy a' piaczon verekedésre került a' dolog. Ez egyszer — természete ellenére — nagylelkűséget mutatott Marius. Sylla futni kénytelenittetvén, Marius házában keresett menedéket, melly épen nyitva volt; és ő megparancsolá, hogy most kedvezbi kell életének —

Sylla már több nagylelkűségre számot nem tarthatván, nagy sietséggel elhagyá Rómát, Ázsiába viendő seregét összegyüjté 's egészen magára hagyá Mariusra a' várost. Ez csak hamar elvevé Syllatól a' commandót, 's néhány tiszteket küldött átvenni a' főparancsnokságot Ázsiában. De a' katonák felbőszülve Marius ellen, megölék ezen tiszteket. Marius hasonlóul, hogy ezt megbosszulja, több barátit megöleté Syllának, 's házaikat feldulatá. Mire Sylla eltökélé egész seregével Rómába menni; el is jött, Mariust a' nép' ellenségének kiáltatá ki, és pártfele csak nagy bajjal szabadulhatott meg. Fejekre jutalom tétetett, tűztől, víztől eltiltattak, azaz minden társasági segedelemtől; köz költségen űzettek, halálok készen várta, mihelyt kézre kerülnek.

Marius több mint hetven évü öreg, ő, ki hat izbeni consulságot dicsőséggel és méltósággal viselt, most oda jutott, hogy pénz 's barátok nélkül gyalog kelle elszöknie. Miután ezen nyomorult helyzetben már jól tova haladt Minturneur mellett, egy posványban a' kákák közé rejté magát, Sylla szaguldói elől. Igy tölté az éjt, nyakig besüppedve. Viradatkor kimászott, 's onnan tengerpartra vánszorogván, hajót keresett, melly őt Itáliából kivinné. De a' minturnumiak őt megismervén, letartóztaták, meztelen és sárral bekenve, nyakába vetett kötelen behurczolták a' városba. A' városi hatóság Sylla parancsának engedelmeskedni kivánván, tüstént egy sklávot — egy cimbert — küldött ki, a' ki Mariust megölné. A' mint Marius ezt puszta pallossal belépni látá 's szándékát eltalálá, erős hangon kiálta: „vadnép! hogyan merészeled te Mariust megölni?“ — A' skláv elrettenve a' puszta névtől, melly egykor a' cimbereknek olly félelmes volt, elvetvén palosát, 's ezt kiabálva: „lehetetlen megölni Mariust“ kiszaladt a' tömlöczből. Minturnum felsősége, a' skláv' ezen zavarodását égi intés gyanánt vevén, melly egy illy rendkivüli embernek életét még tovább feltartani akarja, valami vallásos érzésből, megadá szabadságát. Beereszkedett végre a' tengerre 's kikerülte, hogy Siciliában elfogattassék, 's Afrikába jött Carthagohoz közel. Sextilius, ki mint prätor, parancsnokoskodott e' tartományban, csak hamar észre vette oda érkezését, 's egy lictor által azonnal tudatá vele azon parancsát, hogy határából mindjárt távozzék. Marius harag és dühtől magán kivül ragadtatva, hogy ő, ki kevéssel ez előtt a' föltekének parancsolt, most csak egy szögletet nem talál, hol bátorságban lehessen; mord hallgatásba merült, kevély pillantással végig mérvén a' szolgát. De ez választ sürgetett. „Mond meg uradnak, valaszolá a' hős, hogy láttad Mariust számüzve Carthago romjain ülni!“ A' zordon észak' daczára, ismét hajóra kellett ülnie 's a' tél egy részét, ide 's tova bolyongva a' tengeren, hajón tölté. Végre meghallá, hogy Rómában újabb zavarok forrnak, 's ez alkalmat nyujta neki, hogy oda visszatérjen.

Mialatt t. i. Sylla a' háborut Ázsiában folytatá, Cinna és Octavius, ez évi consulok, összeháborodtak 's haddal támadák meg egymást. Első egy seregosztályt vezérle Capuánál, másik Rómát foglalva tartá. Cinna jól tudta, hogy neki elhatározott férfira van szüksége, kiben a' sokaságnak bizodalma van: tehát Mariust hivá magához. Gyorsan megjelent ez; az égő bosszuvágy most második szereppel is megelégité, reménylvén, hogy az elsőt is majd beveheti. Mindketten Róma felé indultak, 's a' várost

minden baj nélkül bevették. Marius pedig, a' ki még tiszteletet szinlett a' törvény iránt, megállitá a' kapukban a' sereget, kijelentvén, hogy addig be nem huzódik, mig az őt számüző itélet a' nép által fel nem függesztetik. A' népet tehát, hogy kedvét tehessék, összegyüjték a' piaczon. De alig szavalt két három tribus, midőn a' szertartást unalmasnak találta, 's dühös bosszujának kiöntését nyugtalanul várván, az álarczot letevé. Pártosival behuzódott a' városba 's elvesztéte mind azokat, ki erre kijelölve valának. A' holt testekre is kiterjedt bosszuja, parancsolta, hogy azok feldaraboltatván, az ebeknek prédaul hányattassanak az utczákra. A' gyilkosjeleneteknek még nem volt vége. Mindennap láta Róma többeket főbb tekintetü polgári közül elvérzeni. A' sklávok dühöngő serege, kik meghivák Mariust 's kiknek ő szabadságot igért, rakásra öldöste a' családok főnökit, feldulta a' házakat, megszégyenitette a' hölgyeket és rablotta a' gyermekeket. Marius legkisebb intésére leüték mindazt, ki mutatkozni mert előttük. Parancsolatjok volt tőle, tüstént megölni, ki tőle kegyelmet nem kaphatott, úgy hogy baráti is reszketve közelitének hozzá, bizonytalanok levén mindenkor sorsuk felől.

Ezen vérpatakok közepette panaszolta Marius, hogy a' fő véráldozat kisikamlott kezéből. Azon gondolat, hogy Sylla él, és tőle nem fél, halálos kin volt rá nézve. Vérszomját legalább nőjén 's gyermekin akará kihivíteni, de ezek is kiszabaditák magukat és Syllához mentek bátorságos helyre. Most már dühe az élet nélküli dolgokra vetemedett: Sylla házát szét romboltotta 's őt a' köztársaság ellenségének kikiáltatta, midőn Sylla egész országot hóditott meg azon köztársaságnak. Végre a' consulsággal jövő évre magát megkináltatá, hogy ezen hivatal' tekintete által, annál inkább biztositsa magát Sylla pártja ellen Italiában.

Sylla a' bosszura felette felizgatva, mennydörgő levelet irt a' senatushoz, lefesté ellenje' tetteit 's levelét azon fenyegetéssel zárá, hogy minélelébb Rómába jő és mind azon büntetteket megboszulandja, melylyek a' statuson és egyeseken elkövettettek. Ezen hir ujabb ijedelmet hozott Rómába.—Marius, az öregség és viszontagságok' terhe alatt legörbedve, félt, hogy még egyszer csatamezőre kell állnia, még pedig egy igen hatalmas ellenség, nagy és szerencsés vezér ellen, a' ki még most van ifjusága' teljes erejében, eleven, és mindég növekedő hatalmu 's őt már egyszer Rómából kiüzte.

Előbbi szerencsétlensége ujolag felvillant elméjében. Eszébe jutott futása, számüzetése 's a' veszedelmek, mellyek szárazon és tengeren fenyegették: remeget hasonló sorsra jutni ismét. E' zavart gondolatok nem távoztak pillanatig se, 's felriasztak sokszor álmait is. Hogy ezen fekete képeket erőszakkal elüzze, az ördög' csapongó örömének adta magát. Borba akarta fojtani nyugtalanitó gondjait, 's csak akkor lelte nyugalmát, ha eszméletén túl lehetett. E' szokatlan életmód 's kicsapongások, oldalnyilalást okoztak neki, mellyben hetedik consulsága tizenhetedik napján meghalt. Némelly történet irók szerint, méreggel vete véget életének.

Keszi Berta.

THUCYDIDES.

Azon történetirók közt, kik Cliot Márs' mezejére vezetni merték, nem utolsó azon német, ki a' lipcsei csatát, magas épületek' tetejére mászva, a' legtüzesebben viaskodó seregek 's a' bombákat szóró ágyutelepek körül ólálkodva irta le.—A' görög Thucydidest pedig, méltán nevezhetni a' régi historicusok' hősének. Azt, ki kardjával együtt, irótollát is elvivé a' peloponesusi háboruba.

Született a' Miltiades' családjából 475 évvel időszámlálásunk előtt. — Fegyvere csakkamar hirt szerzett neki. Negyvenhét évü korában egy gyarmatnak Thyriumba szállitására bizatott meg.

Alig ütött ki a' peloponesusi had, már nagy zavarba hozá Görögországot. Thucydides előre látván, hogy ezen háboru nagy fontosságu leend, feltette megirni annak történetét.—Az első vezérek közül levén, feljegyzé mind azt, mit a' had nyolcz éveiben láthatott és a' miben részt vett.

Aztán számüzetett, késő érkezvén egy ostromlott vár' felszabaditására, melly parancsolva volt neki, számkivetésében is folytatá ezen had történetét. —Tolla ékes és erőteljes rövidségü; mi később Tacitust diszesité. Meghalt Athenaeben 64 éves korában.

K. B.

A' hitetlen hites.

XIVik Lajos' idejében létezett Párisban egy Carlie nevü könyvárus 's ennek vala egy kecsteljes leánya, kit ő 15 éves korában 500,000 frank vagyonnal elhunyta által árvává tőn. Szép és dús, tehát egy sereg imádó önként értetik. Ezek között volt egy parlament tanácsnok is, neve Tiquet, kinek különösen egy unokanénét részére hóditani sikerült. Misem könnyebb e' világon, mint egy 15 éves leánykát házasságra birni. Könnyelmüség, ujságvágy, néma szív, azon kivánat, hogy fölnőtt személynek, sőt asszonynak tartassék; azon öröm minden játszótársnéit csodálkozásra 's irigységre gerjeszthetni; a' menyegzői tánczvigalmakróli gondolat 's több hasonló, gyermeket inditó okok a' nének 's nagynének sulymondataikkal szövetségben állnak. Tiquet úr Carlie kisasszony' kedvező határozatát sikeresitendő, névnapjára egy illatdús virágfüzérrel, mellynek közepén drágakő tündökölt, kedveskedék. Más nap megnye-

ré az óhajtott igen-t. Az egybekelés nagy fénnyel ünnepelteték 's választásával mind a' két rész igen elégült nek látszék első években. Az ég megáldá őket két szerelemzáloggal is, 's ezeket a' tanácsnoknő leggyöngédebben szoritá keblához.

Hogy a' tanácsnoknő tündököl ni szeretett, azt benne épen nem lehete kárhoztatni, mert férje szinte olly gazdagnak mondá magát, mint ő. De végre megcsalatását észre kellett vennie, és hogy a' viraggal küldött drágakő, melly tőle az igen-t kicsalá, az ő erszényére vásároltatott. Illy fölfedezés valóban a' szerető keblet is képes meghidegíteni, az egykedvűbe pedig utálatot csepegtetni. A' házassági egyetértés gyönged virág, azonnal hervadandó, mihelyt a' szerelem vagy a' tisztelet táplálékа hiányzik. A' tanácsnoknő férjét csak hamar gyülölni kezdé, 's ellenben egy testőr-kapitányt, Mont-George nevűt, szeretni. Ő férjétől elválni kivánt, Tiquet úr pedig panaszt tőn neje ellen rendetlen viselete miatt és engedelmet kért őt bezárathatni, egyszersmind ellene fogparancsot (lettre de cachet) eszközölvén ki. De ezt a' szép nő még jókor megtudván, ezen szükségében még egyszer magát megalázva, férjével kecsei' hatalmát érezteté. A' bünbánónőt játszva, addig hizelgett, csdeklett és gedélt (liebkos'te) mig férjétől a' kicsikart fogparancsot szépen tűzbe veté 's ekkor őt kikaczagta, előbbi életmódját folytatá. Tiquet úr ugyan ujra fogparancsot törekedett eszközölni, de az adaték értésére, hogy esztelős. Mind az elválás, mind a' bezárás elmaradt; vagyonuk elkülönözteték, minkét sziveik már rég külön váltak, de lakásukat megtarták ugyanazon házban, a' férj jobbról, a' nő balról. Igy mult el három év csendes hidegségben, a' nélkül hogy a' közöny (publicum) erről sokat fecseghetett volna.

Bizonyos napon heves indulattal jelent meg a' tanacsnoknő d'Aunoy grófnénál; az ennek kérdésére igy válaszolt: „Egy egész óraig valék az ördögnél.“ —„Úgy ön kellemetlen társaságban volt;“ mondá a' grófné. Végre igy nyilatkozék a' tanácsnoknő: ő t. i. egy kávé-jóslónőt látogatott meg „És mit jóslott az önnek?“

„Ó! csupa szép dolgokat. Két hónap mulva minden elleneimen diadalmaskodni és tökélyesen boldog lenni fogok. Fájdalom! ez nem történhető, még Tiquet úr él, ő pedig sokkal jobban érzi magát, hogy sem reményem lehetne a' jóslat teljesüléséhez.“

E' napon őt férje rendkivül megkeseríté, minthogy a' gyanús kapust elkergette, és senkibe többé nem bizván, éjjelre önmaga zárta be a' kaput 's a' kultsot putokja (Kopfkissen) alá tevé. Az esteket barátnéjánál de Villemar asszonynál tölté, ott volt ő is, mialatt a' tanácsnoknő baját Soneville grófnőnek panaszlá, ki nála látogatóban volt. „Ezért egy kissé megfenyitjük,“ mondá a' grófné „én addig önnél maradok, mig haza jő a' tanácsnok; ezután meg várom, míg lefeküttt, hogy ismét föl kelljen kelnie nekem a' kaput kinyitni.“

A' tanácsnoknő mosolygott, a' grófnő ott maradt. Azonban Tiquet úr ma tovább várakoztata magára, mint egyébként szokott. Hirtelen pisztolylövés történt az ablakok alatt 's gyilkos! segély! kiáltások hallatszának. Az asszonyok tüstént kiküldék embereiket 's megtudák, hogy Tiquet úr gyilkosoktól megtámadhatván, nagyon megsebesittetett 's de Villemar arszonyhoz visszavitetett Tiquetné asszony illedelmesnek tartá azonnal oda sietni; de látogatása el nem fogadtaték. Férjének sok vére folyt el, még is öt seb közül egy sem vala halálos. Egy rendőrtiszt kérdé őt: „Volnának-éroszakarói vagy ellenei?“ „Csak egy ellenem van—lőn a' válasz—'s ez hitesem.“

A' tanácsnoknő más nap' minden kételgés nélkül jelent meg d' Aunoy grófnénál, alkalmasint megtudandó, mit beszélnek a' nagy világban ezen eseményről. A' grófné kérdé őt, vallyon Tiquet úr, megismerte-é gyilkosait?

„Ah! istenem, nem!— felelé—„és ha megismerte volna is, bizonyosan még sem födözné föl, csak hogy a' gyanú reám legyen. Vigyázzon ön, engem e' tettért nyilványosan fenyitendnek meg.“

Haza érkezvén a' tanácsnoknő, egy iratot lelt, mellyben szökésre szólittaték fel, minthogy kétség kivül elfogna fogadtatni. Ő megveti ezen intést 's több ehhezhasonlókat is, mellyek a' legközelebbi napokban küldettek hozzá. Végre egy szerzetes is jöve házába, ki őt sürgetve unszolá 's bizonyossá tevé, hogy egy pillanatot sem lehet veszteni. Egyszersmind csuklyát is hozott magával a' tanácsnoknő részére. Az udvarban készen állott a' hordó-szék, a' kapu előtt pedig a' postakocsi, mellyen Calaisba kellene sietni, innen pedig Angolhonba. Ki volt tulajdonkép' olly hő részvevője, erről hallgat a' történet. Egy szép fiatal hölgy mindenütt talál barátokat, ha bár vétkes is.

(Folytatása következik.)

Rejtett szó.

Két tagból állok, gyakor ellenfélre találok.
Első hárman alatt méreg akármi falat.
Végtagom a' kertész meg nem szenvedheti,
sőt kész
Tépni szegény fejemet; végre gödörbe temet.

M. J.

38-39. sz. Pest, Második **HIRDETÉSEK.** Novemb. 13án 1839. félév.

Felszóllító kérelem

a'Hazai's külföldi Tudósítások és Hasznos Mulatságok iránt

a' közelgető 1840ik esztendőre.

A' két Magyar Hazában és a' külföldön létező, 's harmincznégy évek óta Hirlapjainkat becsülni tudó tisztelt Pártfogó Olvasóinkat bizodalmas tisztelettel kérjük, hogy kik a' virulandó 1840ik esztendőre is, előbbi szokások szerint, a' szerkesztő hivatalnál előfizetéseiket rendelni kegyeskednek, kivánatuk teljesitése alkalmáúl főleg szolgálhatnak a' most közelgető Leopoldi Pesti vásárra messzebb vidékről is érkezendő számos kereskedők és látogatók, kik által a' jövő félévre kettős lapjainkat, a' kiadó és szerkesztő hivatalnál, a' zöldkert utczában 498ik sz. alatti házban megrendelhetik: noha pedig ezen *HAZAI TUDÓSÍTÁSINK* jövendőre *VELIN* papiroson, finom nagy öntetü 's olvasható új betükkel jelenend-meg, a' mint mintáját minél előbb közleni fogjuk, mind a' mellett is előbbi ára: fél évre 4 pengő forint megmaradand. Egyébiránt külföldi Olvasóink is biztosan megtehetik előfizetéseiket a' Pósta hivataloknál, vagy bérmentett levél által a' szerkesztő hivatalnál.

☞ A' szerkesztőséget illető leveleket e' czim alatt *„A' Hazai 's Külföldi Tudósítások hivatalának"* küldetni kéri *a' nemzeti ujság szerkesztősége.*

Trattner és Károlyinál Pesten éppen most jelent meg:

HAZAI VÁNDOR 1840.

X^dik évi folyamat, két Rajzolattal: 1. Pest-Budai álló lánczhid. 2. gróf Esterházy Károly egri püspök képe. Ára kötve 1 fr. p. p.

FÉNYES ELEK Magyar Ország Geographiája. I. II. III. IV. Darab
Ára 8 forint ezüstpénz.

Hirdetmény.

1) A' kegyes alapitványi javakhoz tartozandó S.Vásárhelyi uradalom részéről közhírré tétetik: hogy ezen uradalomhoz tartozó Karakói vendégfogadó, és mészárszék az ottani országúti rendes vám használatával —nemkülönben a' Dabronyi vendégfogadó, és mészárszék jövő 1840ik évi 1sö májustól kezdve, három egymásután következő esztendőre, folyó évi dec. hó 12-ik napján, ugyan S. Vásárhelyi mező-városában, az uradalmi tiszttartói hivatal irószobájában reggeli 10. órakor nyilvános árverés útján a' legtöbbet igérőknek újjonnan haszonbérbe kiadatni fognak. — Az ezen haszonvételeket kibérelni szándékozók tehát a' szükséges bánatpénzzel ellátva a' fenkitett helyre, napra, és idő tájra illendően meghivatnak. Költ S.Vásárhelyen novemher 5én 1839. 3)

Birtok rész haszonbérlése.

(3) T. N. Pest vármegyében kebelezett törteli pusztában egy birtok' rész haszonbérbe kiadandó.—Bővebb utasitást személyesen, vagy bérmentes levelek által vehetni Táblai ügyvéd

Jakovich Jósef Úrnál, Czukor utcza *Nedeczky* ház. (3)

Pusztarész eladás.

(2) Az illető végrehajtó bíróság részirŏl közhirré tétetik: hogy Békés megyében fekvő czabacsüdi pusztából 320 hold állodialis pusztarész, mellyen semmi épület sem találtatik, ugyanazon bíróság által, Csabacsüdön 1840 é. febr. 12kén árverés útján a' többet igérőnek el fog adatni; a' venni szándékozók kész pénzzel ellátva jelenjenek meg. (3)

Széna eladás.

(3) A' nagyméltóságú magyar udvari Kamara kegyes helybenhagyása után ezennel közre botsájtatik: hogy tettes ns Baranya vármegyében kebelezett, Sásd és Gödre helységek közt fekvő Sz. Mártonyi pusztában f. e. November 18ik napján 2075. mázsa széna, és 485 mázsa sarju,—a' reá következő november 25én pedig Iványi helységben Sellye mváros mellett 653 mázsa széna nyilványos árveréssel készpénz fizetés feltétele mellett elfognak adatni. (3)

Könyvjelentés.

(1) Néhai *Beregszászi Pálnak*, a' napkeleti nyelvek' nagy búvárjának's első nyelvtudósunknak következő két nevezetes munkája:

Über die Aehnlichkeit der hungarischen Sprache mit den morgenländischen, nebst einer Entwickelung der Natur, und mancher bishero unbekannten Eigenschaften derselben. Leipzig 1796. (214 lap negyedrétben.) és

Versuch einer magyarischen Sprachlehre, mit einiger Hinsicht auf die türkische und andere morgenländische Sprachen. Erlangen 1797. (288 lap nyolczadrétben.)

Megszerezhetők a' *Hazai 's Külföldi Tudósítások' szerkesztő hivatalánál* zöldkert (Kohlbacher) utczában 498. szám alatt. Az elsőnek ára kötetlen 1 f. 24 kr. az utóbbinak 1 for. pengő pénzben.

Eladó szölö. A' pesti kőbányai ugynevezett öreghegyen (Altgebürg) kellemes és hasznos helyen fekvő $7^1/_2$ fertályból álló igen jó mivelésben lévő, rajta egy alkalmas kis épülettel és igen könnyen 's kevés költséggel alkalmazható pincze hellyel, ugy hozzátartozó kőbányával ellátott szőlő, szabad kézből minden órán eladó. — A' megvenni kivánók bővebb értesitést iránta vehetnek Pesten, Zöldkert utczában (Kohlbacher-Gasse) 498 sz. alatt a' „*Hazai 's Külföldi Tudósítások*“ szerkesztő hivatalában. 3)

Pénzfolyamat: Bécs, nov. 9én: 5 pctes stat. kötelez. $107^7/_8$; 4 pctes stat. kötelez. $100^1/_2$; 3 pctes stat. kötelez. $80^5/_8$; 1820ki stat. költs. 280; $2^1/_2$ pctes bécsvárosi bankókőt. $65^1/_2$; bankrészvény $1647^1/_2$.

Gabonaár Pest 's más vidéki városink piaczin pozsonyi mérője váltógarasban.

October 26ikén	Buza.	Kétsz.	Rozs	Árpa.	Zab.	Kuk.	Köles.
Baja	83-70	97-90	60-—	50-—	37-—	80-—	67-—
29. Debreczen	90-75	70-—	60-55	40-—	34-30	42-40	70-—
30. Miskolcz	85-80	74-70	65-60	43-40	25-24	43-80	80-—
31. Mosony	134-90	84-72	90-80	69-54	59-47	89-75	—-—
31. Unghvár	106-102	92-89	84-80	60-57	34-30	86-82	—-—
31. Temesvár	97-94	76-—	60-—	42-—	40-—	56-—	—-—
nov. 1 Új-Becse	100-90	80-75	— —	50-—	50-—	52-50	50-—
2 Szeged	90-85	70-—	— —	45-—	50-—	62-—	65-—
2. Komárom	102-97	92-76	— —	65-60	44-42	83-87	—-—
2. Győr.	106-104	85-78	79-73	62-60	48-47	88-72	70-—
Pesten, nov. 12n	160-140	120-100	109-95	90-85	68-65	105-100	—-—

Dunavizállás: nov. 7én: 3′ 6″ 3‴; 8án: 3′ 5″ 9‴; 9én: 3′ 6″ 0‴; 10én: 3′ 6″ 9‴; 11én: 3′ 9″ 3‴; 12én: 3′ 10″ 9‴; 13án: 3′ 11″ 0‴.

Budai lotteria, nov. 6án: 74. 45. 33, 83. 62.

Pest. 1839. HASZNOS Szombat Nov. 16dikán MULATSÁGOK. 40dik szám. Második félév.

Zemplén megyei ásványok, érczkövek.

Az ásványok országából, Sztara és Lagmocz helységeknél találtatnak hamuszin, sárga, veres és fekete márványok—de a' mellyekbül köszörüsök hiányja miatt, csak mész égettetik,—létez is salitrom, timsó, kőolaj és só is;--magyar-isép és sókútnál lévő sós víz források, királyi rendeletnél fogva 1775ben kőfallal bekeritetvén, kőszirtekkel betemettettek. Széts-Keresztúrnál kőalkató forrás vizek az élőfák' derekait kővé növesztik. Bisztra, Kelcse és Homonnánál savanyú vizforrások lövellenek-ki, mellyek közül a' kelcsei, Reyman orvos szerint nem alább való a' hires roicsinál.—Szerents és Bekecsnél a' budaihoz hasonló kénköves meleg viz, Erdőbényénél timsós szemgyógyitó. Mád, Bári 's Toronyánál kénkő-salitromos vizek találtatnak. — Mikován 's más határ szelein a' megyének olly vizek vannak, melyekben kőolaj úszkál.

A' rudlói hegyek igen jó vasat adnak. — A' tocsvaiak jaspis 's a' cseh gyémánthoz hasonló cristályokkal gazdagok; a' tokai hegyek' oldalából gránátok, Pataknál pedig apró rubinok találtatnak. Vannak arany és érczkövek is, mellyeknek bányájok nyomdokai vannak Tolcsva és Ruda-bányácskánál—melly rég—Arany lábu-bányácskának neveztetett; és Aranyos-pataknál. Ezen bányákrul emlités van az iróknál és oklevelekben: Bél Mátyás Sáros megyei történet irásában Robert Károly ügyében Aranyos-patakon arany bányát emlit; melynek földalatti menetjei mostan is láthatók. Istvánffy Miklós 20 könyvében irja, miként Maximilian császár által 1560ban Dobó Istvánnak ajándékoztatott Telki-bánya aranynyal gazdag vala. Katona 9 köt. 504 lap. előhozza Iső Lajosnak Chartk Miklós grófhoz intézett parancsát Smulnych és Telki-bánya iránt 1347, mellyekhez tartozott Arany lábu-bányacska is a' Telki-bánya hegyén.

A' tocsvai határban felfedezett, jaspisokrúl, Ferenczy János vámos új-falusi jegyző felséges Mária Theréziának 1752ben magyar levelet irt, mellyben jelentést tőn, miként ő Tolcsván jaspis köveket találván, ezen kövek' bányájának felállitása ő felsége' nevének legnagyobb dicsőségével, hogy ezen jeles és hallatlan anyag ő felsége birodalmában találtatott légyen föl—eszközölhető; leveléhez csatolá a' kőnek egy példányát is, hogy annak feltaláltatásárúl ő felsége bizonyossá tétessék; 's kéri a' követ, jó köszörűs' kézbe adatni, hogy azt, szegletek, kőgök 's vonalak szerint szépen fényesre köszörülje; 's kéri ő felségét egyszersmind hogy a' kassai kamara által tüstént tanúlt ásókat 's felügyelőket küldeni méltóztatnék, kik ezen köveket kiásván, a' nagyobb darabokat ő felsége számára tartsák föl, 's miután majd az Isten ő felségét több illy darabokkal megáldotta (mit szivből kiván) azokból szobáinak padolatját kirakatja, tábla képekben tükör gyanánt idomitva vagy tojásdadra köszörülve azokat; a' kisebb darabokból pedig különféle ritkaságokat u.m. szipat szelenczéket 's magyar ruhákra gombokat a' kis herczegek számára csináltasson.—Kéri továbbá ő felségét hogy minélelőbb tudós miveseket rendelne, mert csak ezek által remélhetni a' dolog sükerét, 's mivel már ő élemedett lévén ha halál történendnék, senki más, e' ritkaságot föl nem fedezhetné, ő néki ugyan is e' tárgyban nagy tapasztalása van 's kitanult érez buvár (mineralista) ki hegyeket völgyeket barlangokat be járván többféle drágaságokat talált.—Ezen hűségéért pedig, Vámos új faluban a' Helvéczia vallást követők templomának felállitását megengedni 's azon jobbágyi állománynak melyen lakik az uradalom' hatóságától felmentését kéri az ahoz tartozandókkal—mellyek igen csekélységek; 's a' Toltsvai szölejét a' 9edtül felmentetni 's örökségét tekintve, a' Tokay sóházból nyugdijt rendeltetni esedezik—'s végre sógorát Lőrincz György urat a' megye esküjét igaz romai katolikust — kivel e' dolgot közölvén az ő helybe hagyásával tevé a' jelentést, királyi kegyeségébe ajánlva ő felségnek elvárván minél elébb kegyes válaszát a' tokai postán, oda csatolván a' hozzá küldendő levélre kivántató czimiratot: „Nemes nemzetes Ferenczy János uramnak Vámos Új-falusi helység érdemes notáriussának mint igaz hivemnek becsülettel adassék per Tokaj, Vámos Új falu." Lásd Szirmay notitia topog. Cottus Zemplén. 1805. 45—49 lap.

Közli A.I.

A' hitetlen hites.

(*Vége.*)

Mind ezen figyelmeztetések daczára a' tanácsnoknő nem mozdult, azokat egyedül férje cselfogásainak tartván, hogy az illy gyanús elillanása által vagyonát kezébe kaphassa. Soneville grófnő' beléptével a' szerzetes eltávozott. „Jó, hogy jő nagysád" —mondá előzőleg a' tanácznoknő—minden perczben várom az úgy nevezett igazság' látogatását, és kérem nagysádat, mulasson addig nálam, hogy ama' nép salak egyedül ne leljen." Rövid idő mulva csakugyan a' fenyitő biró pandurjaival eljöve.„Nem lett volna szükség önnek illy számos társaságot magával hozni,—mondá gunyolólag a' tanácsnoknő—látja, hogy szilárdul vártam önt, 's önkéntesen követem."—Ezután kéré

a' birót szobái lepetsételtetéseért, hogy távolléte alatt butorai bátorságban lennének. Fiát, kit felette kedvelt, gyöngéden átkarolván, pénzt ada neki játékokra, és midőn a' gyermek sirni kezde, azon biztatással nyugtatá meg, hogy nem sokára vissza jövend minden baj nélkül. Most lelejtve a' hágcsókon a' bíróval hintóba üle. Az utczán találkozék egy ismerőnéjével, kit ő minden elfogadás nélkül üdvözle 's olly nyugottnak látszék, mintha látogatójegyeket menne osztogatni. Csak a' fogház' (grand châtelet) megpillantása változtatá meg szinét.

A' tanácsnoknő' állapotja csakhamar roszabbra változott; a' mint egy Augusta nevü ember az itélőszék előtt önként kivallá, hogy T. asszony őt három év előtt férje orgyilkosának bérleni akará és amakapus vala a' Sáfor, az utóbbi hasonlag börtönbe záraték 's Augusteval szembesitetvén, ennek vallomását igazolá, minek következtében a' tanácsnoknő fővesztésre itéltetett, bátor be nem bizonyittathaték, hogy a' minapi büntetben részes volt. Divatozott azonban egy törvény francziahonban az ugynevezett Blois-törvénye, melly szerint minden nőnek, ki férje élete ellen tervele, halnia kellett. A' parlament megerősité a' halálos itéletet. Tiquet ur sebeiből fölüdülvén, gyermekeivel Versaillesba utazott 's a' király lábaihoz borult, vétkes hitesének kegyelmet könyörgendő, ám siker nélkül. Sokan igyekeztek a' főranguak közül őt megmenteni, de a' király szilárd maradt, mert a' parizsi érsek azt nyilvánitá, hogy ezentúl egy férj' élete sem leend bátorságban, ha ő felsége ezen orgyilkos nőnek megkegyelmezne. Hozzá mellékelé még, hogy ő azt legjobban tudja, mert valahányszor csak a' lelkészektől u. n. föntartott eset (casus reservatus) küldetik hozzá, az majd mindig egy fé jét kivégezni akaró nőt tárgyaz.

A' halálos itélet tehát megmásithatlan maradt, de a' végrehajtás az úrnapi ünnep miatt másnapra halasztaték, minthogy az utczákon, szokás szerint, oltárok épittettek. Kivégeztetése napján a' gyilkosnő a' kinzó-szobába viteték, hol a' fenyitő biró őt letérdelni késztetvén, az itéletet fölolvastatá. Ő azt állhatatosan minden szinváltozás nélkül hallgatá. Ez után velős beszédet tarta hozzá a' biró, mellyben jelen szomorú helyzetét előbbi élete' kéjmámorával összehasonlitva, őt arra inté, hogy a' hátra lévő kevés pillanatokat jól használja és önként mindent kivaljon a' kinzás kikerülése végett.

„Emlékeztetése nélkül is—válaszolá a' tanácsnoknő egész nyugodtan—nagyon érzem, milly különbség van jelen, 's előbbi helyzetem közt, mert térdelni látom magamat ön előtt, és jól tudja ön, hogy ez hajdan megfordítva volt. Utósó napomat ugy tekintem mint szenvedésim' czélját. Ugyanazon kedvegyennel (Gleichmüthig) mellyel itéletemet hallgatám, fogok a' vérpadra is föllépni, ám hogy kinjaimat olly büntetről vádolni, mellyet el nem követtem."

Ezen nyilatkozásánál a' biró fenyegetésének daczára megmaradt. Elővéteték tehát a' kinzás. Már a' második foknál mindent vallott, a' mit csak kivántak. Csupán midőn kérdeztetnék: valljon Mont-George kapitán bűntársa-é? „esküvék, hogy ez mit sem tud mert félt, ugy mond, hogy tiszteletét előtte tönkre teszi.

Mihelyt a' párisiak megérték, hogy Greve-piaczon látván leend, siettek ablakokat minden áron bérleni, sőt számos emelthelyek készitettek a' nézők számára. Sok ezren csődültek össze az egész udvar jelen volt.

Ot órakor megérkezett Tiquetné a' szegény bűnös kólyán fehéren öltözve, hajdani kapusa, ki felfüggesztésre itélteték, mögötte ült a' lelkész mellette. Mindenki a' legnagyobb várakozásban volt.

Sokan sajnálni kezdék a' fiatal nőt, kinek arczát elszántság bélyegzé. Minden készen volt már, nehány percz 's a' fiatal nő élni megszünt. Ekkor tolakodott a' csoporton át egy ősz ember. Homlokáról sürű csöppekben omlott le a' veriték; ruhája szakodozott vala 's egész arcza kétségbeesettet ábrázola. „Megállj!" kiálta már messziről a' bakónak. Minden szem feléje fordult. Az öreg nehány szókkal előadá hirtelenében, miként ő esketé össze Tiquet urat nejével, habár lelkész nem vala,—'s e' szerint mentve vala. Később kisült, hogy Tiquet úrnak kedvese a' feletti reményében, hogy igy a' nőtől megszabadul, követte volna el a' gyilkosságot, melly azonban készakarva úgy volt irányozva, hogy az gyönge sebekkel végződjék. Tiquet úr annyira fölgerjedt, hogy ezen asszony iránti szerelme azonnal kihalt 's előbbi nejét fogadá vissza.

S...

AESOP.

Ferde testben szép lélek lakik sokszor.—Leplezve adni elő az igazságot, miként orvos vegyitve a' mérget, czélosabb, mint eredeti meztelenségében kitárni a' kényes emberi természetre.—A' bölcsek közt, kik ezt tevék, habár—fájdalom! életökbe került is, a' legrégibb időkből való a' phrygiai mese iró. —

Az időt, mellyben Aesop élt, pontosan meghatározni nehéz. Solonnali összejövetele Croesussal, ha igaz, elenyésztetné a' kétséget, de több irók kételkednek a' felől 's Aesop' életét csaknem egy századdal későbbre teszik.—Körülbelül öt-hat századdal élt kr. e.

Életéből is minél kevesebbet tudunk. Hanudes a' görög kámzsás adott egy nevetséges román, mel-

lyet ő Aesop' életirása gyanánt akart nézetni. Úgy festetik ő ott, mint egy éktelen szörnyeteg; épen olly különös magaviselete is. Legbizonyosb adatok, hogy Phrygiában, Amorium városban született.— Sklávja volt Xantus és Idmond bölcseknek, melly utóbbi, este és mindig derült lelke által megihletve, szabadságát megadá, 's barátjává lőn.

Meséi 's mondati csakhamar elterjedtek az egész görög honban. Onnan más nemzetek közt.—Croesus udvarába hivatá, bámulta ügyes lelkét, sok jótétei által letartóztatá élte' folytáig.—Solonnali összejötte alkalmával váltott szavaiból itélve, jól tudott ő selyem ruhába rejtezni a' nagyok előtt.

E' kedves életbölcs, tudni vágyásból, sok utazás nélkül egyszerre talált fel, 's rögtön illeszté a' tárgyakra. Igy, mikor a' kifeszített ívet előhozatá. csodákat tett. Leleményes esze tudta mindenütt alkalmazni meséit; mellyeket ő sokszor minden gondolkozás nélkül egyszerre talált fel, 's rögtön illeszté a' tárgyukra. Igy mikor a' kifeszített ívet előhozatá. —A' Pisistratus uralkodását nehezen viselhető athenéieknek, elregélte a' békákróli mesét, mellyek uj királyt kérvén: léczet, majd pusztító kigyót kaptak. Csak Delphosban volt vigyázatlan az életbölcs meséjével; tudtokra akarta adni, hogy nagyobb hirök a' valónál. A' barbárok igazolák e' szemrehányásokat 's hogy bosszut álljanak rajta, letasziták őt egy magas szirtről.

Igy mult ki a' bölcs, ki az igazat olly kecses szinbe tudá burkolni! Egész görög ország meggyászolta halálát, és az athenéiek pompás szobrot emeltek neki.

Meséi később összeszedettek 's köz tetszést és méltatást nyertek, Socrates annyira méltatá azokat, hogy fogságában nehányat közüle versekbe szedett.

Keszi Berta.

A' Volgán túlfekvő földrész.

A' Volga baloldalán fekvő föld, térségnek neveztetik, ellenkezésben a' jobb oldalán fekvő hegységgel; az egész ottani térséget ne képzeljük magunknak valami vad bozóttól környezettnek; sőt mezőségben gazdag, szántóföldeit nemis kell trágyázni, 's elég lakott hely, csak fája hiányzik. Már hosszú idő óta térségnek neveztetik, természete szerint, mivel ez oldalon még domb is alig lelhető. Az idők folytában sok változás történt rajta, de neve megmaradt.

A' volgántuli föld a' szaratorri kormányzás alatt végetlen messziségbe terjedő térség; ha az innenső felén a' hegyekről letekint az utazó, úgy pillanata a' végetlenségbe vész el; sehol nem látható domb vagy fa; ezen térség mintha a' teremtés óta mindig ugyanazon állapotban volna; sehol még nyoma sem lelhető némi vulkáni kitöréseknek, 's a' folyók irányában semmi változás.

A' messze térségen csak két emelkedettebb hely vehető észre, a' jablonowi 's az urali hegyek kezdete. Az első már messziről észrevehető, köre öt mértföld, füvel van benőve 's a' saratorri és volga megyei határokon fekszik. Az általános syrt (igy neveztetik a' második hegy a' saratowi megye határánál) kezdődik 's terjed a' kozákok földeig. Ezen emelkedettebb helyek azonban koránsem tekinthetők hegyeknek vagy csak domboknak is, hanem lassanként 's csaknem észrevehetlenül emelkednek fel a' messziségben hegyekké.

Ezen tágas térséget igen sok folyó hasítja át, miken helyenként a' legremekebb tájakra bukkani, mind a' mellett is, hogy a' hely térség.—A' volgántúli népek többnyire nagy oroszok az egész földön elszéledvék, németek csak saratow és Volga két kerületében laknak.

Sok sóforrás is található itt, mik közül az eltont a' legnevezetesebb még annyira eddigelé nem jutottak, hogy a' sóaknák fenekét találják fel, több évek óta hordanak a' tavakból savat, és a' legkisebb hiány még benne észre nem vehető. Egész Europát el lehete vele tartani, ha az elkészitést elhordást megérdemelné. Ezen tóba hét kisebb folyó vész el.

Az itt lakó emberek több hasznokat huznak ezen földből: dinye, bab, dohány, retek, répa 'sat. elég terem. A' búza mindenütt búján terem, névszerint a' két Irgis folyónál, a' chlavini kerületben 's Volga közelében. A' marhatartás mindenütt jutalmas, 's ha fában nem kellene hiányt szenvedni az itt élés igen türhető lenne; de minél beljebb nyomul az ember Volgától, annál drágább a' fa, 's kénytelenek a' lakosok marhaganéjjal fütteni.

A' legnevezetesebb 's kereskedésre nézve fontos révek a' következők: Balakon falunál, Pokrovaszka, Nibotajewszka helyek előtt. A' kormánynak szándéka ezen helyen három várost épitetni, a' mik tagadhatlanul nélkülözhetlenek, ha a' kereskedés üdvös hatását is érezni akarják.—Háromszáz évvel ezelőtt ezen roppant térség, vad állatok, vagy legfeljebb vademberek lakták. Az idő mindent meg, változtatott. Most már számos faluk épülnek, 's a' leggyönyörübb virágok ékesitik a' mezőket. Vannak ugyan még lakatlan 's müveletlen elhagyott földek, de nehány század azokat is virulokká teendi.

A' franczia kamarák.

Ha gondolóra vesszük a' kamarák' gazdálkodását, midőn összegyülvék, sokkal kevésbbé ijeszt meg a' távollétökben uralkodó csendesség. Vannak némelly követek, kiket igen érdekelnek a' hosszú ülések; ezek a' válaszfelirat-taglalók, kik már nap-

támadatkor beiratják magokat, a' közbenjáró ügyvédek, 's minden más, hosszú a' declamatori beszédek' irói, de, kivévén amaz urakat, kik ékesszólásukban tetszeni látszanak magoknak, mindenkinek rövid, nyugott és munkás üléseket kell ohajtani. Az ülések' ideje köz halasztása a' foglalkodásoknak, 's mivel az ülések rendszerint hat hónapig tartanak, az évnek fele el van veszve Francziaország' munkásságára nézve. Ama' hat hónap alatt a' követek megszállják a' ministerek kabinetjeit, kiknek aztán nincs többé idejök rá, hogy magok lássanak valamit, vagy magok vizsgálódjanak. A' nagy politikai lételek minden törvényhozás' ideje alatt kétszer tétetnek kérdésbe: először a' válaszfelirat' taglalásakor, 's aztán a' tikos pénzalapok' vizsgálatakor, nem számitva az előrelátatlan nehézségeket, mellyek az események által idéztetnek elő. Minden reformok 's minden rendszabályok, mellyek légnyugalmát és hideg meggondolást kivánnak, a' kamarák' eloszlásaig halasztatnak, 's mivel végre mégis minden ember csak bizonyos mennyiségü akaratot és lélekerőt bir kifejteni, az év személyes vitákban és haszontalan feszegetésnkben mulik el, miközben semmi komoly dolog nem jő létre. Mint mondatott, e' mód talán tetszik az ügyvédeknek, de igen kételkedünk, hasznos e Francziaországra nézve. Világos, hogy előbbutóbb jöveod olly idő, mellyben a' nagy törvénygép kissé megpihenend; mert annyi törvény alkottatik, hogy szükségképen meg kell jelennie azon pillanatnak, mellyben nincs szükség uj törvényre. Leginkább a' légesitési törvényekről szólunk, mellyek még nincsenek teljesen bevégezve. Azután az igazgatási korszak álland be, melly kivánatosb és termékenyebb mint a' pártoknak és becsvágynak szentelt politikai korszak. De most még léteznek férfiak, kik meg nem foghatják, hogy a' kamarák' gyülésének más czélja lehessen, mint a' ministereket felszólitni 's a' cabineteket felforgatni. Ezek mindig ugyanazon ügyvédek, kik ahhoz vannak szokva, hogy az egyedek' (individuum) harczából éljenek, 's kiknek a' Bourbon palota csak ollyannak tetszik, mint más törvénypalota. Czivódó népet foglalnak magokban, de dolgozót nem. Munkásság, nyugalom és meggondolás — ezek ama' nagy hóditások, mellyeket még politikai erkölcseinkre nézve tennünk kell. A' parodiázást kelletinél jobban szeretjük, de a' studiumot nem eléggé. Lármázó müvekben tetszünk magunknak, nem pedig hasznosokban. A' követek számára olly teremet épitettünk, melly olly tekintet mutat, mint valamelly szinház, 's melly csakugyan nincs is egyébnek mint hangászkarnak és sugónak hijával. Ha bele lépünk, akaratlanul meglep azon eszme, hogy beszédet tartsunk, 's korántsem az, hogy komolyan foglalkodjunk a' közügyekkel; ez táplálja bennünk az elméleti kérdések iránti izlést a' gyakorlati kérdések kárára. Egy mértföldnyi járható utcsinálása többet ér, mint egy ülésnek valamennyi beszéde. (Századunk)

Néma.

Fellegárny borítá
Városunk' terét,
Zsarnokúl belepve,
A' nagy gömbölyét.

Vígan lépdelék én
Száz közök során
Néha még megrengve
Éltem agyalán.

Most sugár terüle
A' szomszéd lakon—
Irma volt, ki néze
Rám az ablakon.

Néma én előtte
Mint szobor valék;
Szívem ah de szólla
Melly csak érte ég!

Lakner Sándor,

Egyveleg.

Diadalív sajtból.—Az „Echo" mailandi német hirlap következő különczséget közöl: „Egy gazdag sajtkereskedő Codognában (Lodi tartomány) azon nevetséges gondolatra jött, nője' születésnapját egy nagy, parmai sajtból készült diadaliv' felállitásával ülni meg. Négy ezer, 90—100 fontos darabnál több használtatott e' czélra, 's a' czifrázatok, oszlopormok 'stb strachin-sajtból voltak. Még hetek után is csodálattal nézék az óriási ét-épitményt."

Literaturai ujdonságok.

Megjelent Heckenast könyvkiadónál: *Emlény* 1840 karácsonyi, újévi 's névnapi ajándék, öt aczélmetszettel. Ára 5 forint pengő pénz. Szinte nála az *Árvizkönyv* 3dik kötete, melly a' közkedvességet nyert carthausi folytatását foglalja magában.

Heckenast ismét új vállalatba bocsátkozék. Eötvös József, Lukács Móritz, Szalay László 's Treffort Ágoston szerkesztések alatt egy munka inditatik meg, mellynek azonban eddigelé csak czime jelelteték meg. A' Budapesti szemléből 4 kötet jelenik meg komoly tartalommal. Előfizetési ára 10 pengő forint!

Előbbi rejtvény: IGAZ.

Felszóllító kérelem

a'Hazai's külföldi Tudósítások és Hasznos Mulatságok iránt

a' közelgető 1840ik esztendőre.

A' két Magyar Hazában és a' külföldön létező, 's harmincznégy évek óta Hirlapjainkat becsülni tudó tisztelt Pártfogó Olvasóinkat bizodalmas tisztelettel kérjük, hogy kik a' virulandó 1840ik esztendőre is, előbbi szokások szerint, a' szerkesztő hivatalnál előfizetéseiket rendelni kegyeskednek, kivánatuk teljesítése alkalmáúl főleg szolgálhatnak a' most közelgető Leopoldi Pesti vásárra messzebb vidékről is érkezendő számos kereskedők és látogatók, kik által a' jövő félévre kettős lapjainkat, a' kiadó és szerkesztő hivatalnál, a' zöldkert utczában 498ik sz. alatti házban megrendelhetik: noha pedig ezen *HAZAI TUDÓSÍTÁSINK* jövendőre *VELIN* papiroson, finom nagy öntetü 's olvasható új betükkel jelenend-meg, a' mint mintáját minél előbb közleni fogjuk, mind a' mellett is előbbi ára: fél évre 4 pengő forint megmaradand. Egyébiránt külföldi Olvasóink is biztosan megtehetik előfizetéseiket a' Pósta hivataloknál, vagy bérmentett levél által a' szerkesztő hivatalnál.

☞ A' szerkesztőséget illető leveleket e' czim alatt *„A' Hazai 's Külföldi Tudósítások hivatalának"* küldetni kéri *a' nemzeti ujság szerkesztősége.*

Trattner és Károlyinál Pesten éppen most jelent meg:

HAZAI VÁNDOR 1840.

X^dik évi folyamat, két Rajzolattal: 1. Pest-Budai álló lánczhid. 2. gróf Esterházy Károly egri püspök képe. Ára kötve 1 fr. p. p.

FÉNYES ELEK Magyar Ország Geographiája. I. II. III. IV. Darab.
Ára 8 forint ezüstpénz.

Árverés.

(1) T. Nógrád vmegyében néhai t. *Kratochvila József* ecsegi plebános úr tömegéhez tartozó Ecseghen (közel Pásztohához) f. évi nov. 26án 12 darab szarvas marha, 4 ló, 400 juh; 27én mindennemü takarmány; nov. 28n mintegy 508 akó 1834diki 's más évi óbor, 298 akó új bor, 22 akó aszú bor (Ausbruch Essenz) nov. 29én mindenféle gabonák; nov. 30án és a' következő napokon mindenféle házi bútorok, és gazdaságbeli eszközök nyilvános árverés útján kész pénzért eladatnak. (1)

Hirdetmény.

2) A' kegyes alapitványi javakhoz tartozandó S.Vásárhelyi uradalom részéről közhírré tétetik: hogy ezen uradalomhoz tartozó Karakói vendégfogadó, és mészárszék az ottani országúti rendes vám használatával —nemkülönben a' Dabronyi vendégfogadó, és mészárszék jövő 1840ik évi 1sö májustól kezdve, három egymásután következő esztendőre, folyó évi dec. hó 12-ik napján, ugyan S. Vásárhelyi mezö-városában, az uradalmi tiszttartói hivatal irószobájában reggeli 10. órakor nyilvános árverés út-

ján a' legtöbbet igérőknek újjonnan haszonbérbe kiadatni fognak. — Az ezen haszonvételeket kibérelni szándékozók tehát a' szükséges bánatpénzzel ellátva a' fenkitett helyre, napra, és idő tájra illendően meghivatnak. Költ S. Vásárhelyen novemher 5én 1839. 3)

Fenyő fácskák eladása.

(1) A' cs. kir. Ráczkevi uradalom részéről közhirré tétetik: hogy több ezer két egész három esztendős ugynevezett erdei fenyő fácskák (primus sylvestris) eladatnak; mellyeknek darabja az idősekből minden kivétel nélkül egy krajczáron pengőben adatnak-el.—A' vevő magát jelentheti *Kuntke János* cs. kir. nyugalmazott első vadásznál. (1)

Pusztarész eladás.

(3) Az illető végrehajtó bíróság részirőll közhirré étetik: hogy Békés megyében fekvő czabacsüdi pusztából 320 hold állodialis pusztarész, mellyen semmi épület sem találtatik, ugyanazon bíróság által, Csabacsüdön 1840 é. febr. 12kén árverés útján a' többet igérőnek el fog adatni; a' venni szándékozók kész pénzzel ellátva jelenjenek meg. (3)

Könyvjelentés.

(1) Néhai *Beregszászi Pálnak*, a' napkeleti nyelvek' nagy búvárjának's első nyelvtudósunknak következő két nevezetes munkája:

Über die Aehnlichkeit der hungarischen Sprache mit den morgenländischen, nebst einer Entwickelung der Natur, und mancher bishero unbekannten Eigenschaften derselben. Leipzig 1796. (214 *lap negyedrétben.*) *és*

Versuch einer magyarischen Sprachlehre, mit einiger Hinsicht auf die türkische und andere morgenländische Sprachen. Erlangen 1797. (288 *lap nyolczadrétben.*)

Megszerezhetők a' *Hazai 's Külföldi Tudósítások' szerkesztő hivatalánál* zöldkert (Kohlbacher) utczában 498. szám alatt. Az elsőnek ára kötetlen 1 f. 24 kr. az utóbbinak 1 for. pengő pénzben.

Eladó szölö. A' pesti kőbányai ugynevezett öreghegyen (Altgebürg) kellemes és hasznos helyen fekvő 7½ fertályból álló igen jó mivelésben lévő, rajta egy alkalmas kis épülettel és igen könnyen s kevés költséggel alkalmazható pinczehellyel, úgy hozzátartozó kőbányával ellátott szőlő, szabad kézből minden órán eladó. — A' megvenni kivánók bővebb értesitést iránta vehetnek Pesten, Zöldkert utczában (Kohlbacher-Gasse) 498 sz. alatt a' „*Hazai 's Külföldi Tudósitások*“ szerkesztő hivatalában. 3)

Pénzfolymat: Bécs, nov. 13án: 5pctes stat. kötelez. 108⅛; 4 pctes stat. kötelez. 100⅝; 3 pctes stat. kötelez. 80¾; 1821ki stat. költs. 150; 1834ki stat. költs. 718¾; 1839ki stat. költs. 270 15/16; 2½ pctes bécsvárosi bankóköt. 65½.

Gabonaár: Pesten, nov. 15én pesti mérője, váltógarasban: tisztabuza 165—140; kétszeres 110—105; rozs 106—95; árpa 92 — 84; zab 68—64; kukoricza 180 — 100;

Dunavizállás: nov. 14én: 3' 9'' 9'''; 15én: 3' 8'' 0'''; 16án: 3' 7'' 9'''.

HASZNOS

Pest. 1839. **MULATSÁGOK.** 41dik szám.

Szerda Nov. 20dikán *Második félév.*

A' pesti művészeti egyesület első nagygyülése.

A' pesti művészeti egyesület f. e. nov. 10. 11. és 12én tartott nagygyülésében, miután az egyesület alkotottnak nyilatkoztatott, 's a' jegyzőkönyvnek 's általjában minden hivatalos iránynak, a' külföldi levelezések kivételével magyar nyelveni vitele elhatároztatott, kiv. statutumokat alkotott, magának: I. Az egyesület részvények utján állitatik fel. Egy részvényért évenkint öt p. ft. fizettetik, 's ha meg nem ujittatik, csak egy évre kötelezi le az aláirót. II. A' részvények száma nincs meghatározva; egy-egy személy több részvénynyel is birhat, de ekkor is csak egy szavazattal. III. Az egyesület közvetlen czélja: évenkint festvényeket és szobrászati munkákat kiállítani, mindazáltal ez utólsóra csak annyiban terjed ki munkássága, mennyiben jövedelmeivel összefér. IV. Az egyesület végczélja: a' nemzeti művelésre hatni; a' müvészet pedig hazánkban még zsenge kezdeteiben levén, az idegen müvészek is hivatalosak munkáiknak kiállitására, beküldésére. V. A' műkiállitás 1840től fogva minden évben tavaszszal, közvetlenül a' bécsi műkiállitás után, Pesten, alkalmas helyen történik meg. VI. Az évenkinti jövedelem—lerován az igazgatási költségeket — jelesb föstvények megvételére fordittatik, mellyek' negyede az egyesületnek marad alapitandó képtár számára, a' többi pedig a' részvényesek között sorshuzással játszatik ki. VII Azon esetre, ha csak egyetlenegy festvény vásároltatnék meg, ez egy nem maradhat az egyesületé, hanem sorshuzás' utján részvényesnek jut. VIII. A' részvények a' szerint, a' mint befizetés után kibocsáttatnak, számokkal jegyeztetnek meg, 's e' számok fognak nyerni a' sorshuzásban, 's általok az eredeti részvényesek, vagy azok, kikre a' részvények tulajdona szállott. A' nyomtatásban kiadatandó betürendszerinti névlajstrom, minden évben a' befizetés végső határnapján záratik be. IX. Ha valamelly évben négyszáz részvénynél több kél el, a' megszerzett képek' egyike részre vagy kőre metszetik, 's az egyesület minden részvényesnek egy példánynyal kedveskedik. Az első lenyomatok azoknak jutnak, kik elsők lesznek a' részvények' befizetésében. X. Ha az egyesület részvényei felülhaladják az ezer számot, a' részvény-lefizetés által évenkint alakulandó tőkének ötöde régibb nyilványos műemlékek fentartására 's helyreállitásra úgy szinte ujaknak emelésére fordittatik. E' czélra, mellyre szükség esetén a' megkivántató summa begyüléseig az évenkinti ötöd félretétetik, bárkitől évenkint vagy egyszerre lefizetett summák is elfogadtatnak, 's az ekép alakulandó summa külön mire-fordítása iránt, az egyesületnek akárki, még nem részvényes is, javaslatot tehet. XI. Az egyesület ügyeit, nagygyülésen kivül, igazgató választmány, titoknokkal 's pénztárnokkal—elnöki ellenőrség mellett—vezérlendi. Titoknok és pénztárnok az egyesület pénzerejéhez mérséklett fizetést huznak, 's az első a' nagyobb vagy igazgató választmányban szavazattal is bir. XII. A' pénztárnok, mihelyest a' pénztár száz p. ftot felülhaladó summát foglal magában, az illető száz p. ftot felülhaladó pénzmennyiséget valamelly, a' nagyobb választmány által e' végre kijelölendő, pesti nagykereskedőháznak kamata kiadja. Választmányi meghagyás nélkül csak 50 p. ft. erejéig rendelkezhetik az elnök. Minden év végén pontos számadás terjesztetik a' közönség elibe. XIII. A' részvények rendes befizetésére december utolsó napja tűzetik határnapul. Évenkinti járulékát a' bekövetkező év april. utolsó napjáig le nem fizető, az illető évben nem vehet részt a' sorshuzásban, valamint az egyesület egyéb kedvezésiben sem, kötelezése a' részvény lefizetésre fenmaradván. A' tagok kilépése vagy meghalálozása által meddőkké vált részvényszámok az évenkinti számadásban kijeleltetnek 's uj vállalkozóknak adatnak ki. XIV. Az egyesület a' kiállitásra hazai vagy külföldi müvészek által bdküldött müvek' szállitási 's rokonnemü költségeit magára vállalja; szobrászati müvekre nézve azonban csak azon esetben, ha a' beküldés, előleges jelentés után, elfogadtatott. Posta utján csak bérmentes küldemények fogadtatnak el. XV. Az egyesület minden, helyesen becsinálva érkezett, mű kipakkolása vagy kiállittása közben netalán történendő kárvallás kipótlásárul az egyesületi tőke erejéig,—úgy a' meg nem vásárlott müvek' gondos visszatéritéséről is kezeskedik; fenmaradván az egyesületnek a' viszonkereset az illető, kárt-okozó személyekre. Az eset vagy a' beküldő hibája által származott károkért nem kezeskedik az egyesület XVI. Az évenkint legalább egyszer artandó nagygyülés idején kivül, mellyben minden részvényes szavazattal bir, negyven tagbul álló és szavazattöbbséggel kijelölendő nagyobb vagy is igazgató választmány által képviseltetik. XVII. Mindenik nagygyülés és illető nagygyülési elnök választásával kezdetik meg. XVIII. A' nagyobb választmány minden évben megújittatik, 's elnökét önbekebeléből választja. Kiegészitésére legalább is tizenegy tag, elnököt és titoknokot is beszámitva, kivántatik minden ülésre. Az elnök távollétében, sürgetősebb körülmények között a' titoknok is összehihatja a' választmányt, ennek joga levén illyenkor magának ez ülésre kebe-

léből helyettes elnököt választani. XIX. A' nagyobb választmány által választatik a' műkiállitást szerkesztő kisebb választmány, melly hét tagból áll ollykép: hogy magából a' nagyobb választmányból egy az elnökségviselésre 's hat műismerő a' részvényesek számából—tekintet nélkül, ha a' nagyobb választmány tagjai-e vagy sem—választassék; a' kiállitásban résztvevő művészek közül is választathatnak ide, csakhogy ez esetre müveiknek az egyesület általmegvásároltathetásáról előre le kell mondaniok. XX. Az évenkint kiadandó réz- vagy kő-metszet tárgyát a' kisebb választmány jeleli ki, valamint ennek áll kötelességében alkalmas teremről is gondoskodni. XXI. A' műkiállitás' megszemléléseért járó belépti-dij a' nagyobb választmány' határzatától függ. A' részvényeseknek magok személyére szorított szabad bejásuk van.Ezen pontok megállapitása után, Trefort Ágoston köz felkiáltás által választatott e' jelen nagygyülés elnökének. Titkos szavazat utján $18^{39}/_{40}$ki nagyobb választmány tagjaivá választattak: gr.Andrássy Károly, Barabás Miklós, Bartokovics August, Benyovszky Péter, Dercsényi Károly, gr. Dessewffy Aurel, Eckstein Fridrik, b. Eötvös József, Ferenczy István, Festetics Dénes, Heckenast Gusztáv, Heinrich N. János, Hengelmüller Mihály, b. Jósika Miklós, Karlovszky Zsigmond, Lányi Imre, Lónyay János, Lukács Móricz, Neefe Károly, b. Orczy György, b. Prónay Albert, b. Prónay István, b. Redl Imre, Rosty Albert, Rupp János, Sartory János, Schedel Ferencz, Schedius Lajos, gr. Serényi László, gr. Széchenyi Istvon, Székács József, Szekrényessy Endre, Szemere Pál, Tasner Antal, Trefort Agoston, Ü. ményi Ferencz, Wagner Sándor.—Az egyesület titoknokává Szalay László, pénztárnokává Grimm Vincze választattak közfelkialtással. Költ Pesten nov.15n 1839.

Szalay László.
egyesületi titoknok.

A' kerteket és erdőket pusztitó hernyókról, és azon módrul, melly által a' jövendő évekre nézve az általok okozandó károk elhárítatnak.

Közli: Reisinger János,
kir. egyetembeli tanár.

Több éveken által tett észrevétel és tapasztalás tanította azt, hogy némelly pillangók (papiliones) és eresztő vagyis fonó pillék (phalaena bombyx) hernyói (larvae) a' kerteket és erdőket iszonyúkép pusztitják; látni t. i. az erdőkben, és kertekben, mikép a' leveleiktől megfosztott fák általok száraz seprőkké változtatnak, avagy másodszori hajtás által zöldülni kezdenek, 's nyomorúltul tengenek;—mi nem is csuda, mivel a' növenyéletbuvárok (phyto-physiologus) észrevételeik, és tett kisérleteik után tudjuk, hogy a' növények, különösen pedig a' fák inkább leveleik szivó tehetségök, mint gyökereik ereje által táplálkoznak; honnét szükségkép következik, hogy a' fák és minden más növények leveleiktől, mint legfőbb felszivó életmüveiktől megfosztva nem csak hogy csaknem semmi gyümölcsöt nem hozhatnak, és hogy növéseikben is hátramaradást szenvednek, hanem még szükségkép el is kell veszniök előbb vagy utóbb ahoz képest a' mint többé vagy kevésbbé pusztítatnak.—A' növények t. i. gőzköri leget (aër atm.) és vizet leveleik és gyökereik által szinak, a' viz savitó és gyulóbul (oxyg. et hydrag.) a' gőzköri levegő pedig amabból és fojtóbul (azoum) áll, mellyben még egy kis savitó és szénőbul álló szénsav (acidum carbon.) is foglaltatik. Hogy a' növények ezen emlitett elemekből a' magok alakját meghagyák, és hogy belőlök növekedhessenek, a' gyulót és szénőt nem csak fölveszik hanem magokban meg is tartják, a' fölösleges savitót pedig kigőzölik, holott a' fojtóbul vagy lgen keveset, vagy épen semmit sem vesznek fel; honnét a' növények a' világosság közbejártával savitót eregetnek magokbul, miért is a' mezei élet a' gyöngélkedő egésségü embereknek különös hasznú. —Felszivó étetmüveit a' növényeknek tehát a' levelek teszik, honnét ezek nélkül nekiök venni kell.

Az közönséges tapasztalás, hogy a' leveleiktől megfosztott növények sem annyi, sem olly jó édes és fűszeres gyümölcsöt teremnek, mint a' sértetlenek, mi nem csuda, mivel a' hernyók által leveleiktől, mint felszivó életmüveiktől megfosztott fában az életerő inkább magának a' fának tápláltatására, mint jó tulajdonú gyümölcs előhozására forditatik; mert valamint a' láng annál élénkebben lobog, minél több olaj emésztetik el, úgy minden fa annál elevenebb, minél többet szí föl, mert annál jobban táplálkozik; —ellenben ha hernyók által levelèit veszti, rövid ideig inségesen tenghet ugyan, de sem nem növekedhetik, sem jó tulajdonú gyümölcsöt nem teremhet.

Mik igy lévén, mivel fákra általában mindennapi szükségünk van, mert hisz ezek gyümölcsei sok lakos jövedelmeinek fő részét teszi, és mivel a' jó tulajdonú gyümölcs mind az ínyt gyönyörködteti, mind pedig az egésséget is ápolja: a' kormánynak mind a' közgazdaság, mind pedig az egyes lakosok egéssége tekintetébül a' hernyók kiirtása, hogy ekként jövendőre nézve azon országos csapástul megmenekhessünk, közömbös dolog nem lehet, melly ügyben, hogy czélt érhessünk:

a) kikutatandó, mellyek azon okok, mellyek a' hernyók ezen szokatlan és káros mennyiségét előhozzák?

b) mellyek azon hernyófajok, mellyek az erdők- és kertekben ezen iszonyatos dúlást véghöz viszik?

c) végre mellyek azon módok, mellyek által ezen káros állatkák mennyisége megkisebbíthethetik?

Az ártalmas hernyók nagy sokasodásának két oka van: az egyik a' gazdák röstsége, tunyasága, mert nyiltan meg kell vallanunk, hogy közülünk sokban keleti természet van még, mivel sem a' hernyók fészkeit, sem magokat a' hernyók gyümölcsfáikról nem irtják;— az iszonyatos hernyósokasodásnak másik, még pedig főbb okát a' robarfogyasztó madarak (aves insectivorae) vadászat és madarászat által tett fogyasztásában találjuk, mert semmiféle más állat nem fogyaszt el és emészt meg arányként olly nagy mennyiséget, mint a' madár, csak a' legkisebb madarka is nem képzelhető mennyiséget fogyaszt el naponként a' káros hernyókbul, sőt némellyek a' hernyókkal jól lakva mintegy játsziságbul számtalanokot megölnek mind a' hernyókbul, mind az ezekből lett robarokbul, mikből eléggé kitetszik, hogy a' raborfogyasztó madarak vadászat és madarászat által tett fogyasztásánál alig lehetne a' kerteknek és erdőknek feltünőbben ártani.

Az erdőknek és kerteknek legkárosabb 's egyszersmind legfalánkabb, és legszaporább hernyói a' következők:

a) A' galagonya-pillangó hernyója (larva papilionis crataegi — Weissdornschmetterling, Baumweissling) a' leszivósabb életü állatka, a' hideget minden ártalom nélkül tűri, a' kertek valóságos csapása.

b) A' sárgafarú pille hernyója (larva phalaenae bombycis chrysorrhoeae — Goldafter, Schwan, Mistraupe) az erdőkben, és az erdőkhöz közel kertekben, szőlőkben dúl.

c) Az egyenetlen pille hernyója, vagyis a' poros hernyó (larva phalaenae bombycis dispar — Grosskopf, Breitkopfspinner, Stammraupe) a' szilvásoknak, almásoknak veszedelmes, de az erdők sem mentek tőle.

d) A' gyürüs pille hernyója (larva phalaenae bombycis neustria — Ringelfogelraupe) szinte a' szilvások és erdők ellensége.

Ezen kivül még a' kékfejü pille hernyói (larvae phalannae-bombycis caeruleo-cephalae) valamint a' mérő pille (phalaena geometra) különféle fajai is szinte nagy dulást visznek a' kertekben és erdőkben végbe, de még sem olly veszedelmesek mint az első 4. szám alatt felhozottak.

Ezeket előre bocsátván, azon legérdekesebb kérdés támad, mikép lehet a' kerteket és erdőket pusztító hernyók véghetetlen számát kevesbiteni? mire nézve sokan sokfélét ajánlanak, úgy némellyek a' pillangókat és pilléket összefogni ajánlják, még pedig nőszési idejök előtt vagy alatt hogy ekként a' hernyók számozása meggátoltassék; melly czélra a' kert egy ágyába tellyes virágu kék sarkaláb (delphinium consolida flore pleno — gedoppelter Ritterſporn) vettessék, melly növény magához csábitván a' pillangókat, ezek olly igen neki esnek, hogy nagyon könnyen összefogdostathatnak;—mások a' kert nagyságához képest kisebb nagyobb számmal zelniczét (prunus padus Linn. — Traubenkirſchbaum) ültetni ajánlanak, mellyekre rá szállanak a' pillangók csaknem valamennyien, a' hernyóik rajtok pajodokká (puppae) válnak, mellyek aztán összeszedethetnek és megölethetnek. Az éjjeli pillék megfogására a' kertekben nehány égő gyertyák tétessenek ki éjjel egymástul illendő távolságban; az erdőkben pedig rnkassék tűz több helyen, 's a' gyertyák is égő tűz körül lépes vesszők rakassanak fel, és a' pillék a' világosság által elcsábitatván vagy megégnek, vagy a' vesszőkre tapadnak.

A' hernyók kevesbítesére szolgáló többi módok a' tojásfészkek és hernyók összegyüjtésében, szétzuzásában, és megégetésében állnak. Nyár végével, ősszel, és tavasz nyiltán a' fák szorgalmasan és többször vizsgáltassanak meg, és ha, miután a' többi levelek lehúlltak volna, némellyek kenperré tekerődzve selyem finomságu fehér fonalakon függenek az ágakrul, ezek mint pilletojás- vagy hernyófészkek, főkép a' galagonya pillangóéi szedessenek le, töressenek össze, vagy mi jobb, égettessenek meg.

A' fák törzsökei és vastagabb ágai, valamint a' közel falak is tekintessenek meg augustus és septemberben, ismet martius és aprilisben, és hol emelkedett, főkép fehér vagy sárga finom molyhval (lanugo) fedett foltok látszanak, ezek mint főkép az egyenetlen pillék (phalaena bombyx dispar) fészkei nyelre tüzött vas eszközzel vakartassanak le, töressenek vagy égettessenek össze.

A' vékonyabb ágak is szorgalmasan és többször vizsgáltassauak meg, mellyeken körös körül szép sorba rendelve, erősen odatapadva számtalan tojások találtatnak, mellyeket leszedni, összetörni, vagy megégetni szükség.

Jókor reggel nap kelte előtt, vagy esőzés után, avagy hideg napokon a' különféle hernyók gomolyokba gyülnek össze, avagy fészkeikbe mennek vissza, 's leginkább a' nagyobb ágak összeszegellésénél találtatnak, midőn is ezrenként lehet őket összeöldösni.

Hogy pedig a' fák mellyekről a' tojástészkek vagy hernyók leszedettek, a' másonnét jövő hernyóktul megoltalmaztassanak, sokan sok félét ajánlanak: ugy, hogy a' törzsöke terpetinnel, kőolajjal, higanyírral, vagy szarvasszarnolajjal bekent csepüvel, vagy kötelékkel vétessék körül, mit közlő nem ajánl, mivel a' törzsök fedett részétül a' gőzköri légnek, és esővíznek odahatása gátoltatik, mi főkép a' fiatal fák

vesztét okozza, sőt szerző azt is tapasztalá, hogy a' fa nevével diszesített papírral szorosan körültekert törzsök, ez fél évig le nem vétetvén a' fa halálát okozta.

A' hernyók kiirtására nem elegendő egynehány gazda törekvése, hanem egész helységeknek, sőt tartományoknak egyet kell érteni; tehát a' kiirtandó hernyók ügyében közönséges törvények kivántatnak a' törvényt ki ezen üdvös törvényt meg nem tartja, az bűntettessék is meg. Tétessék hát a' törvényhatóságok által kötelességül minden kert birtokosának, hogy, mint fölebb mondatott, ősszel és tavasszal, még mielőtt a' hernyók fészkeiket elhagynák, ezek kerestessenek fel, szedessenek le, és égettessenek meg. A' fák vizsgáltassanak meg tavasszal és nyáron hideg napokon, jókor reggel, vagy esőzés után, mivel illy időkben vagy fészkeikbe térnek vissza, vagy rakásokba gyűlnek össze, melly egyszersmind el is pusztítathatnak.

A' hernyók ekként a' kertekből — de nem az erdőkből kiirtathatók, vagy legalább számuk megkisebbitethetik. A' hernyók kiirtására az erdőkbül a' jó természet a' robarpusztitó madarakat (aves insectivorae) rendelte. Igaz ugyan, hogy némelly igen meleg nyarak után, enyhe tél következvén, a' kártevő robarok igen megszaporodnak, elannyira, hogy azok elpusztítására a' madarak nem elegendők, az illy esztendők azonban ritkán fordulnak elő, 's általában a' robarpusztitó madarak a' robarok nagy elszaporodását akadályozzák; és nem is lehet kételkedni, hogy a' káros robarok szerfeletti nagy elszaporodásának oka a' robarpusztitó madarzk vérengző, művelt emberhez nem illő kiirtásában létezik: ezen erdőknek ártatlan zenészei t. i. a' fákrul és növényekrül a' robarokat leszedegetik, és töméntelen elszaporodásoknak határt ejtanek, ha vadászat által nem pusztitatnak.—A' budai erdőkben két három évtized előtt szinte minden fárul üdvözölték és mulattatták énekeikkel az elmenőket a' madarak és azon időkben soha sem voltak a' fák annyira elpusztitva, mint most szinte minden esztendőben a' járó-kelő nem lát, nem hall csak egy madarkát sem, még nappal is, csuda-e hát, hogy a' robarok száma és igy a' hernyóké is annyira megnőtt, hogy tőlök a' kertek és erdők is veszedetemben forognak? és mégis ámbár a' robarpusztitó madarak száma annyira megkevesbedett a' külön-különféle fajú kózorlók hivatalos kötelességeik elhanyaglásával vadászat és madarászat által a' leghasznosabb madarakot pusztitani meg nem szűnnek, őket üldözik, őlik befogdossák; mi több külső országokbul is bekalandoznak hozzánk sokan: kik sok ezer madarat, a' többiek közt robarpusztitókat is évenként kiirtanak, őket kitömik, velök kereskedést űznek.—Továbbad szokássá vált nálunk valamint külföldön is, hogy még egyes emberek is madárgyűjteményeket alapitanak, gazdagitónak, melly okbúl ismét ezer és ezer igen hasznos madér ölétik meg, csuda-e hát, hogy a' robarok évről évre nagyobb és nagyobb dúlást okoznak?

Azon pusztitások elháritására tehát mellyeket a' robarok és hernyók a' növényeknek okoznak, a' leghasznosabb madarak iszonyatos öldöklését és összefegdozását el kell tiltani, mert csak ekként lehet reményleni, hogy az ártalmas robarok szerfeletti szaporodásának gát vettetik, mit az Adler nevű folyóirat is julius 8kárul 1830ben bizonyit: „A' legszomorúbb hírek a' bradischi — és praeraui kerületből Morvaország léggyümölcs termesztőbb vidékeiről érkeznek hozzánk. Mivel a' legkülönfélébb szerek alkalmazata sükeretlennek tapasztaltaték, (tagadom) a' robartirtó harczot az ők ellenségeire, a' madarakra bizzuk, mellyek, hogy a' vadászat és madarészattul megkéméltessenek, valóban figyelmet érdemel."

De nem elegendő egyedül nálunk a' madarak vadászatát és fogdosását megtiltani; hanem ezen törvényt egyszersmind ujságok által külföldön is hirdetni szükség, hogy ekként a' külföldiek, kik eddiglen évenként több ezer madarat összelődöstek országunkban, visszaijesztessenek.

A' magyar tudós társaság, melly a' hazai tudományosság előmozditásában már eddig is nagy érdemeket szerzett, a' lakosok anyagi hasznának előmozditására sokat eszközölhetne az által, he tudósait azon dijjal tiszteltetendő munkára felszólíianá, hogy a' kerteknek, erdőknek, réteknek, mezőknek és szántóföldeknek ártalmas robarok és hernyóik rajzokkal és világitott képekkel ellátva, ugy azok kiirtásának különféle módjai adatnának elő, még pedig népszerű értelmes nyelven, kérdés és feleletekben.—Az illy munka népi oktatásul oskolákba is fölvétethetnék, hogy ekként a' nép egy nagy ellenségével megösmerkedvén, annak kiirtásán annál inkább törekednék.

Játékszini napló.

Szombaton folyó hó 25kén a' magyar comicum teremtője, MEGYERYnk jutalomjátékaul bérletszünéssel először adatik: „*TATÁR FUTÁS*" (bizonyos körülmények miatt a' „kuruczvilág" helyett ugyanazon darabot igy kelle czímezni), bohózat négy felvonásban, irta GAAL, zenejét szerzé Thern.

Pest. 1839. HASZNOS MULATSÁGOK. 42dik szám.
Szombat Nov. 23dikán Második félév.

Robespierre 1791ben május 30kán.

Ama politikai classicitás a' franczia forradalom férfiaival, alig lehet, ki korunkban ne lenne közelebbről ismeretes. A' Robespierre név, nincs kebel mellyet iszonynyal ne töltene el. Ki eme rém embert ifjusága első éveitől 1793ig midőn mint szörnyeteg jelen meg, midőn élte elkerülhetlen eleme, a' parancsára folyamkint ömlő ezrek vére volt,— figyelemmel követte, alig hiheti, hogy az 1793diki Robespierre az legyen, ki az 1791 május 30ki ülésben a' halálos büntetés ellen, e' menykövező szavakat hallatá.

Midőn Athenebe elérkezett azon tudósitás, hogy Argosba némelly polgárok halálra itéltettek, a' nép sietett a' templomba 's könyörgött istenei előtt, hogy illy kegyetlen 's szomorú eszméket, az athinaiaktól távoztassanak el. Én is könyörögni jövök, nem ugyan az Istenek, hanem a' törvényhozók előtt, kik tolmácsai azon örökös törvényeknek, mellyeket emberek Istentől vettek; hogy a' francziák' törvénykönyvükből kiirtsák azon vértörvényeket, mellyek törvényesen halált mondanak a' vétkesre.— Meg akarom mutatni, hogy a' halálos büntetés 1ször lényegesen igazságtalan 2or hogy nem legelijesztőbb neme a' büntetésnek, 's a' vétkeket inkább szaporitja mint azok' elejét venné

Ha polgári társaságon kivül egy elkeseredett ellenség éltem után leselkedik, vagy ha az húszszor vissza üzetve ugyan annyiszor tér meg termő földeimet pusztitani, mivel egyedül tulajdon erőmet állithatom az övének ellenébe, el kell vagy magamnak halnom, vagy őt megölni; 's a' természet' védelmi törvénye igazolja 's méltányolja tettemet. De milly törvénye az igazságnak hatalmazhatja fel a' társaságot, midőn valamennyi ereje egy ellen van irányozva őt halálra itélni? Barbárnak moudatik a' a' győző, ki legyőzött elleneit öleti meg. Szörnyetegnek a' férfiú, ki gyermeket fojt meg, mellyet lefegyverzeni, 's megbüntetni képes! A' vádlott, kit a' társaság elitél, reánézve legfeljebb egy lefegyverzett elájult ellenség, ő gyengébb, mint gyermek az erőteljes férfiú ellenében.

Tilos megölni a' római polgárt — mond a' néphozta törvény. De a' győző Sylla' szavai igy harsogtak: mind azok, kik ellenem fegyvert viseltek, a' halált érdemlék meg. Octavius 's czinkosai igazolták e' törvényt.

Tiber alatt halálos vétek volt Brutust dicsérni. Caligula halálra itélte azokat, kik annyira megfelejtkeztek a' tiszteletről, hogy a' császár' arczképe előtt levetkeznének. Midőn a' zsarnokság a' felség sértési bünt találta fel, melly majd közömbös cselekedetek, majd hős tettekből állott, ki mert volna azon gondolatra jutni,—ha csak maga is nem akarna felség sértő lenni—hogy az illyenek csekélyebb büntetést érdemelnek a' halálnál.

Midőn a' hit-düh, szörny gyermeke a' tudatlanság' 's kényuraság' frigyének, részéről a' megbántott istenség' vétségét hozta fel, midőn örjöngésében annyira ment, hogy maga az isten helyett boszúljon, nem kelle-e neki vért áldoznia, hogy legalább hasonlóvá tegye őt azon szörnyetegekhez, kik képmásának nevezték magukat?

A' halálos büntetés szükséges, mondják a' régi barbár szokások kedvellői; 's nélküle nincsen elegendő fék a' vétségek zabolázására. Ki mondotta ezt nektek? Tekintetbe vettétek-e mind ezen eszközöket mellyek által a' büntető törvények hathatnak az ember érző erejére? Oh! milly hosszú sorát állhatja ki a' halandó testi, és szellemi kinoknak, míg a' halál bekövetkezik.

Az élni vágy helyt enged a' büszkeségnek, a' szenvedélyek e' leghatalmasbbikának, melly emberi szivekben uralkodik. A' társas emberre legiszonyatosb' büntetés a' gyalázat, ezen leverő jele a' nyilvános utálatnak. Hogyan gondolhatja a' törvényhozó, ki a' polgárokat olly sok helyen, 's olly sokféle képen érheti utól, hogy erre kénytelen a' halálos büntetést használni? A' büntetések nem azért vannak, hogy a' vétkesek bünhödjenek, hanem hogy a' többi polgárokat, bünhödéssel fenyegetve, rettentsék el a' bűntől.

(Vége következik.)

GIUDETTA.

(Novella.)

I.

Tetthez nyulok. 'S mi ez? még nem tudom.
De rá a' föld is rettenetbe jö!
SHAKSPEARE.

Épen hat óra kongott el a' Márk terén Velenczében, midőn e' tér csarnokai egyikét éles szózatok dörgék át, nem annyira harag, mint keserűség szózatai. A' termek boltjai vissza zengék az átkot, mintha emelni akarnák nagyságát. E' termek tágasbikában élénk tüzű kandalló mellett ült egy férfi, kinek arczain a' kor 's bánat vésé be ránczait. Első pillanatra gyanítni lehete benne azon lelkületet, melly föltéteiben szilárd, 's indulatiban szigorú szokott lenni. A' kandalló bal részén egy barna hölgy ült, kinek sötét szemeiben, a' tőle czél nélkül bolygatott tűz fel-felcsapó világánál, nehéz könyük tündököltek. A' néha beálló csendet sohajai szakaszták meg. Ar-

czait e' bu mellett is azon kellem deríré át, melly hatásában első tekintetre is megragadó. S' a' báj és kellem e' falait, hajának hollófürtei hullámzák körül, mintha a' hölgy arczában, a' szépséget akarnák koszorúzni.

— Nem, nem! ennyi bánat két életre is elég...; 's ha az ég mennykövei megtisztítják a' léget fojtó gőzétől: mért n m hasítják szét e' föld' szívfojtó ördögeit, kik az ártatlanságot, a' szűz kebelnek e' légét erőszakosan mérgezik meg?.... Hol itt a' villám?... hol itt a' kéz, melly vezesse, hogy sujtson? Üldözze legkeményebb átka istenének; sújtsa nyomorúlttá, ha körüle az életet kínossá tudá tenni. Tenni?... igen, én tenni fogok; 's nem volnék férfiú, ha csak szavakba temetném boszúmat, mellyel egy ledér, gyalázatos férfinak tartozom. Végzé az ősz, 's fölemelkedék, mialatt a' hölgyre tapadtak szemei 's folytatá:

—Ágyas?... 's nincs nő, kit isten angyalainak nem csak bájaival, de rényeivel is megáldott?... Ekkor a' hölgyet még egyszer élesen megtekinté, 's szemei erőtetett mosolyával kiált fel: Van, van még egy szép hölgy birtokomban, kivel elszédíthetem ördögömet, hogy kezembe kerüljön.... 's akkor jaj neked! egy mocskot törlendek el benned a' földről .... Giudetta! holnap megyünk; úgy-e eljösz velem? ...hisz' rokonod gyermekem, 's a' részvét könyüje szemeidben is csillog.... Lát'd én nélküled semmit, 's körödben igen sokat tehetek, 's emlékezni fog e' tettre a' föld, melly gaz termékét ismét ölébe temeti.....

A' hölgy átfűzé karait az öreg vállain, 's ölelésében fejezé ki egyezesét. Az öreg Benedetto di Catalani, velenczei patricius; 's a' hölgy, Giudetta, unokahúga volt.

II.

A' nő, mint kit villám vere,
Halványan összve rogy.

VÖRÖSMARTY.

1760iki februar 2kén egy nagy carneval csalta Páris szép világát ölébe, mellynek tarkaságát, a' természet tavaszi keble haladá csak felül. Az álarczok e' nevetséges elegyében, úgy tünének ki a' saját arczokkal fellépők, mint egyszerű liliomok vagy rózsák, áfrikai 's egyéb idegen égalji növényekkel megrakott üvegházban. E' vígalomban minden tartománybeli lakosok képviselve voltak. De az álarczok hideg mosolya csak szemet és nem szívet illete; nem lesz azért érdektelen egyét az álarcztalanoknak megtekintenünk, kinek arcza leplezetlenül tükrözi előnkbe szíve minden érzeményeit, tisztán és szűzen. Vannak a' szenvedő arczokban bizonyos vonalok, mik a' lét édjét 's kínait egyszerre elárulják; 's lehetlen a' lélek küzdelmét e' lefestő vonalokban nem sajnálni. A' terem egyik szögletében ült Malleville marquise, kinek arczán tagadhatlan bája lengett azon halványságnak, melly hatását akará, a' szépség egyéb jelei felett kivíni. Vállai havát sötét szőke fürtök selymezék körül, míg kebelén, melly fájdalmában is hullámozhatott, egy kis álarczka mosolygott. Lehetlen volt azonban a' marquisnak észre nem vennie, mikép e' kis álarcz, hamis tolmácsa belsejének. Nem volt itt jelelt sora a' herczeg-, gróf-, báró- vagy polgárnőknek; itt a' bohóság általányos volt; 's az álarczok urat 's szolgát, bölcset és bolondot egyaránt fedezhetének.—A' marquise mellett egy álarczos férfiú ült, kinek spanyol fővege alúl, őszes hajfürtök folytak alá; de őszültsége daczára is, karai 's lábai izomteljeseknek látszának. A' nő önkénytelenül símula hozzá, mintha szerelmében csatlakoznék.

—Láttad-e már a' marquist? — szóla a' spanyol ősz.

—Nem. Oh e' férfi a' szégyen padára hozand, ha megjelenik.

—Ismered álarczát?

—Nem, Vicomte Gassé igéré azonban, hogy kikémlendi.

—Csak most izzaszt égetőleg ez álarcz, midőn tudom, hogy a' pokol is álarczba rejti ördögeit.

'S e' pillanatban érkezett vicomte Gassé a' marquise-hoz, 's miután a' terem túlsó oldalán egy kék dominora mutatott, nem állhatá meg, hogy az ősz mellett balról ülő hölgy arczába mélyebben ne tekintsen, tán hogy e' kecses fő rajzát lelkében birhassa. Az ősz felállott, 's a' barna hölgyet karára fűzve indult Gassé után, ki a' marquisnét kiséré. 'S ha az álarczosok egymás csodáit, 's csodáik különszerűségét bámulák; nézők nélkül azért e' két hölgy sem maradt. 'S voltak pillanatok, mikben a' dominók, megannyi századok hősei, egyenes vonalt képezének, hogy az ősz karához olly bájjal simuló kölgyet annál kényelmesben láthassák. A' férfiaknak legelőször is a' hölgyek érdekes ellentisége tűnt fel. A' marquisné ssemei kéken ragyogtak; 's ha isten, mielőtt mennye sátorát beszövé—tekinthetett volna e' szemek kékjébe, édesebben olvasztandá e' szint egének boltjára. Az ősz hölgyének szemei azonban azon tüzet sugárzák, melly spanyol és olasz kebleknek sajátja, 's melly hatásában megragadásra számithatott. A' szemek holló-feketék valának. Ez ellentiség termetben 's arczban is feltünők; mert míg a' marquisné halvány, hervatag arczaira csak a' szemek áraszthatának némi életfényt, hasonlag azon halotthoz, mellynek homlokán hidegen dereng a' gyertyák rózsafénye: a' spanyol ősz hölgyének arczain egy, homálytalan naptól átsugárzott tavasz mosolygott. 'S a' marquisné olly megtörten tapadt a' vi-

comte karába, míg emez egy kinálynő fennségét hordá lépteiben. A' terem átsétaltaték, mellynek egyik padsora közepén egy spanyol czigánynőre tapadtak a' marquisné szemei, ki bizonnyal Esmeraldája leendett a' romantica költőjének. A' marquisné sejtett, de e' sejteményre, szíve minden vércsepje kínná változzék. Megreszketett, mint ki eszmélkedésében bünével találkozik; mire az ősz a' marquisnéhoz rohant, 's „ő az!" rebegé a' nő kínosan. Az ősz férfi a' czigányhölgyre szegzé szemeit, de a' hölgy kaczérkodva szórá tüzeit szemének, és zavarba nem jött. Miért is? neki ifjú kellett, szép és vidam, mint a' felviruló hajnal, hogy gondolata megállhasson, 's zavarba jöhessen. E' hölgy, Páris ifjúvilága előtt akkor olly ismeretes Babichon de Côme volt, Malleville marquis kéjencze. Jelenléte 's szemtelensége méltán idézheté elő a' marquisné kínait; szűz keblének e' pillanat, halála érzeténél jobban fájhatott. 'S életének e' már bomló rendszerében, mellyet férjével két, kínosan töltött év dúla fel—e' felidézett fájdalom csak erejét gyöngité.

Másodszor sétálák át a' teremet, 's a' kék dominoba rejtezett Malleville marquis, az imádók minden hódolásával simula Babichonhoz, 's Aabichon el tudá kendőjét ejteni, hogy azt a' marquis rohanva fölemelje; hiszen ő látta a' marquisnét; látta, mikép reszkete előtte, 's e' reszketegséget ő ismét látni akará, hogy gyönyörködjék. Oh e' gyönyörre olly édesen tuda ő kaczagni; 's a' marquis még mindig simuló volt. Malleville a' kendőért nyúlt, fölemelé, 's átadása után egy csókot olvaszta a' czigánynő kezére. A' tiz lépésnyi távolban közeledő marquisné ajkiról csöndes sikoj hangzott el, de lábai megtörének, 's ő a' padozatra omlott. Villámsebesen emelé fel a' vicomte; az ősz szemei szokatlan fényben csillogtak; hisz' ő atya volt, 's a' köny méltán fényesítheté szemeit! A' marquisné ájultan viteték ki, a' nélkül hogy e' vigadók sűrű tömegében e' mindennapiság figyelmet volna. Tiz óra volt csak, 's a' táncz sorába jött.

III.

Mámoroz a' bor,.... 's szédül az ész.
SÁROSSY.

Az éjféli szünidő már végéhez közelge, midőn a' melléktermek harmadikában élénk szóváltások támadtak, miket bor 's jó kedv szülötteinek lehete üdvezleni. Négy asztal vala elülve, 's a' férfiak, különnemű öltözeteikben úgy tetszének mintha megannyi nemzetek követei volnának, együtt tanácskozandók. Az asztalon számtalan palaczkok 's poharak hevertek, 's drága italok füszeresiték a' zárt terem levegőjét. Ugy látszék, hogy e' vendégek mindnyájan egy barátság füzérébe kötvék; mi onnan is kitetszett, mivel a' birodalom enyelgő 's néha csipkedő havakra oldá fel nyelveiket.

—Istenemre!—szólamlék meg egy sugár termetű—ha e' bort azon, mindenikünknek egyiránt feltűnt barna hölgy csókja édesíthetné: egy évet tudnék életemből e' csók mámorában kialudni....

—Magasan jársz, lovag! szólt egy basa öltönyeibe burkolt zömök testű; gazdag az év napokban, 's olly dúsak lehetnek napjaid csókokban, ha kegyemhez folyamodol;.... nem ismered Georgiának szűzeit?....

—Ha, ha, ha! kaczagott marquis de Tlui, ki a' basa szavait megelőzte; te tartományokról képzelegsz, miket nem látsz, és nem ismersz, de nekem tán sikerülend karaimra fűzni a' látottat, míg te képzeted gazdagitod csak tartományaid szűzeivel....

A' lovag e' megjegyzésére felpattant Malleville.

—Sz. Antalra mondom!—jegyzé meg a' marquis, közelebb lépve Fiuhez—ha birtoka felett vágytársak 's bajüivók lehetnénk—halálom tudnám feledni küzdésemben

—Hagyátok el!—szólt a' basa, méltósága némi színeivel—ifjak vagytok még mind ketten, 's a' korán szerint, ifjaké az élet.

Malleville azonban kicsuszott közülök 's a' fölzárt ajtón észrevétlenül surrant ki. A' barátok kedélyeit mindinkább mélyebben temeté mámorába a' bor, 's általános kedv csapott fel a' társaságban, elannyira, hogy táncz- és szép világot feledve, tapadtak helyeikhez. Az ajtó nem soká ismét felnyilt, de ismét észrevetlenül, 's Malleville marquis lépett be, a' barna hölgy kiséretében látott spanyol őszszel. Egy szegletben vőnek helyet, 's azonnal különnemű italok párolgák előttük illatukat. Malleville töltött, 's a' spanyol poharat köszöntő—kérdezé:

—Nevedet lovag....

—Marquis de Malleville, chevalier de l'ordre royal.

—Sokáig élj!

—'S a' tiéd?... kérdé Malleville.

—Francesso Salvato.

—Viszont! 's Malleville újra meg újra töltött. De az ősz ura volt kedélyének, 's nem engedé azt szétroncsolni.

—Igyál! itt oropesai, 's ott malagai. 'S hidd, maga Apolló is örömitalul szörpölhetné fel azt termékei fölött.—De az ősz ura maradott kedélyének, és nem ivott, mikor kinálták; 's a' marquis pohárak űritésével ajánlá borait.

—A' barna hölgy szerelmére—igyál! folytatá növekedő hévvel és ingerrel. De most már szükség

nevét is megmondannod, hogy tudjak egy nevet sohajtani reggelenként, ha álmaim szétfoszlanak....

—Giudetta.

—No még egy poharat szerelme üdveért, 's megalkuszunk. 'S a' marquis egy nemével a' rózsaszinü boroknak illatozá be ajkait, 's folytatá: Még ez éjjel lakodba viszesz, egy csókkal avatandom barna hölgyedet kéjenczemmé.

Az ősz egy ivet bonta szét, mellynek sorai fölött „réglement" vala középre irva.

—3000 frank van lekötve előpénzül.

—Ajánlatom szerint. 'S reszketeg kézzel vevé át Malleville az ónt, 's szédelgő szemekkel irá alá magát, a' nélkül, hogy az egészet olvasni akarta vagy tudta volna.

Az ősz keblébe dugá az összehajtott ivet, 's a' levezeté Malleville-t, mert a' marquis szégyennel hagyandhatá el a' teremeket. Lenn bérkocsiba ülének, 's a' kocsis, ki a' lakról már előre értesittetett, három óranegyedig hajtott a' külvárosok egyikébe. —

IV.

Itt ő. 'S halott!
HUGO VICT.

A' ház, hol a' bérkocsi megállott, igénytelen külsejével nem gyanittathatá azon gyöngyöt, melly Malleville gondolata szerint, keblében rejtetik. A' keskeny sikátornak egyik szögletét képezé, 's a' csöngetésre az ajtó egy asszony által felnyittatván— a' marquis és az ősz belépének. Egy röyid csigalépcső vezete fel az emeletbe, 's szük rostélyzatú folyosón át egy terembe léptek. A' terem butorzata azonban megczáfolá a' ház igénytelenségét, mert benne minden kényelmet látszék lehelni. A' szoba bal részét egy, nehéz selyemmel mennyezett ágy ékité, mellynek függönyei lebocsátva csüggtek.

Az ősz karán fogá a' marquist, kinek szemeiben még folyvást a' xeresi bor rózsaszine csillogott, 's hevesen ölelé magához őt, ki menyezet elébe lépett. A' marquis mosolyát készülne üdvezleni, de az ősz szemeiben két könyü törött meg, mintha halálát készülne üdvezleni. Ekkor a' függönyzet egyik szárnyát hirtelen szétragadá, 's egy halottban mutatá meg a' marquis reménylett mennyének romjait. 'S halott a' marquisné volt.

—Ha, ha, ha! bolond te!... riada fel Malleville; mi nem igy alkudtunk;... 's közelebb hajlék a' halotthoz. 's nőm volna itt?... hah! ő halott! ...de nem! ő alszik, 's békén és nyugodtan, mint szokott; ám az én keblem forr.... elő Guidettával! 's lerántá álarczát, melly alatt a' ber heve párolgott. A' marquis türhetlen vala.

—Guidetta szent, 's illetetlen marad kezeid szennyétől;.... riada az ősz; ám e' hölgy helyett, boszuló apa fogod halálálod csókolni... Tetszik-e? ... 's lerántva álarczát, dőfé a' merevült marquis keblébe kardját,—'s Malleville földre bukott.

Azután elővevé a' 3000 frankról szóló ivet, 's sz asztalra téve, miután a' halott hideg homlokára, könyüi közlt olvasztá még egyszer csókjait—eltávozott. Az ősz Benedetto di Catalani volt; 's az iv, mellyet a' marquis el sem olvasva mámorában, szerződésnek hitt, 3000 frankig terjedő rendelkezés e' marqisné temetésére.

Malleville marquis halála homályban maradt.

Február 4kén a' közönséges temetők egyikében egy halott ásaték sirjába; koporsóján rózsák és szalagok, ifjusága megannyi jelei halványlanak. A' temetés ékes és nagyszerű volt. 'S a' halottban csak egy ősz, 's egy barna hölgy siraták. Az ősz Benedetto Catalani 's a' hölgy Giudetta volt.—

Beöthy Zsigmond.

Egyveleg.

Miss Pardoe Julia nevét olvasván, kiki tudandja hogy e' lelkes nőszemély Angolhon magzata Születési 's hazájabeli viszonyit mi sem adhatjuk bővebben elő, annyit azonban tudunk, hogy nevelését nagyrészint Párisban vette és francziául majd ugy ért 's beszél, mint angolul. Kilencz nagy munkaja tanúul szolgál éles és termékeny elmejének. Ezen ismeret után sovárgó elme hagyatá el vele azon szük kört, mellyet szokás inkább mint természet jelelt ki az asszonyi nemnek. Ő látni akará a' világot e' kis és mégis nagy földet, mellyen az ember szerepe olly kevés évre terjed; melly elől a' szemek olly hamar becsukódnak. Pardoe Julia kisasszony egyike a' legjózanabb 's legfürkézőbb utazókuak. Figyelmét semmi nevezetesség nem kerüli ki, 's mindent följegyez magának. Igy szaporodtak munkái olly sok kötetre, mellyeket itt névszerint felhozunk: 1) Lord Moscar of Horewald, történeti regény Hóditó Vilmos idejéből, 4 kötetben, 8adrét, megjelent 1826ban. 2) Traits and Traditions of Portugal, két kötet, 2dik kiadás 1828. 3) Speculatio, beszély, 3 köretben, 1829. 4) The Mardens of the Daventrys, 3 köt. 8rét 1831. 5) The City of the Sultan, 2dik kiadás, 3 köt. 1837. 6) The River and the Desart, 2 köt. 1838. 7) The Romance of the Harem, 3 köt. 1839. 8) The beauthies of the Bosporus, 1 köt 4rétben, rajzokkal, 1839. 9) La Peste, Sorelli Guido' versezete 3 könyvben, angolra forditva, 1839 —Miss Pardoe már huzamosb idő óta hazánkban tartózkodik; meglátogatá Pozsonyt 's az országgyülést, nemkülönben Nyitrát, a' Vág völgyét, Trencsint, Selmecz- és Körmöczbányát, most pedig Buda-pesten tartózkodik, vizsgálatit folytatva 's jegyzeteit papirosra téve. Nem sokára tehát hazánk' 's fővárosunk méltányos rajzolatát várhatjuk tőle.

Pest. 1839. **HASZNOS** 43dik szám.

Szerda Nov. 27dikén **MULATSÁGOK.** *Második félév.*

Dal egy lyánykához.

Leányka dalt!
Olly édes légyen: mind a' méz,
Érzékeny: mint a' siró lány,
A' férfi keblét hassa meg,
És könnyezzék a' durva szív.

Kedves leányka dalt!
Hangod báján elszenderül
A' habozásba küszködő
Lángzó szív érzeményivel,
És föltalálja édenét.

Szép a' leány dala:
Mint a' tavasz báj alkonya,
Vagy mint az éjfél csillaga,
Ezer gyönyört teremt elé,
És a' bút messze űzi el.

Leányka dalt!
Szümet viditja hangzatod
Elelmerülök bájidon;
'S dalunk ha össze zengedez
Hő szívünk egygyé olvadoz.

Nádudvari.

Báró Dercsényi Pál úr', gödi burgonyatermesztő iskolájában, az 1839-ki termés' sükerének 36 burgonyafajbóli kimutatása.

Ezen 31 fajt Metternich herczeg' kegyességéből nyerte Dercsényi Pál báró, mint ollyanokat, mellyek a' hgi burgonyatermesztő iskolában, Königswarton mintegy 200 faj közül a' legjobbaknak találtattak.

A' königswarti hgi burgonyaiskolában ezen fajok termesztetnek, következő		elültetett darabok		Súlya az ültetvénynek		Termés			Megért	Jegyzések.
Szám	Nevezet alatt	egészen	feldarabolva	bécsi font	bécsi lat	darab	bécsi font	bécsi lat		
5	Redeyed vörösszemü, Berlinből	2	—	—	4	45	6	28	sept. 25kén	Ezen burgonya termésre nézve következőket kell megjegyezni: 1) kis mennyiségbeni próbák, bár egynemü földben 's helyen tétessenek 's egyaránylag kezeltessenek, bizonyos sükerre nem vezetnek. Meg kell azonban ezeket tenni, hogy több magot nyerhessünk, ebből terjedtebb ültetvényeket teendök. 2) A' Königswartból került Rohanburgonya csak $^3/_4$ részt hozott a' gödi ugyanazon fajta burgonyához képest; minek nem adhatni egyéb okát, hanem hogy ezen későn érő faj mult évben nem eléggé ért-meg Csehországban, 's e' miatt rosz plántát nevelt, 3) A' jelenév általában a'burgonyatermésre mostoha volt: mert a) a' sebes esözések april és majus hónapokban a' földet olly keményre verték, hogy a' később fejlett gomóknak erejök nem volt kellöleg a' földben terjeszkedni; b) mert a'junius'közepétől kezdödött 2 hónapi szárazság és szerfölötti hőség igen ártalmasan hatott a'termésre. Végre c) mert az augusztus' végéveli esök csekélyek, és sept. ismét száraz és hő volt.
8	Angol Guebe		5	—	13	32	4	28	—	—	
9	Angol Manly		4	—	9	77	7	—	—	—	
12	Angol Shaw (bokor-burgonya)		4	—	6	48	3	28	—	—	
16	Fekete angol gesztenye-burgonya		6	—	18	55	8	4	sept. 18kán		
18	Korán-érő Readly		4	—	7	73	6	20	sept. 2kán		
19	Vörös veseburgonya, Erfurtból		4	—	12	91	10	—	sept. 25kén		
20	Angol veseburgonya, Berlinből		4	—	6	190	6	28	—	—	
24	Beureuthi bokorburgonya		8	—	13	57	6	30	—	—	
31	Newcarly nyugat-amerikai		2	—	3	35	3	12	—	—	
45	Everlasting		6	—	13	110	5	26	—	—	
53	Vesterwaldi jutalmazott		7	—	13	128	10	28	sept. 18kán		
54	Sárga palántaburgonya		4	—	8	96	5	3	—	—	
55	Pfalzi kora világosvörös		4	—	7	80	3	16	sept. 2kán		
57	Erfurti kora márványos		4	—	9	37	4	20	—	—	
68	Gömbölyü világosvörös		7	—	$14^1/_2$	102	7	—	sept. 25kén		
70	Sárga asztali		5	—	9	105	6	22	—	—	
83	Nemcsirázó vörös késő; Franczia országban igen kedvelt		7	—	23	87	9	8	—	—	
86	Violaszinü, Marlyból		5	—	11	78	7	8	sept. 20kán		
89	Breitenseei dióburgonya	2	—	—	4	88	4	8	sept. 25kén		
92	Berlini Fillerkes koránérő		4	—	$10^1/_2$	60	2	4	—	—	
94	Vörös zwieback-burgonya		4	—	7	56	3	20	—	—	
100	Olasz delicate-burgonya		6	—	17	100	9	—	—	—	
101	Vörös telitermő		6	—	14	67	7	28	—	—	
102	Howarts-burgonya		5	—	8	47	6	20	sept. 18kán		
108	Hannoverai vörös telitermő, jó izü		7	—	13	102	7	26	sept. 25kén		
109	Röhnfalli Capból		4	—	$6^1/_2$	47	2	4	—	—	
111	Grafrathi fekete		4	—	9	85	3	—	—	—	
122	Pome de terre jaune d' avers		4	—	6	88	4	24	—	—	
138	Darmstadti igen szapora		11	—	$17^1/_2$	80	5	16	—	—	
	Rohan-burgonya		4	—	8	43	7	24	—	—	
	Gödi Rohan-burgonya		4	—	8	53	10	8			
	B. Podmaniczky László urtól a' három következő:										
1	Koratermésü		6	—	16	59	7	16	sept. 25kén		
2	Koratermésü		5	—	19	61	7	2	jul. 30kán		
3	Koratermésü		6	—	$16^1/_2$	66	6	8	sept. 25kén		
4	Gödi koratermésü kék		5	—	13	42	5	28	sept. 18kán		

A' báró Dercsényi Pál ur által 1837dik évben *Franczia-országból szerzett burgonya-fajnak idei* ***nagyszerü termése.***

Elültetett hol?	hány mérő vagy ℔	hány □ ölre	Minemüsége a' földnek	Kezelése	Termés mérő vagy ℔	Termés hányszor térült-meg a' mag?	Termés esik 1600 □ ölre	Jegyzés
Gödön, 1. szám	6 mérő felda-rabolva	768	kövér, trágyázott nedves kertiföld	egyszer laposra kapálva, kétszer feltöltve	156 mérő	26 szor	339 mérő	Az 1. és 2d. számnál a' tavaszi esőzések miatt keményebb volt a' föld, mint a' 3d. számnál, melly porhanyús minemüségü; 's bár ez utóbbi föld nem olly kövér, mint az 1. és 2d. számu, a' termés még is jóval nagyobb volt; mi arra mutat, hogy azon burgonya-fajnál, melly olly nagy gomókat képez, főleg szükséges, hogy a' föld olly porhanyú legyen, mi-szerint ez könnyen szét tolat-hassék a' burgonya által.
dtto 2. szám	12mérő felda-rabolva	1185	ugyanaz	ugyanaz	235 mérő	20szor	235 mérő	
dtto 3. szám	7 mérő felda-rabolva	800	jól trágyázott kertiföld, száraz le porhányubb az 1. és 2d számunál	ugyanaz	239 mérő	34szer	478 mérő	

Egyéb helyeken is meg voltak elégedve e' burgonyaterméssel, mi majd egy későbbi tabellából ki fog tetszeni. Nem szükség egyébiránt említnünk, hogy olly mostoha burgonyatermő esztendőben, mint az idei, a' föntebbi termés minden várakozást és reményt meghalad. Göd, november 5kén 1839.

Cziriak F. inspector. *Seydler V.* kertész.

Zrinyi Ilona' sírja és tetemei; ugy szinte Tököly Imre' végórái 's eltemettetése.

A' Jelenkor' f. évi 56dik, 's az Athenaeum' f. félévi 10ik számában közölteték azon hir, miszerint Galatában Zrinyi Ilona' sírját 's tetemeit egy kőmives megtalálta. E' hir' alaposságát Ungvári János úr a' Társalkodó' idei 80ik számában „ellenmondó adatok" czim alatt kétségbe igyekszik hozni. Ő ugyanis Mikes Kelemen' „Törökországi leveleik" czimű munkájára, s ebben a' 115dik levélre hivatkozik, hol is következőket olvashatni: „A' porta megengedvén, hogy titkon szegény Urunk' testét Konstantinápolyba vihessük, egy nagy ládát csináltatván, a' koporsót belezárattam, hajóra tétettem, 's egynehány magammal 4én megindultam, 6án Konstantinápolyba érkezvén, a' ládát, a' kiben a' koporsó volt, a' jézsuitákhoz küldöttem; a' koporsót kivévén belőle, felnyitották, hogy a' testet meglássák; sírt pedig azon a' helyen ástak, hová temették volt az Urunk' anyját. A' kinek is csak koponyáját találták meg, és a' fia koporsójába zárták 's együtt eltemették." Mikesnek ezen állitásából tehát az világlik ki, hogy Zrinyi Ilona Konstantinápolyban temettetett el azon helyen, hové később fiának IIdik Rákóczy Ferencznek tetemei takarittattak. De ezen adatnak ismét ellenmond, 's az Athenaeum' s Jelenkor' említett számai mellett szól egy a' kezemnéllevő kézirati másolat, mellyben a' kérdéses tárgy' fölvilágositására szükségesnek láttam következőket kiemelni:„1702 A' melly fővezér a' német' kedveért ide relegált bennünket, hogy másképpen urunknak ő nagyságának complaceáljon, úgy adván fel az ideküldetéskor a' császárnak a' dolgot, hogy ő nagyságának magának volt kedve ahoz, hogy Konstantinápolyba ne lakjék: hogy közel Nicodemiához mulatságra való alkalmatossága is legyen, a' császárnak nevével 5 erszény pénzt parancsolt adatni, mellyel megvétethesse,— mind magának azonban, mind ped'g nekünk bojéroknak (igy neveznek bennünket egynehányan a' törökök usque ad finem vitae) a' császárnak udvarában járni szokott praebendák felől confirmatiót küldvén. És igy Nicodemiánál beljebb Ázsiában, Bithyniában a' tenger' végén túl 2 órányi földön, az Illyés próféta' hegye alatt, a' virágok' mezején, azon pénznek egy részén vette meg ő nagysága egy Bostandsi Mustafa agától ezt a' virág cziflket, vagy majorházat, mellyben most lakunk, az ő szép virággal beborult mezejével, a' közel való havasokrul lejövő gyünyörüséges, hüves pisztrángos patakjaival, szép bő hideg forrásival, sok szép gyümölcsös árnyékos sürüfáival, 's minden életre való alkalmatosságival 's azzal a' pusztavárral, melly egy hegyen a' cziflik felett van, valami ruderáival. Ezt vette be elébb a' török; álgyukat itt öntetett,—ebből vette be a' Nicodemiát is.— Ez a' virág-cziflik a' méltóságos Zrinyi Ilona fejedelem-asszonynak ezen bujdosásában, kivált a' jó vizért, igen kedves lakóhelye volt; a' minthogy 1703ban halálra betegedvén, a' Phtysis és Pleuritis rajta erőt vévén 23 napokig tartott kinlódása után 18 febr. délben 12 órakor szép csendesen e' világból kimulék. Megmenekedtél istenfélő, kegyes, tisztaéletü, jó erkölcsü, sok boldogtalanságidat férfi szivvel meggyőző, 's annyi gyötrelmidet békeséges türéssel szenvedő jeles fejedelemasszony, nékem édes jó kegyelmes asszonyom e' rossz világtól és bizony a' mennyit e' világon szenvedtél, soha több purgatoriumba nem mentél. Leszakasztá a' halál a' vi-

rágok mezejéről ezt a' legnemesebbik virágot, ki mellett papja helyett én voltam ezen halálos betegségében, és bizony semmit el nem mulattam, valamit az én Istenem szent lelkének vezérlésével, lelke javára 's vigasztalására elkövethettem, éjjel nappal sokat imádkoztatván lelkét, a' mi üdvezitő Jézus Krisztusunkban annyira megbátoritottam, hogy nyilván 's nagyon mondotta, hogy semmit immár nem fél az ördögtől, sem kárhozattól, 's már semmit nem gondol e' világgal is; kért is engemet, hogy már se magam ne imádkozzam, se őt ne imádkoztassam azért, hogy ő meggyógyuljon, mert már ő az ő hitének kezeivel megfogta az ő üdvezitőjét, a' Jézus Krisztust hadd ne bocsássa el, hogy minél hamarébb mehessen hozzája. Erre nézve egynehányszor reszkető kezeit fölemelvén, deákul mondotta előttem: Domine! in manus tuas commendo spiritum meum; 's végső szava is e'volt: Veni sancte Spiritus! — Halála előtt ötöd vagy hatod nappal könnyebségét látván, mondottam: miért nem teszen valami dispositiót? hiszen azzal hamarább nem hal meg; de ha életében megmutatta nagy nemes bátorságát, mutassa meg, ha meg kell is halni, halálában is ne hagyja el magát, hanem erősitse meg. Akkor édes fiját méltóságos Rákóczy Ferencz fejedelmet eszébe juttatván (kinek rabságból való megszabadulásával nem kevéssé vigasztalódott meg az előtt félesztendővel) kérdést tévén arról is, ha meghal, hová kell temetni? és micsoda köntösben? megköszönvén nékem ezen dolgot, nevezetesen legálá némelly alkalmatosságait édes fiának Rákóczy fejdelem ő nagyságának — rólam, 's némelly becsületes szolgáiról sem felejtkezett el, — temetésének helyéről 's öltözetéről is emlitést tőn, mellyeket Isten engedvén különös irásban teszek le, és a' mint meghagyta szóval is referálok méltóságos fejedelem ő nagyságának. — Azután elnehezedvén, csak hamar a' mint urunk ő nagysága azon házban feküdt egy ágyban, én szegénynek az ágya előtt ülvén szemeit reám vetvén, kezét a' nyakamra tevé, fülemet épen a' szájához húzta (nem szólhatván nagyon) a' mint igen lassan szólhatot mondá: követem az én édes Uramat, ha mit én vétettem ő kegyelmének, én ő kegyelméhez igaz voltam, másokat is követek kicsinytől fogva nagyokig, nékem megbocsássanak, én is mindeneknek megbocsátok. Azután harmadnappal tőlem is nevetesen elbúcsuzék, fejemet magához ölelé, megcsókolván mindkét orczámat mondá: az én Istenem áldja meg Kegyelmedet én hozzám való jó voltáért, igaz hűségéért, 's szolgálatjáért, én Kegyelmednek ez életben meg nem jutalmazhattam, hanem jutalmazza meg az isten.! — Ő azért szegény 18dik febr. vasárnap délben meghalván, 's 20dikán koporsóba tévén, Nicodemiába vitetvén, és ott 8va Mart. hajóra tévén, és vele 10ma Mart. Galatába érkezvén, ugyan azon napnak estvéjén a' galatai jezsuiták kisebbik templomában pompás solemnitással eltemettetven, (még életében lelkemre köté eltemettetését ő nagysága, de urunk ő nagysága is reám bizta, minthogy beteg lévén Nicodemiában maradott volt); fehér márványkőből szép monumentumot erigáltattam, 's egyiket a' sírja fölibe, mellyen a' czimere vagyon, 's alatta illyen irás: ‚Donec resurgat' másik a' sírja felett a' kőfalba téve, mellyen öreg (nagy) arany betűkkel illyen irás vagyon:

„Hic reqviescit ab Heroicis laboribus Virilis animi mulier, sexus sui, ac seculi gloria Celsissima Domina Helena Zerinia, Zeriniae atque Frangepaniae gentis decus ultimum, Tökölyii Principis uxor, olim Rákoczyi, utroqve digna coniuge, Magnis apud Croatas Transylvanos Hungaros Siculos inclyta titulis Factis ingentibus toto in orbe clarior, Varios aequa mente fortunae casus experta, par prosperis maior adversis, Cumulatis christiana pietate, bellicis laudibus, Fortem domino reddidit animam, Mortem eluctata in suo Florum campo ad Nicodemiensem Bythiniae sinum. Ao Salutis 1703 Aetatis 60. die 18va Februarii. Requiescat in pace. Amen."

A' férfi, ki ezeket emlékezetben hagyta — mennyire a' kijegyzett sorokbul következtethetni: a' honábul kiköltözött fejdelmi pár' udvari embereihez tartozék, sőt ha kéziratunk czimlapjának hitelt adhatni: titoknoka volt. A' czimlapon e' sorok állanak: „Magyar és Erdélyországi bújdosó fejdelem Késmárki Tökölyi Imre Secretariusának Komáromi Jánosnak Törökországi diáriumja, 's experientiái." — De honnan bizonyul be, hogy Tökölynek volt illy nevü titoknoka? E' kérdés' következésiben nem tartom fölöslegnek azon nehány sort kijegyezni, mellyek szinte a' kéziratnak czimlapján följegyezvék: „Hicce Komáromi sub motibus Rákoczianis ex Turcia egressus, collotam sibi accepit possessionem Ásguth a Rákoczio, ibidemque sub peste anno 1711 obiit." — Kár, hogy e' sorok minden históriai kutfő' idézése nélkül állnak itt, különben az irománynak hitelt szerezhetnének.

(Folytatása következik.)

Robespierre 1791ben május' 30kán.

(Vége.)

Ama' törvényhozó, ki a' halált, 's kinzó büntetéseket elébe teszi azon szelidebb eszközöknek, mellyek hatalmában állanak, megsérti a' nyilvános gyöngéd érzetet, tompitja a' kormánya alatt levő nép' erkölcsi érzetét; 's hasonlit azon oskolamesterhez, ki az iszonyatos büntetések' gyakori használata által elvaditja növendéke' szellemét, 's lealacsonyitja azt; szóval visszaél a' kormány rugóival, 's gyengiti azokat, midőn őket erősebben felhúzni igyekszik.

A' törvényhozó, ki ezen büntetéseket behozza, lemond azon üdvös elvről, hogy a' vétségek akadályozására leghathatósb eszköz abban áll, ha a' büntetés, a' különféle szenvedélyek' mellyek a' bűnt szülték, 's mellyek úgyszólván magok büntessék magokat, lelkületéhez méretik. Ő összezavar minden eszméket, lerombol minden tekintetet, 's nyiltan ellenszegül a' büntető törvény' czéljának.

Szükséges, mondjátok, a' halálos büntetés? ha ez áll, miért nélkülözheté olly sok nemzet? milly különös eset által voltak e' népek legbölcsebbek, legboldogabbak, legszabadabbak? Ha a' halálos büntetés legalkalmasabb nagy vétségek megakadályozására, úgy azon népeknél, hol életben van, legritkábbaknak kellene lenniök. De épen az ellenkezőt tapasztaljuk. Tekintsetek Japanra. Az erőszakos kivégzések sehol nem olly gyakoriak, 's a' vétségek sehol nem olly irtózatosak, mint ott. Mondhatnók, hogy a' japániak barbár törvényeikkel, mellyek lealacsonyitják, 's fölingerlik őket, versengenek a' vadság' babérjaért. Görögország' köztársaságai, hol a' büntetések mérsékeltek, hol a' halálos büntetés szerfelett ritka, vagy egészen ismérctlen volt, több bűnt, 's kevesebb rényt szültek-e, mint a' vértörvények által kormányzott statusok? Hiszitek, hogy Róma több gaztettel mocskoltatott, midőn dicsőségének fénykorában, a' Porcia törvény a' királyok 's decemvirektől behozott szigorú büntetéseket megsemmisité; mint Sylla, ki azokat ujra életbe hozta, 's a' császárok alatt, kik szigoruságukat egészen becstelen zsarnokságukhoz méltó lépcsőig fokoztatták? Összedőlt az orosz birodalom? mióta uralkodója a' halálos büntetést egészen eltörölte!?

Halljátok az igazság' 's ész' szavait, ezek szólanak hozzánk, hogy emberi itélet soha sem biztos eléggé, felhatalmazni a' társaságot ember' megöletésére, ki gyarló embertársaitól itéltetett el. Alkossatok legtökéletesebb törvénykezési rendszert, ha legbecsületesebb 's felvilágosultabb birákra találnátok, még akkor is maradna helye a' hibának 's előitéleteknek. Minek mondatok le az eszközről itéleteiteket ismét jókká tehetni? Minek kárhoztatjátok magatokat tehetlenségre, a' lenyomott ártatlanságnak segédkezet nyujtani? Mit használ azon gyümölcstelen sajnálkozás, ezen ámitó (illusorius) elégtétel, mellyet egy mulandó árnyékra ruháztok? Ezek szomorú tanújelei büntető törvényeitek' barbár vakmerőségének.

Elrabolni egy embertől azon lehetőséget, hogy ocsmány tetteért bünbánat, vagy erkölcsös cselekedetek által engesztelje meg polgártásait, tőle könyörületlenül minden megtérést a' rényhez, 's önbecs léshez elzárni, őt amúgy gyorsan, úgyszólván megfertőztetve még vétkének eleven foltjaitól, sirba dönteni, előttem legborzasztóbb mestermive a' kegyetlenségnek.

A' törvényhozó' első kötelessége, a' nyilvános erkölcsöket mivelni, 's föntartani. Ezek a' szabadság' 's minden társas boldogság' forrásai. Ha ezen közönséges, 's lényeges czéltól, egy különösnek elérése végett eltér, legvastagabb 's gyászosabb hibát követ el.

A' törvény tehát népek' számára örökké legtisztább példánya legyen az igazságnak, 's okosságnak. Ha a' törvények ezen hatalmas szigorúság, 's mérsékelt nyugalom helyett, mellyeknek őket bélyegezni kell, haragot 's bosszút tüntetnek elő, ha általok becses embervér folyt, mellyet megkiméluiök kell vala, kiontására nem voltak jogositva, 's ha a' néppel borzasztó jeleneteket, 's kinoktól elnémitott holttetemeket láttatnak; szétdúlják a' polgárok sziveiben az igaz 's igaztalan eszméit, 's a' társaság' keblében vad előitéletek' csiráit,—mellyek újakat szülnek,—szórnak el. Az ember nem olly szent tárgy többé, és sokkal csekélyebb eszménk van önméltóságunkról, ha a' közhatalom éltünkkel játékot űz. A' gyilkos' képzete sokkal kevesebb réműlést szül, ha annak maga a' törvény látatja néző példáját; a' vétségtüli iszony megkisebbedik, ha azt csak uj vétséggel büntethetni meg. Őrizkedjetek a' büntetések' cselekvőségét a' szigorúság túlságával sokasítani. Az előbbeni, az utóbbinak épen ellenkezője. A' szelid törvényeknek minden kedvező, ellenben összeeskűszik minden a' szörnyek ellen.

Észrevétetett: hogy szabad nemzeteknél a' vétségek ritkábbak, 's a' büntető törvények szelidebbek: mindezen eszmék összetartanak. A' szabad nemzetek azok, mellyeknél az ember' jogai méltányolvák, következőleg a' törvények igazságosak. Mindenütt, hol az emberiség, a' szigorúság' tulságával megsértetik, tanujele annak, hogy ott az emberi méltóság nem ismértetik, 's hogy a' polgárnak nincs meg a' méltósága; tanujele, hogy a' törvényhozó nem egyéb zsarnoknál, ki rabszolgákon uralkodik, 's kiket önkényesen könyörület nélkül fenyit. Én ezeknél fogva inditványozom: a' halálos büntetés' eltörlését. *Gabányi.*

Egyveleg.

A' közép-frankoniai kormány szigorú tilalmat bocsátott ki közelebb a' rézcsapoknak bor, sör és eczet' folyatására használata körül, minthogy azokba zöldelő vegyül 's igy az emberi egészség könnyen veszélyeztethetik.

Bizonyos Cultiot nem rég ismét léghajózati próbát tőn Párisban, de igen kedvezőtlen sükerrel; a' léggolyó már Courbevoienál földre bocsátkozék·

Pest. 1839. HASZNOS 44dik szám.
Szombat Nov. 30dikán MULATSÁGOK. Második félév.

A' philippi benszülöttek.

Minden, valamennyire kiterjedt philippi szigeten, mellyek' számát mintegy 1200, 's kiterjedésüket 3650 □ mértföldre tehetni; nevezetesen Lüzon szigeten hegyek léteznek, mellyek a' nép' egy részét, a' másiktól elválasztják, 's egyszersmind egymással összekeveredhetését gátolják. A' fekete faj, melynek némelly maradványai, a' szigetek' majd mindegyikén még léteznek, mindenütt ugyanaz; 's testalkata, arczkifejezése, szokásai és nyelve szembeszökőleg hasonlítanak. A' férfiak négy láb, 's néhány hüvelyk, a' nők alig négy lábnyi magasak; tagjaik erőtlenek 's roszúl alkotvák; a' karok 's lábszárak soványak, ellenben a' térdek 's könyökök vastagok, 's kiállók; a' lábikra vékony s emelkedett, általában idegrendszerük rosszúl van kifejlődve. Mellük meglehetős szélességü, fejök nagy, hajzatuk göndör, de mégsem annyira, mint az afrikabelieké, bőrük sem olly fekete, barnább mégis, mint a' szigetek' többi lakóié, 's föstetlen. Szemeik szépek, szájuk, noha nagy, ment mégis a' vastag néger ajkaktól. Orruk rövid, 's igen mérsékelten lapos, 's járomcsontjaik nem nagyon kiállók. Arczuk gömbölyü, 's félénk kifejezésü, 's ez közönségesen uralkodó jellemvonásuk. Műszorgalmuk nincsen, gunyhóik rosszúl épülvék, 's alig védik őket az eső ellen: a' kóbor nemzetek' minden ismértető jeleit viselik, leginkább vadászat, 's az erdőkben szedett gyökerek 's gyümölcsökből élnek; csak néhol vetnek kevés dohányt, de semmi esetre nem annyit, menynyire szükségök van.

A' philippi szigetek' több tartományaiban, a' lakosok' ezen fajjali hasonlatossága annyival szembeszökőbb, mennyivel kevesebb alkalmuk lehetett a' többi fajokkal össze elegyülni. De ha ez megtörtént, hatása a' jellem, testalkat, szokások és erkölcsökre szemmel látható. Lüzon' éjszaki lakói, például, magasabbak, erősebbek, kevésbbé barnák, és tunyák, mint ugyan e' sziget' többi részében, 's a' többi szigeteken lakóké. Ez onnét magyarázható, hogy Formosából chinaiak jöttek be, 's a' benszülöttekkel össze keveredtek. A' sziget déli részének lakói hasonlítanak leginkább a' malái népekhez, ezek alacsonyabbak, mint az éjszakiak, inkább szeretik a' kereskedést, halászatot, utazást, 's inkább tesznek távolabb veszélyes hajózásokat. Beljebb kisebbek, barnábbak, 's kevésbbé fürgék a' lakosok, 's hasonlítanak minden tekintetben a' benszülöttekhez, kik még legtöbb szigeteken, leginkább a' járhatlan helységekben, hová őket követni nem igen lehet, feltalálhatók.

Az európaiak erőszakos benyomulása nélkül, ezen faj a' chinaiak, malájok 's más népekkeli békés összeelegyités által, alkalmasint elenyészet volna, de nem mindenütt használtattak olly szelid eszközök, mellyekkel a' fél muhamedán szigeten a' barátok éltek; ezen faj nem üldöztetett ugyan közvetlen, de szoros fiscusi korlátok közé szoríttatott, például, a' dohány termesztés, mellyel a' spanyol kormány egyedáruskodik, el van tőle tiltva. Mennyire hasonlítanak ezen néptajók egymáshoz, tanusitja ez eset: 1828ban bizonyos utazó elfogatott a' mindanoi muhamedánok által, ennek sikerült a' megszökés, keresztül utazta a' keleti partokat' 's itt egészen természeti állapotbán talált népeket, mellyek tökéletesen hasonlítottak a' carolinaiakhoz, 's tulajdon carolinaiakat is, kiket szélvész üzött ide, 's végre kisded feketéket kik falvakban laktak, 's ama' két törzsökkel jó egyetértésben voltak.

Ezekből következtethetni, hogy ezen feketék —oceani negriták,- - eredeti vagy legalább legrégibb ismért lakói e' szigeteknek. Az is felette valószinü, hogy azon nyelv, mellytől minden e' szigeteken divatozó szólásmódok eltérnek, mellyet eredetileg e' kisded feketék beszéltek, a' bevándorlottak nyelveik által, kik a' benszülöttekkel összeelegyedtek, lassankint módosittatott. Több szavak értelme a' sundi szorostól egész a' Hajós szigetekig tehát 1500 mértföldnyire ugyanaz, megjegyzésre méltó, hogy ámbár a' feketék nyelve minden tartományban változik, még sem hasonlit az indusokéhoz. A' manillai feketék, a' legtávolabb vidékekről jött feketékkel is, noha némellyekben eltérő szólásmóddal az övéktől, megértik egymást.

Németből. *Gabányi.*

Zrinyi Ilona' sírja és tetemei; ugy szinte Tököly Imre' végórái 's eltemettetése.

(Folytatás.)

De mind e' mellett is Komáromink nem marad költött személy, 's kéziratunk nem Stilfrid 's Brunszvik-féle krónika, mert csak ugyan találunk róluk hiteles históriai adatot,—nevezetesen Veszprémi Istvánnak illy czimü munkájában: „Succincta medicorum Hungariae et Transilvaniae biographia; a' második darabban, a' 114 lapon egy csillag alatti jegyzésben ezt olvashatni: „Comaromiorum gens haec quum in amplissimus diffusa sit ramos in Hungaria, aliis definiendum committimus cuius? an huius potissimum sit prosapiae Joannes ille Komáromi, qvi exulantis comitis Emerici Tökölyi lateribus,

cnius indivulsus fuit conscribendarum magister epistolarum, ita firmiter se se adglutinavit, ut non nisi mors turbatoris pacis publicae eum inde avulserit,— et in patriam e Turcorum dominio redire coegerit famosissimo aeque seditionum auctori Francisco Rákoczio eadem quae victrico servitia praestiturus: abhoc mox ille perbenigne exceptus, et in comitatu Saarossiensi praedio Csetfalvensi liberaliter donatus anno 1710 peste correptus interiit. Ob id saltem hominem hunc a nobis in istam tabellam relatum, quod „Diarium fatorum actae vitae" in collectione manuscriptorum Székelyiáni in hunc usque diem ab interitu adservatum reliquerit, exquo qui historiae patriae amantissimi sunt, temerarios duum virorum factiosorum ausus, et iniqva consilia fideliter consignata magna ex parte haurire poterunt." Itt tehát világosan mondatik, hogy Tökölynek volt Komáromi János nevű titoknoka, 's ennek irományai, „Diarium fatorum actae vitae" czim alatti maiglan is (1776) a' Székelyi-féle kéziratok' gyüjteményében tartatnak. A' közelebbi jegyzésnek végső sorai azonban kevésbé illeszthetők a' kezemnél levő kéziratra, mert ezen 8 ivre terjedő irományban csak uti jegyzetek, (1697. 8dik october — 1705 sept. 13) törökföld, és néprajzok foglaltatnak, 's igy a' honi történeteket kedvelőkkel csak Zrinyi Ilona, és Tököly Imre' körülményesen lerajzolt beteg ágyát, halálát, és eltemettetését láttatja. De ezen egyszerü észrevételem ne látassa azt, mintha én Veszpréminek nagybecsü jegyzését kétségbe akarnám vonni, 's csak a' kezemnél levő kézirati másolatat akarnám kizárólag Komáromitól eredettnek állitani, mert vajjon ama' Székelyiféle gyüjteményben — ki tudja nincs-e Veszprémi által érdeklett dolgokat tárgyazó, 's más nemü kézirat is Komáromitól? — Lehet igen is. — Tekintsünk csak vissza a' fejedelemnő' halálát tárgyazó sorokra, ott meglátjuk, mikép tesz igéretet a' hü titoknok: „Temetésének helyéről, 's öltözetéről is — ugymond Komáromi — emlitést tőn (Zrinyi Ilona), mellyeket isten engedvén különös irásban teszek le" — 's ki meri tagadni, hogy szavát a' hü titoknok megtartotta, 's ki állitani, hogy a' megigértetett iromány maiglan is (1839) nem volna meg a' Székelyi féle gyüjteményben? És vajha megvolna! — ekkor mind az Athenaeumban érdeklett diszes és fényes öltözet 's korona, mind pedig a' Jeleokorban hiresztelt dominicana apácza öltözet tisztába hozathatnék, 's Ungvári úrnak „Mellyik tehát igaz?" kérdésére határozottan felelhetnénk e' részben. De ámbár a' fejedelemnőnek halotti öltözetéről bizonyost nem mondhatok is, mindazáltal kéziratunk után — mellynek hitelességét, mennyire szük körülményeim engedék, kivihattam — bátran merem állitani, hogy Zrinyi Ilona nem Konstantinápolyban — mint Mikes Kelemen akarja — hanem Galatában, „a' galatai jézusiták kisebbik templomában, temettetett el, — annyival inkább, mivel Pálma Ferencz is „Notitia rerum hungaricarum' czimü munkájában, a' második kiadás' 3dik része 342dik lapján ezeket jegyzi meg: — — — „Praecesserat iam ante virum coniux Helena Zrinia XII. calendas Martii anno superiore sublata, conditaqve Galatae apud PP. societatis Jesu." — E'képen próbáltam a' kérdéses dologra némelly fölvilágositó sugárokat deriteni, de megérdemli az érdekes historiai tárgy, hogy a' kiktől telik, bővebben is tisztára hozassék

Nem tartom pedig helytelennek a' nagy fejedelemnő' tetemei fölött férjéről Tökölyről is megemlékezni. De nem czélom az ő viszontagságteljes életrajzába bocsátkozni, mert korkönyveink eléggé bőven ismertetik velünk — bár különböző nézetek szerint — a' férfit; egyedül csak haldokló agyához, 's onnét sirjához, akarom vezetni a' türelmés olvasót. Legyen kalauzunk a' kezemnél levő kézirat' következő kivonata:

„Mi ezek alatt Ázsiában, mint a' káposztás kertben a' nyulak, úgy füleltünk; de a' jó Isten bennünket az Imperiumnak illyen nagy felháborodásában is megóralmazott, ugy hogy nekünk senki is semmit nem ártott, még csak nem is szólott: dicsőség legyen a' nagy Istennek érette. — Én azonban a' rettenetes forró melegek miatt igen elbetegedvén, 's többire majd két esztendeig sinylődvén, midőn a' többi között Urunk ő nagysága látogatásomra hozatta volna székiben magát, és vigasztalt 's bátoritott volna, mondottam: Isten megáldja érette; én már a' halálra elkészültem, Istenemmel 's lelkem' ismeretével megbékéltem; magamat egészen, 's az édes árva fiamat Istennek ajánlottam; várom csendesen a' boldog órát, 's e' világtul való megválásomat. De kérem én is alázatosan ő Nagyságát, készitse ő magát a' halálhoz; mert a' mint ő Nagyságán megismértem, ő Nagysága is nem sokára meghal, tegyen testamentomot, mert ha indisposite hal meg, ezek a' reménytelenségben levő boldogtalan szolgák egymást összevágják javai' kapkodása' alkalmatosságával; mellyet a' török észrevevén, mind gályákra küldi őket, 's hazájokba nem vergődhetnek. A' mi becsesebb javai vagynak, pecsét alatt küldje titkon a' franczia oratorhoz, ott secure megállhat minden, és ha Isten' rendeléséből meg talál is halni, testamentomának fidelis executora leszen; ha pedig élete továbbra terjed, könnyü lesz tőle visszahozatni, — azzal hamarébb meg nem hal; mert egyébaránt is az a' lélek boldog, melly elkészíti magát a' minden órán lehető megoszláshoz. Ő szegény, nagy szemeit rám meresztvén, és a' dolgot tréfának nem vevén elvitette magát szállására, 's mentest bézárkozván a' testamentomhoz fogott; más nap el is végezte, 's bepecsételvén, mind azt, mind féltőbb javait a' franczia oratorhoz küldötte. Azonban szemlátomást a' száraz betegségbe, vagy

hectica febrisbe esvén, mind inkább fogyván 's elszáradván, midőn tizednap mulva elnehezedni kezdett volna, 13a septembris anni 1705 éjfélkor futva jön egyik inasa a' szállásomra, 's zörget erősen az ajtón; kérdem: „ki vagy?" nevét megmondván, monda: ‚Urunk ő ngsága hivatja Kegyelmedet' 's én mondék: „miért nem hagytok békét, látjátok, milly nyomorult vagyok, hadd nyugodjam" — Ő monda: ‚bizony igen nehezen van ő nagysága; Kegyelmedet sietve hivatja.' Azonban más is sietve superveniált, hasonló sietséggel. Én csakhamar nadrágot vonván, az ingre mentét vevén fel, le menék ő agyságához. Köszönök, 's becsülettel fogadta; — látám, hogy ábrázata igen megváltozott, szemei is nem egyenesen járnak, 's mentest megismértem, hogy itt az utolsó órája. A' mint előtte állok, ő az ágyban fent ülvén, mond az inasoknak: „tegyétek közelébb ágyamhoz a' széket." Az inasok a' veresbársony virágos-széket ágya elébe tevék, 's ő monda: „jöjön közelébb Kegyelmed — intvén kezeivel is — üljön le Kegyelmed" közel ültetvén maga előtt, úgy hogy térdeim az ágyát érték, — egyideig csak nézett reám 's hallgatott. Ekkor elibe kérvén az asztalán állni szokott ezüst kis kalamáris ládácskát, felnyitja, 's egy az előtt harmadnappal irt 's bepecsételt, de titulus nélkül való levelet kivéve belőle 's mondá: A' gyertyát tartsátok közelébb." — Nagy öreg viaszgyertya volt, 's ól égett, 's még is mondá: „micsoda rosz égő gyertya ez? nem látok nála; elég viaszgyertya van, gyujtsatok mást is" és vevé a' megmondott levelet, 's pennáját a' tintába mártván, azt akarja vala a' levélre irni titulus helyett, hogy: holtom után szakaszsza fel Komáromi uram ő Kegyelme; a' kezei már reszketvén ezt irta: „holtom után Komáromi e' levelet, —...." 's nézvén egy kevessé az irását, maga kivevé az ezüst porzóját, megporzá, 's a' datumot, diest, annust is kiírta, 's a' nevét is subscribálta, azután maga-megh-jtásával reverentziát tevén a' levelet kezembe adá; de semmit felőle nem szólott, csak nézett reám. Én látván, hogy holta után való dolog, a' levelet csak eltevém. Azonban mondék: Látom Ngságod rosszul van, noha én is rosszul vagyok, de nem szánom fáradságomat, ha Nagyságod akarja, könyörögjünk; — Ő monda: „Kegyelmed jó akaratja" — A' mint Isten tudnom adta, imádkoztattam, 's velem az imádságot botlás nélkül elmondta; — azután sok szentirásbeli lelki vigasztalásokat 's bátoritásokat mondván előtte. — Kevéssé nyugodván mondék: ha Nagyságod' kegyelmessége, még egyszer imádkozzunk; — akkor is monda: „a' Kegyelmed' jó akaratja." — Azonban hogy a' devotióra annál inkább provocáljam, az ágya mellett térdre esvén, haldokló embert illető szép imádságot mondván előtte, ő is szegény velem botlás nélkül elmondván, mondám: ‚Nyugodjék Nagyságod egy kevessé.' A' mint az ágyban ülő formán volt, fejét egy kevéssé a' falfelé forditván, én az ágya elől az asztalhoz menék, 's a' franczia oratornak egy levelet kezdék irni, hogy: a' fejedelem igen rosszul vagyon, nem hiszem sokaig vigye, Istenért kérem, ha valaha, in hoc casu patrocináljon, mert bizony tartok, hogy a' törökök róla sokat maradni vélvén elénk garázdálkodnak. Eddig irván a' levelet, kérdém az inasoktul: hogy vagyon? mondának: ‚csendesen.' — Én oda menek hallgatván a' leheletre, 's nem érezvén momdám: vegyétek le a' tükört; mellyet a' szájahoz tartván, hát már hire sincs a' leheletnek — mondék: jó barátim! e' szegény megholt — terítsétek le a' szőnyeget a' földre, — az ágyról vegyétek le, 's mosogassátok meg'; azután fekete köntösét félretevén adattam rá tisztességes fejedelmi ruhát: testszin-nadrágot, habos narancsszin tafota pánczélinget, szép széles aranycsipke a' kerületein, 's testszin-nyusztos süveget a' fejéhez, 's harmadnápra koporsóba tettük; — halálát ötöd-napig a' törököktül eltitkoltuk, mig postán a' franczia oratort tudósitottuk, a' ki is mentest cancellariusát küldé oda egy kipás-jancsárral, hogy valami alkalmatlanság ne essék. Azután a török császárt supplicaltuk, hogy a' mint testamentomában meghagyta, engedné meg Erdélybe, vagy Magyarországba vitetni testét az eltemettetésre; de csak az lett a' válasz: A' hol megholt, ott temettessék el. — Én aztán a' Nicodemiában levő vezérnek, (ki azelőtt fővezér volt, a' császárral egytestvér a' felesége, de degratáltatván, exiliumba oda küldetett; a' fejedelemnek azért igen jó embere volt) reménykedtem, hogy engedje meg, hogy temetni Nicodemiába vihessük, mert ott az Illyés' hegye alatt igen rosz helye lesz; a' tolvajok kiássák a' testét, a' kuvaszok is, farkasok is széllyelhordják a' testét. — 'S megengedte, ‚csak hogy, ugymond, ne hozzátok által a' városon, a' testet ne lássák a' törökök, mint hogy ez szent hely.' — Ott Nicodemiában a' császár' udvarán túl közel a' tengerhez vagyon az örményeknek egy békeritett nagy új temetőjök, kibe szegény gyakran járt magát mulatni, egy nagy sürü fa alá, egy hideg forrás mellé, hol közel senki sincsen temetve, (én azon helyet az örményektől 60 talléron megvettem) 's a' sürű fa alatt, hol életében sokat feküdt, neki sirt ásatván, 's kővel a' koporsót körül megrakatván, vastag cserfákkal beboríttatván eltemettettem, 's azonfelül övemig rakattam kőrakást, mellyen felül nagy öreg fehér márványkő monumen umot tettem, mellyre aranyosan a' czimerét felmetszettem, illyen irással, azt is mind megaranyoztatván tisztességesen:

Hic requiescit ab heroicis laboribus Celsissimus Dominus Emericus Tökölyi de Késmárk Hungariae et Transsilvaniae princeps Vir a rebus pro asserenda

PATRIAE LIBERTATE FORTITER GESTIS TOTA EUROPA CELEBRIS POST VARIOS FORTUNAE CASUS TANDEM EXTORRIS SUB IPSA RENASCENTIS HUNGARIAE LIBERTATIS SPE EXILII SIMUL, ET VITAE FINEM FECIT IN ASIA AD NICODEMIENSEM BITHYNIAE SINUM IN SUO FLORUM CAMPO ANNO SALUTIS 1705. 13 SEPTEMBRIS.

A' monumentum fölibe szép cserepes épületet csináltattam. Már ezt minden utonjárók, valakik jönek mennek egész Ázsiában a' szentföldre, vagy Kanahán földére, Egyiptomba, Syriába, Mesopotamiába, Babyloniába, Arábiába, a' Sinai hegyre, egyszóval: akárhova Persiába 's egyéb helyekre, minthogy más uton nem is mehetnek, mind láthatják, —a' mint méltó is hosszas bujdosásaért, édes hazájaért való martiromságért szegénynek: „Requiescat in pace. Amen.

E' sorok' értelmével ellenkezőt látszik állitani Pálma Ferencz' föntebb nevezett munkája az ugyanott kitüzött lapon, annyira, hogy egyedül temetése helyében egyezik meg, 's ebben is azon különbözéssel, hogy az: ecclesiát (templomot?) kéziratunk pedig temető-kertet mond. De lássuk magát az idézett helyet: „Ferunt Emericum Tökölium reapse redire parantem, in itinere lethali morbo correptum fuisse, ex quo etiam postquam in manibus P. Francisci Bernierii S. J. missionarii catholicam fidem professus est, decessit idibus sept. anno 1704, in armenorum ecclesia Nicomediae sepultus.“

(Vége következik.)

Egy oklevél 1647 *esztendőbül, az akkoriban uralkodó perzsa királyltul, melly kivétetett Durri Effendi követnek azon jegyzékeiből, mellyeket a' török császárnak ugyan török nyelven irva átadott, melly is Krusinszky Thadé Jésus társasági atya által* 1733 *esztendőben Leopolisban latán nyelvre forditva, igy következik:*

***Diploma Regis Persarum** etc. etc. etc.*

Ipse Deus laudabilis: Imperium Deo. Ó Mahomete! Ó Ali!

„Cum nobilissimus Regiae nostrae Personae animus vehementer, et sollicite ad bonum omnium, et singulorum promovendum propendeat, et hoc tempore optimus sacerdos Christi P. Franciscus Rigordi, et socii ipsius ex societate Majestatis Jesu, in Excelsam hanc aulam venerint, et facultatem sibi in hoc Regno, ac praesertim in Regia Aspahamensi civitate, et in urbe Giulfa habitandi postulaverint, cumque praeterea: Legatus supremae Majestatis sublimisque gradus, ac Eminentissimae Dignitatis et Imperii gloriae et Imperatoris, ac Dominii Excelentissimi Domini inter Dominos Francos justissimi, Dominantium Dominatoris, Regis Poloniae in hanc aulam Protectoris mundi venerit, petieritque: ut praedictus Pater, et socii ipsius viri valde docti, et ad supradictum excelsae gloriae Regem pertinentes, id Obtinerent; concedimus. Cum enim inter Coronam nostram supremae Famae, et Principes Francos altae gloriae, amititiae nexus indissolubilis intercedat; id circo firmiter praecipimus; ut in quacumque loco Aspahami, et circuitus seu vicinae ipsius, prout ipsis Patribus libuerit, habitent, et in area empta aedes construant. Prohibemus autem, ne ullus sit, qui ipsis inpedimentum aliquod afferat. Volumusque, ut eis in summa libertate, ac tranquillitate juxta suum institutum vivere liceat, possintque orare continuo pro prosperitate nostra immutabili. Et circa hoc Ministri nostri cum debita diligentia invigilent. Cumque Diploma istud sigillo nost o inclito munitum sit; vim itaque ac auctoritatem omnimodam illud habere faciant. —Datum Aspahami anno Aerae 1601. Regni nostri quarto, in mense Scheval bene ac feliciter. (A' kijelelt esztendő meg gyez a' mi 1647 esztendőnk 9 novemberével). — — —Haj mennyi a' mostani némelly keresztények, 's némelly régi pogányok avagy hitetlenek között a' különbség!

(Vége következik.)

Közli Komáromy István
Székes Fejérvári kórház' Lelkésze.

Sóhaj.

Piros hajnal derültekor
Lágy szellő fújdogál,
Zengő pacsirta a' folyam'
Virány partjára száll:

Az andalgo kis fülmile
Kerekded fészkibül
Édes szerelmet zengeni,
Ifjú falombra ül:

Kies ligetbe lány sereg
Dalolva lejteget,
A' hajnal pir derengeti
Örömre kebleket. —

Piros hajnal derültekor
Minden vigadni kel,
Haj! csak nekem nem kél örőm
Borult egemre fel!!!

Nagy Ferdinand.

41-44. sz. Pest, Második **HIRDETÉSEK.** Novemb. 30án 1839. félév.

Felszóllító kérelem

a' Hazai 's külföldi Tudósítások és Hasznos Mulatságok iránt

a' közelgető 1840ik esztendőre.

T. cz. Pártfogóinkat 's a' két magyar Haza' olvasó közönségét tiszteletteljes bizodalommal, kérjük-meg: méltóztassanak lapjainkra előfizetési rendeleteiket minél előbb megtétetni, mi azon tisztelt hazafiakra nézve, kik példányaikat most egy majd más helyre kivánják járatni, legczélszerűbben történnék a' kiadó hivatalnál, mivel akkor az elküldözés, változó körülményeik szerint, hiba és hátramaradás nélkül intéztethetik-el. Lapjaink' ára az eddigi marad; könnyen olvasható csinos betükkel, jó fekete festékkel 's tisztán nyomtatásukért *Trattner-Károlyi'* jeles nyomtató intézete kezeskedik. Jövendőre *Nemzeti Ujságunk* in **folio**, testvérlapja *Hasznos Mulatságink* pedig negyedrétben, a' legfinomabb *fiumei velinen*, angol új öntetü betükkel jelenend-meg. Az előfizetéssel beküldetni kérjük a' meglevő nyomtatott újságboritékot vagy hibátlanul tisztán leirt czimzetet, mellyen a' legközelebbi postahely is föl van jegyezve, hogy minden tévedés elhárithathassék. Hirdetésink mindenféle hirdetményeket a' legolcsóbb áron csupán a' nyomtatási költség megtéritése mellett, gyorsan közlenek. A' kiado hivatalon (zöldkert utcza 498 szám alatti özv. Kultsár Istvánné, ujság tulajdonosné házában) kivül minden postahivatal elfogadja az előfizetést.

☞ A' szerkesztőséget illető leveleket e' czim alatt *„A' Hazai 's Külföldi Tudósítások hivatalának"* küldetni kéri *a' nemzeti ujság szerkesztősége.*

Trattner és Károlyinál Pesten éppen most jelent meg:

HAZAI VÁNDOR 1840.

X^dik évi folyamat, két Rajzolattal: 1. Pest-Budai álló lánczhid. 2. gróf Esterházy Károly egri püspök képe. Ára kötve 1 fr. p. p.

FÉNYES ELEK Magyar Ország Geographiája. I. II. III. IV. Darab
Ára 8 forint ezüstpénz.

Árverési hirdetmény.

(1) Ezennel közhirré tétetik, hogy f. év dec. 11kén és következendő napokban néhai mélt. Ürményi Péter' felszentelt püspök' 's esztergami Nagy-prépost' tömegéhez tartozó házibútorok u. m. hintók, lovak, borok hordókkal együtt, szobabútor, ágybelick, 's asztalnemük, ezüst, és más drágaságok, köz árverés' utján a' legtöbbet igérőnek készpénz fizetésért el fognak adatni. Költ Esztergamban november 26kén 1839. (3)

Hirdetmény.

3) A' kegyes alapitványi javakhoz tartozandó S.Vásárhelyi uradalom részéről közhírré tétetik: hogy ezen uradalomhoz tartozó Karakói vendégfogadó, és mészárszek az ottani országúti rendes vám használatával —nemkülönben a'

)(

Dabronyi vendégfogadó, és mészárszék jövő 1840ik évi 1ső májustól kezdve, három egymásután következő esztendőre, folyó évi dec. hó 12-ik napján, ugyan S. Vásárhelyi mezővárosában, az uradalmi tiszttartói hivatal irószobájában reggeli 10. órakor nyilvános árverés útján a' legtöbbet igérőknek újjonnan haszonbérbe kiadatni fognak. — Az ezen haszonvételeket kibérelni szándékozók tehát a' szükséges bánatpénzzel ellátva a' fenkitett helyre, napra, és idő tájra illendően meghivatnak. Költ S. Vásárhelyen novemher 5én 1839. 3)

Könyvjelentés.

HONINDIGO

E' czím alatti találmányát, termesztése' 's gyártása' szereit, az Indiaival egységét, legügyesb festőmesterek' hitelitett bizonyitványaival, és számos festett szövetek' remekeivel, megmutatta KATONA DIENES, kegyes szerzet' tagja, Észtan Doctora. 1839.

Századok óta törekszik Europa, a' világnak más részérüli INDIGÓT honival nélkülözni máig. — Nem indigós növényeink gyérsége, de a' kémletek hiánya, 's előítéletek miatt! — A' megirt szabályok kellő követése, elég: a' tiszta indigó gyárthatására; melly ha divatra kap: hazánk évenként ötmillio forintját megtarthatja. A' könyv 24 kr. p.p.

Megszerezhető Pesten Eggenberger könyvárosnál-, úgy magyar, és erdélyországi tővárosok könyvárosainál. Jelesb magvait oltsón megszerezhetni Pesten, Servita teren „fekete kutya" czimnél *Hasenstab* kereskedőnél — Visgálatit még e' munkában sem szünteti-meg *a' fen irt kiadó*. Kecskeméten nov. 25. 1839. (3)

Eladó szölö. A' pesti kőbányai ugynevezett öreghegyen (Altgebürg) kellemes 's hasznos helyen fekvő $7\frac{1}{2}$ fertályból álló igen jó mivelésben lévő, rajta egy alkalmas kis épülettel és igen könnyen 's kevés költséggel alkalmazható pincze hellyel, ugy hozzátartozó kőbányával ellátott szőlő, szabad kézből minden órán eladó. — A' megvenni kivánók bővebb értesitést iránta vehetnek Pesten, Zöldkert utczában (Kohlbacher-Gasse) 498 sz. alatt a' „*Hazai 's Külföldi Tudósitások*" szerkesztő hivatalában. 3)

Pénzfolymat: Bécs, nov. 25én: 5pctes stat. kötelez. $107\frac{11}{16}$; 4 pctes stat. kötelez. $100\frac{1}{2}$; 3 pctes stat. kötelez: $80\frac{3}{4}$; 1820ki stat. költs. 280; $2\frac{1}{2}$ pctes bécsvárosi bankókötv. $65\frac{1}{2}$; bankrészvény 1645.

Gabonaár: Pesten, nov. 29én pesti mérője, váltógarasban: tisztabuza 170—150; kétszeres 120; rozs 115—110; árpa 96—92; zab 74—68; kukoricza 124—113.

Dunavizállás: nov. 17én: 3' 9'' 0'''; 18kán: 3' 10'' 6'''; 19én: 4' 0'' 6'''; 20án: 3' 10'' 6'''; 21én: 3' 9'' 0'''; 22én: 3' 8'' 0'''; 23án: 3' 7'' 0'''; 24én: 3' 7'' 9'''; 25én: 3' 8'' 3'''; 26án: 3' 9'' 9'''; 27én: 3' 9'' 6'''; 28án: 3' 9'' 6'''; 29én: 3' 11'' 3'''; 30án: 4' 1'' 6'''.

Pest. 1839. HASZNOS 45dik szám.
Szerda Dec. 4dikén MULATSÁGOK. Második félév.

Juh' nyavalyáiról.

A' juhoknak miképen kell télen gondjukat viselni? Tiszta kemény szénaorvosság nekik. Hogy azt tisztán ehessék, szükséges jászolba vagy fekvő lajtorja formákra hintetik, mert ha a' földre hintetik, eső, 's hó rá esik, azt bele tapodják, és igy tisztátlanul eszik eledelöket, 's annál inkább betegségbe esnek.— Télen többször kell nekik sót adni, mint nyáron, hogy a' száraz eledel, főkép' ha poros vagy penészes, a' só által könnyebben elemésztessék 's rothadásba ne menjen bennök.

Tavaszkor. A' juhok ki ne hajtassanak, ha csak lehet, a' legelőre, miglen az eső által meg nem tisztult. — Különösen pedig adassék nekik az alább írt 1. szám alatti Praeservativum (Óvszer).

Nyáron. A' juhok' itatóvize sok helyen távol vagyon, úgy hogy egész nap nem ihatnak, szükséges tehát, hogy reggel itassanak meg, azzal azt is nyerjük, t. i. hogyha éjszakán büdös köd esett, vagy reggel, nekik nem árthat olly hamar, mert nincsenek éhgyomorral; — ha pedig utóbb a' vizhez hajtatnak nem isznak olly mohón, mi által könnyen tüdőnyavalyába eshetnek.

A' veszedelmes kosz számtalan juhokat megemészt, mi az oka? A' tisztátlanság, a' por, sár, melly a' gyapju közé veszi magát, testüket föl eszi, seb, végtére kosz lesz belőle — azért felette rosz, ha a' juhok föl szántott helyeken éjszakáznak. — Szükséges nyáron többször úsztatni, és ha igen gazdag gyapjuk vagyon, megnyírni. — Könnyebben is lehet úgy orvoslani, ha rűhesek vagy sebesek volnának.— A' rüheseket tüstént el kell különözni a' többitől, és 2ik szám alatti szerekkel orvoslani.

Őszkor. A' juhoknak legnagyobb ellensége a' tartós nedvesség, azért vizes, bozótos helyeken ne legeltessenek; mert ott a' mételt és csigakukaczot föl szedik. — Ezen kis kukacz a' fü' hegyén van, a' birka orrára ragad — bele mász, és az orra' tokjában növekedik, föl mász feje üregébe, a' velőnek hártyáját által furja, a' juhot elnyomorítja és végre elveszti. A' métel nem egyéb a' vérnek rothadásánál; ez onnan következik, midőn t. i. a' juhok bozótban legeltetnek, azon gyönge erőszakosan kinőtt füvet mohon eszik, 's a' lábaikkal fölzavart iszapos és büdös vizből isznak; ez gyomrokban kezd rothadni, lassankint elbágyadnak, hasok fel puffad, a' torok' alsó részén vizigugát kapnak, és illy módon elvesznek seregesen. — Midőn az illyesek felkonczoltatnak, azt látjuk: hogy húsok olly fehér, mintha vizben sokáig ázott volna, a' belső részek lágyak — a' belek halaványok, a' fodor' kövérsége el van emésztve — a' tüdő tele van szőrfürtökkel, a' lép és vese lágy — az epe fekete, kék, nem zöld — a' vastag életerek, a' májával együtt, tele vannak ezer és ezer tökmagforma fergekkel. — Métel ellen a' 4ik, a' szőrféreg ellen pedig az 5ik szám alatti szerekkel lehet orvosolni.

1 Óvószer tavaszkor: Végy fekete fényes kemény kormot egy evő kanállal — annyi tölgyfagubacs lisztet, annyi keserű sót és üveg sót, (fel vitri) mind porrá törve össze kell keverni korpával — vagy árpadarával, egy maroknyival — ebből adassék minden második nap reggel 's estve egy evő kanállal minden birkának. —

2. Kosz ellen. A' juhok' sokasága szerint, tyúkganéj és cserfahéj apróra összetörve gyenge lúgban megfőzetnek vagy félóráig, tisztán leszüretvéu, azután ezen főtt lé ugyanannyi legerősebb lúggal összekevertetik, p.o. ha egy közönséges dézsával van a' kétféle, félfont hamuzsír kevertetik bele, 's ezzel a' kosz helye, a' gyapjut előbb lenyirván, napjában egyszer kétszer megmosatik, és ezt addig kell folytatni, miglen a' kosz le nem tisztul — azután következendő írral kell bekenni. —

Végy 2 font ó hájat, fél font kék gáliczkövet, fertály font timsót, és annyi örvénygyönkér port, — babér- és terpentinolajt annyit, hogy többivel eggyüt lágy ír legyen belőle. — Ezen írral naponkint egyszer a' kosznak helye bekenetik, — ha pedig gyógyulni kezd, csak minden harmadnap kell bekenni. — Belső orvosság. Legjobb eledel adassék azon juhoknak, u. m. korpa-, árpa- vagy zabdara 'stb. keverve örvénygyökérrel — gentianával (tárnitsgyökér), büdöskővirággal egyenlő menynyiségben, — úgy, hogy egy darabra ezekből már keverve egy evőkanállal jusson, félmarék egyik vagy másik darával vegyitve, napjában egyszer adassék a' betegnek.—Sőt az orvoslás alatt nem kell nekik adni, hanem a' midőn kitisztultak. A' mi illy móddal többszöri meggyőződésem szerint bizonyosan következni fog minden kéneső nélkül, melly felette drága, és rendetlen használás által inkább kárt, mint hasznot okoz. Itt Ketskeméten igen számosan tartatnak juhok, mellyek közül sok elvesz és elnyomorodik kosz által, — de nem is fordíttatik ezen kárhozatos nyavalyára a' szükséges figyelem, itt p. o. ennek orvoslása az együgyű juhászra bizatik, ez szokta itt többnyire készíteni az úgy nevezett rühelőzsirt — t. i. a' kénesőt óhájjal félig meddig megtöri, tesz hozzá vastag 's vékony terpetint,—és meg

van: ezzel keni dörzsöli,azután a' már feletti rühes juhokat, — a' nélkül, hogy a' többitől elválasztaná, vagy gazdájának annak idején említést tenne — A' midőn ezen általa mesterségesen készült írral e' koszos juhokat jól megkente, azt gondolja, hogy ezzel már mindent meg tett, — és hogy használt; mert azt látja, hogy kűlsőképen a' kosz múlik, mert valamennyire leszárad; — de azt nem tudja, hogy belsőképen annál inkább terjed, — úgy, hogy egy pár hét mulva sokkal rühesebb a' juh, mint azelőtt volt — akkor ismét bekeni, beragasztja a' koszos sebet, és igy napról napra vész a' drága gyapju, utóbb a' juhok seregesen eldöglenek.

3. Csigakukacz ellen való szerek. A' birkák' sokasága szerint főzettessék fehérüröm (a' hol pedig ez vadon nem teremne, mint itt kecskeméti tájékon, lehet helyette venni virágos földepe füvet is (Herba Centaurii minoris floridae), ezt itt a' legsoványabb homok buczkák között mázsa számra szedhetni, juliusban kezd veresesen virágozni, és virágzik miglen a' fagy el nem veszi), ennek leszűrt levéből fél ivópohárral kell azon birka orrába önteni, melly bágyadt és szomorú, annak bizonyosan a' csigakukacz vagyon a' fejében;—ezen lé' beöntésekor a' feje feltartassék, hogy jól bele szivárkodhassék; — ha ez három nap történik, azon lének keserüsége megbágyasztja a' kukaczot és ki jön. — Hogy ez annál hamarább történjék, fél evőkanál pálinkát egy késhegynyi paprikával keverve kell az orrába önteni, ez megtrüszenteti és úgy a' kukaczot, és egyéb tisztátlanságát ki veti, ha a' kukacz kijött, a' fenemlitett léből még lehet az orrába ereszteni.

4. Métel ellen végy földepe füvet, tarnics gyökeret, kétkét latot, egy lat sárga china héjat, — árubeli zöldgáliczkövet, ezekre töltessék három pint forró víz, és betakarva had álljon egy éjszakán által, reggel azután le kell szűrni jól kinyomva, ehhez adassék egy lat kámfor, jó erős pálinkában felosztva — 's ebből folyvást 8 napig adjuk egy birkának fél ivó pohárral naponkint. Az itató válluba pedig néhány darab vas és annyi eczet tétessék, hogy kevéssé savanyós legyen a' viz, és ezzel kell őket itatni, miglen orvossággal élnek. —

5. Szőrféreg ellen. Akármi időben adassék a' bárányoknak és anyajuhoknak fokhagyma sóval apróra zúzva öt hat nap egymásután. — Ezt azért kell akármi időben tenni; mert a' szőrféreg a' bárányokkal születik 4—5 évig hordozzák magukban és csak egyszerre döglenek el, kiváltképen, ha más nyavalya adja magát hozzá.

A' juhok láb- és körömfájásban is szenvednek, kiváltképen köves tájakon.— Ezen lábfájás vagy körömvész nyári melegségben támad, ennek elmultával a' nyavalya is távozik. — De sokszor szájfájással is össze van kötve, már ekkor veszedelmes, — a' juhok sántikálni kezdenek, körmeik tüzesek és felette fajlalják, a' hús körülöttök kezd dagadni, — egyszersmind hideglelések is vagyon; — ezt követi seb, melly büdös és genyetses;— a' köröm reszenkint kezd leválni, ezen levált részeket azonnal le kell vágni; mert különben az egész köröm levész. — E' rosz következéstől meg lehet oltalmazni — t.i. azon juhokat többször folyóvizbe, vagy a' hol ez nincs (mint itt Ketskeméten) más székes vizbe kell állitani, 's többször lábait 's körmeit hidegvizzel mosogatni; — minden mosás után pedig vizes agyaggal (melly közé félevőkanál ólomeczet kevertessék) körmeit és lábait, a' mennyire a' daganat 's gyuladás terjed, vastagon bekell tapasztani, és ha ezen tapasztás száraz lett, ismét ólmosvizzel meg kell locsolni— a' gyenyetses sebet gyakran kimosni, és ezt addig folytatni miglen a' sebek meg nem gyógyúltak. — A' többszöri sónyalogatáson kivül, más belső orvosság nem szükséges, mert midőn a' nagy melegségnek vége van, a' nyavalya is megszünik. — Veszprém, Somogy, Zala 's Vas ns megyékben, ezen láb és körömfájást töménysósavval vegyitve szokták a' juhászok orvosolni és jó sikerrel; — azonban az ólomeczetes agyag ócsóbb.

A' himlő által sok juhok elvesztek már 's most is vesznek, kivált ott, hol a' beoltás épen nem, vagy pedig hibásan gyakoroltatik — A' himlő nem minden esztendőben, annak részeiben és helyeken támad; mert majd tavaszkor, majd nyáron vagy őszkor keletkezik, télen igen ritkán. — A' bárányhimlő nem származik a' gyermekhimlőtől; mert ezé nem ragad a' bárányra, a' bárányhimlő sem fogamzik meg a' gyermekeknél; hanem keletkezése különös időjárástól függ — Tapasztaltuk, hogy sokszor 2—3 esztendeig egymásután uralkodott a' himlő — sokszor pedig 5—7—10 évig is elmaradott. — A' himlő meleg lapályos tájakban, legtöbbszer mutatkozik, — a' magas hegyes vidékeken ritkábban támad, és nem olly mérges.— A' himlő mindig veszedelmes 's rosz következésü olly juhoknál, mellyek gyengék, a' görhesek és egyébként is egészségtelenek, ha azok szük, sötét 's ronda büdös istállóban tartatnak, ha rosz vagy kevés eledelt kapnak, ha lapályos vizes helyeken legeltetnek és sőt nem kapnak. — Mindazok kik igy tartják juhaikat bizonyosak lehetnek hogy a' himlő többszer fogja azokat meglepni, 's el is fognak veszni.

Igaz, hogy a' nedves- esős- ködös idő, és az egészségtelen föld' kipárolgása is okozza a' veszedelmes himlőt. — Jofajta kimlőt csak tavaszkor és

nyár' végén lehet reményleni, azaz, ha az előbbi időjárása a' juhokra nézve egészséges volt, — ha azok jó eledelben, jó itatóvizben 's egyéb jó tartásban részesültek, — ha szemeik fényesek és élénkek — minekelőtte himlőt kapnak, ha szájuk' padlása kemény — nyelvük foghússal együtt tiszta, ha sem felette kövérek, sem görhesek vagy felpuffadtak, — ha pedig nem volnának ezen tulajdonságuak, jó himlőt nem várhatni. Akárminő természetü legyen a' himlő, mindig bizonyos részén mutatkozik a' testnek, ugy mint az orron, a' vékonyon, az első és hátulsó lábak között, a' szemöldökön, száján, hasán 's a' bárány' farka alatt és csak akkor terjed el az egész testen, ha a' juhok csak valamivel előbb nyirettek, vagy rüh által a' gyapjút elvesztették. — E' nyavalát hideglelés előzi meg — és ezen hideglelés hozza elő a' himlőt. — Ennek tulajdonsága olly különböző, mint a' hideglelés, és ha az időjárás alkalmatos — a' test pedig egyébiránt egészséges — és a' hideglelés nem nagy; — ekkor a' himlő többnyire 4—5öd napra kijön, 's ugyanannyi idő alatt meg is érik, azaz genyetses lesz — ez lassan kiszivárkozik, és utóbb varas lesz melly a' seb' gyógyulásával megától leszárad és leesik. — Ha ellenben az idő járása rosz, a' test gyönge, sinlődő, 's a' hideglelés nagy; ekkor a' himlő lassabban jön elő, nem is olly vörös mint az előbbeni — genyetség helyett veres nedvesség van benne — a' himlő elterjed az egész testen, és gyuladó rothadás lesz belőle. — Legjobb himlő a' középnagyságu, vörös kerületü, gömbölyü és pupos — 's melly 7ed napra már genyetséges— ha kicsinyek és egybefolynak; — ekkor nagy forróságot és hideglelést okoznak, egész test' bőre tüzes, — legveszedelmesebb befolyású erre a' nyári nagy melegség, — a' betegek többnyire tüdőrothadást kapnak és elvesznek. — A' legveszedelmesebb himlő még is az, melly halaványan — kékes ólomszinü kerületü, melly lapos es behorpadt, zavaros 's büdös nedvességet foglal mágában; — illyes himlővel ritkán menekszik meg egy — lanyhos esős idővel pedig egy sem marad meg. — Legbizonyosabban elvesznek azok, mellyek a' himlő kiütése után másodnapra már taknyosak lesznek, ennek pedig rothadt büdös szaga van, — mellyeknek feje, nyaka, vagy hasa dagadni kezd 's mellyek torokgyuladást és hasmenést kapnak. — Különösen kell ügyelni a' fiasokra, — szokszor a' legjobb himlőzés alatt, idő alatt fiadzanak meg, és utána eldöglenek. A' bárányokra nézve a' himlő általjában véve nem olly veszedelmes, ritkán himlőznek ezek meg, noha az anyajuh, mellynek tejét szopja, tele van himlővel; — meg kell jegyeznem azonban, hogy itt a' jó tulajdonságú himlőt értem. — A' himlőnél mindenek előtt a' betegeket a' többitől el kell választani — tiszta téres istállóba, az esztendő' részét, hideget, meleget figyelembe kell venni — és a' jószágot a' szerint tartani. — Az istállót gyakran kell tisztogatni — jó időben ablakot, ajtót nyitni 's úgy szellőzni — többször szalmát hinteni — 's a' betegnek legjobb eledelt adni, kiváltképen a' minőt kiván. — Ha a' himlő kezdetén felette nagy hideglelésök volna; de a' himlő jó természetünek látszik — ekkor lehet a' betegnek adni háromszor napjában félevőkanálnyi tisztitott ként (flores sulfuris) sóval, miglen a' himlő genyetses kezd lenni — jó időben a' déli órákban szabad levegőre kell bocsátani; — nyáron jó, ha éjszakán át is kivül vannak. — Ezen orvosiszer egy marék korpával, liszttel vagy árpadarával adatik, — ha nem ennék — lisztesmoslékkal kell szájukba beönteni. — Sokszor elvesztik a' betegek az étvágyat — mert nyelvük tisztátlan, iszapos — azt meg kell tehát mosni sósvizzel, mi után ismét enni fognak. — Mihelyest a' himlő genyetses kezd lenni, son kivül nincs szükségük orvosszerre — orrokat és szemeiket is gyakran meg kell mosni fris vizzel. — Ha a' betegek szorulásban volnának, egy hosszas darab szappant kell nekik hátulról bedugni és sósvizzel itatni. — Ha a' himlő mérges tulajdonságú, összefolyó és rothadt: ekkor vetessék tölgyfahéj' pora annyi sóval és vizzel keverve, hogy tésztaforma legyen belőle; ezt kell nyalatni a' beteggel; még jobb ha kevés timsó is tétetik hozzá, — két-három kanál bort is lehet nekik beönteni — a' tölgyfahéj helyett, timárgubacs, rozmaring, zsálya, kakukfü vagy izsop is vétethetik. Ha hasmenésük volna, lehet nekik adni lisztesmoslékot piritottkenyérrel — vagy kétszer háromszor a' következő nyeletből: végy timpógyökeret (rad. Tormentillae) és piritott lencsét egyenlő mértékben, törd meg porrá, és készits főt gyalogfenyő bogyónak leszürt levével nyeletet belőle 's adj a' hasmenésben szenvedőnek ebből napjában kétszer-háromszor egy fél evőkanállal. — Ha a' betegek kezdenének nehezen lélekzeni, köhögni és ha fejöket előre nyujtják, bizonyos, hogy himlő mellett tüdőgyuladásba is esnek; szükséges ekkor, hogy szügyük bőrén a' zsinor azonnal kerzsztül huzassék.

Mi a' beoltást illeti; ennek igen könnyü a' módja: a' beoltandójuhot vagy bárányt derekára fektetik az asztalra vagy padra, feje 's első lábai erősen tartatván egy segéd által; — az oltó a' balkéz' hüvelyk- 's mutatóujjaival szétnyújtja a' bőrt, és az oltó árt vagy tört lassan a' felső bőr' 's hús' hártyája közé tolja, egyet fordit és azon oltó-eszköznek kihuzásánál azt kevéssé lefelé nyomja, ugy, hogy a' himlő méreg annál jobban a' tűvel letörültetvén, benmaradhasson, és igy az oltás már megtörtént, t. i. fris himlőméreggel. Ha pedig szárazhimlővel,

azaz, himlőméregben mártott fonallal kellene az oltást véghez vinni; akkor az oltókésecskével vagy tűvel, a' bőr' felső hártyája fertály csoll hosszuságra felhasittatik, és a' himlőfonal bele tétetik, hogy pedig ezt le ne dörgölhessék, szükséges gyántás tapasszal (deák flastrommal) leragasztani — 24 óra után ezen ragasztás levétetik, ha a' himlőméreg megfogamzott, mit 4—5 nap mulva tökéletesen láthatni; legczélirányosabb az oltást véghezvinni, a' hátulsó vastag czombok között — szokták a' juh' fülein és szügyén is tenni. — Az ár, mellyel az oltás történik, két czoll hosszú, melly középen be vagyon hajtva. — Ezen eszközzel az oltó, két segéddel, egyike az oltóárt, vagy hegyes felette éles késecskét a' himlőméregbe mártván, a' másik pedig a' juhot tartván, óránként 100 vagy több darabot is olthat. — Próbáltatott az oltás vérrel is, t. i. a' még egészen meg sem is erett himlő sebből vétetett nehány csepp vérrel, ezzel 379 egy esztendős juh oltatott be ezekből 364 kapta meg a' tökéletes himlőt, 13at ujonan kellett beoltani, mellyekből még is 8 darab se hogy sem lett foganatos. Tagadhatatlan igazság, hogy a' rendes beoltás által a' természetes himlő elháritatik; bizonyos az is, hogy a' beoltott juhok, legyenek bár a' természetes himlősek között, még sem ragad rájuk az olly veszedelmes öldöklő természeteshimlő.— Tökéletesen meggyőződtünk a' beoltás' felette nagy hasznáról már 1803ban, t. i. gróf Eszterházy Károly sajnosan tapasztalván, hogy számos juhok vesznek el a' természetes himlőben, az akkori hires Pessina által (ki Bécsben a' baromorvosi tudomány' rendes tanitója volt, és Mező-Komáromban, Enyingen, Holicson és Mannersdorfban olly nagy szerencsével gyakorolta már a' bárányhimlő mesterséges beoltását) arra biratta magát, hogy ugyan az által Komárom megyében levő minden birkamajorjaiban az oltást megtetette, a' gróf maga is megtanúlta módját, és Pessina jelenlétében gyakorolta is. — beoltattak nevezetesen aprilis és majus hónapokban. — Ácson, Bábolnán, Csemen, Dobsán, Koczkáson és Vasson összesen 3272 darab, — ezekből 825ön nem fogott sehogy a' beoltás, a' többi beoltottakból egy sem veszet el himlőben, — 4 megdöglött ugyan, de más által véghez vitt rosz beoltás miatt; — 56 pedig más nyavalyában. — Több ezer darabba oltott be Pessina, de egy sem döglött el himlőben. — Oroszországban gróf Szergei Romanzow 2,300 darabba oltatott be, mellyek közül egy sem döglött meg himlőben, nem is ragadott rájok a' természeteshimlő.— Bővebben értekezett e' felől Szeth János orvos-doctor és Komárom vármegye' rendes főorvosa 1803-ban á' Hétilapok' 6dik számában, ezen felirat alatt: „Kurze Übersicht der Schafpockenimpfung im Komorner Comitat im Jakre 1803.“ Igen jó volna ha a' többi hirlapok' érdemes szerkesztői 's kiadói az égyik vagy másik hirlapban lévő valódi közhasznú értekezéseket és tudósitásokat szinte különösen minél előbb felvenni sziveskednének; mert a' jót, bár milly kevésnek lássék is, nem lehet eléggé terjeszteni. Z.

Egyveleg.

A' mágnes csodálatos hatása.

Weimar, nov. 10. Jelenleg itt dr. Keil langensalzai professor' előadásai a' magneto-electricitas' csudálatos és legujabb hatásai felől a' legérdemlettebb megösmerést és érdeket gerjesztik minden osztálybelieknél. Egy kicsiny, de mód felett elmésen alkotott 's általa feltalált műszerben dr. Keil a' magnes' hatásait a' villányéival olly rendkivül egyszerü, gyors és jól kiszámolt módon tudja egyesítni, hogy találmánya valóban bámulást és csudálatot gerjeszt. Dr. Keil magneto-electricitásának már jól megkisértett erejét a' létműszeres testek minden kórainak gyógyitására a' legjobb és kedvezőbb sükerrel használja. Igy e' városban nem csak sok csúz-bajokkal soká küzdötteket azonnal teljesen meggyógyitott, hanem még több egészen süketen szülötteknek egy pillanat alatt megadá hallásukat. Találmánya' hatásait már a' telegraphi intézetekre, hajózási tudományra, valamint a' vasútakon most divatozó szállitó-rendszerre is szerencsével használta. Módfelett érdekes e' tekintetben ujon feltalált magneto-electricai keringési műszere. — A' gőthei hagyomány' gazdag kincstárában ujolag ismét olly sok és érdekes dolgot találtak, hogy a' költő' összes munkáihoz ismét két kötet pótlékot remélnek összeszedhetni.

Jobb tenni mint tanúlni.

Bizonyos pór, midőn a' párizsi academiában a' tudósokat nagy tüzzel vetélkedni hallaná, ő is egy kérdést előterjeszte mondván: mi jobb az embernek, tenni, a' mit tud? vagy tanúlni, a' mit nem tud? A' vélemények különfélék valának, végre a' tudósok' többsége elhatározá: sokkal czélszerűbb tenni, mintsem tanúlni. Ti tehát mindnyáján monda a' pór, esztelenek vagytok, kik egész életetöket a' tanulásban töltitek el, és a' mit tanúltatok soha sem teszitek.

Pest. 1839. HASZNOS 46dik szám.
Szombat Dec. 7dikén MULATSÁGOK. Második félév.

Ember hatalma az állatokon.

A' teremtőnek egy parancsát sem teljesiték az emberek eleitől fogva mostanig olly híven, mint ezt még a' paradicsomban adottat: „A' földet—hajtsátok birodalmatok alá, és uralkodjatok — minden állatokon.“

Mindenütt hol az ember a' földön megjelen, az állatoknak vagy pusztulni kell, vagy az ő czéljainak eszközeivé válni. Csak hogy sokan az állati fogalmat igen is kiterjesztik. Egy nagyravágyó hódoltató az üzőbe vett népeket; egy szenvedelyeinek áldozó zsarnok alatt valóit: azon szerencsétlen országokban, hol örökös jobbágyság uralkodik, némelly födés úr a' jobbágyait: az amerikai gyapott és czukor termesztő a' rabszolgáit; némelly népeknél a' férj feleségét vagy feleségeit csupa állatoknak tekinti 's velök' ahoz képest is bánik. De nem ezt akarók tulajdonkép most beszélni, hanem az ember ügyességét bámultatni, az igazi vadállatok megszelídítésében, Nevezetesen azok, kik a' föld kereksége különböző részeiben honos állatokból összegyűjtenek 's ezeket a' maguk nyereségére, de a' nézők gyönyörűségére és tanuságára is pénzért mutogatják, csak nem hihetlen példáit adák ama' készségnek. Van, Áken, Mártin és mások minden hirlapokban emlegettettek e' féle csuda mutatványaikról, most pedig egy Carter nevü angol állat mutató vonja magára Londonban a' közönség figyelmét. Játékszine van neki ott, 's a' kárpit felvontával láthatni, barátságban azon fene vadakkal, mellyeknek vérszomja közmondássá vált. Megjegyzék a' többek közt következő mutatvánnyait: Lefekszik hanyatt 's ezen fekben szólít egy fiatal tigrist, hogy nyuljék el rajta Ekkor játszik vele mint egy kis kutyával, nyalatja ábrázatát, aztán ingerkedik a' tigrissel, dőhösségbe hozza 's megint tüstént lecsillapítja, mind a' legnagyobb biztossággal. Szinpadán egész játékokat ábrázol Carter az állataival. Egyikében egy oroszlányt hámoz fel, szekérbe fogja, mellybe maga belé ül; néhány hídon átszekerezik vele, 's végre egy hegyre felvontatja magát az oroszlányával, mellyet olly jó erkölcsüvé mivele, mint egytanult valódi hámos lovat. De a' legbámultabb gyakorlata emez: Reá fekszik két iszonyatos, orditó oroszlányra, fejét egyiknek kitátott szájába dugja, kezét másiknak szájába nyujtja, 's kedvenczét a' fiatal tigrist a' nyakéba veszi, egyszersmind pedig ábrázatát játékosan nyalatja egy párducczal. Aztán ezt a' párducczot egy lánczon, melly csinált virágokkal úgy be van fűzve, hogy csupa virágláncznak látszik, bévezetik a' szinpadra, meghordozzák és a' kárpit a' nézőség zajos tapsai közt lebocsáttatik.

Az emberhaj kereskedésről.

Ámbár a' poros czoffok' és parokák' ideje szerencsésen rég elmult, és a' hajnővés hiában iparkodék ifjú 's öreg divaturacsaink' szakállas arczaikon némi pótlékot nyerni, még is a' tetszetes hajpipere mindenkor egy a' legvonzóbb kecsei közé tartozik a' szép nemnek, 's az utolsó bécsi kézmü kirakás is legsikerültebb munkálatok által győze meg bennünket arról, hogy hajművészeink ezen természeti fejfödet' korszerü kiképzésében semmikép sem maradtak hátra, sőt inkább a' hajhasználás több új diszáru-czikkek 's fonadékokra a' legfoganatosban kiterjedési 's kereskedési ág felett tehát, valamint az emberhajjál való mesterséges bánásmódról is, némi nyomozatok annál kevésbé lehetnek feleslegesek, mivelhogy ezen nem csekély tárgy még soha szóba sem jöve, mind a' mellett hogy vele egy, hozzánk olly közel fekvő, érdek kapcsoltatik összve.

Bámulatos azon tömérdek pénzösszeg, mellyet az emberhaj-kereskedés és fogyasztás, Franczia 's Angolországban még mindig forgásban tart. Benföldön a' behozatal külföldről, (egy mázs. 50 ft vámmal) az utolsó időkben megcsökkent. Bécsben, és a' többi német 's olasz tartományban 1836 hét mázsa 82 font, 1837 hét mázsa 86 font, 1838 pedig hét mázsa 38 font haj használtatott fel. Cseh, Morva és Magyarországból ugyan is mindig tetemesb mennyiségü hajkellék érkezik, ámbár minőségre silányabb de a' paróka müvészektől közönségesebb munkálatokra használható. A' külföldi hajkereskedők, kik eddig a' bécsi vásárokat meglátogatni szokták, évenkint mindig gyérebbek, jelenleg pedig egy vagy kettőre olvadtak. A' finomabb elkészitett haj' főraktárai Oberursel, Dingelstadt és Groszheubachban vannak, honnan a' hajnemek 20—30 mázsánként Párisba és Londonba szállittatnak.

Ezen rakhelyekről, különös szedők és házalók küldetnek ki felső és alsó franciaországba a' Rajna' tájékára egész Németalföldig és Hollandig, Sweitzba Hesz- és Westphaliába, és még Szászországba is, kik alkalmas hajczoffokat részint készpénzért, falukon pedig leginkább nyakkendőkért vagy más aszszonyi pipereért bevásárlanak, 's a' raktárakba kiválogatás végett összehordanak, itt az időkülönbség nem jő tekintetbe, a' hajak pedig közel a' fejbőrhez nyiratnak el. A' kiválogatásnál a' hajak hossza szerint történik az osztályozási fokozat, ¼ negyedről-

nyi kurta nyiretü hajtól kezdve, a' legjobb nemü egy rőfnyi és még hosszabbig is. A' kurta nyiretü hajnak fontja körülbelől 6—8 ft. p. p, a' leghosszabbé 12—24 ft. p. p. a' minősége. A' haj nem szine, hanem neme szerint igen jól adatik el, és 100 fontra mindig számlálnak 25 font silányabb nemü, tisztitlan, borzas 's meghasadozott egyenetlen szinü hajat.

Egyébiránt a' hajnem' osztályozásánál következő sziui viszony tartatik mellyből egyszersmind a' hajak' becse is különféle szinezetök szerint, ered. 100 fontban legfölebb 2—3 font valóságos természeti fekete haj adatik, a' legdrágább fejér hajból, csupán agg fejekről, csak egy font, közönséges szürkéből 2—3, szép szőkéből 5—6 font, silányabb szőkéből 12—15 ólomszőkéből pedig és egérszinüből legfölebb két font, a' többi még hátra levő nehézsége a' mázsának közönséges világos barnából egészittetik ki, millyen sokkal nagyobb mennyiségben fordul elő. — Valamint a' bevarrott juhok a' legfinomabb és legjobb gyapjat adják, ugy jőn a' legjobb haj mindig fejkötő alatt levő falusi czoffokból. A' férfiak' haja és azon városi némbereké, kik födetlen fővel szüntelen légnek teszik ki hajukat, szárazsága és érdessége miatt hajfodroszatra nem alkalmas, ez áll a' falukon divatozó fényüzési czoffokról is, mellyeknek végei a' levegőn és napon megveresülnek és sárgúlnak, ha még olly barnák voltak is. Ezért az égalj és honi viselet a' hajak kifejlődésére a' legnagyobb befolyást gyakorolja.—

Fejéritett és meghamisitott haj is van sokszor koromfeketére és fényesre festetik, 's csak akkor tetszik ki hogy nem valódi, midőn a' légen fakulni és fekete sárgára átváltozni kezd. Franczіaországban a' hajfejéritès és hamisitott hajakkali kereskedés különféle rendeletek altal szorosan eltiltatott, és e' miatt most már nem igen panaszkodnak.

A' legjobb hajat Normandiából kapni, de Németországba nem igen érkezik. Tulajdonsága a' jó hajnak, hogy szép gömbölyeg szálú, merő és lágy, feldolgozásnál sulyából nem nagyon sokat veszit, noha a' legjobb minőségü haj is nehézségében felényire szokott apadni.

A' nélkül hogy mélyebb részletekbe ereszkednénk, már a' hajjal való bánás rövid érintése is megmutatja, milly unalmas, lassu és fáradtságos kezelés kivántatik csak elkészitésére is. A' durva hajat t. i. legelőször meg kell gerebenezni; hajporral és lisztel megtisztitani. Kihuzván a' gerebenből—mi által 1 fontból 4—5 lat válik hölgyczoffnak való—fokonként fa vagy üveg hengerekre fodoritatik szám szerint, 3 egész óráig főzetik azután a' levegőn megszarad, és hogy igazi bodrosságot kapjon fütött kemenczében szabály szerint kiszáritatik, és csak ekkor készül még belőle hajfonat vagy vendéghaj, minekutánna t. i. a' fodóritófa vagy üveg körülforgathatása a' szükséges kiszáradást bizonyitja.

Ezen fáradalmas készület csupán azon hajnemekről értetik, mellyeket a' mosti szerényebb és természetesb hajfodrászi müvészet megkiván. Ha az ember ama tulságosan elmesterkélt szörnyü pompázásra gondolna, melly a' négy ezer éves Isis—Commodus császár aranyporos parokái—vagy Hannibal alpesi vendéghajától óta a' három századon keresztül uralkodó franczia revolutionalis titusig, ezerféle nő- és férfi divat szerint a' hajmüvészi lángelméket gyors mozgásba helyezé, vagy azt ha csak felületesen is megérinteni akarnók, mi Galentól kezdve Avicenna és a' szorgalmas Ebleig átalában a' hajakról összeiraték, ugy tizszer nagyobb tér, sokkal hosszabb türelem kivántatnék. Senki sem fogja azonban megbánni; ha magának ezen nem csak ketsegtető, hanem mindenek felett fontos fejtakarórul közelebbi ismereteket szerez, mivelhogy az, a' szellemi működések' állapotára a' többi között nemcsak nagy befolyással van, hanem azon helyes következtetésre is jogot ad, miként a' fej' külső gondos és illedelmes ápolásában, az ember' gondolkodás-organumának belső jóléte is megnyugtató biztosságot talál.

Zrinyi Ilona' sirja és tetemei; ugy szinte Tököly Imre' végórái 's eltemettetése.

(*Vége.*)

Miután Veszprémi istván' megjegyzéséből láttuk, hogy Tökölynek volt Komáromi János nevü hiteles irnoka, 's láttuk, hogy ugyanez, ura halála után, Törökországbul visszajött Rákóczynak hasonló szolgálatott teendő, 's ennek irományai „Diarium fatorum actae vitae“ czim alatt maiglan is (1776) a' Székelyi féle kéziratok' gyüjteményében tartatnak: ohajtható, hogy ezen gyüjtemény hazánk valamelly könyvtárában felfödöztessék; 's ekkor nem leszünk kénytelenek a' hazai történeteinkben nem csekély szerepet játszott Tököly 's Rákóczy két férfira nézve majd e', majd ama' kétes historiai adathoz szegődni. Valóban—hogy tárgyunkhoz közelebb menjek—sajnos dolog! Zrinyi Ilona 1703ban hal meg, 's temettetik el—bár hova is—már 1735ben Mikes Kelemen azt akarja az akkori 's későbbi világgal elhitetni, hogy 32 év elégséges az emberi tetemeket föld'

gyomrában annyira megemészteni, hogy csupán a' koponyacsont marad meg épségben. De mintegy meglakol később e' következetlen állitásaért az érdemes udvari tiszt. Ugyan is meghal II. Rákóczy Ferencs. Ő a' temetés' mestere irásba téve hagyja a' késő maradéknak ura' halomása' nap- 's évszámát 's eltemettetése' helyét; 's ki hinné?— 62 év mulva a' lett-dolog után Ladvocat magyarra tett Historiai Dictionariumában, a' VIik darab 31ik lapján találunk adatot, melly II. Rákóczy Ferenczet nem Konstantinápolyban, hanem Smyrnában, a' katholikusok' templomában mondja eltemettettnek. De ki győzné korkönyveinknek a' nevezetes két férfiróli egymástól elütő nézeteit kijelölni!?— Mielőtt pedig csekély értekezésem' bezárnám, kötelességemnek tartom Veszprémi István hamvainak hálámat nyujtani, mind azért: hogy kéziratomnak, mellynek segélye által a' kérdéses tárgyhoz—bár avatatlan kezekkel —nyulhattam, nagybecsü jegysése által hitelességet szerzett; mind pedig azért, hogy Komáromi János' többnemű eredeti irományinak is nyomába igazítja a' hazai történetek' kedvelőit. Valóban,—helyén van reménylenünk, hogy a' „Magyarok' Történetei'-nek sokérdemű irója magaéivá tevén Veszprémi István' jegyzésének végsoraít, a' Székelyi-féle kéziratok' gyüjteményének hollétét, 's benne Komáromy János' eredeti irományait kinyomozandja, 's nagybecsü históriai dolgozatának hátralevő részében mint leghűbb kútfőt használandja. Ne vegye rosz neven parányi személyemtől a' túdós férfi ezen hazafiúi kebelből származott — talán szükségtelen — ömledezésemet Irtam Perbetén novemberben, 1838.

Batky Endre.

Egy oklevél 1647 esztendőbül 'sat.

(lásd 44. sz. H. Mulats.)

(Vége.)

Megjegyzése némelly magyar szabályu, részin' perzsa, részint török szavaknak, mellyek itt ott és követségi iratokban elől fordulnak. p. o.

Csik, kar, vezér, berek, saru, Abafi, Ag-hafi, Duzmat, Kurd, kullár, Tachi, Tahi, Medres, Persá, kán, Beut, Irem, Eleyk, Dag, Vas, Lesgi, Kuli, Ormos, Sul, Sulei, Kara, Kar, Ura, Ur, Katlan, perzsa szó, annyit tesz mint vég veszedelem, pusztulás, kiirtás *Istiambol, Istianbol, Istemek*, mindent, mindenhatóságot jelent, *bol* pedig bővelkedést, innént ez előtt *Constantinápolyt*, mint erős, hatalmas, és gazdag várost *Istianbolnakis* nevezték, mi ugyan ezen követségi összeiratoknak 190ik lapjából nyilván ki tünik, hol a' perzsa követ imigy beszél: „*Ubi Constantinopolim perveni omnia ex vestra humanitate, et providentia superabundantia invenio; et jam assequor cur Constantinopolim Istiambol (Istian enim participium verbi Istemek, quid quid visbol abundantiam Turcis secundum eorum modum significandi sonat) dixeritis, et adverti etc. etc. etc. ut unam civitatem Constantinopolim Istianbol, omnibus abundantem feceretis*“—és igy nagyon meg egyez a' magyar isteni|név és tulajdonokkal is e' szónak értelme. *Rafas*, perzsa szó melly hamis hitű, és ravasz embert jelent.—*Measch*, azon fizetésnek neve melly a' királyi pénztárból másnak fizettetik.—*Chuda*, peres, igaz Istent vagyis csodát imádó.—*Tauk*, török szó, legalább ez előtt tyúkot jelentett.—*Amadan, amoda* szóból eredett, 's legrégiebbnek tartatott perzsa város.—*Sunni*, mi is mondjuk le sunni le sunta magát, ezen szó a' perzsáknál alattomoskodást, és incselkedést jelent, innent a' tolvajokat különösen a' ló lopó tatárokat némelly ázsiai nemzetek *Sútáknak* nevezik, valamint még mai napis nálunk az uj magyarok t. i. a' ló lopókat.—*Chalat*, vagy *khalat*, egy felséges és ritka, tiszteletbeli perzsa ruhának a' neve; vallyon nem ebből veszi-e eredetét a' mi *kalapunk* inkább, mint a' tóth *Chlobukból?* és ezt kérdezhetem sok számtalan olly szavainkról, mellyek egyébb europai nemzetek szavaihoz hasonlitanak, és pedig épen ellenkező mód, ha vallyon nem inkább ők vették-e tőlünk azt, mit magoknak tulajdonitanak, ha később nemis, legalább add g, még a' törökkel egy nemzet voltunk, vagy midön még velek nagyobb közösülésben éltünk? mert igaz, p. o. hogy *ablak* jöhet *oblukból*, de mint *obluk*, mint *ablak* származhatik *eblyukból* is!

De mi még mind ezeknél botránkoztatóbb, vannak nyelvünknek olly fogadatlan ideglői is, kik azt úgy birálják, mint t. *Fáy András* úr meséjének gyermeke a' lyukas rostát, kik előbb szoknak beszélni azután gondolkodni, kik meg tanulták azt a' csodálatos mesterséget is, hogy mi módon lehet ész nélkül lapokatis össze irni, 's azt állitják, hogy a' magyar hajdanában azon valókkal nem is birt, mellyekre mostanában szava nem volt vagy nincs, igy nem volt p. o. háza, ajtaja, ablakja, ló teremje (istáló) (pedig lovas katonája előbb volt, mint akármelly nemzetnek) 'sa't.— — — — Okosan bölcsen, csak az a' kár, hogy nem a' Capitolium, hanem a' Capitolium kapujából beszélsz; illy formán én azt mondhatnám, hogy van ollyan nemzet mellynek valaha sem attya, sem annya, de mi több még füle, szeme, szája, orra 's a' t. sem volt, mint hogy még mai napig sem nevezi azokat tulajdon törzsöki nyelvén, avagy azt mondhatnám hogy valaha majdnem egész Europai katonaság főtakaró, vagy is kalap nélkül volt, minthogy azt

ma a' *magyaroktól* elfogadott csákónak nevezi: de mentsen isten illyes valamit vitatnom, mivel akkor minden megsértés nélkül elmondhatnák felőllem, hogy „megugrott az eszem kereke."

Közli Komáromy István,
Székes-Fehérvári Korház' Lelkésze.

Egyveleg.

Egy keresztény zsidónak levele X***-hez.

Becses levelét mellyben szigorú körülményeit olly élénken rajzolja, könyes szemekkel olvasám. Isten látja hogy senkihez inkább nem folyamodhatott volna, ha helyzetem megengedné, hogy segithessek. Nem három, hanem hat százat adnék, ha lehetne, még pedig kamat nélkül, 's meddig kegyednek tetszenék. De fájdalom! mint rendesen szokott, ki akarna, attól nem telik; kitől telnék, az nem akar. Azonban hogy még is kegyedet felebaráti szeretetemről 's arról, mennyire kedves kötelességemnek tartom szenvedő embertársomnak segéd kezeket nyujtani, meggyőzzem: ezennel jelentem, hogy egy jó barátom a' kivánt summát egy hónapra a' következő föltétek alatt szives leend letenni, u. m.

1.) Kegyed 300 forintrul ad ugyan kötelezvényt, de csak 210 forintot fog kapni: a' többit némi csekély kamat fejében levonván.

2.) Mivel életünk Isten kezeiben levén, nem tudhatjuk, mikor tetszik szent Felségének minket e' siralom völgyéből ama jobb házába szólitani: diplomáját 's az assignatiót, fizetéséről barátomat biztositandó, nekem átadandja.

Isten őrizz, hogy fáradságomért valamit kivánjak! — Isten látja lelkemet, miképpen keresztényi tetteimért legfőbb jutalom az öntudat, hogy másokon segithettem. Ha tetszik, feljebb emlitettem föltételek alatt a' 210 ft. tőlem akármikor átveheti. Atyafiságos szeretettel maradok 'sa't.

Szörnyü vasgőzös.

A' Great Western tulajdonosai egy 2.000 tonna terhet biró, és 1.000 ló erejü vasgőzöst szándékoznak készitettni. Egyik vasgőzös minapában 46 óra alatt járta meg a' Glasgow és Liverpool közti utat oda és vissza: még pedig szerencsésen.—De bezzeg a' bécsi tudósitások szerint oct. 30án az északi vaspályán máskép ütött ki a' dolog; ugyan is a' bécsbe jövő brüni gőzös vas szekerek mivel a' kitüzött időpontra meg nem érkeztek, azonnal rendszabályilag e' végre készen álló 's rögtön indulandó locomotiv útnak eresztetett, a' netalán szerencsétlenség érte gőzös szekérsort felkeresendő 's hellyre vontatandó: de az éjjeli setétes hóviharban alig egy fertály órányira haladott sebes locomotiv kormányzója, a' Brün felől jövőnek jókori jeladását észre nem vévén, olly hatalmas erővel szembe csapódott, hogy azon pillantatban vasútjáról kilöketettvén, több szekerek tetemesen megrongáltattak: de még is szerencsére a' gőzerőmiv kormányzókon kivül, csak egy utas nyert tetemes tompa sérülést, többen pedig kaptak egymástóli ütéseket; szerencsére még az erőmüvészek sincsennek veszedelmes állapotban. Mivel pedig ezen véletlen összeütödés következéséből, mind a' két locomotiv használhatlanná válna, minden utazók' a' Bécsből hozatott bérkotsikon szerencsésen megérkeztek a' fővárosban.

Czifra név.

A' régi napkeleti barbár nemzetek' fejdelmei, mindenkor sokat tartottak neveknek hosszan czifrázott kimondásukban, hihető hogy eldödeinek végsorait kivánták az által feltartani; vagy hatalmas erényeit, az által kijelenteni: melly féketlen korság máig is feltartatik főként a' kóbor nemzeteknél, igy példának okáért: a' djocjokartai zultánnak mostani neve csak e' nehány szótagocskából áll összeszerkeztettve: *Hamankoeboeronoscnopatoingalogongabgurrakmansaydinpanotogovode.* Ez már ötödik uralkodó e' néven ezen országban.

A' szüléknek vigyázatúl.

Az erdélyi hiradó, most közelébbről beszterczén történt szomorú példát közöl, minő vigyázattal kelljen töltött fegyvert kivált gyermekek közt tartani. A' közelébb múlt héten, azaz october elején, egy idevaló szőllő pásztor maga töltött puskáját, több gyermekeivel tele lakszobájában hagyta. A' gyermekek csak magokra lévén honn hagyva, egyik közülök a' puskát kezébe véve, azzal játszani kezde; a'puska elsült, 's a'töltés a'szőlő pásztor közel álló kis leánya szivén keresztül ment, 's azonnal halva rogyott a' földre!—ez legyen figyelem a' szülékre.

Legdrágább bor.

A' Rózsa bor, legdrágább borok tagadhatlanúl a' Brémai tanácspinczében léteznek, 's ezek az úgynevezett rózsaosztályban fekvő rajnai borok 1624-ben vásároltatván, két különböző hegy termései: Hochheimi és Johannisbergi. Számitsuk most ez akkor fizetett borárt (akójáért 450 f. pengőben), kamatjának kamatját is; most egy palaczk e' borból 4.085.700 pengő forintba fog kerülni.

Pest. 1839. HASZNOS 47dik szám.
Szerdán Dec. 11dikén MULATSÁGOK. Második félév.

Felszóllitás a' honi szobrászat ügyében.

Nagy a' kor, mellyben élünk, a' haladás 's emberi benszülött erők kifejlési kora. Nagy a' feladás, melly előttünk áll: beérni Europa annyira haladt 's folyvást haladó nagy nemzeteit; megfutni azon térközt, melly közttök 's közttünk, a' csaknem négy szazad óta hátramaradtak közt létezik, 's mellyen innen az enyészet, túl egy nagy nemzet reményteljes jövendője vár reánk. De tehetjük-e ezt?

A' magyar kebel szint' olly hő, szint olly fogékony minden jóra, nagyra és szépre, mint akármelly más nemzetbelié; ennek is szintugy osztályrésze azon égi szikra, melly jóbb részünk isteni eredetének záloga, 's melly könnyebben senki más keblében nem gyúl lángra, de fájdalom! hamarabb sem aludt eddig el, mint mienkben, 's hatástalan lobbanása „szalmatüz" gunynevezést nyert.

Bennünk az anyag ép, egésséges; az erők nem hiányzanak, 's egy leendő nagy nemzet minden alkotó részeivel birunk: de eddig nem volt közlélek, melly a' részvétlenség-merevitette tagokba életet lehelt; nem volt közérdek, melly az eldarabolt erőket központositotta, a' fellobbant, de ismét kialudt szikrát élesztette, 's jótékony hatású tüzére folyvást táplálékot rakott volna.

E' közlélek, e' közérdek hiányzása, vagy is nem értése azon örök igazságnak: „közert tett áldozat legbiztosabb helyre adott, 's jövőben leggazdagabb kamatú kölcsön" hátra maradásunk egyedőli oka. A' kisebb vagyonú semmit nem tett; mert—ugy mond—kevese annyi hiányok pótlására mit sem használna; a' gazdag, mert—ugymond—egy maga ugy sem tehetne mindent. 'S a' következmény mindenütt és mindenben semmi, vagy még annál is gonoszabb lőn A' helyett, hogy a' külföld virág- 's gyümölcs-gazdag plántáit bátorságos éghajlatunk 's termékeny földünkbe mi hoztuk volna be, magunkéit is idegeneknek engedtük által, 's legkisebb szükségeinkben is külföldre szorula, nemcsak a' cselekvéstől szoktunk-el, de a' bizodalmat is: „ön erőnk által tehetni valamit" elvesztők. Innen következett a' külföld remekeinek, mint követni való nagy példányok tisztelése helyett, a' külföldnek mindenben választás-nélküli bálványzása, 's önokozta vaksággal hátat-fordítás mindennek, mi hazai.

De hála az egnek! melly valahára felnyitá szemeinket, 's láttatá velünk apáink 's mi magunk hibáit, ez eddig multidőnk rajza. A' jelen —szebb 's viragzóbb jövendő kezdete. A' nemzetgeniusa —képzelt, látatlan istenség eddig élő 's elevenitő valóság alakjában megjelent közöttünk. A' közlélek felébredt, varázs ereje nyakát szegé ama százfejü hydrának, az önzésnek, melly eddig keblünkre nehezkedve, felemelkedésünket hátráltatá; szövétneket ada kezünkbe, mellynek világánál tisztán áll előttünk: „mit közért teszünk, magunkért tesszük;" olthatlan szomjat gerjeszte esengni mind jó, nagy és szép után, 's ellen álhatlan vágyat; közremunkálni.

E' nemes vágy már tetté lőn, 's nehány lelkesek vezérlete alatt már is több történt, mint eddig századoktól várhatánk. A' szellemi forrás útján az ujjászületés rég várt időszaka bekövetkezett. Egy helyt maradnunk többé nem lehet. A' gondolat, hogy tetté váljék, csak figyelmeztetésre, tárgy- 's út-kimutatásra van szükség. Ki hiányt lát, pótolni valót, 's hallgat, nemzete ellen vét; mert azt hozza nem érdemlett gyanúba; mintha a' cselekvést most is olly örömest mellőzné. Ki ezt akár hanyagságból, akar személyes érdekből, akár rosz szándékból teszi, 's teheti, szálljon fejére az utókor átka!

Mi alólirttak illy felelőséget hagynánk magunkra rovatni, sőt bünt követnénk el, ha névvel 's érzéssel rokon polgártársinkat egy tárgyra nem figyelmeztetnők:

Egyetlen szobrászunk, a' nagy Thorwaldsen 's még nagyobb Canova tanitványa, a' nemzeti muzeumban álló „pásztor-leány," az esztergomi fő templomban levő „István martyr," a' Kisfaludy Károly emléke 's több jeles szobrászmüvek készitője, a' legszerényebb ember, derék művész, ki a' honért mindent, mert életét a' honi művészetnek szentelé, de kiért a' hon eddig semmit sem tett; Ferenczy István, majd két év óta munka nélkül; azon takarék-mennyiségből, mellyet, mint munkái bérét külföldről hoza honába, tetemes költséggel Budán felállitott műterme 's képző intézete majdnem üresen, 's Columbként művészi lelke sugalta után indulva, leirhatlan fáradsággal keresett 's feltalált márványbányája használatlan hever! 's mig a' honunkban idegen görög ifjú szemeibe „pásztor leánya" könyeket áz elragadtatás könnyeit idézi, 's lelke elébe a' művészet 's művészek nevéről, elenyészte után is nagy emlékezetü hazája hajdani képét tüntetve, a' szobor előit csókra hajol-le, hazafiak! kinek jutott eszébe közöttünk: milly kincset birunk e' férfiúban 's benne milly kincset veszthetnénk?

A' művész nincs honhoz, nemzethez kötve; ő nem anyagi, hanem szellemi világban él, 's hazája ott, hol művészete értőkre, tisztelőkre, 's hő vágya kielégitő tárgyra talál. Művészt nem minden idő szül;

művészt előteremteni milliókkal sem lehet; ő egyedül a' sors ajándéka, éppen azért osztva olly gyéren, hogy becsét annál inkább érezzük; 's jaj azon nemzetnek, melly azt becsülni nem képes! Azonban alig van nemzet, mellytől az ég ebbeli malasztját egészen megvonta volna; 's e' részben mi, kik művészetért eddig legkevesebbet, vagy tán éppen semmit sem tevénk legkevésbbé panaszkodhatunk. Hány derék művészt szült honunk?—a' külföldnek. 'S most midőn a' felébredt nemzeti közlélek arra int, hogy a' művészetet külföldiekben tiszteljük, 's áldozattal is körünkbe varázsolni igyekezzünk, rokonunkat, azon hazánkfiát mellőznők-e el részvétlen, kire eddigi munkái után is méltán kevélyek lehetünk? Elviselhetnők-e azon keserű szemrehányást, mellyet az utókortól várhatnánk? hogy egyetlen szobrászunk, Thorwaldsen 's Canova tanitványa, barátja, a' dicső Árpád-alkotta, a' Nagy Mátyás alatt annyi idegen művész-lakta, 's a' felséges ausztriai ház szelid kormánya alatt minden másban haladó magyar honban, 10 millio polgártársai közt, egy maga nem értve, nem méltányolva, 's figyelemmel mellőzve, művészetéhez illő anyagot nem lelhetett!—Mit kell tehát tennünk?

(Vége következik.)

Pückler-Muskau hg. levele **Velthelm** grófhoz **a' bábolnai cs. k. ménesről**, mellyet az Allgem. Zeit. f. e. nov. 29kén mellék lapjaiban közlött,

Pest nov. 20.

Igen tisztelt gróf!

Fő méltóságod' kegyes tanácsát követve, Magyarországba érkeztem után, egyik volt elsőbb foglalatosságaim közül: a' bábolnai katonai ménest meglátogatnom; melly kirándulásomról egy előleges rövid tudósitást kegyeddel a' szokott uton közleni sietek.

Mindenek előtt azonban bánkódva kéntelenitetem megvallani, hogy tisztelt barátomhoz irt előbbeni leveleim' egyikében a' derék 's a' lótenyésztés közül ezen országban magának érdemeket szerzett Herbert őrnagy iránt igazságtalan valék, midőn egyoldalu tudósitásoknak Syriában hitelt adván, mit most már átlátok, 's mi később még inkább világosságra jövend, az ő igen czélszerű cselekvényeinek inditó okai iránt illő elismeréssel nem viseltetek. Hibázni emberi, de mindig kötelességemnek tartám, az elismert hibát tétovázás nélkül megvallani.

A' rövid, de minden tekintetben kielégitő bábolnai utamat Pückler hgnő társaságában volt szerencsém tenni, ki engem' majd hat esztendei elválás után itt Pesten látogatásával megörvendeztete; és ámbár szorosan nem tartozik ide, mindazáltal azon elégtételt magamtól meg nem tagadhatom, hogy ez alkalommal a' különösen barátságos 's kedves elfogadásról ne szóljak, mellyben minket idegeneket Magyarország' fővárosának legválogatottabb társaságai részesitettek. Itt legkellemesb módon erősitettem meg régi iteletemben, hogy Németország' déli országaiban (Magyarországban is a' miveltebb körökben német miveltség divatozik) a' nagy világ' tónusához, nem kevésb lelkitehetség mellett, sokkal több barátságos szivkegy, és (ha ezen kifejezéssel élnem szabad) valódi nagyszerű természetesség van kapcsolva, mint hazánk' északi részeiben. Irigység és kajánság, mellyek a' jót mindig lenézve, üditlen elméncségéket megerőltetik, mindenhol a' hiányost gúnyolni, pedánság 's dölyfös gyámoltalanság, bárgyuság, mellyek csupán felesleges önszeretetből és ön magának tulbecsüléséből erednek—olly tulajdonok, mellyek az ártatlan, igénytelen magaátadását, egy valóságos jó társaság' kellemes lecreszkedését megbénitják—itt, mint különös kivételek tünnek fel, mit fajdalom, nem minden fővárosainkról mondhatni.

Pestet délben egy szép őszi napon hagytuk el, de az utakat korábbi esők által felázva olly rosszaknak találtuk, hogy a' sebes hajtásáról dicsért paraszt posta ellenére is, estelédskor értünk Neszmélyre. Ezen majdnem hihetlen nyomorult állapota az utaknak Magyarországban,—hol az ember gyakran egész sor elakadt szekerekre talál, 's vannak példák, hogy az országut' közepette mint valami posványba merültek és vesztek a' lovak,—kétség kivül legnagyobb hiánnyai közé tartozik ezen némelly tekintetben még szüz tartománynak, mellynek azonban épen azért igen reményteljes jövendője van. Valóban csak még nehány olly kiemelkedő lelkületü férfiakra van szüksége, millyet gr. Széchényi Istvánban már egyet feltalált, kik hasonlókép' magokat hazájok' előmenetelére olly fáradhatatlanúl szenteljék—hogy lássa reményeit naponként áldottabban valósulni. Az irány, mellyet magának azon magyar hazafi kitüzött, bizonnyára az igazi, a' legüdvhozóbb, mert az a' legtettlegesebb. A' dunai gőzhajózás, melly a' kereskedésnek új életet kölcsönze, 's mellynek alkotója gr. Széchényi volt, a' tőle tömérdek nehézségek közt létre hozott sziklaut Orsova közelében, melly más országok' legsikerültebb illy nemű munkálataival dicséretesen sorba léphet, az óriási lánczhid Pesten, mellyen a' munka már kezdetét vevé, egy az egész nemzetnek becsületére váló, de a' gróf' tántorithatlan álhatatossága nélkül alkalmasint soha se létesülendő emlékoszlop, 's más hasonnemű gyakorlati vállalatok, mellyeknek lelke Széchényi—érdemesebbek és az országnak hasznosabbak, mint száz képzeményi politicai kivánatok, alkotmányt javitó-tervek, mellyek még tán sok időre a' theoriák' légi országába kárhoztatvák.

Neszmélyen azon becsben álló bort, melly határában terem, helyben épen olly savanyúnak találtuk, mint Pest' vendéglőiben, 's a' Duna' gőzhajóin, minél azt vagyok kéntelen megjegyezni, hogy ezen tekintetben Magyarország is ugy áll mint némelly mas országok: Magyarhon' legjobb borait külföldön kaphatni, mert bor és próféták legjobban becsültetnek a' távolban. Az utolsó állomáson eltévedett a' paraszt posta, mi kentelenitett bennünket a' földeken keresztül setét éjszakán czélunk' fele sietni, 's nem tagadhatom, hogy kocsinknak ez által okozott erős 's gyakran veszedelmes hintálásai remegö kisérő némely gyengéd szemrehányásokra ösztönzék késő felkelésem miatt, hogy 5 órától delig késedelmezet elindulásunk illy sanyaruságba döntött. Mindazáltal mindez kár nélkül végződött, de sok bajba került, midőn 3 óra tájban a' babolnai fogadóhoz érénk mig a' vendéglőt felköltheték, ki, hogy nekünk szállást adhasson, ön lakta szobáit elhagyni kéntelenitheték. Értésünkre jutott ugyan, hogy Schmaeling tábornok ur, pesti parancsnok kegyes fáradozásai után, a' kormányházban, hol Herbert ur lakik, készitettek szobák számunkra; azonban mint illett, vonakodtunk, az órnagy' vendégszeretetét illy alkalmatlan órában használni. Mind a' mellett ez éjjeli tanyázásba volt némi mulattató, 's alig telt bele fél óra, minden a' legjobb rendben volt, a' régen hevert por letörültetett, a' nem igen kedves házi szagok lavandula vizzel megtisztitattak, 's a' velünk hozott podgyász' segedelmével meglehetős fekhely készült. Sőt a' beletristicus vendéglő különös fényüzésül még két divatos almanachot is tőn egy éji-asztalra, mellynek tartalmára alig volt szükség; hogy nem sokára a' legegészségesb álomba szenderüljek.

Másnap reggel épen felébredtem, midőn már az érdemes őrnagy' látogatását adák tudtomra, a' ki előjött hogy bennünket asztalához, 's a' ménes' megtekintésére a' leglekötelezőbben meghijjon.

E' szemlét a' Herbert ur által Syriából 's a' határos pusztákból hozott csődörökkel kezdtük, derék lovak, mellyek közt különösen a' 15 marok és 3 hüvelnyi Shagya szürke tünt-ki, erős alkatu 's részeinek legszebb arányosságával biró, Kaehel fajból eredő, 's azonfelől egy világos-pej Nedshdi Dahabi nevű. A' kanczák is dicsérendők voltak, minden előtt Kaehel Adshusz fajból egy Seria nevű szürke kancza, melly valódi ideálnak látszott előttem, 's melly már, hasonlón mint a' többi kanczák, derék csikókat ellett,—mert az arab kanczák' sok jelességeihez a' nagy szaporaság is tartozik. Herbert ur beszélte nekem, hogy e' szép állat, midőn az Anazi-törzsököt el Sbaa meglátogatá, maga jelenté be magát nála, egy napon kinyitván fejével sátorfüggönyeit, 's kényelmesen nézdegélvén az idegen vendégeket, mire azt azonnal halásan megvásárlá

Minthogy az őrnagy nehányat lovai közül útközben elvesztett, 's másokat Messohagisba kellett adnia, ez okból szállítmányából még csak hat mén és négy kancza maradt hátra. Ezek legnagyobb részint erős alkatuak, egészen hibátlanok 's a' mi mindenki előtt, kinek az arab lovakat honjukban sokszor vizsgálni alkalma volt, nehezen elérhető feladatkint tünik elő, — mindnyája minden blemish nélkül való. „Látja ön," igy nyilatkozék Herbert ur, „hogy olly nehéz és korlátolt választás mellett, minőt utasitásom elém szabott, nem bocsátkozhatám magányos vevőkint, ki önmaga ura, hosszu alkudozásba, és hogy minden tekintetben hibátlan lovakat hozzak vissza, nehány ezer piaszterrel többre vagy kevesebbre viszonyomban nem tekintheték, minthogy a legfontosabb az volt, hogy az alkalmat, mellynek ritkaságát ön ugy tudja mint én, megragadjam."

Ez tökéletesen igaz 's most annál jobb következésü, mivelhogy a' hadi események 's az arab törzsöknek többé alig mellőzhető ellenségeskedése által a' syriai kormánnyal, a' nemes lovak további vásárolhatása, magok a' beduinok által; legalább a' pusztaság' e' részén majd lehetlenné, legalább mindig bajosbbá, fáradságosabbá és veszélyesebbé lesz. Bátorkodom mindazaltal itt azon megjegyzést tenni, hogy, véleményem szerint, ollyannak, kit tenyésztési lovak vásárlására keletre küldenek, nem jó nagyon korlátozó utasitásokat adni, különösen minők a' Herbert urei voltak, hogy hat évet meghaladt lovat ne vegyen, 's mindnyája egészen szenytelen, sőt rutitó égetések és jelek nélküli legyen. Igy könnyen oda jutni, mint már más alkalommal mondám, hogy olly lovakat kapunk, mellyeken egyetlen hibát sem mutathatni ki ugyan, de az egész ló maga egy hiba, 's ez leginkább az araboknál van igy, kiknek egész életök' 's állataik iránti gondatlan bánásmódjuk, a' legjobbakban sőt a' megbecsülhetlenekben is, rútitó foltokat okoz, mellyek azonban a' tenyésztésnél figyelembe sem vétetnek, mert tovább nem örökülnek. Ide tartoznak különösen a' legkönnyebb nyavalyáknak mindenütt használt égetések általi nevetséges orvoslásai, bizonyos 's egészen oktalan szemoperatiók olly bajokban, mellyek a' látműszerekkel épen semmi összeköttetésben sincsenek, mind a' négy láb' folytonos békózása, mi gyakran daganatokat, szörtelen foltokat, 's a' bajos lefekvés miatt kidudorult térdeket, 's ki vagy behajlot lábokat okoz. A' gyakori megsebesitések hasonlókep' gyakran okai a' szemre nézve kellemetlen de a' ló valódi becséből semmit el nem vonó elrútitásoknak. Herbert ur maga mondá, hogy egyik legnemesebb és különben hibátlan ménét kevéssel hajóra szállta előtt elcserélte,

mivel egyik első lába valamennyire kifelé állt, 's ez okból nem merte elhozni. Ezt az odavalók azonnal kurholák, 's nekem beszélték: hogy a' német báró még utoljára a' nélkül hogy valaki megfoghatná miért, egyik legjobb lovát egy sokkal csekélyebbel czerélte fel; sőt küldetésének egész ideje alatt az őrnagy' részéről e', mint most már átlátom, kénytelen aggodalmasság, hiányos lóismeret' bizonyságának látszott előttök. Herbert ur a' fenforgó körülmények közt minden esetre a' lehetőt megtevé; de ugy hiszem, hogy mint magányos, teljes szabadsággal cselekedve, még kielégitőbb eredményeket ért volna el. Némileg a' régi ausztriai hadvezérek' helyzetében volt, kiknek ez udvari hadtanács' helybenhagyása nélkül egy csatát sem volt szabad végezni. A' kor miatti korlátozás épen olly akadályozó, mert a' nemes vérű arab mén harminczadik éveig használható ménesben, a' kancza húszon felül, 's az őrnagy' saját mondása szerint a' legkitünőbb lovat, melly a' pusztában elébe fordult, vásárolatlanul volt hagyni kéntelen, mert tiz évnél már öregesb volt.

Mind ezt csak a' dolog' javára hozom fel, a' nélkül hogy e' miatt a' felsőbb hatóságokat (melyeknek kitünő munkassága áz ausztriai birodalom' minden méneseiben a' legfényesben bebizonyul) azon véleményem szerint nagyon korlátolt utasitásokért kurholni akarnám, mert saját felelősségök kényszeriti őket illy elővigyázatra. Ez mindig visszatérő 's majd mellőzhetlen bajillynemű intézeteknél, mellyek a' kormánytól erednek, legyenek azok ménesek, gyárak, bányák 'stb, egy szóval, bármi ipar igaznemü, mellyeknél a' korlátozatlanul cselekvő birtokos mindig kedvezőbben fog állani Hogy tehát az angol lótenyésztés még egészen a' magányosok' kezeiben légyen, ez legerősebb bizonság arra, miről is alább némi idetartozó érintést teendek.

Miután szerétetre méltó gazdánknál kora 's derék ebédet vevénk magunkhoz, melly a' legközelbi katonai állomásokról érkezett nehány lovastiszt jelenléte által még vidámabbá tétetett, a' ménes' egyéb részeinek megtekintéséhez fogánk.

Nem akarom itt kegyedet igen tisztelt gróf! hosszasságommal fárasztani, mihez egyébaránt is egy a' dologhoz alaposan értő kivántatnék, 's csak a' láttattaknak általános rajzát szándékom közleni.

Ezen lapoknak egy korábbi értesitésében a' bábolnai ménesről olvasám p. o. hogy télen az istálók fütttetnek, 's ez más több féle kapcsolatban állő erősitései az ugynevezett angol párt személyeinek Pesten, majd elhiteték vélem, hogy itt a' fiatal lovak' elkényesztetése igen lábra kapott. Távol légyen azonban ezen eset. Mi a' fütést illeti, ez csupán egy igen nagy istálóban történik, hol nehány legválogatottabb kancza csikó áll, mellyekre egyébként télen feletle hideg leendene. Hogy minden lovak a' lehetőségig tisztán tartatnak, hogy nagyobb részént száraz, gyakran változtatott szalmán állanak, a' felette számos jó rendben tartott katonai szolgálat, 's a' ménes' szükségeire rendelt terjedelmes gazdaság mellett, igen dicséretes és czélirányos; a' tapasztalás azt is bizonyitja, hogy a' puha állás ezen fiatal lovak' körmeiknek legkevesbé sem ártott, ellenben azok olly jó állapotban vannak, mint eldődeiké a' puszták' homokjain. Az istálók általában szellősök, tágasak és magosak, nagy lovaglóhelyekhez hasonlók, legczéliránuyosabban több tanyákra elosztvák, mellyeket a' ménes' arab lovain röpülve nyargalván, rövid idő alatt mind megvizsgáltuk. Különös örömünkre szolgált a' csikók' sétáltatása, mellyek százanként a' tömérdek messzeségre nyúló földeken (ezeket csak Herbert ur jól sikerült ültetvényei kezdik kevessé vidámitni) szabadon eresztettek, néhány lovagtól mint pásztorkutyáktól körülvéve 's erős engedelmességben tartva. Minthogy nem kevés ügyesség és sebesség kivántatik ehhez gyakran, ezen szolgálatra jó arabslovak szükségesek.

A' bábolnai intézet úgy áll ugyan már régen mint arabsfajta ménes, azonban csak 8 éve, mióta t. i. Herbert úr igazgatja, azon iparkodik, hogy kivétel nélkül ollyannak alakítsa, 's hogy aprankint egyedül tiszta, igazi nemes arabvérü tenyésztessék. Ennekelőtte fájdalom angol, 's tán nem egyedül a' legjobb fajuakat is akartak közébe keverni, 's Herbert urnak még most is sok fáradságába kerül azokat lassankint kiirtani. Néhány angol származatu egyedek, mellyek a' nagy csikóistálókban a' tiszta arábs eredetü 's egy idejűeknek által ellenében állanak, valóban, mit a' részrehajlatlanság megvallani kéntelen, nyomorult szerepet játszanak az összehasonlitásnál. Nem kételkedem azonban hogy az ország más részeiben jobb korban helyezett angolfajzatnak taltatnak ezeknél, mellyeket itt végkép' kipusztítni törekszenek; én rólok nem itélhetek, minthogy eddig még egyet sem láttam, de az arabsfajnak rendkivüli teuyészete Europa földjén. Bábolnán szembetűnőleg megmutattatott, és én soha, Mehemed Ali 's Ibrahim basa méneseiben sem láttam illy nagyszámu nemes szép anyakanczákat 's csikókat, jóságra egymashoz annyira hasonlók, hogy a' választás nehéz volna, 's még is a' jellem az atya és annyáról az utóbbiakon világosan megesmerhető. Ezen felül a' termény még halad, mert a' két éves csikók a' három esztendőseket látszólag felülmulják, az egy évesek pedig még többet igérnek.

(Folytatása következik.)

45-47. sz. Második Pest. **HIRDETÉSEK.** Decemb. 11én 1839. félév.

Felszóllító kérelem

a'Hazai's külföldi Tudósítások és Hasznos Mulatságok iránt

a' közelgető 1840ik esztendőre.

T. cz. Pártfogóinkat 's a' két magyar Haza' olvasó közönségét tiszteletteljes bizodalommal, kérjük-meg: méltóztassanak lapjainkra előfizetési rendeleteiket minél előbb megtétetni, mi azon tisztelt hazafiakra nézve, kik példányaikat most egy majd más helyre kivánják járatni, legczélszerűbben történnék a' kiadó hivatalnál, mivel akkor az elküldözés, változó körülményeik szerint, hiba és hátramaradás nélkül intéztethetik-el. Lapjaink' ára az eddigi marad; könnyen olvasható csinos betükkel, jó fekete festékkel 's tisztán nyomtatásukért *Trattner-Károlyi*' jeles nyomtató intézete kezeskedik. Jövendőre *Nemzeti Ujságunk* másodrétben, testvérlapja *Hasznos Mulatságink* pedig negyedrétben, a' legfinomabb *fiumei velinen*, angol új öntetü betükkel jelenend-meg. Az előfizetéssel beküldetni kérjük a' meglevő nyomtatott újságboritékot vagy hibátlanul tisztán leirt czimzetet, mellyen a' legközelebbi postahely is föl van jegyezve, hogy minden tévedés elhárithassék. Hirdetésink mindenféle hirdetményeket a' legolcsóbb áron csupán a' nyomtatási költség megtéritése mellett, gyorsan közlenek. A' kiado hivatalon (zöldkert utcza 498 szám alatti özv. Kultsár Istvánné, ujság tulajdonosné házában) kívül minden postahivatal elfogadja az előfizetést.

☞ A' szerkesztőséget illető leveleket e' czim alatt *„A' Nemzeti Ujság hivatalának"* küldetni kéri

a' nemzeti ujság szerkesztősége.

Trattner és Károlyinál Pesten éppen most jelent meg:

HAZAI VÁNDOR 1840.

X^dik évi folyamat, két Rajzolattal: 1. Pest-Budai álló lánczhid. 2. gróf Esterházy Károly egri püspök képe. Ára kötve 1 fr. p. p.

FÉNYES ELEK Magyar Ország Geographiája. I. II. III. IV. Darab.

Ára 8 forint ezüstpénz.

Jószág-eladás.

(2) Tekintetes nemes Baranya vármegyében kebelezett Somberek helységben, Tekintetes Sauska Antal táblabiró urnak rész jószágából, birói zár alá vett 28. holdrét, 286. hold szántó föld, és 20. egész jobbágyi telkek, jövő 1840. esztendő januarius hetedikén a' helyszinén, a' többet igérőnek részenként is el adatni fognak, mellyre a' venni kivánók ezzel meghivatnak. (3)

Hirdetmény.

(2) Tettes ns Heves vármegyében *Török Sz. Miklóson*, az Almásy nemzetség' urodalmában, vagyon 90 darab hizott sertés eladó, azokat a' megvenni, és az urodalmi tisztü hivatalnál ott helyben kialkudni lehet. (3)

Árverési hirdetmény.

(3) Ezennel közhirré tétetik, hogy f. év dec. 11kén és következendő napokban néhai mélt. Ürményi Péter' felszentelt püspök' 's esztergami Nagy-prépost' tömegéhez tartozó házibútorok u. m. hintók, lovak, borok hordókkal együtt, szobabútor, ágybeliek, 's asztalneműk, ezüst, és más drágaságok, köz árverés' utján a' legtöbbet igérőnek készpénz fizetésért el fognak adatni. Költ Esztergamban november 26kén 1839. (3)

Könyvjelentés.

HONINDIGO

E' czím alatti találmányát, termesztése' 's gyártása' szereit, az Indiaival egységét, legügyesb festőmesterek' hitelitett bizonyitványaival, és számos festett szövetek' remekeivel, megmutatta KATONA DIENES, kegyes szerzet' tagja, Észtan Doctora. 1839.

Századok óta törekszik Europa, a' világnak más részérüli INDIGÓT honival nélkülözni máig.—Nem indigós növényeink gyérsége, de a' kémletek hiánya, 's előitéletek miatt!—A' megírt szabályok kellő követése, elég: a' tiszta indigó gyárthatására; melly ha divatra kap: hazánk évenként ötmillio forintját megtarthatja. A' könyv 24 kr. p.p.

Megszerezhető Pesten Eggenberger könyvárosnál-, úgy magyar, és erdélyországi fővárosok könyvárosainál. Jelesb magvait oltsón megszerezhetni Pesten, Servita teren „fekete kutya" czimnél *Hasenstab* kereskedőnél.— Visgálatit még e' munkában sem szünteti-meg *a' fen irt kiadó*. Kecskeméten nov. 25. 1839. (3)

Pénzfolymat: Bécs, dec. 7én: 5pctes stat. kötelez. $107^{9}/_{16}$; 4 pctes stat. kötelez. $100^{11}/_{16}$; 3 pctes stat. kötelez. $80^{3}/_{4}$; 1834ki stat. költs. $721^{1}/_{4}$; 1839ki stat. költs. $278^{3}/_{4}$; $2^{1}/_{2}$ pctes bécsvárosi bankóköt. $65^{3}/_{8}$; bankrészvény $1621^{2}/_{3}$.

Gabonaár Pest 's más vidéki városink piaczin pozsonyi mérője váltógarasban.

November 25én	Buza.	Kétsz.	Rozs	Árpa.	Zab.	Kuk.	Köles.
Unghvár	108-105	93-90	80-77	62-58	40-36	85-83	100—
26 Debreczen	90-80	75-—	63-60	40-—	35-—	50-—	80-75
28. Mosony	141-96	94-85	96-88	74-58	60-56	1 8-96	—-—
29. Temesvár	100-94	80-—	— —	50-—	49 —	67-—	—-—
29. Új-Becse	100-90	80-—	— —	60-—	50-—	55-50	50-—
30. Szeged	90-85	70-—	— —	50-—	52-—	72-50	80-—
30 Komárom	93-100	95-80	72-—	65-63	46-—	100-95	76-—
Pesten, dec. 10	165-140	120-115	113-105	95-90	73-66	16-110	—-—

Eladó szölö. A' pesti kőbányai ugynevezett öreghegyen (Altgebürg) kellemes és hasznos helyen fekvő $7^{1}/_{2}$ fertályból álló igen jó mivelésben levő, rajta egy alkalmas kis épülettel és igen könnyen 's kevés költséggel alkalmazható pinczehellyel, úgy hozzátartozó kőbányával ellátott szőlő, szabad kézből minden órán eladó. — A' megvenni kivánók bővebb értesitést iránta vehetnek Pesten, Zöldkert utczában (Kohlbacher-Gasse) 498 sz. alatt a' „*Hazai 's Külföldi Tudósitások*" szerkesztő hivatalában. 3

Pest. 1839. HASZNOS Szombat Dec. 14dikén MULATSÁGOK. 48dik szám. Második félév.

Felszóllitás a' honi szobrászat ügyében.

(Vége.)

Cs. k. főherczeg ő fensége, hazánk szeretett Nádora után indulva, ki Ferenczyt, a' még akkor hona által nem ismert magyar ifjút, Thorwaldsen műtermében meglátván, öt évig nevezetes pénzmennyiséggel segité; 's követve néhai Rudnay herczeg példáját, ki az esztergomi főtemplomba szükséges szobrok készitésére meghivá; de a' honi művészetnek, ha magas lelkületű utódja hasonlót nem tesznd, pótolhatlan veszteségére a' halál által ebbeli szándéka kivitelében megakadályoztatott: adjunk a' művésznek művészhez illő nagyszerű munkát.

E' végre, mi alólirttak társasággá alakulván, 's e' korban, midőn a' külföld ismeretes nagy emberi emlékeinek közhelyen felállitásával az érdemnek 's művészetnek egyszerre adózni egymással vetekedik, idö lelkéből keletkezett eszmének vélvén, 's felgerjedte után elolthatlan vágyat érezvén keblünkben: azon nagy férfiaknak, kik honunk évkönyveiben vezércsillagok gyanánt tünnek elő, 's haza szebb létre juttatásában szerzett érdemeikért tartozó hálánkat azzal nyilvánitni: mi szerint neveik örökitéseül, tiszteletökre Ferenczy István által hazai fehér márványból készitendő nagyszerű emlékek emelését hozzuk inditványba nemcsak, hanem azok közül ez úttal elsőnek már ki is tüztük

Hunyady Mátyást,

kit mint királyt, mint hadvezért, mint embert, mint tudományok' és szép mesterségek' barátját, kegyelőjét, egyiránt nagynak, a' haza és emberiség jóltevőjének ismerünk.

E' tárgyról többet szóllni, 's javaslatunkat okokkal támogatni, hazánkfiai velünk rokon érzelmének megsértése lenne; 's midőn hisszük, hogy e' kettős czélra—melly egy részről Ferenczynek művészt is lelkesitő nagyszerű hazai tárgygyal foglalkodtatása, más részről nagy királyunk minden hazafi szivében mélyen vésett emlékének látható jelekkeli örökitése—figyelmeztetéssel nem egyebet tettünk egy minden jobb érzésü kebelben rég nyugvó húr megpenditésénél; 's csak annyira szerencsésbek másoknál, mert ezt tenni elsők leheténk, hogy czélt érjünk, elégnek tartjuk a' magyar kebelben minden szép iránt fenbuzgó érzelemre hivatkozni.

Ideigleni választottsággá alakultunk, 's annak ideigleni elnökévé Simoncsics János pestmegyei másod alispán, társaság pénztárnokává Fáy András, ideigleni jegyzővé Nyáry Pál pestmegyei főjegyző, együtt munkáló társaink kinevezése után, következő határozatinkat közöljük a' két testvét-haza fiaival és leányaival.

a) A' czél kivitelére mint legbiztosabbat az aláirási útat választok, 's azon tekintetből, hogy annál többen vehessenek részt ezen maga nemében első hazai emlék emelésében az aláirási summát egy pengő forinton kezdve 50 pengő forintig szabtuk meg.

b) 1840. januarius 12ik nepjára Pestre, nemes pest megye termébe társasági nagy gyülést tüzvén ki állandó választottság nevezése, az akkorra bemutatandó terv megvizsgálása, a' művésszel kötendő szerződés és egyéb szükséges intézet tétele végett mind azokat, kik addig aláirnak, vagy akkor szándékoznak aláirni hazafiúi bizodalommal ezennel meghivjuk.

c) A' készitendő emlék helyének kijelelése szinte a' nagygyülést illeti; előre csak annyit jegyzünk meg: hogy tervünk, 's véleményünk szerint annak Pesten vagy Budán közhelyen kellene felállitatnia.

d) Minden esetre kijelentetik, hogy mi az aláirandó pénzmennyiségből a' fenn kitüzött emlék felállitására megkivántató költség fizetése után fenmaradandna, az a' társaság belátása szerint vagy más hasonnemű emlék létesitésére, vagy szobrászképző intézetre fordittatik. Végezetre

A' hazai művészet nevében felszóllitjuk a' két magyar haza valamennyi megyéi első alispánjait, szabad kerületek előljáróit, sz. k. városok és szabadalmas községek biráit, nem különben közügy iránti buzgalmokról ismert fiait és leányait, különösen:

Grassalkovich sz. Eszterházy hgné, Brunszvich sz. Majthényi grófné, Jósika báróné sz. Csáki Rosália grófné, Forray báróné, Bethlen sz. Haller Borbála grófné, Bethlen sz. Bethlen grófné, Kendeffy grófné, Ráday sz. Teleki grófné, Zay grófné, Reviczky Imrené sz. Orosz, Simoncsicsné, Marczibányiné, Borsiczkyné, Földváryné, Sztrokayné, Szentkirályiné szül. Zsembery, Bártfayné, Schodelné asszonyságokat. Abaújban: Fáy István gróf, Péchy Emmanuel gr., Fancsali Joob Mátyás nagy-prép., Bárczy Dániel t. b., Patay Sámuel t. b. Aradban: Bohus János t. b., Csernovich János t. b., Fábián Gábor t. b., Bittner Imre orv. tanárt. Árvában: Kubinyi Mihály t. b., Szmrecsányi Antalt t. b. Bácsban: Szucsics Károly t. b., Markos Pál t. b. Baranyában: Majláth György m. a. i., Perczel István f. sz. b. Barsban: Balog János t. b., Tarnóczy Kázmér t. b., Lipovnitzky Vilmos t. b. Békésben:

Horváth Antal t. b., Szombathelyi Antal t. b., Magda Pál prof. Beregben: Perényi Gábor b., Buday István f. p. t., Buday Lázár t. b. Biharban: Beöthy Ödön t. b., Komáromy György t. b., Szilágyi Lajos t. b., Vincze Miklós t. b., Jakab Mihály t. b., Bodó László t. b., Péczely József prof. Borsodban: Palóczy László m. a. i., Bük Zsigmond t. b., Nagy Gedeon t. b., Ötvös József b., Ágoston József t. b., Fodor Ferencz sz. b., Szemere Bertalan t. b. Csanádban: Nákó János t. b., Nyéky Antal főjegyzőt. Csongrádban: Klauzál Gábor. t. b., Brünek József t. b., Dobosy Lajos f. p. t., Kaszap Mihály f. j. Esztergomban: Majthényi Antal kanonok., Német György kanonok., Kruplanics János t. b., Marczibányi Livius a. j. Fehérben: Zichy Ödön gr., Ötvös Dénes b., Gál József kanonok., Kandó József t. b., Hollósy Károly sz. b. Hontban: Nyáry Antal b., Semberi Imre f. sz. b., Fehérváry Miklós t. b. Gömörben: Kubinyi Ferencz t. b., Tornallyai Antal t. b., Sándor Ferencz t. b., Madarassy Lajos sz. b. Győrben: Sütő József kanonok. Takács Sándor t. b., Szerdahelyi Ferencz t. b., Kovács Pál orv. t. Hevesben: Kovács Mátyás kanonok., Keglevich Miklós gr., Bernáth András t. b., Blaskovich Gyula f. sz. b., Borbély Sámuel f. sz. b., Sütő János sz. b. Komáromban: Huszár Ferencz f. sz. b., Sárközy József f. sz. b., Ghyczy Kálmán f. j., Pázmándy Dénes f. j., Vecsey Károly lelk., Szendy László lelkészt. Körösben: Fodróczy György f. ü. K. Szolnokban: Bánfy László b., Teleki Domokos gr. Krassóban: Fülep Józs. t. b., Ásboth Móricz f. sz. b., Szerényi Fer. a. j. Liptóban: Kubinyi Ferencz t. b., Madocsányi Pál f. j. Máramarosban: Darvay Bálint t. b., Darvay Péter t. b., Szaplonczay Zsigmond f. sz. b., Szaplonczay Sándor., Pogány Károly a. j. Nógrádban: Jankovich Antal t. b., Prónay János t. b., Kubinyi Ferencz t. b. Nyitrában: Jeszenák János b., Berchtold Antal gr., Greguska István kanonok., Bartakovich August t. b., Berényi Ferencz gr., Szerdahelyi Lőrincz t. b., Thuróczy Bálint. Pozsonyban: Döme Károly kanonok., Pálfy Móricz gr., Zay Károly gr., Somogyi Ferencz t. b., Olgyai Gáspár t. b. Pestben: Ürményi Ferencz t. t., Prónay Albert b., Ráday László gr., Ráday Gedeon gr., Sághy Mih. váczi n. pr., Girk György kal. kan., Laffert Antal b., Benyovszky Zsigmond gr., Szapáry Antal gr., Patay József t. b., Szentkirályi Móricz t. b., Szemere Pál t. b., Kis László t. b., Patay Pál t. b., Steinbach Ferencz k. t., Csehfalvay József t. b., Halász Fer. t. b., Halász Kálmán t. b., Munkácsy János t. b., Földváry Mihály t. b., Károlyi István ü., Mátray Gábor ü., Nagy József n. k., Török Pál lelkészt., Székács Józs. lelk. Somogyban: Somsich Miklós t. b., Somsich Pál f. j., Csapody Pál t. b., Kacskovics Ignácz t. b. Sopronyban: Nagy Pál t. b., Kis János superint., Tatai János pléb. Szabolchban: Dessewffy József gr., Elek Mihály t. b., Vay János t. b., Zoltán Mihály t. b., Eördög Alajos t. b., Komáromy György sz. b. Szathmárban: Lázár Ján. kanonok., Darvay Ferencz fő sz. b., Eötvös Mihály t. b., Kovács Lajos t. b., Gerzon Imre f. p. t. Szepesben: Andrjár János n. prép. Fabriczy Sámuel h. ü., Temesben: Kövér János t. b., Gál József t. b. Tolnában: Bezerédy Ist. t. b., Sztankovánszky Imre f. j., Auguszt Antal f. j., Perczel Móricz t. b., Döry Lajos t. b. Tornában: Andrássy György gr., Jakabfalvy András t. b. Torontálban: Csekonics János t. b., Bárány Ágoston l. t. Trencsényben: Marczibányi Antal t. b., Borsiczky István t. b. Turóczban: Prónay Gábor b., Révay György b., Rakovszky Ádolf f. j. Ugocsában: Perényi Gábor b., Székely Albert t. b., Szentpály László t. b., Gulácsy Sándor t. b. Ungban: Buday Vincze f. sz. b., Pongrácz János t. b., Szemere György t. b. Zágrábban: Machich Józs. m. ny. t., Mikusay ph. t. Zalában: Deák Fer. t. b., Kisfaludy Sándor t. b., Horváth Zsigmond lelkészt. Zarándban: Lukács Márton f. orv. Zemplényben: Vécsey Pál b., Kazinczy András f. j., Lónyai Gábor t. b., Fáy Ferencz t. b., Szirmay Antal t. b., Somossy János prof. Zólyomban: Fogt Józs. kanonok., Radvánszky Antal f. j. Varasdban: Faller Miklós u. ü. Vasban: Zarka János m. a. i., Bitnicz Lajos á. l., Gegő Elek szerzetest. Vállas Antal prof., Edvi Illés Pál lelkészt., Klauzál Imre t. b., Veröczében: Hoblik Márton fő ü. Veszprémben: Szalay Imre kanonok., Zsoldos Ignácz f. j., Stettner György prof. N. Kunságban: Illésy Ján. k., Eördög Józs. f. j., Kálmán Józs. f. ü. K. Kunságban: Péter Zsigmond t. b. Hajdúvárosi kerületben: Csathó szoboszlai lelkész., Oláh Mihály t. b. Erdélyben: Bethlen Ferencz gr., Vas Imre gr., Mikes János gr., Bánfy József gr., Bethlen Lajos gr., Bethlen Gábor gr., Bornemisza József b., Bánfy Miklós b., Teleky Domokos gr., Kemény József gr., Teleky László gr., Banó István prof., Barra Imre orv. t, Méhes Sámuel prof., Szász Károly prof., Szilágyi Ferencz prof, Bolyai Farkas prof., Bölöni Farkas Sándor, Brassai Sámuel prof. u. u.

tisztelettel megkérvén mindnyájokat: hogy a' velök közlendő aláírási iveket elfogadni, az aláírott summákat biztos alkalommal a' fennevezett pénztárnokhoz küldeni, 's velünk közre munkálni sziveskednének. Költ Pesten oct. 1839. Simoncsics János m. k., Földváry Gábor m. k., Ráday Gedeon m. k., Fáy András m. k., Kubinyi Ferencz m. k., Szemere Pál m. k, Ilkey Sándor m. k., Pólya József m. k., Nagy István m. k., Egressy Sámuel m. k.

Nyáry Pál m. k.
ideigleni jegyző.

Pückler-Muskau hg. levele **Velthelm** grófhoz **a' bábolnai cs. k. ménesről**, mellyet az Allgem. Zeit. f. e. nov. 29kén mellék lapjaiban közlött,

Pest nov. 20.

(Folytatás.)

Gyengéd idejökre milly igen kiformált 's kiképezvék, 's általában mind a' három fajzatnak testalkotása 's ereje, a' nemes idom tökéletes megtartásával, minden részek csodálatos egyenlősége, várakozásomat jóval felölhaladta. Kétségkivül ezen feltünő következmény aránytalan nagysága és ereje az arábsvérnek, a' felett gondos szolgálat bőséges élelem által (mert a' csikók születésük' nehány napja után már zabot kapnak) idéztetik elő, 's minthogy a' két nevezett tulajdon minden párt embereinél becsben tartatik, a' bábolnai arabs faj ebben is mindnyájunkat kielégit Én mindazáltal kit a' kor divatja nem fékel, a' növésnek 's az egész kiképezésnek mintegy melegágy általi siettetésétől tartok—melly Angolországban azon igyekezetből eredt, hogy a' lovakat minél előbb lóversenyre alkalmassá tegyék — 's az arabsfajnál, ha határon túl vitetnék, előbb utóbb több kár mint haszon következik. A' túlzott növés ártal-

más a' szépnek 's annak későbbi állandóságának, 's az igazi erő' alapja inkább az inakban izmokban mint a' vastag csontokban létezik, leginkább midőn (mi a' mostani angol lovaknál olly gyakori) nincsenek egymáshoz bizonyos arányban 's a' szeles csonton az ín egy szálag területén vezettetik le. Még eddig Bábolnán a' felvett tervnek rosz következése nem mutatkozik, 's szerencsére azon második angol megerőltetés-hibától, a' lovakat korán szolgálatra venni, igen őrizkednek; 's a' koranövés' gáncsának rosz következményeit már egyedül ez sok időre visszatartóztathatja, melly kora övést én semmi tekintetben sem szeretek, 's mi engem mindig a' berlini homok- 's trágya-spárgára emlékeztet, mellyek valamint legnagyobbak úgy legízetlenebbek is az egész világon.

Még azon nagy ellenvetést kell említnem, melylyet az angol faj' védelmezői a' bábolnai arabsfaj által nyujtott tagadhatlan factumok ellen folyvást felállitanak. Igaz, igy szólnak ők, a' ti lovaitok szépek nemes bélyegűek; mi azt állitjuk azonban, hogy a' mi angol eredetű lovaink mindent, kivétel nélkül jobban veghezvisznek mint a' tieitek, 's a' cselekvés' minden nemeiben felülhaladják. Ti ezeket ugyan nem hiszitek; 's miért nem álltok ki lovaitokkal nyilvánosan hogy bennünket az ellenkezőről meggyőzzetek; miért nem jelentek meg a' futtatás-steeple-chases 's más versenygyakorlatinkon? Még ezt teszitek addig azt kell feltennünk, hogy ügyetek nem igen biztos lovaitoknak épen olly keveset hisztek mint mi.

Én elesmérem hogy ezen okoskodásnak nem sokat lehet ellene tenni, minekutánna a' nyilvánosság mai időben olly szükséggé vált, hogy senki se akar már a' legvalószinűbb igazságnak ismerő auctoritásra hitelt adni, valóban sajnálatra méltó, hogy a' bábolnai mének igazgatójának nincs szabadságában kihivá okat elfogadni, mert meg vagyok győződve kogy ő igen keveset koczkáztatna, 's mellyeknek eredménye azon fontos pör felvilágositását elősegelené, valjon Magyarországban az angol- vagy arabsfajt illeti e az elsőbbség *)

Itt ismét azon már emlitett kár mutatja magát, melly a' kornányi intézetekkel mindig egybekötve van. Még egy privát embernek sincs az országban tiszta arabsfajzatja, legkisebb kiterjedésben se, és a' bábolnai ménes főnökének, hol az valóságosan létesitetett, nem adatott engedelem a' kivánt probatételekre, sőt lovakat eladni sem szabad nékie méneséből. Nékem azt beszelték, hogy ez nálunk is úgy van, hogy az országunkban tartott versenyekben soha se vett részt valamelly ló a' királyi ménesekből. Ott azonban a' kimustralt állatok eladattnak, 's az utóbbi években egy illen nyerte a' legérdekesebb versenyeket.

Egyébiránt távol légyen tőlem, hogy a' lófajnak elsőbbségét a' versenyfutásnak egy oldalu következményeire alapitsam. Ennek csak Angolországban van nyomata, hol a' lovak versenye úgy szólván népi szokássá vált, hol abból ezrek élnek 's százezrek azon nyereskednek, úgy hogy a' versenylovak, 's azoknak változékony ára a' régi hollandiai hagymákhoz hasonlitható, vagy a' mai alkuházi nyerészkedésekhöz. Europa más részeiben annyira nehezen jőnek, de vagynak más próbák is, mellyek a' valódi 's egyszersmind kedves foglalkozásra alkalmasabbak, 's ezeket kellene itéletem szerint több oldalulag használni.

Ezen alkalommal könyörgök néhány szót még hozzá tehetni, mellyek egyedül engem érdekelnek. Értésemre esett, hogy egy czikkely volt, nem tudom az Allgemeine-ban vagy más hirlapban (mert magam nem olvasám) mellyben bár milly tetszésem szerinti fogadásra felszólitatom valamelly angol vagy angol eredetű 's a' tőlem arabiából hozott lovaim' egyike közt Arra azt felelem, hogy először nincs fogadásvágyom személyemre nézve, 's lovaimat, mellyeket egyedül ön gyönyörömre vásárlottam, sokkal inkább szeretem, mintsem hogy illy haszontalan fáradságra kitenném; másodszor minthogy, tudomás szerint egy fecske nyarat nem hoz, által nem látom hogy a' főkérdés eldöntésére nézve, (mert csak ennek lehet közhasznú érdeke,) mit használhat, valjon egy privát fogadásban angol vagy arabs ló nyerte.

Ha azonban ezen hozzám intézett felszólitás alkalmával a' beli nyilatkozatom szemügyre vétetett, melly egyik főméltóságodkoz intézett levelemben vagyon; hol kételkedésemet nyilatkoztatom ki, hogy egyenlő viszonyok között egy angol fajzatu ló azt véghez vinné, mit hiteles értesitések szerint turkománi lovak, nem csak egyenkint, hanem csoportosan valósággal végbevittek, akkor a' dolgok másképen állanak. Mert az ellenkezőt csak egy eset által is megmutatni bizonnyára érdekes győzelem lenne az angol párt' ügyére nézve; ez által azt bizonyitná meg, hogy egy angol ló a' legnagyobb erőfeszitésben a'

*) Egy véletlen próbán magam is jelen valék. Midőn Bábolnát elhagyám, az őrnagy ur olly kegyes volt hogy engem ön nevelte 4. ló által négy óráuyira elvitetett. A' kocsi jó nehéz volt, az út pedig általában mély sár vagy homok. Mind ezek' ellenére a' kocsis pillanatnyi nyugvás nélkül az állom nyig sebesen ügetett: czélunkhoz közel a' dunahidnál meg kellett állanunk, mert egy hajó méne rajta keresztül. Én szemlére vettem a' lovakat, mellyek bátor keveset izadtak, a' nélkül hogy vékonyaikon a' fáradságnak legkisebb jelei lettek volna észrevehetők. Ők telyességgel olly csendesen állotak mint az istálóban.

legjobb keleti lóval dicséretesen megmérkőzött, jóllehet más részről meg kell ismérni, hogy keleten azon sebességet a' rövid futásban és ugrásban elérni még nem is próbálták, mellyet köz tudat szerint angol lovak már bebizonyitottak.

Illy eredmény megérdemlené a' fáradozást 's hogy erre szert tehessek, annyival is inkább iparkodnék minden fogadások elleni indulatomat legyőzni, minthogy lovaim egyikét se volnék kénytelen fára ztani.

A' fogadás' tétele akkor illy formán állana.

Minekutánna á' szerint, mit az utolsó perzsiai sah trónra lépésekor véghez vitt, 's mi Burnes ur' bizonyitványa szerint Balkh vidékén a' turkománok' rablásaik alkalmával gyakorta előjő, egy nemes szorgosan kiképzett turkomani ló, tökéletesen felfegyverkezett lovagját, a' szükséges élelemszerekkel ellátva képes hat nap alatt hatszáz angol mértföldnyire vinni. A' mértföldeket németre (24,000 lábot vévén) áttéve, 136 geograpkiai mértföldet teszen, mellyet, legalább 170 font teherrel, járatlan úton (én a' Pestről Temesvárra vivő útat ajánlanám) hatszor huszonnégy óra alatt keresztül kell futnia.

Ha találkoznék valaki, ki olly angol eredetű lovat melly mind ezt véghezviszi előállitana, kész vagyok a' tán kötendő fogadás' feltételei eránt alkuba bocsátkozni, 's kegyedet előre megkérem kedves barátom, hogy a' megitélendö birák egyikének hivatalát magára vállalja.

Ezennel, kedves gróf, bérekeztem tudósitásaimat, 's felvilágos tás okául a' ménes hivatalos lajstromát idekapcsolom*) mellyet Herbert őrnagy ur kegyes közlésének köszönök. Meghivom azonban kegyedet, hogy Bábolnát ön maga lássa, hogy felfogó tekintetével azt meltányolhassa, 's a' lóismeréti dolgokban már rég első auctoritássá vált tollával a' közönséggel ezen intézet felől megismertesse, mellyet én valamint érdekes és nagyszerű iparjára ugy eredményeire nézve is a' maga nemében egyetlennek tartok, melly mind ezek' ellenére is a' külországokban ismeretlen maradt, 's ön tudja, milly sok dicséretes példá és szüntelen előrehaladó dolgok vitetnek itt véghez szakadatlanúl a' legnagyobb csendességben. Nekünk ez különösnek tetszik — nekünk, kik hozzá vagyunk szokva, minden kis szemet mellyet találunk, tizszer kikukorikolni!

főmétóságodnak legalázatosabb
barátja és szolgája
H. Pückler.

*) A' k. ménes intézete Bábolnán oct. 20. 1839. állott 352 emberből, 565 ló- és 138, szarvasmarhából, és ugyan: A.) A' katonaság: 1 őrnagy; 2 másodkapitány; 1 alhadnagy; 1 segédtiszt; 1 káplán; 1 igazgató; 1 számadótiszt; 1 főorvos; 3 fourier; 1 főgyógykovács; 1 főkovács; 2 alkovács; 2 nyeregjártó; 3 kerekgyártó 4 dolgozó kovács; 2 ács; 2 kömives; 1 lakatos; 1 kéményseprő; 7 valóságos és 3 alstrázsamester; 12 valóságos és 8 alkáplár; 147 közvitéz; 4 privat szolga; 16 kocsis legény; 20 szekeres; 34 csikós; 69 béres. B.) A' lovak: 9 könnyű pepinier- 7 nehéz és 32 könnyű honi hágómén; 38 harmadfü; 41 másodfü és 50 egy éves csödör; 29 elválasztott- és 1 szopó csödörcsikó; 113 pepinier- 34 tenyész- és 4 fiatal anyakancza; 30 harmadfü, 41 másodfü és 37 egy éves kancza; 28 elválasztott kanczacsikó; 2 harmadfü és 1 másodfü herélt ló; 33 paripa- és 35 igásló. Ezenkivül C.) 138 jármasökör.

Egyveleg.

(Figyelemre méltó időjóslat.) Egy öreg kertész, ki az időjóslásban csalhatlan hirre kapott lakhelyén, ez évre és a' jövőre következőket jósol: karácson előtt jobbadán száraz idő fog uralkodni, tetemes hideg nélkül; havazni addig nem igen, vagy csakhamar ismét el fog olvadni a' hó. Januáriusban szinte igen mérsékelt lesz a' hideg, elannyira, hogy jeget látni ritkaság leend, 's azért azok, kik sok pénzzel birnak 's hüsitő tárgyakat nem nelkülözhetnek, iparkodjanak idején jeget gyüjteni szükségeikre. Egyébiránt januárban vége szakad a' télnek, 's február olly meleg leend, hogy első felében már ibolyák fognak virítani. Martzius meleg aprilnak foglalandja el helyét, április pedig májusét, 's a' széna-kaszálás már május első felében véghez fog mehetni. Mindennemü gabna pedig olly bő termést adand, minőre az egyiptusi hét bő év óta senki nem emlékezik; bor, gyümölcs 'st.eff. olly dusan fog jutalmazni, hogy az 1840ik év legáldottabb leend az egész 19ik században. Egyébiránt a' takarás minden termékre nézve egy hónappal hamarabb fog véghez menni, mint közönségesen történni szokott. (Meglátjuk.) P. Z,

Rejtvény.

Minden a' mi történt, most van, és még leszen,
A' három, első tag' határába vészen;
Szép a' serdülőké, rettegik a' vének,
A' jóban haladást, köszönd szellemének,
Ha ék áll közepén, ápolgató kéztől
Várja javúlását, 's nem fél úgy a' vésztől;
Elhagyva pedig, bár ember, vagy ur vára
Elenyész és jutand vég három sorsára;
Az egészt, orvosi és tisztitó szerül
Használják, miután magasból lekerül.

Közli Aranyos Károly.

Pest. 1839. HASZNOS MULATSÁGOK. 49dik szám.
Szerdán Dec. 18dikán Második félév.

Külföldi intézkedések a' hernyókra nézve.

Báden nagyhgségben a' „Középrajna-kerületi tudósító“ nov. 7ről következö kormányi rendeletet közöl: „Nehány évek óta a' hernyók' elszaporodása valódi országos-csapássá vált annyira, hogy a' baj' enyhitése' tekintetéből arra határoznánk magunkat, miként a' hernyók kiirtására nézve nemcsak a' már fennálló rendeleteket megujitsuk, hanem a' gyümölcsfa-birtokosokkal a' hernyók' elhatalmazása ellen legfoganatosabban munkálni szokott módokat is közöljünk, ugymint: 1) Ősz' és nyár' folyta alatt fakéssel meg kell tisztítni a' gyümölcsfák' törzsökeit 's azoknak ágait minden mohtól 's az igy levakart szemetet, mellyben tömérdek robarköltés van, azonnal elégetni szükséges. 2) A' levakart fákat valami kőmivesecset' segitségével be kell kenni oltatlan mész 's vizből készült olvadékkal, mihez szappanoshamu is adathatik. Ezáltal a' fakéreg 's gallyak' összeszegelléseiben találkozó hernyófészkek elromboltatnak. 3) Tavaszkor és késő ősszel a' fatöve körül 4—6 lábnyira a' földet fel kell kapálni, mivel igy a' föld alatti pajodok részint megöletnek, részint feltakartatva madaraknak jutnak eledelül, vagy a' téli hideg által elvesznek. 4) Különösen szükség a' téli-pillék (Wintersparer) ellen őrködni; a' nöstény, melly repülni nem képes, october és december hónapokban a' fák törzsökeire szokott mászni, 's tojásait azokra rakni. A' felmászásban kell tehát azt akadályozni vagy elfogni, 's ez october' közepétől decemberig 4—5 hüvelknyi szélességü kemény vagy közönséges iró papirszalagok alkalmazása által történik meg, ekkép: a) Azon hely, hova a' papirszalag alkalmazandó, körülkenetik enyvvel, 's a' papirszalag ráköttetik, hogy a' szárnyatlan nösténypillék a' papiros alatti fahéj-repedéseken keresztül fel ne mászhassanak. b.) A' papiros' alsó széle egy kevessé felhajtatik, hogy a' rá alkalmazandó kenőcs le ne folyjon. c) A' papiros szalagokra következő részekből álló kenőcs mázoltatik: végy terpetint, lenmag- vagy egyébb zsiros olajt, 's keves szurkot vagy gyantát olly arányban, hogy az egész tömeg kevés tüznél összefőzve, kenőcscsé alakuljon, melly erősebb fagy' alkalmával sem keményedik meg. Ha megszáradna vagy sok robar volna már rajta, ujitassék meg. 5) Ősszel, midőn a' fák' levelei lehullottak, a' hernyófészkek' leszedéséhez hozzá kell fogni, 's ezt télen és tavasz' nyiltán folytatni. A' leszedet fészkek tüstint égettessenek össze, mert ez legbizonyosabb módja a' hernyóbábok' kiirtásának. 6) Mivel a' kis madarak természetöknél fogva ellenségei a' hernyók 's pilléknek, valamint azok is mellyek közönségesen szemmel élnek ugyan, de költés' idején fiaikat hernyók 's robarokkal táplálják, annakokáért elfogása 's megölése az illy apróbb robarirtó madaraknak, ugy szinte fiaik' kiszedése is, szükség hogy legszorgosabban megakadályoztassék. 7) Ajánlható még a' pillék összefogdozása, leginkább alkonyatkor a' lóherések' közelében és nedves helyeken; mire az oskolás gyermekek legalkalmasabbak volnának; hasonlókép' a' hernyók' leszedése a' kalarábé 's torma leveleiről, hova nagy számmal szoktak vonulni, 's azok' szétzúzása. Szinte jótékony hatásu szokott lenni, a' hernyóktól gyötrött fáknak, kerti 's szántóföldi veteményeknek megöntözése hamuzsir- dohány- vagy dióhéj-főzettel, mihez kevés olaj kevertetett.—Minekutánna tehát a' gyümölcsfa-birtokosok ezennel felszólitatnak az előadott mód szerint a' hernyók kiirtását szorgosan elősegiteni, a' nagyhgségi belministerium' folyó év' 's julius 5kén 7298 szám alatti rendelete' következésében megparancsoltatik: 1) Minden gyümölcsfa-birtokos kivétel nélkül a' már fennálló rendeletekhez szabván magát, mihelyt a' hernyófészkek késő ősszel szembetünnek, azokat szedje le, hasonlót mivelendő télen által és tavasz' nyiltán is. A' gondatlan fatulajdonosok hathatósan fenyitessenek meg a' polgármesterektől, még pedig a' mint a' szükség kivánandja ismételtessék is a' büntetés 2) A' polgármestereknek köteleségökben áll, magokat a' rendelések' végrehajtása felől meggyőzni, mire nézve a' rendőrségtől is időről időre bejelentést kivánjanak. 3) Az erdőtörvény' 70 és 176 §§-sai, mellyek, a' vadászathoz tartozó és ragadozó madarak' kivetelével, más erdei madarak fogdozását, fészkeik leszedését 's pusztitását 15 kr.—5 forintig büntetés alatt tiltják, ismételve hirdettessenek ki, és az erdőkerülők 's csőszök felelősség' terhe alatt tartozzanak ezen tilalom teljesitése felett őrködni. A' nagyhgségi fő- és kerületi tisztek megbizatnak ezen rendelményt a' helybéli hirlapok által közhirré tenni, annak szoros teljesitése felől a' polgármesterektől tudósitást venni, sőt szükség' esetében magok is a' dolog után nézni, és a' rest polgármesterekre hathatós büntetést rendelni fognak.

Marha szájfájásról.

Baja. Marháink egész nyáron egészségesek voltak, jóllehet a' rendkivüli rekkenő meleg, és a' nem tapasztalt esőtlenség miatt a' legelő kiaszva volt, gazdáink marháinkat szénáztatni kénytelenitetvén; most azonbnn folytonos esőzés és a' növényzetnek uj élemedése daczára is szájfájásban szenvednek.

A' mint is november' 17iki orvosi vizsgálatnál fogva a' felső tehén csordának majd negyede azon kórban sinylődött.—

A' vizsgálatnál az tapasztaltatván, hogy némelly tehén gazdák a' jelenkező kór' daczára is marháikat betegesen kihajtják, állatjukat veszélyeztetve. —Nehogy tehát az igy számosabban összecsoportult senyves barmok uj nemü gerjet (miasma) fejlesszenek, az egyedes kóros barmok gondatlanság és ápolatlanság miatt ne szenvedjenek, azután a' ragály másokra is által ne származtassék, a' városi hatóság' határozata következtében azon tájbeli marhák.nak közlegelőre való kihajtása felfüggesztetett azon orvosi tanácslat mellett: hogy, a' gazdák hon marháikat tisztán tartsák, gyakorta fris itallal ellássák; gyenge táplálékkal tenyésztessék, ugymint: zöldeményekkel p. o. burgonya, csicsóka, répa félékkel. Sósdercze és korpafőzelékkel itassák; valódi boreczetes vizzel (mert fájdalom az áleczetek már nálunk is becsusztak, a' várva várt eltilalmaztatásig) mossák ki szájukat napjában gyakrabban, két rész vizet és egy rész boreczetet vévén. Hasznosak a' fagyalfa, zsálya, izsop, fűzfalevél főzetek, mellyekbe szinte boreczet tétetett kevés boraxxal, egy iczére egy latot vévén. Tanácsos ezen főzelékből a' marhák' szájába is önteni. Elősegiti a' gyógyitást a' marhabőrének és hátgerinczének dörzsöltetése.

Batka Wenzel'.

lobsanni földszurok-ragacsa Prágában.

Ezen földszurok-ragacs egy igen erős szivós test, melly tiszta enyvsárból (Bitumen) és enyves mészföldből vegyitetik, melly mindkettő a' lobsanni bányában Csehországban találtatik.—Ez minden testhez felette tapad és sem a' hideg sem a' meleg nem árt neki, sőt mindenféle mérsékletnél is annyi szivósságot tart meg, hogy repedéseket soha sem kaphat. Sikeres tapasz ez vagy is ragacs, minden fa, kő- és érczeszközöknél, valamint a' terraszok, boltozatok, kazamaták, csatornyák és több effélék' beboritására is; a' kövek' és falak' hézagainak betapasztására szinte igen jó, valamint az árnyékszék, kut és vizcsatornya csővekre, csiszternákra 'sat. felette hatalmas; nem különben a' nedves és salitromos falak' egyszóval minden ollyan tárgyak' beboritására igen czélirányos tapasz, mellyeket egyáltalján fogva szárázakká tenni akarunk. Ezen ásványi ragacs tehát felette nagy hasznosságu (dr Rumy.)

Ujságirók özvegyeit 's árváit gyámolitó társaság.

Részvénytársaság-kóros időnkben a' sok haszontalanság között elvétve ugyan, de még is alakulnak üdvös intézetek is. Illyen a' következő, mellyről londoni levelek igy szóllnak: „Városunkban egy társaság alakult bizonyos czélra, melly nem olly általános érdekü ugyan mint a' Nelson szobrát állitóé, de üdvös czéljára nézve említést még is érdemel, — 's ez: a' „Newspapers press benevolent association." —Ez egyesület olly munkásságot fog kifejteni, melly francziaországot talán kivéve, Europa egy tartományában sem sikerülne. Czélja: egy alaptőpénz összeszerzése, mellynek kamatjából angol hirlapok dolgozó társainak özvegyei 's árvái, és azok a Gentlemen of the press gyámittassanak, kik eltüket a' közönségnek áldozván, öregségökben elégtelenek maguk eltartására. Ez intézet alapja az angol nemzeti életben mélyen és bizton nyugszik. Hogy a' hirlap minden müvelt Brittnek, bár mi rang vagy pártbeli legyen is, mindennapi szükséggé vált, közönségesen tudva van. A' nagyobb és kedveltebb lapok dolgozó társainak azonban tanúltaknak is kell lenni a' szó legteljesb értelmében. Az is tudva van, hogy a' szellemi foglalatosságok körében semmi nem olly életlétszer emésztő, mint a' politicai ujság-irás. A' tárgyak örökös változása, naponkénti ingerültség, szerkezés 'sat. annyira ellankasztják a' lélekerőt, hogy a' szerkező, habár csak részben dolgozik is a' politicai lapon, mellynek önallásúnak kell lenni, más literariai munkához nem foghat. Igaz, hogy a' reporter-ok 's a' kedvelt lapok fő szerkesztői most jó állapotban vannak; jövedelmök 600—1000 font sterlingre mindig fölmegy; 's igy ritkán történik, hogy a' sajtó valamelly tagja közsegedelemre szorulna: de az Angol mindig szeme előtt tartja a' kétes jövőt, 's minthogy a' multban több illy sajnos példa volt, szükségesnek látta hasonlók előfordúlhatása esetére a' közönség emberei gyámitásáról gondoskodni. A' társaság ujságirók adakozásából két év előtt alakult; de nem sokára más rang 's osztálybeliek is gazdagon adakoztak e' nemes czélra. A' társaság első ülésében elnők, a' korábbi időkben Hannoverában is annyira tisztelt, cambridgei hg volt, kit mióta körünkben tartózkodik, minden párt a' very well meaning man-nek nevez. Az idei 's nehány hét előtt tartott nagy ülésben Lyndhurst lord vitte az elnökséget. Jelen voltak pedig Brougham lord, a' lord mayor, Leader, D' Israeli parliamenti tagok 'sat; mi több, még egy trónja-vesztett indiai fejdelem is (Nabob), ki egyébiránt már annyira Angollá lett, hogy csak arczbőre szinéről lehet rá ismerni. Az ülés természetesen lakomával végződött, mellynél collectát nem szedtek ugyan, de az önkéntes ajánlást elfogadták, 's ez által ismét 80 font sterling gyült az alaptőpénzhez. E' társaság alakulása uj adat az Angolok élet és gondolkozásmódjáról ismereteket gyüjtőnek. Más tartományokban, hol kevesebb az ujságok száma, illyesminek létesitésére nem lehet gondolni.

Mágnesi álomjáró' betegség.

Kolozsvár, nov. 28. A' főbeszédtárgy városunkban jelenleg, közhelyeken és magános szobákban, salonokban és divatműhelyeken egy magnesi álomjáró' betegsége, melly négy hét óta elfoglalva tartja a' közfigyelmet, mint hiszszük, e' lapok' olvasói előtt sem lesz tudatása érdektelen. Ref. nem mendemondán építi e' közleményt, hanem egy tisztes közhitelű férfiú' elbeszélésén, ki a' történteknek, egy fedél alatt lakván a' beteggel, 's hivatalánál fogva felügyelői tisztet gyakorolván, szemtanuja volt. Szerinte november 1ső napján NN. 17 éves ifju szokatlan lelki megrázkodás' következésében, melly különben is gyenge idegzetét rendkivüli erővel rohanta meg, kemény görcsöket kapott. A' görcsök nehány nap megujulván, már a' hatodik hetedik napon képzelete, tanuló társainak éretlen beszédei miatt, annyira előre kap szelleme felett, hogy alvása közben felkölt ágyából, sétált, énekelt, rímekben beszélt, szónoki beszédeket tartott nagy könnyüséggel és szabatossággal, a' nélkül hogy természetes ébrenléte alatt mindezekről csak valamit tudott volna. A' tizedik-14dik nap körüli állapotjában kettős egymástól különböző életet lehetett nála megkülönböztetni, az alvó és a' természetes éber életet, mellyeknek működései is annyira különböztek nála, hogy az egyik' vonalát a' másiktól könnyen külön lehetett választani Ha nem tudta éber állapotjában az alvó élet alatti gondolatait, tetteit, az alvó élet' szakaszai összefüggésben voltak agyában. Ezen idő alatt fejlődött ki, 's hágott mind magasabb fokra álomélete szinte azon pontig, mellyet világos látásnak (Clairvoyence) neveznek az álomjáróknál, valamint a' mágnesseli rokonsága 's ahhoz való nagy vonszódása. Mint legnevezetesebb jelenségeit kórságának a' következendőket említjük: 1) Némelly tanulótársait különösen szenvedhette alvó élete alatt, ezeknek szót fogadott, másokat nem türhetett közelében, 's miattok körjelenetek mutatkoztak nála. 2) Szemei nyitva voltak, de szempillái mozdulatlan állottak, szemei meredtek voltak, nem fordultak, 's bizonyos homályos üveghez hasonló vékony hártya mintha elfátyolozta volna élettelen fényöket; inkább halott mint élő szemei voltak, mi némi borzalmas alakot kölcsönzött különben is halálsápadt arczulatjának. 3) Az alvó élet alatt erős volt, az ágy szélin 's székek felett a' legbiztosabb tapintattal sétált, a' szobában sem falba sem személyekbe nem ütközött, az ottan levő régi divatu kemenczének öt láb magas álló párkányára, 's onnan a' felsőre madár könnyüséggel felszökkent, a' felső lapra letelepedett, 's ott mintegy gondolatokba mélyedve darab ideig mulatott, majd énekelt, guitarját kérte, 's a' szomszéd szobából hallatszó flótahang után accompagnirozott. 4) Egyik barátja egykor egy darab mágnest rejtett zsebébe, meg akarván annak a' betegre hatását próbálni, 's ugy lépett szobájába. Noha többen voltak akkor a' szobában 's ő épen másokkal foglalkozott, ennek beléptével sebesen hozzá vonatott, azt megölelte, mi közben minden tagjai annyira hozzá tapadtak, hogy erőszakkal sem lehetett tőle elszakasztani, csak miután otkolon-szesszel mellgödrét, szemeit 's orrát megdörgölték, vált el mintegy önkénytelenül a' magnest hordozó személytől. Illyen rokonsága volt a' vassal is, mellyhez mintegy erőszakkal vonatott, 's csak hasonló gyógymód után szakasztathatott el attól. 5) Kórjelenségeit előre megmondotta, valamint azt is, mikép bánjanak vele ezen szenvedései alatt. 6) Egyik tanulótársáról egy nap azt erősité, hogy az őtet most rágalmazza, azt mondván róla, hogy betegsége csupa tettetés. Később találkozván vele, igen érzékeny szavakban szemére lobbantá méltatlan bántalmát, 's azt mondá, ne kívánja még a' verébfiunak is az ő szenvedéseit. 7) A' mult héten egyik látogató orvos azt mondván az ablak' párkányán levő orvosságról, hogy az illy betegségben haszontalan, rendkivül megneheztelt érette, 's kérette a' körülelévőket, hogy azon orvost többé ne bocsássák szobájába, mert jelenlétét teljességgel ki nem állhatja. Ezen hó' 20dikán azt mondá, mikép hozzá ma egy herczegasszony fog érkezdi. Délután szobája ajtaja a' mindenfelől csödülő látogatók előtt belévén zárva, egyszerre csak kopogtatnak; ő őrült módra szökött fel ágyából, mondván eresszék be, mert az az ohajtva várt herczegasszony, ki sok jóval volt életében hozzá. Ez édesanyja vala Ezen állapotjában ismerőseit is csak, miután kezével illette őket, ismerte meg; igy volt anyjával, és az illetés után kissé megérzékenyedett, de görcsei kimaradtak.—22dikén azt mondá, hogy a' következő éjjel nagy fájdalmak fogják meglepni, meglehet utolsók, de ha ezen rohammal végkép meg nem szünend mostani állapotja, még négy egész hónapig fog szenvedni. Ugy történt mint mondá, 's azóta álomkórsága elé nem került. A' vele történtekről semmit sem tud. Most orvosi szem előtt van, 's nagyon gyenge. De kezd már erőre kapni.—Ohajtható volna, hogy a' körüle forgolódott orvosok, a' kórt eredetében 's kifejlődésében felfogván, minden érdekesebb jelenséggel együtt kidolgozva közölnék, mint az effélékbe avatottak, az érdemes olvasó közönséggel. (E.H.)

Dublini szegénység.

A' folyó évben borzasztó fokra emelkedett Dublinban irland fővárossában a' szegénység, hol 3000 koldús az emberiségtől megfosztva, mocskosan rongyokkal fedve, 's elvetemedett arczulattal az útczákon kenyérért kiáltozva koncsorog! A' tehetősek vonakodnak a' szegények' intézeteit önkéntes adomá-

nyokkal segélni; mivel a' szegényeket illető új törvénnyel nincsenek megelégedve. A' nép illy végső elkeseredését a' törvényhozók ellen, a' divatozó törvény éppen nem csillapitá, sőt inkább fajúltságokat nevelte.

Könyvnyomók emlékünnepe.

A' következő 1840ik év jun. 24én nagy és fényes készülettel fogják űlni a könyvnyomók Guttenbergnek és szerencsés találmányának emlékét Mainzban: ezeknek példájára buzdúltabb fényüzéssel hasonlókép az asszonyok Ofterdinger Henriket mint szerelemdalnokét, ki a' nőket hajdan a' fiastyúkig magasztalván, tőlök Frauenlob nevet nyert. Ennek sirkőve ugyan Mainzban van 's azon pillanatot ábrázolja, miként viszik az asszonyok virágokkal koszorúzott koporsóját a' kripta felé. A' kő annyira el van már kopva, hogy a' félig emelt mivet alig lehet megismerni. A' hölgyek egy új emlékkövet óhajtanak tétetni korán elhunyt költőjöknek; 's igen örvendenek rajta, hogy igy alkalmok lészen férjeiket az ünnepre kisérhetni.

Kalappali köszöntés helybehagyása.

Cöthenben nov. 13kán az országos kormány következő hirdetést tett közönségessé: „A' nov. 2kai Cötheni hirlap 88ik számában egy nyilatkozás jelent meg, melly szerint az ittenl előkelőbbek' legnagyobb része összebeszélt a' végett, hogy ezentúl nem kalap emeléssel, hanem katonai mód szerént csak a' kalapnak két újjali érintésével fog köszönni Minthogy pedig más előkelőbbek az eddig közösen gyakorlott tisztelkedési mód' ez újitása ellen nyilatkoztak, ez okból leg fensőbb helyen az határoztatott, hogy a' kalapemelésseli köszönés, miként ez régóta már szokásitott légyen, továbbra is megtartassék. Cöthen november 11kén 1839."

Mobile perpetuum.

Az örök mozgony ismét feltaláltatott; már annyiszor és még sem. Most egy Alfonso Raito nevű ember állitja feltaláltnak Ferrarában. A' gép 8,070 frankba kerűlend és olly erős lesz, hogy több malomkövet mozgásba hozhat. De ez még sem az igazi örök mozgony, mert ha valaki e' gépet elrontja, vége lesz az egész tréfának. A' valódi örök mozgony az emberi lélek, melly mióta Ádám paradicsomból kiutasittatott, mindig mozgásban van, soha meg nem állott még, és soha megállani nem fog ha a' haladás és mozgás' ellenségei minden hajokat kitépik is mérgökben, és hétről hétre kifáradhatlanúl petyegik is el a' mit a' rágalom' nagyitó üvegein szemlélnek, nem fog mondom megállani soha a' világ végeig A' világnak pedig nincs vége, az szűn nélkül fordúl és mozog és olly mobile perpetuum, mellyet Isten' készite, a' ki gondolt és gondolata egyszerre tökéletes mű lőn. *Művészfy.*

Hosszú háború.

Látszólag mintsem jelentő dolgok, sokszor legfontosabb, néha világtörténeti következményűek. VII Lajos franczia király az akkori szokás szerint haját és szakálát megnöveszté. A' püspökök' rábeszélésére később haját megnyiratá és szakállát leberetváltatá. Neje, Eleonora, ezóta kiállhatatlannak találá őtet, megutálá 's elvált tőle. Nem sokára ezután Anjou grófhoz ment férjhez, ki később mint II. Henrik az angol trónra lépvén, nejével hozományul a' Poiton és Guyenne jeles tartományokat elkapá. Ezen nászajándék, melly Franciaországé maradt volna, ha Lajos hosszu haját 's szakállát megtartja vala, oka lőn háborúk egész hosszú sorának, mellyek három századon keresztül Franciaországnak legalább 3 millio emberébe került!

Egyveleg.

Luzon szigetén egy nevezetes mezővárosban, a' több mint 80.000 lakost számláló Papoye-ben, különös városi katonaság létezik. Itt ugyan is van egy ezred, 200 csinosan öltözött 13—14 éves ifju lánykákból álló, melly minden ünnepélynél diszeleg. Ezen szűzek zászlóaljanként állitatnak fel és a' hadigyakorlást fapuskákkal viszik véghez, miket dobverés szerint kedves ügyességgel kezelik. Ezen amazon testület' eredete ismeretlen.

Hollandiában még mindig teljeserejű ama régi gyöngéd szabaditék, melly a' férfit, kinek gyermeke születik, hat hétig befogatástól 's perbeidéztetéstől felmenti, nehogy beteg feleségét felüdülte előtt kedvetlenség érje, 's ezért óváskép egy fejkötő függesztetik ki a' kapura, melly a' férjnek salvus conductusa.

Vhist-asztal mellett, szótalan komoly munkásságba merülve, ült három fiatal dáma szép körében egy sziv-sebesitett uracs —A' nyolcz éves kis angyal Julcsa, többször hallá játék közben az „impasa, sinlton, parthe, rhobber" szókat, 's az éppen végzett játék után pajkosan simult anyához: — „csak hogy kedves anyám nyeré meg a' lóbőrt (rhobber)" —rebegé hizelgő örömmel.

Rejtvény.

Két tagomat, farkát el metszve, legott kitalálod
Hogy ha tudod sorban, kik voltak schytha vezérek
E' nagy ivó vala; mert bizonyos boros eszköz is ettől
Vette nevét, melyből nagyokat hörpent ma is a' pór.
Tóld hozzá farkát, ha ezüst ékiti pipádat
Vagy ha fejét véve egyet fordítsz az egészen
'S egy lakatot rá vetsz használhatod ólra 's hodájra.

Aranyos Károly.

Előbbi rejtvény: kor, kór, korom.

48-49. sz. Pest. Második. **HIRDETÉSEK.** Decemb. 18án 1839. félév.

Felszóllító kérelem

a' Hazai 's külföldi Tudósítások és Hasznos Mulatságok iránt

a' közelgető 1840ik esztendőre.

T. cz. Pártfogóinkat 's a' két magyar Haza' olvasó közönségét tiszteletteljes bizodalommal, kérjük-meg: méltóztassanak lapjainkra előfizetési rendeleteiket minél előbb megtétetni, mi azon tisztelt hazafiakra nézve, kik példányaikat most egy majd más helyre kivánják járatni, legczélszerűbben történnék a' kiadó hivatalnál, mivel akkor az elküldözés, változó körülményeik szerint, hiba és hátramaradás nélkül intéztethetik-el. Lapjaink' ára az eddigi marad; könnyen olvasható csinos betükkel, jó fekete festékkel 's tisztán nyomtatásukért *Trattner-Károlyi'* jeles nyomtató intézete kezeskedik. Jövendőre *Nemzeti Ujságunk* másodrétben, testvérlapja *Hasznos Mulatságink* pedig negyedrétben, a' legfinomabb *finnei velinen*, angol új öntetü betükkel jelenendnek-meg. Az előfizetéssel beküldetni kérjük a' meglevő nyomtatott újságboritékot vagy hibátlanul tisztán leirt czimzetet, mellyen a' legközelebbi postahely is föl van jegyezve, hogy minden tévedés elhárithassék. Hirdetésink mindenféle hirdetményeket a' legolcsóbb áron csupán a' nyomtatási költség megtéritése mellett, gyorsan közlenek. A' kiado hivatalon (zöldkert utcza 498 szám alatti özv. Kultsár Istvánné, ujság tulajdonosné házában), kivül minden postahivatal elfogadja az előfizetést.

☞ A' szerkesztőséget illető leveleket e' czim alatt *„A' Nemzeti Ujság hivatalának"* küldetni kéri.

a' nemzeti ujság szerkesztősége.

Előfizetési jelentés.

A' Tudományos Gyüjtemény

1840ki, vagy huszonnegyedik évi folyamatára.

Tudományos Gyüjteményünk, melly egy pár év hiján, már egy századnegyed óta örvend a' nagyérdemü irói és olvasói közönség szives részvétének, eddigi irányzatát, külső és belső alakját megtartva, jövő 1840dik esztendőben is okvetlenül megjelenend. Midőn azon lelkes és buzgó hazafiaknak, kik részint tudós dolgozataikkal, részint előfizetésökkel hazafiui ügyekezetünket eddig pártolni kegyeskedtek, ezennel legforróbb hálánkat 's köszönetünket nyilványitjuk, egyszersmind szives pártolásukat e' folyóiratunk iránt—a' tudományok és a' hazai Literatura szent ügyében—továbbra is kikérjük: igérvén, hogy részünkről semmit nem mulasztandunk el, mi vállalatunkat nyelvünk 's literaturánk naponkénti gyarapodásához 's növendéséhez képest, érdekesebbé, közhasznosabbá minden szerény és igazságos kivánatnak megfelelőbbé tehetni. — Előfizetési ára helyben v. alkalom által vitetve 14 for. v. czéd. Postán 18 for. v. cz. egész esztendőre. Előfizethetni a' cs. kir. postahivataloknál, könyvárosoknál, és mind azon buzgó hazafiaknál, kik eddig is az előfizetési pénzeket elfogadni méltóztattak. Pesten, dec. 10én 1839.

Trattner és Károlyi a' Tudományos Gyüjtemény kiadái.

Hirdetmény.

(3) Tettes ns Heves vármegyében *Török Sz. Miklóson*, az Almásy nemzetség' urodalmában, vagyon 90 darab hizott sertés eladó, azokat a' megvenni, és az urodalmi tiszti hivatalnál ott helyben kialkudni lehet. (3)

Iskolai segedelemdíj.

(1) A' nmélt. m. kir. udv. Kincstár részéről közhirré tétetik, hogy egy ugyanazon királyi kincstár bémutatása alá tartozó 's 160 fr. v. cz. álló iskolai segedelemdíj, vagyis Stipendium folyó $18^{39}/_{40}$ iskolai évre megürült, mellynek elnyerhetése végett az illető esedezőknek zsinór mértékül következő feltételek tüzetnek-ki:

1ször ezen segedelempénz csak valóságos m. kir. udv. kincstári szolgálatban volt vagy jelenleg lévő sóházi, harminczadi, gazdasági, bányászi, vagy postai tisztek fiaik vagy árváik részére megnyerhető.

2or ebben csak olly ifjak részesülhetnek, kik a' nemzeti iskolákból már kiléptek, 's a' mult $183^{8}/_{9}$ iskolai évben jó erkölcsi viseletök mellett a' tudományokban jeles előmenetelt tettek, és nevezetesen eminensi calculust nyertek;

3or elkerülhetlen szükséges, hogy az esedezők ebbéli folyamodásukat legfeljebb 1840ki boldog asszonyhó' utolsó napjáig a' nm. m. k. udv. kincstárnak bemutassák, 's azokhoz az illető ifjakat érdeklő eredeti iskolai bizonyítványokat csatolják.

4er végtére az is kivántatik, hogy a' könyörgő levelekben az illető szülők tulajdon szolgálatjok idejét, és gyermekeiknek számát hitelesen bebizonyitsák, melly utóbbi hiteles bebizonyitás az árvákra nézve is megkivántatik.

5ör magában értetődik, hogy ezen segedelempénzre a' nem valóságos kir. kincstári tisztek' szülöttjei, valamint azok is, kik csak a' nemzeti iskolákba járnak, vagy nem jeles előmenetelüek, ugy nemkülönben azok, kiknek esedező levelcik a' kitüzött határ napnak elmultával, vagy pedig a' kivánt eredeti iskolai bizonyitványok nélkül nyujtatnak-be, számot nem tarthatnak. (3).

Eladó szölö. A' pesti kőbányai ugynevezett öreghegyen (Altgebürg) kellemes 's hasznos helyen fekvő $7^{1}/_{2}$ fertályból álló igen jó mivelésben lévő, rajta egy alkalmas kis épülettel és igen könnyen 's kevés költséggel alkalmazható pincze hellyel, ugy hozzátartozó kőbányával ellátott szőlő, szabad kézből minden órán eladó. — A' megvenni kivánók bővebb értesitést iránta vehetnek Pesten, Zöldkert utczában (Kohlbacher-Gasse) 498 sz. alatt a' „*Hazai 's Külföldi Tudósitások*" szerkesztő hivatalában. 3)

Könyvjelentés.

(1) Néhai *Beregszászi Pál*nak, a' napkeleti nyelvek' nagy búvárjának 's első nyelvtudósunknak következő két nevezetes munkája:

Über die Aehnlichkeit der hungarischen Sprache mit den morgenländischen, nebst einer Entwickelung der Natur, und mancher bishero unbekannten Eigenschaften derselben. Leipzig 1796. (214 *lap negyedrétben.*) *és*

Versuch einer magyarischen Sprachlehre, mit einiger Hinsicht auf die türkische und andere morgenländische Sprachen. Erlangen 1797. (288 *lap nyolczadrétben.*)

Megszerezhetők a' *Hazai 's Külföldi Tudósitások*' szerkesztő *hivatalánál* zöldkert (Kohlbacher) utczában 498. szám alatt. Az elsőnek ára kötetlen 1 f. 24 kr. az utóbbinak 1 for. pengő pénzben.

Gabonaár Pest 's más vidéki városink piaczin pozsonyi mérője váltógarasban.

	Buza.	Kétsz.	Roza	Árpa.	Zab.	Kuk.	Köles.
December 3án							
Debreczen	90-80	80-75	62-60	40-—	35-—	45-—	75-—
5.Unghvár	101-106	94-90	82-79	64-60	40-36	87-84	—-—
5. Mosony	140-96	94-86	96-88	72-60	58-53	108-100	—-—
7. Béca	95-80	80-—	—-—	—-—	45-—	80-—	—-—
6. Temesvár	100-90	72-—	—-—	50-—	48-—	63-—	—-—
7. Szeged	90-85	72-70	—-—	50-—	52-50	70-—	70-—
7. Komárom	105-100	90-—	75-—	64-—	50-48	100-95	—-—
7. Körmötz	—-—	—-—	106-100	80-76	48-45	—-—	—-—
7. Baja	87-77	74-70	70-—	53-—	37-—	74-—	76-—
Pesten, dec. 17.	165-140	128-110	128-110	100-—	74-70	116-100	—-—

Budai lotteria, dec. 11én: 56. 82. 36. 61. 21.

HASZNOS

Pest. 1839. **MULATSÁGOK.** 50dik szám.

Szombat Dec. 21dikén *Második félév.*

Titkos búm.

Azért—hogy homlokom
Redőkbe nem vonul,
Szememből, arczomon
Le—könyár nem tolúl:

Hisz, még jobban csikorg,
'S még zordonabb a' tél,
Mentől fényesb a' hold,
'S mentül tisztább az éj!!!

Nagy Ferdinand.

Vasutak Magyarországban.

I. A' legfelsőbb helyen helybenhagyott kulpai Famaniczatársaság hivatalos kimutatása szerint 1838dik esztendőben Sziszekről Károlyvárosba szállittatott: 1,650,000 mérő gabna, vagy is 1,300,000 mázsa; 4,000,000 hordódonga Marseille számára vagyis 200,000 m.; kincstári termesztmény 100,000 m.; dohány 60,000 m.; rongy 40,000; faggyu, sir és különféle czikkek 30,000 m.; összesen tehát 1,730,000 mázsa. E' mennyiség az idén is fog szállíttatni, melly számot már csak azért is a' legkevesebbnek lehet venni, mert ha a' vasutak általában a' közönséges szállítmány mennyiséget szaporítják, e' gyarapodás itt annyival bizonyosbb, minthogy a' Kulpa' gyakori hajózhatlansága sok kereskedési vállalatot már kezdetével elfojt 's meghiusít. Mult évben nagy mennyiség áruczikket kelle szállítani Sziszekről Laibachba, az idén pedig Sziszekről Károlyvárosba tengelyen, rendkivüli költséggel.— Mielőtt bővebb adatokba bocsátkoznánk, szükség azon vonalról szólani, mellyben ez ut lenne huzandó.

Ha a' vasut a' Kulpa bal partján építtetnék (elmellőzve mindazáltal a' sok és nagy kanyarulatokat), hossza csak 9 mérföld lenne, de akkor több dombok és halmokba akadna, mellyek kikerülendők vagy keresztülvágandók lennének. Hogy ezen akadályok, noha legyőzni azokat nem volna nehéz, kikerültessenek, már tiz év előtt Knezié őrnagy tervében (melly akkoron a' vállalkozás' ujdonsága miatt valódi mélytánylásra nem talált) oda nyilatkozott, hogy nyereségesb lenne sziszek-károlyvárosi vasutat Turopolya felé épiteni. Ezen körülbelül 10 és fél mfnyi, egészen sikságon vonuló pálya még azon figyelemreméltó elsőbbséggel is bir, hogy azt 1 és fél mfnyi mellékut által a' Szávával vagy a' zágrábi hiddal lehetne kapcsolatba hozni; 's igy neki még azon áruknak mellyek Zágrábba 's azon keresztül vitetnek, szállitását is megszerezné. Mert az évenkint Szisekről a' Száván Krainba szállitott 509,000 mérő 400,000 mázsányi gabna, továbbá a' Laibachból Sziszekre érkező 50,000 mázsányi gyarmatárúk 's a' Sziszekről Zágrábba szállított 80,000 mázsa buza kétségkivül e' vasutnak jutna, valamint a' most Zágrábból Károlyvárosba tengelyen szállitott 50,000 mázsányi javak.

E' szerint tehát ezen szárny-vasut évenkint 580,000 mázsát hozna a' fővonalra, tekintetbe sem véve a' Zágráb, Károlyváros és Sziszek közti személy-szállitást.

Hogy ezen összeszoritott előadásnál el ne mellőztessék valamelly fontos vagy annak látszó körülmény, következő, talán ellenünk gördithető kérdéseket kell megelőznünk.

1) A' banáti gabnakereskedés nem nyithatna e magának utat a' fekete tengerbe, Horvátországot elmellőzve?

2) A' Kulpa folyam nem szabályoztathatnék e a' vasut' kárára?

3) A' talphajók (Dombasse) nem tennék e tönkre a' vaspályát?

Az elsőre: A' magyar gabnakereskedésnek csak csekély ismerése is ezen kérdésnek tagadólagos feleletére; mert a' Bánságból Sziszekre szállított gabnának 3 negyedrészét Horvátország, Krain, a' Tengermellék és Dalmatia emészti fel, ritkán engedhetünk a' külföldnek 2 és 300,000 mérőt át, kivévén ha igen drágán fizeti, mert ezen esetben az emésztés nálunk kevesbedik, 's mi ezen maradékot vagy felesleget a' külföldnek adhatjuk. Ellenben ha a' külföld nem keres, az árok nálunk igen csekélyek maradnak, a' belső emésztés növekedik, 's lassankint elfogyasztja a' fölösleget. Gondolható e itt a' kereskedés kisebbedése? De próbáljon valaki bánsági buzát Galaczba küldeni, hol ezt tengeri hajókra kell rakni 30 és 40 p. krt fizetend odáig mérőjétől, 's mindjárt ott tapasztalandja, hogy buzája 3 fertával többe jő mint Galaczban vehetne. Moldva és Oláhország öt hat év óta olly óriásan előhaladtak a' földmüvelésben, hogy m. évben harmadfél millió mérő buzát 's 1 millió tengerit és árpát a' külföldnek olly olcsó áron szállithattak, hogy most már még az odessai gabnának is némelly helyen ártanak. Nálunk látánk öt év előtt 4000 mérő moldvai tengerit Pancsován át Károlyvárosba hozatni, melly ott mérőnkint (alla minutn) elkelt.

A' másodikra: A' sok év óta tett próbálatok után alaposan feltehetni, hogy mihelyt a' helyen vas-

ut létre jönne, a' Kulpa' szabályozására egy krajczár sem fogna költetni.

A' harmadikra: fontosabbnak látszik e' harmadik ellenvetés, a' talphajók' versenyzésére nézve a' Kulpán. De ha meggonduljuk, hogy illy hajók magas bér' reményében, melly sokszor mérőjétől 12 és 20 p. krra emelkedik, szaporodtak; de hogy a' vasut' létrejöttével minden béremelkedés' lehetősége elesik, világos, hogy nemcsak uj hajók' épitése megszünend, hanem a' már most letezők is még inkább mint eddig történt, az Ujbecséről, Gustosról és Pancsováról Sziszekre történendő gabnaszállitásra fognak használtatni; a' mi olly körülmény, melly a' vasutnak nagy hasznot hajtand, 's neki minden esetre azon károkat, mellyeket a' még fenálló kisebb hajók okozhatnának, más részről kielégitőleg megtéritendi. E' fontos tárgynak bővebb felvilágositására szükséges folyóvizi jelen hajózásunk' módját 's rendszerét közelebbről megvizsgálni.

A' Száva' hajózására Zimonytól Sziszekig sok hajónk is van, kevés is: a) Sok, nedves években; mert akkor e' hajók ősszel két fordulatot tehetnek, de rakodótárgyak' hiánya miatt a' vitelbér annyira apad (20 váltó kr. mérőjétől), hogy a' hajós kárát vallja, miért is hajók' szaporitására józanon nem is gondolhatni; b) kevés pedig száraz években; mert a' hajók csak egy őszi utat tehetnek, 's igy nem képes a' szükséges gabnamennyiséget Horvátországba szállitani; ez esetben a' vitelbér Sziszekre 50 krig és egy váltó-forintig emelkedig mérejétől, 's igy azon hajók, mellyek különben Gönyőre szállitnak, segitségre béreltetnek és Horvátország' részére rakatnak meg.

A' dolgok' jelen helyzeténél csak igen ritkán kell talphajókat küldeni a' Bánságba, vagy épen a' Száván, a' vizcsekélység által feltartóztatott mennyiséget kisebb hajókon átszállitatni; mert e' két esetben nem csak nagy költségekbe kell keveredni, hanem belőle még legkisebb kereskedési haszon sem háramlik, mert az illy költséges módon Sziszekre hozott árúk, a' Kulpának ugyanakkori hajózhatlansága miatt, vagy ott vesztegelnek, vagy tengelyen Károlyvárosba szállittatandók. De ha a' vasut létre jő, 's általa bizonyossá lesz, hogy a' Sziszekre érkező árúkat haladék nélkül Károlyvárosba küldhetni: akkor a' talphajóknak szivesen jobb szállitásbért adandnak a' Bánságból, 's őket a' Száván felakadt rakmányok' szállitására használandják, annyival inkább, minthogy közönségesen száraz években a' kocsibér Károlyvárostól Fiuméig igen csekély, 's ezáltal ama' hajózási költségek itt kipótolva lennének.

A' mondottakból tehát elegendőleg kiviláglik, hogy a' most fenálló talphajók inkább hasznára mint kárára lennének a' vasutnak, mert segedelmökkel egész éven át szakadatlanul szállittathatnának a' Bánságból Sziszekre árúk a' vasut' számára.

A' horvátországi szabad királyi Károlyváros' kereskedő-rendje.

(A' második czikkely következik.)

Rövid vázlata a' romai literatura virágzó korának.

A' római literatura legvirágzóbb kora Karthago bevételitől (R. e. 607 év) Octavián Auguszt császár haláláig (R. e. 766 év) 's igy másfél századig terjed; melly idő alatt Róma, tudományos és művészeti pályáján olly óriási léptekkel haladt, hogy az utókor legméltányosb csodálatára érdemesüle 's a' tudományos görögök után legelső helyt álla.

E' szerencsés változatot nem csak bel béke, szoros ismeretség legjobb görög példányokkal: de főleg polgári alkotványa szerencsés fordulata okozá; melly szerint a' tudósok, művészek megtiszteltettek, pártoltattak, 's igy tettleg serkentettek.

Természetes, hogy ez által ipar, szorgalom szembetünőleg növekedtek; nyelv, irásmód mind inkább csinosbult; a' költészet különösen August ideje alatt egészen új 's nemesebb alakot ölte; a' szónoklat nagyobb hatáskört, méltóságot, befolyást; a' történettan kitünőbb tekintetet, érdeket; a' philosophia minden ágában haladást, kedvességet; a' mathesis, melly elébb csak szám- 's mértanból álla, szélesb terjedelmet, fényt, tökéletesülést nyert; a' gyógy- 's törvénytan alaposb, czélirányosb fordulatot vőn. Mind ez pedig annál sebesebben történt, mivel országnagyok sőt kormányférfiak is, sok oldalú müveltséget, vagy legalább tudomány- 's művészet pártolást becsületnek, dicsőségnek tartották.

E' haladásnak jótékony hatása lőn a' nevelésre is, melly túlhatván már most, testi 's hadi gyakorlatok szük körén, a' görögök példája után, — kik itt is, példány 's mester valának — nemesebb irányt tűze ki működéseinek 's lelki erő kifejtésivel is foglalkozott. Előkelő házaknál görög nevelők valának, 's tanúlmányok' fő részit görög nyelvtudomány 's művészet alkoták. Ez okozá, mikép a' római irók' munkájin különös görög szellem ömlék el. Később szónoklat — költészet — hangversenyek tartattak; de a' tudományok bizonyos osztályokhoz kötve épen nem valának. Azon tudományokat, mellyeket tudni minden nevelt férfi illendőnek tartotta, szép mesterségeknek — artes liberales — nevezték.

Ezek közé tartozott jelesen a' tanitás; mellyet nyelvtudósok és szónokok — kik tanitóknak, tanúltaknak, tudományosoknak is neveztettek — vittek véghez. Ezek, nem csak diák, görög nyelv' ele-

meit; de szónoklat', költészet' alapelveit is taníták, remek munkákat olvastak föl, azokat magyarázták, taglalták, nyilvános gyakorlatokat tartottak, mellyeken nem csak gyermekek, ifjak, hanem tapasztalt, mély belátású férfiak is voltak jelen.

Ezen nyilvánosság már, milly hatalmas ösztönül szolgált a' tanitóknak, kik azonban némelly jutalmakban, elsőségekben részesültek, sőt néha fényes méltóságokkal is ékesittettek, lehet gondolni. Rómában első nyelvtudós a' görög Krates; később a' nagy hirű nevű Plotius vala, ki legelőször tanított szónoklatot deák nyelven.

A' nyelvtudósok nagy száma,—kik a' monarchia' első éveiben elszaporodván, Rómát elhagyni, 's felső olaszországban szétoszlani kénytelenittettek — okozá: hogy számos iskola nyittatott; mellyek közt az Athenaeum leghiresb vala. E' roppant épület részint ifjuság' oktatására, részint nyilvános szavalásokra, fölmondásokra használtatott; 's római iskola név alatt egész nagy Constantin idejeig fenállott. Illy intézet a Capitoliumban is létezett; sőt némelly egyházak, például Apolloé, hallgató teremekül szolgálának; tanodákban pedig nem csak testi, de tudományos gyakorlatok is tartattak.

Számos vala Rómában könyvgyüjtemény is. A' legelső magánykönyvtár közvélemény szerint Paulus Aemiliusé volt (R. e. 585 év). Sokkal gazdagabb vala ennél azon gyüjtemény, mellyet Sylla a' meghóditott Athenból szállitott; de fényre ezt is jóval haladta a' Lucullé.

Közkönyvtárt először Asinius Pollio állitott a' szabadság' egyháza elő udvarán. Általánosan minden nevezetes épület fő részit könyvtárak álkották, mellyek különbféle festvényekkel, remek irók mellyképeivel ékesitvék, rendesen keleti oldalon foglaltak helyet.

A' római literatura illy sokszoros emeltyűji közé tartoztak: tudományos, és művészeti utazások; mellyeket részint tulajdonkép úgy nevezett tudósok, részint nagy tekintetü, előkelő férfiak, mint Cicero Vitruv., Virgil, Propert tevének; 's főleg Athent a' görög literatura gyülpontját, Rhódust, Alexandriát, Mitilent 's a't. látogaták meg.

A' római literatura, már Kr. sz. utáni első század utolsó felében szembetünőleg csökkent, végre egészen elalyasodott. Okai: szabadságenyészet, pártoláshiány, fényüzés szülte erkölcsromlottság, leginkább pedig a' források' kiapadása, rugók' megakadása, mellyek előbb ipart, szorgalmat gerjesztének; de most már alkotvánnyal, gondolkozásmóddal homlokegyenest ellenkezének. Izlet, érzet a' művészet iránt napról napra vesztek; mesterkélt piperét természetes szépnél többre becsültek; józan philosophiát üres lelemények, ál okoskodások, száműzék; 's az illy módon közelgő romlást, vad népek beütései, szünetlen pezsgő belforradalom, birodalomoszlás, császári lakhely áttétele Konstantinápolyba, egészen érettségre hajtották. W***

Az agarász társaság.

Alaprendszabályi következtében f. dec. 2kán a' társasági agarászat megtörtént. Mind az idő' kellemessége, mind a' malatság' érdekes volta számos tagot gyüjte Üllőre, melly gyüléspontul jeleltetett ki. Ez alkalomra diszes ezüst billikom volt ajánlva, az első a' társaságtól illy körülirással: „Az öt évre összeállott agarász-társaság a' legjobb agárnak, Üllőn karácson-havában 1839;" a' 2kat gr. Ráday Gedeon adta, illy felirással: „A' második helyet kivivott agárnak, G. R. G. Üllőn karácson havában." Hétfőn 9 órakor indult a' társaság sz.-lőrinczi pusztára, melly Majerffy Ferencz ur' ismeretes szivességének 's minden honi vállalat' meleg pártfogójának megegyeztéből 's engedelméből tüzetett ki agarász-térül; ki iránt, különösen a' hely' kedvező fekvése 's a' nyulak számos volta miatt ujabban is lekötelezettnek érzi magát a' társaság. 12 agár jelentetett be pályázónak, mellyek sors által páronkint összeilleszttetvén, 's a' felállított mód szerint pórázról kettesivel eresztetvén a' nyúl után, végre a' billikomokérti futásra két agár maradt fel. A' társaság adta billikomot gróf Ráday Gedeonnak, Beniczky Adolf ur által nevezett, Fordíts agara, a' másodikat pedig Schajer Sándor ur' Szikra agara, a' novemberi billikom' nyertese kapták el. Ezen már magában is igen kellemes és férfias időtöltést, mellynek valódiságát a' társaságnak naponkint több érdemes taggal szaporodása eléggé tanusitja, cs. kir. hadnagy Jedlinszky Sándor ur nevelni kivánván, a' legserényebb agarász paripa' jutalmaztatásaul, meghatározott tétel 's azon kikötés mellett, hogy ur lovasok futtassanak, egy igen becses értékü e' czélra készittetett tajtékpipát ajánlott, mellyért öt agarász paripa állván ki az előleg kijelölt térre, nyertes lön Ráday Gedeon gr. Laura pej kanczája, lovagolta b. Forray Iván, a' 2dik ló, melly a' tétösszeséget kapta, volt Kandó József ur' fekete paripája Zefir, a' tulajdonos által lovagolva. Az egész társasag legnagyobb megelégüléssel vált el, 's már előre örvendve a' jövő évi februar. 19dikén tartandó agarászatnak, melly alkalomra e' társaság' részéről a' legjobb agárnak egy még nagyobb értékü billikom rendeltetett, a' 2dik helyet kivivónak pedig Komáromy György és Schajer Sándor urak' szivességéből egy hasonlókép becses billikom fog nyujtatni. Ugyanekkor a' társaság részéről a' legszebb és leg-

nemesebb futó agár' birtokosa egy e' czélra metszetett tajtékpipával fog jutalmaztatni. Valamint a' most nyert két billikom, ugy az 1840ki februariusban elnyeretendőknek is készitője Girgl Aloiz pesti polg. ezüstmüves, ki ügyességének és szorgalmának ez uttal nem csekély jelét bizonyitotta be. Sz.-Lőrincz puszta' közelebbsége miatt, megjelenési helyül ez uttal jövő februariusban Vecsés helység választatott, hol is a' kényelmesb ellátásról a' társaság' elnöke gondoskodni fog.

Jegyzet. A' Jelenkor hirlapnak úgy nevezett Társalkodója' közelébb megjelent 100ik száma végén imigy eszmélkedik: (Hiba igazitás pótlék czik alakban) A' f. évi Társalkodó 94 95 's 96ik számában megjelent „Zrinyi Ilona sirja és tetemei; úgy szinte Tököli Imre végórái 's eltemettetése"ezimű czikk' közlője nem „Batky Endre" hanem „Bátky Endre, ref. iskolatanitó" —E' hiba a' Hasznos Mulatságokba is (lásd ezek' legközelébb múlt, v. is 46ik számát) átcsuszot; miről azonban az érd. szerkesztőség nem tehet; mert ő lapjaiban csak olly betűmagot hintett-el, millyent a' Társalkodótul kölcsön vett. Van mindazáltal a' H. Mulatságokban valami; mi ezek szerkesztője a' Társalkodó-tul nem kölcsönzött, t. i. a' czikk végén az, 1838dik év, 1839 helyett. Ezt szükségesnek tartók megjegyezni, mert—miután Társalkodónk a' H. Mulatságok-ban forrásól „more consveto" megnevezve nints, az emlitett czikk a' Társalkodóban előbb ugyan de korábbi datummal van közölve, mint a' H. Mulatságokban—az olvasó közönség könnyen azt vélhetné, hogy Társalkodónk e' czikket a' H. Mulatságoktúl még kéziratban sajátitotta el.—E' gyanusitás ellen védjék Társalkodónkat (ugyan ennek 94ik számában) a' czikk' kezdő sorai.—(A' Szerk.)

Ezen pótlék czikk alakban öltöztetett valóságos róka ravaszsága ferde előadása a' Jelenkori Társalkodónak illő figyelmetességét méltán megérdemli az olvasó közönségnek. 1ször hogy itt a' megigazitandó hiba a' Batky és Bátky névben (az ékezett (á) betűben leppang) melly valóságos hibája igazitása a' Társalkodónak elfogadható, sőt ohajtandó volna (hamár elkezdte a' betűi hibák felfedezését) hogy több illy hibáit is mindenkor igazgatná! De a' mint olvashatni, nem egyedül az ön hiba' (éketlen (a) kiigazitása volt czélál kitűzve, hanem inkább tulajdon mentségére felhozott más hibájának felfedezése, (pedig tudhatná hogy non petita sui excusatio, est sui incusatio') de különben is ki bizta rá hogy kaszáját más kaszálójába—vágja? kár a' Társalkodónak, kivált a' jó Társalkodónak a' mulatságokat hamis alakkal zavarba hozni olvasói előtt, annyival inkább: mivel a' Zrinyi Ilona sirjáról kinyomatott, ('s különben becses) értekezés, a' mostani Hasznos Mulatságok' szerkesztője' hire, tudta és akaratja ellen iktattatott be, kitudja mi cselszövényes indúlatból; miért nem vallotta meg a' Jelenkori Társalkodó, e' beli hiba igazitása alakjában tisztelt olvasói előtt nyiltan, mint egy igaz magyarnak illik; (hogy ezen Zrinyi Ilonáról Hasznos Mulatságokban kinyomatott értekezés correcturáját, a' Jelenkori Társalkodó szerkesztői hivatalában merészlették bevégezni; 's igy alattomosan illy méltatlanságot elkövetve, nem szégyenli még is a' H. Mulatságok' jelen szerkesztőjét, alaptalan sőt koholt vádjaival gúnyolni.—Továbba állitja e' szavakkál a' Társalkodó: (miután Társalkodónk, a' H. Mulatságokban forrásúl more consveto megnevezve nincs) hogy a' Jelenkori Társalkodó valóságos forrása léven ezen Bátky úr értekezésének, azért ki kelletett volna tenni (a' Társalkodóból) Itt a' Mulatságok szerkesztője véleménye szerint, igen csalatkozik a' Társalkodó szerkesztősége; mert ha százszor kinyomatja is Bátky úr' Zrinyi Ilona sirjáróli értekezését, azért nem változhatik forrásá a' Társalkodó; hanem a' forrás lesz és marad Bátky úr; a' Társalkodó pedig marad a' forrásból meritő. Azt pedig nem tagadja a' Társalkodó érdemes szerkesztője, hogy egy érdekes forrásból többnek is lehet meritni, sőt meritenek is; sőt a' forrásból isznak mindennemű emberek, és marhák; a' nélkül, hogy azok forrásoknak mondhatnák magogat, mivel szomjvágyokat kielégitették —De továbbá, a' szerző urak valódi ohajtása közönségesen az: hogy munkás értekezéseiket köztudatra tehessék: a' mit hirdetni az ujságok' szerkesztőinek elmúlhatatlan kötelességük volna, és pedig nem különfizetésért; mert az olvasó közönség már azt becsületesen megfizette. Végre nyilvánitja a' Mulatságok' mostani szerkosztője; hogy ezután iránta illy felálitandókat, szerkesztői pletykának tekintvén, bibelödéseit komolyan nézendi; oda utasitván mindenkit, hogy ön háza előtt seperjen.

Rejtvény.

A' meddig csak ember emlékezet terjed
Előttem halandó imádságra gerjed
Az első fél részem barmaidnak lakja
Felforditva állat délneg az alakja
A' második részbe mindent belé tehettsz
Belőlle pénzt, buzát 's könyvet ha kell vehetsz.

A.K.

Előbbi rejtvény: kupa, kupák, kapu.

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Pest. 1839. HASZNOS 51dik szám.
Szombat Dec. 28dikán MULATSÁGOK. Második félév.

A' hidegviz' behatása a' marhára nézve mint gyógyszer.

Érzékenyen hallottam több viziszonyban sinlődőnek az áldott hidegviz elleni kikellésöket, és meg nem foghatám, miért ellenségei a' viznek és ezen gyógyrendszernek még annyian? Talán nem valának szerencsések tapasztalni jótékonyságát, és nem vala még alkalmok áldhatni a' viz' hatását? — a' midőn azt némellyek részint most ujonan feltalált hiábavaló 's csak ámító gyógyszernek, részint pedig varázserővel birónak tartják.

Ennek okait elhatározni nem akarom, de olly rosz meggyőződésüeket, alábbi soraimra kivánom figyelmeztetni.

A' mellett, hogy a' vizet a' világ' kezdetétől az emberinemzet ivásul és elkerülhetlen tápszerül szakadatlanul maiglan használja, már a' legrégibb időkben, mint gyógyszert is használták. Hypocrates Krisztus' születése előtt már 400. évvel különös elvek szerint egyedül vizzel gyógyitott, — hát azóta mennyien pedig legjobb sükerrel! Ujabb időkben pedig dr. Hahnn János Sigmond ezen német nyelven irt: „Unterricht von der Kraft und Wirkunk des frischen Wassers" czimü igen érdekes munkáját adta ki 1738ban, miből, ha elé nem számolom is azokat a' számos angol, franczia, német 'sat. orvosokat, kik hidegvizzel annyi századok' lefolyta alatt gyógyitottak, látható, vajjon Prieznitz elméjének szüleménye-e a' vizgyógyszer?

De akár honnan jöjön is származata, 's bár melly században eredett is, érdekét nem emeli; — elég, ha annyi emberben gerjesztett részvétet, ha annyi fogult el háladatossággal e' gyógyszer iránt, 's ha annyi köszöni ennek életét és egészségét. Gondolom az is mindegy a' jó gondolkodni tudó ember előtt, vajjon a' gyakorlatban vett tárgy avult-e vagy uj? hanem inkább azon oldalról fog a' tárgyhoz ragaszkodni, mi jobb, mi hasznosabb és czélszerübb.

Sokan a' viznek varázserőt tulajdonitnak, és akármimódoni használásától vagy alkalmazásától is jó következést várnak. Igaz, a' vizben különös erő rejtezik, de ez csak a' használás által fejlik ki, a' viz nevezetesen gyógyitó, de csak jó alkalmaztatás' következésében hatékony.

Nem akarok én itt azonban a' viz' hatásáról az emberekre nézve szólani, mivel az uem érdekem; mert én csak a' veterinariát tanultam, — de ajánlhatom mint emberbarátnak a' másokon 's magamon történt tapasztalások után.*)

A' viznek legfőbb éltető- 's gyógyitóereje a' savitóban, és a' vizszeszben azaz ingerlőségében van, azért is leginkább szükséges, hogy fris, hideg és minden idegen iztől 's szagtól ment legyen, — maga még is a' viz elégtelen az egészség' helyreállitására, de szükséges főkép ahhoz még a' fris és tiszta levegő, a' szoros életrendszer és mozgás a' szabadban, — me Iy mindössze olcsóbb akár minemü patikaiszernél; pedig czélirányosan használva, egyáltalján mindeu gyógyitható bajt ki lehet ezzel orvosolni a' marhánál.

Csudálatos némellyek előtt, miképen lehet a' viz általjános gyógyszer; — pedig hogy nc lehetne, ha a' betegségek' közvetlen okai szinte általjánosak; mert minden betegségnek oka: az életműködési rendetlenség, mik: 1) a' megromlott nedvektől, 2) a' gyomor roszemésztőségétől, 3) a' vér' megsürüdésétől és megsavanyodásától, 4) a' tagok', izmok', erek' sat. felingerültségétől, vagy lelankadtságától és meggyengülésétől, 5) fájdalmaktól, 6) rekedésektől, 7) gyuladástól és akármilly láztól, 8) a' szükséges nedveknek és tápszereknek keresztül járó rétegeiben való torlódástól és felakadástól 'sat. származnak. E' szerint könnyen átlátható lesz, miképen lehet a' víz általános gyógyszer, és miképen eszközli a' betegségek' gyógyitását; ha tudjuk azt: hogy az élet működési rendszer gátló okot miképen szünteti meg, — vagy is a' hidegvizet, miképen kell használni. A' gyógyitásnál legelőször is szükség megismerni a' marhabetegséget, azután kitapogatni a' betegség' legfőbb okát, és igyekezni kell azt elháritani, vagy is megszüntetni, úgy a' betegség' következéseit gátolni, és igy gyógyitani. A' vizgyógymód nagyon rögtön megy, azért bizonyos is hatása, mi szerint első a' frislevegő (ez pedig közönségesen hibázik az istálókban, minthogy minden huszonnégy órában megromlik) 's azért tanácsos mindennap szellőztetni az istálókat, különösen marhadög' idején az aljat, falait és minden részeit az óloknak fris vizzel kell locsolni, sőt néha a' marhákat is; — második a' szoros életrendszer, és azért a' betegmarhának igen kevés takarmányt, ellenben sok vizet kell adni,

A' gyógyitás pedig, a' betegséghez alkalmaztatva mint feljebb, az életműködési rend' helyreállitásából áll, azaz 1) a' megromlott nedveknek, a

*) Ez mutatványul szolgáljon az értekezőnek kiadandó könyvéből.

felizgatott, gőzölgés, párolgás, izzadás, és vizellés általi kihajtásból, 2) az emésztetlenséget a' vizivás vagy beöntés általi elősegitésből, 3) a' vérsűrüség, savanyúság, és csipősségeknek, izzadás, gőzölgés, gyakori mozgás, sok vizivás és allövet általi elháritásából; továbbá 4) a' tagok' gyengeségeinek a' vizmosás általi megerősitéséből és 5) a' fájdalmak' megszüntetéséből ugy szinte vizivás és allövet által nyitatik és oldoztatatik fel minden berekedés; 6) a' vizivás és mosás által mérsékeltetik minden láz; és 7) a' sok vizivás vékonyitja és tisztitja marhában a' nedvéket, és jó étvágyat gerjeszt, minden fájdalmakat enyhit, sebeket gyógyit, frissit, vidámit és erösit,

A' hidegviz' alkalmaztatása pedig abból áll, hogy miután a' betegség' nemét kiismertük, a' marhát frislevegőü 's tiszta ólba köttettük; jól meg kell mosni, szemeit, száját, orrlyukait és füleit, valamint egész testét is frisvizzel, azután frisvizet kell bele jéjök önteni, sőt ha szükség, allövetet is adni, ha pedig izzadásra gözölgésre lenne szükség, akkor különösen a' hátát és hasát kell jól dörgölni, fris vizzel és azután valamivel betakarni, 's a' szabadban való kevés mozgás után vizzel itatni; ha pedig szédülés, nagy bágyadtság 'sat. mutatkozik a' marhán, fecskendezővel kell a' fejét 's mellét locsolni, mind ezeket pedig napjában gyakran ismételni, valamint igen sok hidegvizzel is itatni a' beteg marhát.

Különösen tekintetbe kell venni azt, hogy a' viz felette erősit, annálfogva bizonyos a' gyógyitás, minthogy nem fogyhat el erejéből a' folyvásti vizhasználat mellett a' marha, ennélfogva meggyőzi a' bajt;—másodszor, hogy a' hidegviz igaz eleinte hideget, de csak kevés idő mulva meleget okoz, annálfogva, ha hideg borongatásra van szükség, azt nagyon gyakran kell ismételni.

Óriási Kender.

A' kender és lenmüvelés ágában igen fontos fölfedezést tön Dumont úr, Abbeville-ben.—A' mezei gazda t. i. hihetlen magasságra nőtt kendert termesztett közönséges kendermagból, mellynek szára egész darab földön 12 láb magasra nyult fel, és e' hir közlésekor még növésben volt; Drueatban pedig, a' fennebb emlitett helytől nehány órányira csuda-magasságú és ritka szépségü lent termesztének. És e' rendkivüli kifejlést csupán a' trágya egy uj 's még eddigelé szokatlan nemének köszönhetni; t. i. a' rothadásba ment diófa-lomb és galynak, melly itt használtaték először trágyának a' kendertöldekre.—Ez esetben e' két növénynek rokonszenvet kell egymás iránt táplálni; mert honunk több megyéjében a' mezei gazdák azt tartják, hogy ha a' diófa tövéhez kenderpolyva ásatik trágya helyett, annak gyümölcse lágy, könnyen törhető héjjú lesz.

Az urali bányák ércz terméke.

1831-től 1835ig következő volt az urali bányák ércztermeke, mint az a' „Nordische Biene" hivatalos jelentéséből kitetszik. 907 pud 's 10 ft. arany; 9 p. 13 ft. ezüst. Ez utóbbi azonban nem érczkőben találtatott, hanem a' pétervári pénzverő házban az aranytól választaték-el. Platinát 562 pud 's $8^1/_2$ fontot találtak A' réznyeremény 200.000, a' vastermék pedig 7—8 millio pud körül változott.

Terjedelmes odvas fa.

A' labes-i községgben, Calais mellett, egy ritka tejedtségü tölgy koronája nyulik égbe. Ez óriási növénynek külső kerülete 58' saltalzata. 20 lábBelül üres és odva egy szobát képez, 21 lábnyi belső területüt, 7' általzatut 's 20' magasat. A' bejárást képező nyilás $4^1/_2$' magas és $2^1/_2$' széles. Zivataros időben a' pázztorok vonulnak ide, vagy borjúk használják védhelyül, mellyek közül mintegy 30 fér el benne.

A' burgonya zöldjének használata.

Eddigelé a' burgonya' zöldje vagyis szára elhányaték, vagy nem igen hasznos mód szerint zöldjében a' marhával megetetteték, miokból a' barom tejét veszté és hasmenést kapott.—Én tehát hasznosb fölemésztésre figyelmeztetem hallgatóimat, mi abból áll, hogy a' burgonya zöldje szárittassék meg; saját tapasztalatom után tudom, hogy a' barom a' szárított burgonya zöldjét épen olly jó izüen 's tan kedvesebben eszi mint a' jó szénát. Eddigi meggyőződés szerint pedig e' tápla a' tejelést épen nem kevesité; de semmi ártalmas hatások sem mutatkoztak a' barmok' egészségére nézve.—Csakhogy a' szárítás vigyázva történjék. A' burgonyaszár egy kissé korábban vágassék le, midőn t. i. sárgulni kezdene. De mivel azon evszakban, mellyben ez történni szokott, az időjárás állhatatlanabb, tehát csak egymásután vágassék le, és egy kissé a' földön fonnyadni hagyatván, tökéletesen tető alatt szárittassék meg.

Parisi kór- és ápoló házak.

Aubé statistikusnak a' parisi jótékony intézetekről közzé tett értesitéséből látható, hogy az ottani igazgatóság a' kór- és ápolóházakban 12.000 aggot 's nyavalgót táplál; a' kórházakba t. i. 76.000 egyént fogad be évenként; ezenkül 4,000 lelenczet tart helyben, 16,000et a' megyékben, 400at tanittat. Végre 30.000 fővárosi szegény családnak nyujt gyámolitási segédpénzt.

Abd-el-Kader' tábora.

Abd-el-Kader' táborából egy Oranba érkezett utas ezeket mondja: A' tábor 260 fejér pamut sátorból áll. A' szultán sátora kerekded, vilá-

gos zöld, 's elég tágas 20 ember' befogadására. A' szultán öccseé szinte olly hosszu, de festetlen, néhány ablakot kivéve, egészen hófejér. A' szultán' testőrsége csak 12 négerből 's 30 hiv szolgából áll. Ez utóbbiak hat lábnyi magasságuak. Ha egy nevezetes utas jelenik meg, azonnal egy sátor üttetik fel számára, 's a' szultán' parancsára kávé szolgáltatik neki. Fatányérok hozatnak, kuskusta, hus étkek és tejes kalács. Az ágák s egyéb házi cselédek költik el a' maradékokat. Öt órakor hozatik be a' tüzes szenen sült tiszteleti bárány. Midőn utazónk a' szultán elébe bocsáttaték, ez kávét hozata számára; néha a' szultán ezt maga megkóstolja, ha nem, akkor vendégét figyelemmel tartja, ha tartózkodva iszsza e. Ha inni látja vendégét a' szultán, megelégedve látszik lenni. A' szultánnak felette erős, dörgő szava van, mi igen különösen üt el mit sem mutató teztalkatától. Abd-el-Kader' képe hosszukás, arcza sovány és halaványy, fekete bajsza nem nagysága által feltünő; nagy holló fekete szemeiből lángoló pillanatok villognak; homloka széles és nyílt. Ruházata egyszerü, tiz frankos fehér öltönyből, fövege pedig fejér és fekete burnusból áll. A' sátor paplan nemüvel van ékesítve, mellyre egy szőnyeg ván teritve. Az egyéb butorok: két vánkosból, egy tintatartóból, irótollakból, koranból és egy gyertyatartóból állnak. Valahányszor arabok bocsáttatnak hozzá, megcsókolják lábait 's ajándékot nyujtnak. Minden sérelmöket kegyesen hallgatja meg; naponkint ötször végzi imádságát, 's példáját követve az arabok mindnyájan a' sátoron kivül földre borulnak. Sátorában senki sem pipázik vagy burnótoz. A' sátorokban lévő lovak közül egyet sem szabad, halálbüntetés alatt, eladni. A' szultán csak a' szakácsa által készitett étkeket eszi meg, még sem kóstolván a' neki nyujtott ajándékokat.

Baló István úrnak, dolgozó és gazdasági intézet alapitása

Kolozsvár, dec. 12. Erdélyi hazánkfia Nagybaczoni Baló István ur, közjóért buzgó lélektől vezérelltetve, uj évi ajándékul a' következő alapitványt teszi az erdélyi magyar és székeiy nemzetnek: Miután fekvő 's felkelhető javait összeszámította, összes vagyonát 20,000 váltó foriotot érőnek találta. Melly summának tizedét a' közjónak szánta áldozatul olly föltétel mellett, hogy a' felajánlott kétezer forintnak egyik fele fordittassék egy dolgozóház' felállitására, 's egyszersmind hogy e' czélja annál hamarabb sikerüljön, felszólitja minden honfitársait, miszerint példáját követve, az ő — e' czéra ajánlott — 1000 forintját pótolják fel ollyszerű summává, mekkora a' czél' létesithetésére megkivántatik. E' dolgozóházban — ha valaha létre hozatik — munkát kapnának illő bér mellett minden időben mindazok, kik ottan dolgozni akarnának; egyszersmind az utczai koldusok, munkatlan cselédek 'stb., az illető rendőrségek 's gazdák által ide küldetvén, az itteni előljárók által mesterségekre taníttatnának 's munkatételre szoríttatnának, 's főkint az utóbbiak csak akkor bocsáttatnának ki az intézetből, midőn henyeségről elszokásuknak kétségtelen jeleit adták. — A' másik 1000 ftot érdeklett hazánkfia egy gazdasági képző-intézet' alaptőkéjeül ajánlja, hasonlag honfitársai' együttadakozására számitva. — Ha szabad javaslatképen előterjeszteni ohajtásunkat, jobb lesz ha B. I. ur felajánlott 2000 ftját csak az egyik (akármellyik) czélra forditja. Hon' javára czélzó szándékának annyival korábban 's bizonyosabban láthatná ő 's a' haza gyümölcsét. — Valahára derült egünk van. 5dikén vékony éjszaki szél keletkezett, melly csakhamar csontkeménnyé fagylalá a' sárt utcza- 's járdáinkon; azóta száraz lábbal járunk rajta. Egünk tiszta, 's a' lég a' csipősségig vékony, szóval: beállott a' tél, noha havunk nincsen még. — 7dikén a' legnagyobb szélben egyik utczában talán több hónapok óta sepretlen kémény kigyulván, csak a' jó szerencsének tartozunk érte, hogy a' nagy foltokban tétova repdeső tüztömegek nagyobb szerencsétlenséget nem okozának — A' napokbnn az előbbinél sokkal nevezetesebb gyuladás történt — egy polgár házban épen a' házi asszonyon ütvén ki a' tűz magát. A' történet ez: A' nő nyitott kemenczetábla előtt egy asztalfiókban holmi apróságok' elrendeléséve l foglalatoskodván, azon veszi észre magát, hogy ruházatjának hátfele merőben lángban van. A' szoba' főlde' surolásával bajlódó nőcseléd a' látványra rémülten rogyott össze; mig a' hasonlagmegrémült asszony a' harmadik szobába szaladott, vizért sikoltva, és segedelemért kiátozva, egész ruhája égett köröskörül, csupán csak egy a' közelben dolgozó asztalos-inas' ügyességének köszönhetni hogy a' láng merőbben erőt nem vehetett, ki látván az ijedt nő' szorult kínos állapotját, minden kézügyben lévő vizedényekből a' vizet reá öntözte, mig a' több oldalról érkezett segitőknek sikerölt az égő ruhadarabokat leszaggatni 's a' gyuladást egészen eloltani. Az asszony tetemesen megsérült, de a' rosszabb következéseknek sietö orvosi segedelem csakhamar elejét vette.

Egyveleg.

Egy mészáros és szücs pert folytatott egymással. Első, hogy ügyének nyomatékot adjon, egy hizlalt ökröt hajtatotta' biró udvarára; utóbbi, ki ezt megtudá, igen becses bundát küldött biróné asszonyomnak, hogy az férjénél egy pár szót ej tene ügye mellett. Az itélet hozás napja felé inkább a' szücs ügyét látszék a' biró pártolni, mint a' mészárosét. Ez vég-szükségében nem tuda magán másképp' se-

gitni, mint e' szók mondogatásával: „ökör bőgj! ökör bőgj!" Az ezt halló szűcs egész hideg vérrel szólla közbe; ‚Igen de nem bőghet; mert én egy bundát tömtem torkába!'

Egyik angol szinpadon, midőn III. Richard czimü darab adatott: a' Ladi Anna szerepét vivő szinésznő nagy meghatással mint kellett, e' szavakat mondaná: „Mikor lesz nyugtom?" a' karzatról mosónéja, mérges sipitó hangon kiáltá le: ‚soha mig nekem a' három schilling hat pencemet mosásomért meg nem fizeti!' hányszor kialthatnának illyesmit máshon is?

Párisban az évenkint lefolyó perek' költsége felszámitás szeriut 11.000,000 frankra megy; Seine megyében 8500. ügyvéd, jegyző, törvényvégrehajtó és ügyészkedő van.

Wilkinson Henri úr (PallMallból Angliában) egy új puskát talált fel, mellyet patent-wheal-riflenek nevez; mit az angol lapok nem gyöznek eléggé dicsérni. A' puska alkotása igen egyszerű, van egy kereke, mellyben 7 tellyes töltés foglaltatik, ezen kerék a' tengelye körül forog, 's kilövés után igen könnyen fellehetmással váltani, mert hasonlókereket hordhat magával az ember. Wilkinson ur az egy kerekben lévő 7 töltést 15 másod minutum alatt kilövé, tehát egy minutumra 28 golyó jön. A' töltések közül 100 lépéstávolságra, mindenik találta a'czélt, sőt több a' középpontot is. Más próbatételnél egymásután tizszer sütöttékki e' puskát, a' nélkül hogy csak egyszer is csötörtök csatant volna, 's ugy látszott hogy vele még egyszer annyi lövést lehetett volna tenni minden tisztitás nélkül.

Az Olaszoknál következő módon sikerül a' szőllőt egész télen által is eltartani. A' fürtőket minekutánna rólok a' rodhadt szemeket leszedték, szatyorba rakják sorjával, ugy hogy minden sor közé bizonyos mennyiségü őszibaraczk levél jusson; a' szatyor osztán jó száraz szellős szobába helyestetik; egy szatyorban négy sor szőllő szokott lenni; 's igy késő tavaszig épségben eláll. Okát a' baraczk levelekben lévő kék sávnak tulajdonitják.

Tiszkievicz úr ki orosz lithvániának leg gazdagabb lakossa vala, nem régiben Volozyn nevü jószágán meghalt, három fiának húszezer egész telkes jobbágyot 's több mint 60.000 férfi alatt valót hagyott örökségül, ezenkivül még készpénzben 36 millio lengyel forintot, vagy is 6.000,000 porosz tallért. Ezeknek hihető vig új esztendejök leend.

Hogyan fejlenek ki fokonként emberi szeretetünk? harmadik 's negyedik éves korunkig szeretjük édes] anyánkat, 6odik évünkben kezdjük szeretni atyánkat, 16dik évűnkben a' szép ruhákat, 20dikban leány kedvenczünket, 25ben feleségünket, 40ben gyermekinket, 's hatvanadikban mimagunkat.

(Thea, kávé, és chokolade.) A' ‚Physiologie du gout" czimű franezia munka új kiadásában következőt olvashatni;—miről azonban jót nem álhatunk —Az angol kormány meg engedé három halálra elitélt vétkesnek életök felett rendelkezhetni, választásúl hagyván nekik, vágy a' szokás szerinti felfüggesztetést; vagy pedig hogy egyik kizárólag theával a' másik kávéval, 's a' harmadik chokoladeval éljen, a' nélkül hogy más tápszert, vagy italt vennének magokhoz;—a' vétkesek az utóbbikat választák; hihetőleg az ő helyzetökben, akárki is ugyan azt teendő. Azt a' ki chokoladevel élt nyolcz holnap mulva, a' másik ki kávét ivott két év után elholt, a' harmadik pedig kinek csak theát adtak, még három esztendeig élt. A' kávét ivó elégve holt meg, mint ha a' gyomor tűztől emésztetett volna fel ‚meszet lehetett volna belőle csinálni. A' theaivó egészen kisoványodott, 's majd nem átlátszó lőn; a' chokoladé ivó, aszkórban veszet él.

Epigramok.

Vég.

Végre siet minden kezdet, 's a' vég koszorúz is;
Gyűlöli ezt a' lét, gyülöli a' szerelem.

Czilkához.

Ha czukorédes szád látom mosolyogni, pirosló
Hajnalt sejtek előjőni az éjek után
Szép emlényszemedet ha veted rám, fényben igéző
Csillagpárt látek nézni az égből alá.
Illykép jótékony szemed, és szád Czilka! belőlök
Csillagi fény éjjel, hajnali nappal ered.

Kopaszfira.

Nem számlálhatom én meg: főm haja mennyi, kopaszfi!
Ugyde, mivel nincsen, nem teheted te sem azt.

Önfi.

Önfi szerelmes örült, de utóbb szerelembe megőrült
Végre megőrül-e hát, a' ki szerelmes örül.

A' kedveshez.

Mint nap az ég boltját, 's napot a' szép tiszta verőfény,
kedvesem úgy üli rény kellemes arczaidat.

B. J.

Előbbi rejtvény: Ól, Ló, Tár, Oltár.

(Vége a' második félévnek.)

Mutató

a' Hasznos Mulatságok 1839. IId. Félévéhez.

Tudományos rész.

Literatura.

lap.

Folyóiratok érdeke 1
Levéltöredék .... 3. 36. 56. 60.
A' költő és a' műbiró 4
Literaturai ujdonságok 4. 8. 12. 15. 24. 32. 48. 55. 64. 80. 84. 88. 108. 148. 160.
Journalisticai élet .... 12. 24.
Zsenge költészeti mutatványok a' budai főtanoda VI. évi nevendékeitől 1839. 29
A' német dramai literatura .... 47. 52. 54.
Néhány szó a' színészek' tulbesültetése felett .... 49.
Mutatvány Kleist „Jupiter és Alkmene" czimű munkájából .... 50.
A' szomoru játékról aestheticai szempontból. Mussed Alfred után .... 14. 19.
Racine 's a' franczia romantica. N. E. .... 85.
A' franczia sajtó. Németből G. .... 98.
Könyvismertetés .... 137. 143.
Romai Literatura .... 198.
Jegyzet a' Jelenkori Társalkodóra .... 200.

Philosophia, élet, erkölcs, nevelés, tudomány, aesthetica.

Töredékek a' nevelés' világából .... 7.
Korunk' szellemi fejlödése .... 17.
Az emberiség' korszakai .... 53. 57.
Egy tekintet n' S.patakí fő iskola jövendőjére. H.E. 81.
Felszólítás a' nevelés-lapok' tárgyában Varga Ján. 91.
Aestheticai töredékek. N. E. .... 103. 106. 125.
A' Nők .... 119.

Történet, életirás, politicai elmefuttatások.

Milos herczeg 5
Gondolat-töredékek az emberiség' történetéből Bloch M. 9.
Cromvell .... 27.
Halfiz basa .... 50.
Haladnak-e városaink a' magyarosodásban .... 61.
Ébredés' jelenségei .... 61.
Kivonatok naplómból. N. E. .... 65. 93.
A' pártok Franczíaországban 73. 79,
Összpontositás .... 77.
Rundschit Singh .... 99.
Szózat Görögországból a keleti kérdés felett .... 101.
A' perzsa sah .... 111.
Chosrew basa .... 112.
Mehemed Ali .... 115.
Theokrit és Gessner .... 121.
Észak és dél .... 126.
A' történetirás' főalapvonalai .... 129. 138.
Ribera é'ete .... 129.
Solon Keszi B .... 149.
Marius .... 153.

lap.

Thukydides Keszi B. .... 155.
Aesop Keszi B. .... 158.
Robespierre .... 165. 171.
Zrinyi Ilona sírja és tetemei .... 171. 173. 182.
Hosszú háboru .... 196.
Egy oklevél 1647ből. Komáromy István .... 172. 183.
Könyvnyomók emlékünnepe .... 196.

Föld- és helyirás, ország 's népismeret, statistica.

A' moskaui gyulladás. Segur. .... 71.
Utazás .... 26.
A' Spanyolok' charactere. Chateaubriand .... 71.
Parisi szokások. Jules Janin. .... 78.
Jegyzetek Magyarország' geographiája és statisticaja körül .... 88. 92.
Egyptom, Törökország, Görögország .... 110.
Bábolna .... 111. 186. 192.
Az angol .... 113.
Palais royal Parisban .... 145.
A' Volgán tul fekvő földrész .... 159.
A' franczia kamarák .... 159.
A' philippi benszülöttek .... 173.
Dublinyi szegények száma .... 195.
Abd-el-Kader' tábora .... 202.

Törvénytudomány.

A' szülői szabad rendelkezés 's gyermek-kizárás' jogról. Elias Ist. .... 74. 84.
Ősiség. — Bodvay. .... 105.

Természettudomány, gazdaság, ipar.

A' vasutakról .... 21. 25. 45. 197.
Óvószer a' hernyók ellén .... 24. 29. 162. 193.
Métely. — dr. Kövesy Pál. .... 35.
Pestmegyei takarék-pénztár .... 37.
Néhány szó a' gazdaság' köreben Major Pál—39. 41.
Marha szájfájásról .... 193.
Földszurok ragacs .... 194.
Magnesi álomjáró betegség .... 195.
Hideg víz gyógyszer a' marhákra .... 201.
Óriási kender .... 203.
Az Urali érczbányák' terméke 203
Terepélyes odvasfa .... 203.
Örökös mozgony feltalálása .... 196.
Gyapju termesztés és fogyasztás .... 77.
Gazdasági intézet Rohonczon .... 89.
Link' theoriája a' természettudományban .... 95.
Pesti gyapjutár .... 108.
Magyar kivitel kereskedés .... 109.
Gőzhajózás az északamerikai egy. statusokban .... 114.
Rokonszenvi szer az orbáncz ellen .... 115.
Angol-magyar gabonakereskedés .... 117.
Viz lebegmények .... 143. 147.

lap.

Töredék a' dohányról . . . . . 151.
Zemplén megyei ásványok . . . . . 157.
Az 1839 burgonya termés — Gödön — . 169.
Juh' nyavalyáiról . . . . . 173.
Ember' hatalma az állatokon . . . . 181.
Az emberhaj kereskedésről . . . . . 181.
Pückler hg' levele a' bábolnai ménesről 186. 190.

Művészet.

Daguerre festészete . . . . . 20.
A' daguerrotype megismertetése . . . 74.
Második jelentés a' pesti művészeti egyesület ügyében 98.
A' pesti művészeti egyesület első nagygyülése 161.
Felszólítás a' honi szobrászat ügyében . 185. 190.
Ujságirók özvegyeit gyámolító társaság . 194.

Szónoklata, polemia, elmefuttatások, különféle.

lap.

A' görögök és rómaiak szónoklata . . . 53.
Emlékbeszéd . . . . . 83.
Utóemlékezés . . . . . 102.
A' legnagyobb hadigőzhajó . . . . . 104.
Czukordiók . . . . . 120. 127.
Könyelműség, betegség, önmagába szállás, boldogulás 121
Homeop. orvosokat illető kivonat . . . 127.
Országgyülési szüret . . . . . 123.
Furkács Matyi levele a' publicumhoz . . 135.
Néhány figyelmeztető szó a' pesti Tageblattról 141.
Idő jóslat . . . . . 192.
Kalappali köszöntés helybehagyása . . 196.
Agarász társaság . . . . . 202.

Széppliteratura

Elbeszélések.

lap.

Egy rövidlátó ismeretsége — Zábor Tam. — . 30.
Játékszin a' kocsi-szinben — Sz— — — . 33.
Nem nekünk való — Sz— — — . . . 42. 46.
Halima. Algiri igaz történet . . . . 10.
A' fülemile és a' rózsa szerelme . . 18. 22.
Kibékülés a' Geisernél . . 58. 62. 66. 69.
A' hitetlen hites . . . . . 155. 157.
Giudetta. — Beöthy Zsigmond — . . 165.

Versezetek.

Rapsodia — Keresztúry — . . . . . 9.
Zrinyi dala — Matisz Pál — . . . . 22.
Idő komolysága — Uhlandból Aeantilides — 22.
Biztatás — Lakner Sándor — . . . . 25.
Holdvilágnál — Matisz Pál — . . . . 33.
Az anya a' sirban — Németből S. — . . 41.
Kék szemek — Patak — Lakner Sándor — 56.
A' megcsalatott — Lakner Sándor — 100
Titkos bú , . , ... 197,
A' hű leány — Lakner Sándor — , , 120,
Népdalok — Vachott Sándor — , , 129,

lap.

Az angyal és a' csecsemő . . . . . 133.
Az ősz dalnok — Matisz Pál — . . . . . 140.
Az eljegyzett — Beöthy Zsigmond — . . . . . 145.
Boszu — Matisz Pál — . . . . . 152.
Néma — Lakner S. — . . . . . 160.
Dal egy lánykához — Nádudvary — . . . . . 169.
Sohaj — Nagy Ferdinand — . . . . . 172.

Epigrammák.

Bündij . . . . . 96.
Ifjainkhoz — Lakner S. — . . . . . 96.
Vigasztalás . . . . . 100. 204.

Játékszin.

Játékszini napló.—20. 28. 32. 36. 40. 48. 60. 64. 68. 80. 84. 87. 92. 96. 100. 132. 140.

Egyveleg.

4. 28. 52. 56. 72. 92. 96. 104. 116. 160. 168. 172. 180. 184. 196. 204.

Rejtvények.

12. haza, 28. Füred, 156. igaz, 196. kor, kór, korom, 200. kupa, kupak, kapu, 204. tár, oltár, ól, ló.

MAGYAR AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

5.1 sz. Pest. Második **HIRDETÉSEK.** Decemb. 28án 1839. félév.

Felszóllító kérelem

a'Hazai's külföldi Tudósítások és Hasznos Mulatságok iránt

a' közelgető 1840ik esztendőre.

T. cz. Pártfogóinkat 's a' két magyar Haza' olvasó közönségét tiszteletteljes bizodalommal, kérjük-meg: méltóztassanak lapjainkra előfizetési rendeleteiket minél előbb megtétetni, mi azon tisztelt hazafiakra nézve, kik példányaikat most egy majd más helyre kivánják járatni, legczélszerűbben történnék a' kiadó hivatalnál, mivel akkor az elküldözés, változó körülményeik szerint, hiba és hátramaradás nélkül intéztethetik-el. Lapjaink' ára az eddigi marad; könnyen olvasható csinos betükkel, jó fekete festékkel 's tisztán nyomtatásukért *Trattner-Károlyi*' jeles nyomtató intézete kezeskedik. Jövendőre *Nemzeti Ujságunk* másodrétben, testvérlapja *Hasznos Mulatságink* pedig negyedrétben,a' legfinomabb *fiumei velinen*, angol új öntetü betükkel jelenendnek-meg. Az előfizetéssel beküldetni kérjük a' meglevő nyomtatott újságboritékot vagy hibátlanul tisztán leirt czimzetet, mellyen a' legközelebbi postahely is föl van jegyezve, hogy minden tévedés elháritathassék. Hirdetésink mindenféle hirdetményeket a' legolcsóbb áron csupán a' nyomtatási költség megtéritése mellett, gyorsan közlenek. A' kiado hivatalon (zöldkert utcza 498 szám alatti özv. Kultsár Istvánné, ujság tulajdonosné házában) kivül minden postahivatal elfogadja az előfizetést.

☞ A' szerkesztőséget illető leveleket e' czim alatt *„A' Nemzeti Ujság hivatalának"* küldetni kéri

a' nemzeti ujság szerkesztősége.

Minden cs. kir. postahivatal; Bécsben Barkassy Imre udv. agens úr (Strobelgasse, 688 sz.); Pesten a' kiadók (Zöldfa-utcza 267 szám) 5 ft. 48 krjával fogadnak el előfizetést a' hetenként háromszor megjelenő:

ATHENAEUM és FIGYELMEZŐ

tudományos, szépliteraturai és criticai folyóiratokra. (Helybeli ára félévre 5 ft., évnegyedre 2 ft. 30 kr.)

Schedel, Vörösmarty, Bajza (3)

A' Regélő-Honmüvész.

divat- és szépművészeti folyóiratra mind a' cs. kir. postákon, mind Pesten a' kiadó-hivatalban felvétetik az előfizetési dij. (Félévre helyben 5. postán 6 ft. ezüstben) (2)

Előfizetési hirdetmény.

(1) Minthogy a' sz. kir. városoknak némelly jussaik kétségbe hozattattak légyen, alólirt azokat világosságra hozni akarván illy czimü munkát: *A' szabad királyi városokról és azoknak jussaikról, mint általjában, mint pedig némelly városokra, 's egyes polgárokra is nézve különösen*, előfizetés' utján közre bocsát, és mind azokat, kik ezen jussokkal közelebbről meg akarnak esmerkedni, de leginkább ugyan a' sz. kir. városoknak érdemes előjáróikat, és becses polgáraikat ezennel figyelmezteti, hogy azon fent megnevezett munkájára a' jövő január' végeig 40 krral ezüstben előre fizetni ne terheltessenek.

Az előfizetéseket akár honnét elfogadja Pesten ezen ujságnak hivatala. A' ki hét előfizetőt szerez a' nyolczadik példányt a' fáradságaért kapja.

A' munka legfeljebb a' jövő pesti Jósefi vásárig megjelenik. Költ Pesten dec. 23dikán 1839 esztendőben *Újfalusy Nep. János* törvény doctora,'s hites ügyvéd.

Iskolai segedelemdij.

(3) A' nmélt. m. kir. udv. Kincstár részéről közhirré tétetik, hogy egy ugyanazon

M. AK. KÖNYVTÁRA

királyi kincstár bémutatása alá tartozó 's 160 fr. v. cz. álló iskolai segedelemdíj, vagyis Stipendium folyó $18^{39}/_{40}$ iskolai évre megürült, mellynek elnyerhetése végett az illető esedezőknek zsinór mértékül következő feltételek tüzetnek-ki:

1ször ezen segedelempénz csak valóságos m. kir. udv. kincstári szolgálatban volt vagy jelenleg lévő sóházi, harminczadi, gazdasági, bányászi, vagy postai tisztek fiaik vagy árváik részére megnyerhető.

2or ebben csak olly ifjak részesülhetnek, kik a' nemzeti iskolákból már kiléptek, 's a' mult $183^{8}/_{9}$ iskolai évben jó erkölcsi viseletök mellett a' tudományokban jeles előmenetelt tettek, és nevezetesen eminensi calculust nyertek;

3or elkerülhetlen szükséges, hogy az esedezők ebbéli folyamodásukat legfeljebb 1840ki boldog asszonyhó' utolsó napjáig a' nm. m. k. udv. kincstárnak bemutassák, 's azokhoz az illető ifjakat érdeklő eredeti iskolai bizonyítványokat csatolják.

4er végtére az is kivánatik, hogy a' könyörgő levelekben az illető szülők tulajdon szolgálatjok idejét, és gyermekeiknek számát hitelesen bebizonyitsák, melly utóbbi hiteles bebizonyitás az árvákra nézve is megkivántatik.

5ör magában értetődik, hogy ezen segedelempénzre a' nem valóságos kir. kincstári tisztek' szülöttjei, valamint azok is, kik csak a' nemzeti iskolákba járnak, vagy nem jeles előmenetelüek, ugy nemkülönben azok, kiknek esedező leveleik a' kitüzött határ napnak elmultával, vagy pedig a' kivánt eredeti iskolai bizonyitványok nélkül nyujtatnak-be, számot nem tarthatnak. (3)

Előfizetési jelentés.

A' Tudományos Gyüjtemény

1840ki, vagy huszonnegyedik évi folyamatára.

Tudományos Gyüjteményünk, melly egy pár év hiján, már egy századnegyed óta örvend a' nagyérdemü irói és olvasói közönség szives részvétének, eddigi irányzatát, külső és belső alakját megtartva, jövő 1840dik esztendőben is okvetlenül megjelenend. Midőn azon lelkes és buzgó hazafiaknak, kik részint tudós dolgozataikkal, részint előfizetésökkel hazafiui ügyekezetünket eddig pártolni kegyeskedtek, ezennel legforróbb hálánkat 's köszönetünket nyilványitjuk, egyszersmind szives pártolásukat e' folyóiratunk iránt—a' tudományok és a' hazai Literatura szent ügyében—továbbra is kikérjük: igérvén, hogy részünkről semmit nem mulasztandunk el, mi vállalatunkat nyelvünk 's literaturánk naponkénti gyarapodásához 's növendéséhez képest, érdekesebbé, közhasznosabbá minden szerény és igazságos kivánatnak megfelelőbbé teheti. — Előfizetési ára helyben v. alkalom által vitetve 14 for. v. czéd. Postán 18 for. v. cz. egész esztendőre. Előfizethetni a' cs. kir. postahivataloknál, könyvárosoknál, és mind azon buzgó hazafiaknál, kik eddig is az előfizetési pénzeket elfogadni méltóztattak. Pesten, dec. 10én 1839.

Trattner és Károlyi a' Tudományos Gyüjtemény kiadáji.

Ház eladás Pesten.

(1) esten a' Nagyhid utczában 201 sz. a' létező — 18 útczai 's 18 udvari szobából, 12 konyhából, 10 éléskamarából, 9 utczai, jelenleg 4 kettős és 1 egyes boltból, 5 földszinti és 3 földalatti raktárból, két 1200 akó borra való- és 10 fa-pinczéből álló-két emeletes szöglet ház, melly az 1838ik évi dunai ár' alkalmával viztuentve, 's állapotjában a' legjobban megtartatott, az örökösök' kivánságára f. e' dec. 31én ezen sz. kir. városi telki hivatalban, a' legtöbbet igérőnek örök áron el fog adatni. Melly is azon melléklettel tétetik köz tudomásul, hogy a' nagykorú örökösöknek esendő részből, 20—24 ezer pengő forintok — erre legegyenesebb mérfok 1 szolgálván a' vevő ár—az érintett házon kamatozólag teherként fenmaradhatnak.— Közelebbi tudósitást ád kir. táblai ügyvéd, 's m. udv. kamarai ügyvivő *Rehorovszky Miklós* úr. Lakása Bécsi utcza, Hülf ház 2ik emelet. (1)